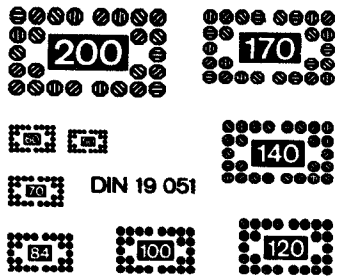

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART
 NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A

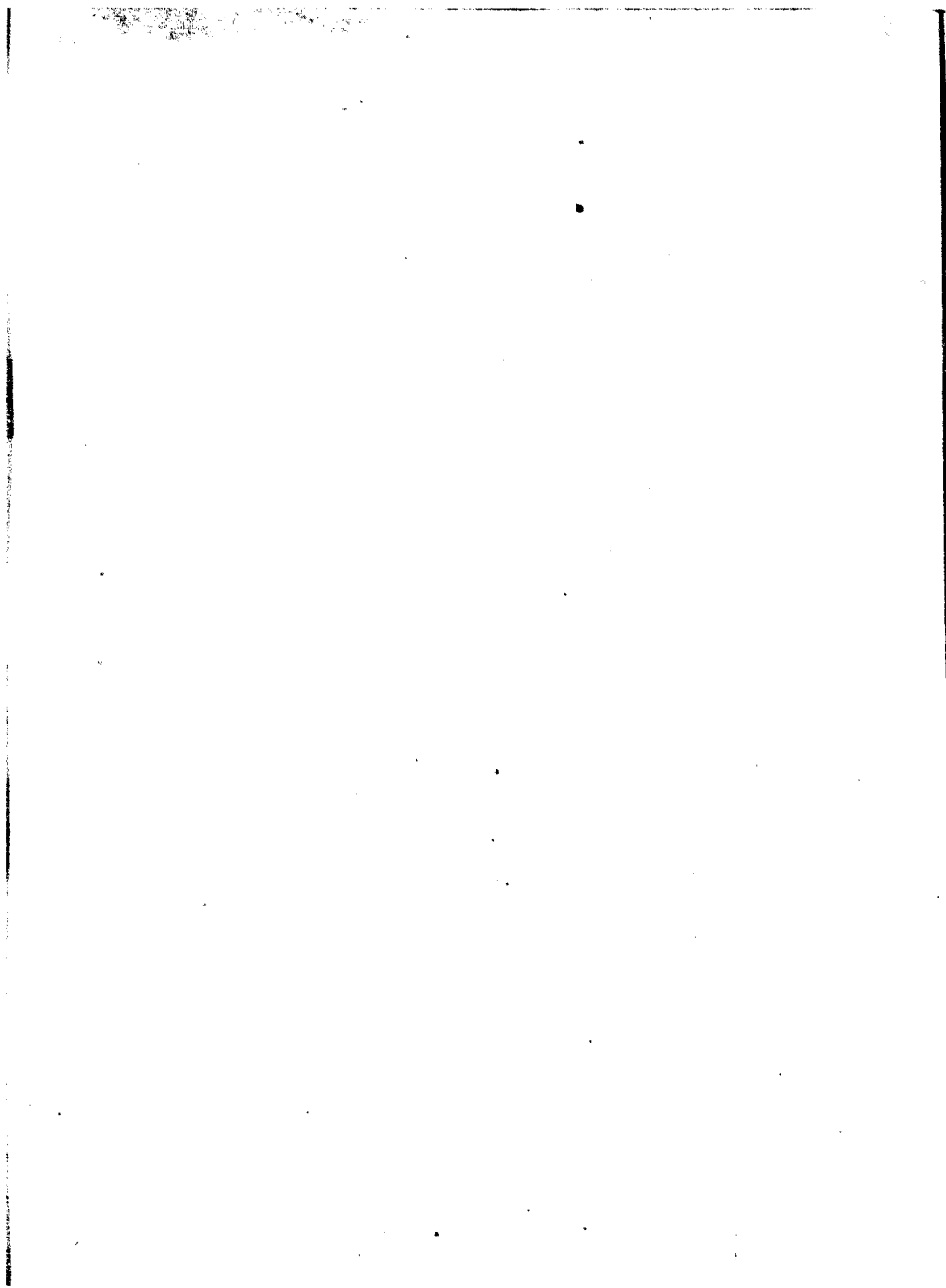

1:24

NOVA ACTA ERUDITORUM
LEIPZIG 1736

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 613 D 4⁰

NOVA
ACTA
ERUDITORUM,
ANNO
MDCCLXXVI
publicata.

*Cum S. Cæsareæ Majestatis & Regis Pol.
atque Electoris Saxoniae Privilegiis.*

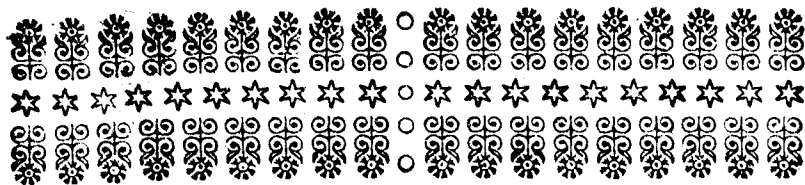
LIPSIÆ,

Prostant apud JO. GROSSII Hæredes,
JO. FRID. GLEDITSCHII B. Fil.

^{ET}
MAURIT. GEORG. WEIDEMANNUM.

Venduntur etiam Amstelodami in WAESBERGIORUM
& WETSTEINIORUM officinis.

Typis BERNHARDI CHRISTOPH. BREITKOPFII.
A. MDCCXXXVI.

Lectōri Salutem !

Idem nunc facimus, quod facere sub
anni exitum jam dudum consuevi-
mus. Omnium primo loco ad Deum
Optimum Maximum, felicitatis, si
qua esse potest in humanis rebus,
& autorem & conservatorem benignissimum,
nostra pietas convertitur. Quem, ita nobis inde
a tot annis propitium, ut nulla unquam nec ex-
terna temporum calamitas, nec injuria male-
volorum, nec si quid aliud infestum & pernicio-
sum bonis literis putatur, dejicere nos loco no-
stro, aut infringere ferreum illud nostrum, pu-
blica curandi commoda, studium potuerit, sancte
suppliciterque veneramur, & ut porro nobis be-
ne esse ac beate patiatur, pie submissequē pre-
camur. Deinde Augustissimum Regem nostrum,
Patrem Patriæ indulgentissimum, quo non for-
ma & virtute excellentiorem Herculem, non
Pieri-

Pieridum amantiorem Apollinem, prisca tempora finxerunt, praesidium illud ac firmamentum nostrum, tuendum servandumque fatis commendamus, ac pro incolumitate ejus publica & ardentissima vota facimus. Quae si rata esse supremus omnium rerum arbiter ac moderator jubeat, ut sub imperio tam auspicato letiora in dies honoris gloriaeque suae incrementa videat Saxonia, jam jucundissima cogitatione futurae aetatis otia felicitatesque precipimas. Praeterea tot amicorum, quos ipsa haec Acta, & labor ille noster pertinax, studiumque aequitatis, nobis comparavit, benevolentiam ac voluntatem nobis gratulamur, hanc industriae nostrae & vigiliarum nobilissimam mercedem iudicantes, & fortissimo hoc munimento adversus invidorum, quibus carere nunquam virtus potest, turpissima consilia utentes. Ita recto pede longum illud, ante annos quinque & quinquaginta ceptum, iter prosequimur, & in ipso senectutis nostrae limine alacritatem quandam juvenilem & insolitum vigorem sentimus. Tu modo, studiose nostri Lector, ne nos aliquando malus quidam torpor occupet, conatus nostros, quod olim fecisti, in posterum juvare perge, & quo nihil magis sustinet ardorem nostrum, porro nos ama.

No. I.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Januarii Anno MDCCXXXVI.

JO. BAPTISTAE DONII, PATRICII
*Florentini, Inscriptiones antiquae, nunc primum editæ,
notisque illustratæ, & XXVI Indicibus auctæ, ab
ANTON. FRANC. GORIO, Publico Historiarum
Professore. Accedunt Deorum Aræ, Tabulis æreis
incisæ, cum Observationibus.*

Tomi II.

Florentiæ, e regia Typographia Magni Ducis Etruriæ, 1731, fol.

Tom. I Alph. 4 pl. 4, Tabb. æn. II. Tom. II Alph. 4 pl. 5,

Tabb. æn. 2.

Jo. Baptista Donius Patricius, & Urbani VIII, Pontificis,
a Secretis, & cum apud ipsum, tum apud Cardinalem,
Franc. Barberinum Seniore, gratiosus fuit. De cu-
jus vita, quoniam Cel. Gorius, cum primum reliqua
ejus inedita scripta in lucem proferet, accurate exponere
constituit, nihil nunc attinet dicere. Is luculentum Inscr-
ptionum antiquarum Volumen reliquit, in patria inceptum,
& cum in itineribus per omnem Italiam, Galliam, & Hispa-
niam, factis, tum Romæ tandem continuatum, & ita auctum,
ut cum ipso Gruteri Thesauro comparari posse videretur.
Numerus enim Inscriptionum jam ante ad sex millia excre-
verat, quam ab augendo opere mors ipsum abstraheret, &
inter ipsas Inscriptiones multæ erant plane singulares, in qui-

A

bus

NOVA ACTA ERUDITORUM

his nomina Deorum, Magistratum, officiorum, & alia, nondum eo tempore audita, occurrerent. Atque, ut eo rectius cum *Gruteriano* Opere posset contendi hæc *συνοψωσις*, si quando prodiret in lucem, & esset usus eruditorum accommodatior, qui semel *Gruteriani* Operis ordini & descriptioni adsuessent, servavit in digerendis Inscriptionibus & ipsos titulos *Gruterianos*, & titulorum seriem; quo consilio deinde alii etiam usi sunt, qui in hoc genere elaborarunt. Aucstani loco subijcere huic Volumini constituerat manipulum aliquot vetustissimorum Instrumentorum, hoc est, Chartarum, quarum magna pars in antiqua papyro, quam hodie corticem arboris vocant, scripta est, & Bibliothecæ Vaticanæ debetur. Hujus Operis quanta, vivo adhuc Autore, fama & expectatio fuerit, ex eo conjicere licet, quod summi illius temporis homines, *Grotii*, *Salmasii*, *Gronovii*, *Heinsii*, *Vossii*, *Petavii*, ac multi præter hos alii, certatim *Donium* ad hoc Opus quantocyus edendum cohortati sunt, & *Nicolaus Heinsius*, eius se editionem adeo curaturum, ultro promisit. Sed non erat *Donio* fatum, ut ipse Opus hoc ederet, ac diligentæ laborisque in eo colligendo consumti fructus perciperet, sed *Cel. Gorio* potius, ut ad ceteras ejus immortales laudes editi quoque *Doniani* thesauri gloria tanquam cumulus accederet. Ac ante *Gorium* quidem *Carolus Datus*, Patricius Florentinus doctissimus, existit, qui edendi hujus Operis in se susciperet partes, & jam titulum, qui in hac *Goriana* editione pag. 561. exhibetur, describeret, ac Indices se XXX confecisse, & Inscriptiones observationibus illustrasse, confirmaret, quarum quidem specimen eodem loco affertur; sed, dum paullo diutius rem differt, mors ipsum immatura occupat, atque *Gorio* hanc spartam melius ornandam relinquere cogit: cui quæ hoc *Gorianum* Opus, atque adeo ipse orbis literatus, debeat, age, paucis commemorabimus.

Octoginta & amplius anni elapsi a *Donii* morte erant, cum, deprecatore *Petro Andrea Andreinio*, Patricio Florentino, a *Donianis* hæredibus ad *Cel. Gorium* hæc Inscriptio-

num

MENSIS JANUARIi A. MDCCXXXVI. 3

num thesaurus perveniret. Quo temporis spatio cum doctissimi homines, *Reinesii*, *Spanii*, *Fabretti*, aliique, in hac parte antiquitatis colenda ornandaque diligenter ac feliciter desudaverint, non potuit fieri, quin multæ ab iis occuparentur Inscriptiones, quæ, cum *Donius* viveret, a nemine editæ erant. Itaque *Cel. Gorius*, relictis omnibus, cum totorum virorum *συτάγμωσι* contendendum corpus *Donianum* putavit; quo facto, intellexit, e sex amplius millibus Inscriptionum antiquarum, vix bis fere mille sibi relictas esse, quas aut primus, aut emendatius superioribus, edere posset. In quo quantum laboris & molestiæ Vir *Cel.* devoraverit, facilius est cogitare, quam dicere. Ipse aliquando *Cel. Gorius* spem reipublicæ literariæ fecerat, edendi Inscriptionum ineditarum corporis, quas multo labore ex Manuscriptis codicibus Bibliothecæ *Marmiana*, *Redianæ*, *Strozia*, aliarumque, collegerat. Sed, dum Opus *Donianum* tractat, eas omnes, præter perpaucas, quas huic Operi passim adpersit, a *Donio* occupatas esse, deprehendit. Ceterum, ex quo quæque Inscriptio fonte, cum *Doniana*, tum *Goriana*, repetitæ sint, curiosius notatum est, quam a ceteris, *Fabretto* imprimis, qui loca, ubi Inscriptiones repertæ sunt, sapissime neglexit; quæ res, etsi nullius fere momenti videtur, sæpe tamen multum ad illustrandas locorum & urbium antiquitates & historiam, præsertim veterem Topographiam Romanam, prodesse potest.

Erant in Codice *Doniano* etiam peregrinæ & barbaræ, inter easque multæ Etruscæ. Hæ cum jam editæ ab aliis sint, nullam sibi operam in iis collocandam *Cel. Gorius*, sed totam hanc Inscriptionum Classem refecandam, putavit. Instrumenta autem 2a antiqua, in papyraceis tabulis scripta, studiose retinuit, & notis illustravit; quod spicilegium post *Mabilonianas* & *Montefalconianas* messes quin gratissimum futurum sit antiquitatis & rei diplomaticæ studiosis, nulli dubitamus, imprimis cum ceteris omnibus vetustis monumentis sint rariora hujus generis instrumenta. Post appendicem tandem quarundam omissarum Inscriptionum, accessit aliud insigne instrumentum, in papyro Aegyptia exaratum,

4 NOVA ACTA ERUDITORUM

quod continet donationem Ecclesie S. *Apollinaris*, Ravennæ factam, & ex Bibliotheca *Alteria* Romana communicavit cum *Gorio Franc. Victorius*.

Jam hunc ornatum Inscriptionum & instrumentorum apparatus cum *Donis*, more *Gruteriano*, nudum, nullius illustratum observationibus, edere constituisset, Cel. *Gorius* ab ejus consilio, id quod e re literaria accidit, discedendum sibi putavit. Itaque magnam copiam doctissimarum observationum adjecit; quibus partem siglæ, partim verba, tituli, expli-
cantur, ipse Inscriptiones interdum emendantur, sæpissime egregie explicantur. Multa ibi, ante etiam versatissimis in hoc genere inaudita & ignorata, traduntur, ex quibus imprimis *Guthavianus* de Officiis domus Augustæ Commentarius non modo passim illustrari, sed augeri etiam, potest; multa, obscura ante, explicata & in multa luce posita. Sæpe etiam, quæ mutilæ & corruptæ apud *Gruterum*, *Fabretum*, *Sponium*, & *Reinesium*, Inscriptiones sint, & emendatius & plenius a *Donio* descriptæ, monetur, earumque omnium Index Operi subjectus est, ut eo facilius cum *Gruterianis*, *Reinesianis*, ceteris, contendere possint. Præter has observationes autem accessere, qui in hoc genere librorum utilissimi sunt, Indices multiplices & locupletissimi, numero *XXVI*, incredibili labore confecti, & in modum *Gruterianorum* & *Reinesianorum*, quem nunc *Gudianarum* Inscriptionum editores secuti sunt, adornati, hoc uno discrimine, quod primo duos Indices *Gruterianos*, quorum alter, quæ ad sepulchra & monumenta & memorias pertinent, alter, quæ jura sepulchrorum & leges spectant, exhibet, ad unum redigit; deinde vero tres alios, nempe unum vocabulorum, aut rariorum, aut inusitatum potestatem subjectam habentium, alterum rerum notabilium, in Tabulis papyraceis occurrentium, tertium earum rerum, quæ notis *Gorianis* illustrantur, adjecit. Hos Indices qui vel obiter inspiciet, facile, quanta ab hoc Opere rei antiquariæ lux, quantum incrementum, sperandum sit, conjecturam poterit facere. Quot enim nova ibi & incognita ante Deorum epitheta, quot Familiarum Romanarum ante inaudita nomina,
quæ

MENSIS JANUARIi A. MDCCXXXVI. 5

quæ etiam asteriscis a reliquis jam cognitis discernuntur, quot vocabula ante ignorata, aut inauditam vim habentia, quot officia domus Augustæ, ante aut plane incognita, aut plerisque certe, quot alia hujusmodi, quæ scire antiquitatis studiosorum interest? Sed, ut est pæne major iste humana patientia labor, inprimis aptè ingeniosiores & excitati animi homines, (ut est enim quisque ingeniosior, & celeriores ingenii animique motus habet, ita solet esse hujusmodi laboris impatientior,) ita, hic quoque nonnulla prætermissa, vel obiter hos Indices inspicientes, intelleximus, cujusmodi est, quod inter vocabula rariora omissum est *Anabolum*, quod nemo, credimus, ante legit, aut audivit, nunc ipse *Gorius* se, quale instrumentum fuerit, ignorare fatetur. Jam hic consistere poterat, & his quasi finibus continere se *Gorianus* labor; sed, ut hic etiam agnosceres impatiens moræ studium *Gorianum* rei antiquariæ studiosis inserviendi, ecce tibi, velut auctarium quoddam, XII Tabulas, Aras Deorum & alia antiqua monumenta exhibentes, *Donianis* Inscriptionibus additas, & a *Cel. Gorio* explicatas, & luculentis observationibus illustratas, quarum in aliud utique tempus differre editionem poterat, quem nunc satis in Inscriptionibus prelo parandis collocatus fatigasset labor, & *Museum Florentinum* atque *Etruscum* pæne totum occupat, neque diu finit aliis laboribus implicari, nisi has Tabulas diu ante incidendas æri curasset, atque Deorum aras & alia monumenta, a *Donio* accurate delineata, suis se observationibus illustrata editurum, promississet, neque hanc exsolvendæ fidei occasionem non prætermittendam putasset. Sed, quoniam satis, opinamur, de Operis rationibus, modo, & descriptione, dictum est, age, bona, uti speramus, Lectorum cum pace, cum ex monumentis, tum ex Inscriptionibus, specimina afferamus, ut rectius de Opere hoc existimari possit, aut etiam hac tanquam gustatione ad ipsum Opus tractandum penitusque cognoscendum invitari Lectores possint.

Tabulæ tres priores res ad Jovis recens nati notam omnibus fabulam pertinentes exhibent. In Tabula quarta autem elegans Ara *Mercurio* a *M. Fulvio Fausto*, milite veterano,

6 NOVA ACTA ERUDITORUM

ex voto posita, in qua notatu dignum præter cetera est, quod primo *Mercurius* non modo *Augustus*, quod passim Diis tribuitur epitheton, sed etiam *Sanctus*, quod nusquam alibi invenias, nuncupatur; deinde quod pileum gestat Arcadicum, eumque quadratum, quo quidem etiam in *Ammi-ani* Epigrammate (*Anthol. Lib. II Cap. 46 n. 8*) inducitur ornatus:

Ἀρκαδικὸν πῖλον κατ' ἐνύπιον ἀρκάδι δῶρον

Ἑρμείη ἔητορ θῆκεν Ἀθηναγέρας &c.

denique, quod delphinus ejus pedibus adjectus est, qui, *Mercurium* navigationibus præesse indicat. Ceterum, *Mercurium* πελαγίον & θαλάσσιον a veteribus cultum esse, constat, & a Cel. *Gorio* in *Musei Flor. Vol. I pag. 144* jam observatum est. *Oppianus* etiam, piscandi artem, & ex ea lucri parandi rationem *Mercurio* deberi, tradit, eique piscatores voti causa instrumenta sua æque ac *Neptuno* dedicasse; & *Eusebiius* ad primam *Iliados* Rhapsodiam, *Mercurio* sacrum fuisse piscem boacem, tradit, propterea, quod & nomine & oris magnitudine præconem Deorum non male exprimere videatur. Sed præter ceteras Tabulæ *VI* & *VIII* gratæ esse antiquitatis amantibus debent. Sexta enim exhibet *Herculis* expiationem, & duabus columnis incisas ejus res gestas. Quæ Tabula eo gratior esse debet, quod ab ea petita est Inscriptio illa Græca, dialecto Dorica exarata, & non semel, v. c. a *Reinesio* *Cläss. IV n. 12*, *Sponio* in *Misc. pag. 47*, edita, qua labores *Herculis* commemorantur; quibuscum si quis hanc, quæ in *Doniano* hoc Volumine est, contenderit, facile intelliget, hanc multo illis esse emendatiorem, & minus mutilam, etsi nec ipsa plena est, Interpretatio, a *Gorio* adjecta, celeberrimum illum & Græcarum literarum peritissimum *Salvinium* autorem habet. Tabulam ipsam celeberrimus *Franc. Blanchinus* ad archetypi exemplum Tabulæ æneæ incidi curaverat, & illustrare ac in lucem edere constituerat, sed morte præventus perficere cogitata non potuit. Ejus autem ex fratre nepos, *Jac. Blanchinus*, Presbyter Congregationis Oratorii *S. Philippi Nerii*, Romæ hanc Tabulam æri incisam cum Cel. *Gorio* com-

mu-

|

.

.

Fig. II

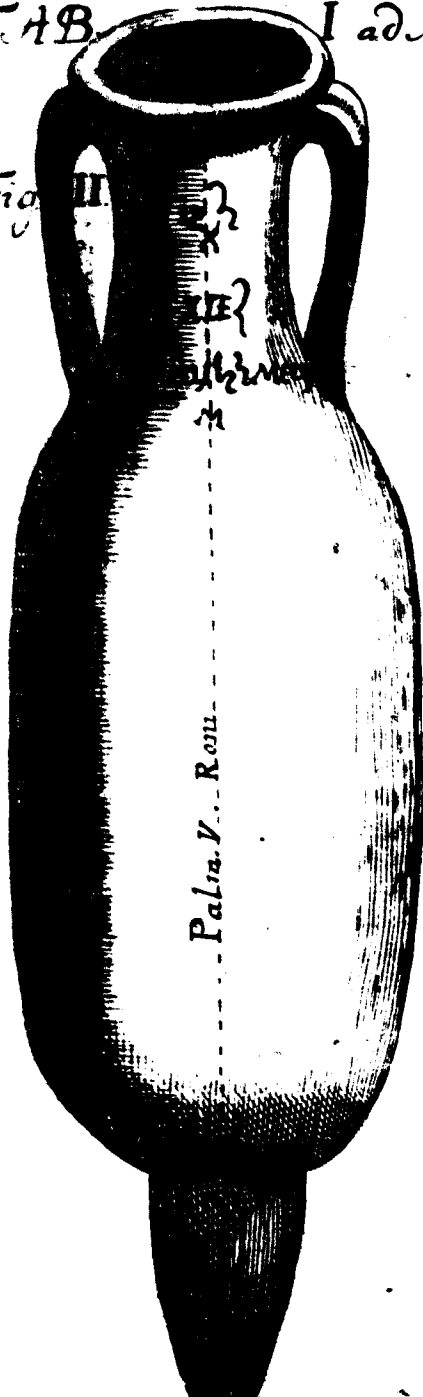
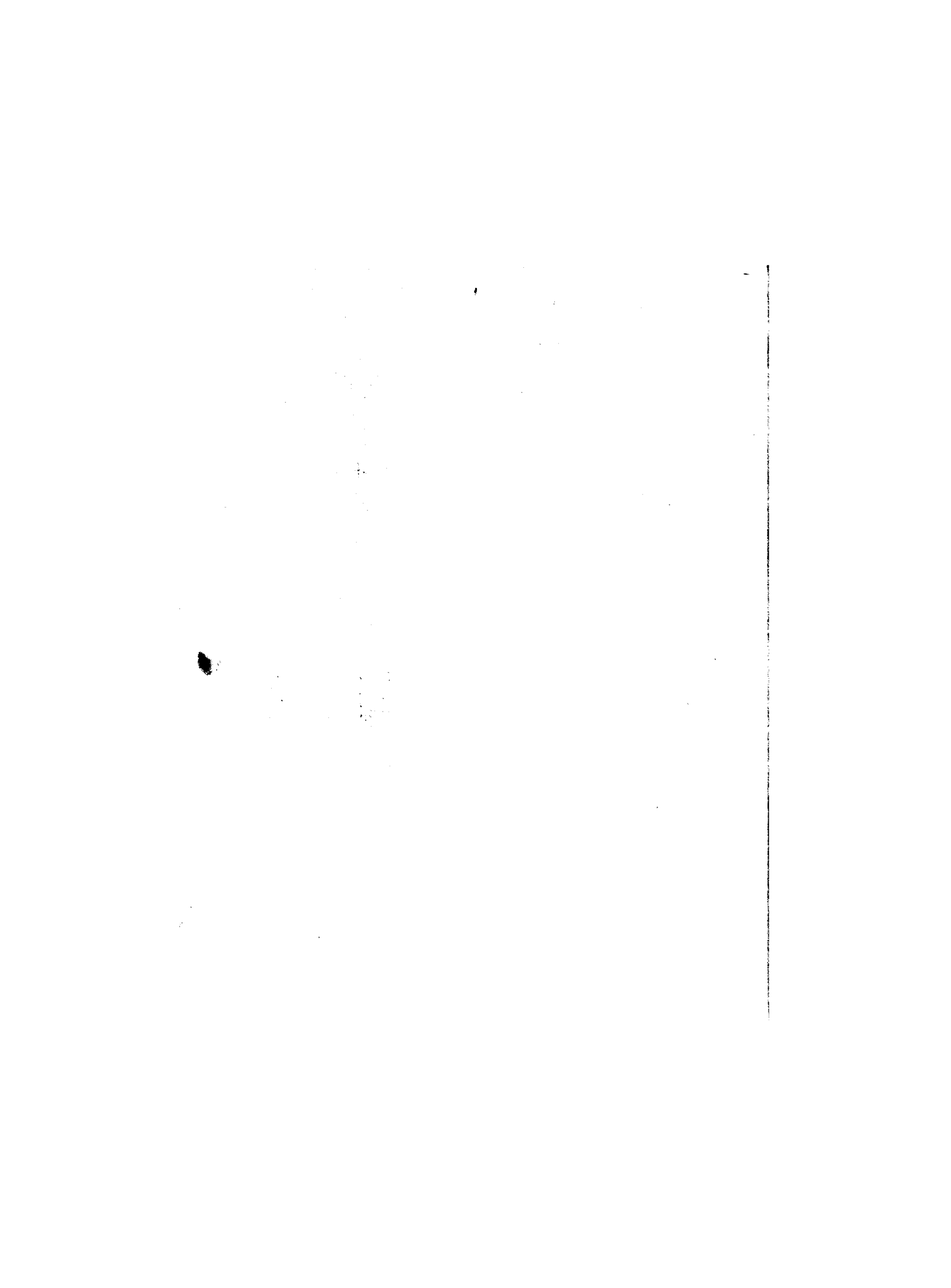

Fig. I

L. IARTIO · ANTHO · CISTOPHO
RO · AEDIS · BELLONAE · PVLVINENSIS
FECIT · QVINTIVS · RVFINVS · FRATRIS ET
DOMINO · SVO · PIENTISSIMO · CUI · ET
MONVMENTVM · FECIT · INTERIVS · AG
RO · APOLLINIS · ARGENTEI · QVINTIVS
RVFINVS.

MENSIS JANUARIII A. MDCCXXXVI. 7

municavit; qui, cum inter *Donianas* reliquas etiam hanc In-
 scriptionem Græcam invenisset, ei hanc Tabulam adjicien-
 dam putavit. Sæpius autem cum expiatus tot noxiorum homi-
 num & belluarum domitor interfectorque fuerit, quæ potis-
 simum expiatio hac Tabula exhibeatur, requiri potest. Cel.
Gorius, quoniam in superiori Tabulæ parte Hercules immor-
 talis ac divinus factus inter heroas jam igni expiatus, con-
 secratusque medius cernitur inter Satyros e Nymphis natos,
 & caput habet diademate revinctum, adjecta inscriptione:
Ἡρακλῆς ἀναπαύομενος, exhiberi putat expiationem, a Junone
 Argiva & a Victoria, seu Nemese, factam, antequam cælum
 conscenderet, ut in Deorum numerum reciperetur. Ce-
 terum, alibi se fusius & luculentius de hoc monumento actur-
 um, promittit. In octava Tabula est imago Cistophori, Æ-
 dis Bellonæ Pulvinensis sepulchro, in honorem ejus condito,
 superposita, nunc primum in lucem prolata, & digna visa,
 quæ his *Actis* infereretur. Cistophorum autem vocarunt eum,
 apud quem cista mystica servabatur, in qua sacra arcana, ad
 cultum Bellonæ pertinentia, recondebantur, & qui eam in
 sacris ejus *Deæ* deferbat. Eam cistam, e vimine confectam,
 & ad pedes Cistophori positam, diversum habere ab illis oper-
 culum, Cel. *Gorius* putat, quibus in *Idis*, *Bacchi* & *Cereris*,
 sacris utebantur. Esse enim non, ut in illis, planum, sed tho-
 li formam habere. Sed, quanquam hæ, quæ v. c. apud eum,
 quem statim nominabimus, *Panclidum* in numis sunt, omnes
 plana opercula habent; tamen ab hoc *Goriano* parum aut ni-
 hil recedere videntur, quæ sunt apud *Rubentum* ad numum,
Asia recepta, pag. 270 ed. *Græv.* In ejusmodi cistis quæ
 servata sint, ex *Clementis Alexandrini* Admonitione ad gen-
 tes constat. Neque enim ibi tantum de cista *Bacchi*, sed de
 ceteris omnibus, sermo est, ut est a doctissimo *Philippo Bu-*
narrutio, Senatore Florentino, ostensum. A Cistophoris au-
 tem sacrorum mysteriorum, ut hoc obiter addamus, numi
 Græci dicuntur Cistophori, quorum sit apud *Ciceronem* &
Livium mentio, & de quibus superiori anno *Alexander Xa-*
verius Panclius, e Soc. Jesu, Lugduni Diatriben edidit doctis-
 simam,

TAB. I
 Fig. I.

8 NOVA ACTA ERUDITORUM

finam, a nobis plenius enarratam in *Actis Anni 1734 Mense Jul. pag. 297*; cujus quidem vel hoc monumento *Goriano* refellitur opinio, quasi *κισφορος* de numis tantum dicatur, de hominibus autem *κισφορος* vel *κισηφορος*. Ex hoc itaque monumento illud etiam intelligitur, occulta fuisse Bellonæ sacra, & mysteria. Hanc Bellonam Pulvinensem vocari, Cel. *Gorius* putat, a pulvinis vel lectis, in ejus templo honoris causa, id quod pervulgatum est, stratis, propterea, quod non omnibus passim templis communis ille honor sit, ut ex *Servio ad Virg. Georg. III 517* jam *Fabrettus* conjecerit. *Ager Apollinis argentei* autem est ager, qui in tutela Apollinis fuit, & cujus propterea argenteum simulacrum in ejus ædícula in tutelam agrorum positum fuit. Reliquum hujus *Cistophori* habitum, qui multa notatu digna habet, coronam & corallas ex aureis laminis, ut Cel. *Gorio* videtur, imagines Bellonæ, Martis, & Palladis Bellatricis, gemmis coronæ adjunctis insculptas, fibulam elegantem, secures, laurum, cetera, ex ipso figuræ conspectu cognoscere licebit. Tabula XI exhibet inter alia monumenta etiam unum, quod Græcam & Latinam inscriptionem habet, cujus generis rari sunt tituli sepulchrales. Illud monumentum commune fuit *L. Aelio Lapyno Onagro*, & *L. Aurelio Sabino Doliario*, &, præter duplicem illum titulum, habet opus anaglyphum, in quo, quæ forma doliorum & diotarum fuerit, in quibus veteres vinâ fervare solebant, observare licet. *Doliarii* nomen artis, aut muneris, fuerit, non satis constat. *Pignorio* de *Servis* placet posterior, Cel. *Gorio* prior, sententia. *Doliaria* officinæ sæpe occurrunt in veteribus lapidibus; quæ res sine dubio *Goriana* opinioni multum probabilitatis affert. Sed hac occasione Cel. *Gorius* attulit insigne monumentum, cui simile in magnis, quibus nunc abundamus, antiquitatis thesauris, ipso *Gorio* fatente, nullum occurrit; unde gratum nos facturos antiquitatis amantibus putavimus, si illud ipsum his *Actis* infereremus, quod ad paucissimos Lectorum nostrorum ipsum Opus *Donianum* perventurum credimus. Est autem *Romana Amphora vinaria*, octo congios continens, adeoque aureæ

TAB. I
Fig. 2.

48 sextarios, vel duas urnas, A. 1728 inter rudera domus aureæ *Neronis* in hortis Farnesiis inventa, & a *Franc. Blanchino*, qui eam sibi acquisiverat, magni habita, id quod ex ea Epistola intelligitur, quam ad *Gorium* de ea scripsit, cum quod ejus forma diotæ *Horatiæ* respondeat, tum quod literæ primo Seculo scriptæ videantur, quæ in ea cernuntur, Quæ in prima linea sunt, quomodo legenda sint, ipse *Blanchinus*, antiquitatis omnis peritissimus, ignoravit, & *Gorius* quoque se nescire fatetur; nisi forte libræ vini indicentur, quæ, uti constat, octoginta esse debent. In secunda linea legit, *Ex Cellis*, seu *Cellariis*: in tertia est *L. Purelli Gemelli*, litera M vinum, v. c. *Massicum*, *Mamertinum*, aut *Mæcenatianum*, indicare videtur. Nomen ex adverso scriptum obscurum est. *Blanchinus* legit: *Casennia*, eamque aut dominam agri fuisse putat, ubi vinum creverit, aut quæ illud miserit. *Cel. Gorius*, si ea vera lectio sit, eam potius indicari putat, cui Saturnalibus ex more Romanorum hæc amphora, vino repleta, donata sit. Hoc loco multa doctissime de amphora disputantur, quæ libenter referremus, nisi modum recensionis justæ excedere vereremur. Itaque ad ipsas Inscriptiones veniamus. *Class. I. n. 84* est Inscriptio aræ, *Aesculapio Sancto, Servatori, & Hygeia*, positæ a *L. Aurelio Kalatino*, augure *Dei Solis invicti Mithræ*; quæ hoc nomine memorabilis est, quod etiam doctissimos, qui de his doctissime scripsere, homines, ex quibus *Philippum a Turve*, honoris causa, nominamus, latuit, in sacris *Dei Mithræ* augures quoque adhibitos fuisse. Non minus memorabilis est, quæ proxime sequitur, quod ex ea, *Decuriatos* fuisse *Augustorum* equites singulares, discimus, cujus rei aliud exemplum vix quisquam se vidisse aut invenisse meminerit. *N. 129* ara est *Diis adhaerentibus* sacra; qui *Dii* quales fuerint, difficile profecto est dicere, cum nusquam alibi eorum mentio fiat, nisi forte inde dicti sunt, quod faveant hominibus præsentissimè, ac ipsis quasi adhærere tutelæ causa videantur, quo sensu *proximi* in aris duabus votivis apud *Sponium pag. 96*, & *vicini ac propinqui* apud *Plautum* in *Bacchidibus* dicuntur. *N. 150*

Dea *Nortia* occurrit, quæ non solum Dea Sutrinorum & Vulfiniensium, quod e *Livio* & *Tertulliano* constat, sed etiam Florentinorum, qui ante deductam Coloniam Triumviralem ea loca incoluerunt, fuisse videtur. Eadem Inscripção est apud *Gruterum*, sed duabus lineis truncata, etiam in novissima editione, quod prætermisit *Cel. Gorius* observare. Eadem est in Collectione *Gudianâ*, quam *Gorius* nondum viderat, cum hoc Opus ederet, statim pag. 1, ab ipso *Gudio* visa ac descripta, sed paulum a *Doniana* diversâ. Nam apud *Gudium*, ut apud *Gruterum*, legitur: DEAE — — NORI; apud *Donium*: DEAE NORT — — sed non dubium est, quin lectio *Doniana* recte se habeat, si vel recte descripta est a *Gudio* ex ipso lapide. Ceterum ex hac & aliis Inscriptionibus, in quibus *Nortia* nomen est, confirmatur vera lectio apud *Juvenalem Sat. X v. 74*, ubi lectiones & Interpretes mire variant. *Cl. II n. 1* est Inscripção aræ Libero Patri sacrae, jam a *Reinesio* & *Sponio*, sed corrupte, edita. In ea dicitur *Q. Vellius Annus* Præfect. Colleg. Fabrum & Procurat. Coll. Pellionariorum, *Scholam* de suo restituisse, h. e. locum, in quo conventus habebant Collegiati Fabrorum & Pellionariorum, & signum æneum dono dedisse, & *Ceriolaria argentea* refecisse. *Ceriolaria* autem, quorum etiam apud *Gruterum* CLXXV, 4, mentio fit, *Cel. Gorius* dicta, non solum, quia cereos inslinerent accensos, dum sacra fierent, verum etiam quia Deos Lares vel Genios referrent, qui ab Italis *Tercieri* dicuntur. Apud eundem *Gruterum* est *Lucerna Larum*. De his & aliis donariis alio loco fusius se acturam promittit; quam fidem datam ut exsolvat, & quod in Præfatione pollicetur, reliqua *Doniana* monumenti edere pergit, vehementer optamus, & Virum Celeberrimum vel reipublicæ literariæ nomine rogamus. Sed hic abrumpendam esse præstantissimi Operis recensionem videmus. Si enim, quicquid memorabile occurrat, afferre vellemus, nunquam fere de tabula manum dimoveremus. Utum adhuc monendum ducimus. Dum hoc Opus tractamus, venit nobis in mentem, quasdam *Donianas*

MENSIS JANUARI A. MDCCXXXVI. II

nianas Inscriptiones etiam inter *Gudianas* nos observasse, quas, uti diximus, eo tempore nondum viderat *Gorius*; sunt enim eodem, quo *Doniana*, anno editæ. Atque, id verum esse, instituta exigua (est enim plena laboris res,) collatione utriusque Operis, intelleximus. Nam, præter eam, quam jam attulimus, *Doniana Cl. II n. 55*, quæ apud *Fabretum* corrupta est, eodem modo est inter *Gudianas* ex schedis *Salmasianis* descripta pag. 84 n. 5, & ibi quoque conjectura, linea sexta esse legendum: COS. II, quod *Gorius* quoque placet: *Don. Cl. III n. 66* est apud *Gud. pag. 94*, sed lineis quinque, apud *Donium* quatuor, & levibus aliis discrepantiis. Confer etiam *Don. pag. 527 Gud. pag. 365, Don. pag. 534 Gud. pag. 377, Don. pag. 543 Gud. pag. 382, Don. pag. 546 Gud. pag. 369, Don. pag. 402 Gud. pag. 282.*

JACOBI GRETSERI, SOCIETATIS JESU Theologi, Opera omnia, antebac ab ipsomet Autore accurate recognita, Opusculis multis, Notis, & Paralipomenis pluribus locis in hac editione insertis, aucta & illustrata, nunc selecto ordine ad certos titulos revocata.

Tomus III & IV.

Ratisbonæ, sumptibus Ioannis Conradi Peez & Felicis Bader, Sociorum, 1734, fol.

Tom. III Alph. 6 pl. 6, Tom. IV Alph. 9 pl. 10.

Cum primos *Gretseri* Operum *Tomus* duos jam in *Nov. Actis A. 1734 Mens. Octobr. p. 454* per indicem quasi commemoravimus, ad duos, qui sequuntur, *III & IV*, jam pergimus, quid in unoquoque reperiatur, paucissimis dicturi. *Tomus* igitur *III* continet libros, quos *Gretserus* scripsit, de *Sancta Cruce* quinque. *Primus* horum exponit de numismatis crucigeris *Constantini Magni, Crispi Casaris, Joviani, Valentini & Valentis, Theodosii, Junioris, Marciani, Iustini, Senioris, Justiniani, Mauricii, Phocæ, Heraclii, Caroli, Ludovici*, aliorumque, tam

Imperatorum, quam Regum Gothicorum & Hispanorum. *Liber secundus* memorat crucis prædicationem, militiam cruciatam, & præmia ac privilegia, ipsi a Pontificibus & Principibus concessa, expeditiones cruciatis, ordines crucigeros, &c. *Libro tertio* continetur Apologia pro cruciatis expeditionibus contra *Dresserum*, *Reineccium*, *Balaum*, aliosque, qui has expeditiones cruciatis oppugnaverant. *Liber quartus* varias pertractat quæstiones, ad argumentum de cruce pertinentes: e. g. num tempore *Tertulliani* imago S. crucis in usu fuerit? quando cruces fieri coeptæ, & in templis collocatæ? utrum signum S. crucis sit insigne & nota militis Christiani, in persis ubique defensionibus pro imaginibus crucis, quas cum primis Reformati rejecerant. *Libro quinto* habentur varia S. crucis encomia, hymni, & odæ, quibus ea tam a Græcis, quam Latinis, celebratur & decantatur. Mantissa ad *Tomum hunc tertium de sancta cruce* exhibet primo Librum tertium *Historiæ Orientalis Jacobi de Vitriaco*, quem ex Bibliotheca Bavarica primum edidit *Gretserus*, una cum ejusdem Epistola de capta a cruce signatis Damiatæ, quibus illustrantur ea, quæ *Lib. II Cap. 29 de sancta cruce* de expeditione cruciata adversus Damiatam, munitissimum Ægypti propugnaculum, dicta sunt. Deinde reperitur *Hortus sanctæ crucis*, cujus in parte habentur *Acrostichides Græcorum* in sanctam crucem, cum annotationibus & explicationibus *Gretseri* uberioribus. Pars secunda commemorati *Horti de sancta cruce* complectitur *crucem Schirensensem*, sive descriptionem & imaginem expressam crucis, quæ in Monasterio Bavaricæ, Schira dicto, religiose colitur, observationibus variis illustratam. Tertia Parte explicatur & repræsentatur *crux Donawerdensis*, & suis itidem annotationibus celebratur. Quarta Pars sistit florilegium de Cruce, h. e. ea, quæ in libris de Cruce præterita fuerunt, cum primis vero descriptionem floris, folii, fructus, & fructus *Granadillæ*, seu *Granatulæ*, plantæ *Indicæ*, quæ illic passio Christi passim dicitur; quam ex Italico sermone Latinam fecit *P. Ferdinandus Crendelius*, studiorum *Gretseri* socius.

Tomus IV duas habet Partes. In priore agitur de disciplinis, ubi habentur de voluntaria flagellorum, seu disciplinarum, cruce Libri tres; Spicilegium de usu voluntariæ per flagra castigationis pro tribus libellis de disciplinis; Prædicans vapulans & disciplinatus, seu pro tribus Libris de disciplinis totidem Libri Apologetici contra Jacobum Heilbrunnerum, Prædicantem Palatinum, cum duplici Appendice, altera de disciplinantium sodalitate, altera de colloquio Ratisbonensi; Virgilemia Volciana, hoc est, Apologia pro disciplinis contra Melchiorum Volcium, ad S. Annæ Augustæ Vindelicorum Lutheranorum præconem; Agonisticum spirituale de disciplinis, hoc est, Apologia pro Prædicante vapulante, contra duos Prædicantes, Heilbrunnerum Neoburgicum, & Zeemannum Lauinganum, socerum ac generum, cum Appendice ejusdem argumenti ex Metanœologia P. Edmundi Augerii; Athleticæ spiritualis legitimæ & illegitimæ libri duo adversus Zeemannum, Lutheranum præconem; Prædicans Heavtontimorumenos, seu septima pro spontanea flagellorum cruce lucubratio adversus sectarias Logodulos, cum appendice, quomodo Hæretici Scripturas tractent. Pars altera est de peregrinationibus, ubi reperiuntur de sacris & religiosis peregrinationibus Libri quatuor; Πεδύλαριον, seu pedilavium, hoc est, liber de more lavandi pedes peregrinorum & hospitem; Notæ super notas Petri Molinæi, Calviniani, in Epistolam Nyssæ adscriptam, de eunibus Hierosolymam; Examen Tractatus de peregrinationibus, ab eodem Molinæo editi; Correctiones notarum, quas evulgavit Casaubonus in Epistolam Nyssæ ad Eustathium; Adamanni, Scoto-Hiberni Abbatis, de situ terræ sanctæ & quorundam aliorum locorum, ut Alexandriæ, & Constantinopoleos, Libri tres, cum copiosis prolegomenis & notis. Accessit eorundem librorum breviarium, seu compendium, brevioris venerabili Bedæ, Presbytero. Unicuique Tomo subjungitur Index rerum memorabilium Jam reliquos Operum Gretserianorum Tomos, suo quemque ordine secuturum, avidissime expectamus.

14 NOVA ACTA ERUDITORUM

Historischer Schauplatz etc.

h. e.

THEATRUM HISTORICUM, IN QUO UNI-
versi terrarum orbis pontes memoratu dignissimi, præ-
cipue vero absolutissimum illud artis miraculum, Dres-
densis supra Albim pons, describuntur, notulis & do-
cumentis illustrantur, a CAROLO CHRISTIANO
SCHRAMMIO, Illustrissimo Comiti a Solms
a Præfecturarum Consiliis.

Lipsiæ, apud Bernard. Christoph. Breitkopfium,
1735, fol.

Alph. 4 pl. 14, cum Tabb. æn. 37.

Ergo nunc prodit Opus pulcherrimum venustissimumque,
cujus spem inde ab aliquot annis fecerat Consultissimus
Auctor, in quo tum univerforum pontium, qui in toto ter-
rarum orbe reperiuntur, historiam scite atque egregie de-
lineavit, tum inprimis Divi-Friderici Augusti II portentosam
in extruendis amplissimis operibus magnificentiam, justis-
simis verissimisque laudibus celebravit. Uti enim sapientis-
simus Princeps tot præstantissimis institutis nomen suum
sempiternæ consecravit memoriæ, ita inprimis aula, tan-
quam ingens & splendidum miraculum, & habita & cul-
ta fuit ab exteris, in incredibilem tanti Herois venerationem
profusis. Scilicet Equestrem Academiam instituit, murum
fornicatum, hortum in pomærio, quo nullus unquam vel
magis amœnus, vel magis celebris, fuit, condidit; Kœnig-
steinium, fortissimum illud Saxonix propugnaculum, novis
munitionibus circumdedit; Stabulum novo splendidoque
ædificio exornavit; domum, operis ludendis destinatam,
Palatium Hollandicum, universi terrarum orbis spoliis refer-
tum, Monetarium ædificium, valetudinariorum militum re-
ceptaculum, Stationes Prætorias, vitriariam officinam, rega-
libus sumtibus instruxit, & Commerciæ æqueductum,
opus

MENSIS JANUARI A. MDCCXXXVI. 15

opus immensum & pæne desperatum, feliciter perfecit. Loquantur paternam Divi *Friderici Augusti* curam Morizburgum, Ubigavia, Pillnizium, Sedlitzium, Hubertsburgum, Pretschium, tot immortalibus monumentis conspicua decora. Testantur ejusdem insignem pietatem Tempia, Dresdæ, Neostadii, Loschwizii, Torgaviæ, Fridrichstadii, noviter extructa. Ut nihil dicamus de domibus funditus ædificatis, plateis, & aliis rebus memorabilibus, quæ perfectissimam Divi Regis in rebus mathematicis cognitionem omni, si qua futura est, posteritati commendabunt. Vere dici potest, *Augustum* nostrum Dresdam, quam lateritiam acceperat, reliquisse marmoream. Consulto præterimus cetera incomparabilia *Augusti* facinora, quæ amplissimis selectissimisque elogiis celebrari merentur, & jucundissimo mirabilis Pontis super Albim spectaculo jam animos nostros recreamus. Hic enim libro huic, quem regio jussa conscripsit Cel. Autor, occasionem dedit, hic primum libri initium facit, hic tanquam stupendum artis miraculum considerari debet. In tres Sectiones abit Liber. Prior in Capitibus septem, præter copiosam Dresdensis pontis descriptionem, divisiones Pontium, & cuncta, quæ huc spectant, complectitur. Altera Pontes in Saxonia occurrentes recenset. Tertia Pontes ceteros, memoratu dignos, Lectorum oculis exponit. In quibus pertractandis ita versatur Cel. Autor, ut ea, quæ *Leopoldus* in Theatro Pontificiali, & *Cauterius* in Tractatu de pontibus, vel omiserunt, vel negligentius tractarunt, suppleat, & imprimis jura & privilegia eorundem solícite tradat. Ipsa libri conditio amplam recensionem prohibet, & nos nostro defuncti officio videbimur, si ex Sectionis I Capite septimo potiora momenta recensuerimus. Pontes domibus, tabernis, & aliis ornamentis, coruscant. Olim, cum pagana superstitione animos hominum infecerat, Diis fictitiis suis in pontibus locum assignabant. Quem morem adhucdum religiose observant ii, qui Pontificis obsequuntur decretis, & Diis tutelibus suis, inter quos *Nepomucenus* & *Nicolaus* præcipua
qua-

quadam dignitate gaudent, vel facellis exstructis, tanquam totidem fulcris, adversus quosvis fortunæ casus pontes inveniunt atque confirmant. Longe illustriorem laudem merentur, qui vel sanctissimi Servatoris cruci affixi imaginæ, tanquam saluberrima viatorum ad veram pietatem consecrandam adhortatione, decus addunt pontibus suis, vel equestribus magnorum Heroum statuis eosdem ornant. Neque minorem splendorem pontibus asserunt noctilucæ, quarum inviolabilis sanctitas est. Hac occasione observat Conf. Autor, incolas Chinesis regni, quoties novus annus cum plenilunio incipit, celebrare festum Lucernarum, neque ullam in universo Chinesis imperio esse domum, quæ non artificiosis magnisque lucernis & intus & foras exornata sit. Præterea annotat, multas pœnas a criminum capitalium reis furtas fuisse in pontibus. Sic Elisabetha, Angliæ Regina, super fluvium Thamanum Londini pontes versatiles fabricandos curavit, quos ascendere, & sic aquæ submergi, debebant mortis candidati. Insuper illi, qui culeo insuti suffocandi erant, e pontibus in aquam detrudebantur. Neque silentio prætermittendam esse censet fustigationis pœnam, quam in pontibus quoque exerceri, quotidiana edocemur experientia. Sed hæc de libro, qui iis, qui pontium structuram nosse cupiunt, præclaram asseret utilitatem, dixisse sufficiat. Placebunt etiam harum rerum intelligentibus Figuræ, ab optimis præstantissimisque artificibus æri incisæ, typonum elegantia, chartæ splendor, & cetera externa libri ornamenta. Id tamen fatendum est, quod negari nequit, magis a recentioribus, quam ab antiquis, Scriptoribus Conf. Autori suppetias petitas, in prisca ævi Geographia, & veterum rerum monumentis, labi interdum eundem, & errores committere, ab ejus generis Operibus raro alienos. Interim, etsi hæc vera sint, & a diligentibus Lectoribus facile observari queant, nihilominus Opus ob cetera, quæ commemoravimus, ornamenta, summo honori futurum Autori suo, ominamur.

MENSIS JANUARIi A. MDCCXXXVI. 27

THE HISTORY OF THE PURITANS, OR PRO-
testant Non-Conformists, &c.

h. e.

HISTORIA PURITANORUM, SIVE PRO-
testantium Nonconformantium, inde a Reformatione
usque ad mortem Regine Elisabethæ; in qua eorum do-
ctrina, conatus majoris reformationis, persecutiones,
principumque Theologorum facta, recensentur;
Autore DANIELE NEAL, M. A.

Tomus I.

Londini, apud Rich. Hett, 1732, 8 maj.

Alph. 1 pl. 18.

Commemorable Opus est, ac multi laboris, magnæque
industriæ, quo Autor Historiæ Ecclesiasticæ Anglicæ,
inprimis autem ei, quæ emendationem sacrorum exponit,
lumen affundit insigne, atque ea, quæ hanc in rem a *Burn-*
to memoriæ prodita sunt, non contemnendo supplemento
auget. Quanquam vero Presbyterianorum, quorum defen-
sionem suscipit, dogmatibus imbutus videtur; admodum ta-
men graviter, modesteque, perraro, uti nunc sunt homines,
exemplo, causam eorum propugnat. Consecraturus igitur
optimorum hominum memoriam, de amplissimis dignita-
tum ecclesiasticarum gradibus non alia de causa deturbato-
rum, quam quod disciplinam ritusque sacros emendare ul-
terius conabantur, rem omnem inde ab origine ultima,
Henrici nempe *VIII* ætate, repetit. Ex ea re tum *Jo. Wiclefi*
vitam ac dogmata, postero tempore a *Lollardistis*, et misere
propter ea divexatis, adoptata, tum *Henrici* ipsius res gestas,
fusius enarrat. Quibus tamen recensendis studio supersede-
mus, quod vel in vulgus nota, vel, si forte a cognitione
plurimorum remota sunt, iis tamen non ignorantur, qui
Rapini Burnetique contextas illorum temporum historias
studiosius perlustrarunt. *Henricum* excipiebat *Eduardus VI.*

Cap. I.

II.

C

phæ-

Phoenix miraculum suæ ætatis ab Autore dictus; cetero
 omnis memoriæ facile princeps, nisi ardor, quo in refor-
 mationem ferebatur, quorundam Episcoporum, Romanæ
 sedis obnoxiorum, astutia tam cito confedisset. Delatum
 erat, ius reformandi, atque adeo sacrorum omnium, ad Re-
 gem, ac, quod is minor ætate erat, ad ejus senatum. Hinc
 mitius agebatur cum iis, qui olim male habiti; exules, pa-
 tria carentes revocati; plurima in disciplina, liturgia, ac
 ritibus sacris, Parlamento studia omnia in id conferente, im-
 mutata, nihilque intemtatum relictum, ex quo Anglicam
 ecclesiam ab Romana quam longissime semet remove-
 re, appareret. Ante vero, quam progrediamur, placet, con-
 troversiam, qua in partes tum scindebatur Anglia, &
 quæ magnum in Historia Puritanorum momentum habet,
 originem ac causas explicatius paulo tradere. *Hooperus*
 nempe ac *Rogerus*, principes Theologorum nuper reverfo-
 rum, A. 1548, vestes sacras, adhuc usitatas, abolere studebant,
 causam interferentes, quod rudis plebecula, vim precum,
 cultusque divini, a ministris sacrorum procurati, fœda su-
 perstitione ducta, in iis sitam, opinetur. At ii, qui, tempori
 inservientes, quid sentirent, aperte proloqui non audebant,
 contra nitebantur: usum vestium ad res medias pertinere:
 albas, saltem a *Mose* adhibitas, munditiei Symbolum esse:
 præterea quam ob rem, a Romana ecclesia discedendum sit,
 ubi illa a prisca ac maxime intemerata non abeat, rationem
 esse nullam: Clericos denique adeo pauperes esse contende-
 bant, ut novis sumtibus vix pares futuri sint. Hisce fri-
 volis causis, veluti cinere, imposito, ignis tum sopiebatur, post
 biennium tanto magis suscitatus. *Hooperus*, Episcopatus Glo-
 cestriensis præficiendus, negabat, se passurum, ut vestibus Aarō-
 nicis indutus consecraretur. Quatuor fere rationes, cur ita
 sentiret, in medium afferebat. Nam primo, neque Scriptu-
 ra, neque antiquorum temporum usu vestes, sacri posse,
 quin potius ab Antichristo inventas, corruptissimisque tempo-
 ribus introductas; amplius idololatricæ ac superstitioni mis-
 tificæ destinatas, adeoque non indifferentes esse, denique
 cum

cum simplicitate religionis Christianæ consistere non posse, censabatur. Habebat consentientem, saltem ad speciem, *Cranmerum*, Cantuariensem, acerrime vero adversantem *Ridleyum*, Londinensem Episcopum. Communicatis autem cum *P. Martyre*, *Busero*, aliisque Theologis Helveticis consiliis, qui omnes ab *Idolopero* stabant, at moderatius ut ageret, suadebant, primo quidem ob pertinaciam in carcerem conjectus, at tandem ea lege vinculis solutus, ut semel tandem vestibus hisce, ornatus dicam, an oneratus, incederet. Interim ipsi *Cranmerus* & *Ridleyus*, ita ut sit, multum de severitate sua, quantum ad hoc caput pertinet, remittebant, acerrimosque olim vestium propugnatores alios, sponte eas deponentes, sectatores habebant. Quamvis autem reformatio non sine successu in multis tentabatur, illi tamen, qui ferociori inpetu agitati repugnabant, nulli parebant operæ, quo sanguis hominum optimorum spargeretur largius, idque omne ad majorem Dei gloriam fieri clamabant. *Cardinatis* certe *Bonnerique* facta detestabuntur omnis memoria posteri. Ceterum Reformatores in doctrina de justificatione, gratia efficaci, peccato originis, *Augustinum* sequebantur, *vinula disciplinae autem ecclesiasticae* plura desiderabant; duos tantum ordines sacros, Episcoporum ac Diaconorum, agnoscebant, ministrosque sacrorum, ab aliis exteris votibus consecratos haud difficulter admittebant. Quantum vero summa rerum ad unum delata religioni possit esse exitio, tum li-

VI
Cap. III.

quido apparuit, cum *Maria*, Rege totius spei rebus humanis scripta, ac cum ea Romana religio in thronum exheretur. Hæc enim, quicquid ab *Edicto* constitutum erat, abrogare, reformatores in manibus tormentis subficere, poenæque hæreticis statutas ab optimis hominibus repeterent. Horret animus meminisse illorum temporum, quibus optimi quique, nulla conditionis, sexus, ætatis ratione habita, progo inponebantur, *Bonnæ*, omnem qui humanitatis sensum tenuisse videbatur, factum præferentem. Hæc domitia geruntur, per multi fuga sibi consulunt, ac Basileam, Francofurtum, Emdam, Argentoratium, Duisburgum, Tigurum, concedunt.

Qui Francofurti morabantur, consensu senatus, sacris ibi eum operabantur in modum, quo cœtus Gallici utuntur. At, vix biennio elapso, fatale inter ipsos dissidium oriebatur. Tigurini enim una cum Argentoratensibus liturgiam *Eduardi* introductam velle, reluctari Francofurtani, *Calvinum* ipsum arbitrum eligere; at frustra. Frangi enim non poterant dari adversariorum animi. Tandem *D. Cox*, cum nonnullis ex Anglia Francofurtum veniens, sacra turbabat, ac Ministra publicè respondebat, quo facto tanti motus concitabantur, ut *Knoxius* ac *Wittinghamus* cum dimidia fere suorum parte *Coxio* cedere, Genevamque commigrare, cogere-
 tur. At novi etiam usurpatores ipsi inter se contentiones excitabant, a Magistratu quidem mox confopitas; eo tamen eventu, ut altera litigantium pars locum mutaret, ac nova disciplinæ sacræ forma introduceretur. Quanta de cetero eum moderatione Papistæ tum temporis cum reformato-
 ribus egerint, inter alia ex hoc etiam apparet, quod, cum ali-
 quando per triduum cum iis disputarent autoritate publica, tandem his fere verbis abrumperent: *Agite, vos verbo armati estis, nos gladium tenemus.* *Elisabetha*, regno admota, quantumvis Papæ favens, multo tamen sorore initio erat moderatior. Exules sedabant magno numero. Anno, reconcili-
 natione concordie facta, excitabant se, ut rituum convenien-
 tiam observarent, ac Regiam hac de causa supplices adirent. Non tamen eo redigi res poterat, ut omnes plane dissensio-
 nes tollerentur. His igitur suam in rem conversis, Regina tribunal sacrum, nomine *the court of the high commission* constituebat, eo fine, ut jus diceret ecclesiasticis, errores, hæreses, abusus, schismata, notaret; nihil tamen hæreticis opinionibus accenseret, nisi quod Scripturæ, & quatuor prio-
 ribus Conciliis, adversaretur. At hi homines, penes quos absolutum propemodum hac ratione, imperium erat, multa crudeliter, ac tyrannorum modo facere, miserosque mortales, Juris Canonici ac juramentorum infidiis laqueisque con-
 stringere, e quibus explicare se haud poterant. Si quæras, qua mente Puritani absolutam ejusmodi summamque pote-
 statem

statem Reginz tribuerint, non alio eam valere oportere cen-
 sebant, quam omnibus eam subjectis, sacri civilisque ordi-
 nis, in tantum imperare posse, in quantum illi nemini præter
 Reginam parerent. Capitis autem ecclesiz nomen, uti ne-
 mini uni mortalium, ita neque *Elisabethe*, concedebant.
 Quodsi tamen dicendum, quod res est, neque reformatores,
 neque Puritani, ab illis hac in causa discedentes, veram no-
 tionem potestatis ecclesiasticæ ac civilis animo informatam
 tenebant: hoc ipso præterea sibi maxime nocentes, quod
 nullam in ritibus, disciplina, cultuque differentiam admit-
 tebant, sed uniformitatis, uti dicebant, edictum flagita-
 re, satius existimabant. Ipsa vero Regina, ceremoniarum ma-
 gna amatrix, *Eduardi* Liturgiam, A. 1548 ex Missalibus Sa-
 lisburienfibus, Herefordiensibus, Eboracensibus, Bangorian-
 sibus, Lincolnensibus, collectam, denno perlustrari, ac in non-
 nullis, quamvis minime ex mente Puritanorum immutari jube-
 bat. Præter verba enim litaniz: *a tyrannide papa &c. libe-
 ra nos domine*, & per pauca alia mandata, expungebatur nihil.
 Tandem Uniformitatis decretum stabiliebatur a Parlamento,
 inconsultis Clericis, quicquid etiam Eboracensis in contra-
 rium moliebatur. Omittimus, quæ Autor hoc loco de rigore
 uniformitati faventium, ejusque noxis, non male disputat.
 Interea temporis multi Episcoporum juramentum *suprematus*
 præstare volebant, propterea sedibus suis moti. *Parkerus*
 A. 1559 sine vestium ornati, paucis tantum iisque munere
 suo excussis, præsentibus, consecrabatur, id quod fabulæ, in
 taberna eum consecratum esse, originem dedit. Mox tamen
 a Parlamento confirmabatur. His latius expositis, Autor dog-
 mata Puritanorum, a principiis Reformatorum diversa, in
 medium affert. Sunt autem fere hæc: Religionem scilicet
 summo annis hominis, ejusdemque Laici arbitrio subjectam
 volebant, Papam antichristum, Romanamque ecclesiam falsam
 promittebant, Scripturam sacram regulam doctrinæ morum-
 que agnoscebant. Quæ autem in eadem expresse constituta non
 sunt, ecclesiz per mittebant ordinanda. Officia, statusque
 Clericorum ultra, atque Codex sacer docet, extendi oportere

negabant; res medias atque indifferentes libertati Christianæ relinquenda disputabant: uniformitatem introducendam Synodis nationalibus, a magistratu confirmandis, vindicabant. Utcunque hæc erant, Regina vestium usum severe tuebatur. Multus est Auctor in percensendis de eo tum Anglorum, tum exterorum theologorum sententiis, quos in eo convensisse putat, abrogandas quidem esse vestes autoritate publica; interea autem temporis nemini de iisdem molestiam creandam esse. Ceterum *Parkerus*, in eo magnopere laborabat, Puritanos ut vel persuaderet, vel cogeret. Ac in Oxoniensibus quidem *Humphredo* integrum erat, utrum vestibus uti vellet, nec ne. Aliis autem paulo pertinacioribus sacris fungendis plane interdicebatur. Multum autem levabantur privilegio Academiæ Cantabrigiæ, duodecim candidatis quotannis potestatem tribuentis, vagandi per Angliam, ac quoad vixerint, sermones sacros habendi. At enim & hic loci inter juvenes motus oriebantur de vestibus, ac Londini causa hæc utrinque scriptis agitabatur. Tandem eum in locum res deducta, *Parkeri* inprimis regique senatus, rigore, ut A. 1556 Puritani publice se ab cætu reliquorum separarent, privatorumque conventus instituerent. Quicquid etiam Regina contra eosdem statueret; multi anno sequenti in *Plumbarshall* deprehensi, ab i sermone audiendi causa confluerant, ac in vincula coniecti.

Cap. V. At nec vestibus solum turbabantur Puritani; multa etiam in Hierarchia desiderare habebant. Episcopos Presbyteris superiores esse, negabant, Archidiaconorum, Diaconorum, &c. separata officia rejiciebant: summam Episcoporum potestatem abrogandam censebant; collapsam disciplinam, multaque in liturgia superflua, querebantur: legi libros Apocryphos, celebrari festa ecclesiastica, antiphonas cani, volebant. Ad hæc signum crucis in baptismo, susceptores, tamen adesse parentes, præmaturam confirmationem, quæ jus S. Cœnæ utendi tribuebatur infantibus, gemiflexionem audito nomine servatoris, annuli usum in matrimonio, hæc, inquam, omnia, eliminari oportere, contendebant. Quamquam

quam autem non deerant, qui Puritanis fauerent, durius tamen quotidie cum iis agebatur. *Zanchius*, iussu Principis Palatinae, eos Reginae de meliori commendabat, at literae ejus ne quidem tradebantur eidem a *Grindalio*. Immo cultu publico iis prorsus interdicebatur, quo facto, nonnulli privatim sacris operabantur, vel munere se abdicabant. Equidem Northamptoniae nova disciplinae forma instituebatur, privata etiam pietatis exercitia, nomine *prophetisationum* compellata informabantur, in quibus alternis loqui cuilibet liceret. Peculiaris etiam fidei professio statuebatur, cui subscribendum erat a membris conventus, at ex aliis *Parkeri* rigori succumbebant multi. A. 1572. Puritani, videntes, se apud Reginam nihil proficere, majoris reformationis causa ad Parlamentum se applicabant, admonitione una atque altera a *Wilcoxio*, *Fieldo*, ac *Cartwrighto*, conscripta; at ille ac iste in vincula conjiciebantur. *Cartwrighto* vero cum *Whitgifta* multae de hac aduotione controversiae intercedebant, eo tamen eventu, ut hic assensu principis fuffultus, ac Episcopatu praefectus, superior discederet, ille autem, quantumvis causae ad-jutus iustitia, postremo licet respondens, cedere cogeretur, inunere exutus ac exul. Interim Puritanorum quidam *Wandesworthi* ad *Thamesin* coetum Presbyterianum constituebant, ejus membra ac formam Regina cum Episcopis, quantum etiam laborabat, detegere non poterat. Vexationes autem ob uniformitatis decretum minime cessabant. Puritani quidem A. 1573. disputationem publicam offerebant, at nihil impetrabant, citati potius ad tribunal Commissionis, cui tamen *Cartwrightus*, aegre sibi fuga consulens, sese subtraxerat. Multi quidem Ministrorum Puritanorum a populo fovebantur, multi etiam a coetu Gallico ac Teutonico Londinensi recipiebantur; at Regina, quo minus id facerent, mox prohibebat. Nordovici exercitia Episcopo suffragante tolerabantur, at aliquanto post eas illic perinde ac alibi suppressas fuisse legimus. A. 1575. multi Puritanorum ministri delati, ac si *Parkeri* Thesaurarioque insidiarentur, ac in carcerem detrusi. Tandem *Parkerus* diem obibat, cujus characte-

Cap. VI. racterem satis Autor fufe enarrat, quorsum, ac ad vitam ejus, singulari scripto expositam Lectores ablegamus. *Parkero* succedebat *Grindalius*, partibus Puritanorum addictus. At per muneris rationem non erat ei integrum, quantum vellet, iis indulgere. In tanta Ministrorum penuria Puritani seduli erant in faciendis sacris privatis. Northantoniz & Varvici denuo quidam novam disciplinz formam constituebant, qua reformatio Ecclesiz sine separatione confieret, at ne hilum quidem proficiebant. *Grindalius*, exercitiis favens, modum iis statuere conabatur, quo minus offensionem essent. Regina autem ea prorsus aboleri jubebat, existimans animos plebis ad agnoscendam ac inquirendam veritatem incensos, in obsequio contineri difficulter posse. Ad hæc odio indies majori adversus Puritanos concitata, ipsi etiam Parlamento metum incutiebat. A. 1581 *Whitgifti Aylmerique* severitate excitati *Brownista*, a *Rob. Brown*, duce suo, ita dicti. Hi ecclesiam Anglicam Antichristianam ac falsam inquinatamque pronuntiabant, ordines ejus Sacramentaque nihil valere & inefficacia esse, democraticamque oportere esse formam regiminis ecclesiastici, docebant. Recenset hac occasione Autor vitam *Brownii*, ex qua hominem fuisse turbulentum patet, ac propemodum seditiosum, rebusque suis nimio fervore, quo abripiebatur, male consulentem. Anno demum 1583 *Grindalius* moriebatur, postquam ob exercitia, quæ fovebat, gratiz Reginz semestri ante mortem exciderat, ac munere suo privatus erat.

VII. *Grindalio* sufficiebatur *Whitgiftus*, acerrimus Puritanorum hostis. Vix muneri admotus severa lege indicta, quinque articulis subscribi volebat, a multis quidem damnatis, eo quod regiz derogarent autoritati, sed nihilo fecius tanta severitate confirmatis, ut, inprimis ob illum, in quo *Articuli 39*, olim ab *Eduardo* conditi numero 42, at ab *Elisabetta* ad illum, quem diximus, numerum, inductis quibusdam, restricti, nunc ut norma fidei proponebantur, 233, qui, scripturos se esse, negabant, sedibus suis pellerentur, quicquid etiam

etiam permulti cujuscunque ordinis precibus suis efficere tentarent. A. 1584, ne quid crudelitati deesset, novum tribunal autoritate regia constituebat, quo, sive institutum ipsum, sive laqueos, quibus irretiebantur miseri, sive rigorem spectes, vere *Inquisitionis* aliquod judicium erat, quamvis careret nomine. Hoc fere tempore Puritani Lambethi conventum celebrabant, in quo de apocryphis non prælegendis, de quibusdam ritibus baptismalibus, usu Cœnæ S. privato, vestibusque sacris, disceptabatur, at hoc successu, ut Episcopus sævus abalienatus magis fieret, ab *Aylmero* adjutus. Transimus plurimos Puritanorum conatus, nunc Parlamentum, nunc Concilium regium, nunc Episcopum implorantium, atque illud tantum monemus, anno eos 1586 insigniorem multo, quam antea, secessionem fecisse, eamque multis privatis conventibus firmasse, de quibus Autorem ipsum adiri volumus. Anno 1588 reviviscere quodammodo videbatur controversia de potestate Episcoporum, qua super Presbyteros eminent, cum *Bancroftus*, Reginae Capellanus, publice tueretur, jure divino illos presbyteris superiores esse, illosque hæreseos damnaret, qui aliter sentirent. Quanquam autem motus nunquam prorsus fuerint consopiti, tamen, quo provector ætate esset Regina, eo tranquilliores erant res Puritanorum, imprimis cum pateret, successorem ejus principiis Puritanorum innutritum esse. Hinc cautius mercari discebant Episcopi, ne Regem offensum haberent, studiose caventes. Ceterum Autor sub finem libri non diffitetur, erroribus quibusdam obnoxios Puritanos, notionesque eorum de jure civili ac religionis, ad quandam theocratiam Judaicam speciem propius accedentes, perquam confusas fuisse. Interim, ob virtutis studium, ardorem in precibus, reverentiam Numinis, observationem officiorum, Sabbathique sanctificationem, homines istos, pro eo, ac par est, collaudat. Et hæc fere sunt, quæ de rebus illo tempore gestis, ingenue, modeste, summaque fide, laudatis etiam quos habuit, probatissimis quibusque Autoribus, commentatur Autor; ita certe comparata, ut, quin Lectorem, alterum proxime perlustrandi Tomum, honesta quadam cupiditate incenderint, nulli dubitemus: de quo nos etiam suo loco acturi sumus.

IN DUAS CELEBERRIMAS EPISTOLAS
*Sanctorum FIRMILIANI & CYPRIANI adversus
 Decretum S. Stephani Papæ I, de non iterando Hereti-
 corum Baptismo, Disputationes criticæ, quibus, unam &
 alteram a Donatistis fuisse confictam, nunc primo de-
 monstrat Frater RAYMUNDUS MISSORIUS, Fran-
 ciscanus Conventualis, pro Serenissima Veneta Rep.
 Revisor publicus, Romanique Cœnobii S. Doro-
 theæ trans Tiberim Alumnus.*

Venetis, apud Franciscum Pitterium, 1733, 4.
 Alph. 2 plag. 8.

Pag. 272 sq. **J**am *Augustini* ætate haud defuerunt, qui, *Cyprianum*, ne-
 garunt, iterationem baptismi ab hæretico collati defendisse,
 sed Epistolas potius contenderunt ejus sub nomine hunc
 in finem ab impostoribus fuisse confictas, uti patet ex *Augu-
 stini Ep. 92*, quæ est alias 48. * Macula rebaptizationis de-
 fensæ diu insedit in nomine *S. Cypriani* ac *Firmiliani*, quam
 ut profliget ab iis & diluat Autor, omnem movit lapidem,
 eam ob causam laudatus ab hoc, culpatus ab illo. Per Se-
 cula certe XIV vindicias ejusmodi nemo cogitavit, nemo sus-
 cepit. *Eusebius* tamen *Cypriano* maculam illam tribuit, sed
 quem Noster aliis imposuisse existimat. Ante annos sex Di-
 aatribam Autor paraverat, in qua *S. Cypriani* mentem de Ro-
 mani Pontificis primatu expendendam susceperat. Sed, in
 morbum implicatus desperatum, jussit eam comburi. Con-
 valescens rediit ad *Cyprianum*, ejusque de primatu Pon-
 tificis sui sententiam, deprehendit, in quatuor potissimum lo-
 cis sitam esse, in Epistolis duabus, una ad *Pompejum*, altera *Fir-
 miani* ad *Cyprianum*, deinde in conclusione epistolæ ad *Juba-
 janum*, & in Præfatione ad Concilium Carthaginiense. Ol-
 fecerat pridem, hæc esse confictas. *Paulus Antonius Agel-
 lius*

* Confer eundem contra *Cresconium* Lib. III, 33. Lib. I, 32.

lius opus de Traditionibus molitur, quare Autor eam pro-
vinciam & materiam illi lubens concedit, supersedens iis,
quæ ipse in animo habebat. In Epistolis *Cypriani* adducendis
& numerandis secutus est ordinem *Pamelianum*. Disserta-
tio prima continet argumenta, quibus Epistola *Firmiliani* ar-
guitur suppositionis & erroris. Inprimis in *Eusebium Cesari-*
ensem conjicitur culpa, quippe qui confinxerit contentionem,
quæ *Stephano* cum Orientalibus Episcopis super baptismo
cum invocatione Trinitatis ministrato intercesserit, qualis
tamen lis existerit nulla, siquidem Concilio Nicæno I, ejus-
que Canone 8 & 19, nil dilucide de Novatensium, illisque af-
finium, Hæreticorum baptismo decretum sit. Epistola *Fir-*
miliani deinde excutitur, refellitur & insulsum infimula-
tur. Expenduntur argumenta eorum, qui *Firmiliano* Epi-
stolam illam vehementem tribuunt, adjectis responsionibus.
Succedit Disputatio II in Epistolam *Cypriani* ad *Pompejum*.
Proponuntur Axiomata ad Systema Donatistarum, *S. Augu-*
stini, idque hypotheticum, *Cypriani*, qui sæpius repugnet
sententiæ in famosa illa Epistola perscriptæ, & *Optati Mile-*
vitani. Sequuntur Theoremata & Propositiones, more Ma-
thematicorum. Credit Autor, argumentum negans in quæsti-
one facti, nisi obstet locus æquæ autoritatis affirmans, pluri-
mum probare. *Augustinus*, judice Nostro, refugit adversus
Donatistas quæstionem facti, & in juris quæstione perstat, id-
eoque contra eos in facti quæstionibus hypotheticum pro-
ponit systema. *Augustinus* dubitat de factis & literis *Cypri-*
ani; *Optatus Milevitanus* plane tacet. *Morellius* omnium
primus *Firmiliani* Epistolam edidit. *Paulus Manutius* eam
in Romana editione, suafore *Latinio*, omiserat. *Balu-*
zius eam commendat ceu utilem & luce dignam. *Erasmus*
in *Frobeniana* editione eam omisit, licet primus *Cypriani* ad
Pompejum Epistolam vulgaverit. *Cyprianus* certe in Epist.
ad *Cornelium* 55 judicem sacerdotem vice Christi in terris ad-
mittit, & ex ejus contemptu schismata enata censet. Unde mi-
rum est, si ipse *Firmiliani* sententiam approbavit. Sed &
illud est verum, *Cyprianum* in eadem Epistola schema sa-
cerdo-

46 seq.

112 seq.

148 seq.

205.

264.

267 seq.

287 seq.

11.

28 NOVA ACTA ERUDITORUM

- cerdotam Judaicorum attemperasse ad Ecclesie Christianae directionem. *Dionysius Alexandrinus* de *Firmiliani* Epistola tacet in literis ad *Xistum*, *Stephani*, Papae Romani, successorum, scribens de rebaptizatione, quae Graecis nonnullis probabatur. *Xistus* eam ignoravit: *Eusebius Casariensis* haud attigit: *Augustinus* non memoravit: Donatistae eam in Collatione Charthaginensi pro sese haud allegarunt, qui *Cypriani* tamen autoritate sese munire laborabant: *Cyprianus* illius non meminit, quam perhibent Graece scriptam. Graeca non exstant: translator ignoratur. Mirum, Epistolam *Firmiliani* in Concilio Carthaginensi III lectam haud fuisse, 26. 54. *Jubajani* vero literas frigidas in eo lectas. *Zosimus* & *Cyprianus*, *Petrum* Apostolum a Paulo fuisse erroris convictum 35. 54. *Gal. II*, tradiderunt. *Baronius* perperam contendit ex *Dionysii* ad *Xistum* literis, pacem ecclesiae redditam ab Anabaptismi assertoribus. Repugnant enim eadem literae. 39. 40. Autor contentionem Orientalium de Anabaptismo, quam memorat *Eusebius*, ad fabulas rejicit. Hunc enim *Hieronymus* vocat *Ariana* quondam signiferum factionis, *Nicephorus* vero, Patriarcha Constantinopolitanus, *Ariana insania Principem Hankius*, ejusque affectator, *Pagius*, incertum putant, *Eusebius* an Arianis, an Orthodoxis, post Synodum Nicenam, accesserit. Noster vero, eum utique Arianis postea etiam fuisse, contendit. 42 seq. De *Pauliana* baptismi formula certe *Eusebius* nil habet, fingens, judice Nostro, *Eusebium* voluisse ostendere, Pontificem Romanum Paulianorum sententiae accessisse. 44. Arianos Donatistis connivisse, Noster quoque existimat, laudans testem *Augustinum* Ep. 45 & 185, & sic judicans de *Eusebio*: In historia confinxit multa, multa permiscuit, longe plura obscuravit, & quae maxime conscribenda erant, omnino reticuit; contra vero, quae sibi ad Donatianum Schisma confirmandum idonea visu sunt, praecipue in causa Anabaptismi, dolose, atque 45. 68. ad hoc perfide, confinxit. *Augustinus* Lib. II de Bapt. Cap. 7 plenarii Concilii meminit, quod fuisse Arelatense I, Autor contendit copiose, quo de formula Baptismali Can. 8 fuit sancitum. Inprimis id evincit ex *Augustini* Ep. 43, alias 162, Lau-

Lauroso præeunte, *Naxiso* refragante, qui haberiuntus est in explanatione *Augustiniana* sententia, quæ continetur in Epistola ad *Elensium*. Autor contendit, Concilium Arelatense I Pag. 65 seq. fuisse œcumenicum, favente Canone 18 Synodi Arelatensis II. Notæ in Epistolam *Firmiliani* sunt oratoricæ, & in Autorem Epistolæ totidem aculeis acutæ. De *Hieronymo* verissimum 112 seq. est Autoris iudicium, judicantis ita: *Si Hieronymi in scribendo acrimoniam inspiciamus diligenter, facile comperimus, unum fuisse veterum omnium Patrum dicacissimum, in quo nec Plauti sales, nec Horatii lepores, nec Juvenalis aculeos, nec Persii iram, desideres.* Excusat tamen Hieronymum variis nominibus. 159. Succedit Dissertatio in Epistolam S. *Cypriani* ad *Pompejum*, Episcopum Sabratensem, contra Epistolam & Decretum S. *Stephani* Papæ, de non iterando Hæreticorum Baptismo. Hunc quoque, contendit Autor, esse supposititiam. Impulsus, ut sic statueret, videtur doctrinis in Epistola obviis, ad Romanorum palatum non satis quadrantibus. Nam requirit *Cyprianus* in ea, ut *traditio fide digna* 179. descendere debeat de dominica & evangelica autoritate, aut de Apostolorum mandatis & epistolis. Ac præterea errores *Stephano* exprobrat, & moleste fert, humanam traditionem dispositioni divinæ anteponi. Ex eadem Epistola patet, quod ecclesia ea, in qua legitimus confertur Baptismus, Christi beneficia & remissionem peccatorum conferat, ideoque una sit illa Christi sponsa. Quod argumentum a Protestantibus quoque κατὰ τὴν adhiberi solet. Id tamen videtur durius, & *Cypriano* vix dignum, *Stephanum* Papam approbasse baptismationem eorum, qui *Marctianis*, *Valentinis* 183. & *Appellis*, & ceterorum blasphemantium in Deum patrem, dogmata fuerant affectati. Nam aquam & formulam fidemque Trinitatis ad legitimum Baptismum omnino *Stephanus* requisivit. Academicæ Sorbonicæ Autor exprobrat inconstantiam sentendi, quippe quæ non semel unum eundemque Autorem in una eademque re probaverit damnaveritque. 190. Docet quoque, principes scholæ magistros in ipso Theologico Systemate magnam partem esse hypotheticos. 195. Propositio

30 NOVA ACTA ERUDITORUM

- Pag. 196. fitio hæc nobis videtur aperire & exhibere pomunt Eridos. Perplacet illud, quod de Aristotelisimo Scholasticorum commentatur Autor. Unicus *Cæsar* inter Historicos immunis est ab hypothefibus, eodem judicante. Characterem *Cyprianicæ* locutionis in Epistola ad *Pompejum* occurrere, is
 203. haud inficiatur; characterem vero animi *Cypriani* desiderat, ratus, doctrinam moresque *Cypriani* cum Epistola contro-
 205. versa haud consonare. Argumenti negativi vis ac limites in rebus facti egregie enodantur. Dubitavimus vero, an Autor applicationes regularum suarum sit admissurus, simul ac Protestantes iis uterentur in dijudicandis factis, ab ec-
 210 seq. clesia Romana approbatis. Artes Donatistarum fraudulentas distincta ratione exponi ab Autore, prædicamus. Donatistis curta fuit scientiæ supellex, nec minus Episcopis Catholicis,
 221. exceptis *Optato Milevitano* & *Augustino*. Posterior studuit Donatistas ad ecclesiæ concordiam revocare, ideoque multa
 224 seq. dissimulavit, & ex systemate hypothetico adversus eos egit; prior, mala expertus, ex subdolo systemate Donatiano emanantia, systema edidit absolutum. Novum quoque illud est Autoris inventum, statuentis, Donatistas acta Sinves-
 226. sanæ Synodi fuisse commentos, quæ *Marcellinum* Papam, errori suo consistendo haud temperantem, diffament. Simili
 228. Donatistarum conscriptioni tribuit Præfationem ad Concilium III Carthaginense, ab iisdem Donatistis *S. Cypriano* suppositam. Ut summatim reliqua attingamus, non possumus, quin præ nobis feramus, Autorem Historiæ ecclesiasticæ esse peritissimum, Criticum acutum, sedis Romanæ studiosissimum, sibi perspicui architectum, & in evolvendis animi notionibus felicem ac facilem.

VOYAGES DE RABBI BENJAMIN, &c.

b. e.

ITINERA RABBI BENJAMINI, QUI fuit filius *Jonæ Tudelensis*, per Europam, Asiam, Africam, inde ab Hispaniis usque ad Chinam, in quibus inven-

MENSIS JANUARIi A. MDCCXXXVI. 31

veniuntur memorabilia, ad Historiam, Geographiam, & statum Judeorum Seculi XII spectantia, translata ex Ebraica lingua in Gallicam, & illustrata Notis, Dissertationibusque historicis ac criticis, per JOAN- NEM PHILIPPUM BARATIERUM, Theologiae studiosum.

Tomi II.

Amstelodami, sumptibus Societatis, 1734. 8.

Tom. I plag. 20, Tom. II plag. 214.

Baratierus, cum hae A. 1732 concinnaret, annum egit ætatis suæ undecimum, numerumque præcocium ingeniorum ac doctorum puerorum exemplo suo admodum raro præstantissime auxit. *Tomum priorem* inscripsit Diacono Gallico *Maître*, seu *Maitre*, administro verbi divini penes Illustrissimum Comitem Schaumburgicum, qui Buckeburgi habenas rei summæ moderatur. Verbi divini hic minister antea ecclesiæ Swobacensi Reformatæ præfuerat, testis locupletissimus hujus translationis a *Baratiero* ceptæ ac finitæ. Vir ille ecclesiastes Epistolam libro præfixit, directam ad societatem Amstelodamensem typographicam, in qua præcox Autoris terrimi ingenium collaudat, docens, *Baratierum* patrem, suum quondam in ecclesiâ Gallica Swobacensi collegam, unicum filii *Baratieri*, Autoris Clarissimi, existisse præceptorem, jam anno ætatis sexto Biblia Græca & Ebraica promptissimè exponentis, & hunc laborem martè suo profigantis anno ætatis undecimo. *Maître* testatur, puerum illum doctum libri hujus autorem esse solum, quod ipsum docet Præfatio, adjecta a patre *Baratiero*, testante & profitente, opusculum soli deberi filio, tum ratione inventionis, tum respectu dispositionis ac elocutionis, se autem Rabbini studii esse expertem. Pater nil sibi vindicat nisi paragraphos Dissertationis primæ nonnullos, & paucula judicia, in
Diss.

Dissertationis quintæ ambitu obvia. Quamvis puer impeditus nonnunquam, quod tamen esset distincte ostendendum, statendum tamen foret pretium sine magno gratiæ divitiarum ex dotibus pueri hujus venustissimi doctissimique elucenti, inopia librorum Geographicorum & Rabbiorum laborantis, corpore haud admodum robusto præditi, & in tantula ætate tantoperè sapientis. Elaboravit idem puerorum doctorum flos & coryphæus, Germaniæ splendor, Lexicon Ebraicum ac Græcum, quo complexus est præcipuas difficillimasque veteris novique Testamenti voces, distinctum civersis Dissertationibus criticis ac philologicis. Itinera *Benjamini Tudelensis* Latine transtulerunt *Arias Montanus & Constantinus l'Empereur*. Gallica translatio quædam, ad *Lavinæ Montani & Lempereurii* editiones conformata, A. 1729 Lugduni Batavorum typis excusa prodiit. Operæ igitur erat pretium, Gallicam adornari translationem, eamque ad fontes primos formatam, siquidem prior interpret Gallicus in ipsa translationis suæ fronte duos insignes admisit naves. Nam A. 1173 itinera a *Beniamino* inchoata dictavit, eaque appellavit *Voyages autour du monde*, cum tamen ille *R. Benjamin* globum nostrum terraqueum nunquam circumnavigaverit, & circa annum 1173 jam vivere desierit. Mirandum, ni dolendum, est, tot viros doctos in vocabulis enucleandis confenscere, cum puer ei labori exhauriendo sese accingere potuerit. Quomodo puer ille doctus ad tam exquisitam linguarum & Orientalium, & Latinæ, Græcæ, Germanicæ, Gallicæque, aspiraverit, enarratum novimus in libello, qui in forma, quam vocant quartam, Stetini ac Lipsiæ A. 1728 editus fuit sub titulo: *Merckwürdige Nachricht von einem sehr frühzeitig gelehrten Kinde*, cujus summam tum exhibuerunt Collectores Bibliothecæ Germanicæ, quæ haud sine publico applausu Gallicè adornari solet. Potiora Parens Rev. in Præfatione repetit, quæ omnino digna sunt legi, ac in imitationem converti. Syriacam & Arabicam linguam *Baraticrus junior autodidactus* didicit. Nunc in eo est, ut Canones Conciliorum, per sex priora Secula hæbitorum, in ordinem

nem systematicum redigat, suasque iis adspargat observationes. Gratulamur Patri de Filio, tam celeriter ad summum studiorum apicem progrediente; Filioque de tam diligente ac pio Patre, summum Numen venerantes, quod iis dotibus pueros interdum instruit, quas sæpe in senibus, per labores durissimos studia emensis, frustra requirimus. Communicanda sunt nunc paucula ex animadversionibus *Barattieri*, junioris, ejusque Dissertationibus, ut Lector ex re ipsa iudicium de profectibus pueri doctissimi debite instituere valeat. Judæi præfidei Synedrii, in Judæa commorantis, appellarunt *רש"י*. At præfides concilii, alibi obvios, vocant *רש"י*. Nec tamen dedignantur Judæorum proceres docti appellationem *רש"י*, quam transfert per *Principem*. *Constantini I' Empercur* translatio a Nostro passim, feliciter factis, emendatur, monente, illud *פננר* *Gen. II, 18, 20*, idem denotare ac *coram eo, in societate ejus*. Judæi Christianos vocant *Idumeos*, ut in eos possint convertere diras, *Idumæis* olim prædictas, quod haud dissimulat *Abarhanel* in *Esaia Caput XXXIV*. Si quid judicamus, per permutationem literarum *ר* & *ג* Judæi ex *רומנים* *Romanis* fabricati fuerunt *Edomæos*. Regio *אלגריה* Nostro est *Algarbia*; *L' Empercurio* *Algeria*. Vox *רומ* notat 1) præsidium, quod urbem custodit: 2) administrum imperii: 3) ministrum rei sacræ: 4) ministrum expromendæ justitiæ, seu carnificem: 5) lectorem seu cantorem Synagogæ: 6) & penes Syros quoque Sacerdotem. *Raschius* Lunellæ in Gallia infima ad mare mediterraneum nunquam habitavit, sed *Wormatiæ* ad Rhenum circa annum 1100. *Abraham Ben Dior* conscripsit *Sepher Hakkabbala*. Erravit *Barnagius Hist. Jud. Lib. IX Cap. 1. p. 11*, qui existimat, ipsum esse Autorem libri Judaici *Schalschelet hakkabbala*, quem *R. Gedalia*, Seculi XVI scriptor, contexit. Omittimus Autoris admodum adolescentis notas egregias, quibus complexui orationis *Benjaminii* affundit lucem ex Philologia, Historia, & Geographia, qua haud infrequenter *Constantini I' Empercur* translationem & animadversiones vel illustrat vel corrigit. *Tomus posterior* comple-

Tom. I p. 4.

Pag. 7.

10 seq.

12.

titur octo Dissertationes, quarum prima pertractat *Benjamini* personam, patriam Tudelam, urbem Navarræ ad Ebrum, & usum, qui ex hoc Itinere hauriri potest: secunda exponit Caliphos Ægypti & Bagdadi: tertia occupata est in ostendendo autoritate Judæorum intra Palæstinam, antequam principes exilii Judaici Babylonem illustrarunt studiis suis: quarta agit de capite exilii intra Bagdadum, illiusque concilio: quinta enarrat imperium, quod Judæi sibi adhuc in diversas terrarum partes tribuunt: sexta idem propositum persequitur, & opiniones Judæorum refellit: septima excurret in regnum Cozar, ubi Judæi, religionem suam esse dominantem, fingunt: octava dispicit loca, in quæ decem tribus transmigrasse vulgo creduntur. Quam vellemus, ut justus ac locuples rerum Index opusculo fuisset subjectus! Editiones hujus Itineris videmus commemorari *pag. 5 seq.* judicia doctorum de *Benjamini* Itinere adjecta sunt *p. 7 seq.* Judæi eo itinere nituntur, ut eludant impletionem prophetiæ *Gen. XLIX*, quæ jam contigit. Christianorum doctores nonnulli libello huic hœcæporetico maximum posuere pretium, ignorantes pessimum *Benjamini* scopum, veritati religionis Christianæ oppositum. *Wagenseilius, Hottingerus, Barthius, & Reinesius*, mendacia & arrogantiam *Benjamini* agnoverunt. Autor vero & interpretis novus solide comprobabat, itinera *Benjamini* esse partim conficta, partim ex itineribus aliorum compilata. Gratulamur denuo puero doctissimo de dotibus plane singularibus, divinitus in eo collocatis, nihilque magis in votis habemus, quam ut Dei numine porro corroboretur viribus corporis & præcipue animi, atque tandem aliquando ecclesiæ Christianæ usibus totum sese mancipet, quemadmodum id jam facere cœpit felicissime, & hoc ipso Opere mirum in modum præstitit. Deum laudamus jure pro ea gratia, quam in hoc puero illustravit, & omnibus concelebrandam proposuit.

Pag. 9 seq.

MEMORIA VITÆ AC MERITORUM
Perillustris quondam Domini, Domini VITI LVDO-
VICI

VICI A SECKENDORF, Equitis Imperii R. G. immediati, Dynastæ Oberzennæ, Meuselwitzii, cet. primæ Serenissimarum Ducum Saxo-Gothani, Citicensis ac Isenacensis, deinde Serenissimorum Electorum, Saxonicæ & Brandenburgicæ, a Consiliis sanctioribus, in rem tam publicam, quam rempublicam literariam, incomparabilium, ex documentis editis ineditisque studiose collecta, & publicè juris facta, a DAN. GODO-FREDO SCHREBERO.

Lipsiæ, sumptibus Autoris, prostat in officina Brauniana, 1734. 4. Alph. 1. plag. 6.

Eruditio, sapientia, & pietas, ac gravissima rei publicæ prudentia, in uno Perillustri *Seckendorffo* coierant, jugata nexu multiplici. Patruus ipse existit Illustrissimi Comitæ ac Domini *Friderici Henrici a Seckendorff*, ac Perillustri Baronis *Ernesti Ludovici*, Virorum immortaliter de salute Germaniæ meritorum, quibus proinde Autor librum dedicavit meritissimo jure quodam. *Caspar Sagittarius* de meritis *Viti Ludovici Seckendorffii* erat scripturus. Sed labor ejus aut periit, aut ignotus adhuc permansit. *B. Breithauptius*, Abbas & Professor in Academia Halensi quondam Venerabilis, Programmata quodam merita *Seckendorffii* illustravit. Sed, ampliora & copiosiora nunc esse prolata, lætamur mirum in modum. Scriptum Clariss. *Schreberi* in duas abit partes. Priori vita ac virtutes *Seckendorffii* exponuntur; posteriori merita ejus in rem literariam enarrantur. Stilus scripti est purus, perspicuus, & rei ipsi adæquatus. Candor & prudentia utranque complent paginam. Gratulandum ducimus Perillustri *Seckendorffii* manibus, quod hunc potissime præconem obtinuerint. Antiquitas & diffusa stemmatis progenies *Seckendorffii* dudum fuit propria. Optamus, ut eorum, qui otio ac suppellectili libraria gaudent, aliquis genealogicam tantæ gentis connexionem cum orbe erudito communicet. Ex profapia, *Gustend*

- Pag. 8. cognominata, prognatus fuit *Vitus Ludovicus*, ac patruelis ejus Illustrissimus, *Fridericus Henricus*, A. 1721 in Comitibus Imperialibus fastigium erectus, testatusque impavidum robur A. 1715 in obsidione Stralsundica, ac A. 1717 in Sicilia. *Viti Ludovici* parentes exstiterunt *Joachimus Ludovicus* & *Maria Anna Schertelia a Burtenbach*, filia *Joannis Sebastiani*, junioris, e quibus ipse genitus lucem vitalem adspexit A. 1626 d. 20 Dec. Auraciæ Ducis, urbe Germanis dicta *Herzogen-Aurich*. Postipsum nati sunt fratres *Quirinus* A. 1634, ac *Henricus Gottlob* A. 1637, Viri in sægo & toga incomparabiles. Uxor Herois & Mulagetæ nostræ fuit *Agnesa Magdalena de Teutleben*, quam ipse A. 1665 duxit. Tener admodum a ludimagistris Mulhufæ est institutus per decennium circiter. Erfurti posthæc linguas, Gallicam, Græcam, & Hebraicam, mathematicas præterea scientias, hausit. Transtulit sese A. 1639 in aulam *Ernesti*, Ducis Saxonie, Coburgum. Anno 1640 civibus Gymnasii Gothani sese applicuit. Patrem amisit anno 1642 ineunte, quo ipse Argentoratensem ad Academiam sese contulit, Juri navaturus operam, Theologiæ, ac studiis elegantioribus. Salutavit A. 1645 denuo Erfurtum, digressus in itinere ad aulam Coburgensem, beneficia olim ibi accepta prædicaturus. Exstitit paullo post Polyhistor incomparabilis. Anno 1648 a Duce *Ernesto Pio* cooptatus in ordinem cubiculariorum nobilium, legationibus & actis forensibus Duci exponendis adhibitus, A. 1655 edidit *Statum Principum Germanorum*, ac porro A. 1663 ingressus est dignitatem Cancellarii, sanctioris simul Consilarii, Directoris fisci Ducalis & Dicasterii Ecclesiastici. Anno 1664 missionem petiit ac obtinuit. Illico ei Dux Saxo-Citicensis, *Mauritius*, tradidit honores Cancellarii, & in senatu Ecclesiastico Præsidis, atque Consilarii intimi. *Joannes Georgius II*, Serenissimus Saxonum Elector, A. 1669. eundem renuntiavit Administrum status intimum. Anno 1691 Vir Perillustris cepessivit provinciam sanctioris Consilarii penes *Fridericum III*, Electorem Brandenburgicum, sequentique anno domicilium Halam contulit, Directoris seu Cancellarii Academicæ recentis muniis perfuncturus. Obiit A. 1692 d. 18 Decembris

bris, prolata voce: *Ach Herr Jesu hilf mir.* Sepultus fuit Meuselwizii. Meruerat sane Vir tantus, ut exteri quoque hic ejus memoriam legerent compendiosissimam. Cl. *Schreberus* deinceps merita, scripta, commercia literaria, Viri Perillustrius eleganter & digne perceuset, nec dubitamus, reperiunt iri posthac in scriniis Principum ac eruditorum nonnulla, unde spicilegium possit adornari. Erat *Sackendorfus*, cujus & in Annales hos nostros præclara merita exsunt, eruditorum *Mecænas* & coryphæus, aularum honor, temperantiæ & justitiæ exemplar, pietatis intemeratæ præco & administer, virtutis speculum, Theologus, Jureconsultus, Historicus, Philologus, Polyhistor, hominumque dignitatis suæ fere Phoenix. Cujus igitur Herois potius memoriam & merita tradere debuisset Clarissimus *Schreberus*? Hic certe suam a bile abhorrentem & æquissimam recensionem facile unicuique approbabit, quod & confidimus, & Autori ex animo gratulamur.

JANI PERONTINI, ACTI, DE CONSILIIIS ac Dicasteriis, quæ in urbe Vindobona habentur, Liber singularis.

Halæ Magdeburgicæ, absque Typographi indicio, 1732, 12. Plag. 84.

In hoc exiguæ molis libro, Halam patriam mentiente, est, quod certo scimus, in Italia excuso, Autor præcipua descripsit, quæ Vindobonæ non minore numero, quam splendore variis & diversis gentibus jus dicunt tribunalia, cujus consilii rationem ita commodissime persequi se posse putavit, si, delineata, quæ ad Cæsarem, ut Imperii caput, pertinent, Collegiorum compage, maxima tribunalia, quæ Bohemiæ & Hungariæ ac Transylvaniæ causis destinata sunt, inde, quæ Austriæ Archi-Ducatus, ceterisque Germaniæ provinciis, hæreditario jure ad Augustissimam Domum spectantibus, præfunt, ac demum, quæ Regnorum & Provinciarum Italiæ ac Belgii gratia congregantur, paucis commemoraret. Habes ergo quatuor Opusculi Partes, & in ejus limine Imperialis Consilii Aulici descriptionem, nec copiosam eam quidem, nec aliis momentis,

quam de quibus abunde per illos, qui dudum data opera de tam eminente tribunali scripserunt, compositam. Accedit ei Cancellariæ Consilii Imperialis Aulici brevis enarratio, qua de Vice-Cancellario, ceterisque, ad officia, quæ huc spectant, obeunda constitutis, de Vice-Cancellarii cura Postarum, & de omnium negotiorum in hoc Collegio expediendorum ratione ac indole, agitur. Excipit etiam Caput II, de Consilio Imperiali Aulico bellico, quanquam illud non tam Imperii rem militarem, quam ipsius Imperatoris, curat, cujus Jurisdictio, Conventus, Causæ, una cum Commissariatu Generali Bellico, recensentur. Atque ita libelli Pars altera sequitur, rebus Bohemicis, Hungaricis, & Transylvanicis, destinata, ubi primum de regni Bohemæ juribus quædam contra *Goldschum*, inde de antiquâ provocatione ad Scabinatum Magdeburgicum, postea de judicio Appellationis Pragensi in eorum locum surrogato, ac denique de Regio Consilio Aulico Bohemæ Vindobonensi, ad quod, obstructis appellationum ad Imperii tribunalia viis, recurritur, brevibus disputatur. Hujus Partis II Caput II de Hungariæ regno, & Austriacæ ejus acquisitione, de privilegio *Andree*, Regis, ac de Consilio Aulico Hungariæ, quanquam hoc magis negotia gratiæ, quam causas justitiæ, quippe intra ipsos regni fines decidendas, tractat, eadem methodo, qua Caput III de Cancellaria Transylvanica, præcipit. Pars III utramque spectat Austriam & ceteras, quæ in Germania hæreditario jure ad Augustissimam Domum pertinent, provincias; undè in ea quæsieris ac inveneris Commentatiunculas de Aulæ Cancellaria Austriacæ, de suprema *Erarii* Camera, de supremo Regiminis Austriæ Inferioris, nec non de Mareschallatus Provinciæ ac Aulæ, tribunali, ceteris nihilo diffusiores, sed quæ plura, quam superiores, notatu digna, nec ubivis obvia, complectuntur. Præterea legi merentur, quæ postremo hujus Partis Capite de causis ecclesiasticis, & quatenus aut ad Consilium Imperiale Aulicum, aut ad Consistoria Vindobonense ac Passaviense, aut ad Nuntiaturam Apostolicam, spectant, Autor disputat. Quæ superest, ultima libelli Pars exhibet supremum Hispani-

spaniarum Consilium, & ad Provincias Italicas, quæ quondam Hispanici juris fuerant, in causis voluntariæ jurisdictionis, dirigendas erectum, quod nomen suum etiamnum in hac Imperiorum ipsorum vicissitudine retinuit; cui succedunt varia non injucunda de Hispaniæ Inquisitionis tribunali, ad unius Siciliæ causas Madriti quondam constituto, nunc Vindobonæ Præside *Collonitia*, Cardinali Inquisitorè generali, nunquam congregari solito, haud secus ac de Commissariatu cruciatæ, de supremo Consilio Belgico, de Sanctioris Consilii Secretaria, quæ Provincias quondam Hispanicas respicit, ac denique de rei veredariz per Belgium & Italiam administratione. Hactenus legent æquo animo libellum Vindobonensium Dicasteriorum advocati. De Epilogo vero ipsi viderint, quam recte Noster, raram esse, dicat, eorum doctrinam & celebritatem, quam recte hujus defectus causas alleget, quod plura potius per *Agentes*, quam opera Jcti, expediantur, quod scripta, in Imperiali Consilio Aulico exhibenda, si res Principum Germaniæ spectent, potius a Jctis Evangelicarum Academiarum, quam ab Austriacis, sin feuda Italiæ, rarius quoque ab his, quam ab Advocatis Mediolanensibus, Mantuanis, &c. elaborentur; quod Austriaci, Bohemi, ac Hungari, bonis Academiis careant, & ipsa Vindobonensis Universitas, ex quo Patres S. J. pedem intulerint, ab antiquo splendore deciderit, quod denique, Dicasteriis omnibus flore Nobilitatis refertis, exiguus maneat non solum Advocatis, sed & Consiliariis, civicæ conditionis, honos, quæ omnia, quantum corrigi possunt, emendatum iri sperat, per illam temporum sub Augustissimi *Caroli VI* imperio non intermorituram felicitatem.

*MISCELLANÆ OBSERVATIONES IN
Autores veteres & recentiores, ab eruditis Britannis
A. 1731 edi cæptæ, cum Notis & Auctario variorum
Virorum doctorum.*

Volumen II, III, IV, & V.

Amstelodami, apud Janfonio-Waesbergios, 1733 & 1735, 8.
Unumquodque Volumen, in tres Tomos divisum, constat
Alph. i plag. 8.

Respon-

Respondit adhuc votis nostris, quæ in *Actis Anni 1733 Mens. Octobr. p. 467*, & ejusdem *Anni Mens. Novembr. p. 517* fecimus, eventus. Diligenter telam cœptam pertexuerunt doctissimi Viri, quibus vel ipsæ Observationes, vel collectio illarum, atque editio, debetur. Nos tardi fuimus in beneficio illorum atque munere, quo literariam rempublicam affecerunt, atque utinam diu afficiant, prædicando, quod ille nostrum, qui hanc provinciam susceperat, migratione, & novi muneris turbis, impeditus sit facere, quod cum voluptate se alioquin facturum fuisse profiteretur. Ceterum ita crevit interim multitudo bonarum deliciarum in his *Voluminibus*, ut difficillimum sit aliquid seligere, & ne opus quidem valde est, cum ex superioribus speciminibus satis constare possit, quid de fratribus libellis sperare debeant studiosi, hoc unum si dicamus, gemellos esse, & primogenitis illis vel plane similes, vel minime certe indignos. In *secundi* quidem *Voluminis* Præfatione jam significant Belgæ Collectores, minui paulatim Britannicas copias, quod ipsum fatarum prædixerant, cum patrio sermone illas scribere incepissent Autores, quo fit, ut extra illam Insulam non vendantur, in ipsa autem pauci nimis sint, qui legere eas, quam libello- alios de philosophia aut de republica, malint. Cum vero continuari suum opus optarent Belgæ, idque eodem loco significarent; res ita cecidit, ut in *quarti Voluminis*, ejusque *Tomi III*, Præfatione & defecisse jam Britannorum Observationes querantur, & tamen indicent, eas sibi tum ex Belgio, tum ex Germania, tum ex ipsa denique Anglia, copias vel adesse jam, vel promissas sperari, unde porro continuari opus utilissimum possit. Igitur etiam in titulo aliquid mutatum, qui a *Voluminis V Tomo I* talis est: *Miscellanea Observationes in Autores veteres & recentiores, ab eruditis Britannis inchoatæ, & nunc a doctis Viris in Belgio & aliis regionibus continuatæ*: & deprehendent, qui judicare de his rebus possunt, etiam hic esse, quorum Britannos non pudeat; quæque solari defectum illum possint. Neque tamen ideo non obtestandi sunt Viri beatæ illius Insulæ doctissimi, ut fidem Collectoribus Belgis datam liberent, & subinde sui ingenii & doctrinæ copiam illis, &
per

per illos universis, qui hæc talia amant, faciant. Et tamen facere non possumus, quin vel paucissima specimina proferamus, ut ea primum aperientibus libellos eruditissimos inciderint. *Vol. II p. 9 Suidas* in *Αυτόχθονες*, postquam commemoravit, Athenienses ita dictos, & cur ita dicti viderentur, subjicit: *Αυτόχθονες δὲ καὶ Ἀρκάδες καὶ Ἀργινῆται καὶ ἈΘΗΝΑΙΟΙ ἐκαλέοντο.* Cl. *Kyflerus*, ταυτολογίας vitandæ causâ, ita vertit: *Non solum Athenienses, sed etiam Arcades & Arginetae, vocabantur αυτόχθονες.* Multo melius autem hic ex *Harpocrations* in *αυτόχθονες*, & ipso *Suida* in *Ἀθηναίων δυσβουλία*, pro *ΑΘΗΝΑΙΟΙ* legitur *ΘΗΒΑΙΟΙ*. Paulo post *p. II* ex eodem *Suida* profertur locus in *Φάωνος*: *Ἐν τοῖς Ὀρφικοῖς εἰσηνέχθη ὁ Φάωνος αἰδοῖον ἔχων περὶ τὴν ΠΥΓΗΝ:* idem repetitur sub *Πρίαπος*: — *εἶχε δὲ τὸ αἰδοῖον ἐπάνω εἰς τὴν ΠΥΓΗΝ.* Negat se intelligere Vir doctus, quid hæc sibi velint, & utroque loco substitui vult *ΠΥΓΜΗΝ*, & locum esse parallelum ait alteri *Suida*, in *Πρίαπος*: — *ἀγαλμα ἐν τῇ δεξιᾷ σκῆπτρον κατέχον — ἐν δὲ τῇ εὐωνύμῳ κρατῆν τὸ αἰδοῖον αὐτῆ ἐντεταμένον.* Neque nos intelligimus plane, quid sibi velit *περὶ τὴν πυγὴν*, vel *ἐπάνω εἰς τὴν πυγὴν*. Sed nobis videbatur *Suidas*, sive is, quem ille descripsit, Priapi non gestum, sed præternaturalem ac turpem conformationem membri, quo censetur, ibi describere voluisse, cui non repugnat vulgaris illa repræsentatio, nisi quis forte constantiam in talibus rebus postulet, quæ totæ debentur ingeniis. Deinde vellemus ostendi, vocabulum *πυγμή* ita usurpari, ut ad comprehendendum pertineat. *Pollux* quidem II, 147, *ἀν συγκλήσεως*, inquit, *τὴν χεῖρα τὸ ΕΞΩΘΕΝ πυγμή καλεῖται.* Denique usus *τῆς περὶ* ipsum etiam movit Virum doctum; itaque substitui voluit *παρὰ*, nescimus, quam & hoc ad Græcorum rationem accommodate. Itaque nondum videtur res confecta, præsertim cum forte monstrifici commenti Autor voluerit Priapum aut Phæneta suum inter *ὀπίσθητικά*, & *πυχηδὸν* seu *ὀπίθεν συνιόντα* referre, de quibus *Aristoteles* *Hist. anim. V, 2*, *Plin. 10, 63, l. 53*, *Solin. Cap. 27*. Plus semel in his *Actis* conquesti sumus de li-

centia, & negligentia, & importunitate quorundam interpretum Gallorum, v. g. in *Pausania*, in *Ciceronis* Orationibus, &c. Vir doctus ad *Taciti* librum primum Annalium Francice versum ab *Ameloto de la Houffaye* multas proponit observationes, quibus ostenditur, *Hoofdium* fere temper rectius mentem *Taciti* percepisse, *Amelotum* autem parum paratum ab eruditione illa, quæ ad *Tacitum* intelligendum requiritur, ad illud opus accessisse: fallique adeo eos, qui jactent, *facile jam Tacito Latino elegantissimos homines carere posse*, &c. Satis enim de hoc ætatis nostræ morbo dicere nos in his *Actis* meminimus. Proposita etiam est in his ipsis *Actis* A. 1731 p. 453 emendatio *Luciani*, cujus encomium *Demosibenis*, tribus minimum locis male cohærens, deprehensa unius folii vel paginæ transpositione, feliciter restituit Cl. *Jo. Matthias Gesnerus*, Collega noster perindustrius, & in nova Acad. Gottingensi Eloquentiæ & Poeseos Professor. Eandem plane viam, paucissimis a *Gesneriana* diversam, ingressus est eruditus Britannus p. 368 *Foluminis*, in quo versantur, *secundi*. Cuique annum minimum ante publicata sit *Gesneri* nostri emendatio, quam apud Anglos eadem prodita est, nemo temere illum plagii accusabit. Sed satis ipse causam dixit in altera *Chrestomathie Græcæ* editione Lipsi. 1734, quæ verba ex Prefatione huc transferre operæ pretium videbatur, cum memorabile sit, rem, a tot viris doctissimis, qui *Lucianum* a renatis inde literis tractarunt, non animadversam, intra paucos annos pluribus intervallo locorum disjunctissimis in mentem venisse. *Nominari*, inquit, *se non agre feret Vir veteri mihi amicitia conjunctissimus, & carus summo merito suo literatis prope omnibus, C. A. Heumannus, V. S. R. qui jam anno Seculi XXI* omni exceptione superiorem *judicavit* hanc emendationem, & dignam, cui acclametur vetus illud: feliciter. *Neque irascetur Vir & ipse celeberrimus Ti. Hemsterhuis, hic indicari, ipsum literis, post aliquando, sed eodem anno, ad me datis, significasse, eadem sibi, qua mihi, de illa transpositione in mentem venisse, neque sibi tantum, sed etiam Mofi de Soul, V. Cl. qui olim in Luciano perpoliando laboraverit. Adjicere ista visum est, ne quis forte vel de nobis aliquid suspicetur, vel de viro docto, qui nuper in Miscel-*
lanceis

lancis Britannorum Observationibus, paullo post priorem hujus libelli editionem, (ejusque in Actis recensioem,) eandem se-
 re emendationem proposuerit, nisi quod una praesertim in re
 diversum a me sentit, quod suo loco indicavi. Conferat, qui
 volet, Miscellaneorum Observationum, ut apud Belgas eduntur,
 Vol. II To. III p. 368 seq. & judicet, cui felicitus res successerit.
 A vanitatis quidem & jejuni cujusdam plagii crimine
 me ipsa temporum ratio, facile avtographis laudatissimorum
 virorum confirmanda, reliquos Viros doctos candor suus pu-
 dorque, & reliqua de bonis literis merita, absolvunt. De to-
 ta re non melius judicari potest, quam toto loco, ut a Ges-
 nero in Chrestomathia laudata editus est, inspecto. Proba-
 vit etiam illam transpositionem Cl. Jo. Ge. Lotterus, Collega &
 ipse noster, in Academiam Petropolitanam nuper evocatus,
 cujus Germanica interpretatio hujus Dialogi Collectionem
 primam scriptorum Societatis apud nos Theotiscæ ornæ,
 ed. secunda p. 602. seq. Notabilis est in hoc Volumine p. 376
 Dissertatiuncula de nobili testimonio Josephi, cui cum fortissi-
 mum telum obijciatur, Josephum non potuisse & Judæum esse,
 & Jesum sine restrictione Christum appellare; hanc viam
 inquit Autor, ut dicat, pro ὁ Χριστὸς ἔτος κν legendum ὁ Λογί-
 μевος Χριστὸς ἔτος ην. Sed doctus Belga annotat, non debu-
 isse inter objecta huic testimonio omitti varietatem codicum,
 quorum unum ipse Venetiis in D. Marci Bibliotheca viderit, de-
 cimi vel undecimi Seculi, qui testimonium illud non habuerit
 suo loco, sed in calce voluminis, vel eadem, vel non multum
 certe recentiori, manu scriptum. Spes hic injicitur copiosæ hac
 de re tractationis. Quisquis hoc argumentum tractaverit, ab
 illo optamus refutari posse suspicionem speciosam, in Sibyl-
 listas Christianos, & similibus fraudum reos, commotam. Ni-
 hil nobis erat jucundius, quam reliqua Volumina præclari Ope-
 ris, & facis critica nomen non minus Gruteriana meriti, (uti-
 nam nec prius deficiat, quam ad eandem quoque molem per-
 venerit!) eadem ratione percurrere, & singulorum recensio-
 ni & Speciminibus aliquantum innumerari. Sed ad finem eo-
 rum accendendam satis hæc esse putamus his, qui hoc gene-

re eruditionis delectantur, qui proinde ipsum volutare Opus malent, & ad optimorum librorum emendationem, interpretationem, vel defensionem adeo, adhibere. Illud unum adjiciamus, cum alias perpetuam fere modestam legem observent Viri docti; in fine *Voluminis quinti* esse acerbam censuram *Historiae literariae Gundlingianae*, ex acroasibus viri docti nuper editæ. Non ingerimus nos disputationibus, quæ ad homines magis, quam ad literas, pertinet: at hoc ipsarum literarum causa non videtur dissimulandum, ignotum his esse *Gundlingium*, qui putent ab illo proficisci posse, quæ hic tanquam ex recitationibus ejus proferuntur: tum, qui judicare de *Gundlingio*, & ea ipsa, quæ asperius ab illo in alios dicta non diffitemur, repellere velit, ei non cum stupore, ignorantia, larvis, discipulorum quorundam *Gundlingianorum*, sed cum ipso *Gundlingio*, h. e. contra ea, quæ ipse vivus edidit, pugnandum.

ELEMENTA SECTIONUM CONICARUM,
conscripita ad usum FAUSTINÆ PIGNATELLI, Principis Colubranensis & Tolvensis Ducatus heredis, edita vero in gratiam studiosæ juventutis, Autore NICOLAO DE MARTINO, Regio Mathem. Professore.

Tomi II.

Neapoli, sumptibus Cajetani Eliæ, 1734. 8, chart. ang.
 Tom. I plag. 21½, Tabb. xii. 8, Tom. II plag. 22, Tabb. xii. 8.

Cum Excellentissima Princeps, quæ omnis generis eruditione ac scientia, non minus philosophica, quam mathematica, animum egregie imbutum possidet, ut inter eruditos hujus ævi eminentem locum mereatur, ab humanioribus literis ad studium Philosophiæ animum appelleret; non solum Geometriæ solidæ ac sublimioris Elementis animum præmunivit, verum etiam in Geometriam sublimiorem alacriter incubuit.

is. In ejus adeo usum hæc Sectio quæ Conicarum Elementa primum conscripserat Autor, quæ nunc in lucem publicam profert, propterea quod ab aliis elucubrata non omnibus numeris absoluta ipsi videantur. Nova autem vocat hæc Elementa, quod non, quemadmodum vulgo fieri solet, propositionibus, lemmatibus, & corollariis, res in eis edocentur, sed continuo & non interrupto sermone, quemadmodum hæcenus libri non mathematici conscripti fuere, cuncta demonstrantur. Totum Opus dividit in octo libros, quos per duos Tomos ita distribuit, ut primus quatuor libros priores, secundus quatuor posteriores, complectatur. Libro primo de ortu & natura sectionum conicarum agit, ubi docet, quot modis plano secari possit conus, & quomodo hinc orientur curvæ, quæ sectiones conicæ appellantur, explicatisque terminis, veluti quid sit diameter, quid vertex, quid ordinata, quid abscissa, ellipsin, hyperbolam, & parabolam, in relatione ad diametrum primariam sive axem definit. Libro secundo explicat modum describendi sectiones conicæ in plano, tam per conum, quam per solas rectas. Libro tertio ea demonstrat, quæ respectu aliarum diametrorum conicis sectionibus conveniunt, independentes a tangentibus, cum vulgo a tangentibus derivantur, quæ de diametris secundariis traduntur. Libro quarto comparat inter se mutuo diametros omnes cujuscunque sectionis, & parametros earundem inter se confert. Libro quinto de tangentibus & secantibus sectionum conicarum agit, nec non de asymptotis hyperbolæ, quæ considerari possunt, tanquam tangentes in punctis a centro infinite distantes. Libro sexto considerat focos seu umbilicos sectionum conicarum; septimo vero de locis geometricis agit, tum in genere, tum in specie de his, quæ sectione conica terminantur. Tandem libro octavo problematum solidorum constructionem explicat, præmissis illis, quæ de construendis problematis geometricis generantur, nec non de constructione problematum planorum, notanda veniunt. Quamvis vero rigor demonstrandi non minus observari possit, si omnia continuo discursu proferantur, quam ubi methode Geometris probata traduntur; non tamen Cl. Autor me-

thodi hujus prerogativas perspexisse videtur, ob quas eam veteres communi scribendi mori prætulerunt.

ELOGIUM ANTONII SCHULTINGII,
Jcti Lugdunensis.

Immortalem nominis sui memoriam reliquit gloriosissimus fortissimusque humaniorum literarum meliorisque Jurisprudentiæ stator atque vindex, *Antonius Schultingius*, Jctus clarissimus, & Pandectarum in Academia Lugdunensi Doctor publicus celeberrimus. Noviomagum, antiqua Geldriæ urbs, & compluribus ornamentis insignis, tantum tamque præstabilem civem anno elapsi Seculi duodecesagesimo protulit. Patrem habuit *Jo. Schultingium*, carum & venerandum viris doctis nomen, & elaboratissimis in *Quintiliani* Declinationes Animadversionibus, quas suæ *Quintil.* editioni inseruit *Petrus Burmannus*, necnon plenissimis bonæ frugis ad *M. Annæ Senecæ* Suasorias & Controversias notis & emendationibus, quas suæ editioni *Operum Senecæ* adjecit *J. Fr. Gronovius*, denique elegantissimis in Dialogum de causis corruptæ eloquentiæ Annotationibus, editioni *Quintiliani*, quæ prodiit Lugduni Bat. A. 1665, adjunctis, illustrarem. Hic sagacissimi parentis ingenii filium in tenera adhuc ætate Lugdunum misit, ut in Græca lingua, Romanis antiquitatibus, & ceteris scientiis, quæ & ornant & juvant Jctum futurum, severa lege proficeret. Neque sefellit spem, quam de felicissimo filii ingenio conceperat parens, auspiciatissimus rerum eventus. Sed brevi tempore tantos ille in literis progressus fecerat, ut nunc ad sacra Jurisprudentiæ adyta se conferre consultum duceret. Audivit ergo selectissimos Jctos, *Jo. Voetium*, *Joan. Fridr. Bæckelmannum*, & præcipue *Gerardum Noodtium*, cui præcipue obsecutus est, & præclarum inde fructum percepit. Multum quoque ipsi profuit amicitia *Cornelii van Eck*, qui postea Ultrajecti Jura docuit, ex cujus eruditissimis sermonibus semper doctior, semper melior, domum rediit. Sic cum se gereret, & alios liberalibus artibus, & solida Juris scientia, instrueret, A. 1691 munus Harderovici Jura interpretandi accepit. Quadrien-

nio ibi exacto, eandem provinciam apud Franequeranos obtinuit. Atque A. 1714 Academiæ Lugdunensis curatores eum evocarunt, ut amplissima illa, quæ *Jo. Voetius* præmatura morte sua vacua reliquerat, munera condigne administraret. Paruit divinæ voluntati *Schultingius*, & Lugdunam, sedem fortunarum rerumque suarum, cupidissime elegit, tum ut in memoriam revocaret præclarissima, quæ juvenis ibi acceperat, beneficia, tum ut numerosissimam celebratissimamque Bibliothecam Lugdunensem in usus suos eo felicius convertere posset. Functus est hoc munere magna fide, nec minori gloria, ita, ut laudem gloriamque summi præstantissimiq[ue] JCTi vivus spiransque, raro infrequentique exemplo, sibi pepererit. Cœlebs semper vixit, & suave illud cum Themide consortium conjugalibus illecebris sapienter prætulit. Memoriam inprimis habuit tenacissimam, ut omnium, quæ unquam legerat, aut fando audiverat, confestim recordaretur. Extrema senectute in ea loca commigravit, unde negant redire quemquam, mortuus quippe Anno 1735 die 12 Martii. sequenti die in æternam translatus fuit domum, in eo inprimis felix, quod disertum laudum suarum præconem *Cel. Vitruvium* nancisceretur. Sic quidem e vita excessit eloquentissimus *Schultingius*, sed aurea scripta nomen ejus seræ commendabunt posteritati. Etenim, præter *Jurisprudentiam veterem Antejustinianeam*, Lugd. Bat. A. 1717 typis exscriptam, Opus æternum, & omnibus Seculis profuturum, conscripsit Vir laboriosissimus 1) *Enarrationem Partis primæ Digestorum*, Lugd. 1710; 2) *Dissertationes de recusatione judicis, pro rescriptis Imperatorum Romanorum, de transactione super controversiis, quæ ex ultimis voluntatibus proficiuntur, etiam non inspectis vel cognitis illarum verbis recte incunda, quibus accedit Oratio de Jurisprudentia M. Tullii Ciceronis, Franeq. 1708, 4; Opus rarissimum. 3) Dissertationes, de recusatione judicis, conjunctim editas Lugd. Bat. 1714, 8; 4) Orationem, an Tribonianus culpandus sit, quod JCTorum antiquorum scripta suppresserit, ac posteriorum, qui sub Imperatoribus floruerunt, Responsa in Pandectas retulerit? Sermonem de Juris-*

jurisprudentia historica, quas binas Orationes Jurisprudentiæ Ante-Justinianæ adjecit; 5) *Orationem funebrem in obitum Jacobi Perizonii*, Lugd. Bat. 1715, 4; 6) *Orationem de utilitate ex Jurisprudentia Romana ad alias artes & scientias redundante*, Lugd. Bat. 1718, 4; 7) *Orationem de angustia hominis innocentiæ ad legem boni*, Lugd. Bat. 1730, 4; 8) *Exercitationem ad Valerium Maximum L. VII Cap. 7 de testam. rescissis*, quam Abrahamus Torrenius suæ editioni, Lugduni Batavorum publicatæ A. 1726, tanquam præstantissimum aliquod cimelium inseruit. Hæc sunt sempiterna magni *Schultingii* monumenta, quæ vivus spiransque indefessa diligentia sibi erexit, quibus & nomini suo certissimam conciliavit immortalitatem. Neque tamen hisce cenotaphiis contentus fuit infinitæ Vir industriæ, sed plurimos libros manu exaratos reliquit, & ultimis, quas prudenti conscripserat consilio, tabulis *Conrado Ryckero*, dignissimo *Schultingii* successori, assignavit, quem publice conceptisque verbis rogamus, ut, quanta fieri possit, celeritate in lucem prodire jubeat selectissima hæc *Schultingiani* ingenii monumenta, eorumque editione bene mereatur de orbe meliore, bene mereatur de beatis divi *Schultingii* manibus.

NOVA LITERARIA.

Pervenit ad nos lætus nuntius Florentia de novorum librorum, jam nunc sub *Tartini* & *Franchi*, optimæ famæ Typographorum, prelo stidantium, triga, cui ut felicissimis auspiciis quam proxime exire in lucem publicam contingat, elegantioris doctrinæ causa vehementer optamus. Harum vel rubrum nosse, jam sufficiat Lectori:

Jo. Baptistæ Donii, *Patricii Florent. Lyra Barberina, sive Amphichordium; in quo libro vetus citharodia, hyraque præsertim ac cithara forma, usus, partes, species, appellationes, illustrantur.* Opus nunc primum editum. Accedunt ejusdem Donii de præstantia Musica veteris; item Epistola clarorum virorum ad Donium, & Donii ad eosdem Viros claros. Curante Antonio Francies Gorio, R. P. H. P. multis Figuris, incisæ æneis Tabulis, locupletatum ex antiquis monumentis, qua Musica instrumenta præferunt. fol.

Joannis Meursii Opera omnia, in plures Tomos in folio distributa, ex recensione & cum Notis Jo. Lamii, & aliorum doctorum hominum observationibus; tabulis plurimis, & antiquis monumentis, æri incisæ, passim ornata & illustrata, nec non, ubi ratio operis pœcit, supplementis aucta, & locupletata. fol.

Jo. Lamii *Chronologia virorum eruditione præstantium, qui ab orbe condito ad annum MD floruerunt.* s.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Februarii Anno MDCCXXXVI.

VETERA ROMANORUM ITINERARIA,
*sive ANTONINI AUGUSTI Itinerarium, cum
integris JOS. SIMLERI, HIERON. SURITÆ,
& ANDR. SCHOTTI, Notis; Itinerarium
Hierosolymitanum, & HIEROCLIS, Gram-
matici, Synecdemus, curante PETRO WESSE-
LINGIO, qui & suas addidit Aunotationes.*

Amstelodami, apud J. Wetstenium & G. Smith, 1735, 4 maj.
Alph. 4 plag. 10.

Novam Itinerarii, quod *Antonino Augusto* vulgo tribuitur, editionem, eamque luculentiore, quibus veteris Geographiæ, sine qua in Scriptorum præstantissimorum lectione vix pedem promoveris, quin offendas, studium curæ cordique est, jam pridem exoptarunt. Tanto illi plus debebunt Cl. *Wesslingio*, qui tam pulchro nitidoque id habitu exornatum prodire in lucem iussit, ut eruditorum hominum, qui nihil non præclari de singulari ejus doctrina, ingenioque præstantissimo, sibi pollicebantur, spem atque expectationem non tam impleffe, quam vicisse, videatur. Qua de re antequam plura in medium afferamus, de Autore hujus Itinerarii quid sentiat eruditissimus Vir, videbimus.

Nempe, qui id *Julio Casari, M. Antonio, Antonino Pio, Caracallæ, Ammiano Marcellino, Marciano Heracleotæ, Esbi-*

eo, acceptum referunt, eos conjecturis longe incertissimis niti existimat. De *Æthico* imprimis, quem *Josias Simlerus* & *Barthius*, alique plures, Autorem perhibent, ostendit, Cosmographiam illius in plerisque ab *Itinerario* discrepare, ipsamque illam in MSis ab eo distingui sollicitè, neque ullum extare Codicem, qui quidem Clarissimo Editori innotuerit, in quo id *Æthico* tribuatur. Laudari sane aliquem a Cel. *Jo. Alb. Fabricio* in Bibliotheca Latina fide *Barthii*, in quo *Æthici* adscriptum fuerit nomen, sed locum *Barthii*, ubi simile quid reperiatur, frustra sibi quæsitum. *Æthico* eidem (ut *Jacobi Gotbolfredi, Antoninum* vel *Antonium Augustum*, Itinerarii hujus Autorem, sub *Theodosio* Juniore ex numero togatorum seu menforum limitum, cujusmodi ad provincias mensurandas mitti solebant, fuisse statuentis, sententiam taciti prætereamus,) adscribunt *Flodourdu* & *Hugo Flaviniacensis*, quos æque ac illos, qui id vel *Julio Casari*, vel *M. Antonio* deberi contendunt, deceptos esse, Præfatione, Cosmographiæ *Æthici* præmissa, quæ obiter emendatur atque illustratur, Cl. *Wesselingius* optime demonstrat. Ipse quid sentiat, si quæras, *Magno* quidem *Constantino* Itinerarium hoc, prout hodie exstat, recentius esse, arbitratur, non tantum propter nomina urbium, Constantinopolis, Diocletianopolis, Maximianopolis, atque alia, sed & ob alia Sæculi IV indicia, cujusmodi est, quod per Gallias nationum nomina urbibus, quæ gentium erant capita, indita cernuntur, proque Augusta Rauracorum, Rauracos, pro Augusta Sueffionum, Sueffiones, dicitur, quodque pleraque urbium & mansionum nomina *monoptota* sunt. Utcunque autem hodierna hujus Itinerarii dispositio ultra Seculum quartum vix assurgat, initia tamen ejus originemque antiquiora censeat, ratus, *Augusto* jam principe dimensionem quandam terrarum fuisse institutam, sed rudem, multaque ad omnes imperii partes superfuisse, nondum in ordinem redacta. Diligentiorẽ inde operam a *Dionysio, Strabone, Mela, Plinioque*, ei rei impensam, longiusque etiam postea *Marinum Tyrium* & *Ptolemaum* progressos, iisque continuos victoriarum, quibus fines imperii longius Romani proferebant, successus fuisse ad-

jumes-

jumento; *Trajanis* inprimis tempore mensurata omnia, & in usum cursus vehicularis vias mansionibus stabulisque distinctas, & ut facilius innotescerent, in tabulas relatas fuisse, idque inprimis in commodum legionum & cohortium, nunc huc, nunc illuc, prout res ferret, commeantium hinc enata esse Itineraria, cujusmodi & præsens, paulatim, ut fieri solet, novis urbium titulis locupletatum, quod, ut *Severi* & *Caracallæ* tempora exsuperare non possit, ita nec infra *Constantini M.* ætatem multum demitti; quis vero Auctor sit ejus, cujusne jussu digestum primum fuerit, non liquere. De Itinerario vero maritimo censet Cl. *Wesselingius*, fragmenta ejus egregia ad nos pervenisse, quale est, quo portus & positiones navium ab urbe Roma in Galliam describuntur, sed haud pauca aliunde postea ex *Isidoro Hispalensi* & Poetarum scholiis hausta accessisse. Ceterum, cum Itineraria alia fuerint *recta*, alia *annotata*, prout *Vegetio* appellantur, quod viæ militares, urbes, & mansiones, milliaque passuum, quibus distinguuntur, annotata tantum & scripta essent, ex posteriorum genere nostrum, & quod illi simile hac ex parte, Hierosolymitanum, esse, res ipsa loquitur. Sed hætenus de Itinerario ipso, ejusque Autore.

Quod ad editionem ejus præsentem attinet, in eo Cl. *Wesselingius* omnia, quæ *Simlerus* & *Schottus*, quorum labores in Itinerarium hoc ceteris palmam præripiunt, ad illustrandum id congestere, bona fide retinuit. *Schottus* animadversionibus suis *Hier. Surita* Commentarium adjecit, sed eum haud raro interpolatum conturbatumque, cum in affectum tantum, quod merito dolet Cl. *Wesselingius*, opus Viri longe doctissimi incidisset. Post *Schottum* nullius in Itinerarium hoc, si a *Petro Bertio* & *Em. Schelstrateno* discesseris, quorum ille ad *Ptolemæo* suo, hic *Tomo II* Antiquitatum Ecclesiasticarum, MSto Vaticano usus, inseruit, opera præcipua exstat; obiter tamen id plures attigere, ut, præter *Abrab. Ortelium*, *Car. a S. Paulo*, & *Christoph. Cellarium*, *Cluverus* in Germania atque Italia, *Holstenius* in eadem Italia, in Gallia *Hadr. Valesius*, *Honor. Bouche*, *Guil. Catellus*, *Arn. Oinebartus*, in Hispania

Petrus Maria, & Rodericus Carus, in Lusitania *A. Resendius & Vasconcellus*, in Britannia *Guil. Burtonus, Th. Galeus, & Jo. Horslejus*, quorum omnium, & plurium aliorum, scripta consuluit *Cl. Wesselingius*, atque in rem suam studiose vertit. In universum MStorum codicum vestigia premenda ratus, urbibus suos casus & inflexiones restituit, ab *Hier. Surita* male mutatos, asteriscisque sublatis, qui in *Schotti* editione regium *Surite* MStum ea parte mutilum innuunt, unde multis suspicio defectus, qui nullus est, nata, annotationes nunc productiores, nunc breviores, subjecit, in quibus nunc, si quid mutandum esse censuit, indicavit, nunc de virorum doctorum opinionibus sententiam dixit, nunc veterum Scriptorum loca explicare aut constituere laboravit. Prout autem præcipue ei curæ fuit, ut MStos Codices nancisceretur, sine quibus liber vitiosissime excusus emendatior dari non posset, ita *Cl. Burmannus* ei *Vossiani* Codicis, quem Bibliotheca Lugdunensis servat, apographum, itemque excerpta ex *N. Cusani* schedis, *Cl. Fr. Oudendorpius*, quæ *Isaac. Vossius* editioni *Schotti* ex binis membranis adscripsit, & *Cl. Marcklandus* gemina ex eadem *Schotti* editione, a *D. Richardsono* iisdem, ut videtur, collationibus *Vossianis* instructa, *S. Rev. Jo. Alb. Fabricius* Lugdunensem editionem, variantibus lectionibus oppletam, obtulerunt, præter quos & *Cl. Jo. Philippum D'orville & Hermannum van de Wall*, inprimis autem *Cel. Tib. Hemsterhusum* sibi, in adornanda hujus libri editione occupato, consilio & opera adfuisse, gratus profitetur. Postremum inprimis jure laudat, quod sub gravi onere fatiscentem sublevarit, plurima, quæ in ceteris velut emblemata exsplendescant, suppeditarit, ingratumque perlegendi, quæ formis descripta essent, ne operarum peccatis deformarentur, laborem suscepit. Qui *Hemsterhusum* novit, quantum ea re pretii libro huic accesserit, facile intelliget; utinam, qui alieno operi emendatius excudendo expoliendoque tam prompte auxiliatrices manus adhibuit, proprios fœtus, quos jam pridem expectat Respublica literaria, inprimis *Lucianum*, diutius ne invideret.

Huic Itinerario Hierosolymitanum, sive Burdigalense, adjunxit

xit Cl. *Wesselingius*, illi nempe simillimum, quod cum per easdem provinciâs easdem mansiones, & passuum millia, quam *Antoninianum*, indicet, plura adspexit, quæ alibi frustra quæras. Id Vir Clarissimus ab homine Aquitano Christiano circa postremos imperii *Constantini M.* annos eo consilio, ut Hierosolyma contendentibus via monstraretur, scriptum censet, persuasus, membranarum, quæ depictum orbem ostendunt, quæque eo tempore non deerant, angustias obstitisse, quo minus satisfacerent peregrinantibus; igitur aliis indicibus, iisque accuratioribus, locorum, distantiaque unius ab altero, opus fuisse; operam, in præsentî Itinerario concinnando adhibitam, tanto opportuniorem videri, quanto acrior circa ejus ætatem plerosque Hierosolymorum visendorum cupido incesse, cujus in causas Cl. *Wesselingius* pluribus inquirat. Neque vero Autor Itinerarii hujus peregrinantes tantum ad urbem sanctam deducit, sed & quæ vel Hierosolymis, vel Bethlehemi, atque in vicinia, notatu digna, demonstrat. Quæ unde edoctus fuerit, cum illico non pateat, haud pauca ex illis scripta fuisse post occupatam a Christianis Europæis Palæstinam, statuit *Samuel Petitus*. Sed rectius existimat Cl. *Wesselingius*, jam tempore eo, quo scriptum est Itinerarium hoc, fuisse inter cives inconditos, quibus civitas tanta, *Eusebio* teste, abundabat, aliquos non malo ingenio, qui, seu conjectura, seu veteri & accepta ab aliis opinione, ducti, hospites ad ea, quæ visenda essent, ducerent. In Itinerario hoc Hierosolymitano typis iterando editionem *Schotti*, cum *Pithæanam* expiscari non potuerit, potissimum secutus est Cl. Editor. Scriptus ei codex ad manum non fuit; consuluit tamen excerpta *Vossiana*, editioni *Schotti* adjecta, & quæ ab illis non dissident, *Richardsoniana*, quorum illa Cl. *Oudendorpius*, hoc ingeniosissimus *Marcklandus*, suppeditavit. Notis Itinerarium hoc illustrare constituerat Cel. *Relandus*, ut patet ex *Palæst. Lib. II Cap. 4*, cujus editionis ut minus dolenda videatur jactura, Cl. *Wesselingii* industria effecit.

Utrique Itinerario accedit *Synecdemus Hieroclis*, qui libellus, ut dubia in illis incertaque confirmat, ita vicissim ab iis operam mutuatur, quæque illa in Orientis provinciis prætermittunt,

tunt, commode supplet. Scriptorem eum *Constantino Porphyrogenito*, adeoque Seculo IX, priorem esse, nemo dubitat; quo tamen tempore floruerit, incertum. Circa Saracenorum ætatem Synecdemum hunc scriptum esse, sibi *Car. a S. Paulo*, sed perperam, persuasit; ad *Theodosii II* tempora refert *Luc. Holstenius*, qui ut sententiam suam firmis rationibus constabilivisset, *Cl. Wesselingius* exoptat. Nam, ea si locum haberet, *Hierocles* hic non alius foret ab eo, quem *Φιλιζοχος Λόγης* reliquisse *Tzetzes* Chiliad. VII, 144, testatur. Sed obstant *Leontopolis* in provincia *Osdroene* & *Justinianopolis*, ut & *Pannonia* provincia, *Orientis* imperio subjecta, quæ ad *Justiniani* ætatem utique demittit *Hieroclem*, sub quo, & quidem ante *Belisarium*, Consulem, eum scripsisse, ex provinciarum *Orientis*, quibus singulis præfectum suum imponit *Hierocles*, Descriptione, & mutatione earum a *Justiniano* facta, colligit *Cl. Wesselingius*, ductum Autoris Dissertationis *Chorographicæ* *Italix* mediæ ævi potissimum secutus. Libellum ipsum nec genuinum, nec integrum, esse, contendit *Em. Schelstratenus* T. II *Antiquitatum Ecclesiasticarum*. Prius refellit *Cl. Wesselingius*, non æque posterius, cum utique inficiari non possit, plures deesse civitates, librariorumque supina quadam negligentia neglexisse, quæ viciosiora videbantur, multa alia vero turpissimis mendis fœdasse. Ceterum, notitia, quam libellus hic complectitur, civilis, an Ecclesiastica, fuerit, si quæras, nihil eum magnopere habere, cur Notitiis Ecclesiasticis accensendus videatur, statuit *Cl. Wesselingius*, variisque rationibus adductis luculenter probat. Prima ejus editio, quæ *Caroli a S. Paulo* curis debetur, quatuordecim provinciis mutila prodiit. Auctiorem iis correctioremque *Luc. Holstenius*, cui plures ad manum erant scripti codices, parabat; sed schedas ejus, fato, quo minus destinata perficeret, præpediti, cum in *Bibliotheca* diu *Barberiniana* latuissent, *Emanuel* demum *Schelstratenus* inde protractas juris publici fecit *Antiquitatum Ecclesiasticarum Tomo II*, post quem & *Anselmus Bandurius* eum T. I *Imperii Orientalis* inseruit. *Cl. Wesselingius* eas inter se editiones contulit, & ex variis lectionibus verosimillimas adoptavit, reliquis,

ut

MENSIS FEBRUARII A. MDCCXXXVI. 55

ut iudicandi facultas aliis libera relinqueretur, subnotatis. Cumque spe scripti Codicis impetrandi jam excidisse sibi videretur, a Cl. *Sigeberto Havercampio* impetravit Τάξις προκεβήδρας Μητροπολιτών, ex MS. *Bonaventura Vulcanii* excerptam, quam cum partem esse Synecdemi, aut certe Synecdemum in eodem Codice reperiri, subodoratus esset, eundem ibi, sine *Hieroctis* tamen nomine præscripto, deprehendit, studioseque a pagina inde 673 contulit cum textu, & variantes scripturas indicavit, priora sub finem Præfationis excerptis, ubi & monuit, Codicem in eo recedere ab editis, quod secundo in casu posita provinciarum nomina exhibeat. Tantum de instituto Cl. Editoris, laude utique dignissimo; de Opere ipso, & ad id Virorum doctorum Annotationibus, proxime dicemus.

THEOPHILI SIGEFRIDI BAYERI, REGIOMONTANI, Historia Osrhoena & Edessena, ex numis illustrata, in qua Edessæ urbis, Osrhoeni regni, Abgarorum Regum, Præfectorum Græcorum, Arabum, Persarum, Comitum Francorum, successiones, fata, res aliæ memorabiles, a prima origine urbis ad extrema fere tempora, explicantur.

Petropoli, ex Typographia Academiz, 1734, 4 maj.

Alph. 2 pl. 3½, cum Tab. æn. 7.

Historiam Osrhoenam & Edessenam, numerum veterum, qui supersunt, ope illustratam, sinit nobis insigne Musarum Petropolitanarum decus, *Theophilus Sigefr. Bayerus*, cuius variam, eamque haud vulgarem, doctrinam non una jam, quibus sibi Rempublicam literariam devinxit, ingenii monumenta declarant, Opus, ut vel obiter intuentibus facile apparet, magnæ industriæ laborisque, cui elaborando perpoliendoque, propter linguarum Orientis notitiam, quæ post alia literarum Græcarum Romanarumque, & Historiæ omnis ævi, subsidia requiritur, hodie pares reperias paucissimos. Præmissa ei cernitur ad *Ernestum Joannem Comitem Bironium*, Russorum
Augu-

Augustæ supremum Camerarium, Dedicatio, quæ, ut exquisitis illius laudibus immortales *Annæ* laudes jungit, ita amorem hujus in literas, designato novo Academiæ Petropolitaniæ Præfide Viro ad doctrinam cum ornandam, tum excitandam in aliis, incredibili studio flagrante, munificentiamque, summa pensionum, quibus Professores aluntur, triginta millibus uncialium numorum aucta, jure meritoque extollit.

Præfatio, quæ sequitur, Celeberrimum virum, *Josephum Simonium Assemannum*, compellat, cujus ut monumentis, ex Bibliotheca Vaticana evulgatis, se cumprimis adjutum, gratus fateatur Cl. *Bayerus*, ita eum potissimum judicem sibi sui deposcit laboris, occupati quippe in argumento, quod, cum Asiaticas res attingat, propter neglectum literarum, quæ ad eas cognoscendas viam muniunt, studium, monumentorumque huc spectantium paucitatem, peritos ea ex parte arbitros sperare non multos posse videatur. Ex omni autem Asiaticarum rerum congerie ad Osrhoenas atque Edessenas explicandas potissimum accessit, quod magnas Mesopotamiæ conversiones complexæ, ad majorum in superiori Asia populorum memoriam resuscitandam facerent, & multa inde in Scriptoribus emendari illustrarique, nonnulla etiam in legibus Imperatorum dilucidari, in locorum autem temporumque doctrina haud pauca curatius exponi, possent. Quodque in Scriptoribus bellorum sacrorum de his ipsis Edessenorum rebus multa ex Asiaticarum rerum linguarumque ignoratione corrupta, obscura, & secum pugnantia, reperiuntur, in quibus emendandis conciliandisque laborem non inutiliter poni posse censuit, Historiam hanc ad extrema usque hæc tempora deducendam putavit. Numos autem Regum Osrhoenorum plerosque ex iis, quos vidit, ut non admodum rudes ab arte, & Parthicis non tantum, verum & plerisque ab Edessa urbe libera culis, luculentiores deprehendit, ita in delineatione eorum, quæ minus aperte se oculis ingerant, obscurius delineata sistere, quam, quod non est, comminisci, maluit. Reges vero illi cum fere aut Parthi fuerint, aut Syri, aut Arabes, e Græcis vero nullus; non credit, publicæ auctoritatis consilio Græcis titulis signatos fuisse eorum numos, sed

MENSIS FEBRUARII. A. MDCCXXXVI. 77

fed hoc monetariis fuisse permiffum, quos Græcos eos habuiffe, inde colligit, quod monetæ tum signandæ ratio atque ars ad barbaros nondum divulgata efferet. Miratur vero, inter Edeffenos numos argenteum adhuc nullum, nedum aureum, obfervatum efferet, ejusque rei caufam inopix tribuit, quod argentifodinæ tum nullæ, quæ in Romanorum poteflate non efferent, reperirentur; Arabicis quippe & Indicis neglectis, nec mercaturæ admodum patentibus ulterioris Orientis partibus. *Vaballathi* enim & *Zenobia* fi qui argentei & aurei numi proflant, quorum unum eximium cum literis Palmyrenis fe vidiffe docet Cl. *Bayerus*, tamenfi Antiquarii adhuc, præter quosdam *Vaballathi* argenteos, nullos nifi æreos obfervarunt, eos ex Romanis Perficisque conflatos arbitratur.

Sed ad ipfum jam Opus pergitur, quod Libris quinque, quicquid ad argumentum hoc penitus exhauriendum undiqueque vel ex fcriptoribus, vel ex numerum penu, conquiri promique, ingenii indefeffi prorfus, & omnia fingulari ftudio ex-eutientis, ope, potuit, complectitur. Primus, fitu Edeffæ & origine; quam ad Chaldæos refert Cl. *Bayerus*, indagata, de incrementis ejus fub *Seleuco Nicator* potiffimum differit, qui Græcos in Mefopotamia, & Macedonas, ex *Alexandri Antigoni*-que exercitibus allectos, Edeffam traduxit, atque urbi huic, ante Urhoi dictæ, Macedonicum Edeffæ nomen, fi *Appiano Alexandrino* fides, honoris *Alexandri* caufa impofuit. Sed ab *Seleuco* potius Antiochiam eam dictam cenfet Cl. *Bayerus*, eoque numum *Antiochi IV* cum infcriptione: ANTIQ-
XEQN TQN IPOE KAAAIPOHN refert cum *Jo. Harduino*, quem *Vaillantius* ad Callirhoen in Palæftina revocaverat. *Kαλλιρόν* enim fluvius ad Edeffam eft Cl. *Bayero*, ab Arabico *Roba* & Græca voce *ναίδες* ita dictus, cui Scirti nomen Macedones, ut urbi Edeffæ nomen, indidiffe exiftimat. Ab *Seleuco* vero eodem Edeffeni tempora fua numerare ceperunt adferta epocha Seleucidarum, inchoantes annum fuum non a Januariæ Juliano, quod *Josepho Scaligero* vifum, fed ab Octobri, in quem primus Edeffenorum mensis incidit, quorum hoc fchema Cl. *Bayerus* exhibuit:

H

Tefebri

<i>Teschrin prior</i>	a Cal.	Octobr.
<i>Teschrin posterior</i>		Novembr.
<i>Conun prior</i>		Decembr.
<i>Conun posterior</i>		Januar.
<i>Schvot</i>		Februar.
<i>Odor</i>		Martii
<i>Nison</i>		Aprilibus
<i>Jor</i>		Majis
<i>Chsiron</i>		Junis
<i>Tomus</i>		Juliis
<i>Ov (Ab)</i>		Augustis
<i>Iul</i>		Septembr.

Observat tamen, sic annos suos egisse Edeffenos aliquanto post annum Julianum constitutum, in prius, postquam colonis Romanis adscribi Edessa cepit: superioribus vero temporibus a Septembri, Syrorum reliquorum more, annum eos exorfos. Ceterum hæc ipsa æra Edeffensorum, quæ una cum Seleucidea eademque est, & ab Olympiadis CXVII A. 1 decurrit, adhuc in numis eorum nullis comparuit, nisi forte in unico, a viris doctis adhuc pro Parthico habito, in quo annus ΓΚΤ, quem Edeffensis vindicare conatur Cl. *Bayerus*, qui haud perfunctorie in Chronologicas eorum rationes, & modum imprimis annos eorundem cum aliis epochis, annisque Abrahamæ præcipue, componendi, inquirat.

Sub *Seleuci* successoribus Edeffeni eadem usi fortuna, qua reliqua Mesopotamia, cum rebus Seleucidarum collapsis, Persi rerum potiti, occasionem condendi regni Edeffeni præbuerunt *Osrhoi*, ut is recte *Protopio* appellatur utamperis: et *Chosroem* aliquem, Regem Persarum, substitutum *Jacobus Gronovius* ad *Ammianum Marcellinum* mallet; inter Edeffenos autem Reges locum abnegat *Norzius*, ratus, *Abgari* nomen hos semper tulisse, id quod fecus habere, vel ex seris eorum, a Cl. *Bayero* ex *Dionysio Telmariensi* apud *Affemannum* in Bibliotheca Orientali contexta, abunde patet. Sunt eorum viginti octo: I *Orho* vel *Osrhoes*, *Chivio* filius, ab anno ær. Seleuc. CLXXVI regnavit annos V.

MENSIS FEBRUARII A. MDCCXXXVI. 59

- II Abdus, Mazouri f.** ab A. Seleuc. CLXXXI regn. annos VII.
- III Paradases, Gubari f.** ab A. Seleuc. CLXXXIX ann. V.
- IV Bacrus, Paradases f.** ab A. Seleuc. CXCIII ann. III.
- V Bacrus, Bacri f.** ab A. Seleuc. CXCVI ann. XX.
- VI Abgarus Phisac** ab A. Seleuc. CCXVII ann. XXIII mens. V, quanquam & ante cum *Manno*, & *Bacra* decessore, triennii fere intervallo regnavit.
- VII Abgarus, Abgari f.** ab A. Seleuc. CCXXXIX ann. XV.
- VIII Manus, Deus** ab A. Seleuc. CCLV ann. XVII mens. V.
- IX Pacorus** ab A. Seleuc. CCLXXIII ann. V.
- X Abgarus** ab A. Seleuc. CCLXXVIII ann. III.
- XI Abgarus Sumaca** ab A. Seleuc. CCLXXXI ann. III.
- XII Manus Sappelul** ab A. Seleuc. CCLXXXIV ann. XXVIII mens. VI.
- XIII Manus, Mani f.** ab A. Seleuc. CCCXIII ann. VI.
- XIV Abgarus Uchama** ab A. Seleuc. CCCXIX ann. XXXVII.
- XV Manus, Abgari f.** ab A. Seleuc. CCCLVI ann. VI.
- XVI Manus, Abgari f. Mani superioris frater,** ab A. Seleuc. CCCLXIII ann. XIV.
- XVII Abgarus, Mani f.** ab A. Seleuc. CCCLXXVII ann. XX.
- XVIII Abgarus, Ajazetba f.** ab A. Seleuc. CCCXCVII ann. VI mens. IX.
- XIX Parnaspates** post interregnum biennii ab A. Seleuc. CCCCVI ann. III mens. X.
- XX Parnaspates junior** ab A. Seleuc. CCCGX Octobr. mens. X.
- XXI Manus, Ajazetba f.** ab A. Seleuc. eod. ann. XVI mens. VIII.
- XXII Manus, Mani f.** ab A. Sel. CCCQXXVII ann. XXIII.
- XXIII Vales, Sabri f.** ab A. Seleuc. CCCCL ann. II.
- XXIV Manus, Mani f.** ab A. Seleuc. CCCCLII ann. XII.
- XXV Abgarus, Mani f.** ab A. Seleuc. CCCCLXIV ann. XXXV.
- XXVI Abgarus Squarus** ab A. Seleuc. CCCXCIX ann. I mens. VII.

XXVII *Manus, Abgari* f. ab A. Seleuc. Distin. XII.XXVIII *Abgarus, Mani* f. ab A. Seleuc. DXII ann. XVII.

Neque vero nuda horum Regum nomina congeffit Cl. *Bayerus*, sed, quicquid vel ad eos ipsos, vel res gestas eorum luculentius cognoscendas, conquiri potuit, magna industria perveſtigabit, cum aliis etiam in rem subsidiis, tum iis etiam, usus, quæ veterum nuntiorum tractatio sagacioribus suppeditat; tamen ceteroqui non dissimulat, se cum non esse, qui, historiam e numis solis restituere posse, putet, quamvis Auctores intercidissent omnes, fallus, multa quidem ad confirmandam illustrandamque veterem memoriam, quadam etiam ad amplificandam eam, peti inde posse, sed ita, ut potiora & insigniora esse contendat scriptorum merita, ex quibus lucem accendimus numis, quam numorum, scriptores tenui subtilique accessione locupletantium, id quod de numis certe Edessenorum Regum verum esse, nemo ei non facile largietur. Nos, in præfenti Reges hos pro instituti hujus ratione breviter præcensentes, iis potissimum immorabimur, quorum monumenta, ex numaria penu deprompta, Cl. *Bayerus* ad historiam eorum luce uberiori perfundendam profert.

Quos dum consecramur, non prætereundus sicco plane pede, qui sextum inter eos locum occupat, *Abgarus Phicas*, qui primus celebre *Abgari* nomen gessisse tradiunt. Scribendi ejus ratio admodum diversa est apud scriptores; sed nuni constanter ABΓΑΡΟC vel ΑΥΓΑΡΟC præferunt, quibus inscriptio, a *Sirmondo* vulgata, quam & Cl. *Bayerus* suo loco exhibet, & codex *Eusebii* Mozarinianus, consentit. Vocis hujus originem ex lingua Arabica vulgo arcessunt, qua Acbar *potentissimum, maximum*, denotat, quam ob causam & eos, qui *Axbaros* aut *Aybaros* scribunt, non magnopere reprehendendos putat Cl. *Bayerus*: mallet tamen, Parthicum id esse nomen, *Mose Chorenensi* testante, ab Assyriis & Græcis, Armenicæ pronuntiationis ignavis, *Abgar* dici quasi Avagair, h. e. *primarium & summum virum*; unde rectissime eos quidem, qui ABΓΑΡΟC, proxime tamen scribere censet, qui ΑΥΓΑΡΟC habent. Quod ad ætatem hujus *Abgari* attinet, incidit illa

illa in tempora *Tygranis*, cui obnoxium eum una cum successore fuisse, innuit Cl. *Bayerus*, qui, Chronologicis rationibus excussis, cum de ipso eo nihil fere proditum memoriz invenerit, *Syriae*, ceterarumque regionum, ea tempestate statum, ac fata interea describit.

Haud paulo tamen uberior est in enarrandis rebus *Mani Dei*, quem, docente id pluribus Cl. *Bayero*, insidiz nobilitant, *M. Licinio Crasso* comparatæ, quibus a Parthis Romani, ut notum est, cladem longe maximam accepere. Sane cum *Abgarum*, non *Manum* vel *Mantium*, vocant Romanarum rerum scriptores. Sed, erratum esse in nomine, Cl. *Bayerus* contendit, persuasus, veri nominis, a militibus Romanis, cladi illi una cum Quæstore *Cassio Longino* superstitibus, proditi, vestigia latere apud *Plutarchum*, cui *Φύλαρχος Αγαίβων Αρειόμνης* dicitur, pro quo Cl. *Bayerus* *Αρειόμνης* vel *Μαζμαρίνης* scriptum fuisse conjectat, quasi sit Syrorum *Mar Manu* aut *Mari Manu*, h. e. dominus *Manus*. Quia, & cum, teste *Vineto*, in quibusdam *Sexti Ruffi* codicibus ille *Marachus*, in aliis *Macorus*, appelletur, inde non nimis longe petita conjectura elicit, nomen perfidi Regis, a Romanis militibus editum, fuisse *Mar Manum* bar *Mazur*.

Sed de nullo Regum horum plura in vulgus etiam nota sunt, quam de decimo quarto, *Abgaro* nempe *Uchama* vel *Nigro*, qui, insanabili morbo implicitus, literas ad optimum Servatorem dedit, quas una cum responso Christi servavit *Eusebius*; qua de re utique digna sunt, quæ cum cura expendantur, Cl. *Bayeri* disputata, qui in singulis historiz hujus partibus excutiendis diligentiam haud vulgarem, & eximiam ingenii sagacitatem, prodidit. Prostant *Edeſſæ* numi, caput *Tiberis* Imperatoris exhibentes, qui, ut omnino in tempora hujus incidunt *Abgari*, ita ad *Edeſſam* *Mesopotamiz* non faciunt, tametsi vulgo ab Antiquariis, imprimis *Vaillantio* & *Norſio*, eo relati, sed ad *Edeſſam* *Macedoniz*, alias *Ægeam* dictam, id quod Cl. *Bayerus* pluribus demonstrat, qui & ceteros *Edeſſæ* numos, sub variis Imperatoribus cufos, *Edeſſæ* eidem rectissime attribuit. *Abgaro*, *Mani* filio, qui Regum est decimus

mus septimus, assignat Cl. *Bayerus* numum cimeliarchii Pembrocienſis, ab *Haymio* in Parte altera *Theſauri Britannici* editum, cujus adverſa in Parte caput *Abgari* cum litteris ABΓA-PO . . . BA . . . in averſa vultus non abſimilis barbari reguli cum literis: ΔΔΔΑΝΝΟC. Ratio, quod eo tempore *Alani*, quorum principem hic expreſſum, *Haymii* ſententiam ſecutus, arbitratur, Armeniam infeſtis armis ingreſſi, compoſito poſtea bello, cum *Artaxerxe* Rege pacem fecere, quo quidem *Artaxerxe* conciliante, Oſrhoenis quoque *Alanos* dextras junxiſſe verofiſimile cenſet Cl. *Bayerus*, qui ſuſam *Abgari* huic de tiara, qua cinſti Oſrhoenorum hi principes comparent, & reliquo eorum cultu, diſquiſitionem ſubjunxit. Ceterum, ut dubitari fortaliſſis poteſt, an numus, de quo diximus, Pembrocienſis pertineat ad *Abgarum*, *Mani* filium, ad quem Cl. *Bayerus* eum refert, ita alius, quem *Spanhemius* & *Vailantius* inter Parthicos recentent, epocha ΥΚΓ, h. e. anno CCCXXIV, inſignis, ſi *Edeſſenus* potius, quod tuetur Cl. *Bayerus*, quam Parthicus, eſt, designat utique vigefimum primum ex Regum horum ſerie, nempe *Manum*, *Ajazetba* filium, cujus ſub *Trajani*, ad Parthicum bellum proficiſcentis, rebus geſtis meminit *Dio Caſſius*, tametiſi *Abgarum* eum appellat, quod nomen dignitatis cauſa & *Manum*, *Mani* filium, qui ſequitur, in numo, a Cl. *Buxbaumio* ex Oriente allato, gerere, ſibi perſuadet Cl. *Bayerus*. In adverſa ejus parte caput *Hadriani* cum litteris ex parte abſuntis . . . ΔΡΙΑΝΟC ΚΑΙ ΓΑΡ. in averſa protome *Edeſſeni* reguli cum epigraphe itidem non integra: ABΓA. quo ex numo, quando nullus poſthac ſignatus invenitur, in quo non vultus Romanorum Imperatorum occurrat, colligitur, ab *Trajani*, & potiſſimum *Hadriani*, tempore Oſrhoenos Reges Romanorum imperio fuiſſe obſtriſtos.

Tab. II
Fig. I.

Vigefimum quintum ex iis, qui *Abgarus*, *Mani* filius, exhibent numi *L. Veri* & *M. Aurelii* apud *Carolus Patinum*, tametiſi Parthorum eum regulum interpretatur *Jo. Harduinus*, qui & *Mannum*, cui *Φιλοφωμης* elogium additur, in numo *Lucilla* expreſſum, ad Parthos eodem trahit, rectius forte *Edeſſenis*

*T. A. B. II ad Nov. Acta Erud. d. 31. Mens. Febr. pag. 62. 63.
64. et 65.*

Fig. I.

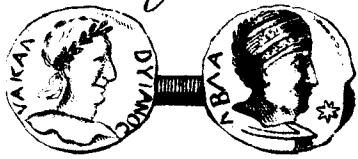

Fig. II.

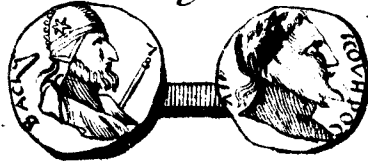

Fig. III.

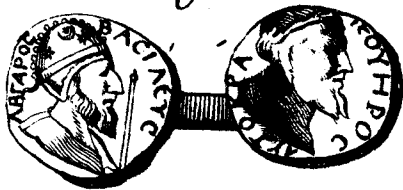

Fig. IV.

Fig. V.

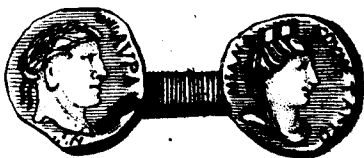

Fig. VI.

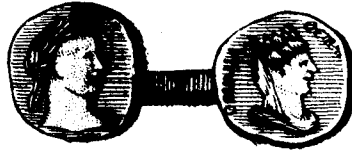
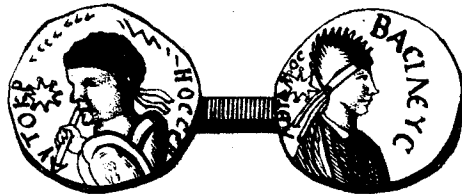
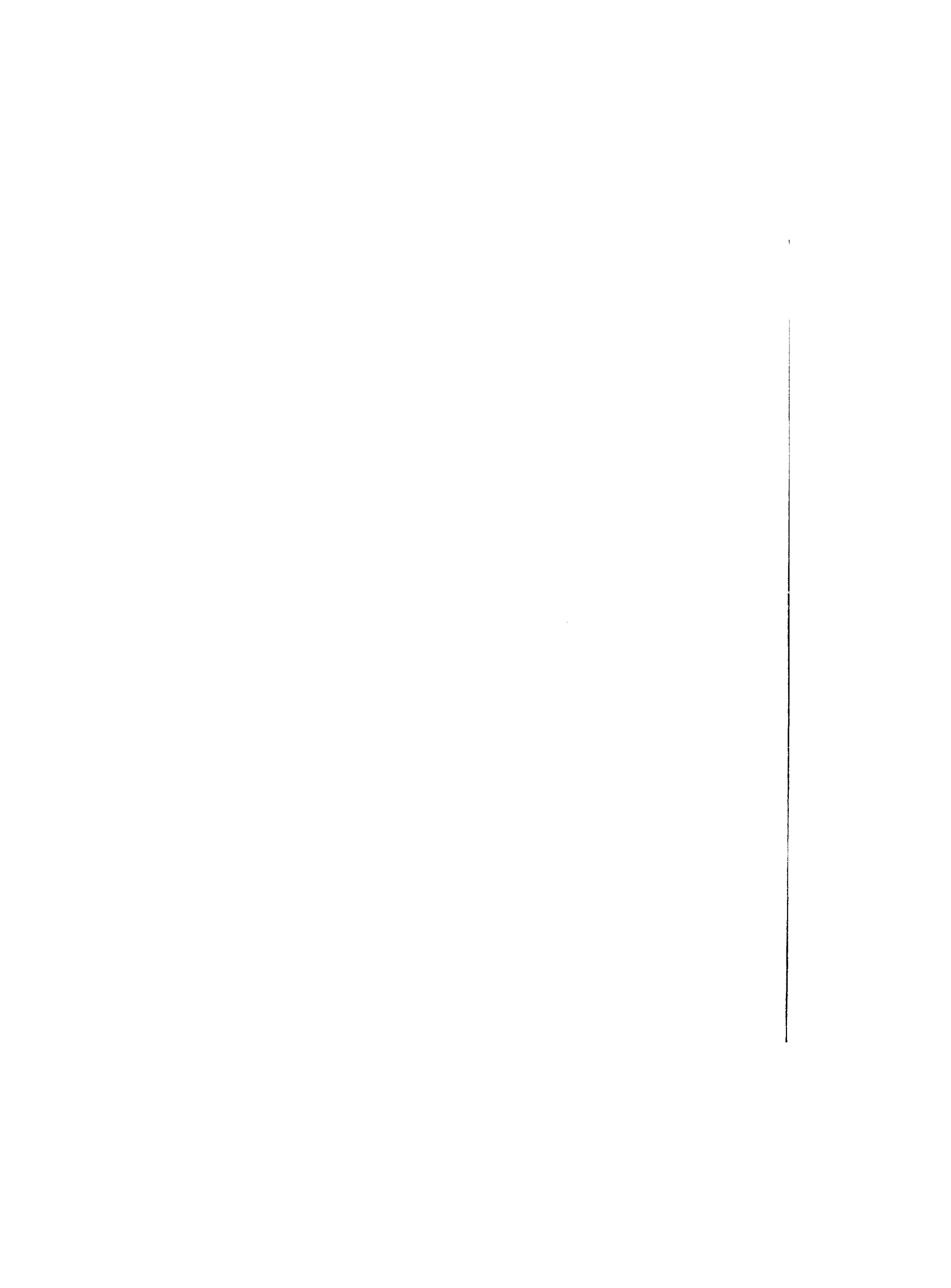

Fig. VII.

senis vindicandum, nisi præter diversitatem nominis & dissimilitudo, quæ ei cum ceteris Edessenorum Regum numis intercedit, alterius eum toparchiæ regulum argueret. Ad *Manum*, *Abgari* filium, qui vigesimus septimus, refert Cl. *Bayerus* nummos *Buxbaumianos* tres, quorum adversa in parte caput *Severi* cum literis: CEOYHPOC, item CEOYHPOC AT- Tab. II
TOKPA. & CEOYCIOC T. ratione scribendi plane de- Fig. 2, 3, 4.
pravata, qua T pro A ex ATTOKPATΩP positum censet, in averfa caput reguli Edesseni cum literis AB . . BACI & ABΓAPOC BACIAEYC, quibus similis apud *Begerum* occurrit. Vicesimus octavus, qui postremus, *Abgarus*, filius *Mani*, Christianam religionem professus, eam ipsam ob causam in numis apud *Patinum Spanbennium*que crucem tiaræ adjunxit. Dicitur is MEFAC BACIAEYC ab *Severo* Imperatore, quocum ex Parthica expeditione titulo eo auctus, Romam se, ut verosimile sit, contulit. Idem ille in numo *Baudelotiano* apud *Spanbennium* Δ. AIA. ΣEΠT. ABΓAPOC appellatur, non a *Severi* Imperatoris filia, *Ælia Septimia*, quam ex prima *Severi* conjuge, filia *M. Antonini & Faustina*, susceptam, *Abgaro*que junctam matrimonio, fingit *Harduinus*, nec ab *Ælio Antonino Pio* aut *L. Ælio Vero*, id nominis cum *Abgaro* aliquo ex majoribus nostri communicante, sed, ut censet Cl. *Bayerus*, ab *L. Ælio Commodo*, quem cum *Septimius Severus* tanti fecerit, ut & filium suum *M. Aurelium Antoninum* vocaret, conjectat is, *Abgarum* quoque inde se *Ælia* inseruisse familiæ, ac filio etiam, cujus hodie superest Inscriptio, jam supra nobis memorata, quam ex antiquo lapide, ad Pauli Basilicam eruto, *Sirmondus*, & ex eo *Reinesius*, vulgarunt, *Antonini* nomen, ad exemplum *Septimii Severi*, indidisse. Hunc *Abgarum Caracalla* cum in Parthica, quam meditabatur, expeditione vocatum ad se in vincula conjecisset, regnum inde *Osrhoenum* corrui, & provinciæ Romanæ induit formam, Edessa autem coloniæ & metropoleos dignitatem obtinuit.

Hinc tot jam urbis ejus prodire numi, quibus & coloniæ titulo, & metropoleos, utitur, quos Libro quarto Cl. *Bayerus* per-

Tab. II
Fig. 5, 6.

percenset. Primi sub *Caracalla* cusi, ex quibus spectantium imprimis oculos ad se convertunt quatuor, e *Vaillantio* producti, quibus subijuncti comparent duo ex supellectile *Buxbaumiana*, caput Imperatoris laureatum ab altera parte cum literis: ΑΥΡ. Α. . . . ab altera coloniae genium curritum velatumque cum literis: COA. MET. ANTONIANA. praeferentes. De iis generaliter ita agit Cl. *Bayerus*, ut primae averse effigiem, deinde coloniae nomen, ac tertio metropoleos dignitatem, quam obtinuit Edessa, luculenter exponat. Quod ad postremum attinet, existimat Vir Clarissimus Carrhas ab initio metropoleos primae honorem in Mesopotamia tulisse, testante id *Marci Aurelii* numo apud *Vaillantium*, in quo juxta caput *Aurelii* ΜΑΡΚΩ ΑΥΡΗΛΙΩ ΦΙΛΩΡΩΜΑΙΩ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ Α h. e. πρώτης ΑΙΡ h. e. anno centesimo undecimo, & in averse parte ΑΥΡΗΛΙΩΝ ΚΑΡΡΗΝΩΝ ΦΙΛΩΡΩΜΑΙΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ Α h. e. πρώτης. In *Vaillantio* epocha ΑΙΡ numero Arabico ١٠١ . . . exprimitur, unde Cl. *Bayerus*: *Joannes Valens* Α ١٠١ . . . διὰ παραρράματος; itaque cetera quoque, quae habet, luxata pulchri corporis membra sunt. Παράρραμος vero istud non *Vaillantii* est, sed operarum typographicarum, ut patet, quod epocham istam Α U. DCCCIX additam efficere ait DCCCCXIX. Initium autem epochae hujus paulo altius repetit *Vaillantius*, nempe ab Α. C. 55, quo *Vologses*, Parthorum Rex, a *Corbulone* victus, obsides tradidit, qui quidem annus Α. U. DCCCVIII & DCCCIX respondet, cum id Cl. *Bayerus* Α. C. 63 assignet, qui est DCCCXVI Urbis conditae. Haec vero Carrharum civitas cum postea in numis *Elagabali* & *Alexandri Severi* Metropolis Mesopotamiae secunda appelletur, primae in locum successisse Edessam, singulari *Antonini Caracalla*, qui ibi liberuaverat, studio id beneficii debentem, Cl. *Bayerus* statuit, minus probata eorum sententia, qui, seu Emisam, seu Amidam, primae in Mesopotamia metropoleos titulo auctam, ex numo quodam conjiciunt.

A *Caracalla*, ejusque numis, Cl. *Bayerus* ad *Marinum*, *Elagabalum*, *Alexandrum Severum*, & *Maximinum*, pergit, sub quibus

quibus Imperatoribus, quos Edesseni numos cuderunt, scriptoribus rei numariz memoratos, magna cura expendit, novosque iis, a *Buxbaumio* recens allatos, adjicit, tametsi illi ipsi ab editis non admodum recedunt. In nullis amplius supersunt vestigia Regum Osdroenorum, qui tamen rursus in scenam prodeunt sub *Gordiano III*, tum, ut videtur, aliqua regni Osdroeni specie restituta quidem, sed nec coloniz metropoleosque jure, quo Edessa gaudebat, imminuto, quod urbs illa in numis cum *Gordiani* ipsius, tum conjugis *Tranquillina*, ostentat.

Exstant tamen præter eos & *Abgarorum* hoc tempore numi, cujusmodi ut plures observavit *Cl. Bayerus*, ita duos in iis hoc nomine regulos, senem & juvenem, deprehendit, quorum alterum patrem, filium alterum, arbitratur, ratus, *Gordianum*, cum in Oriente ageret, & patri Roma secum adducto (nam postremi eum Regis, a *Caracalla* in vincula coniecti, filium, cujus inscriptio supra laudata meminit, arbitratur,) regiam dignitatem restituisse, & postea mortuo illo filium dedisse successorem. Et ad senem quidem referendi plerique, cum *Abgari* nomine cusi, *Gordiani* hujus numi, quorum plures produxit *Cl. Bayerus*; filio juveni idem ille tribuit numum, a *Buxbaumio* ex Oriente recens allatum, cujus adversa in parte *Gordiani* protoine ad pectus usque cum scuto & hasta tituloque: ΑΥΤΟΚΡ . . . ΝΟC CEB. in averfa: ΑΒΓΑΡΟC ΒΑCΙΑΕΥC cum vultu Regis ejus juvenili. Neque ad alium *Abgarum*, quam filium, spectare censet duos alios numos, a *Patino* prolatos, quorum in altero equitantis, in altero stantis, figura imberbis cernitur, cui posteriori similis est, quem *Harduinus* ex cimeliarchio Chamillartensi commemorat, in quo *Gordiano* sedenti cum hasta stans & mitratus *Abgarus*, bacillumque imperatorium læva gerens, dextera victricem porrigit.

Post ea tempora nulla *Abgarorum* mentio exstat; neque Edessa, ut ante, numos reliquit, quod constat, unum si *Trajanum Decium* excipias, *Vaillantio* & *Bandurio* memoratum, in quo, omiffa metropoleos dignitate, urbs ea Coloniz titulo utitur. *Decii* caput in eo laureatum cum epigraphe: ΑΥ. ΔΕ-

Tab. II
Fig. 7.

KIOC CEB. & ex averſa parte velatum & turritum Edeſſeni genii caput cum literis: ΚΟΔ. ΕΔΕCΑ. Sed Cl. *Bayerus*, quanquam, ſubſidio numorum deſtitutus, hiftoriam Edeſſæ regniſque Osrhoeni magna diligentia perſequitur, eamque uſque ad *Heraclyi*, Imperatoris, tempora, atque adeo ad annum Chriſti DCLXXIII, quo Arabes primum Meſopotamiam ingreſſos Edeſſam cepiſſe, *Dionyſius Telmarienſis* docet, Libro quarto deductam, quinto, eoſque poſtremo, & per ſequentia tempora ita continuat, ut res Edeſſenas ſub Arabibus, Græcis, Francis, Perſis, & Tartaris, Turciſque, ſigillatim exponendo, in clade demum illa, quam a *Tamertane* ſub finem ſæculi a Chriſto nato decimi quarti expugnata Edeſſa accepit, narrationis ſuæ, non minori candore, quam diligentia, contextæ, finem faciat.

**Weſtphäliſche Friedens - Handlungen und
Geſchichte, ic.**

h. e.

ACTA PACIS WESTPHALICÆ PUBLICA,
Autore JO. GOTHOFREDO DE MEIERN,
*Regis Magnæ Britannicæ & Electoris
Hanoverani Conſiliario Aulico.*

Tomus IV.

Hannoveræ, apud J. A. Gercken, 1735, fol.

Alph. 10 plag. 18.

Applaudentibus bonis omnibus prodire in publicum videmus quintum hoc *Meieriani* Operis Volumen, multo uberiores continens rerum geſtarum narrationes iis, quas habent Tomi priores. Naſtus videlicet erat Illuſtris ac Generoſiſſimus Autor monumenta locupletiffima, e quibus quæ petere potuit, ea ſubtrahere ſuis lectoribus noluit. Providens tamen, ne nimiam in molem excreſcat hoc Opus, certiores nos facit in Præfatione, ſex Tomis totum hoc magnificentium Opus abſolutum iri, ſeptimum vero Tomum exhibiturum eſſe *Inſtrumenta Pacis*, una cum *Vitiis* Legatorum horum Irenicorum,

corum, ac tribus *Indicibus*, Chronologico, nominali, reali. Quarto nostro in Tomo describuntur, quæ gesta fuerunt per annum 1647 usque in Februarium secuti anni mensem. Ac Libro quidem XXV concertationum de Gravaminibus continetur continuatio: sequens disputationes habet de Pomerania inter Suecos & Principes Brandenburgicos, hujusque litis compositionem: Libro XXVII disceptationes exhibentur de restitutione Electoris Palatini: Libro XXVIII de satisfactione Principi Castellano danda, deque duorum Hassiæ Principum controversia, ejusque conclusione, agitur: Libro XXIX continuatur Gravaminum collatio, nonnullorumque describitur compositio: Libro XXX, ac tribus sequentibus, commemorantur difficultates, huic Pacificationi hinc inde objectæ usque ad initium anni 1648. E tanta rerum memorabilium segete decerpimus sequentia. *Pag. 56* proficitur Comes *Trautmansdorffius*, (cujus hoc loco laudatur in ceteris moderatio & indulgentia, qui & *p. 112* ob singularem prudentiam ab *Oxenstierna* vocatus est *anima legationis Cæsareæ*.) Imperatorem prius regiones suas vitamque suam amissurum esse, quam assentiat, suis in terris exerceri religionem Augustianæ Confessionis: idque idem repetit *p. 64*, & tertium *p. 65*, & quartum *p. 114*. *P. 171 seq.* rursus fortiter urgent Evangelici, suæ ut religionis liberum sit exercitium in terris Cæsaris: sed nihil efficitur. Qua occasione *p. 174 seq.* inquit numerus Comitum, & Baronum, & Equitum Evangelicorum, illis in terris habitantium. Erant scilicet in quadraginta duabus familiis Comites & Barones 154, in undetriginta familiis Equites 78. *P. 210 seq.* extat Epistola Legatorum Fœderati Belgii ad Protestantium Legatos, qua commendant Evangelicis, hoc est, Lutheranis & Reformatis, *fidam & fraternam concordiam*, graviter proposita ejus necessitate atque utilitate: speciatim etiam rogantes, ut Nobilibus diœcesium Monasteriensis, Osnabrugensis, & Mindensis, liberum in ædibus suis privatis permittatur religionis Reformatæ exercitium. *P. 211 seq.* longa exhibetur Epistola civitatis Mindensis ad Legatos Evangelicos, in qua de Statuum Imperii mediatorum, itemque de civium, jure circa sacra graviter differitur

tur & erudite, deinde causæ afferuntur, cur civitati isti exercitium religionis Lutheranz permittendum sit liberrimum. In Libro XXII legitur, quam multis exposita difficultatibus fuerit cessio Pomeraniæ, quamque felicem ea res habuerit exitum ex parte Electoris Brandenburgici. Exhibentur hic non solum Brandenburgici moræ & exceptiones, sed etiam Protestatio Archiepiscopi & Capituli Magdeburgici, electio Coadjutoris hujus Archiepiscopatus, Protestatio Capituli Halberstadiensis, actiones Legatorum Suevicorum cum Brandenburgicis, contentiones de terris Brandenburgico reddendis pro Pomerania, Statuum Pomeraniæ Protestatio, denique conventio inter Sueciæ Regiæ & Brandenburgicum Electorem. Libro XXVII p. 358 nolunt Legati Cæsarei & Bavari admittere titulum *Evangelicorum*, sed nominari eos volunt vel *Protestantes*, vel *Augustana Confessione adherentes*. Legimus & hic relatum, ab Electore Moguntino valde laboratum esse, ut per relictionem reciperet a Palatino *Stratum montanum*. Sed p. 387 negant Evangelici, gratificandum id esse Moguntino, cum semper bellum hoc Germanicum inflammaret. Varie etiam actum fuit de Electoratu octavo. Cum vero appareret, Galliæ & Sueciæ Reges aliter non esse pacem facturos, nisi reddita Palatino dignitate Electorali, facile consensum fuit ab Imperatore & Imperii Ordinibus. Observare hic libet, Articulos de *Caroli Ludovici* restitutione in Electoratum Palatinum ita, ut hic loci p. 409 seq. a Legatis Gallicis sunt præscripti, & p. 412 seq. a Suevicis Legatis approbati, emendato tantum & illustrius exposito ultimo Article, iisdem verbis postea insertos esse utrique *Instrumento Pacis Westphalicæ*. Libri XXVIII §. 1 narratur, felicem successum Principis Castellanz in hac Pacificatione deberi eximio favori Majestatis Gallicæ, tam addictæ huic suæ sociatæ, ut sæpius profiteretur, pacem fieri non posse ante, quam satisfactum sit desiderio *Ameliæ Elisabethæ*, tunc tutoria autoritate regentis terras Castellanas. Erant enim vero Legati Gallici semper adversi, cum Protestantes aliquid desiderabant e sacris Catholicorum possessionibus. Itaque, cum illa Hassiæ rectorix aliquam partem sibi dari vellet

Pader-

Paderbornici Episcopatus & Abbatiz Fuldenfis, totam item Hirschfeldensem Abbatiam, Episcopus Osnabrugensis supremum Gallicum Legatum, Ducem Longovillanum, graviter admonebat, ne id fieri pateretur, argute adjiciens, *non esse Christo & matri ejus vestem exuendam, ut ea donaretur mulier illa heretica.* At ita ei respondebat Dux Gallicus: *Nihil nou faciendum puto in gratiam mulieris tanta virtute pradita. Omisso quovis respectu facite, quaso, amici, quicquid illa desiderat.* Ac §. II Legatus Cælareus ait, non minore studio laborare Longovillarum illum Ducem pro domo Castellana, quam si res ipsius Regis sui ageretur. Libri XXIX §. 2 legimus, cum Legati Suecici novam formulam (*Projectum* vocant,) Instrumenti Pacis exhibuissent Cælareis Legatis, horum Principem, Comitern *Trautmandorsum*, usque eo inaruisse, ut diceret, *si vel Holmia esset in carcere, se tamen vix a se impetraturum esse, ut huic formula pacis subscriberet.* Ac exhibentur §. 3 quædam capita Suecicæ hujus formulæ, una cum dissensionibus Legatorum Imperatoris. In §. 6 Legati Gallici Ordinibus Germanicæ Catholicis patrocinantur, non concessuri, ut Protestantæ fiant in Imperio potentiores Catholicis, utque Suecicæ Rex creetur Elector Germanicæ. Ex §. 10 cognoscimus, cum Legati Suecici omnem moverent lapidem, ut Augustanæ Confessionis sociis publicum suæ religionis exercitium conciliarent in terris Austriacis, adeo frustra eos elaborasse, ut Cæsaris Legati liquido profiterentur, nunquam dominum suum id esse assenturum. Tam similem se gerebat aula Cæsarea aulæ cognatæ Hispanicæ. Cum autem nec Suecici Legati cederent, sed perseverarent postulare, ut Protestantibus Austriæ civibus libera permitteretur sua religio, tandem Legati Brandenburgici & Luneburgici hos permoverunt, ut, missa hac controversia, ceteros pertractarent pacis Articulos. Libri XXX §. 2 p. 557 - 590 legimus *Instrumentum Pacis*, quod Cæsareani exhibuerant Legatis Suecicis. Subnectitur p. 590 - 607 *Ponderatio hujus Instrumenti Pacis*, cui præscriptum est nomen *Theophili Generosi, Genuini Germani*: quæ peracerba est prioris scripti censura, cujus autorem esse magnum zelotum

tam Pontificium, facile apparet. Approbat enim ex toto *Ernesti de Eusebiis*, scriptoris *Pseudonimi*, *Judicium theologicum*, & indignatur, in illo Pacis Instrumento hæreticos æquari Catholicis, simul verens, ne tandem Catholici in Germania penitus extinguantur. Speciminis loco nonnulla proferemus ex hoc libello. Scilicet, cum multi Catholici eo tempore dicerent, *ex duobus malis minus esse eligendum, esse autem minus malum, si omnia hæc bona ecclesiastica pacis causa concedantur hæreticis, quam si, quæ Catholicis reliqua sunt, & ipsa Protestantibus in spatium cedant, ac religio Catholica funditus intereat in Germania*; respondet hic zelota, *ex duobus malis minus eligendum esse, si, quod minus videtur, sine peccato fieri queat: atqui, hoc sine peccato fieri non posse, verbis docuisse & exemplis confirmasse Sanctos Patres, summos Pontifices, & Doctores veteres.* Addit, multa Catholicorum militia superesse in Germania, militaturi qui sine in tam justa & pia causa, parati potius omnes belli calamitates ipsamque mortem perferre, quam ut velint, pacem hanc conscribere. Non possumus non & proferre syllogismum hujus scriptoris, qui tam ei invictus visus est, ut appellet eum nodum *plurimum Gordium*. *Quæ pax, inquit p. 598, hæreticis absolutam & perpetuam spondet religionis libertatem una cum dominio bonorum ecclesiasticorum, ea repugnat Juri divino & naturali.* Atqui pax, quæ Profecto Instrumenti, a Plenipotentiaris Cesareis exhibito, continetur, hoc facit. Ergo repugnat Juri divino & naturali. Idem scriptor ad illum illius Instrumenti Articulum, secundum quem utriusque religionis magistratus prohibentur esse severe, ne quis concionando, docendo, disputando, scribendo, Transactionem Passaviensem, Pacem religiosam, vel hanc imprimis, impugnet, ita respondet quasi e tripode: *Theologis & Ministris Evangelicis hæc lex poni potest, qui potestati seculari se sententur subjectos: at religio Catholica neque Ecclesiasticorum jura, neque Theologorum doctrinam, subesse patitur arbitrio Principum & magistratum secularium: ut mirum sit, Plenipotentiaris Catholicis talia excidisse.* Non movit hic syllogismus Comitum Trautmans-

dorfum,

MENSIS FEBRUARII A. MDCCXXXVI. 71

dorsum, Legatum inter Cæsareos supremum. Is enim in Oratione, quæ §. IX exhibetur, ad Legatos Catholicorum Germaniæ Principum, in urbe Monasterio tum versantes, urgentesque, ut ne tot bona ecclesiastica permittantur Protestantibus, jubet eos considerare, aut hac conditione nunc pacem faciendam esse, aut longiori belli tractu omnem Catholicam religionem exterminatum iri e Germania. In *Libro XXXI* gravis lucta describitur inter spem pacis & metum continuandi belli. Catholici enim Principes recusabant consentire in cessione tot sacratorum bonorum, malentes, continuari bellum, sperantesque, Deum sibi daturum victoriam. Quid? Multi Legati abibant ex hoc pacificatorio conventu, & domum quisque suam repetebant. Sueci contra ardentissime urgebant restitutionem exulum Protestantium in Bohemiam & Austriam. Idem postulabant tantam pecuniæ summam profumtibus bellicis, ut ei solvendæ impar haberetur universa Germania. Jesuitæ inter hæc criminabantur Legatum Cæsaris, *Trantmansdorfum*, tanquam hominem malæ fidei, multumque foventem Protestantibus, quorum religioni antea fuerat addictus. Morans etiam paci tot votis expetitæ afferebat disputatio de decem Imperialibus civitatibus Alsatiæ, imperio Regis Galliæ subtrahendis, itemque de Duce Lotharingiæ ex hac pacificatione non excludendo. *Libri XXXII §. 2 & 5* docetur, Gallos pariter ac Suecos agnovisse, non esse se pares diutius gerendo bello, sed pacem sibi utrisque esse necessariam; ideoque, omnibus salutem suam a pace expectantibus, rursus omnium animos conversos esse ad bellum componendum. Quæ res cum non succederet, suspicio (§. XI) injecta est animis Protestantium, quæ argumentis nonnullis confirmabatur, Cæsareos Legatos non agere ex animi sententiæ, sed studiose protrahere negotium irenicum. Ac notum fiebat, ab Hispanica aula subinde accendi Cæsarem ad bellum ducendum. Urgentibus tamen acriter Legatis Evangelicis, (quos inter Lunenburgicus, *Lampadius*, ita affari Cæsareos Legatos p. 308 sustinebat: *Satis diu illuistis nobis: aut pacem nobis date, aut bellum*.) ut rediretur ad consultationes pacificas, & bellum perduceretur ad

exi-

exitum, Cæsarei Legati negotium hoc denuo aggressi sunt. Ipse tamen Imperator serio expetebat pacem: id quod manifestum facit Epistola ejus (p. 25 seq. inserta) ad Legatos suos Osnabrugenses. P. 26 seq. exhibetur Innocentii X Breve Apostolicum ad Nuntium suum, Fabium Cbifum, in quo ei mandat, nihil ut in pacis constitutione decretum firmatumque velit, quod divino cultui, Christiana fidei, atque Ecclesiastica immunitati, periculum damnunus constare ullo modo possit. In Libro XXXIII, eodemque hujus Tomi postremo, descripta legimus acta mensis Januarii & Februarii anni 1648. Quo temporis tractu semper sit difficilius pacis negotium: cujus rei culpam in Cæsareos Legatos conferunt non solum Sueciz Legati, sed etiam Herbipolitanus, *Vorburgius*, qui p. 932 multis documentis id confirmat: quod idem faciunt Moguntinus & Bavaricus Legati p. 936 & 937. Ejusdem, quem diximus, *Vorburgii* consilio & opera secretum colloquium de pace facienda habent inter se ex Evangelicis Legatis Electoralis Saxonicus, Brandeburgicus, Altenburgicus, Vinariensis, duo Brunsvicenses, & Argentoratensis, ex Catholicis Moguntinus, Trevirensis, Bavaricus, Bambergicus, & Wurzburgicus. Verum ipsi Evangelici Legati cum haud manerent concordēs, illud colloquium fuit abruptum, adeoque speratus successus evanuit. Laudari hic meretur *Vorburgius*, vir pacis sincere studiosus, tamque bene animatus erga Evangelicos, ut p. 977 a Cancellario Moguntino infimularetur alieni a Catholica religione animi. Pag. 980 seq. Legatis Cæsareis Evangelici Legati objiciunt, quod novas moras neclant, quodque irrita esse velint ea, quæ præstari oporteat, si vinculum humanæ societatis saluum esse velint, itemque fidem Imperatoris publicam. Conf. p. 1000. Pag. 993 a Saxonis Legatis per suum Legatum postulat Elector Brandeburgicus, ut appellatione *Evangelicorum* comprehendantur & Reformati, cum Elector iste sit Augustanz Confessionis addictus. Sed quiescimus nunc, brevi recensituri *Tomum quintum*, qui, jam *sextum* e carceribus typographicis exitura moliri, habemus exploratum.

MENSIS FEBRUARIÆ A. MDCCXXXVI. 73

JO. FLORENTIS RIVINI, PAND. P.P. IN
Acad. Lips. Facult. Jurid. Assess. Capituli Numburg.
& Wurz. Canon. hujusque Senioris, Programmata, ex
vario Jure collecta, nunc junctim edita. Accessit
Index rerum & materialium.

Lipsiæ, ex officina Langenhemiana, 1735, 4.

Plag. 14.

Jam dudum communibus flagrantibusque votis expetiverunt viri docti, ut minutula illa scripta, quæ in Academicis solenni Programmatum nomine insigniuntur, in unum fasciculum colligerentur, & usui commodoque Reipublicæ literariæ traderentur. Continent enim ea ut plurimum multa nova, singularia, frugis plena, & apprime utilia futura studiosis hominibus. Præbent salutaria consilia, & nullam doctrinæ partem sine illustribus accessionibus prætermittunt. Sed nescimus, quo fato factum sit, ut Programmatum, præsertim Juridicorum, collectio præne inter desiderata Reipublicæ literariæ pertineat. Nihil dicimus de antiquioribus Jurisconsultis. Hi enim mirifice lætabantur, ubi unam plagulam (ultra enim ascendere nefas erat) quisquiliis & allotriis suis repleverant. Sed de nostræ ætatis Jurisconsultis loquimur, ex quibus nonnullorum Dissertationes Academicæ adeo bene atque erudite conscriptæ sunt, ut, eas ætatem laturas esse, non infeliciter sperare queant. Hi cur reformident secundas operum suorum curas, non videmus, nisi ipsi vel desidiam suam, nimium corpus curandi studium, ignavum timorem, vel, quæ sæpe tot præclaros hominum literatorum labores impedit, insanam libellionum detestandi cupiditatem, accusare velint. Quapropter, si a Programmatis *Thomasianis* discesseris, nullum scimus, qui has Academicas suas delicias commodiore & meliore habitu evulgaverit. Insignem ergo laudem meretur *Magnificus Rivinus*, qui assiduis libellionis, qui sumtus editionis præbuit, precibus se permoveri passus est, ut Programmata, quæ sigillatim exscribenda & distribuenda curaverat, in unum volumen cogeret, & novo hoc beneficio sibi mirifice devinciret omnes, qui veram & non simulatam Jurisprudentiam religioso venerantur cultu.

K

Con-

Continet hoc Opusculum Programmata, quibus Cel. Autor vel Jurisconsulti spartam solenni ritu in se suscepit, vel supremorum in Jura honorum Candidatos commendavit, vel publicas Dissertationes suas in Pandectis, more a majoribus recepto, indicavit. Argumenta sunt selecta, in foro obvia, singulari cura elaborata. Reperiuntur in iis egregia Jurisprudentiæ consultatoriz specimina, quibus conscientiosi Jurisconsulti partes ubique implet, & rebus judicatis novissimis, tanquam totidem pretiosissimis gemmis, decus & ornamentum iisdem conciliat Cel. Autor. Opus magno cum fructu ab iis, qui in foro vel iudicis, vel causidici, vel scribz, munere funguntur, legendum. Id quod ut magis cognoscant Lectores nostri, en accuratum Opusculi indicem. Programme I *de Præjudiciis ex abusu interpretationis oriundis*, II *de jure, quod domino directo intuitu laudemii competit*, III *de emendandis nova lege subbationibus*, differit; IV *Questionem excitat, an, debitum conjugale denegando, causam adulterio dans, divorcium nibilo minus ob adulterium petere possit?* V *singularia quadam Processus judicii Mercatorii Lipsiensis, contra emendatam Ord. Proc. Sax. retenta, & sanctione Pragmatica abolenda, commemorat*; VI *ex literis cambialibus, quarum solutio nundinis Lipsiensibus sine adiectione diei promissa, contra neminem ante diem quintum posterioris septimana (der Zahl-Woche) clapsum agi debere, probat*; VII *res inter desponsatos donatas, nuptiis sine culpa ejus, cui donatum, non secutis, repeti non posse, rerum judicatarum fide confirmat*; VIII *arduum munus Jurisconsulti, ex fide, præsertim in causis criminalibus, gerendum, explicat*; IX *questionem, an avus paternus indistincte, an vero in subsidium tantum, matre egente, alere spurium teueatur?* pertractat; X *Juramentum relatum, si facta aliena concernat, nunquam de veritate, sed de credulitate tantum, præstari debere, asserit*; XI *de jure Tributorum, orto concursu, agit*; XII *dispicit: An reus, qui interrogatoria ad articulos probatoriales exhibuit, postea in reprobatione super iisdem capitibus articulis reprobatorialibus repetitis ad juramenti delationem admittendus sit?* XIII *modum computandi geradam, & pater eandem filia vi Const. El. XI P. III in legitimam impu-*

imputare velit, exhibet; XIV Examen testium extra processum improbat; XV disquirit, an substitutis in locum testis de mortui aliis testibus liceat, etiam aditionales, vel novos, articulos offerre; XVI Penam fracta Urpboda in eos, qui revertuntur, ex praescripto legum Saxonicarum omnino statuendam esse, decernit; XVII varios abusus circa examen testium notat; XVIII penam capitalem jure Sax. El. ex rescripto specialis etiam tum, cum ob levius furtum tortura subjectus, aliud furtum, quod, una cum illa computatum, summam capitalem attingit, sponte confessus est, irrogandam esse, affirmat; XIX quatenus hodie de ineundo, vel non ineundo, matrimonio valide pacisci liceat, disquirit. Jam specimina quaedam proferemus in medium. Graviter invehitur Cel. Autor in eos, qui interpretatione nimium abutuntur, & sub fucatae & cerebri-
 nae aequitatis involucro tot clades generi humano afferunt. Pag. 4. 2.
 Ex qua inaequali juris interpretatione tot infelicissimos Collegiorum juridicorum dissensus originem suam trahere, recte statuit. Adeo, justo zelo permotus inquit, tempora nostra in Epocham juris incerti inciderunt, ita, ut sapius vita, fama, & bona miserorum pendeant ab arbitrio & suffragiis judicantium. Nec enim studium novitatis & pravae dissentendi cupiditas permittit generalem consonantiam. Egregie miras & improbas illas, quae in subhastationibus occurrunt, fraudes recenset, & operose severeque damnat. Neque minus 13. 14.
 salutaria sunt, quae suppeditat, consilia. Sic dies subhastationis definitus fervari quidem, sed non statim post horam XII auditam res adjudicari, deberet; sed denuo tribus vicibus, cum 15.
 aliquo laxamento, per praeconem aut Actuarium proclamanda res erit, donec omnes diffluerint, qui majus aut pinguius priore emtore pretium offerre velint. Tum vehementer optat, ut omnes res pignori captae praesente pecunia, Romanorum more, distraherentur, aut, si hoc fieri non posset, 16.
 nullus ad licitationem admitteretur, nisi alteram partem pretii in actu adjudicationis, alteram singulis annis, solutione tamen ultra sex aut octo annos non dilata, una cum intermedii temporis usuris, numeraret. Postea consultum ducit, ut illi, qui confestim numos exsolvere paratus est, unum aut duo,

- duo, pro centenis, præmii loco cederent. Deinde reticeri jubet fundi vendendi pretium, relique emtorum potius relin-
- Pag. 17. quendam arbitrio esse, prudenter monet. Denique iudicibus & officialibus, quos leges Romanæ plane arcebant a licitationis jure, non aliter facultatem licitandi indulgendam esse, suadet, nisi, dimisso loco, & sede judiciali, se coronæ extraneorum jungant. Quæ, ut salutaria sunt, & in Reipublicæ insigne commodum exegitata, consilia, ita maximam partem suffragium tulerunt sapientissimi Principis nostri, gravissimaque hujus lege inde ab aliquo tempore in usum publicum abierunt.
- 23 - 31. Singularem attentionem merentur ea, quæ de abusus, qui contra intentionem Serenissimi Legislatoris in judicio mercatorio Lipsiensi adhucduin vigent, non minus vere, quam cordate, differit. Neque minori sollicitudine versatur in enarrando ar-
48. duo, quod Jurisconsulti in rebus criminalibus observare debent, mittere, & sapienti admodum consilio vovet, ut lectio & relatio Actorum in causis sanguinis duobus e Collegio juridico demandaretur, & singuli sententiam subscribere tenerentur. Præclare quoque abusus, qui in examinibus testium a iudicibus committuntur, reprehendit, & optimas saluberrimasque contra iudicium, qui vel iurijurandi sui religionem negligunt, vel sportulis amplificandis nimium student, improbas sceleratasque fraudes, cautiones suppeditat. In fine libri amplissimus rerum & materiarum Index conspicitur.

SELECTA JURIS ET HISTORIARUM, tum anecdota, tum jam edita, sed rariora. Tomus III. Accedit Præfamen, Bibliothecam Historicam Hassiacam, & varias Observationes Juridico-Historicas, exhibens, cum Indice; obstetricante HENRICO CHRISTIANO SENCKENBERG, JCo, et Consiliario Rbingravico.

Francofurti ad Mœnum, sumptibus Jo. Frid. Fleischeri, 1735, 8.
Alph. 2 plag. 3½.

Cum voluptate legimus, lectosque commendavimus, priores *Tomos Selectorum*, grate numeramus nunc & *Tomum III*, varie-

varietate rerum utilissimum. Scriptus est Hassiæ, quæ per XVIII annos studiorum causa tenuit Editorem, multisque antiquis documentis liberaliter auctum dimisit. Genealogiam Hassiacam *Schminckius* molitur instructissimus; confidit tamen noster, se allaturum Historiographis Hassiæ inuisa. Ostenfurus in Præfatione copiosa, quam non illotis manibus ad hanc Historiam accedat, primo contra *Winckelmannum* probat, *Rugraso* non ex Hassia, sed e pago Wormacensi, oriundos esse. Deinde solvit dubium, ex quo eruditissimi viri expedire se non poterunt, cur *Joannes* Landgravius de Feudis Imperii solus fuerit investitus, excluso fratre prioris matrimonii, *Ottone*; quia nempe Feuda Hassiaca A. 1292 Imperio oblata, liberis secundi matrimonii acquisita censebantur; *Otonique* neglecta investitura simultanea deinde impedimento erat ad successionem. Denique recenset, qui circa Hassiaca aliquid conati sunt, & quædam aliis indicta profert. Inde partes hujus Tomi hoc ordine sequuntur. I *Flores ad Historiam Germanicam & Gallicam sparsi in demonstratione originis Ludovici Barbatæ, Thur. Comitæ Carolingico-Francico-Staufensæ*. Hoc Opusculum omnino accuratissime confectum, quod tanquam primævum ingenii sui partem exosculatur Autor, IX Capitibus absolvitur. Priora VI agunt de *Ludovici* hujus origine, ab aliis aliunde & perperam deducta, nimirum de Lotharingica, Arelatenfi & Aurelianensi, Wetteravica & Suevica. Capite VII & VIII non dilucide veram demonstrare originem conatur Autor diligentissimus, quod ne fieri quidem posse agnoscit, sed tamen id, quod magis verisimile, sequi constituit: nempe, *Ludovicum*, putat, ex Familia Suevica Staufensi oriundum, referre genus ad *Conradum I* Regem, *Arnolphi* Imp. ex filia *Glir-mus* nepotem. In quam rem schema Familæ Augustæ Francicæ, inde ab ultima ductum origine, diversis tabulis proponitur, sed emendatius atque auctius. Traduntur autem firmanturque testimoniis ea solam, quæ aut plane non, aut minus recte, ab aliis dicta. Unde etiam *florum sparsorum* appellatio. Durius vero accipitur *Eccardus*, scilicet ut amicitia cum *Schannato* quadantenus fiat satis. Caput ultimum docet,

Præf. p. 9
seq.

52 seq.

14.

Ludovicum Barbatum Conradi II beneficio Comitatum Hassie accepisse, quem Conradus ante regnum ipse ab Imperio tenuerat. Moguntino nullum in Hassia tunc nisi ex procuratione vicaria jus fuisse putaverat Autor; qua in re tamen se errasse postea profitetur. Neque sane mirum, labi subinde homines, etiam prudentes, in rebus tam vetustis, tantoque scriptorum silentio. Strenue luctatur Autor cum tenebris, quas discutere studet conjecturis probabilibus. Quoque magis suo hoc Opusculo Juri & Historiæ patriæ communi profit, illustrationis causa varias immiscet Observationes plane novas, v. g. nullum civem Imperii imperialis feudi acquisitione clypeum honoremque suum minuisse olim, quia non æquali se subiceret. Lætat hic CL. Autor, sibi omnium primo occasionem affulxisse, quo, Imperii beneficia, nunquam honori noxia judicata, demonstrare potuerit. II *Chronicon Genealogicum Nivellense, & III Petri de Thyms Historica Excerpta ex Chronico Brabant.* Ediderat Jo. Jac. Cibisterius A. 1659, 4, subnexa libro: *Le faux Hildebrand relegué aux sables.* Repetere hic placuit, tum quod Hassiæ Principum progenitores recensentur, tum quod liber est rarissimus. Adjiciuntur e Codice MSto variaz lectiones. IV *Franc. Guillimanni de vera origine & stemmate Conradi II Imp. Salici Syntagma.* In cujus fine *Conradi Constitutio de Beneficiis*, a Guillimanno ex MSto emendata, & notulis illustrata. Prodierat miræ raritatis, & magnis etiam viris nomine solum notus, libellus A. 1609, 4, non Mediolani, (ut B. Gundlingio videbatur,) sed (ut titulus præfert) Friburgi Brisgojæ. Copiam ejus fecit Vir Cl. Jo. Dav. Kælerus. De vita Guillimanni, & scriptis ejus, quædam præfatur Cl. Senckenberg. V *Consuetudines & Observantia Juridica circa successionem & retractum in Hassia recepta & autoritate publica collectæ Seculo XV finiente. Germanice.* Describuntur illæ vicatim per præfecturas, & multa monent lectorem: 1) quid sinceri sit Juris Germanici; 2) quantopere variare soleant mores circa eandem rem in una provincia, imo brevi locorum intervallo; 3) quantæ sit molis, colligere, quod usquam juris morisque est in Germania; 4) quam diffi-

le

le dictu sit, aliquam esse consuetudinem generalem totius regionis, nedum universæ Germaniæ, &c. VI *Chronicon Germanicum, Thuringicum, & Hassiacum, ab A. 1479, cum Notis juridicis & historicis.* Autor Hersfeldia (ut videtur) oriundus, vixit medio Seculi XV. Multa quidem scribit vulgaria, sed non raro etiam, quæ ad locupletandam Hassiæ Thuringiæque historiam pertinent. Exemplum suum cum aliis contulit Editor, priora capita resecurit, in notulisque dixit strictim, quæ ad rem faciebant, aliisque nondum dicta erant. VII *Tres Decades Diplomatum, Hassiam & vicinas terras spectantium, ex Seculo XIII & seq. cum Notis juridico-historicis.* Notæ hic pro instituti ratione satis copiosæ, usum demonstrant Diplomatum in Jure Privato, Publico, & Feudali. E. g. de waranda, sive evictione Germanica, dicitur: *Imnota nititur veritate, possessorem per annum & diem confirmatum fuisse in possessione zu besserem rechten, certo indicio, in petitorio melius jus docere licuisse, etiam anno & die elapsis.* Item A. 1323 Otto Landgravius Hassiæ Ecclesiam filiam cum consensu Parochi a matrice separat ex jure sui Patronatus. Quem actum CL. Editor non vult cum aliis ad exercitium juris territorialis faceri ante Reformationem referre, putatque, Dioecesani præcessisse consensum.

Pag. 407 & 418.

545. Conf. Præf. p. 50.

559 seq.

Apparet, quanto studio publicam rem agat doctissimus *Senckenberg*, & quanta spes sit bonarum rerum, cum nunc otio fruatur Academico. Habebimus brevi *Tomum IV Selectorum.* Expectamus etiam avidissime, quam promittit, *Themidem Germanicam*, ubi jura patriæ universa, eorum fata, aliaque, tractabuntur, ubi & ordinationes, statuta, legesque provinciales, proponuntur. Promittit idem *Tractatum de Condominio* aliumque *de Sagittariis mediæ ævi*, spondetque id agere se, acturumque in posterum, non ut farraginem scribat rerum notissimarum, sed ut dicat proferatque incognita.

Præf. p. 86.

360. 525.

345.

ISTORIA DELLE PIANTE, &c.

h. e.

*HISTORIA PLANTARUM, IN LITTO-
ribus Venetis nascentium, Opus posthumum JO.
HIE.*

HIERON. ZANNICHELLI, auctum a J. O.
 JACOBO, Filio, Instituti Academici Scien-
 tiarum Bononiensis Sodali.

Venetis, sumptibus Editoris, apud Antonium Bartoli, 1735, fol.
 Alph. 1 plag. 14, cum Fig. æn. 311.

Adriatici maris littora, uberrimo plantarum proventu luxuriantia, ignotam haec exteris habitura erant gloriam, nisi animum ad condendam rei herbariæ patriæ historiam appulisset Pater, sumtuum laborumque prodigus fuisset Filius. Dispartiantur uterque inter se partæ hinc sanæ gloriam. Cum titulum legeremus, illas saltem plantas habituros sperabamus, quæ maritimæ, aut littorales, audiunt, quarum scilicet ea nascendi conditio est, ut nisi in fabulosis locis, quos undæ maris alluerent, crescere nolint, prout sunt quidam ex *Tithymalis*, *Asteribus*, *Halymi*, *Critisma*, *Kali*, *Guaphalium*, quod unicum est *Tournefortii*, viginti a littore passibus vix crescens, aliaque. Habent ejusmodi plantæ non levem, crassitie aut colore foliorum & sapore ad muriaticum accedente, diversitatem. Verum omnem spem longe exsuperavit eventus, cum splendidissimo Opere non littoris tantum, sed & omnium circa Venetias locorum, plantæ, littorales, palustres, montanæ, arenariæ, saxatiles, aliaque, contineantur. Alphabetico equidem ordine seriem recensendorum pertractat; verum nihil impedit, quo minus methodici titulos sibi vindicare possit, ex quo in Præfatione professus est, se magni Viri, *Tournefortii*, rationem plantas in genera classesque dispescendi secuturum. Agnoscit characterum dignitatem, qui ex flore fructuque desumantur, & quamvis cum Principe suo, quem sequitur, non omnino convenire videatur, quod embryonem vocaverit fructus intra florem primordia, quem ovarium potius appellant alii, quo ova, embryones suos concludentia, id est, semina, continentur; maluit tamen regiam sequi viam, quam a tramite deflectere, ne videretur nimis audacter contradixisse. Florem quoad partes essentielles, sine quibus fructificationis negotium peragi nequit, descri-

scribens, presse secutus analogiam quampiam generationis organorum, id, quod pistillum audit aliis, embryones vocat, tubis suis conclusos, stamina vero ab activa magis eorundem parte, apicibus puta, definit, quorum potissimum, si *Cel. Vaillantium* audiamus, officium est, prolificum semen in uteros, quos circumstant stamina, mittendi. Singularis omnino res visa fuit considerantibus, stamina florum *O-puntiz*, *Helianthemorum*, *Parietariz*, aliorumque, leviter tacta elasticum exercere motum, & farinam suam quaquaversum spargere, quem motum plasticum esse, difficulter omnino negabitur. Quæ floris centrum ambiunt petala, accidentales *Au-tori* dicuntur ejus partes, quandoquidem integro fructificationis negotio defluere eadem possint, habeanturque apetali flores, nudo pistillo vel stamine, quo, ad essentiam floris non pertinere ejus foliola, doceatur. De Calyce cum *Tournefortio* prorsus sentit, quem hinc inde pro caractere assumens, flores alios apetalos, alios petalodes, alios simplices, alios compositos, appellans, uniuscujusque plantæ historiam eleganter omnino condit. Perplacet, eundem in verba magistri non omnino jurasse, ut, meliorem *Vaillantii* & *Pontederæ* sententiam hinc inde adoptasse, ipsum puduerit, qui duo rei herbariæ lumina *Tournefortii* methodum correctam, & plurimis accessionibus perpolitam, effecerunt. Terminos regularitatis & irregularitatis, quo formæ florum rite definirentur, admisit, quod, quamvis a *Tournefortio* omissum videatur, nihil tamen impedit, quo minus τὸ ὁμαλον & ἀνόμαλον præclari istius Autoris æquivalere prædictas notiones possit, sicut perinde esset, si quis cum aliis uniformitatis & difformitatis vocabulis, prout in *Rajana* & *Dilleniana* methodo, delectaretur. Facile apparet legentibus, in Autorum, qui pro principibus rei herbariæ suo quisque tempore exsisterant, evolutione solertem fuisse Cl. Autorem, quandoquidem id, quod cuique opinioni præstantissimum inest, in suos usus convertere tentavit. Inde terminos quosdam genericos, latissimum significandi valorem habentes, suæ methodo inferuit, leguminosas plantas ex antiquitate scivit sub eadem classe collocandas esse, prout easdem jam suo tempore *Hippocrates* ef-

fectus etiam nomine cognatas judicavit, πάντα τὰ ὄσπρεα
Quadræca, omnia leguminosa flatulenta esse, sibi persuadens.
 Umbelliferas ex *Morifono* habet: Verticillatas *Casalpino*,
 priusque methodi conditoribus, debet. Passim in singu-
 larum plantarum declaratione, quarum nomina ex ipsis fon-
 tibus depromuntur, plurima affert curiosa, ad subtiliorem
 florum anatomen pertinentia. Exemplo esse potest flosculo-
 rum & semiflosculorum in floribus compositis uberior decla-
 ratio, quos diverso a recepta hactenus consuetudine modo de-
 finit, semiflosculos appellando, non eo, quod deficient in altero
 sui hemisphærio, sed quod staminibus, vaginula sua inclusis, de-
 stituantur, adeoque steriles sint, prout in quibusdam radiatis.
 Flosculi autem perfecti eidem sunt, qui hac plastica parte, api-
 cibus scilicet staminum, gaudent. Quicquid de eorundem vel
 perfecta vel imperfecta rotunditate statui possit. Non negan-
 dum, hac flosculorum definitione quasdam evitari posse anoma-
 lias, quas habemus in Hieraciis, Sonchis, aliisque, ubi flosculi se-
 semiflosculis mixti deprehenduntur; cessaret dubium, quod est,
 aliam petasitidem flore albo radiatam esse, aliam non radiato
 flore donari, quandoquidem steriles in radio albæ flosculi pro
 flosculis non habentur. Vaginulam hancce, qua flosculorum in
 compositis apices includuntur, adeo inseparabile flosculofo-
 rum florum signum occasione *Dipsaci* declarat, ut exinde cum
Vaillantio arbitretur, eandem ab hoc genere ob hanc solam
 causam eximendam esse, utpote qui *Echinopum*, eo, quod *Vagi-*
nulis hisce gaudet, utut ceteroquin perianthio communi desti-
 tuatur, flosculosis accenset. Addi posset alia ratio, flosculi sci-
 licet in *Dipsaco* ad sensum barbati, prout *Verticillata-*
rum flores esse solent, fructificatione a flosculosorum semine
 magnopere diversa, utpote quæ semina quatuor nuda ad
 normam *Verticillatarum* ferat. Studiosissimus sane est
 passim Doctissimus Autor variarum sententiarum inter se
 conferendarum aut conciliandarum, prout fecit occasione *Bor-*
raginis, quam hexapetalon fecerat *Tournefortius*, apetalon
Vaillantius & *Celeb. Michelli*, quorum omnium tamen in-
 ter se adeo magna discrepantia non est, dummodo *Tourne-*
for-

fortius calycem pro petalis numerasse reputetur. Neque vero speculationi tantum, sed & usui, studet, siquidem de efficacia uniuscujusque plantæ differens, ex principiis chymicis decidit ad mentem Præceptoris sui, qui in Schola Botanica de acido oleisque plantarum judicandi artificium nos docuit. Eoix gaudemus, industrium & felicem Editorem sic patrillare, ut, quos ille imperfectos reliquerat labores, suo tempore prodituros spondeat. Expectamus productiones subaqueas plantasque marinas, in Præfatione promissas, quas si quantocyus produxerit in conspectum nostrum, in rei herbariæ insigne incrementum, & Zannichelliani nominis gloriam, id cessurum, persuasum nobis certissime habemus.

Schauplag der Mühlen-Bau-Kunst, ic.

h. e.

THEATRUM MACHINARUM MOLARUM, a JO. MATTHIA BEYERO & consor-
tibus ita elaboratum & collectum, ut pro Parte nona
Theatri LEUPOLDIANI haberi
possit.

Lipsiæ, apud Wolfgang. Deer, 1735, fol.
Alph. 4 plag. 12, cum Tabb. 2n. 43.

Opus molendinarium, a B. Leupoldo cogitatum, & ab alio Autore, morte prævento, affectum, ita tandem perfecit Jo. Matthias Beyerus, Vir harum rerum plane peritus, ut non immerito pro aliqua parte ipsius Theatri Leupoldiani, cujus iterum & sæpius a nobis facta mentio est, haberi posse videatur. Methodum enim Leupoldi sequens Beyerus, omne genus molendinarum, & quæ ad illa pertinent, diligenter describit, multisque accuratis schematicis illustrat. Agit de declivitate fluminum & rivorum, de fossis molendariis, de libellatione, de quantitate aquæ, quam fluvius dato tempore fundit, de fundamentis molarum aquariarum, de aggeribus, de rotis directis & retrogradis, earumque constructione & pro-

portione, de molis alatis, jumentariis, manuariis, frumentariis, ferratis, acuminariis, oleariis, multisque aliis: quibus postremo etiam de horologiis oscillatoriis nonnulla addit. Et, quodsiam complura de his rebus a *B. Leopoldo* in Theatro medicinarum generali jam sunt exposita, ea non repetenda, sed alleganda, in presenti Opere, Autor existimavit. Adjuncta est, tanquam altera libri Pars, ab Anonymo Jurium perito ampla & luculenta tractatio, de jure molendinorum: ubi & pleraque Edicta atque Ordinationes Principum ac Statuum S. Rom. Imperii, aliarumque provinciarum, quæ ad res molendinarias spectant, & integra Dissertatio Celeberrimi Jcti, *B. Jacobi Bornii*, de eo, quod justum est circa molendina, ex Latino sermone in vernaculum conversa, atque Annotationibus illustrata, exhibentur.

LETTRES D'UN OFFICIER INGENIEUR, &c.

h. e.

ARCHITECTI CUFUSDAM MILITARIS

*Epistole due, de rebus nonnullis, ad artem muniendi
& Geometriam practicam spectantibus.*

Berolini, apud Naudeum & Viduan, 1734, 4.

Plag. II, cum Tabb. æn. 2.

In una harum Epistolarum id agit Autor Nobiliss, *Humbertus*, Centurio & Architectus militaris Potentissimi Regis Borussæ, ut partim methodum muniendi *Rimplerianam*, a nemine adhuc recte perceptam, luculenter exponat, partim vero ostendat, scriptores Gallos, & imprimis *Vaubanum*, pleraque sua ex Germanorum fontibus hausisse. *Rimpleri* vitam, opera, adversarios, & defensores, recenset. Nobilissimum *Hérlium*, a quo ante aliquod annos *Rimpleri* scripta edita sunt, collaudat: de cetero neque ipsum, neque *Suttingerum*, *Sturmium*, *Landbergium*, novam *Rimpleri* methodum, quam is studiose celavit, vere comprehendisse arburatur. At sibi denique, declarat, tam felici esse licuisse, ut

sche-

schema detegeret, vivente adhuc *Rimplero*, a quodam ejus discipulo, haud dubie ad mentem præceptoris, delineatum. Id ipsum igitur schema hic exhibet, simulque varia *Rimpleri* principia illustrat; eos false ridens, qui de re incognita & perperam ficta, tanto huc usque conatu, in utramque partem disputarunt. In altera Epistola methodum proponit, aream quancunque in campo datam, ope pyxidis magneticæ, facilimo negotio in charta describendi. Hujus methodi autorem laudat *Grunebergium*, ostenditque, *Philippum Naudaum*, seniozem, de ea aliquid in *Miscellaneorum Berolin.* Continuatione II tradidisse, sed nomine inventoris penitus suppresso. Addit, eundem *Naudaum* etiam aliam exhibuisse methodum, ingeniosam illam quidem, sed minus expeditam: quam ipsam quoque, post priorem demonstratam, ex scheda Autoris manu exarata sistit.

THE MOTION OF FLUIDS &c.

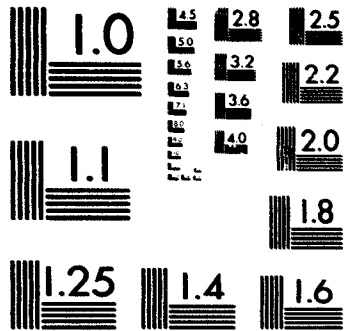
id est,

MOTUS FLUIDORUM NATURALIS ET artificialis, inprimis aeris & aquæ, familiari & perspicua methodo explicatus, multisque accuratis experimentis & schematizms illustratus, Autore CLARIO, A. M.

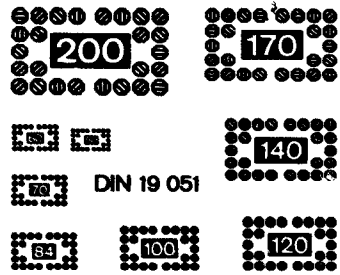
Londini, apud Eduardum Simonem, 1735, 8 maj.

Alph. 1, cum Tab. æn. 9.

Non pauca hoc libro continentur, scitu omnino digna & præclara. In quibus pertractandis ita versatur doctissimus Autor, ut non facile a scriptis magni *Newtoni*, aliorumque suorum civium, discedat. Cum a motu fluidorum, inprimis aeris & aquæ, infiniti naturæ & artis effectus dependant, facile judicari potest, quam amplum sit libri præsentis argumentum. Methodus ita facilis, simplex, & perspicua est, ut pleraque etiam ab indoctis capi posse videantur. Sermone Autor maxime familiari utitur, & quæ non penitus evitare potuit

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART
 NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A

1:24

NOVA ACTA ERUDITORUM
LEIPZIG 1736

(DIE FEHLERHAFTE PAGINIERUNG DER
ORIGINALVORLAGE WURDE BEIBEHALTEN)

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 613 D 4⁰

tuit vocabula scientiarum & artium, sub finem explicat. Nec schematicismi omitti sunt, ad illustrandas varias machinas & naturales experientias accommodati. De cetero, ut ex ipsa inscriptione patet, duas potissimum Partes liber comprehendit, *Hydrostaticam & Pneumaticam*. In priori Parte agitur de natura, motu, gravitate, attractione, cohesione, & resistentia talium fluidorum, quale est aqua; de principiis & paradoxis hydrostaticis; de variis siphonum & antliarum generibus; de acceleratione gravium delabentium, de motu projectorum parabolico, de jactu aquarum salientium, denique de specifica corporum gravitate, tam fluidorum, quam solidorum, ope hydrometri & libellæ hydrostaticæ exploranda. Alterius Partis hæc sunt præcipua capita: de proprietatibus aeris; de barometro; de antlia pneumatica; de effectibus, qui a pressione aeris dependent; de arte urinatorum; de motu musculorum; de corde & sanguinis circulo; de animalium digestionem, nutritionem, sanguificationem, respirationem, & suctionem; de vi aeris elastica; de methodo scarificandi; de adscensu succi in plantis; de thermometro; de hygrometro; de ortu & progressu ventorum; de causa naturali fulminum, tonitruum, & meteororum; de adscensu vaporum in aere, & quo illi pacto in nubes coeant, & in pluvias resolvantur; de origine fontium; de grandine, nive, & congelatione; de sonis; de tuba stentorea & acustica; de formatione echus; ac postremo loco de æstu maris. Cum in his explicandis rebus nihil dicat Autor novum sibi proprium, sed illud saltem laboret, ut, quæ ab aliis præclare dicta atque inventa sunt, in clariori lumine collocet, perspicuoque sermone proponat; non esse hujus loci atque instituti nostri arbitramur, ut plura afferamus. Commendandus tamen liber utique videtur.

*JO. CHRISTIANI STOCKII, PHIL. ET
Med. D. P. P. & Acad. Cæs. Nat. Curios. Collegæ, Ex-
ercitationes Physicæ, distributæ in capita, quibus Phi-
losophiæ naturalis principia concise pertra-
ctantur.*

Jenæ,

Jenz, sumtibus Christ. Henr. Cuno, 1735, 4.

Plag. 20 $\frac{1}{2}$.

Nobilissimus Autor has Exercitationes, de quibus in Academia Jenensi publice disputavit, nunc forma juxta Tractatus physici, in capita distributi, edidit. Schematibus & demonstrationibus mathematicis non utitur: ceterum pleraque succinctis thesibus exponit, atque etiam passim experimentis illustrat, Autores clarissimos secutus, inprimis locorum suum, *Teichmeyerum, Hambergerum, Wideburgium, Wolffium, Muschenbræckium*. Sed & propria placita interdum addit, neque *his, qui jam nomen aliquod inter perspicacissimos* (ipsa ejus verba sunt) *& experientissimos Physicos affectant, imo, si fieri potuisset, in primis cunabulis affectassent*, hæc se scripsisse profiteatur, sed ut suum pariter & auditoris ingenium exerceret. Corpus id esse definit, quod partes, quarum una extra alteram existit, certo modo invicem unitas habet, & vi agendi instructum est. In legibus adhesionis explicandis a Cl. *Hambergero* non discedit, putatque, fluida adhærere tum solidis tum ipsis etiam aliis fluidis, specie gravioribus, vel saltem pari gravitate præditis, non vero minus gravibus; vim scilicet adhesionis, ut videtur, inter corpora cohærentia haudquaquam reciprocam esse, statuens; quippe cum alias, si minus gravia gravioribus adhærescant, etiam hæc illis adhærere, fatendum foret. Negat, sibi adhuc persuaderi potuisse, omnem corporum soliditatem ab elemento terræ dependere: nam & aquam solidescere. In theoria æstus marini Cl. *Bachstromium* sequitur. Strias lucidas, sive virgas solares, tum apparere docet, cum series vaporum, versus nubes, in pluvias jamjam abituras, recta ascendunt, a sole illuminatur. Meteora lucida, ipsaque lumina borealia, a vaporibus, materiam phosphorescentem constituentibus, & in aere passim condensatis, deducit. Ad fulgura, & tonitrua formanda, vapores calidos, salino-sulphureos, turmatim ascendere narrat, versus nubem densiorem & frigidiorum, sub qua (nescimus, an semper necessarium illud frigus suum servante,) congregari eos, atque sensim adeo incallescere,

lescere, necesse esse, ut etiam incendantur. Parhelia & paraselenæ, juxta ejus sententiam, existunt, cum vapores, in superiore aere hærentes, non sunt æquabiliter explicati, sed pluribus locis, ubi solem vel lunam respiciunt, plana diversa (ut fit in polyoptris) constituunt. Faculas solares nihil aliud esse vult, quam ipsas maculas, seu nubes solis, a quibus radii per refractionem condensantur. De cometis, ex Astronomorum celeberrimorum observationibus, præter cetera, hæc notat: lunam plenam, ubi cometæ directe opponitur, obscurari: & cometas, post longum temporis intervallum redeuntes, eandem servare viam, in qua præcis temporibus sunt observati. Quod ita interpretandum est, cometas nonnullos, recentius visos, eandem viam satis accurate tenere, quam alii olim tenuisse leguntur. Ex quo non sine ratione colligi solet, antiquiores illos rediisse, &, quando iterum redire debeant, subductis rite calculis, prædici posse: tametsi istos calculos necdum ulla observatio atque experientia comprobavit: sed comprobabit fortasse in posterum. Et hæc ad præsens sufficere non dubitamus.

C. PLINII CÆCILII SECUNDI PANEGYRICUS, tum aliunde, tum ex Observationibus V. C. CHRISTIANI GOTTLIEB SCHWARZII, emendatus a JO. MATTHIA GESNERO.

Gottingæ, apud Abrah. Vandenhœck, Typographum
Academiæ, 1735, 8.

Plag. 7.

Postquam Celeberrimus *Gesnerus* ad Eloquentiam & Poeticen in Academia Gottingensi nova publice docendam Lipsia evocatus est, nihil prius & antiquius sibi existimavit esse, quam ut sibi delatam spartam pro virili parte ornaret. Cujus rei cum multa jam atque erudita essent documenta, tum hic ipse Panegyricus, a *Plinio* quondam *Trajano* dictus, a *Cel. Gesnero* autem non paucis in locis emendatus, specimen præbet

bet clarissimum. Nam, cum consilium cepisset, studiosis e-
 jus facundia, cui in aulis & inter homines politiores hodie et-
 iam locus relictus videtur, faciem præferendi, nullum censuit
 librum *Plinii* Panegyrico huic instituto accommodatiorem.
 Ac, ne quis difficultate libelli ipsius nanciscendi a fructu reci-
 tationum excluderetur, recudendum eum ea, qua nunc com-
 paret, ratione curavit. Qua in re hoc sibi sumsit, ut eas re-
 ciperet legendi rationes, quæ ipsi maxime probarentur, &
 quis ad *Plinii* sententiam accommodatissimas, & rebus
 ipsis, de quibus agitur, maxime convenientes, judicaret.
 Hinc factum est, ut plerisque in locis, ubi variatur, as-
 sumeret, quæ *Celeb. Schwarzii* in Dissertationibus quatuor,
 ad Panegyricum *Plinii* editis, vel primum protulisset, vel ar-
 gumentis probasset. Ne vero nihil de suo attulisse videretur
 Cel. Editor, in nonnullis, licet paucioribus, locis separatim
 sentire ausus est. Nos eos primum indicabimus locos, in
 quibus Cel. *Schwarzii* lectionem approbavit: deinde ad eos et-
 iam deveniemus, quibus ipse Cel. *Gesnerus* medicam manum
 admovit. Sic Cap. XI, 1, cum Cel. *Schwarzio* legit, *ut ma-
 jestatis crimen induceret*, rejecto vulgari *numen*. Cap. XI, 4,
 recepit supplementum, ex copiis *Schwarzii* suppeditatum:
quoniam imperabat is, cujus pulsi fugatique &c. cum an-
 tea, omissis illis, *quoniam imperabat is*, legebatur *ejus
 pulsi fugatique*, scilicet *imperii*. Et sane dubium nobis o-
 mnino videtur, utra sit lectio præferenda. Nam primo co-
 dex, ex quo supplementum hoc haustum est, hoc in loco
 mancus reperitur. Deinde recte Cel. *Gesnero* durum non est
 visum, omissis vocibus, *quoniam imperabat is*, dicere, pul-
 si fugatique imperii Romani indicium fuisse, Romæ si trium-
 pharetur. Nam, licet testimonia, quibus probatur, *imperium*
 quoque sonare *exercitum*, nulla sint adjecta in Annotatione,
 nec ejus rei vestigia in *Fabri Thesauris* reperiantur, tamen non
 adeo rara hæc nobis notio verbi *imperium* videtur, quin hinc
 inde ea observetur. Quid enim *Neposi* Timol. II, 3, *imperium
 dimittere* aliud notat, nisi *exercitum dimittere*? Eodem sen-
 su vox *imperium* accipi posse videtur apud *Justinum* II, 3, 1,

Livium IX, 17, &c. Et quis ignorat, solennem illam Romanorum formulam, *cum imperio esse*, seu *mitti*, idem significare, quod *cum exercitu esse*, seu *mitti* in provinciam. Vid. *Cicero Fam.* VIII, 8, 21. Itaque tantum abest, ut incongruus loquendi formula nec satis Latina, ut Cel. *Schwarzio* videtur, dici debeat *imperium pelli fugerique*, ut in hoc ipso *Plinii* loco tanto studiosius retinenda, quo minus fidendum videtur codici mutilo ac manco. Cap. XIV, 1, pro *Parthorum*, eodem duce, substituit *Gesnerus Barbarorum*, & Germanos intelligit. Cap. XXXIII, 3, pro vulgato *spectator spectaculum*, jam est, *e spectatore spectaculum*, & Cap. XXXV, 3, pro *spectent*, *expectent*. Approbat quoque lectionem *Schwarzianam* Cap. XLIX, 6, *plenus ipse & ructans*, quæ antea esset, *plenus ipse cructans*, nec non Cap. L, 4, *quod aliquando caperint esse domini scientis*; LIII, 1, *& aliqui nihil non parum grate sine comparatione laudatur*; LIII, 5, *Quare ego, Trajane Caesar, muneribus omnibus tuis comparo, quod licet &c.* LIX, 6, *cum Principem quam simillimum esse privato, Consullem quam dissimillimum esse deceat*; LXI, 6, *& collegam te non uni daret*. Atque in his quidem & aliis Cel. *Gesnerus* in hac *Panegyrici Pliniani* editione secutus est cogitata *Doctiss. Schwarzii*; nihilo tamen secius in non paucis etiam discessionem fecit, suo fretus ingenio. Sic Cap. V, 9, vulgatum, *ex adversis secunda nascantur*, retinet, & illum pro *nascantur* legentem *noscantur* relinquit. Cap. XXIV, 2, pro vulgari, *eademque omnia &c.* exhibuit, *eadem, quæ*, scilicet *fortuna*; Cap. XXXI, 1, *tuam vigilantiam spectari voluisse*, pro *expectare*. Cap. XXVI, 4, conjectura *Lipfii* retinetur, *tribunal excogitatum principatui*, pro *cruciatu*. Cap. LI, 1, in verbis, *satis est tibi nimiumque, cum successeris frugalissimo principi, magis rejicere aliquid & amputare &c.* Vir doctissimus in locum *magis* surrogavit *mavis*. Forsitan *Pliniano* ingenio legi convenientius posset *majus*, ut ex antecedenti repetatur, *est tibi*. Cap. LII, 2, eleganti conjectura, pro vulgato, *adepus*, repositum est, *adpetas*, quamvis spernenda non videatur emendatio *Lipfii*, *adpeter* legentis. Cap. LIV,

LIV, 5, lectio est vulgaris, *tua moderationis hæc laus, constantia nostra, & tibi obsequimur*, quæ sic exprimenda curavit *Gesnerus: tua moderationis hæc laus, an constantia nostra: tibi obsequimur*. Jam *Lipsius* legendum censuit, *non constantia nostra*. Sed forsitan vulgaris scriptura tolerari posset, si verba ita collocarentur: *tua moderationis laus hæc constantia nostra*. Nam ita sententia & plana est, & Autoris opinioni satis accommodata. Cap. LXIV, 3, pro *stanti præbuit iusjurandum*, eleganter restitutum est, *præavit*. Cap. LXX, 5, Editor Doctiss. verba, *vides enim*, ideo uncis coercuit, quod ea existimet nata ex *videlicet*, glossæ instar apposito. Cap. LXX, 9, recepit *Lipsii* conjecturam, *Bene suffragiis consularium virorum urbes . . . inseruntur*. Vulgati referunt, *ne suffragiis . . . inserantur*. Si conjecturæ locus esset dandus, legeremus, *ne . . . inserantur*, sublata tamen interpunctione; nam illud vulgatum *ne*, ortum videtur ex *neii*, quod librarius ideo huc traxit, quia antecedit ellipsis particulæ *ut*. Cap. LXXI, 7, dedit *Gesnerus*, *qui ornari quam se, non illos magis, quos laudabas, letabatur*, pro vulgari, *ornari que se, &c.* Quemadmodum *Cel. Schwarzio* consentit in pronomine *qui* recipiendo, sic addidit de suo, *quam*, qua particula oratio ægre ipsi carere posse videbatur, id quod tamen *Cel. Schwarzio* relinquimus considerandum. Cap. LXXI, 8, *nam si profuerint*, legendum præcipit *Cl. Editor* pro *præfuerint*, & Cap. LXXIII, 2, legi optat, *instinctu quodam & impetu*, non *imperio*. De cetero Panegyricus hic *Plinii* non solum eleganter, & satis curate, exscriptus, verum etiam Indice copiosissimo instructus est.

ELOGIUM GOTTLOB FRIDERICI
JENICHII, Philosophi Lipsiensis.

Et nobis in more id semper fuit, & poscit id pietas nostra, ut, quos laborum nostrorum aliquando socios habuimus, quos & ingenii & doctrinæ laude florentissimos cognovimus, his mortuis publicum aliquod in Annalibus nostris monumen-

tum erigamus, memoriamque eorum seris posteris commendemus. Quod genus officiorum, si cui unquam & cum dolore insigni, & lubentes, præstitimus, jam certe præstamus piis manibus præclarissimi & de patriis multis meritissimi civis nostri, *Gottlob Friderici Jenichii*, S. S. Theologiæ Licentiati, & in Lipsiensi Academia publici doctrinæ moralis ac civilis Professoris. Patriam is Eutericium, vicinum Lipsiæ pagum, natalem anni 1680 diem 26 Martii, patrem *Georgium*, in Eutericiensi pago Sacerdotem, isto munere continuo trium & quinquaginta annorum spatio cum laude perfunctum, matrem denique *Susannam Elisabetham*, *Friderici Balduini*, Medici Pirnensis, filiam, & cognominis Theologi, quem Vitemberga olim in clarissimis doctoribus suis numeravit, neptem, habuit. Privata primùm *Cellarii*, *Läscheri*, & *Mayeri*, institutione usus, firmioribus annis scholam Electoralem Portensem, postea & Altenburgensem, adiit, & in hac tantos, ducibus *Friso* & *Grossero*, intra triennium in literis progressus fecit, ut, annos vix duodeviginti natus, A. 1696 Lipsiensem Academiam salutare novus hospes potuerit. Rectam hic studiorum suorum rationem initurus, totum se dedit nobilissimis Philosophiæ studiis, hujusque præcepta ex ore *Val. Alberti*, *Jo. Schmidii*, *Adami Rechenbergii*, *Ottonis Menckenii*, *Jo. Cypriani*, & quem præ ceteris secutus est, *Jo. Gottlieb Hardtii*, singulorum immortalis famæ virorum, hausit. Quorum scholis nondum egressus, jam A. 1697 doctam πρὸς τὴν ἀπονομήν, sive de eo, quod placet, Dissertationem, moderante conflictum *Jo. Burcardo Menckenio*, nemini, qui novit Acta nostra, ignoto nomine, propugnare publice, dignus inde ab ordine Philosophorum judicatus, quem eodem anno primis Baccalaurei, & A. 1699 supremis Magistri, honoribus ornaret. Cum Philosophiâ conjunxit sublimiorem rerum sacrarum cognitionem, quam, præeuntibus *Güntheris*, *Schmidii*, *Carpzovii*, *Schigmannis*, *Itigii*, *Rechenbergii*, *Pöppingii*, *Olearii*, insignem sibi & prorsus summam acquisivit. Jam doctrinæ, ab aliis acceptæ, specimina publica, eademque omnibus se probatura, editurus, non solum ex superiori

periori Philosophorum cathedra Dissertationes duas, alteram *de Genesmanria* A. 1699, alteram *de Cultu heroinarum sage vel toga illustrium* A. 1700, sed ex ipso etiam Theologorum pulpito A. 1699 & 1700, Præside *Jo. Oleario*, ex hujus *Synopsi errorum Fanaticorum Dissertationes* quatuor, & A. 1700 *Collegii Anti-Calviniani*, a *Jo. Ad. Scherzero* editi, *Disputationes* duas, certamini Præsidium indulgente *Jo. Schmidio*, defendit. Cumque in hac ipsa Academia firmam fortunarum suarum, si ita videretur Superis, sedem figere, ipsi esset constitutum, ad locum in Philosophorum ordine obtinendum mature sibi viam stravit Dissertationibus binis, *de Deo, in sensuum externorum œconomis palpabilis*, utraque A. 1703 edita, & adversariorum telis exposita. Nec inter publica hæc ingenii studiique sui documenta privatam *Jenichius* desiderari industriam suam passus est; quandoquidem *Concionatorio, Philobiblico, & Antologico*, quæ vocantur, Collegiis, nunc etiam florentissimis, complures annos sedulo interfuit, & in his doctrinæ suæ aut explicandæ, aut confirmandæ, occasionem nactus est perquam commodam. Inprimis vero, ne quid deesset futuro Philosophiæ Professore, frequenti exercitatione ipsi, si qua est, docendi arti assuevit, & privatis prælectionibus Philosophiam aut universam, aut singulas ejus partes, illustravit. Satis præclara hæc in Academiam & juventutem merita *Jenichii*; sed quæ communia ei cum multis aliis fuere. Quæ jam dicemus, fere singularia sunt Nostro, certe paucis æque propria. Illud agens inprimis, ut partem eruditionis copiam quotidianis accessionibus locupletaret, & modis omnibus perpoliret, non melius prospici posse mutis suis existimavit, quam si, illustri clarissimorum virorum exemplo, terras peregrinas, literarum florentissimas, peragraret, & quicquid hic notatu dignum observaret, studiose in rem suam converteret. Nactus igitur itineris socium *Christianum Mich. Bobnium*, illius *Bobnii*, quem sua ætate Medicorum Lipsiensium principem fuisse constat, cujus & educandis liberis præfectus olim Noster, felicissimum se judicavit, filium, Jurium Doctorem, & in urbe patria postea Senatorem, nobilissimas primum Germaniæ civitates salutavit,

tum in Belgium, & inde in Angliam, divertit, curiosos, ubicunque locorum esset, oculos circumferens, nec ullam facile aut viros clarissimos adeundi, aut res quasque singulares & notatu dignas inspectandi, occasionem prætermittens. Si quos igitur ætas nostra magnos in literis heroes tulit, his fere omnibus notus ac familiaris fuit, horumque docta consuetudine, quantum potuit, usus est in rem suam. Antverpiæ inprimis a *Papbrochio* & *Janningio* humanissime se exceptum, & in arcanam Ordinis Jesu Bibliothecam aliquoties admittum, cum voluptate recordatus est. Præterea Londini & Hagæ Comitum inter hos, qui Lutheri doctrinis sunt imbuti, vice plus una Oratoris sacri munus sustinuit, & in Belgio cum ipsis Menonitarum, Quackerorum, & Beckerianorum, antesignanis congressus, horum mores & vitæ rationem curioso oculo inspicxit. Sub finem anni 1706 ex itinere redux inter ordinis Philosophorum Assessores statim locum obtinuit, & in pristinos mularum amplexus rediturus, non solum scholas philosophicas instauravit, sed scriptis etiam limatissimis plausum ferre orbis eruditi cœpit. Edidit enim A. 1707, forma 8, *Historiam Spinozismi Leenbosiani, publica autoritate damnati, ex authenticis documentis collectam*, gratum omnibus librum, cui materiam & instrumenta in Belgio paraverat; anno vero subsequenti *Propylaum sapientis & felicitatis Principis Friderico Augusto*, tunc Saxonie Principi heredi, nunc Poloniarum Regi, patriæ nostræ tutelari Deo, esse sacrum jussit, & A. 1710 *Opusculum Philosophicorum Joannis Clerici*, nuper in extrema senectute beate defuncti, editionem novam curavit, erudita de vita & scriptis *Clerici* Præfatione ornatam; ejusdemque Polyhistoris *Artem criticam*, typis Lipsiensibus A. 1713 repetitam, elegantem de fati artis criticæ Præfatione instruxit. Fuit etiam, quod grati testamur, meritissimus de *Actis* nostris, & ad horum timentum amplificandamque honorem cum ceteris eruditi laboris sociis annos ampliores amicissime conspiravit. Facemtis præclara multa eloquentiæ tam sacræ, quam civilis, specimina, quibus, ne gratia suorum civium excideret, effecit. Quæ dum memoramus, docendi sunt Lectores, a *Jenichio* A. 1712, ipso

ipso Paschatos die, in templo Academico, quod a D. *Paula* nomen habet, primum sermonem vespertinum recitatum. Neque vero fieri aliter hinc potuit, quam ut industriam tam nobilem & singularem pulchra & condigna præmia consequerentur. Exiuncto A. 1710 *Godofredo Nic. Ittigio*, Jurium Professore, in minori, quod vocant, Principum Collegio, ipsa ferente ita sorte, locum occupavit; nec ita multo post, anno nempe 1712, *Jo. Christiano Schellio*, Viro doctissimo, & si vixisset diutius, illustre procul dubio inter eruditos ævi hujus nomen consecuturo, in munus docendæ doctrinæ moralis & civilis publicum successit. Cujus, more majorum, auspiciam facturus, solennem de *honestatis, justitiæ, & utilitatis, fœdere arctissimo, velut genuino vera & unica virtutis indicio*, Orationem recitavit, eidemque eleganti de veterum Philosophorum placito decantatissimo: *Virtutem quoad essentiam & in se spectatam non nisi unam esse*, Programmata prælusit. Ab eo tempore totus fuit in ornanda publici doctoris provincia, nec docendo tantum, quæ sunt præcipuæ Professoris partes, sed scribendo etiam, commoda promovere juventutis Academicæ ipsarumque literarum studuit. Prodicere ab eo tempore compositissimæ ejus de *Fundamentis officiorum erga patriam, de statu subditorum naturali in reliquiis suis spectato, de eo, quod justum ac decorum est circa jocos & facetias, & de Lapide Jacobi uncto ad Genes. XXVIII, 18*, Dissertationes, quibus cum maxime adjungi meretur eruditum illud Historiæ Ecclesiasticæ recentioris specimen, tum, cum solennes Licentiati Theologiæ honores capesseret, A. 1714 publice propositum, quo *Historiam & Examen Bullæ Anti - Quesnellianæ, d. 8 Sept. A. 1713 a Clemente XI promulgatæ*, diserte graviterque exposuit. Nec minus bonæ frugis plena sunt, ab ipso, ordinis sui Decano aut PræcanceNario, quæ munera vice plus una gessit, conscripta, Programmata, quorum præcipua nominamus *de Socrate, & honore patrefamiliæ, & officioso marito, de futilitate commercii papyracei, Gallis actiones dicti, de Zenone Cistieo, & de moralibus Epicuri sententiis*. Nihil dicimus de ceteris, quibus, ipse nomine Academicæ, publico ad id stipendio conductus

96 NOVA ACTA ERUD. MENS. FEBR. A. MDCCXXXVI.

A. 1723, aut funera nobilissimorum civium, aut solennia quæque alia, indicavit. Oratorem etiam subinde facundum & disertum audivimus, maxime tum, cum A. 1713 *Scbellii*, Antecessoris sui, memoriam recoleret. His alia addimus, etsi non ita illustria, æque tamen salutaria, *Jenichii* in Academiam merita. Præposituram magnam (ita vocatur munus) pagorum veterum Academicorum bis administravit, totiesque magistratum gessit Academicum. Comititia Provincialibus, A. 1723 Dresdæ institutis, Legatus Academiæ interfuit. Præterea & villarum Academicarum curam A. 1726 suscepit, eodemque anno Commissarius rei librarie nominatus, & A. 1732 inter Academiæ Decemviros receptus est. In his omnibus muneribus talem se gessit, qualem & honor Academiæ, & propriæ studium famæ, posceret. Fidei vir antiquæ & incorruptæ, rei privatæ præ publica contentor, religiosissimus Deorum cultor. In congressu familiari a morosa gravitate alienum, urbanum semper & jucundum, ad præstanda officia paratum, verbo, talem profus, quales esse in societate omnes cupimus, experti sumus. Forma corporis procera & venerabilis, vultus ingenuus & liberalis, hominem spondens omnibus obvium, nemini molestum, sua sorte contentum. In matrimonium duxit A. 1715 virginem prænobilem, *Joannam Margaretam Bublham*, sed quam nimis sibi mature creptam A. 1731 doluit. Genuit ex ea filiam, *Joannam Fridericam*, tresque filios, *Gottlob Fridericum*, *Jacobum Benedictum*, atque *Theodorum Godofredum*, singulos, præter *Jacobum Benedictum*, patri superstitibus. Consielandum ipsi inde ab aliquot annis cum morbo pertinacissimo fuerat, in ipsis nervis imisque ossibus hærente, cui &, frustra adhibitis omnibus remediis, superioris anni die XVII Septembris, immaturo, quod boni omnes judicant, fato, succubuit. Ita finem dicendi facimus de fati & virtutibus Viri inter nos clarissimi, cujus memoriam & Academia nostra justo dolore prosequitur, & nos ipsi, veteris, quæ cum eo intercessit nobis, consuetudinis probe memores, seræ commendatam posteritati cupimus.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Martii Anno MDCCXXXVI.

BRITANNIA ROMANA, OR THE ROMAN
Antiquities of Britain &c.

h. e.

ROMANÆ ANTIQUITATES BRITANNIÆ, Opus tribus Libris comprehensum; quorum primus complectitur historiam gestorum a Romanis per Britanniam, cum relatione copiarum tum legionariorum, tum auxiliarium, quibus usi sunt, ac designatione stationum per lineam valli, descriptione denique copiosa Romanarum munitio-
num, quæ Tabulis tum Geographicis, tum Chorographis, aliisque, Geometrica ratione perfectis, exhibentur; secundo inest plena Sylloge Romanorum literatorum & figuratorum lapidum, qui ad hunc diem in Britannia reperti sunt, literis forma, quam habent, propria expressis, & servata inter ipsas pariter ac lapides suos proportione (suboctupla), subscripta denique unicuique legendi eam ratione: omnes illustrantur enarratione historica, Observationibusque exegeticis pariter atque criticis; tertius continet Geographiam Britannicam Romanam, in qua Ptolemæi, Antoniniani Itinerarii, Notitiæ, Anonymi Ravennatis, & Tabule

N

bule Peutingerianæ, quæ de Britannia agunt, verba proponuntur, variaque circa ipsos Scriptores, & commemorata ab illis Britannicæ loca, tentantur. Addita Tabula Chronologica, Indicesque monumentorum, ad Gruterianos & Reinesianos conformati, itemque Geographici Latinorum & Anglicorum nominum, denique totius Operis Index generalis. Autore JO.

HORSLEY, M. A. & F. R. S.

Londini, apud Jo. Osborn & Thom. Longman, 1732, fol.
Alph. 6 plag. 12, cum Tabb. æn. integrarum
plagularum 5, diimidiatarum 99.

Posuius titulum libri integrum, longiusculum licet, & quem Germanus aliquis scriptor vix inultum a naso Gallico auferat; quod habet totius Operis præstantissimi ideam & synopsin, quam, Lectoribus nostris debitam, compendii hic facere licet. Magnum & infiniti prope laboris opus peregit Autor, quod in posterum inter ornamenta Bibliothecarum suo jure referetur. Videtur certe ex asse suo proposito, h. e. titulo Operis sui, satisfacisse, ac nihil fecisse reliqui, ne quid incognitum aut obscurum, certe indictum, maneret, quod ad argumentum nobilissimum pertinet: quemadmodum neque sumtibus pepercerunt librarii, ad Tabulas aeri incidendas necessariis. In Libro primo, seu historico, damnatis initio monachorum commentis, neque *Venerabilem Bedam* sibi sequendum putavit, nisi ubi illi convenit cum Scriptoris Græcis & Latinis, aliisque monumentis exceptione majoribus: a quibus proinde solis historiam gestorum per Britanniam Romanorum petit atque illustrat. Accuratissimæ Autoris diligentix ubique vestigia apparent. V. g. *Itius portus* (Græce *Ἰνσοῦ*) *Caletum* esse (*Calais*), demonstrat inprimis ex computatione *Hallejana*, qui, trajectum illum brevissimum mensus, deprehendit XXVI miliaribus Anglicanis constare, quæ ipse *Hallejus* effecere

cere ait Romana XXVIII cum dimidio, Noster autem æquipa-Præf. pag. V.
 rat ipsis XXVIII. Sed addit in Præfatione, XXX miliaria ideo
 numerari a *Cæsare*, quod is non, quantum litus a litore absit,
 sed intervallum inter ipsos portus interjectum, definierit. De
*Gessoriac*o in ambiguo relinquere videtur, utrum pro *Bononia*
 hodierna (*Boulogne*), an pro *Gravelino*, an denique pro *Dun-*
kerka, habendum sit. Sed in Præfatione *Eumenio* præsertim
 Autori credere se dicit, *Bononiam* esse, qui *Gessoriacense litus*
 & *Bononiensis oppidi litus* eodem intellecta dicat. Sed ista
 copiosius accuratiusque jam disputaverat *Cellarius* noster, cu-
 jus immortalis opere plane usus non videtur *Horsleius*. Quan-
 tum certe ad hanc de *portu Icio*, ac de *Gessoriac*o, disputatio-
 nem, pleniora omnia & accuratiora noster, dignus proinde,
 cujus hic ratio haberetur. Verum in ipsa Britannia sua se-
 curius forte neglexit Germanum. Ingeniosa certe ratiocina-
 tione conficit, appulisse *Cæsarem* in septentrionali litore pro-
 montorii ad *Doveram*. Tum de itineribus reliquis ac rebus
 gestis *Cæsaris* accuratissime disputatur, & tandem ratio quasi
 subducitur, neque lucri multum a Britannica expeditione il-
 lum retulisse, neque damno magno auctum, sed sumtus fere
 præda reparatos, voluptatem ex novo quasi orbe aperto labo-
 ribus ac periculis pensatam. Certe ab isto ævo ad *Claudium*
 usque Imperatorem neque præsidium in Britannia Romanum,
 neque stationem, fuisse, satis constat. Hic, quod notum est,
 Insulæ illius meridionalem partem, ut serio Romanis pareret,
 effecit. Quas res summa cura enarrat Autor, & observat in-
 ter alia, nunquam animum induxisse Romanos, ut ultra
 isthmum, inter *Glote* & *Bodotrie* æluaria interjectum, aliquid
 possiderent: si qua ultra murum *Antonini* monumenta super-
 sunt, rara illa quidem, ea potius stationes temporarias, itine-
 raque adeo, indicant, quam præsidia diuturna. Finis Romani
 per Britanniam imperii incidit in medium Seculum V, non hi-
 storia tantum teste, sed numis etiam monumentisque reli-
 quis, quorum nihil ultra *Valentiniani III* imperium descen-
 dit. Caput VI habet enarrationem Legionum Romanarum
 & auxiliarium in Britannia, quæ utilissima esse potest histo-
 riam

65.

- riam rei militaris Romanorum tractantibus. Habetur enim hic notitia satis copiosa v. g. *Legionis secunde Augustæ, Legionis sextæ victricis, Legionis XIV, vicesimæ, secunde adjutricis, quintæ Germanorum, decimæ.* Apparet, ab invasione inde *Claudiana* per XXV circiter annos quatuor fuisse Legiones in Britannia, tres autem a *Vespasiani* initiis ad finem opum Romanarum. Occurrunt hic observationes quædam oppido utiles; v. g. ubi invenitur nomen cohortis cum numero, nulla regionis vel alia definitione addita, probabile est, intelligi legionarias, non auxiliares: idemque de centuriis notandum.
83. Jucundum est observatu illud: potest ostendi, X fere cohortes auxiliarium adjunctas fuisse legioni: & computatis cohortibus, quæ in Britannia fuisse undecunque discuntur, quo tempore tres fuere legiones, conficiuntur XXXI, quarum VIII nomina tum in Inscriptionibus occurrunt, ab Autore primum publicatis, tum in notitia imperii; XIV in solis Inscriptionibus; in sola autem notitia IX. Quod si quis excipiat, non eodem omnes tempore commemorari: at illud quidem certe efficitur, non multum inferiorem debuisse numerum esse, cum eadem diu ibi legiones fuerint: adde, quæ supersunt monumenta, tabulas modo ex naufragio esse: neque mirum, in notitia pauciores commemorari, tum quod raro omnes simul plenæ fuerunt eodem in loco vel legiones, vel auxiliarium copiarum, tum quod aliis nominibus, *vigilum, exploratorum, defensorum,* potuere quædam cohortes comprehendi; tum quod scripta est notitia ultima ætate, ubi jam consenuerant opes per Britanniam Romanæ. *Alarum,* quæ hic equitum auxiliarium corpora denotant, nomina supersunt VIII. Divisæ erant in *turmas,* quæ tamen etiam in Inscriptionibus *cohortes equitum* vocantur. Suspiciatur Autor, sex alas fuisse tribus legionibus adjunctas, ut binæ ab utroque latere complecterentur decem in medio cohortes, qui modus erat auxiliarium, singulis legionibus additarum.
95. *Numerum* non certi corporis aut generis militum nomen esse, in primis probat ex l. 2 § 1 *π. de his, qui not. infam. Exercitum non unam cohortem, neque unam alam, dicimus; sed numeros multos militum. Vexillarios* fuisse arbitratur
96. sele-

selectum numerum optimorum & agillimorum in legione militum, quos comparat cum pyrobolariis hodiernis (*Grenadiers*), qua in re ab interpretibus *Taciti* aliquantum recedit, cujus locis utitur *Hist. II, 10 & 66*, item *III, 6, Ann. IV, 73, Agric. XVIII*. Fuisse numero DC, decem nimirum ex unaquaque centuria, vexillo illius tuendo alioquin attributos. Non fuisse veteranos ab omni alio, quam pugnandi, labore immunes, (quod *Lipsius* voluit & *Salmasius*.) inde probat, quod etiam vallo illi Scotico adhibitos esse, ex Inscriptionibus appareat. *Vexillarii* etiam unius legionis vocantur *vexillatio*. Illud, quod summum & capitale in Libro primo videtur, tractat Autor Cap. VII, ubi ponit 1) initio castella constituta modicis intervallis inter Glotæ & Bodotriæ æstuarium (*from the frith of Forth to the frith of Clyde*) ab *Agricola*, quæ deinde, quantum ejus fieri potuit, muro junxerit *Antoninus Pius*; 2) similes stationes ab eodem *Agricola* positas inter Itunæ æstuarium (hodie *Solway frith*) & Vedræ ostia (hodie *Tine*), quas deinde vallo conjunxerit *Hadrianus*: post illas munitiones posteriores, castella primum posita dicta *stationes per lineam*; 3) a *Severo* Imperatore murum lapideum ductum vallo *Hadriani* fere parallelum, sed magis septentrionalem: ita quidem, ut & ipse castellis prioribus uteretur, quantum ejus fieri posset, & eorum causa sapius de via recta aut terreno commodiore deflecteret. Igitur de Autoris sententia, quod in *Cellariana* tabula est *Severi* vallum, secundum Nostrum est vallum *Antonini*: *Hadriani* autem vallo, in quo utrique convenit, parallelus fere est, & ad septentrionem proximus, secundum *Horsicium*, murus *Severi*: qua ratione vallum, quod ducit *Cellarius*, *Antonini*, quodque angulum truncatum 60 circiter graduum ad Orientem divaricantem cum *Hadriani* vallo efficit, plane evanescit. Eam porro positionem & rationem apertis rerum gestarum monumentis pedetentim quasi persequitur, ita, ut primo stationes per lineam valli meridionalis, *Hadriani* & *Severi* munitionibus deinde comprehensas, enarret, & quomodo notitiæ imperii *Antonini* & Itinerario cum Inscriptionibus hodieque exstantibus conveniat, diligenter exponat: deinde Cap. VIII

Pag. 97.

- Pag. 124. ipsum *Hadriani* vallum & murum *Severi* perlustrat, & quæ prima ipsius ratio fuerit, quantum potest, indaget, ubi v. g. observat, ab occidente cœptum opus, & versus orientem productum. Cap. IX hodiernam utriusque operis faciem sollicita industria, tabulis etiam pictis, ob oculos ponit. Cap. X non minori cura de *Antonini* muro agit Autor; hujus enim esse, non *Severi*, indubiis monumentis demonstrat. Deinde observat, non procurrisse eum ad occidentale, quod nunc est, litus, cui scilicet adjectum ab eo tempore putet alluvione maris: comparat deinde mensuras veteres & novas, efficitque ex Inscriptionibus, quibus docetur, quantum quæque cohors aut vexillatio perfecit, eandem prope longitudinem, quam vel veteres scriptores commemorant, vel novæ dimensiones subjiciunt. Persequitur deinde omnia vestigia, & tandem observat, hodie vocari rudera hujus valli *Grime's dike*, seu *Graham's dike*, origine nominis aut fabulosa, aut oppido tamen incerta. Hæc fere Libro primo. Secundus Liber continet recensum Inscriptionum sculpturarumque omnium Romanarum, quotquot per Britanniam repertæ sunt, ne omissis quidem fragmentorum minutis, quarum scilicet usum non minus esse posse constat, quam quæ librorum hinc inde colliguntur lacera reliquæ. Habentur itaque hic æri incisa monumenta ad CCCXL, in quibus CXL circiter primum nunc producuntur: vix autem ultra VIII, eaque minus emendate expressa, habentur apud *Gruterum*. Et sane in reliquo etiam numero multa sunt, quæ pro recens editis haberi possint, cum ad hunc diem ita fuerint publicata, ut pro non cognitis haberi posse videantur. Quo in genere diligentissime a se elaboratum confirmat Autor noster, ut ad ipsa monumenta quam diligentissime conferret sua apographa: neque pœnituisse, eum laborem, si quis præsertim scrupulus oriretur, repetere. Servavit etiam hoc, ut omnibus monumentis non ipsorum tantum lapidum literarum aut figurarum forma exprimeretur, sed proportio etiam, quæ inter ipsum literarum modum & lapidem suum intercedit, ita, ut (paucis locis exceptis, ubi id indicatum est,) monumentum unumquodque intelligi debeat
- octu-

octuplo majus esse, quam hic indicatur. Quantum intersit, Pag. 179.
a quo vulgentur id genus monumenta, & quanta cautione ad
eam rem opus, (forte etiam quantum hic campum, in quo se
jactet, inveniat Pyrrhonifinus historicus,) declarabimus uno ex-
emplo, ab Autore proposito. Anno 1702 ad *Rookby* in Eborac-
censi agro inventam dicit *Galeus ad Antonini Itin. p. 42* aram
cum hac Inscriptione:

DEI NIMPHAI
NEINBRICA * ET
IANVARIA X ET
IBINVS MV
IOSONIRVN

Eandem Inscriptionem ita exhibet postrema *Camdeni* editio:

DEÆ NVM
ERIÆ NV
MINI BR
IG ET
IAN

In ipso lapide autem, fide Autoris nostri, hæc sunt:

DEAE NYMPELAV
NE INBRICA X ET
IANVARIA: FIL
LIBENTES EX VO
TO SOLVERVNT.

Eamus nunc, & argumenta magnarum rerum petamus ex ta-
libus monumentis! Sed gratias potius agamus Autori nostro,
& si qui sunt illius similes, qui nulli suæ operæ, sumtui, mo-
lestiæ, parcunt, ut h beat sequens ætas, cui tuto, quantum fert
conditio humana, fidem habere possit. Præmisit Autor ipsis
Inscriptionibus notitiam regionum, locorum, hominum, tem-
porum, tabulas, quæ literarum, tum simplicium, tum conjun-
ctarum implicitarumque, figuras, quales in lapidibus visuntur,
ob oculos ponunt: tabulam item unam, in qua separatim sa-
crificiorum instrumenta & apparatus proponuntur. Jam in-
cipit 192.

cipit recensere atque explicare locorum ordine, quicquid ad hunc diem inventum est monumentorum Romanorum, initio a septentrionibus factis, & vestigiis ruderibusque viarum militarium persequendis, ita quidem, ut omnes atque singulæ Inscriptiones, prout opus est, ab illo conferantur cum editis, lectio vera, quantum ejus fieri potest, constituatur, & interpretatione, ex ipsa Britannicorum monumentorum inter se comparatione sæpissime, nonnunquam & aliunde, petita, illustratur. Harum specimina afferri facile possent, sed supersunt pluscula de ipsa libri conformatione dicenda. Multa esse, quæ hinc dici possunt nova, vel uno exemplo declarabimus, positis nominibus Numinum aut geniorum, quibus hic sacra aut vota sunt. Non est opus locis adscribendis chartas occupare, cum ea facile volentibus Index suggerat. Videas igitur lapides positos *Apollini Granno, Belatucadro Deo, vel Deo Aranti Belatucadro, Brigantia, Campestribus matribus, Cocidi Deo, Deæ Setlocenia, Deabus matribus Tramarinis, Deæ Nympha Elau-na, Deæ Tertiana, Deo Ceajo, Deo Matuno, Deo Mogonti, vita restitutori, Deo Mogti, Deo Vitiri, Divo rustico Vitiri, Dui, Matribus Alatervis, Jovi Tanaro, Verbeja*, de quibus omnibus vel erudite disputatur, vel breviter, nihil præterea de iis constare, indicatur. Tertius Liber, qui totus Geographicus est, primo Capite *Ptolemaicam* Britannicæ Geographiam Græce & Anglice proponit, ac deinde observationibus multis & doctis illustrat, quibus tum errores *Ptolemai* emendantur, tum ratio ostenditur inveniendi loca, quibus nomina *Ptolemai* respondeant, subjecto catalogo locorum omnium a *Ptolemaeo* memoratorum, elementari ordine disposito. Cap. II De *Antonini* Itinerario eodem fere modo agitur, ejusque pars, quæ Britanniam spectat, copiose post *Galcum* illustratur, tanto magis, quod plura ex hoc libello ad notitiam locorum per Britanniam Romanorum peti possunt, quam ex reliquis, quotquot supersunt, scriptoribus simul sumtis. Eodem modo Cap. III tertium antiquitatis monumentum, notitiam dignitatum utriusque imperii, in quantum ad Britanniam ea pertinet, & Cap. IV eadem pars Ravennatis Geographi multa luce perfunditur.

Cap.

Cap. V, a Nob. *Wardio* scriptum, *Peutingeriana* Tabulæ simili ratione illustrandæ impensum est. Verbo, nihil, ut supra diximus, prætermisum videtur, quod ad suscepti operis perfectionem ullo modo pertineat, nisi forte illud aliquis expectarit, ut numerorum etiam veterum præsidia adhiberentur, ac proponerentur ectypa, qua ratione decus quoddam conciliari Operi potuisset. Sed forte abstinuit volens Autor diligentissimus, & ratione quadam nobis incognita. Non debet certe ea res gratiam egregiæ operæ, non Britannis tantum suis, sed in universoni omnibus antiquitatum Romanarum studiosis, præstitæ, imminuere: quæ novum eadem specimen est solertiz illi Anglorum genti propriæ, quæ exactissima minutarum etiam, ut primum intuentibus videntur, rerum perquisitione ea efficit; quæ admirationem potius deinde, quam contemptum, mereantur.

THE HISTORY OF THE PURITANS, &c.

h. e.

HISTORIA PURITANORUM, SIVE PRO-
testantium Nonconformistarum, inde a morte *Elisabethæ*
usque ad initium belli civilis, anno 1642 gestis
Autore, DANIELE NEAL, M. A.

Volumen II.

Londini, apud Rich. Hett, 1733, 8.

Alph. 1 plag. 18.

Quo loco fuerint res Puritanorum, *Elisabetha* diem ob-
eunte supremum, dictum fuit, cum primam Operis hu-
jus partem perlustrarem. Jam, *Jacobo I* regnum capessente,
erigere se quodammodo ac confirmare videbantur Puritani,
quando is, quoad Scotiam moderabatur, omnibus ad bene spe-
randum quasi signum aliquod sustulerat. At enim, sive, qua
mente sit, callide occultaverit, sive novum sub alio cælo in-
duerit ingenium, mox eum ostendisse certum est, quantopere
a Puritanis sit abalienatus, cum subinde in ore haberet: Sine
Episcopo Rex nullus. Sed nos singula persequemur. A. 1603
Puritani offerebant scriptum, *the millenary petition* dictum, Cap. I.

eo quod 1000, vel potius 800, nominibus subscriptum erat; in quo supplices rogabant, ut quædam ceremoniæ atque abusus tollerentur. Rex igitur Hamptonicuriæ colloquium institui jubebat, cui ex una parte novem Episcopi, ex altera quatuor Puritanorum doctores, intererant. Ipse autem ab Episcopis occupatus, non moderatoris, sed respondentis, personam sumere, regia severitate ac minis miseros exterrere Puritanos, ac sæpius interpellatos Episcopis aulicisque ridendos propinare. Res totum triduum acta. Primo die Rex, cum Episcopis sententiis collatis, in libro precum publicarum, frivolarumque excommunicationum causa, pauca, eaque perexigui momenti, mutabat. Altero, admissis Puritanis, D. *Raynaldus* quatuor capita in controversiam adduxisse legitur; 1) doctrinam verbo Dei convenientem intemeratamque introducendam esse: at semel iterumque a *Bancroftio* Schismatici elogio oneratus, interpellabatur; præterea *Raynaldus* novam catechesin, Bibliorumque translationem, desiderabat, utcunque a Rege concessam; 2) cœtibus sacris pastores præficiendos esse bonos disputabat, quibus etiam sermones ad populum habere liceret: de quo capite Rex decernebat nihil; 3) librum precum publicarum pietati promovendæ convenientius informandum esse: sed hic surdis auribus loquebatur, Rege absolutum in æqualitate stabilienda obsequium flagitante; 4) frivolas Episcoporum excommunicationes e medio tollendas, restituenda exercitia sacra, dissidia nationalibus Synodis finienda esse. At vero, multis disputatis, Rex atrocibus huic diei minis finem faciebat. Tertio denique, juramento ex officio antea confirmato, advocationis Puritanis renuntiabatur, in libro precum nonnulla esse mutata; ceterum stare sententiam, disciplinam, ac ritus, ad eandem formam effingendos, immorigerosque severa animadvertione excipiendos esse. Ita vero tumultuario hoc colloquio finito, acquiescere volebant Puritani, causamque suam scripto tuituros recipiebant, sed non audiri, horrido uniformitatis Edicto prosternebantur. Parlamento iterum convocato, *Jacobus* ecclesiam Romanam matrem agnoscere, multaque elate loqui. Dilceptabantur coram eo varix causæ, sed irritò plurimæ
sue-

successu. Quin imo Canones statuebantur a Rege confirma-
 ti, quorum multi ad perniciem erant Puritanorum comparati.
Bancrofto Cantuariensi sedi præfecto, novæ subinde atrocis-
 que vexationes, quibus afflictabantur Puritani, consecutæ.
 Quamquam vero a nimio rigore ob insignem eorum, qui cano-
 nibus subscribere volebant, multitudinem identidem aliquid
 remittebatur; multi tamen in Belgium secedebant, novos-
 que ibi cœtus instituebant. In his non pauci Brownistæ, qui
 tamen, uti turbulento plerique omnes erant ingenio, se ipsi
 conficiebant. Inprimis magna inter eos erat dissensio, utrum
 separatio ab ecclesia Anglicana sit *necessaria*. Negabant Puri-
 tani, corruptam illam quidem, attamen veram, dicentes. Af-
 firmabant illi, ac pertinaciter pugnabant. Interim ii, qui me-
 dia satius putabant via incedere, urgebantur ab Episcopis, ac
 ad novam de ritibus vestibusque disputationem nequicquam
 provocabant. Lincolnenses vero scripto causas exponen-
 bant, quam ob rem libro precum articulisque nomina subscri-
 bere non possent, quandoquidem multa verbo Dei contraria
 continerent. Tali modo jam longius procedebant, ac cerimo-
 nias, olim inconvenientes pronuntiatas, nunc plane abrogandas
 censebant. Hoc tempore, anno nempe 1605, *Bradshawi* Purita-
 nismus Anglicus evulgabatur, in quo ratio doctrinæ Puritano-
 rum uberius exponitur, cujus summa capita Autor excerptit.
 Ceterum Cæsarea & Garneseja Insulæ, nunc *Bancrofto* insti-
 gante, uniformitatis laqueis implicabantur, Parlamentum multa
 contra suprematum regium, aliaque crudelitatis fomenta, dis-
 putabat, ac in Scotia Episcopatus formula introducebatur. Mo-
 riebatur tandem A. 1606 *Bancroftus*. Excipiebat eum *Abbotus*,
 vir gravis, pius, moderatus, Puritanisque amicus. Transimus,
 quæ de nova Bibliorum translatione a septem & quadraginta
 Theologis suscepta, ac A. 1611 typis expressa, tum de reforma-
 tione Hibernica, in qua Puritanorum Episcopallumque causæ
 conjungebantur quodammodo, fusius exponit Autor, nec non
 quæ de Synodo Dordracena, Episcopatuque in Scotia confirma-
 to, differit. Notamus tantum illud, *Henricum Jacobum*, Leydæ
 adhuc commoratum, novam disciplinæ formam constituisse,

Cap. II.

cœtusque hujus membra nomine *Independentium* postea innotuisse: præterea Regem A. 1618, ut ludicræ actiones animi recreandi causa die solis perpetrentur publice, rationibus male subductis, permisisse. Puritanorum independentium, venia a Rege impetrata, multi in Americam sese recipiebant, variisque jactatibus, novi Flymouthi sedem fixisse leguntur. Arminiani hoc tempore apud Regem perquam gratiosi magnis admovebantur muneribus; sed hinc nova scissio orta. Pars enim Puritanorum, legibus provincie justum statuens pretium, arbitrario autem Regis imperio adversa, Puritanorum *civilium*; pars, de ceremoniis ambigens, ac *Calvini* doctrinam adoptans, Puritanorum *ecclesiasticorum*, nomine distinguebatur. Horum numerus, in se exiguus, mox illorum accessione admodum augebatur, ut Rex iis Arminianos, cum Papistis conspirantes, objiceret, unde A. 1622 infinitarum contentionum materia. Hinc Puritani, variis modis afflictæ, prohibebantur doctrinam *Calvini* publice proponere. Hac tum via ad summos grassabantur honores, qui contra *Calvinum* clamitabant, ac Regis absolutam evehebant potestatem. Hoc qui facere volebant, Puritanorum *doctrinalem* nomine discreti. Quanto autem magis *Puritani* premebantur a Rege, tanto hi magis plebem faventem experiebantur, ac in dies majora capiebant incrementa. Quodsi in rationes inquiras, consideres 1) Puritanos a legibus provincialibus ne latum quidem unguem recedere voluisse, quare omnes ex curia inferiori, aliisque provinciis, ad suas pertraherent partes, qui, suam in eo salutem positam esse, recte judicabant, ut aulæ instituta nova minime obtinerent; 2) ab interpretationibus ac commentis *Arminii* ejusque asseclarum in doctrina de gratia & prædestinatione eos sese longissime removisse, & *Calvinum* Synodique Dordracenæ placita perpetuo secutos esse; 3) rigidiores, quam seculum erat, censors morum, corruptissimorum omnino, fuisse, eosdemque, doctrinas vita factisque ut exprimerent, curasse, multorumque a deo sibi conciliasse animos, indigne ferentium, optimos homines, integros vitæ, scelerisque puros, invidiosis proscindi nominibus, ac veluti nescio quid mali machinantes, opprimi;

4) mite

4) mite *Abbati* ingenium, qui, dum doctrinæ, quam ceremoniarum, studiosior erat, iis plurima indulgebat. Quanquam negari non potest, *Laudi* furore permotos fuisse complures, ut complecterentur homines tantopere exagitados, ac tandem iis sese adjungerent. *Jacobo Carolus I* succedebat, Papæ amicus, eique ob matrimonium, cum *Henrica Maria, Henrici III*, Galliarum Regis filia, inituus, addictior, magnus ceremoniarum amator. Deteriore vix loco esse poterant res Puritanorum. Rex equidem, Parlamento primum convocato, optima quæque pollicebatur, at, non stare promissis, regium putabatur. *Rukinghamus* atque *Laudus*, penes quos fere summa erat imperii, *Arminianis* faventes, eorum scripta vulgari, Puritanorum contra supprimi, jubebant. Habebant hi quidem *Lincolniensem* Episcopum defensores, sed a tribunali stellato ac supremæ commissionis haud leviter propterea divexatum. Plurimas de causis civilibus ac sacris mixtas controversias studio omittimus, ad ea solum animum attendentes, quæ Puritanos propius attingunt. Ex his *lectores* quosdam exstitisse novimus, non prorsus sese conformantes Regis voluntati, adeoque a meridie solum veluti extra ordinem sermones ad populum habentes. De his quidem *Carolus* decreto sic satis leni statuebat, at *Laudi* severitati complures succumbere, ac ad colonias Americanas confugere, cogebantur. Quasi vero libidinem suam explorare nunquam posset, occasione ludorum die solis concessorum, exortæque de moralitate Sabbathi controversiæ, haud paucos opprimebat. In libro precum in gratiam Pontificiorum, ac ut ægre faceret Puritanis, mutabat nonnulla, mensis substituebat altaria, magno apparatu ornamentorum convestita, qua de re *Clarendonius*, ac qui Historiam Ecclesiasticam illorum temporum contexuerunt, adeantur. Ex quibus condoceri poterat, si locus pateretur, quam multa ambitiose crudeliterque fecerit homo, ipsius, cui se totum devovisse videri volebat, Regis auctoritati sæpenumero adversus. Nihil igitur dicimus de Articulis 39, Hiberniæ obtrusis, nihil de dispersione Gallicorum cœtum, amplissimis privilegiis communitorum, nihil de Canonibus in Scotiam illatis, conversa tota ecclesiæ facie,

Cap. III.

Cap. IV. V.
VI.

Cap. VI.

VIII.

cie, nova introducta liturgia, tota ad Papisticos ritus conformata, motibusque primo, mox turbis ac seditionibus, ex ea re coortis ac difficultatibus repressis, de quibus omnibus commentantem Autorem legi volumus. Magis ad rem facit notare, Parliamentum, A. 1640 convocatum, ac post integros duodeviginti annos demum sublatum, stupendarum in utraque republica, tum sacra, tum civili, mutationum autorem, Puritanisque haud paulo, quam alia, olim coacta, propensius fuisse. Hoc igitur primum omnium, curis inferiore inprimis hæc, uti alia fere omnia, urgente, Canones nuper conditos abrogabat, *Laudumque* ipsum, concurrente Scotia, multorum criminum reum judicabat, mox in custodiam datum; ipsis etiam *Brownistis* non adversum erat. Non alienum erit ab hoc loco percerere, quænam fuerit ratio controversiæ celebratissimæ de jure divino Episcoporum, ab *Hallio* nuper in scenam revocata, ac peculiari scripto, in quo tamen *Laudus* quædam immutata, explanata. Confirmabat mox novis demonstrationibus, ad Parliamentum institutis, *Hallius*, quæ non ita pridem disputaverat. Respondebatur ei scripto, sub nomine *Smeckymnus* evulgato, in quo *Stephanus Marshallus*, *Edmundus Calamy*, *Thomas Young*, *Matthæus Newcomen*, & *Wilhelmus Sparrow*, primis quisque designati literis, latebant. Hi mox ab *Hallio* novum ferebant responsum, nec ipsi filebant. Summa autem controversiæ hæc erat. Primo decertabant de liturgiæ antiquitate. Episcopus certas hac voce precum denotabat formulas, publice ex mandato prælegendas. Has inde a Mose ad nostram usque ætatem serie hæc interrupta ducere conabatur. Negabat tantam earum antiquitatem *Smeckymnus*, contrarium probans ex *Tertulliani* Apol. Cap. 30, *Augusti* Ep. 121, libertatem utendi precibus, quas velis, demum post *Aris Pelagii*que tempora sublata esse Concilii Laodic. Can. 18, ac ne tum quidem formulam ubivis locorum eandem, atque a Clerico, consultis sociis, compositam fuisse, disputabat. Anno demum 416 in Concilio Milanensi decretum fuisse, nemo ut uteretur precibus, præterquam a Synodo approbatis. Servatorem formulam non eo præscripsisse consilio, ut hac so-

la,

MENSIS MARTII MDCCXXXVI. III

la, exclusis aliis, uterentur sui: Liturgias exempli causa adductas, *Jacobi, Basilii, ac Chrysostomi*, spurias esse, vel interpolatas, docebat. Provocat Episcopum, ut producat liturgiam, ante tertium post natum Salvatorem Seculum consignatam. Speciatim autem Episcopo, Anglicam liturgiam commendanti, respondet *Sme'thymnus*, provocandus ad Edictum *Eduardi*, in quo quatuor diversarum mentio fit, quas quidem suis non privandas laudibus, imperfectas tamen, esse contendit. Optandum modo fuisset, ut *Hallius* suam de precibus mentem tam commode ac ingenue, atque nunc faciebat, maturius explicasset. Altera controversia ad superiorem Episcopatum ordinem, ejusque a Presbyteris discrimen, pertinebat. *Sme'thymnus*, Episcopum olim tantum pastorem fuisse parochialem, affirmabat, fratribus suis collegisque non inferiorem. Episcopus autem, nomen idem fuisse largitus, re ipsa inter illos discrimen intercedere, pugnabat; quoniam penes Episcopos tantum jus consecrandi, ac spiritualis jurisdictio, sit. Contra *Sme'thymnus* pervincebat, consecrationem a Presbytero factam æque efficacem esse, ac ab Episcopo profectam; Chorepiscopum etiam, qui tamen Presbyter erat, jus manuum imponendarum ac consecrandi habuisse, auctoritate *Ambrosii* atque *Augustini* comprobabat. Quantum ad jurisdictionem spectat, convenit inter *Hallium*, ejusque adversarium, Episcopis olim sine consensu cleri quidquam suscipere integrum non fuisse, imo in causa excommunicationis ac absolutionis ne quidem sine consensu totius cætus. Negat autem, Anglicos Episcopos de ejusmodi rebus unquam communicasse cum suis. Seculo III vel IV Episcoporum ordinem a Presbyteris distinctum fuisse, concedit, sed, hodiernos Angliæ Episcopos a prisca illis mirum quantum diversos esse, disputat. Componi facile potuisset controversia, si omnes ea, que *Hallius*, mente fuissent. At Episcopi, quoad ab aula fovebantur, ne tantillum quidem remittere volebant. Interim de hierarchia non minus operose disputabatur, tota propemodum Angliæ in partes advocata. Quidam eam prorsus abolendam censebant, quorum scriptum 15000 civium Londinensium nominibus signa-

Cap.
IX. XII.

gratum erat. Quidam, clero cum iis faciente, reformatio-
nem ejus flagitabant, 700 hominibus sacri ordinis, plurimisque
aliis subscribentibus. Non minor erat numerus rogantium,
ut eo loco, quo nunc erat, relinqueretur. Res ad curias de-
lata in utramque partem disceptabatur. Ceterum observare
licet, eas Papistis, quantumvis amarentur a Rege, maxime fuis-
se infensas. Hinc fatales illæ de rebus civilibus maxime, at
sacris etiam, subinde agitatae concertationes, quibus tandem,
inferiori maxime curia annitente, efficiebatur, ut autoritas e-
piscopalis evilesceret primum, mox ægre sese sustinens, sup-
presso judicio stellato summoque tribunali, prosterneretur pe-
nitus. Civiles causas in curia disceptatas, cum ad institutum
non faciant, præterimus consulto, atque illud tantum mone-
mus, Puritanos, id quod acta horum temporum consideranti
liquido constabit, non tam de introducenda presbyterianis-
mo, quam de Episcoporum autoritate, in superbiam, fastum,
atrocitatemque degenerante intolerabilem, vel infrigenda, vel,
si fieri posset, auferenda, laborasse.

QUINTI CALABRI PRÆTERMISSO-
rum ab Homero Libri XIV, Græce, cum versione Latina,
& integris emendationibus LAURENTII RHO-
DOMANNI, & Annotamentis selectis CLAUDII
DAUSQUEFI, curante JOANNE CORNE-
LIO DE PAUW, qui suas etiam Emen-
dationes addidit.

Lugduni Batavorum, apud Joannem van Abcoude, 1734, 8.
Alph. 2 plag. 14.

Non dubitamus, quin gratum fecerit eruditis Cl. Pauw,
quod *Quintum Calabrum* denuo typis submiserit, & nova
editione emisisset. *Laurentius Rhodomannus* quidem mul-
tum jam operæ studiique in perpurgando hoc Poeta posuit;
sed multa tamen adhuc supererant, quæ lima indigerent.
Foritan & hæc à Viro doctissimo perfecta essent omnia, si
ipsi

ipsi ad manus fuisset editio nostri Poetæ *Aldina*. Cujus vero cum solas lectiones variantes habuisse videatur, & in sua editione Basileensem, graviter sæpe aberrantem & corruptam, secutus sit, hoc magis venia est dignus, quo plures nihilo minus emendationes protulit, quæ non modo ab *Aldina* illa lectione confirmantur, verum etiam ipsum Autorem mirifice illustrant. Itaque recte omnino fecit Cl. *Pauw*, quod *Aldinam* maxime editionem consulendam sibi duxit & sequendam. Neque tamen Basileensem penitus omisit, sed subinde etiam in partes vocavit, libris MStis & editionibus aliis plane destitutus. Quod ad Annotationes, ipsis Poetæ verbis subjectas, attinet, præcipuum suo jure in iis locum occupant laudati *Rhodomanni* emendationes, quæ integræ unaque serie hic comparent, iis, quæ Vir doctissimus vel addiderat ipse postea, vel correxerat, ad suos locos revocatis. Ex Cl. *Dausqueji* Annotamentis ea tantummodo hic exhibere placuit Editori, quæ ad correctionem verborum pertinent. Et, quemadmodum *Dausquejus* in *Rhodomannum* sæpe præter meritum invehit, sic in Cl. *Pauw* invenit, qui par ipsi referre suscepit; siquidem in paucissimis locis ejus vel emendationes vel illustrationes sine censura, sæpius justo acriori, deprehenduntur, quibus nihil putidius, nihil ineptius, nihil absurdus, &c. esse, hinc inde dicitur. Quod quidem jure, an perperam, sit factum, jam non interpretamur, præsertim cum unicuique, hanc editionem perlustranti, integrum sit, de hac ipsa judicare. Nos potius ad ipsius Cl. *Pauw* emendationes accedimus, de quibus etsi iis forsitan satis dictum videri posset, qui Autores ab eodem editos evo-
 verunt, si dixerimus, earum Autorem hic omnino sibi similem comparere, tamen nostri fert insituti ratio, ut quædam specimina hic proferantur. Generatim de his ipsis emendationibus Cl. *Pauw* monemus, eas, si paucissimas, nec momenti gravioris, exceperis, vel nimis audaces esse, vel non necessarias, quin etiam non raro falsas. Statim *Lib. I vers. 2* pro *κεκέρταται* *Rhodomanno* legendum videtur *κέκαστο*, cui *Dausquejus* præfert *κέκευθε*. Ipse vero Cl. *Pauw* legendum arbitratur *τέθασται*. Sed quid opus est emendatione, ubi locus per se sanus est? Neque *Rhodomannus* sua emendatione quidquam indicasse a-

liud videtur, nisi hoc loco præteritum perfectum pro plus quam perfecto positum esse. Quod si considerassent, qui post eum in hunc locum commentati sunt, nunquam in ea avia delapsi fuissent. Nec videmus, quorsum illa Cl. Editoris observatio *Lib. II vers. 324* spectet, quando pro *Νῦν δὲ σὺ μὲν μάλιστα πείγῃ μὲν εὐχεσθαι*, mavult, scripsisset *Quintus*, *Νῦν δὲ σὺ μὲν μάλιστα πείγῃ ἐπέυχεσθαι*. Nam quo jure ab ipso *Cantabro* postulare potest Cl. Editor, ut non suo, sed sui editoris, ingenio scribat accommodate? Nec perfecto opus videtur adinonitione Cl. *Pauw* ad *Lib. IX vers. 252*, pueros videre, rotundius & exasciatius legi, *Ἀρπαξίας μιν ἔθηκε*, quam, quod *Quinto* placuit, *Ἡρπασος καὶ μιν ἔθηκε*. Nam non tam de elegantia Autoris, quam vera sententia & genuina lectione, sollicitum oportet esse Editorem. *Lib. VII vers. 649* ita legitur: *Ὅπως Φήσασκεν ἰδῶν, ἐνὸς αἵματος ἔσμεν*, quæ Cl. *Pauw* non placent ita scripta: nam primo *ὅπως* pro *ἴνα* non recte jungi cum *Φήσασκεν* indicandi modo: & dein, *ἔσμεν* verba reddere perplexa, existimat. Hinc legendum putat, *ὅπως Φήσασκεν ἰδῶν, ἐνὸς αἵματος ἔμμεν*, vel *εἶναι*. Sed melius sibi & Autori consulisset, si ad hunc locum plane tacuisset. Nam, *ὅπως* pro *ἴνα* cum indicativo jungi, ipsum, si ignorat, ut est, docebunt *Budæus*, & Lexicorum reliqui confarcinatores. Non magis audiendus est ad *Lib. IX vers. 499*, quando minus aptum censet *πυκναί*, & rectius scripsisse *Quintum* putat *σειναί*, propterea quod *Calaber* non solum de viarum conditione, quod Nostro videtur, verum etiam de earundem multitudine, loquitur. Illud denique non est prætermittendum, in addendis & corrigendis legi *Josephi Scaligeri* emendationes, quas cum Cl. Editore communicavit *Cel. Havercamp*.

HENRICI CANNEGIETERI DISSERTATIO
de Brittenburgo, Matribus Brittis, Britannica herba, Brittia, Procopio memorata, Britannorumque antiquissimis per Galliam & Germaniam sedibus. Huic accedunt ejusdem Notæ atque Observationes ad ABRAHAMAM

MENSIS MARTII A. MDCCXXXVI. 115

HAMI MUNTINGII, V. C. Dissertationem Historico-Medicam de vera antiquorum herba Britannica, ad GERARDUM VAN LOON, Historicum eximium.

Hagæ Comitum, apud Petrum de Hondt, 1734, 4 maj.
Alph. 1 plag. 6, cum Tab. æn. 1.

Ex literis ad *Gerardum van Loon*, celeberrimum Operis lectissimi, quod numismaticam Belgii historiam complectitur, architectum, nata est hæc Dissertatio eruditissimi *Cannegierii*, qui, monumenta Romana antiqua Bataviæ finitimarumque terrarum in conspectum aliquando producturus, atque illustraturus, si quid obicuri complectantur, specimine hoc, quid de instituto hoc ejus polliceri sibi Respublica literaria possit, declarandum bonis auspiciis duxit. Constat ea tredecim Capitibus, quorum primo evincit, Brittenburgum, præsidarium quondam Romanorum castellum, ad Rheni ostia situm, cujus tamen hodie ne vestigia quidem, utpote maris æstu & litoralibus arenis obruta, supersunt, ab Romanis esse conditum, variisque ejus nominibus, quibus castrum Britannicum, arx itemque turris & domus Britannica, vernaculo item sermone *Britton, die Bruch te Britten, t'Huis te Britten*, vel *Brittheim*, dicitur, percensitis, Brittos, unde illi nomen, non alios esse, quam Brittones & Britannos, qui uni iidemque, a consuetudine colore inficiendi corpora dicti, ostendit. Capite II in locum, quo Brittenburgum stetit, inquirat, suspicaturque, vicum ibi, nomine *Britten*, fuisse, tractumque omnem eum, qui Rhenolandia hodie appellatur, *Britanniam* dictum esse. Qua conjectura sua, haud aliena a vero, fretus, Brittenburgum nomen suum ab ipsis incolis suis Britannis, non vicinæ Insulæ, Britannia, populis, obtinuisse, contra *Junium* in Historia Bataviæ defendit, negatque, navium Britannicarum, & negotiatorum, frumentum ad præsidia Romana deportantium, stationem ad hanc arcem fuisse, persuasus, non ostio illo Rheni, ad quod Brittenburgum situm fuit, sed Helio, quo Vahalis & Mofa

Cap. I.

Cap. II.

exit, Rhenum subiisse nautas, ex Britannia pariter & Gallia venientes, atque inde Deæ *Nehalennia* in lapide, qui in Zelandia inventus est, tanquam *Helii nympha ac præfidi*, ob merces recte conservatas votum solvisse Britannicianum negotiatorem. Negat item, Britannos huic arci, prout *Lbuydo* visum, præfidi causa impositos, quippe cui Batavos præfuisse, ex lapide ibi invento colligit, cujus hæc sunt verba:

I M P
C A E S
A N T O
A V G
C O H
B A E T
O R V
P E

Cap. III.

Ubi *Betas* Batavos interpretandos censet Cl. *Cannegieterus*, qui parum moratur lateres ibidem repertos tegulasque, in quibus VEX. BR. h. e. VEXillatio BRitannorum, legitur, quas aliunde huc allatas suspicatur, in *Nicolai Chevalier*, qui eas in libro Gallico: *Description de la Cbumbre. des Raretez de la Ville d'Utrecht*, produxit, ineptias imposturasque haud injusta censura invectus. Si quis vero miretur, unde in his partibus Britanni vel Britti, unde Brittenburgo nomen hæsisse Clarissimus Vir statuit; Capite jam tertio docet, iisdem temporibus alia eos quoque Gallix Germanixque loca infedis. In Germania quidem huc spectant castra vetera, ubi inventi lapides, qui *Matres Brittas* commemorant, hoc est, Brittonum seu Britannici populi ad Rhenum Nymphas ac tutelares Deas. Inscriptioni a *Gisberto Cupero* in libello, *Apotheosi Homeri* subjuncto, allatæ accedit alia:

M. BRITTIS MAX . .
A C I S L A N D A C . . .
M. L X X X V V . . .
C N P R E P V R . . .

Matres illæ Brittæ similes Matribus Suevis, Gallaicis, Vediantibus,

tiabus, Frisavis, Quadruburgenfibus, Hludanis, de quibus erudite Cl. *Cannegieterus*, qui sollicite eas fecernit a Matribus, quæ in magna aliqua gente multis populis communes fuere, cujusmodi Aufaniæ Matronæ apud *Gruterum*, ut ille arbitratur, qui *Taufanam* apud *Tacitum* inde *Taufanam* vel *Aufanam* legi mallet, cui *Taufana* tamen vetus Inscriptio patrocinator, ex schedis *Ligorianis* nuperrime inter Inscriptiones *Gudianas* juris publici facta. Prioribus vero accedunt Matres Trevericæ, itemque Augustæ, ab Lugduno, urbe, quæ & Augusta dicta, id nominis adeptæ. Ob cultas itaque ad Castra vetera Matres Brittas si quæras ibi populum Brittorum, ad vicum *Birten* vel *Berton*, qui & *Bertheim*, vel *Brittenheim*, non longe hodie distantem ab oppido *Santen*, quod olim Castra vetera, provocat Cl. *Cannegieterus*, itemque ad *Bretten*, urbem Palatinatus inferioris, patriam *Philippi Melanchthonis*, quam & ipse ille communis literarum in Germania instaurator a Britannis derivavit. Sed & Britannos eas partes incoluisse, Capite IV ex nomine herbæ, Britannicæ dictæ, quam *Plinius* H. N. Lib. XXV Cap. 3 commemorat, colligit Cl. *Cannegieterus*, ubi & locum, quo provenit quondam, & nominis rationem summa diligentia investigat, ratus, a Britannis inter Frisios, qui Romanis eam, *Plinio* teste, monstraverunt, sive ad utriusque ostiæ Rhenani ripam, ubi & *Brittenburgum*, sive in remotioribus a Rheno locis in Germania habitantibus, eam appellationem esse derivandam. Certe Britannos multa ad oceanum loca Gallicæ & Germanicæ infedisse, haud vanis evincit argumentis, eaque ratione Cl. Autori Historiæ Landgraviatus Thuringiæ, Thuringos in Anglia, Britannia, & Frisia, a mari expulsos scribenti, lucem affundit: Angliam enim Britanniamque transmarinam ibi intelligi non posse, res ipsa satis loquitur. Atque eodem spectat Caput V, ubi de Britannis cis Rhenum sedes habentibus agitur, quales illi cumprimis, qui pago Gessoriaci & Ambianis vicini *Plinio* Lib. IV Cap. 17 recensentur, quamquam iis Briannos substituit *Cluverus*, quem Cl. *Cannegieterus* pluribus confutat, qui & montes in Hannonia Picardiæ finitima *Bretten*, ab incolis Britannis ex virorum doctorum sententia

Cap. IV.

V.

tia dictos, obiter hoc loco commemorat. Neque vero mirum, Britannos tot locis extra Insulam suam atque oceanum fedes fixisse; migrationes quippe in alias terras ab institutis eorum:

Cap. VI. non alienæ, id quod Vir doctissimus Capite VI uberius demonstrat, tametsi inficiari non potest, plures memorari, qui ex vicinis populis atque e continente in eam Insulam commigrarunt, quam qui inde egressi alia sibi domicilia quæsiwere. Cujus quidem rei causam ut rejicit in paucitatem eorum, qui simul egressi novam sibi patriam quæsiwerunt, ita observat, majores etiam migrationes, quales illa, cum Britanni, ab Anglis & Saxonibus expulsi, amplissimum terrarum ad Ligerim Oceanumque in Gallia tractum, qui hodie minoris Britannia nomine designatur, occuparunt, a scriptoribus silentio præteriri. Sed non tantum a migrationibus, verum & a cohortibus alise Britannorum, quod ex inter Romanorum auxilia stipendia fecerunt, in Gallia Germaniaque locis indita cognomina esse, haud invito largitur. Ut enim a Breucorum cohorte, in Pannonia conscripta, quam veteres Inscriptiones haud unæ commemorant, Breucomagum ad Rhenum, ita Brittonum cohortem in Bavaria & in oppido Carinthia reperias apud *Gruterum p. CIII n. 13*, ubi CHORI. FL. BRIT. quæ posteriores voces FLAVIA BRITTONUM, quemadmodum & ad Viennam Gallia ALAI. FLA. BRIT. *p. DXLI n. 8* occurrit, ut taceamus ORD. BRITTON. *p. XCI n. 6* in eodem Opere *Gruteriano*, quod alii ORDinem BRITONum, Cl. *Cannegieterus* autem verosimilius longe ORDovicem BRITONem, interpretatur. Ordovices enim populus Britannia, de quo *Tacitus & Ptolemaus* videndi. Ceterum, ut Britti ac Britanni extra Insulam Britannia in Batavia utique admittendi, ita, Brittam *Procopii* Bataviae partem, cui Brittenburgum caput, non esse, Cl. *Cannegieterus* Capite VII pluribus demonstrat. Locus *Procopii* exstat *Libro IV Bell. Goth. Cap. 20*, ubi Britannia nomine Hiberniam, Britta autem Insulam, quam Albiona Græci, Britanniam Romani, nos Angliam nominamus, appellari, adeo manifestum reddit doctissimus Vir, ut dubitandi locus nullus superesse videatur.

VII.

deatur. Inde ad Brittenburgum suum Capite VIII redit, a Cap. VIII. qua distinguendam esse observat turrim Phari, a *Caligula*, unde & turris Callæ dicitur, in vicinia Brittenburgi exstructam, victoriæ jocularis monumentum, ex quo ignis in usus navigantium emicuit, quam in Morinis non quærendam esse, prout *Cluverio* visum, rationibus longe pluribus adductis evincit, eaque occasione plurimum lucis affundit locis, ad quæ provocat *Cluverius*, *Suetonii*, *Dionis Cassii*, & *Orosii*. Brittenburgum vero a Romanis originem ducere, prout monumenta ad Brittenburgum inventa, quemadmodum Capite IX docet Cl. *Cannegieterus*, neminem dubitare patiuntur, ita, a quo, aut quibus Consulibus, exstructum sit, non æque constat. Fax quidem & aræ in ruinis ejus inventæ argumento ductus Vir Clarissimus, conjectat, a *Claudio* Imperatore arcem hanc esse fundatam, a Caninesatum Rege, *Brinione*, dirutam, reparatam a *Septimio Severo*, atque a *Caracalla* iterum dedicatam. Digna hoc loco sunt Lectorum studio, quæ de aris, quibus veteres terminos & fines vel expeditionum suarum, vel imperii, designarunt, collecta Cl. *Cannegieterus* congescit, qui Capite X, postquam sub initium docuit, destinatam hanc ipsam, quæ conjecturæ de arce occasionem præbet, aram a *Caligula* quidem, sed perfectam demum a *Claudio*, fuisse, uberius ostendit, quo pacto illa una cum Brittenburgo & Romburgo disjecta a *Brinione*, *Septimii Severi* & filii ejus, *Caracalla*, temporibus, ex rudibus, in quæ collapsa fuerat, surrexerit. Non unam hac occasione antiquitatis partem illustratam, non unum Autorum veterum locum, ut Inscriptiones taceamus, explicatum dedit Cl. *Cannegieterus*, qui Capite XI jam indagat, quo tempore Britanni in eam Insulæ partem, in qua Brittenburgum stetit, commigrantes, ei nomen commodaverint, id quod sub *Caligula* tempora, quibus *Adminius*, *Cynobellini*, Britannorum Regis, filius, cum exigua manu ad eundem *Caligulam* per fugit, factum esse, haud improbabili conjectura tuetur. Quod ad fata jam arcis hujus attinet, minus verosimile censet Capite XII, a barbaris illam vastatam, sed eadem illa calamitate, quæ tot olim turres, arces, vicus, & oppida, oceano mer-

IX.

X.

XI.

XII.

fit,

Cap. XIII.

fit, dudum ante *Caroli M.* tempora, Christiana religione nondum introducta, undis primo circumdatam, deinde *Hungari*, undecimi Trajectensium Episcopi, qui *Ludgero*, anno Christi DCCCL extincto, successit, obrutam fuisse, arbitratur. Utcunque autem fluctibus hausta, aliquoties tamen ab ea ætate apparuit, ita, ut ruinæ veteres spectari possent, & auferri inde varia antiquitatis λείψανα, ex quibus pretiosiora primo, deinde, crescente antiquariæ Romanorum supellectilis studio, viliora etiam, conquiri atque extrahi cœperunt. Ceterum Brittenburgi & Romburgi mentione *Nicol. Collinus* in Chronico Rhythmico subjungit versum, quo docet, prope arces eas stetitisse *Bardengarven*, id quod de scholis Bardorum exponit *Cl. Cannegieterus*, de quibus jam agit Capite XIII, quod ut ordine, ita non selectu observationum bonæ frugis, postremum est, quandoquidem de Bardis, de eorum institutione literaria, de scholis Romanorum apud barbaros in genere, & speciatim apud Caninefates, in quo regione Batavis proxima, de aure Batava apud *Martialem Lib. VI Epigr. 82*, de numis Dorestatenfibus, in quibus MADELINUM monetarium cum Rege *Elino*, asininis auribus prædito, viri docti confuderunt, & alia his plura, quæ non vulgarem Viri doctissimi eruditionem produunt, complectitur. His subjunctæ sunt notæ atque observationes ad *Abrahami Muntingii* de vera antiquorum herba Britannica Dissertationem Historico-Medicam, quæ anno superioris Seculi octogesimo primo exiit, anno inde sequenti in his *Actis* laudata. Eas cum Dissertatione hac qui contendunt, ut lapsus *Muntingii* multiplices, a *Cl. Cannegietero* modeste indicatos, perspicient, ita Britannicam herbam, quam is descriptam dedit, haud parum diversam ab ea deprehendent, quam veteres scriptores indicarunt, cujus radicem, folia, caudem, flores, & florum tempus, in alia omnia abire, *Cl. Cannegieterus* luculenter ostendit.

CODEX GERMANIÆ DIPLOMATICUS,

Collectore JOANNE CHRISTIANO LÜNIG.

Pars II.

Fran-

Francofurti & Lipsiæ, apud hæredes Friderici Lancknii, 1733, fol.
Alph. 14 plag. 15.

Nondum deseruit in Cl. *Lünigio* nostro laudatissimum illud publicis commodis inserviendi studium, quin in dies amplissimas suas, & in secula ituras, Collectiones novarum accessionum mole amplificet, & splendore collustret. Nec minus, quam cetera ejus omnia, hæc Codicis Diplomatici altera Pars diligentiam Viri prorsus insignem, laboresque in colligendis publicis, ad Germaniam nostram spectantibus, documentis, omnium exempla supergressos, comprobavit. Est enim in eo ingens Diplomatum & monumentorum veterum & recentiorum apparatus, quibus Augustissimæ Domus Austriacæ provinciarum, tum Germanicarum, tum Belgicarum, status quasi tot luminibus illustratur. Auspicatur vero Cl. Collector hoc Volumen *Capitis I Sectione V*, rerum Moravicarum documentis, præsertim ad historias Seculi XIV spectantibus, referta. Succedunt his Silesiaca primum generalia, tabulæ nimirum pacis, fœderum, aliæve, ad res Ecclesiarum & commerciorum spectantes. Inde ad singulos principatus, imo & illustres ac liberas Silesiæ dynastias, deflectens, multa præsertim de terris Monsterbergensibus & Olsnensibus congeffit. Excipiunt hæc Austriaca, & in eorum fronte antiquissimum illud cimelium, Diploma nimirum *Thasilonis*, Bavaricæ Ducis, quo Cremisanensis Monasterii fundatio continetur. Sequitur *Friderici I* Imp. membrana celebratissima, in qua Austriam, avulsam a Bavaria, Ducatus dignitate, variisque aliis juribus & immunitatibus, ornat, quæ & ipsa unicuique probare poterit, quam scrupulosa Noster diligentia hæc documenta recensuerit. Neminem enim latere potest, in quanta varietate versentur, qui insigne hoc Augustissimæ Domus Austriacæ privilegium publicæ luci exposuerunt, adeo, ut non in verbis tantum & lectionibus quibusdam discrepent, sed & integras periodos, quas nonnulli omittunt, alii adjiciant. Primo igitur loco Diploma ex *Tentzelii Colloquiis mensuris A. 1689 p. 559* descripsit, qui, cum ipse ex *Chronico Hasselbachii* Austriaco de printa sua fateatur, nec tamen ejus lectiones

exacte cum textu *Hasselbachiano*, qualem in *Tomo II Scriptorum Austriacorum* recensuit S. R. P. *Pezius*, conspirent, consultum duxit *Lünigius*, ex ista hujus Chronici editione idem denuo repetere. Postea ex Chronico Augustali, a *Marquardo Frebero Tomo I Scriptorum* edito, ob insignem a ceteris diversitatem descriptum legitur; inde lectiones, in quibus *Guillemannus* in Habsburgiacis ab editione *Goldastiana* recedit; ac denique loca bene multa, in quibus *Tolnerus*, *Vitus Arenpeckius* in Chronicis Austriacis & Bojaricis, ut & Autor *der Historischen Anzeige von den Privilegiis von Oesterreich*, ab eo exemplo, quod ipse *Lünigius Archiv. Imp. Part. Spec. Contin. I pag. 4* secutus est, abeunt, annotantur. Jam, quid de ceteris Austriacis, quid de illis monumentis dicamus, quæ ad res Stiriz, Carinthiz, Comitatum Tyroli, Carniolæ, Goritiz, & Hohenbergi, nec non Judicii provincialis Suevici & Nellenburgensis, spectant? Nempe, ut multa in illis præclara continentur, ita & numero superiora, & in variis præstantiora sunt, quæ ad provincias Belgicas, Brabantiam, Limburgum, Luxemburgum, Geldriam & Zuphaniam, Flandriam, Hannoniæ, Namurium, Mechlinium, denique & Antwerpiam, pertinent. Ex quo thesauro optima quæque annotare, non tam nostrum est, quam Lectorum Juris publici & historiarum noscendarum cupidorum, inter quos nullum fore confidimus, qui non candidissimo Seni longam annorum seriem apprecetur, ad pertexendam telam, Germaniz nostræ decori, seris posteris utilitati, *Lünigiano* vero nomini, quod dudum per ora virum volitat, maximo ornamento, jure meritoque futuram.

LEÇONS DE PHISIQUE &c.

h. e.

LECTIONES PHYSICÆ, COMPLECTEN-
tes Elementa Philosophiæ naturalis, per solas leges
mechanicas determinata: Autore JOSEPHO PRI-
VAT. DE MOLIERES, Regio Professore Philoso-
phiæ, Acad. Reg. Scient. & Soc. Angl. Membro.

Tomus

MENSIS MARTII A. MDCCXXXVI. 123

Tomus I.

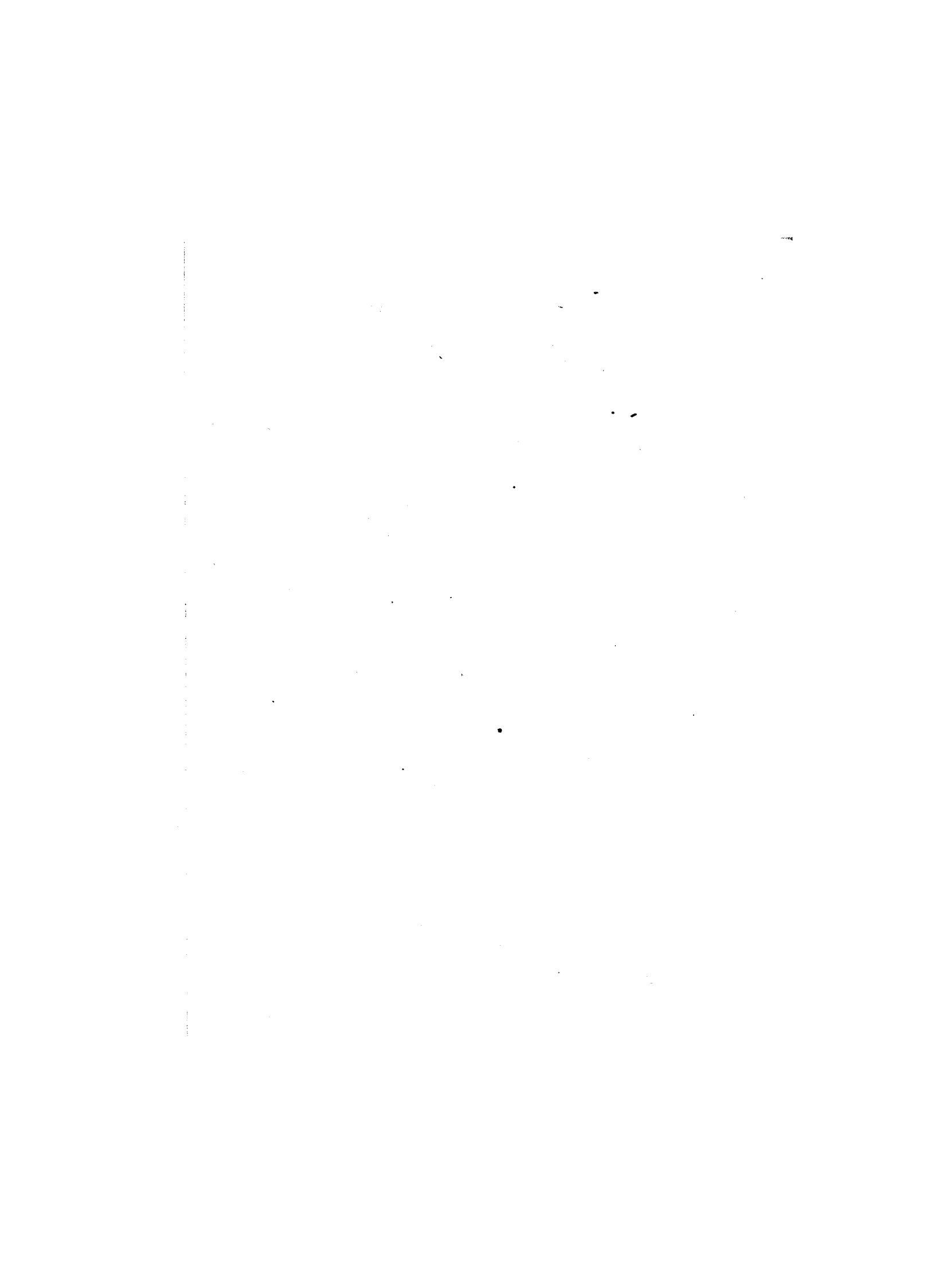
Parisiis, apud viduam Brocas, & Josephum Bullot, 1733 & 1734,
12 maj.

Alph. 1 plag 12, five plag. 18 dupliciter signatæ,
cum Tab. æn. 7.

Quod in Geometria ab *Euclide* effectum est, ut, accurate
connexis hujus scientiæ elementis, veluti catena quædam
existat, unde discedere deinceps non liceat, idem in *Physicis*
præstare conatur Clarissimus atque ingeniosissimus præsentis li-
bri Autor. Qui, cum videret, quanta etiamnum, post tot egre-
gias experientias, & solertissime subductos calculos, in expli-
candis naturæ effectibus, & ad vera principia reducendis, inter
summos viros esset dissensio, non alia re certius hanc labem
ex pulcherrima disciplina tolli posse judicavit, quam si primæ
& maxime communes, solisque legibus mechanicis innixæ, si-
ve jam olim, sive recens, inventæ, veritates, cum iis, quæ per
justissimas rationum conclusiones inde demonstrari possunt,
non interrupto nexu exponerentur, & in perpetuum stabiliren-
tur. Id autem potissimum traditis a se Elementis favere exi-
stimat, quod & bene cohæreant, & duorum principum Phi-
losophorum, *Cartesii* & *Newtoni*, præcipuis repertis æque
congruant. Quanquam enim cum *Cartesio* & vortices struit,
& vacuum negat, tamen rem potius, quam singulares *Cartesii*
opiniones, amplexus, ea sibi videtur asserre, quibuscum etiam
ipsius *Newtoni* demonstrata quam commodissime connecti
queant. Et primum quidem, quod nunc recensemus, Operis
Volumen in quinque Lectiones divisum est. Quarum una agit
de legibus generalibus motus æquabilis secundum lineam re-
ctam: altera de legibus motus generalibus secundum lineam
curvam, & de proprietatibus vorticis: tertia de vorticibus
inter se comparatis, & de vortice ex minoribus vorticibus
composito: quarta de motu accelerato & retardato, itemque
de phænomenis gravitatis: quinta denique de æthere, quem
omnis soliditatis & gravitatis, ideoque etiam resistentiæ, exper-
tem Autor introducit; substitutis scilicet, cum *Malebranchio*,
pro globulis perfecte duris secundi elementi *Cartesiani*, vorti-
cibus

cibus minutis, quos ut rursus ex vorticibus magis minutis, & hos denuo ex minoribus, componit, ita materiam subtilissimam, qua & ipsi vortices constant, & anguli eorum replentur, pro primo elemento numerat. Præclarum sine dubio, & plurima laude dignum, Viri doctissimi institutum est: qui, etiam si propositum fortasse suum non omnino tenuisse videatur, magnis tamen excidit ausis: neque, si *Euclides* Physicorum dici nequit, idcirco non inter viros de Philosophia naturali optime promeritos collocandus est. Atque ipse eam præ se fert ingenuitatem atque modestiam, ut, accuratas ubique demonstrationes pollicendo, nil aliud se agere testetur, quam ut legentes excitet, ne quid non evidentiter verum, & attentissime examinatum, admittant, & per se ipsos quærere pergant, quæ suam forte diligentiam præterierint. Motum certe, in mundo pleno, constare ac perennare posse, nisi vorticosum, jure negat. A *Cartesio*, cum in aliis capitibus, tum in eo, rectissime discedit, quod is materiam subtilem corporibus quibusvis propterea non resistere opinatur, quia particulæ ejus minutissimæ ac solutissimæ poros corporum liberrime permeare, quacunque directione, queant. Gravitate corporum ab æthere suo, propter naturam vorticum minorum, quibus constat, majori vi centrifuga prædito, quam quæ competere corporibus solidis potest, etiam si pari velocitate in vortice majori circumferantur, admodum ingeniose deducit. Vires centrales succincte demonstrat. Ut alia multa prætereamus, quibus approbationem Academiæ Scientiarum suo jure promeruisse videtur. Sunt tamen quædam, eademque maximi momenti, in quibus veremur, ne parum firma sit catena ejus. Omittimus, quod vires corporum motorum, non secundum quadrata celeritatum, sed secundum ipsas celeritates simplices, æstimat, tanquam hoc per se clarum & extra controversiam positum esset. Duo saltem, exempli causa, breviter attingemus, quibus, veluti certissime demonstratis, pleraque superstruit: de vorticum vi centrali, undique eadem, & de æthere, defectu gravitatis non resistente. Assumit ejusmodi vorticis motum, ut, in pari a centro distantia, par sit

sit ubique celeritas, ita, ut prope polum X vel Z, in circulo, Tab. III
 cum æquatore AMN parallelo, sed millies (exempli causa) Fig. 1.
 minori, revoluta particula, nihilo tardius moveatur, quam
 ea, quæ ipsum æquatorem describit: hæc scilicet semel, illa
 millies, eodem tempore, orbem suum absolvente. Quo po-
 sito, facile demonstrat, vim, qua particula quævis, sive in
 æquatore, AMN, sive in quolibet circulo parallelo, *Cmn*,
 revoluta, superficiem sphaeræ urget, plane eandem esse.
 Quanquam enim vis absoluta, qua particula C a centro sui
 circuli I recedere conatur, ad vim particulæ A se habet,
 ut AO (sive CO) ad CI, tamen, cum directio particulæ
 C ad superficiem sphaeræ obliqua sit, ideoque vis ejus cen-
 trifuga absoluta, ad vim, quam contra superficiem comme-
 moratam exerit, se habeat, ut CI ad EI, sive ut CO ad
 C; manifesta omnino est enuntiati veritas. Atque hinc con-
 cludit, quod videlicet & *Cartesium* & *Newtonum* præterisse
 arbitratur, vim, qua materia vorticis se expandere, & a cen-
 tro O recedere, conatur, undique æqualem, & nihilo sub
 ipsis polis, quam sub æquatore, minorem esse. Non est hu-
 jus loci, multis verbis exponere, quæ contra dici queant.
 Unum quærere libet, cum vis IC in duas resolvatur vires
 componentes, IE & EC, & vis IE contra superficiem
 sphaeræ directa sit, quid fieri debeat de vi EC? Si enim hæc
 particulam C versus æquatorem pellit, similiterque omnis
 reliqua vorticis materia a polis ad medium vorticem urgetur,
 sequitur profecto, quod minime vult Autor noster, vim vor-
 ticis centram, a polis ad æquatorem usque, continua su-
 mere incrementa, & superficiem vorticis quamcunque sphæ-
 ricam, etiamsi perfectissime æquabilis & polita fingatur, ta-
 men inæquali vi pulsari debere. Sed progrediendum est ad
 alterum exemplum, quod paulo ante posuimus. Statuit Vir
 insignis, corpora gravitatis expertia ad resistendum omnino
 esse inepta, quæcunque eorum densitas, magnitudo, & cele-
 ritas, fuerit: neque aliam ob causam ætherem non resistere,
 quam quia ipse gravitate destitutus sit, tametsi omnem gra-
 vitatem corporum efficiat. Magna semper quæstio fuit, cur
 non

non omne genus corporum æque motui obſiſtat, vel, quod idem eſt, cur corporum, magnitudine & celeritate æqualium; inæqualis tamen vis ſit? Qui vacuum defendunt, hanc rationem in promptu habent, quod alia corpora plus vacui inter partes ſuas, atque adeo minus materiæ, complectantur, quam alia. Qui vacuum non probant, ætherem, ſive materiam ſubtilem, pro vacuo ſubſtituunt: quam materiam nonnulli talem introducunt, uti ad nihil aliud valere videatur, quam ne ſit vacuum; nonnulli talem, ut modo nihil valeat, modo plurimum, prout uſus eſt. *Carteſius* vias, per omne genus corporum ætheri patentes, in ſubſidium vocat. Alii ſummæ liquiditati materiæ confidunt. Autor noſter in eo ſolo acquieſcit, quod æther gravis non ſit. Ad quæſtionem, quo pacto igitur gravitatem & motum corporum efficere æther queat, ſi vis & reſiſtentia a gravitate demum naſcatur, in hanc ſententiam reſpondet: motum corporum, ab æthere proſectum, initio non alium, quam infinite parvum, eſſe, ſed continuo repetitis ictibus augeri. At, ſi vis corporum ſine gravitate nulla, & æther gravitatis expers eſt, conſequi certe videtur, non ut infinite parvus, ſed ut nullus plane, motus impuſusque corporum ab æthere oriri poſſit. Denique, ſi libere proſitendum eſt, quid ſentiamus, inter principia naturæ prima, minime dubia, & in perpetuum valitura, nihil minus numerandum arbitramur, quam illud Autoris pronuntiatum, quod vis & reſiſtentia corporum, præter maſſam & celeritatem, adhuc a gravitate dependeat. Gravitatis enim, cum in niſu & impuſu conſiſtat, verſus centrum terræ, cur iſtiusmodi impuſus plus, quam quivis alius, aliam directionem habens, imo cur quivis alius ſine illo nihil valeat, non ſane perſpicimus. Directe inter ſe concurrant duo quæque corpora, in ſuperficie immota collocata, quorum deſinita ſit celeritas & maſſa: accedat nova vis, quæ corpora ad perpendicularum verſus ſuperficiem commemoratam urgeat: non ſane ob eam rem magis vel minus valide corpora ſe mutuo percutient; ſive magna iſta vis fuerit, ſive parva; ſive ad centrum terræ dirigatur, ſive aliorſum reſpiciat; dummodo
motum

motum corporum non mutet. Manifestum igitur est, vim corporum motorum, etiam detracta gravitate, superesse, atque, si æther non resistit, hunc resistantiæ defectum aliunde, quam a defectu gravitatis, deducendum, de cetero vero cavendum esse, ne corpus non resistens iners, & ad sequendas motuum leges ineptum, porroque & penetrabile, & incorporeum, & postremo nihil, fiat; a vacuo saltem *Epicuri* & *Newtoni*, seu, si mavis, a mero & nudo spatio, quod ipsum *Cartesius* pro corpore habet, nullo discrimine secernendum.

BASIS ASTRONOMIÆ, SIVE ASTRONOMIÆ Pars mechanica, in qua describuntur Observatoria atque Instrumenta Astronomica ROEMERIANA Danica; simulque eorundem usus, sive methodi observandi ROEMERIANÆ, in usum publicum, & præsertim in gratiam una prodeuntis valde insignis Tridui Observationum Tusculanarum ROEMERII, ex fundamentis exponuntur a PETRO HORREBOWIO, Philos. & Med. D. in Universitate Havniensi Astron. Prof. & Societatis Paris. Membro.

Havniæ, apud Viduam B. Hieron. Christiani Pauli, 1735, 4 maj. Alph. 1 plag. 7, & Tabb. xii. ii.

Quod ante aliquot annos promisit Cl. *Horrebowius*, (vid. *Acf. A. 1729 p. 65*) & tum quidem luctuosissimum urbis Havniensis incendium interrupit, Opus insigne Astronomiæ mechanice *Ræmeriana*, nunc tandem absolutum prodit: adjecto Triduo Observationum Tusculanarum, tanquam reliquiis, ex amplissimo & inestimabili Observationum Astronomicarum thesauro, quem, simul cum aliis *Ræmeri* Operibus, quorum editionem successores & amici ejus procrastinarunt, fatale illud incendium absumsit. Præmissum est Programma Academicum, in obitum Viri summi conscriptum: ex quo constat,

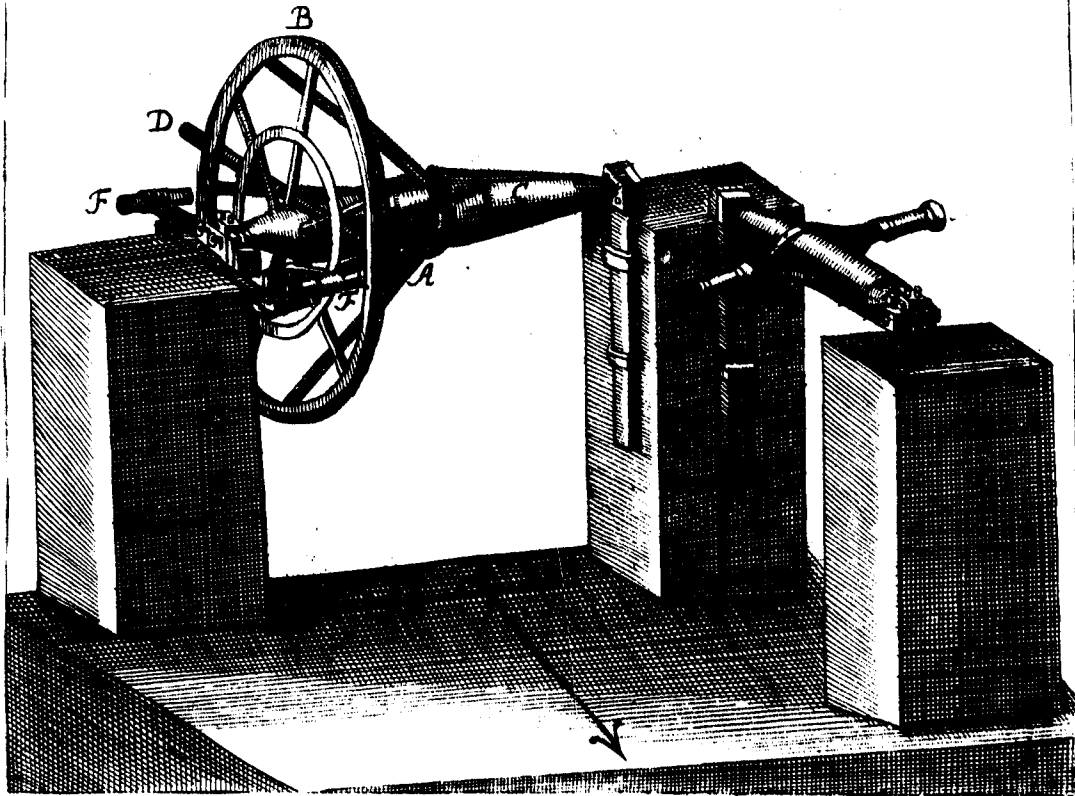
stat, cum Aarhufii in Cimbris A. 1644, parentibus honestis, mercaturam facientibus, prognatum, & A. 1710 Havniæ extinctum esse. A. 1671 illustris Mathematicus *Picardus* eum Lutetiam duxit: ubi studiis mathematicis Serenissimi Delphini præfectus, & in Academiam Scientiarum cooptatus est. A. 1681 e Gallis Havniam revocatus, Professoris Regiique Mathematici dignitate auctus, postea in Angliam, Galliam, & Belgium, ablegatus, tandemque Consiliarius Status, Justitiæ, & Cancellariæ, itemque Consul urbis primarius, & Politicæ director, constitutus, cum omnibus ubique propter integritatem, prudentiam, & doctrinam, admirationi fuit, tum de cultoribus Astronomiæ prorsus immortaliter meritus est. Librum ipsum in duodeviginti Capita Cl. *Horrebowius* distribuit. Quorum uno de turri Astronomica Havniensi, deque instrumentis Astronomicis Danicis veteribus: reliquis de magni sui præceptoris, *Olai Ræmeri*, inventis, de methodo ejus observandi, de horologiis, de tubis & pinnacidiis, de divisionibus instrumentorum, de machina æquatorea & azimuthali, de observatorio domestico & Tusculano, de perpendicularibus correspondentium, de parallaxi orbis annui, de tubo cancellato, de amphioptra, sive tubo reciproco, de micrometro, de machina planetarum & Jovialium, de rota meridiana Observatorii Tusculani, ac denique de instrumento æquinocetiorum, exponit. Observationes, quas magno numero, & singulari cum diligentia, in Tusculano suo *Ræmerus* per triduum celebravit, scilicet die 21, 22, & 23 Octob. A. 1706, ad Caput septimum decimum, post rotæ meridianæ descriptionem, annexæ sunt. Nunc separatim nonnulla attingemus. Et methodus quidem, quam secutus est in suis Observationibus Vir illustris, in eo consistit, quod, neglectis distantis, altitudinibus & azimuthis, unice rectascensionibus & declinationibus astrorum investigandis invigilaverit: neque has ipsas simpliciter determinaverit, sed earum tantum differentias a rectascensionibus & declinationibus solis. Horologia oscillatoria *Hugeniana* tria adhibuit, ad motum apparentem diurnum stellarum fixarum accommodata; quorum unum Observatori maxime propinquum

quum & ante oculos positum esse voluit. Telis bombycinis, piinnacidiorum loco in tubis applicandis, reticulisque ex pluribus filamentis compositis, diligentissime usus est. Ad quæ noctu rite collustranda, ne conspectum effugerent, extremo tubo thecam addere consuevit, ab uno latere apertam, quo lumen lateræ illabi, atque a fundo, pro apertura vitri objectivi perforato, & vel speculari, si tubus major esset, vel chartaceo, si minor, ad ipsa filamenta posset reflecti. In dividendis instrumentis accuratissimus fuit. Ad evitandam verò multitudinem divisiuncularum, e re esse duxit, minores particulas ipsi manui indicis sive alhidadæ inscribere, ut majoribus singulis applicatæ rite congruerent. Transversales porro lineas in limbis instrumentorum circularibus minime probavit, nec cochleas, alhidadis affixas. Novam igitur atque utilissimam rem commentus est, ut microscopium compositum applicaret, in foco vitri ocularis reticulo bombycino instructum, cujus fila parallela tot intervallis æqualibus distarent, quot ad subdivisiones partium, in limbo instrumenti notatarum, requirerentur: ac deinceps lenticulæ objectivæ distantiam ita aptavit, ut particulam subdividendam extrema reticuli filamenta exacte caperent. Inventæ sunt post incendium, præter schediasma de parallaxi orbis annui, etiam explicationes, ipsa manu beati Viri nitide, atque, ut videtur, jam tum, cum Parisiis esset, descriptæ, trium a se repertorum instrumentorum, tubi cancellati, tubi ancipitis, sive amphioptæ, & micrometri: quas ipsas schedas Cl. *Horrebowius*, cum suis annotationibus, in præsentis libro exhibendas judicavit. Tubus cancellatus duo habet vitra objectiva, quorum prout distantia & focus mutatur, ita una eademque craticula quadrata, in plurima minora quadrata, filis decussatis, divisa, atque in foco collocanda, discos solis vel lunæ, modo majores, modo minores, semper capere exacte potest. Similem machinam, vel potius eandem, postea invenit *Philippus de la Hire*, cui *Ræmeriana* non videtur ignota fuisse. Tubus anceps, sive amphioptæ, itidem duo habet vitra objectiva, & duo filorum reticula, circa utramque

Tab. III
Fig. 2.

tubi extremitatem immota: ita, ut oculum cum lente oculari utrinque æque commode applicare liceat. Micrometrum illud ipsum est, quod *Philippus de la Hire Picardo* tribuit, egregii usus, & satis hodie notum. Longum esset, si ceteras *Ræmerianas* machinas, & methodum errores earum detegendi & corrigendi, ipsasque observationes tridui, quantumvis paucis, attingere vellemus. In libro Cl. *Horrebolvii* hæc quærenda sunt. Nobis vero in præsentis satis erit, si brevem adhuc mentionem fecerimus utriusque observatorii *Ræmeriani* privati, præcipuorumque, quibus in iis usus est, instrumentorum: ex quo intelligi poterit, quam non difficili, neque admodum sumtuoso, apparatu opus sit, ad sacra Uranie rite colenda. Observatorium domesticum camera fuit, tredecim circiter pedes supra planum plateæ elevata: fenestra ad meridiem spectavit, nonnihil versus ortum declinans, per quam meridianus, a gradu undetrigesimo declinationis australis ad quadragesimum septentrionalis patuit. Reliqua schematicus ante oculos ponit. Formam axis KI, ferreæ, & validis fenestræ muris innixi, situmque habentis in primario verticali exacte horizontalem, separatim exhibet figura M. Per hujus annulum trajectus tubus, & rite firmatus, laminisque ferreis, duplicem conum formantibus, circumvestitus, quam accuratissime ad meridianum dirigitur. Extremitati tubi ultra vitrum objectivum adjecta est theca, ab uno latere aperta, cum speculo perforato, quod lumen, a laterna D exceptum, versus filamenta, in foco posita, reflectit. Circa medium axem manubrium est, ex laminis ferreis paratum, cujus ope volvi tubus cum axe potest. Præterea index declinationum, ex laminis ferreis crassiculis conflatus, axi adhæret, gestans microscopium E, cum annexo indiculo incurvo. Arcus F est machinæ meridianus, graduum 75, constans arcu ferreo satis crasso, & lamina orichalcica obducto; in qua lamina, per puncta exigua, exhibentur sextantes graduum, qui deinceps per microscopium in minuta prima dividuntur. Denique pondus Y ita machinam mediam sublevat, ne propria mole, tubique & ceterarum rerum gravitate, subsideat atque

TAB. IV ad Nova Acta Erud. A. 1736 Mens. Mart. p. 131.

1

que incurvari possit. Nunc ex urbe rus eundem, atque observatorium *Ræmeri* Tusculanum contemplandum est. Tugurium illud vocat *Cl. Horrebolvius*, pedes 17 longum & latum, in loco paulo eminentiore patentis planitie constructum, & a turri Astronomica Havniensi uno minuto temporis versus occasum distans. Pavimentum ad unum fere pedem infra ipsam terræ superficiem depressum, parietes vero cum tecto, rima continua, 4 pollices lata, ita dissecti sunt, (aliquot tantum trabeculis ferreis coherentes,) ut tubo machinæ primariæ circumvoluto totus meridianus ab horizonte australi ad borealem pateat. Machinam illam schematisimus sistit. B rota meridionalis est, in cujus limbo sextantes graduum accurate notati sunt. C axis crassus, e bracteis ferreis conflatus, & utrinque in conum solidum terminatus, matricibusque orichalcicis exceptus: DA tubus 5 pedes longus, filis bombycinis & theca luminosa instructus: F microscopium. Atque hæc hoc loco ex Opere præstantissimo delibasse sufficiat.

Tab. IV.

MEMOIRES POUR SERVIR A L'HISTOIRE &c.

h. e.

COMMENTARII, HISTORIÆ CELEBR-
rimorum in Republica literaria Virorum inservientes.

Accedunt Catalogi librorum, a singulis editorum,
de iisque judicia.

Tomus XXIV & XXV.

Lutetiæ Paris. apud Briassonium, 1733 & 1734, 12 maj.

Tomus quisque habet plag. 18, totidemque
plag. dim.

Primum in Tomo XXIV locum tenet Vita *Matthie Flacii*, m. 1575 d. 11 Martii, quam *Cl. Autor* more descripsit suo. Eruit scilicet memorabilia de hoc hæretico, quem vocant Romanæ Ecclesiæ addicti, e scriptis nostratium, non e libris hostium,

R 2

atque

atque ita se gerit, ut, ipsum *ἀνὸν παῖδων* & sine odio Theologico vitas Theologorum describere, appareat. Sequitur *Jo. Hieronymus Zannicbellius*, pharmacopola Venetus, factus dein Doctor Medicinæ, Ducisque Parmensis Chymicus & Chirurgus, m. 1729 d. 11 Januarii. *Opera ejus Botanica posthuma* prodierunt A. 1730. Addimus his novum Opus posthumum, *de Plantis, circa Venetias nascentibus*, anno demum superiore a filio, *Jo. Jacobo*, editum, & in *Actis Mensis Febr.* hujus Anni laudatum. *Petrus Belonius*, Medicus Parisinus, confecto per Orientem itinere clarus, m. 1564. Noster eum defendit contra *Sammarthanum*, qui *Elog. Lib. 1 Cap. 11* ipsum egit reum plagii literarii. *Gilbertus Cognatus*, famulus prius, deinde familiaris & amicus *Erasmi*, m. 1567, cujus Opera sunt edita Basil. A. 1562. *Sethus Wardus*, Anglus Episcopus & Mathematicus, m. 1689 d. 6 Januarii. *Quirinus Reuterus*, Professor Heidelbergensis, m. 1613 d. 22 Martii. *Germanus Audebertus*, Poeta, m. 1598 d. 24 Dec. *Richardus Vitus Basingstochius*, Juris Prof. in Acad. Duacensi, m. 1612, qui A. 1568 edidit Commentarium in Bononiense Epitaphium, cui titulus: *Ælia Lælia Crispis*, ac deinde *Historiam Britannie*. *Angelicus Aprosius*, monachus Augustinianus, m. 1680. Inter ejus libros eminet *Bibliotheca Aprosiana*, quam nuper in Germania edidit, sed meliorem redactam in ordinem, iisque, quæ inutilia videbantur, recisis, Celeb. Hamburgensium Theologus, *Wolffius*. *Justus Lipsius*, m. 1606 d. 23 Martii. *Matthæus Polus*, editor *Synopses Criticorum sacrorum*, m. 1679. *Thomas Muffetus*, Anglus Medicus, m. 1600. *Ægidius Corrozetus*, Parisiensis, m. 1568 d. 4 Julii. *Honoratus Racanus*, Poeta Gallus, m. 1670. *Petrus Patrixius*, Poeta, m. 1671 d. 6 Oct. *Joannes Nevizanus*, Jctus Taurinensis, m. 1540. *Nicolaus Boileus*, Satyricus clarissimi nominis, m. 1711 d. 13 Martii: de cujus vita & scriptis percopiose hic loci agitur. *Ægidius Botlaus*, prioris frater, item Poeta, sed longe minor, m. 1669. *Jo. Baptista Valincurtius*, m. 1730 d. 4 Jan. Inter ejus scripta excellit *Vita Francisci, Ducis Guisii*. *Casp. Waserus*, Theologus Tigrinus, m. 1625 d. 9 Nov. *Hieronymus Aleander*, Nuntius Papæ in Comitibus Wormatiensibus anni

1521, & magnus hostis *Lutberi*, tandem Cardinalis factus, m. 1542 d. 1 Febr. *Hieron. Alexander*, junior, m. 1631; *Antonius Verderius*, m. 1600 d. 25 Sept. *Claudius Verderius*, ejus filius, m. 1649. Ejus *Censio in Autores pane omnes* a Nostro habetur pro declamatione superbi juvenis, nonnihil eruditionis, perparum judicii, habenti. *Franciscus Grucimanius*, quem *Bibliotheca Gallica* nobilitavit, m. 1586, mense Novembri. *Carolus Datus*, Florentinus, m. 1675. *Joannes Boterus*, Secretarius S. *Caroli Borromæi*, cujus notæ sunt *Relationes de præcipuis Rebuspublicis*, m. 1608. *Joannes Ruxolius*, Poeta & Jctus Cadomensis, m. 1586 d. 5 Sept. *Claudius Scyffelius*, Episcopus Massiliensis, deinde Archiepiscopus Taurinensis, m. 1520 d. 31 Maji. *Jacobus Cavicans*, m. 1511 d. 3 Junii. *Fulvius Ursinus*, m. 1600 d. 18 Maji. *Jacobus Quesifius*, qui Scriptores ordinis Dominicani recensuit singulari libro, quem A. 1721 *Jacobus Echardus* una cum accessionibus edidit suis, m. 1698 d. 2 Martii. *Amabilis Burzeus*, insignis Theologus polemicus, m. 1672 d. 2 Augusti. *Marcus Velferus*, m. 1614 d. 13 Junii. *Ludovicus Doni D'Attichi*, Episcopus Gallus, m. 1664 d. 2 Julii. *Vincentius Viviani*, m. 1703 d. 22 Sept. Observamus tamen, nullam hic fieri mentionem *Vitæ Galilæi*, a *Viviano* illo copiose & peraccurate descriptæ, quam A. 1717 in *Fastis consularibus Academia Florentina* edidit *Salvinus*, quamque Germanicum in sermonem conversam legimus in *Actis Philosophorum Heumannianis*, & quidem in tertio eorum Tomo p. 261 seq. Ultimum hic locum occupat *Michael Menotus*, celebris concionator Gallus, m. 1518. Estant ejus Conciones, e quibus fragmenta complura hic exhibentur, non pietatis igniculos excitatura, sed risum contemptumque.

Subsequenti Tomo, qui *vigesimus quintus* est, primo laudatur *Guthielmus de Catel*, *Historia Comitum Tolosanorum* conditor, m. 1626 d. 5 Oct. vel eo nomine singulari memoria dignus, quod primus historiam confirmavit diplomatibus. *Andreas Rosfortus*, monachus Romanus, m. 1667, *de Scriptoribus Pedemontanis*, inter quos ipse est, librum edidit. *Petrus Morinus*, Professor *Academix Vaticanæ*, m. 1608, cujus Opera demum A.

1675 sunt edita. Edidit ipse Romæ A. 1587 *Vetus Testamentum juxta Septuaginta, cum variis lectionibus*, & A. 1588 hujus Græcæ versionis versionem Latinam, & A. 1590 *Biblia vulgata editionis, a Sixto V recognita & approbata*. Postremum opus cum propter sphalmata typographica suppressum fuerit, nata hinc ejus raritas effecit, ut aliquando venderetur quadringentis & septendecim numis Imperialibus. *Philippus Labbeus*, Jesuita, m. 1667, d. 25 Martii. *Torquati Tassæ*, Poetæ illustrissimi, vita multis hic describitur p. 43-69, & hinc de scriptis ejus dicitur usque ad p. 92. Mortuus is est A. 1595 d. 25 Aprilis, maximos nactus Mæcenates, sed ob summam melancholiam admodum infelix. Ejus *Amyntha*, quæ Comœdia pastoralis est, exstant versiones Latina, Gallica, Anglica, Hispanica, Belgica: quod idem & aliis ejus poematibus accidit. *Hermannus Buschius*, m. 1534. *Georgius Mackenzie*, Scotus, m. 1691 d. 8 Maji, discernendus ab illo *Georgio Mackenzie*, qui A. 1708 & 1711 duo Volumina edidit *de Vitis Scriptorum Scotia*. *Gabriel Madeletur*, Poeta Latinus egregius, m. 1661 d. 20 Nov. *Joannes Reuchlinus*, m. 1522 d. 30 Junii. De *Vita Reuchlini*, a *Majo* scripta, Noster judicat, Autorem hunc studiosissime collegisse ea, quæ ad *Reuchlinum* pertinent, sed neglexisse ordinem, prætereaque scaterere digressionibus, denique non justam exhibuisse perfectamque notitiam editorum a *Reuchlino* librorum. *Jo. Albertus Campistronus*, Poeta Gallus, m. 1723 d. 11 Maji ex graviore ira, quæ ipsi apoplexiam attulit. *Baptista Guarinus*, Secretarius Status Ducis Ferrariensis, m. 1612 mense Octobri, ob comœdiam Italicam, quam *Il pastor fido* inscripsit, notissimus. *Jo. Antonius Viperanus*, Sículus, non, ut *Nic. Toppius* sensit, Neapolitanus, Episcopus Juvenacensis in regno Neapolitano, m. 1610, mense Martio. Ejus Opera tribus maximæ formæ Voluminibus edita sunt Neapoli A. 1606. *Constantinus Cajetanus*, monachus Montis Cassini, custos bibliothecæ Vaticanæ, m. 1650 d. 17 Sept. *Thomas Rboe*, Legatus Regis Angliæ *Jacobi I* ad Mogolem magnum, ad Imp. Turcicum, ad Imp. Romanum, ad Reges Poloniæ, Sueciæ,

Sueciæ, & Daniæ, m. 1644 d. 6 Nov. Edidit *Relationem de aulis Constantinopolitana & Mogolica*. Thomas Morus, m. 1535 d. 6 Julii. Joannes Mairetus, Poeta Gallus, m. 1660. Jo. Mandevillius, Anglus, magnus peregrinator Seculi XIV, mortuus Leodii A. 1372 d. 17 Nov. *Itinerarium* edidit, quod Autor noster ait perrarum esse nullo literati orbis incommodo, cum fabulis sit refertissimum. Jo. Jac. Chiffletius, non solum Medicus, sed etiam magnus Antiquarius, m. 1660. Tres reliquit filios, Julium, Joannem, & Henr. Thomam: quorum & hic vitæ librique commemorantur. Etiam de *Claudii Chiffletii*, m. 1580, scriptis hic fit mentio, itemque de *Philippo Chiffletio*, Jo. Jacobi fratre, facto ad ultimum Archiepiscopo Vefontino; & de altero ejus fratre, *Petro Francisco*, Jesuita, m. 1682 d. 11 Maji, anno vitæ nonagesimo. *Leonardus Aretinus*, m. 1444. *Carolus Aretinus*, æque, ut prior, Secretarius Reipubl. Florentinæ, m. 1453. *Joannes Aretinus*, Secretarius *Nicolai V*, Papæ, m. 1466. *Jo. Herbinius*, m. 1676 d. 14 Febr. *Philippus Porta*, m. 1606 d. 5 Oct. cujus elogium *Scavola Sammarthanus* non solum inter *Elogia Gallorum* exhibuit *Lib. V Cap. 8*, sed etiam in secundo *Lyricorum* suorum libro. *Zacharias Boverius*, monachus Capucinus, Genuæ m. 1638 d. 31 Martii. *Annales* ejus *Ordinis Minorum S. Francisci*, qui *Capuccini* nuncupantur, in linguam Gallicam, Italicam, & Hispanicam, traducti sunt, cum tamen fabulis scateant puerilibus. *Claudius Fauchetus*, cujus notæ inprimis sunt *Antiquitates Gallicæ & Francicæ*, m. 1601. *Petrus Pomponatius*, m. 1526 d. 1 Aprilis. *Guichardus Josephus Verney*, Medicus & Anatomicus præstans, m. 1730 d. 10 Sept. anno ætatis 82. *Paulus Jovius*, m. 1552 d. 11 Dec. *Philippus Beroaldus*, m. 1505 d. 17 Julii. *Philippus Beroaldus*, non filius, sed gentilis, prioris, m. 1518. *Nicolaus Rapi-nus*, m. 1609, mense Februario.

Libet ex hoc Tomo exhibere nostris Lectoribus vitam & historiam literariam famosi nominis, *Petri Pomponatii*. Natus is Mantuæ A. 1462 d. 16 Sept. patre cive gregario, statura erat adeo parva, ut vulgo vocaretur *il peretto*. Professor philosophiæ in
Acade-

Academia Patavina multum sibi comparavit famæ & existimationis, coniecta in se publicis in disputationibus tela ab *Alex. Achillino* ingeniose & perfacete eludere solitus. Eidem *Achillino*, A. 1512 extincto Bononiæ, (nam is illuc Patavio demigrarat,) in philosophica cathedra successit. Atque in hac urbe, quicquid edidit librorum, composuit *Pomponatius*. Ex tribus uxoribus non nisi unam suscepit filiam, cui dotem dedit duodecim ducatorum millia. Vita excessit anni 1526 mense Martio, ætatis anno sexagesimo quarto, & quidem, si *Paulo Jovio* credimus, ex morbo, quem stranguriam vel dysuriam vocant Medicorum filii. Cadaver ejus vectum fuit Bononia Mantuam, ibique patrio in solo humatum solenni ritu, idque auspiciis *Herculis Gonzaga*, Cardinalis, qui fuerat ipsius discipulus. Dicamus nunc de libris ejus. A. 1514 *Tractatum* edidit, in quo disputatur, penes quid intentio & remissio formarum attendantur, nec minus parvitas & magnitudo: in quo sub examen vocat ejusdem argumenti librum, a *Richardo Swiffo* confectum. A. 1515 prodiit *Tractatus* ejus de reactione, cum appendice de actione reali. A. 1516 evulgavit *Tractatum* suum de immortalitate animæ. In hoc primo contendit, si ducem sequi libeat philosophiam, animam utique æque, ac corpus, mortalem esse, unaque cum corpore interire: certe incertissimum esse, utrum moriatur anima hominis, an sit corpori superstes. Confert igitur hanc disputationem cum questione de æternitate mundi, & utramque refert inter problemata, de quibus possit utramque in partem disputari probabiliter. Addit tamen, immortalitatem animæ statuendam esse ob testimonium Dei in N. T. extans. Cum vero *Pomponatius* esset *syncreticus Aristotelicus*, creditus est cum suo *Aristotele* negare animæ immortalitatem. Hinc statim Venetiis vendi vetitus est hic liber, simulque carnificis manu combustus, & concionatores sacri publice declamarunt adversus eum. Alii vero defensionem susceperunt *Aristotelis*, negantes ac pernegantes, eum hac fuisse in sententiâ, ut crederet, animas interire una cum corporibus. Ideo *Pomponatius* A. 1517 tribus libris constantem emisit

emisit *Apologiam*, in qua contendit rursus, *Aristotelem* non statuisse immortalitatem animæ, addens, se tamen tanquam Christianum persuasum habere contrarium. Refert *Pomponatius*, Inquisitores Venetos librum suum Romam misisse ad *Petrum Bembum*, eumque rogasse, ut eum una cum Autore suo curaret anathemate notandum a Pontifice maximo; sed *Bembum* una cum Magistro Palatii judicasse, librum hunc non posse merito condemnari. A. 1519 *Pomponatius* edidit *Defensorium*, sive *Responsiones ad ea, quæ Augustinus Niphus adversus ipsum scripsit de immortalitate animæ*. *Niphus* scilicet superiori anno docuerat singulari libro, *Aristotelem* statuisse immortalitatem animæ. Contrariam hic sententiam tuetur *Pomponatius*, & ita in exitu libri hujus scribit: *Si Christus resurrexit, nos resurgemus. Si nos resurgemus, anima est immortalis. At, Christum vere a mortuis surrexisse, scimus ex tot sanctissimorum virorum testimonio, ex Ecclesia militante. Ergo vere anima est immortalis. Si cui vero hæc ratio non satisfacit, & existimat, esse insufficientem, fidem vilificat, neque meretur appellari Christianus. Nulla enim est efficacior.* Paulo post rogatu *Pomponatii* Theologus quidam Bononiensis Academix, *Chrysothomus Casaliensis*, *Pomponatium* pro veri nominis Christiano habens, edidit *Solutiones rationum animi mortalitatem probantium, quæ in Defensorio Pomponatii contra Niphum formantur*. Quem librum cum suo muniisset suffragio & Vicarius generalis Episcopi Bononiensis & Vicarius Inquisitoris, ac uterque pronuntiasset, *Pomponatium, posthabitis omnium Philosophorum deceptionibus, unicam & inviolabilem fidem profiteri*, tempestas illa sedata est. A. 1520 *Pomponatius* scripsit librum, quem anno demum 1556 emisit *Guilielmus Gratarolus, de naturalium effectuum admirandorum causis, sive de incantationibus*. Hoc in libro manifestum facit, se in fabellarum loco ponere, quicquid narrari solet de magis & sagis. Præterea statuit ibi, præditos esse quosdam homines virtute naturali patrandi miracula, multumque efficacix thavmaturgicæ tribuit imaginationi humanæ. Idem *Gratarolus*, qui discipulus

fuerat Pomponatii, A. 1567 edidit eundem *de incantationibus* librum una cum quinque Pomponatii libris *de fato, libero arbitrio, predestinatione, & providentia Dei*. Ac A. 1525 prodierunt Venetiis Pomponatii *Tractatus mere Peripatetici de intensione & remissione formarum, ac de parvitate ac magnitudine; de reactione; de modo agendi primarum qualitatum; de immortalitate animæ; Apologia libri tres; Contradictoris Tractatus; Defensorium Autoris; Approbationes rationum Defensorii per Fratrem Chrysoftomum; de nutritione & augmentatione*. Denique A. 1563 editæ sunt Venetiis Pomponatii *Dubitationes in quartum Meteorologicorum Aristotelis librum*. Ceterum, cum Noster pag. 332 judicet, Pomponatium injuria accusatum fuisse atheismi, ejusque in libris nihil inesse, quod hanc speciem præbeat, qua in re secutus esse videtur autoritatem *Bæti*, quem tamen ipse p. 350 ait minus accurate commentatum esse de Pomponatio, observamus, contrariam sententiam constabilitam esse in Cl. *Heumanni* nostri *Actis Philosophorum*, & quidem T. II p. 336-380.

RAYMUNDI DUELLII, CAN. REG. SAND-Hippolytensis, ibique Bibliothecarii, de Variis, iisque potissimum selectis, ad elegantiores literas pertinentibus, rebus, Lucubratio Epistolaris.

Norimbergæ, apud Jo. Ad. Schmidium, 1733, 4.
Plag. 7.

Laudem meretur singularem Cl. *Duellius*, qui cimelia, quæ vel in itineribus suis comparavit, vel in Bibliotheca, cui præest, invenit, non sibi soli servat, aliisque nefarie invidet, sed ad communem studiosorum hominum utilitatem in lucem emittit publicam, atque sic mirifice profert literariæ civitatis terminos. Comparent in hac Epistola I Monumenta antiqua Celejensia viginti novem, & triginta tres Inscriptiones Romanæ, ex Ungaria Viennam translata. Ex Inscriptione decima discimus, in marmoribus scribi plerumque *filie*,
non

non *flia.* Lapis sextus, in Ungaria inventus, veram multorum opinionem, *Antonini Pii* Augusti temporibus morem Augustos *Sanctissimos* salutandi introductum fuisse, confirmat. Caularum patronus, qui innocenter vivit, res fidei suæ commissas celeriter expediteque conficit, & manum mentemque a clientum opibus puram castamque servat,

Pag. 16.

rara avis, nigroque similima cygno,

est, & in tanto improbiliorum rabularum numero inter miracula, quæ intra unius seculi spatium redire solent, collocandus videtur. Singularem itaque attentionem meretur Inscriptio, quæ Angliæ in horto Comitum *Borromeorum* conspicitur, quam integram huc transcribere operæ pretium iudicamus:

29.

C. METELLIO C. FIL. POMP. MARCELLINO EQ. R. EQ. P.
 IVDICI EXVDEC. INTER SELECTOS II VIR
 Q. FLAM. DIVI TRAIANI PATRONO COLLEGIORVM
 OMNIVM PATRONO COLONIAE FORO IVLII RIENSI
 VM PATRONO CAUSSARVM FIDELISSIMO OB INSIGNEM
 CIRCA SINGVLOS VNIVERSOSQVE CIVES INNO
 CENTIAM AC FIDEM HOMINI OPTIMO CIVI ABSTI
 NENTISSIMO COLL. FABR. DERT. PATRONO OB MERITA
 D. D. D.

II occurrunt Lapides quinque Milliares, in eodem Cellejano districtu reperti, tres Inscriptiones. Romanæ votivæ Italicæ, Ara votiva, in Italia conspicienda, cum tribus aliis Inscriptionibus Romanis. Succedit III Archivum Monasterii S. *Ambrosii*, Mediolanensis, & varia ad rem Diplomaticam illustrandam facientia. In monasterio Sanctimonialium D. *Benedicti* ad S. *Antonini Varisii* membrana A. 1282 exarata custoditur, in qua hæc verba leguntur: *Domina Abbatisa de consensu & affirmatione prædictarum Monialium & Conversorum.* Ex quibus consequitur, Conversos non solum in eodem monasterio vixisse cum Monialibus, per clausuram tamen separatis, verum etiam æque atque Moniales ipsas in faciendis stipulationibus concurrisse. In charta A. 1252 data reperitur formula: *renuntiando omni exceptioni non numerata pecunia,*

32.

quæ raro & insolenter illa tempestate in membranis occurrit. IV de Humiliatorum ordine extincto, & de numis quibusdam, differit. Numum, qui in Bibliotheca Bredenfi asservatur, & adversa facie effigiem *Annia Faustina*, in averfa Imperatorem Conjugi manuum porrigentem, cum hac epigraphe: *Concordia Augustorum*, in medio Astrum *Elagabali* representat, spurii accenset, & magis fufum, quam cufum, credit. De numis *Vetranii*, Imperatoris, æreis observat, raros esse, illos vero ex auro & argento rarissimis ubicunque terrarum annumerari. Affert postea Cl. Autor alium numum, rarum, &, quoad ipse scit, unicum, cujus adversa pars caput *Augusti* nudum, addito verbo: *Cesar*, averfa vero Navim cum Victoriola & Epigraphe: *Marcus Agrippa Consul*, exhibet. Cufus hic numus fuit in memoriam victoriæ, confecto bello Siculo, opera *Agrippa* A. U. C. 717 a *Sexto Pompejo* reportatz, ob quam corona navali donatus fuit *Agrippa*. Illos itaque suaviter errare docet, qui, *Agrippam* ob pugnam Actiacam coronam navalem ab *Augusto* retulisse, sibi perfuadent. V Idolum Ægyptiacum explicat. VI Catalogum Episcoporum Augustanorum ex MSto antiquo recitat; ritus Ambrosianos, Mediolani observatos, narrat, de prima Moralium S. *Gregorii* editione, quæ A. 1471 Noribergæ typis exscripta fuit, & aliis quibusdam Bibliorum & Patrum editionibus, Sec. XV impressis, & in Bibliotheca San-Mauriana exstantibus, agit, ac denique calicem, ex quo tempore S. *Ruperti*, Salisburgenfis Episcopi, sanguinem Domini laici biberunt, describit.

ELOGIUM JO. SALOMONIS BRUN-
QUELLI, Jcti Gottingensis.

Evolavit ad Superos, & terrenam caducamque vitam cum sempiterna incomparabilique felicitate commutavit, Jo. Salomo Brunquellus, Jctus pius, doctus, & insignis integritatis laude clarus, atque universæ civitati literariæ tristem nominis sui memoriam reliquit. Primum spiritum excepit Quedlinburgi die

die 22 Maji anni superioris Seculi supra nonagesimum tertii, patre *Jo. Henrico*, scholæ illius doctore publico, matre *Barbara Dorothea*, nobili *Michaeliorum* in ea urbe gente oriunda. Puerum & optimus parens, & *Tobias Eckardus*, ludo illi præfectus, & per plurimis selectioris doctrinæ monumentis editis percelebris, liberalibus & ingenuis artibus summa cum cura imbuerunt. Eo quidem felicitis industriæ successu, ut anno hujus Seculi duodecimo eum & literis ornatum, & probatum obsequio, Jenam ad majorem ingenii cultum capeffendum commigrantem, læti laudantesque dimitterent. Vix cultissimam illam literarum sedem salutaverat, cum moribus suis venustissimis & ad omnem suavitatem compositis amicitiam sibi conciliaret Virorum præstabili doctrina & fide singulari conspicuorum, *Jo. Jac. Syrbii*, *Ephraimi Gerhardi*, *Burch. Gottbelff Struvii*, *Barthol. Richardi*, *Martini Schmizelii*, & quem primo loco nominare fas erat, *Gottlieb Stollii*, Viri, quod unum elogium omnes laudes superat, vere sapientis, a quorum latere nunquam nisi melior, nisi doctior, recessit. Sed, cum Themidos sacris sese totum consecrasset, adiit sanctissimos præstantissimosque divinæ Themidos mystas, *Ephraimum Gerhardum*, *Jo. Phil. Slevogtium*, *Christianum Wildvogelium*, *Jo. Bernhardum Frisum*, *Jo. Christianum Schræterum*, jam omnes ad meliorem vitam evocatos, & qui unus ex iis superest, *Guil. Hieronymum Brucknerum*, Virum Jctis nostris in exemplum proponendum, & illorum institutione adjutus, præclaras in Jurisprudencia progressiones fecit. Triennium exegerat Jenæ *Brunquellus*, cum, Athenarum nostrarum fama allectus, se huc conferret, & se in disciplinam peritissimorum probatissimorumque doctorum, *Lüderi Menckenii*, *Frid. Philippi*, & *Caroli Ottonis Rechenbergii*, Viri omni elogio digni, sed omni majoris, traderet, & insignem inde perciperet utilitatem. Jam in patriam revertebatur *Brunquellus*, virium facturus periculum, & per aliquod temporis spatium, quæ res in tanta ætatis nostræ infelicitate rara & portento similis videtur, cunctas boni, honesti, & religiosi, causarum oratoris partes sedulo atque studiose implebat. Neque tamen aureæ, uti plerisque nostris hominibus

videtur, praxi sese adeo mancipaverat, ut honestam illam, quæ ex elegantioribus literis percipitur, voluptatem abjiciendam esse statueret. Quapropter Seculi hujus anno decimo septimo cum *Henrico Caspare ab Uslar*, cujus moribus regendis præfectus erat, ad veteres suas delicias Jenam rediit, studia sua, quæ nunquam intermiserat, recolenda sumsit, & anno hujus Seculi vigesimo pulcherrimum laborum suorum fructum supremos in Jure utroque honores retulit. A quo tempore assiduas recitationes in universam Jurisprudentiam instituit, & tum dicendi suavitate, tum quia literarum lumine prælectiones suas illustraret, veteremque Jurisprudentiam inflauraret, magno nationum omnium concursu, quod de *Francisco Duarenno* confirmat *Scavola Sammarthanus*, Jus professus est. Neque defuerunt Viro bene merenti præmia. A. 1723 Curia Provincialis Saxonica Advocatis adscriptus, & non ita multo post in numerum Professorum, qui extra ordinem Jura docent, receptus fuit. Sequebatur munus ferendi in Scabinatu sententias, ordinaria Juris Professio, & Assessoris in Curia Provinciali honos, quibus ornamentis demum A. 1733 accessit Consiliarii Saxonici dignitas. Non poterat latere amplissima Viri eximii virtus, sed fama ejus ad ipsas Augustissimi Magnæ Britannia Regis aures penetrabat, qui inter primos novæ Academiae Gottingensis Professores *Brunquellum* seligebat, Consiliarii Regi Aulici dignitate condecorabat, Juris Canonici Professorem, & Jctorum ordinis Primicerium, esse jubebat. Paruit divino nutui, & Regis sapientissimi voluntati, *Brunquellus*, non ea propter, quæ malevolorum insignis calumnia est, quasi præceptam sibi altioris dignitatis accessionem doleret, sed ut corpus nimis laboribus fractum reficeret, vitam minus laboriosam ingrederetur, & scribendo prodesset politiorum Jctorum cohorti. Venit itaque Gottingam ipsis Calendis Martii superioris anni, frequenti & inusitato Gottingensium procerum & literatorum juvenum comitatu stipatus, & nono Aprilis die novæ Academiae gubernacula regenda suscepit. Sed o lubricæ spes! o vanæ hominum cogitationes! Vix admotus erat splendidissimo huic muneri, cum omnes quasi morborum catervæ in eum furere inciperent, corpus annuis & continuis morbis fractum peni-

penitus enervarent, & Virum longissima vita dignissimum uno ante completum annum secundum atque quadragesimum die, h. e. die 21 Maji superioris anni, mortalitati eriperent. In matrimonio A. 1720 duxit *Sibyllam Catharinam, Guil. Hier. Bruckneri*, cujus supra mentionem fecimus, filiam, quod & prole fecundum, & indivulso animorum consortio fortunatum atque ex omni parte beatum, fuit. Vir fuit sanctissimis moribus, supra modum diligens, in dicendo jure castus atque integer, & verissimus viduarum, liberorum parentibus orborum, & cunctorum oppressorum, parens. Eo vehementius dolemus immaturum incomparabilis Jcti obitum, quo insigniorem cladem & bonæ literæ & universa Respublica literaria ex eodem sentiunt. Sed solabimur mœstitiam nostram, & luctui nostro in vivis spirantibusque ingenii *Brunquelliani* monumentis allevamentum quaeremus. Scripsit nimirum incredibilis Vir industriæ Dissertationes *de criminum abolitione, de Codice Theodosiano, ejusque in Codice Justiniano usu*, quarum unam Præside *Epbraimo Gerbaro*, alteram conflictus moderatore *Guil. Hier. Brucknero*, defendit, *de Conditione, si non nupserit, ultimis voluntatibus adjecta, de Processu Arresti ad effectum sistendi, de Processu inhibitivo in foro Saxónico, de acquisitione domini ex lege, quæ fit ipso jure, de diverso Patroni ecclesiastici & laici jure, de variis juris Patronatus acquirendi modis, de ratione dicti testium, de usufructu mariti in rebus uxoris, moto super illius bonis concursu creditorum cessante, de jure Patronorum honorifico primario, nimirum jure representandi, de pictura famosa, & de specie juris Germanici, pacto nimirum, quo majores nostri sub pictura famosa sese obligarunt, de Feudo Keminata, de utilibus Patronorum juribus ex corrupto ecclesiæ significatu natis, parum vel plane non utilibus. Inter Programmata eminent *Prolusio von dem allgemeinen Staats-Rechte, und dessen höchstnützlichen excolirung, de diligenti comparatione omnium ejusdem inscriptionis in Digestis Capitum capienda, deque hujus artificii inventoribus & promotoribus, de Sectis & controversiis Juris Justiniani interpretum, quos Glossatores appellamus, de retractationibus veterum Jctorum,**

que-

quorum fragmenta in Digestis supersunt, de *Jctis Erciscundis* sive *Miscellionibus*, quorum fragmenta in Digestis supersunt, de *pracipuis solidioris Jurisprudentia impedimentis*, de *variis veterum legibus suis sanctitatem auctoritatemque conciliandi modis*, de *solennibus in executione sententiarum capitalium a Romanis adhibitis*, de *pictura honesta & utili*, de *privilegio Saxonico de non appellando etiam querelam nullitatis, supplicationem, similiaque remedia ad summa tribunalia excludente*, de *usu linguae Germanicae veteris in studio Juris Feudalis Langobardici*, de *juribus Patronorum utilibus spurriis*, de *Digestis secundum Indicem legum Jacobi Labitti aliorumque veterum πλάτος*, & *verbotenus excudendis*, & *Prolusio*, qua in pugna Juris Germanici & Romani illud huic, imprimis in causarum illustrium decisionibus, preferendum esse, nisi hujus receptio probetur, ostenditur. In quibus omnibus luculenta variae multiplicisque doctrinae specimina deprehenduntur. Erat enim eo animo *Brunquellus*, ut non aliorum commenta & portenta unice referret, sed ut plura ex ingenio suo scriberet, & ad communem transferret usum. Quapropter potius paucis plagulis, sed quae oleum & lucernam redolent, quam magnis & horrendis voluminibus, in quibus ipse bonus *Homerus* dormire solet, consulere voluit *Reipublicae literariae* usibus. Nihilo minus expressam doctrinae ejus imaginem veneramur in elegantissimo libro, cui titulum fecit: *Historia Juris Romano-Germanici, a primis Reipublicae Romanae atque Germanicae initiis ad nostra usque tempora ex suis fontibus deducta*, quae A. 1727 Jenae primum prodit, & A. 1730 Amstelodami, novis, neque vulgaribus, adaucta accessionibus, iterum excusa fuit. Praeterea *Isagogen in universam Jurisprudentiam* typis mandare coepit. Denique *Innocentii Cironii Observationes Juris Canonici* A. 1726 prelo subjecit, & elaboratissima *Dissertatione, de utilitate ex Historia atque Antiquitatibus in Jurisprudentiae Ecclesiasticae studio capienda*, mirifice exornavit.

71 Exterorum causa iterum significamus, jam ante aliquod tempus *Indicem generalem Decennii Actorum nostrorum quinti* produsse.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Aprilis Anno MDCCXXXVI.

DESCRIPTION GEOGRAPHIQUE, HISTO-
rique, &c. de l'Empire de la Chine, &c.

h. e.

DESCRIPTIO GEOGRAPHICA, HISTO-
rica, Chronologica, Politica, & Physica, Imperii &
Tartariæ Chinenfis, Mappis Geographicis generalibus
specialibusque harum terrarum, nec non Thibethi, ac
Coreæ, illustrata, multisque Figuris æri incisæ exorna-
ta, ab Autore JO. BAPT. DU-HALDE,

S. J.

Tomus IV.

Parisiis, apud P. G. le Mercier, 1735, fol. maj.

Tom. I Alph. 5 plag. 22, cum Mappis 17 & Tabb. æn. 7, Tom. II
Alph. 7 plag. 20, cum Tabb. æn. 8, Tom. III Alph. 6
plag. 4, cum Tabb. æn. 5, Tom. IV Alph. 5
plag. 15, cum Mappis 25.

Ita vero in lucem nunc exiit Opus insigne splendidumque, a
plurimis rerum in remotissimis orbis terrarum partibus ge-
starum curiosis diu multumque desideratum, eruditissimique
Autoris cura incomparabili atque industria ita elaboratum, ut
spem de se conceptam multis omnino modis superet. Sive
enim Mapparum, molestissimis eam in rem per vastum Im-
perium susceptis itineribus, incredibili confectarum solertia,

T

ac,

ac, *d'Anvillio*, Geographo Gallico, dirigente, æri nitidissime incisarum, elegantiam; sive gentis Chinensium, artium literarumque amantissimæ, ingenii præterea, sapientiæ, virtutumque laude inprimis celebratæ, accuratam descriptionem, species, nihil erit, quod Operi tanto, numerisque suis, quoad humana patitur imbecillitas, absoluto, adjici possit. Ac, quod ad Mappas quidem attinet, Imperator *Cang hi* Missionariis hoc negotii dedit, ut, quicquid terrarum ditioni suæ subjectum esset, accuratissime dimetireatur, postquam Mappam, confinia urbis Peking sustentem, ab iisque studio summo elaboratam, non sine voluptate eximia viderat. Hinc A. 1708 *Bouvetus*, *Regis*, & *Jartoux*, situm muri magni, Chinam a Tartaria separantis, una cum castellis portisque omnibus, in Mappa 15 pedum longitudinem superante delineabant. Hi, ab Imperatore vehementer probati, anno sequente cum *Fridellio*, in locum *Bouveti*, morbo confligantis, suffecto, ultra murum progrediebantur, ac orientalem Tartariam, fines Coreæ septentrionem versus, adeoque terras Tartarorum *Mantscheoux*, & *Xu pi ta se* dictas, dimetiebantur. Vix reduces, provinciam *Pe tche li*, permagnam, multisque urbibus superbientem, A. 1710 autem terras maximam partem desertas, versus *Saghalien oula* fluvium, peragrabant, ac geographice delineabant. A. 1711, operis divisis, *Regis* ac *Cardoso* provinciam *Cban tong*, *Jartoux* autem, *Fridelli*, & *Bonjour*, provinciam *Hami*, ultra murum sitam, terrasque Tartarorum *Kalka ta se*; postea A. 1712 *Cardoso* cum *le Tartre* provincias *Cban si*, *Chen si*, *Kiang si*, *Quang tong*, & *Quang si*; *Mailha*, & *Henderer*, cum *P. Regis*, *Ho nan*, *Kiang nan*, *Tche kiang*, & *Fo kien*; denique *Fridelli* & *Bonjour* *Se tcbuen*, & *Yun nan*, emensi sunt. Mortuo *P. Bonjour* A. 1715 *Regis* ac *Fridelli*, *Koei tcheou* & *Hon quang* provincias residuas, dimetiendo absoluebant, ac A. 1718 Mappas omnes in unam collatas, Imperatori, de sanctis hisce successibus lætissimo, offerebant. Dici vix potest, quanta cura, in re tam difficili, in qua facillimi sunt lapsus, versati fuerint optimi homines, adeo, ut, repetitis semel iterumque observationibus, quarum modum fufus descripsit *P. Regis*, rationibusque

caute subductis, si quid forte erratum erat, emendaverint. Ceterum Mappæ, *Tomum I* ornantes, numero sunt XVII, quarum una Chinam, Tartariam, & terram Thibetanam, conjunctim, altera Chinam separatim, reliquæ XV provincias Chineses exhibent, quibus delineationes ichnographicæ urbium primariarum adjunctæ sunt Tabulis VII. In Historia ipsa condenda usus est Autor stupendo apparatu MStorum Chinesium, ex quibus, quanquam ceteroqui multa continebant ad institutum parum aut nihil profus facientia, hoc saltem profecit, ut de veritate earum rerum, in quibus describendis exactissime inter illorum Autores conveniebat, certior redderetur. Præterea autem cum Missionariis, in Europam reversis, sententias diligenter contulit, dubias causas, quamplurimas perquisivit, commerciumque literarum cum Missionariis, per Chinam omnem divagantibus, viginti quatuor annos & amplius continuavit; denique, toto jam opere perfecto, cum P. *Contancino*, 32 annos in China commorato, ac commodum Parisios rediit, quicquid in literas retulerat, communicavit, ejusque monitis suam in rem egregie usus est. Tali modo mediam ingressus viam, nec omnia, nullo habito discrimine, probavit, quæ a Chinesibus, rerum suarum magnopere prædicandarum studiosis, consignata erant, neque unius tantum causæ, relictis aliis omnibus, intentus, plura memoratu haud indigna præteriiit. Quo autem & iis suis constet honor, qui in momenti perimultis ab oblivione hominum vindicandis defudarunt, age, nomina Missionariorum apponamus, quorum scriptis, sive manu exaratis, sive typis expressis, usus est Autor. Sunt igitur hi fere: *Mart. Martini, Ferdin. Verbieft, Phil. Couplet, Gabr. Magalhans, Jo. de Fontaney, Joach. Bouvet, Jo. Franc. Gerbillon, Franc. Noel, Lud. le Comte, Claud. Visdelou*, nunc Episcopus Claudiopolitanus, *Jo. Bapt. Regis, Joseph. Henr. de Premare, Franc. Xaver. d'Entrecolles, Jul. Placid. Hervieu, Cyr. Contancinus, Petr. de Goville, Jo. Arm. Nyl, Dominic. Parrenin, Petr. Fartoux, Vincens. de Tartre, Jos. Anna Maria de Mailla, Jo. Alex. Golles, Claud. Jacquemin, Lud. Porquet, Emeric. de Chavagnac, Ans. Gaubil, Jo. Bapt. Jacques.*

quæ. Sed, ne in limine diutius moremur Lectores, summa libri elegantissimi capita indicemus. In tanta enim rerum memorabilium copia versamur, ut, eas singulatim persequi, instituti nostri ratio haud patiatur. Præmo igitur loco Chinesæ, quæ patet, imperium generatim describit Autor, nihilque omittit, quod eo valet, ut naturæ divitias, larga manu dispersas, contueamur propius, ac pro eo, ac par est, admiremur. Sequitur descriptio ampla magni muri, Tartariam a China sejungentis, dehinc populorum *Si fan*, aut *Tou fan*, suis olim legibus utentium, at intestinis bellis adeo debilitatorum, ut tandem a Chinesibus subjugati fuerint. Tartarorum *Coconor*, nationumque *Lo lor & Miao* res fuscè accurateque ob oculos ponit. Tum itinera *Bowveti*, *Fontanai*, *le Comte*, & *Visdelou*, separatis temporibus per provincias complures instituta, adeo jucunde eleganterque enarrantur, ut non legere, sed ipse comes itineris esse, atque tuis cuncta oculis usurpare, videaris. Porro quindecim provincias, una cum primariis, quas continent, urbibus, depictas magis, penicilloque adumbratas, quam descriptas, videre potes. Postremum occupant locum Annales Chineses, Imperatorumque in XXII dynastiis vitis virtutibusque conspicuorum, res prave laudabiliterque gestæ. Convenit in eo inter optimos Chinesium Historicos, prima Monarchiæ fundamenta jacta esse ab *Fo hi* Imperatore, atque ab eo usque ad *Yao* sex Imperatores summæ rerum præfuisse. At, quo tempore *Fo hi* vixerit, quotve anni ad *Yao* usque elapsi sint, hoc illud vero perquam incertum esse, ipsi non diffitentur. Etenim *Yao* primus est, a quo Imperatorum ordo, tempus imperii, rerumque gestarum historia, serie haud interrupta computari cœpit. Hunc anno ante C. N. 2357 vixisse, constat inter eos, adeo, ut ludibrium deberet, sibi que periculum haud leve conciliaturus esset, qui originem imperii propiorem facere auderet. Neque vero hæc computandi ratio male subducta est. Sibi enim constat, nihil fabulosi habet, præterea multis eclipsibus innititur, quæ cum iis apprime coincidunt, quas nostri posteris temporibus Astronomi scienter explicarunt. Nec parum ad fidem facit, Imperatorum historias ab
homi-

hominibus æqualibus consignatas esse; *Confucium* Chronologiam hanc nunquam revocasse in dubium, *Menciumque*, magnæ autoritatis Philosophum, ac 400 fere annos ante C. N. viventem, affirmare, a *Cbun*, socio imperii *Yao* usque ad *Ven vang* plus quam 1000 annos elapsos esse; a *Ven vang* autem usque ad N. C. 1100 amplius annos effluxisse, quo ipso numerus antea fixus, parum abest, quin conficiatur. Quanquam autem hæc Chronologia cum *Vulgata versione* difficulter conciliari potest, cum ea tamen, quam LXX interpretes sunt secuti, belle conspirat. Nam secundum hos a diluvio usque ad Christum sunt anni 3258. *Yao*, a quo chronologia, uti diximus, non interrupta incipit, regnabat anno ante C. N. 2357. A diluvio itaque ad *Yao* usque plus quam 900 annorum intervallum esse, apparet. Quodsi igitur *Noæ* posterii vel 300 annis post diluvium Chinam intraverint, satis tamen annorum est, quos imperio *Fohi*, ac sex ejus successorum usque ad *Yao*, assignare possis. Unicum restat dubium, quid nempe sit, cum eclipses aliæ, tum ea inprimis, quæ sub Imp. *Tchong kang* observata est, nostro cum calculo tam pulchre conveniant, quod ante Principis hujus regnum nullius mentio facta sit. Bene respondent *Chinensium* eruditi, moris tum fuisse, progressionem tantum artium, legum rogationes, regnorumque vicissitudines, regulas regnandi, aliaque momenta moralia atque politica, memoriæ prodere. Denique & hoc notandum est, annum, quo mortuus est Imperator, annis imperii ejus accenseri, ac, novo quamvis regnante, mandata nomine defuncti promulgari. Autor noster cyclum sexagenarium a *Yao* inchoat, quamquam a multis *Cboang ti* ejus inventor perhibeatur. Primi itaque Imperatores fuere *Fo hi*, *Chin nong*, *Hoang ti*, *Chao hao*, *Tchuen bio*, *Ti co*, *Tchi*, *Yao*, & *Cbun*. Post hunc ordo dynastiarum sive familiarum XXII continuatus est.

Tomo II exponit Autor de antiquitate ac magnitudine imperii *Chinensis*, de potentia autoritateque Imperatoris, de sigillis Imperii, atque solennibus in eorum traditione observatis, de rebus ac expensis, de ejus palatio, apparatuque, cum ex palatio in publicum prodit. Tum de forma regiminis, de tribu-

nalibus, Mandarinis, eorum officio, potestate, ac honore, quo eos Chineses prosequuntur; de statu bellico, exercitu, armis, castellis, muniuentis, varioque majorum tormentorum genere; de ordine in urbibus, viisque publicis, observato, de vectigalibus, cursoribusque publicis, de nobilium ordine, educatione, vitæ genere; de terræ fertilitate, agricultura, ac amore, quo complectuntur eos, qui eidem operam dant; de artificum industria, nec non plebis; de genio ac indole, physiognomia, gestibus, domibus Chinesium, ornatuque earum; de splendore, cujus in itineribus, pontibus, arcibus triumphalibus, portis, turribus, murisque construendis, ac festis celebrandis peramantes sunt; de ceremoniis, quando inter se invisunt, vel munera dant, in literis exarandis, festis, nuptiis, funebri denique pompa, consuetis; de carceribus, severaque in homines nequam animadversione; de lacubus, canalibus, & fluminibus, navigiisque majoribus ac minoribus; de monetæ multiplici genere, de commerciis, de modo, pigmentum, *vernis* dictum, porcellanæ vasa, sericumque, conficiendi, cui epitome antiqui libri Chinesis adjuncta est, quo docetur, quemadmodum vermes educandi nutriendique sint, si serico abundare velis. His absolutis, de lingua Chinesi agit, nihilque intactum dimittit, quod ad pronuntiationem, orthographiam, nostris nempe literis, rem grammaticam, papyrum, atramentum, penicillum, artem typis exprimendi, religandique libros, pertinet. Sequitur enarratio ampla, quo modo literis imbuantur juvenes; quot gradibus, explorationibusque factis, ad munus Doctoris eniti debeant; porro epitome libri: de felicitate ex scholis publicis in populum redundante; item alius ejusdem argumenti, Autore *Tchu hi*, celeberrimo doctore, sub dynastia XIX *Song* dicta, florente; Specimen discursus, in *Hio*, sive loco conventuum a literatis celebratorum, habiti; translatio scripti, quo exponitur, quo modo societas literatorum hominum constituenda sit. Res literaria Chinesis magnam hujus *Tomi* partem sibi vindicat. Enumerat igitur Autor libros canonicos *primi ordinis*, *King* dictos. Sunt hi numero quinque; 1) *Y king*, opus symbolicum,

eum, lineas a *Fohi* inventas, variaque ratione dissectas, sistens. 2) *Cbu king*, ex quo Dialogum, veterum Regum axiomata complectentem, Orationem *Tchong boei* ad Imperatorem *Tching tang*, præcepta ab *Yun*, data *Tai kia* juveni, historiam Imp. *Cao tsong*, & ejus Ministri *Fou yue*, excerptit Autor. 3) *Cbi king*, totus poeticus; odas, cantica, aliaque id genus poemata, continet. Quinque eorum sunt classes. Prima sistit odas, vel elogia hominum virtutibus illustrium, in publicis solennibus cantata. Secunda mores consuetos, fere ad modum fabularum Romanensium, describit eleganter. Tertia Comparatio dicitur, qua, quicquid comprehendit, similibus, comparationibusque, traditur. Quarta exhibet sublimes audacioresve meditationes, quæ admirationem, immo stuporem, excitant in legentibus. Quinta constat poematis suspectis, ac a *Confucio* inter Apocrypha relatis. Autor odas aliquot, a *P. Premare* bona fide translatas, nec plane inelegantes, speciminis loco addidit. 4) *Tchun tseu*, tempore *Confucii* compilatus, adeoque reliquis antiquitate ac dignitate multo inferior, variis eruditorum præterea concertationibus depressus. 5) *Li ki* leges institutaque vitæ civilis decem libris, a *Confucio* collectis, tradit, quorum Autor maximam partem habetur *Tcheou kong*, frater Imperatoris *Vou vang*. Libris Canonicis *secundi ordinis*, *see chu* dictis, quos *Confucio* maxime debemus, recensendis, præmissit Autor vitam *Confucii*. Sequitur ejus 1) *Ta bio*, sive schola adulatorum; 2) *Tchong Yong*, sive medium immutabile; 3) *Lun yu*, sive liber sententiarum; 4) *Meng tseu*, sive liber *Mencii*, celeberrimi Philosophi, boni Imperantis ideam sistens; 5) *Hiao king*, sive de pietate filiali; 6) *Sia bio*, schola infantum, quem fere totum transtulit. His libris præceptisque innititur imperium Chinense; quibus adjuncta est Sylloge variorum Edictorum, orationumque de optima regiminis forma, ab Imperatore *Cang hi* collecta, multisque monitis manu scriptis locupletata, & a *P. Hervieu* translata, Excerptum ex compilatione sub dynastia *Ming* facta, denique liber *Li nin*, sive de feminis illustribus, qui tamen multa complectitur hoc nomine indigna, quod, sive negligentix Chinensium in libris suis inscribendis, sive

sive fastui, adscribas, quo turgidi multa magnifica habent, nobis nostrisque moribus levia ac vana, utrinque non erraveris.

Tomo III primo loco agit Autor de religione Chinesium, adeoque primo de cultu antiquissimo apud eos recepto, sectaque literatorum, doctrinam priscis libris comprehensam sequente, ac *Confucium* doctorem venerante: secundo, de secta *Tao sse* sive doctorum legis, cujus Autor Philosophus *Lao ksun* erat. Doctrina eorum moralis ad Epicureorum placita propius accedit. Chymiz studio se totos dedebant, lapidi philosophorum inveniando intenti, neque ab horrendis magiz artibus prorsus alieni. His immensa multitudo spirituum debetur, in Chinam, vel potius in mentes hominum credulorum introducta, quos ut entia a supremo Numine non pendentia venerantur, abominandusque sacrificiorum apparatus. Secta tertia *Fo*, sive *Foe*, Imperatori *Ming ti* originem debet. Hic enim idolum *Fo*, ac cum eo omnes fabularum sordes, quibus Indorum, unde arcessebatur, libri inquinati sunt, superstitiones, metempsychosin, ipsum denique atheismum, aliaque mala, latius ab Autore exposita, in Chinam inferebat. Quarta secta est literatorum hominum quorundam. Hi, majus interpretationibus glossisque librorum canonicorum, quam iis ipsis, pretium statuentes, philosophiam sibi effinxerunt, qua omnia ex causis naturalibus explicare satagunt. Quid de origine & statu mundi sentiat *Tchin*, celebre in iis nomen, Dialogo quodam singulari expositum legere est. Eruditæ Autoris nostri ad eum notæ inprimis attente legi merentur. Excipit hæc historia religionis Christianæ in Chinam introductæ, ibidemque adhuc florentis. Controversias, postremis fere temporibus inter ipsos Missionarios ortas, breviter attingit Autor, ne extra oleas vagari, pugnacisque doctoris personam sibi sumere velle videatur, sedulo cavens. In Philosophia morali, quicquid est officiorum, ad quinque referunt Chineses capita; ad officia nempe parentum & liberorum, Principis & subjectorum, mariti & uxoris, fratris natu majoris & minorum, denique amicorum inter se. Optima principia omni tempore servata fuisse, apparet ex scriptis
infer-

infertis, altero Philosophi novi, plurimi æstimato, atque a P. *Dentrecolles* translato, altero antiquiori, regulas & exempla, ad doctrinam morum facientia, exhibente, & a P. *Hervieux* converfo. Quodsi ingentem numerum Bibliothecarum, splendorum omnino, quibus superbiunt Chinenfes, consideres, existimare possis, omnium, quas orbis terrarum continet, nationum hanc esse literatissimam. At egregie falleris. Nullam enim speculativarum, quas dicimus, scientiarum ab iis excultam novimus, quanquam de cetero ab ingenii quadam vi, judicandique solertia, non plane sint destituti. Sed neque honesta æmulatione ad magna molienda incenduntur, nec, qui id tentarent, præmiis propositis, alliciuntur ad audenda plura. Logica ac Rhetorica tantum utuntur naturali, Musica minime culta, ac ea, quæ aures permulceat. Arithmeticæ magis sunt scientes, & instrumento quodam, globulis chordisque instructo, *Sowan pan* dicto, tam dextre uti norunt, ut, quantumvis celeriter numeros pronuntiantem assequantur. Astronomiæ, unicæ fere Matheseos partis, quæ a priscis temporibus apud eos floruit, non sunt ignari, at instrumentis utuntur, partim incommodis, partim adeo imperfectis, ut nostra longe post se relinquunt. Pluribus ea descripsit Autor noster, eruditisque observationibus rem Astronomicam omnem illustravit, ipsum denique observatorium Pekingense æri incidi curavit. Versus qui componunt, tum eandem vocum ultimarum terminationem, tum earum significationem, respiciunt, quæ vario pronuntiandi modo innititur; sæpe tamen oppositis sententiis antithesibusque gaudent. Poetæ ab entusiasmo non sunt relictæ, figurisque, quibus decus ac robur quasi accedit versibus, commode uti norunt. Historiæ Chinenfes sunt studiosissimi, adeo, ut solertia, quicquid memoratu dignum accidit, memoriæ prodendi, reliquas gentes omnes superent. Historiolas etiam, narratiunculasque bonæ frugis plenissimas, in numerato habent, quibus juventutem ad amorem virtutis accendant. Tragedia *tchao chi cou ell*, sive orphanus parvulus ex domo *tchao*, a P. *Premare* translata, perquam singularis est. Quid sit unitas temporis, loci, actionis, alias

que regulas, profundissime ignorant. Comœdias a tragœdiis non distinguunt: huic autem forte nomen tragœdiæ mansit, quia re vera tragici permultum ei inest. Tempus plus quam viginti annorum historiæ, quæ spectatori exhibetur, absolvendæ impenditur, nec tragœdia ab historia non lecta illa, sed ab hominibus pluribus recitata, differt. Quilibet actor, ne nesciant spectatores, theatrum ingrediens, clara voce dicit, quis sit, unde veniat, quid egerit, quid nunc moliat. Unus actor plures sæpe personas sustinet. Affectus vehementissimos cantando exprimunt, reliqua loquuntur, præterea multis declamatio ipsa canticis intermixta est. Dividitur tragœdia in partes, quarum prima *Sis tse* prologi instar est, reliquæ *tche*, quod *actus* sonare poterat, dicuntur, quas in scenas subdividere nihil prohibet. Tragœdia hæc excerpta est ex libro *Yuen gin po tchong*, sive collectione centum optimorum poematum theatralium, sub dynastia *Yuen* compositorum. Liber hic quadraginta Voluminibus constat, in quatuor *tao* distributis. In arte medica progressus adeo magnos facere non potuerunt Chineses, quandoquidem Physices & Anatomiz prorsus fere sunt ignari; admodum tamen in judicandis ex pulsu arteriarum morbis exercitati sunt, plurimorumque simplicium, quæ non sine successu adhibent, cognitione instructi. Calidum innatum cum frigido radicali utramque in eorum libris medicis paginam facit. Velimus, apud ipsum Autorem legatur synopsis systematis medici, nec non scripta haud inficeta, 1) *arcantum pulsus*; 2) excerptum ex *pen tsao kang mou*, h. e. herbario Chinesis, sive historia naturali Chinæ, in usum Medicinæ, Autor ejus *Li chi tchin*, ex familia *Ming*, extremam ei manum, morte præventus, imponere non potuit: hinc a filio ejus revisum & suppletum, ac a tribunali ritu jussu Imp. *Van lie* publici juris factum est; 3) *pen tsao ti y kiuen*, in cuius *Lib. I §. 1* agitur de origine herbariorum, omnibusque herbariis, antiquis ac recentioribus, ad nostra usque tempora; 4) excerptum *pen tsao* Imp. *chin nong*; 5) excerptum ex *pen tsao leang tao hong king*, dicto *ming y pié lou*; 6) collectio variarum formularum medicarum, medicamentorumque, quibus

quibus utuntur, præcipuorum, v. c. planta *gin feng*, herba, granisque *tsu*, carne elephantis, cameli, equi marini, cancri petrificati, musco, rhabarbara, cera alba, ab insectis facta, aliisque. Postremo loco comparet opus Medici cujusdam Chinesis, a P. *Dentrecolles* translatum, quo tradit arcanum, a se repertum, vitam longævam ac valetudinem morbis haud turbatam, ope diætæ, conservandi. Inscriptum est opus *Tchang feng*, quo nomine doctores falsæ cujusdam sectæ gloriantur, arcanum immortalitatis se invenisse, jactantes; at hanc impiam stolidamque notionem voci minime subjectam vult Noster; rem autem omnem ita informat, ut, tam animi, quam corporis, actionumque nostrarum, rationem habendam esse, disputet. Concludit *Tomum* explicatio vocabulorum Chinesium in tribus Voluminibus occurrentium.

Tomus IV rebus Tartarorum enarrandis destinatus est. Habes hic observationes geographicas, ad Tartariam spectantes, ex Missionariorum, Mappas adornantium, annotatis excerptas; tum de provinciis Tartarorum *Mantcheoux & Mongous*; observationes historicas *Gerbillonii* de Tartaria magna, atque item geographicas de terris *Mongous*; exquisitas de lingua Tartarorum *Mantcheoux* observationes; descriptiones duorum itinerum in Tartariam orientalem & occidentalem, P. *Verbiestii*, nec non octo itinerum in Tartariam, *Gerbillonii*, accuratissime ac jucundissime confectas; observationes geographicas P. *Regis* de *Corca*, brevemque regni hujus historiam, ex tribus Historicis depromptam, nempe ex *Tsen kio kiu loui chu*, sive theatro mundi, ex *Quang yu ki*, sive epitome Chorographiæ, & ex *Fang yu ching lio*, sive Geographia universali; relationem succinctam Capitanei *Beerings* de itinere Kamtschatkam versus eo sine suscepto, ut exploraret, utrum hæ terræ Americæ septentrionali sint contiguae, an mari eo pertingi possit; denique P. *Regis* observationes geographicas & historicas de regno *Thibetano*. Hisce annexus est Catalogus quarundam latitudinum longitudinumque, ex dimensionibus geometricis resultantium. Longitudines ad meridianum Pekingensem conformatae, neque ad Parisiensem revocatae sunt, quo minor

errandi sit materia. Latitudines ope instrumentorum accuratissimorum observatz. Vocabulorum Tartaricorum & Chinesium explicatio toti Operi præstantissimo finem imponit.

CONTINUATA ITINERARII ANTONINIANI, a PETRO WESSELINGIO editi, *Recensio.*

Vid. *Acta* hujus *Anni Mens. Febr. pag. 49.*

Fidem, quam *Mense Februario pag. 53* dedimus, liberaturi, paulo distinctius de meritis in novam hanc *Itinerarii Antoniniani* editionem, quibus orbem sibi eruditum Cl. *Wesselingius* obstrinxit, dicemus, sed hac lege, ut non uni Itinerario illi, quod alii jam, inprimis *Hieron. Surita*, doctissimis annotationibus illustrarunt, inhærentes, ad Itinerarium Hierosolymitanum & *Hieroclis* Synecdemum, in quorum utroque clarissima luce perfundendo Cel. *Wesselingii* industria inprimis enituit, æque respiciamus, atque adeo fortasse potiora inde, quæ producenda erunt, specimina decerpamus.

Generatim observandum, Virum eruditissimum, non contentum iis, quibus unis vulgo adhuc, contra quam primi literarum instauratores solebant, in veterum monumentis illustrandis doctissimi quique usi sunt, præsidis, per sæpe ad numos veteres provocasse, ex iisque veteri Geographiæ, *Hofsteno* ad *Stephanum* præeunte, lucem haud mediocrem intulisse. Nonnunquam & numos laudat nondum descriptos, qui extant in gaza *Wildiana*, quam etiamnum integram superesse, merito lætamur. Ejus generis est numus *Sebastes*, quæ olim *Elæusa* dicta, cujus anteriore in parte CABINA TPANKYAA . . . & posteriori CEBACTH. IEP. AC. AYT. NATAPXIC. EAEYΘEPA cum turrato velatoque capite, unde recte colligit, urbem *Sebasten* in *Cilicia Gordiani Pii* ætate satis illustrem fuisse, & re nautica valuisse. Similem paulo post adducit ex eadem *Wildiana* gaza numum *Irenopoleos* in *Cilicia*, quæ & *Neronias* dicta, in quo hinc: ATOK. KAICAP. DOMITIA . . . & illinc: EIPH. NOΠO.

ΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ΕΤ. ΒΜ. cum figura turribus ornatæ
 mulieris, rupibus insidentis, e quorum radicibus amnis emer-
 git, æra ΒΜ, si conferantur alii eorum apud *Vaillantium*
 numi, in *Claudii* principatum incidente. Sæpius autem edita
 ab aliis numismata vetera citantur, qualia *Haymiana* in The-
 sauro Britannico, quibus aliquando uberiores paulo lucem
 affundit. Huc spectat, quod *Haymius Tom. II p. 143* adducit,
 in quo e dimidiata Luna juvenile caput, Phrygia tiara orna-
 tum, adscriptis literis: ΜΗΝ ΑΚΚΗΝΟC & altera ex
 parte Hermus urnæ incumbit, addito nomine: ΕΡΜΟC &
 circa: CΑΡΔΙΑΝΩΝ Β. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Vir bonus,
 qui inter Symphonicos Italos in Anglia clarus sero ad has li-
 teras accesserat, & in difficilioribus numis interpretandis alio-
 rum ferè, inprimis doctissimi Abbatis *Benedetti* & Cel. *Jo. Mas-
 soni*, ope & consilio utebatur, censet, *Deum Lunum Ascenum*
 appellari, quod perpetuo circumactus motu sine tentorio agat.
 Sed rectius utique Cl. *Wesselingius* vocem ΑΚΚΗΝΟC
 non Græcæ, sed barbaræ, originis statuit. Simili enim ratione
 & ΜΗΝΟC ΚΑΡΟΥ apud *Strabonem Lib. XII pag. 580*,
 ΜΗΝΟC ΚΑΜΑΡΕΙΤΟΥ in numis Nysæorum in Ca-
 ria, & ΜΗΝΟC ΦΑΡΝΑΚΟΥ rursus apud *Strabo-
 nem Lib. XII pag. 557*, appellatio non Græca, sed barbara, est,
 nec dubitari potest, quin ΜΗΝ ΑΚΚΗΝΟC sit is, qui
 apud eundem *Strabonem Μηνὸς Ἀρκαίε* vel Ἀρκαίε fert no-
 men. Id vero jam ante Cl. *Wesselingium* observavit Collega
 noster in Gothæ num. *Cap. IV pag. 120*, ubi verba ejus: *Rectif-
 sime animadvertit Cl. Haymius, vocem ΑΚΚΗΝΟC esse*
epitheton Dei Luni. Id vero, quod eidem non observatum,
*Strabo (Lib. XII pag. 557 & 577) nobis, licet corruptum, ser-
 vavit, qui memorat, Antiochiæ in Pisidia Μῆνα, b. e. Deum*
*Lunum, cultum, quem modo Ἀρκαίε, modo Ἀρκαίε, cognomi-
 ne appellat, cum ex numo hoc ΑΚΚΗΝΟC omnino dictus*
videatur. Sed nihil facilius est, quam ut, nemine præeunte,
 idem postea, aut etiam ante, animadverterit Cl. *Wesselingius*,
 tametsi eandem Gotham numariam Thesauri Fridericiani no-
 mine plus semel appellat. Exemplo sit numus *Μυλλασσέων*,

quem Editor illius Operis profert rarissimum quidem & notatu dignissimum, sed tamen, quod ingenue fatetur, mutilum, temporisque injuria corruptum, qua de re ille sollicite lectores suos provideque monuit, ut *apud equos judices* (verba ejus damus) *paratior ei venia esset, in descriptione ejus a vero forte aberranti.* Cl. *Wesselingius*, his insuper habitis, præter morem suum, non nimis humane, nisi omnia nos fallunt, numus, inquit, ΜΥΛΛΑΣΣΕΩΝ *nomen præferens* — — *si huc pertineret, ut Viro docto visum est, multa conturbaret; sed cave, illi fidat, aut vera opineris, quæ de novem Caria Dynastis ad eum disputata sunt; numi inscriptio alia omnia docebit, si componatur cum illis, quos Jo. Massonus memorat Vita Aristid. II, 7. Inde enim ΛΑΛΑΣΣΕΩΝ legi oportere apparebit, & in corruptis Thes. Frider. literis ΟΑΒΗΝΩΝ nomen delitescere: præterea ΚΑΙ ΚΕΝΝΑΤ. ΔΥΝΑΣΤΟΥ sanum esse, neque inde ΚΑΙ ΕΝΝΑΤΟΝ ΔΥΝΑΣΤΗΝ effici posse.* Hic si quis Editorem Thesauri Fridericiani æque monuisset, ac Cel. *Hemsterbusius* Cl. *Wesselingium*, prout is p. 212 fatetur, in vita Aristidis *Massoniana* numos ΚΕΝΝΑΤΩΝ recenferi, dubitandum non est, quin is conjectura sua de nono Cariz Dynasta abstinuisset. Tametsi, cum neque Eruditiss. *Massonus*, neque Cl. *Wesselingius*, de regione ΚΕΝΝΑΤΩΝ, scriptoribus prorsus ignota, nos docere quidquam possint, etiamnum ampliandum nobis, neque in alterutram partem, dum certiora erui possint, pronuntiantum, videtur. Sed tamen, cum ille huic ipsi conjecturæ tam parum fidat, ut æquorum judicum in antecessum veniam sibi exorandam duxerit, opusne erat admonitione Cl. *Wesselingii*, qua cavere lectorem jubet, illi ne fidat, aut vera opinetur de novem dynastis Cariz disputata? Sed & alio loco conjecturam ejusdem Editoris Thesauri Fridericiani de literis numeralibus in Seleuciensium numis, sub *Trajano* cufis, notat, qua is dixerat, *forte* novam designari æram, cujus initium repetendum a *Trajani* pietate, Jovi Casio in iis partibus probata. Ubi & *Wesselingius* objicit, *Beroensum & Chalcidensium numos iisdem literis notatos, additque, non putare se, arbitratum*

Pag. 711.

zurum Virum doctum, ad omnes Syria urbes eam aram pervasisse, & passim Syros ex cultu Casti apud Seleucienses Jovis annos sub Trajano numerasse: forte verius eas monetariorum notas creditum iri, nobis nunc ignotas. Sed literæ illæ singulares in Seleuciensium numis si æram forte peculiarem denotant, in Beroensium numis Chalcidensiumque iisdem literis eandem prorsus designari, quis dixit, aut quomodo id inde efficitur? An eadem literæ numerales in numis antiquis eandem prorsus epocham semper significant? Annon etiam inter vicinas urbes ad diversam æram designandam adhiberi commode potuerunt? Rationi admodum infirmæ nova, quæ subjicitur, nihilo firmior est conjectura, si tamen nova dicenda est. De monetariorum enim notis trita omnia, & nihil facilius est interpretari numos, si κρησφύγετον hoc, si quid difficultatis inciderit, placere nobis patiamur. Sed hæc hæcenus. Alia sunt prope infinita, in quibus candor, eruditio, & singulare acumen Cl. *Wesselingii* elucet. Huc pertinet imprimis industria in illustrandis emendandisque occasione oblata antiquis recentioribusque Autoribus. Sic *Ovidium Metam. Lib. VIII v. 719* doctiss. *Vir pag. 667, Quintilianum, qui Lib. I Inst. Orat. Cap. 5 ambulare viam e sermonis Latini finibus proscrit, pag. 571, Plinium Hist. Nat. Lib. VII Cap. 56, pag. 329, ex Græcis Isocratem pag. 644, Libanium pag. 643, Eusebium pag. 683, atque alios alibi, nova luce perfundit. Nec minus de recentioribus scriptoribus egregie meretur, quorum παρομοιώματα modeste indicat & corrigit, ut *Jo. Harduini pag. 638 seq. Jo. Millii ad Cap. XXVI, 16, Luca Act. Apostol. pag. 651, Gothofr. Olearii, clarissimi Philostrati Operum editoris, pag. 577 & 697, ut reliquos taceamus. Non raro ἀνενδότως aliorum observationes suis inseruit notis, cujusmodi *Holsternii ad Stephanum ineditæ animadversiones, a Cel. d'Orvillio communicatæ, pag. 522 & 681, ut longe plurima, quæ, purpuræ instar, late effulgent, lectorumque oculos ad se convertunt, quod ea sigillatim recensere nimis longum foret, κατὰ μέρος δώματα, Cel. Hemsterbusii liberali manu suppeditata, taceamus.***

160 NOVA ACTA ERUDITORUM
APPARATUS AD HISTORIAM HUNGARICÆ, sive Collectio miscella Monumentorum, ineditorum partim, partim editorum, sed fugientium. Conquisivit, in Decades partitus est, et Præfationibus, atque Notis, illustravit, MATTHIAS BEL.

Decadis I Monumentum I & II.

Posonii, sumtu Philohistorum patriæ, typis Jo. Pauli Royer, 1735, fol.
Alph. 1 plag. 4.

Quod olim ex parte Jac. Bongarsius præstitit, quod & præstiturum se aliquando promisit Schmeizelius noster, id jam plenissime præstare incipit carum & patriis & exterorum musis nomen, Matthias Belius, Vir inter Hungaros talis, quales si reliquæ gentes Europæe unum aut alterum numerarent, non sane ætas ulla clarissima historiarum luce nostram superaret. Is, occupatus ab aliquot inde annis in magno & augusto *Hungaria nova illustrata* Opere, cujus *Tomum* nuper *primum* in manus nostras traditum gaudemus, cum illud inprimis agendum sibi intelligeret, ut, si quid Scriptorum Hungaricorum, aut editorum olim, sed inventu rariorum, aut adhuc in tenebris latentium, ætas superior tulisset, eos omnes vestigaret diligenter, vestigatosque in rem eruditorum communem converteret, jamque labore magno, nec minore sumtu, illud assecutum se videret, ut veterum monumentorum apparatu instructissimo vix cuiquam esset secundus, non, quod alii solent, malo quodam literarum fato nati, sibi soli servandas has divitias, aut perpetuo quodam carcere includendas, sed, quod historiam patriam contexturis uberrimam dicendorum materiam suppeditare possent, usibus consecrandas publicis, existimavit. Habebit igitur in posterum, cur Italix, Muratorius suos, Gallix, Chesneus, Labbeus, & Baluzius, Angliæ, Cambdenus,

*nos, Seldenos, Fellios, Galeos, Hispaniæ, Schottos, Belgio, Grotios, ipsique Germaniæ, tot gestorum suorum conservatores ambitiose commemoranti, unum Belium suum, velut omnibus parem, opponat, felix ex tanto cive Hungaria. Has curas animo volvens Cel. Belius, ut honesta civium liberalitate sensim incrementa caperet illustre Opus, nec immensa voluminis moles gravis esset emtoribus, eas consilii sui rationes iniit, ut singula Scriptorum Monumenta sigillatim ederet, & diverso tempore diversos velut partus excluderet, quibus paginarum numero & serie Alphabetorum inter se conjunctis, inque *Decades* distributis, justum aliquando *Scriptorum Hungaricorum* corpus sit expectandum. Præterea commodum lectoribus in edendo ordinem servabit, ut prodromi loco, quæ ad Chorographiam Hungariæ pertinent, præmittat, tum Chronologiæ rationem habeat, indeque Monumenta ea omnia, quibus Hungarorum, aut cum his conjunctorum populorum, gesta illustrentur, larga manu expromat. Erunt in his non soluto tantum, sed ligato etiam, sermone scripta, quorum selectus & utilitatem lectori, & voluptatem, spondeat. Accedent & subinde doctissimi Editoris Annotationes breves, criticæ inprimis, aut momenta notatu digniora aliorum Scriptorum testimoniis firmaturæ. Singulos Scriptores in clientelam Illustrissimi alicujus Mæcenatis tradet Epistola eleganti & polita; singulos etiam Præfatione ornabit, indicatura fontem, unde petitum sit Monumentum. In universi Operis limine Præfatio generalis comparet, exponens instituti rationem, civesque inprimis Hungaricos ad conquirenda undique & in commune conferenda, quæcunque faciunt ad illustrandam Hungariæ Historiam, monumenta exstimulans. Præ ceteris sibi dari rogat Diplomata Regum, Ducum, Archi-Episcoporum, &c. Acta publica Diætarum, Pacificationum, Legationum, Denuntiationum belli, Promulgationum Pacis, &c. Literas Regum, Palatinorum, Judicum Curiæ, Banorum, Magistrorum Tavernicalium, Ducum Belli, Legatorum; Sigilla vetera, in quibus & Regum imagines, & regnorum insignia sunt expressa; numos, inprimis memoriales; Lapides sepulchrales, vexilla funebria, & Inscriptiones*

antiquas; Panegyricas in memoriam clarorum virorum aut feminarum Orationes; Cantilenas, seu Carmina vernacula, in Hungarorum cladibus aut victoriis decantata; Templorum & Cœnobiorum foundationes, nec non immunitatum & privilegiorum tabulas; religioforum Ordinum historias; Synodorum nationalium Acta; denique illustrissimarum domuum annales, diaria, genealogias, schedasque, factorum notabiliorum conservatrices. Qualia, cum sint ejus generis omnia, unde clarissima lux accendi antiquioribus Hungarorum gestis possit, si, quod ipsi nos vovemus, in manus venerint tam dextras, & tractandis his superiorum temporum reliquiis assuetas, nullum est dubium, in magnum eorum, qui scrutandis regionum ac populorum antiquitatibus operam impendunt, commodum, ipsamque gentis Hungaricæ insignem id gloriam cessurum. Monumenta illa bina, quæ suo jure Collectionis *Beliana* principium ornant, sitim nostram accendunt spectandi reliqua; adeo plena sunt bonarum rerum, atque adeo digna, quæ in notitiam non Hungarorum tantum, etsi horum maxime, sed exterorum etiam, veniant. Horum *primum* sinit *Nicolai Olabi, Archiepiscopi Strigoniensis, Hungariam, sive de Originibus gentis, regionis situ, divisione, habitu, atque opportunitatibus, Librum singularem, a Stephano Zitzkovszkyo, Fiscii regii in Hungaria Advocato, cum Cel. Editore communicatum, jamque primum in lucem editum; cui & accessit ejusdem Autoris Compendiarium atatis sue Chronicon, ex schedis Ostrothianis, quæ sunt in manibus Cel. Editoris, publicatum. Scriptorem hunc sacrum esse jussit Noster Serenissimo Principi, Francisco III, Duci Lotharingæ, atque Hungariæ Locumtenenti, cujus illustrissimo nomine Operi per se satis splendido major dignitas & gratia conciliatur. Quis fuerit *Olabus* iste, quibus honorum gradibus ad summum Archiepiscopatus Strigoniensis fastigium adscenderit, quibus denique in Historiam Hungariæ meritis inclaruerit, & ipse pluribus nos docuit Cel. Editor in *Hungaria nova, Cis-Danubiana, Tomo I, nuper demum edito, & ex parte cognitum est iis, quibus jam olim Scriptoris hujus Historiam Attilæ, semel iterumque excusam, videre**

videre & approbare contigit. Utrumque Opus *Olabus* Bruxellis in Batavis A. 1536 composuit, quod docet ipsius Autoris testimonium, adscriptum Codici horum librorum MSto, quem servat augusta Vindobonensis Bibliotheca. Mirum hinc, cum eodem tempore uterque labor sit confectus, qui factum, ut prela alter sæpius, alter nunquam, subierit. Probabilis est Cel. Editoris conjectura, cum extra patriam, nullis fere adhibitis domesticis Scriptoribus, industria quasi extemporali, scripta sit Hungariæ Historia, noluisse Autorem publicando Operi prius curam impendere, quam licuerit ipsi, in patriam aliquando reduci, illa olim scripta in meliorem formam redigere. Quorum cum nihil postea perficere per negotiorum publicorum cumulos potuerit, Opus ipsum scriniis Autoris diu abditum delituisse, nec, ut est gens illa istarum rerum parum curiosa, de edendo eo ad hunc usque diem cogitatum. Quicquid sit, præter omne suum meritum tam diuturnis vinculis detentus est liber, quippe sic satis cultus, & sive fidem, sive diligentiam Autoris spectes, luce publica dignissimus. Multa enim hinc de Hungariæ, ut universæ, ita singularum inprimis ejus partium, Budæ, Vissegradi, & Strigonii, habitu situque, de *Corviniana* Bibliothecæ, olim per terras late omnes celebratissimæ, honore & divitiis, deque aliis Hungariæ Historiæ momentis, singularia & scitu admodum jucunda discas, quorum notitiam vix copiosam ita, aut ita accuratam, Scriptor quisquam alius suppeditet. Generatim de Autoris instituto ita tene, actum hic *Capitibus XIX* de Scythia vetere, & originibus Scytharum, de horum bellis & propaginibus, de Hunnis, eorumque adventu in Europam, de nomine, situ, & majoribus Hungariæ fluviis, de Hungaria occidentali, regia Buda, hujusque Bibliotheca, de urbibus, castris, & oppidis, in Budæ vicinia, de reliquis ulterioris Hungariæ urbibus & opportunitatibus, de secunda Hungariæ parte, citra & ultra Savum sita, de tertia ejus parte, quæ Danubium & Tibiscum interjacet, de residua ejusdem parte, de Hungaria Trans-Tibiscana, de Moldavia, de Transylvania, de reliqua ultra & infra Tibiscum Hungaria, de Provincia Themesiensi, & hujus vicinia, denique

de variis Hungariæ opportunitatibus. Edidit Opus Cel. *Belius* ex duobus Codicibus MStis, eidemque poliendo omne, quod potuit, studium adhibuit, additis partim ad marginem lemmatibus idoneis, & paragraphorum signis, partim subjunctis hinc atque illinc notis eruditissimis, quibus aut rectius formantur Autoris dicta, aut ex monumentis fide dignis illustrantur. Quod sub finem hujus Historiæ accessit, ejusdem Autoris *Compendiarium suæ ætatis Chronicon*, perbrevis est ac vere compendiariorum opella, potiora illorum temporum momenta secundum annorum seriem commemorans, & absque omni verborum ornatu dimittens.

Alterum Hungariæ Historiæ Monumentum, liberali manu Cel. *Belii* nobiscum communicatum, exhibet *Michaelis Sigleri Chronologia rerum Hungaricarum, Transylvanicarum, & vicinarum regionum, Libros duos*, nunc primum in lucem editos. Consecratum est Opus Celsissimo Principi *Emérico*, e Comitibus *Eszterbazy de Galantha*, Archi-Episcopo Strigoniensi, cujus in literas amor, maxime vero in *Hungariam Belianam* merita, Epistola gravi atque eleganti prædicantur. Editione hujus libri gratum se facturum putavit Editor iis inprimis, qui civiles & ecclesiasticos motus, quibus jactatam superiori ætate Transylvaniam constat, legere ex vero descriptos cupiunt. Facit & illud ad commendationem libri, quod ejus Codice MSto olim usus est in conscribenda rerum Transylvanicarum Historia *Wolfg. Bethlenius*, Scriptor solers & accuratus, qui & ipsa sæpe *Sigleri* verba retinuit, tanquam Scriptoris, cui plurimum in rebus Hungaricis fidei sit tribuendum. Codicem, unde hæc desumpta sunt, nactus est Doctiss. Editor liberalitate *Sam. Bobussi*, causarum patroni inter Hungaros dexterrimi, eundem plane, quem Autor olim *Stephano Bathorio* dedicaverat. Notarum nihil adjecit Editor, ne, quæ ipsa ejus sunt verba, breviter doctam oneraret explicatione non necessaria. Opus ipsum *Siglerianum Libris duobus* distinctum est, altero res gestas Pannonum, vicinarum gentium, & Hunnorum, porro Ostrogothorum, Rege *Valamiro*, devictis Hunnis, Pannoniæ annis 68 imperantium, secundum ingressum Hunno-

rum in Pannoniam sub septem Ducibus, atque Hungariæ conditionem sub Regibus domesticis, ab A. C. 366 ad 1549, *Capitibus sex* complectente, altero res Hungaricas, Transylvanicas, & vicinarum Provinciarum, ab A. C. 1550 ad 1563, *Capitibus duobus* enarrante. De Autore ejus, nihil, quod nos edoceret, habuit Doctiss. *Belius*, nisi Cibiniensis Reipublicæ Syndicum, virutisque doctum, & in investigandis rebus patriis admodum solertem, fuisse.

Usque huc processit *Beliana* musæ nobilis industria, ardorque patriam rem altius proferendi, &, quæcunque ad splendorem ejus faciunt, in æternas tabulas redigendi. Jam, si quis aut inter Hungaros patriæ Laribusque suis bene cupit, aut inter externos rectiorum studiorum sensum habet, nobiscum is præstantissimo Virò, cujus honesto studio præclara hæc munera ad nos venerunt, ad prosequendum conficiendumque iter laudatissime cœptum, otium viresque integras, auram fortunæ secundam, magnorum Principum præsidium, civiumque plausum, ex animo comprecetur.

JACOBI GRETSERI, SOCIETATIS JESU
Theologi, Opera omnia, aucta & illustrata.

Tomus V & VI.

Ratisbonæ, sumtibus Jo. Conr. Peez & Felicis Bader,
Sociorum, 1735, fol.

Tom. V Alph. 6 plag. 22, Tom. VI Alph. 7 plag. 8.

Tomi V *Parte priori* comparent primo loco duo Libri de facris processionibus, quarum nominibus tam apud Latinos, quam Græcos, expositis, antiquitatem, modum, & formam, descripsit Autor, docuitque, illas & Deum placare, quando terræ motus sæviunt, & ad avertendas calamitates publicas valere, atque in hostium irruptione, arcium obsidione, pestilentia grassante, institutas fuisse, nec exequias sine processionibus facile elatas, subjectis processionibus statis urbis Constantinopolitanæ in festo Palmarum & in festo Corporis Christi. *Lib. II* de processionibus Autor contra adversarios agit, & demonstrare fati-

- git, processiones esse utiles & frequentandas, easque ad loca & memorias Sanctorum recte institui solitas, nec superstiosum esse, præferre in supplicationibus cruces, vexilla, cereos, imagines Sanctorum, &c. Sequuntur *Libri III* de funere Christiano: ubi *Lib. I* de lotionem, unctura, vestitu, & collocatione mortuorum ad spectaculum, cultum, preces, & humanæ recordationem conditionis, de more pulsandi campanas, de facibus prælatis, de luctu, de vestibus mutatis, disquiritur. *Lib. II* de feretris, modo & tempore, quibus elati mortui, de frequentia populi, ad funus concurrentis, de funeribus cum cereis seu facibus, cum psalmis, crucibus, & thuribus ductis, de cœmeteriis, agitur. *Liber vero III* preces pro defunctis & jam sepultis, sacrificium Missæ immolatum, defendit, & flores tumulis sparsos, epitaphia addita, epulas funebres, moremque collocandi cibos super sepulchra defunctorum, & ferendi epulas ad basilicas Martyrum, illustrat. Succedunt Gratæ *Danieli Cramero*, Stetinensi in Pomerania Lutherano prædicanti, persolutæ pro Paralipomenis ad Libros de funere Christiano transmissis.
- 161 seq. Sequuntur Disputationes duæ, altera de subterraneis animarum receptaculis contra Sectarios, altera de statu beatorum, olim in Academia Ingolstadiensi ad publicum examen & certamen propositæ, ac tandem Disputatio de variis cœlis Lutheranis, Zwinglianis, Ubiquetariis, Calvinianis, Sanctorum vel veris, vel fictitiis, receptaculis & habitaculis. *Pars posterior Tomi V* complectitur Libros duos de Festis Christianorum adversus *Daneum, Drefferum, Hospinianum*, aliosque; Auctarium ad hos duos Libros, seu Dissertationem pro sacratissima corporis Christi solennitate & sacrosanctæ Eucharistiæ cultu, adversus *Rudolphum Hospinianum*; alios duos de benedictionibus, & tertium de maledictionibus; Vindicationem locorum quorundam *Tertullianicorum* a *Francisci Junii* depravationibus, scilicet de signo sanctæ crucis, de imaginibus, de sacrificio Missæ, de precibus pro defunctis, de Eucharistia, de oleo benedicto, de exorcismo, de inferis, de ecclesia Romana & summo Pontifice, de traditionibus, de processionibus & stationibus.
- 171 seq.
305 seq.
- Tom. II *Tomo VI* habentur Apologia pro *S. Gregorio VII*, Pontifice
pag. 1.

tifice Maximo, in qua leguntur inedita quædam pro eodem Pontifice Opuscula *Bernaldi*, Constantiensis Presbyteri; Vita, electio, & res gestæ ejusdem *Gregorii VII*, ex Libro quarto *Onuphrii Panvini* de varia Romani Pontificis creatione; Commentarius *Pauli Bernriedensis* de vita *S. Gregorii VII*, Pontificis Maximi, & *B. Herluca* Virginis, cum prolegomenis & notis; *Cæsar Baronius* a *Goldasti* calumniis vindicatus, & in eo cum alii Pontifices Romani, tum *S. Gregorius VII*; *Gerbobi Reicherspergensis*, in Bavaria Præpositi, de *Henrico IV & V*, & *S. Gregorio VII*, nonnullisque consequentibus Romanis Pontificibus, Syntagma; brevis refutatio Alogiarum *Anne Commenæ* in Alexiade contra *S. Gregorium VII*, Pontif. Max. Indiculus imposturarum & criminum falsi, quæ *Goldastus* in *tertio Tomo* Constitutionum Imperialium commisit; Gemina adversus *Melchiorum Guldinastum*, Calvinianum replicatorem, vel potius quadruplatorem, defensio, prior, pro S. R. orthodoxi & catholici Imperii avita majestate, replicationem *Calvinianam*, Imperii hujus vastatricem, examinat & refutat, posterior complura monumenta pro *S. Gregorio VII*, aliisque Pontificibus Romanis, exhibet; *Arnaldi*, Brixienfis, in *Melchiore Goldasto* Calvinista redivivi, vera descriptio & imago; Commentariolus de Imperatorum, Regum, ac Principum Christianorum in sedem Apostolicam munificentia; accedunt Appendices duæ, quarum prima de Edicto donationis *Constantiniana*, & novo ad id Commentario, secunda de Diplomate donationis *Othonis III* Imp. factæ *Sylvestro II*, Pontifici, agit; Volumen Epistolarum, quas Romani Pontifices, *Gregorius III*, *Stephanus III*, *Zacharias I*, *Paulus I*, *Stephanus IV*, *Adrianus I*, & Pseudopapa *Constantinus*, miserunt ad Principes & Reges Francorum, *Carolum Martellum*, *Pipinum*, & *Carolum Magnum*. Unusquisque *Tomus* Indicibus suis est instructus.

Pag. 98.

175.

245.

265.

257.

300.

DECISIONUM IMPERATORIARUM SYNTAGMA, continens *Quinquaginta* Imperatoris **JUSTINIANI** Decisiones, quibus præcipuæ veterum *Juris Autorum* Controversiæ definiuntur; sub Augustissimis *Auspiciis*

spiciis Invictissimi Maximique Cæsaris, CAROLI SEXTI, in sacro Palatio publicæ disquisitioni submissum ab Illustrissimo Domino JOANNE HUGONE S. R. I. Libero Barone AB HAGEN, S. C. M. Ephebo, Præside Prænobili, Clarissimo, ac Consultrissimo D. JOANNE JACOBO OPPENRITTER, J. U. Doctore, S. C. M. Epheborum, nec non in antiquissima & celeberrima Universitate Viennensi Codicis Professore Publico ac Ordinario.

Viennæ Austriæ, typis Joannis Petri van Ghelen, Sacræ Cæsareæ Regiæque Catholicæ Majestatis Aulæ Typographi, 1735, 4.

Alph. 5 plag. 10.

Summis merito laudibus extollitur *Triboniani* opera, qua in decidendis difficillimis quæstionibus juris, dirimendisque veterum Jurorum controversiis, usus est *Justinianus* Imperator. Namque nulla ille, doctissimorum Juris interpretum judicio, in re magis, quam in perficiendo *L Decisionum Opere*, ingenii vim ostendit. Sicuti autem res ardua maximique momenti fuit, gravissimas antiqui Juris conditorum contentiones nova, eaque apta, ratione componere, ac, ponderatis utriusque partis argumentis, omnibusque dubiis, quid analogiæ juris, quid æquitati, quidve publicæ rei, conveniret magis, tandem aliquando definire; ita non minore laude digni sunt, qui ipsi harum Decisionum accuratiori explicationi infudarunt. Neque enim ea sine magno labore ex rationibus decidendi sæpe absconditis, diversis sectarum juris doctrinis, primisque veterum altercationum originibus, est haurienda. Sed, quod alios detererere potuisset, excitavit Illustrissimum S. R. I. L. B. *Jo. Hugonem ab Hagen*, qui, cum S. C. M. Ephebus esset, in mediis obsequii aulici occupationibus, tantum temporis literarum studiis, & præcipue Juris scientiæ, impendit, ut, quod vix unus vel alter Commentator
jam

jam provectiore ætate, multorum annorum decursu, absolvit, pæne adolescens adhuc, mira diligentia atque solertia perficeret, librumque, quem in præsentem recensendum summissimus, adornaret. Hic uti Decisionum Imperatoriarum Syntagma jure suo audit, & multiplici doctrina refertus est; ita nullum ejus fronti sanctius, quam ipsius Augustissimi atque invictissimi Imperatoris *Caroli VI* nomen, nemini rectius, quam summo Musarum præsidio ac decori, dedicare illum Autor potuit. Ne vero minus strenue defenderet opus suum, quam docte concinnaverat, publico illud eruditorum examini submitit, Præside usus clarissimo, eoque acutissimo, Jcto, *Jo. Jac. Oppenrittero*, quem antea præceptorem ducemque in studio Juris nactus fuerat. Quanquam is ea die non tam adjutor, quam approbator, adfuit, uberrimosque suæ institutionis & ingenii Auditoris sui fructus & ipse cepit. In ipsa elaboratione ita versatus est, ut, perlustratis, quæ *Franciscus Linglois*, Professor olim Vesontinus, *Wilhelmus Ludwelligus*, in Academia Altorfina, & *Jo. Strauchius*, in Jenensi, *Dominicus Bassus*, in Ingolstadiensi quondam Antecessor, ad L Decisiones scribere aggressi sunt, præcipui earum Commentatoris, *Emundi Merillii*, Antecessoris Bituricensis, cujus etiam prolegomena præmisit, methodum imprimis sequeretur. Dum tamen recentiores Juris Scriptores consuluit, variasque eorum opiniones examinavit, veteres non posthabuit, sed, ipsos semper fontes adiens, Jurisprudentiam elegantiore cum forensi egregie conjunxit. Subjecit etiam seriem Juris Autorum utriusque sectæ, & Sabinianorum, & Proculianorum, itaque Erciscundorum sive Miscellionum, quam sequitur Syllabus L Decisionum *Justiniani*, secundum ordinem temporis, quo editæ fuerunt. Ipse Illustrissimus Baro illas eo ordine sistit, quo in Codice repetitæ prælectionis reperiuntur. Speciminis loco unam alteramve ex toto Syntagmate jam decerpisse sufficet. Ita Decisionem XIV, quæ est ad *l. ult. C. ad Sc. Maced.* eo rectius explicaturus, rem altius repetit ex historiæ Romanæ monumentis primumque commendat frugalitatem orientis reipublicæ exemplo *Q. Cincinnati*. Deinde ingentem secutis temporibus

bus *Lucullorum*, *Liciniorum*, *Crafforumque*, luxum notat, ex quo usuræ atque aliæ artes illicitæ creverint. Tum leges, effrænatæ juvenum licentiæ jam ante oppositas, commemorat, adeoque causam, ortum, & progressum Scti Macedoniani, fœnorisque, sive liciti, sive illiciti, historiam persequitur. Denique varias, easque-utilissimas, juris quæstiones ventilat, legibusque obstantibus hinc inde ingeniose conciliatis, de hujus Scti tum extensione, tum restrictione, amplius differit. Inter alia dubium veterum Jctorum, an ratihabitio patris ita filium afficiat, ut exceptio Scti cesset, distinctione inter res facti & juris solvit, & in his non æque, ac illis, ratihabitionem validam esse, ex variis eruit exemplis, istam tamen distinctionis subtilitatem ab Imperatore *Justiniano* ex rationibus haud contemnendis sublatam esse, observat. Filiumfamilias militem, ex mutui contractu, non solum usque ad quantitatem peculii castrensis, uti *Merillius* sibi persuasit, sed in solidum, obligari, vel eam ob causam existimat, quod alias Imperator in §. *fin.* Decisionis nihil novi, nullumque plane dubium, decidisset, cum pridem ante illum *Ulpianus* l. 1 §. *fin.* & 2 ff. de *Scto Maced.* scripserit, filiumfamilias usque ad quantitatem castrensis peculii tantummodo teneri. Præsumtionem autem, quam *Justinianus* dicto paragrapho inducit, scilicet militem non in aliam, quam castrenses causas, mutuam accipere pecuniam, non juris solummodo, sed juris & de jure, esse, ex ea inprimis ratione contendit, quia Imperator hic non tantum præsumferit, sed etiam super præsumto statuerit, omni in contrarium probatione exclusa. Expeditis, quæ ad ipsam Decisionem spectant, tres adhuc celeberrimas quæstiones subnectit. Prima est ad l. 7 §. 16 & Lib. 9 ff. ad *SCrum Maced.* Si filiusfamilias pecuniam mutuatus fuerit, deinde vel ipse sui juris effectus, vel pater pro eo partem debiti solverit, an totum debitum censeatur agnitum, atque adeo simpliciter etiam quoad residuum cesset Scti beneficium, an vero pro parte tantum soluta? Quam quæstionem, contra communem aliorum sententiam, qui per solutionem partis totum debitum approbatum censent, ex naturali ratione decidit, qua in dubio suum nemo jactare, aut juri pro se in-

troducto, ultra, quam patet, renuntiare, præsumitur. Leges autem adductas, quæ sibi ob stare videntur, atque, solutione partis SCti exceptionem tolli, innuunt, distinctione adhibita conciliat: cessare SCtum quoad partem solutam, non vero solvendam. Secunda circa *l. 14 ff. de reb. cred. & l. 9 §. 1 ff. ad SCt. Maced.* inter se dissonantes versatur, ubi quaeritur, si filiusfamilias pecuniam, mutuo acceptam, creditori solvit, an patri actio detur adversus creditorem? Hic, uti, nummos extantes a patre posse vindicari, satis constabat, ita, quid statuendum sit, si consumti fuerint, inprimis examinat, relatisque veterum Jctorum, *Juliani & Marcelli*, sententiis contrariis, rem ex ipsa æquitate ita definit, ut, si creditor pecuniam a filio acceptam mala fide consumserit, patri competere consumptæ conditionem, sin contra bona fide, cessare illam, arbitretur. Ad tertiam: An jurata filiusfamilias renuntiatio impediat SCti exceptionem? pensitatis variis Doctorum disceptationibus, respondet, filium juramenti quidem religione obligari, posse tamen a judice seculari remissionem ejus obtinere. Simplicem autem renuntiationem, quia eadem facilitate fiat, qua mutuum accipitur, nihil prorsus operari, explosis argumentis *Udalr. Zafsi*, communi Doctorum opinioni contradicentis, loco coronidis addit. Non minorem dexteritatem adhibuit in explananda sequenti Decisione XV *l. penult. C. ad SCtum Vellej.* quam ob argumenti affinitatem hic subungere non alienum videtur. Ad hujus SCti originem atque causas itidem adscendens, Græcorum primum instituta circa jura mulierum perlustrat, easque in primordio reipublicæ Atticæ communi cum viris jure usas, publicis consultationibus interfuisse, adeo, ut calculis mares non modo exæquaverint, sed etiam superaverint, ex *Augustino*, dein vero ita coarctatam fuisse earum potestatem in rebus etiam privatis, nedum publicis, ut de re, quæ plus modio hordei valeret, valide contrahere non possent, ex *Cbrysoftomo* refert. Qua occasione simul originem tutelæ muliebris attingit. Inde, Romanos quoque jam in libera Republica mulieres a negotiis publicis arcuisse, & ad tutorum auctoritatem adstrinxisse, annotat, quoties vel lege, aut legitimo judicio, agere, vel

se obligare, vel civile negotium gerere, vel nuptias contrahere, & in manum convenire, vel libertæ permittere, ut in alieni servi contubernio moraretur, vel rem Mancipi alienare, voluissent. Quod ultimum negotium eleganti de veteri distinctione inter res Mancipi & nec Mancipi digressioni ansam præbuit. Post illam de diversa fœminarum tutela, scilicet tum pupillari, tum perpetua, ejusque triplici specie, testamentaria, legitima, huicque affini, cessitia, & dativa, sive prætoria, de causis item tutelæ muliebris, eamque finiendi modis, agit. Denique *Augusti & Claudii* Constitutiones, in favorem sexus fœminini promulgatas, ne vel nimio amore conjugali, vel severitatis metu, virorum obligationes in se susciperent, neve actioni, qua viri teneantur, se subicerent, commemorat, & ab iis ad ipsum SCtum Vellejanum, quod fœminas ab omni obligatione pro aliis etiam, quam maritis, liberat, transit. Hujus, cum causas, tum effectus exponit, ac variis casibus illustrat, ejusque limitationibus ad tres classes reductis, ad ipsam Decisionem progreditur, quæ ob causæ qualitatem, & singulare manumissionis privilegium, mulieri, pro servo libertatis consequendæ causa fidejubenti, exceptionem adimit SCti. Inter quæstiones juris, quas tractat, quantumcunque, modicum etiam, pretium pro intercessione acceptum, a SCti beneficio remove mulierem, statuit. Generatim autem pretium, quod citra usurarum labem, tum in foro externo, tum interno, pro fidejussione accipi possit, ex periculo æstimat, fidejussori ex conditione debitoris imminente, speque majore aut minore, solutum pro illo recuperatum iri. Ipsum SCtum etiam ad fœminas illustres extendit, ac tandem solide refellit eos, qui mulierem, suorum admonitam jurium, ac speiatiim huic beneficio renuntiantem, illud non amittere, crediderunt. Ad Decisionem XIX, quæ continentur *l. 25 C. de Nupt.* præmissis sponsaliorum contrahendorum apud Romanos cærimonis, triplicem nuptias celebrandi modum, consarreationem scilicet, coemptionem, atque usum, explicat, ritusque nuptiales ipsos proponit, rationem præterea, cur in hortis plerumque nuptias fecerint, haud improbabili conjectura ex *Apuleji Apolog. Lib. II* eruit, qui, in villas suburbanas ideo Romanos subinde

subinde secessisse, indicat, ut minore amicorum vicinorumque frequentia tranquillius placidiusque celebrarent nuptias, adeoque sumptibus sportularum nuptialium sese subtraherent, ad quas cives in urbe solebant convolare. Ex hisce facile erit iudicatu, quanto eruditionis apparatu reliquas Decisiones pertractaverit Ill. Autor, quantumque ad melius intelligendas leges Romanas contulerit. Non minus autem ex hoc tirocinio juris apparet, quid aliquando Themis Germanica expectare ab eo possit, cum ipsis rebus agendis fuerit admotus.

HERCULIS FRANCISCI DANDINI, COMITIS, & Fcti Cæsenatis, de Forensi scribendi ratione culta atque perspicua Dialogus primus.

Patavii, typis Jo. Baptistæ Conzatti, 1734. 4.
Plag. 6.

Quanta nostris temporibus dictionis Romanæ in foro coramque tribunali sit negligentia, omnium optime, qui frequentius in judiciis versantur, norunt. Deplorarunt jam dudum clarissimi viri miseram hanc Jurisprudentiæ Romanæ faciem, sed, qua ratione corrigi emendarive possit, hæsitant huc usque, nec, quid decernant, habent. Suscepit idem doctissimus Cæsenatium Jctus, *Hercules Franciscus Dandinus*, haud ita pridem negotium, Dialogumque *de forensi scribendi ratione culta & perspicua* edidit, stili non minus concinnitate, quam pondere argumentorum, & doctrinæ solidioris gloria, commendabilem. Conveniunt *Meranius, Erminius, Phronimus*, felicioribusque opus aggredi conantur auspiciis, quam olim *Guilielmus Budæus*, tam in præclaris *ad Περὶ Ἑρμηνείας Annotationibus pag. 17 seq.* quam in opella posthuma, quæ forensibus vocabulis nova, proprio conficta Marte, surrogat & substituit. Putat Cl. *Dandinus*, non nisi perpetua & curata veterum Autorum lectione feliciter exterminari posse hanc barbariem, & cum *Tullius*

Pag. 3 seq.

L. 2

non sufficiat, reliquam JCtorum Romanorum catervam omnibus Jurisprudentiæ studiosis de meliori commendat nota. Ita enim futurum sperat, uti horrida, quæ ante tribunal obtinet, dictio ejiciatur penitus, & Romanæ voces pro barbaris ex purissimo *Παυδέντης* fonte hauriantur. Exempla proponit, ex quotidianis rerum argumentis ducta, & ubique incomtas pragmaticorum voces, qualia sunt: *tenuta, una petia terra, fructatus, respective, repartimentum, reflectere* pro considerare, *excomputare, depositare in banco, reportare suum recapitum* seu *receptam a bancherio, trahere bancherio literas solvibiles, intricata computa, deducere pratensionem, tractamentum, participare de lucris, defectus nonadimplementi*, ut alia taceamus innumera, veterum ope JCtorum felicissime emendat. Non possumus non, quin unicum in medium afferamus specimen. Scribit *Ulpianus* in *l. 3 §. 1 π. de rec. qui arb. Post causam jam semel atque iterum tractatam, post nudata ejus intima & secreta negotii aperta, æquum non est, arbitrum nolle sententiam dicere.* Hæc vero ab *ἀγογῆς Δεξιμῶσι* *Dandinus* ita efferri ait: *Non est æquitativum, quod arbiter recuset, laudum proponere post causæ merita pluries discussa, atque hinc inde manifesta.* Ejus generis affert *Cl. Dandinus* complura, lecta jucundissima: ut silentio prætereamus criticas, quas oblata occasione attingit, de *emendanda tractamenti voce*, de *l. 12 §. 16 π. de instr. vel instrum. leg. l. 245 π. de V. S. & l. 17 §. 3 π. de action. emt. vend. inter se conciliandis &c.* disceptationes. Optamus Viro de humaniori Jurisprudentia tam præclare merenti vires & otia, quo, quod index hujus Dialogi & finis promittunt, in cœptis pergere laboribus, & politiores literas amplius juvare, queat.

25 seq.
41 seq.

EXERCITATIO MATHEMATICO-JU-

ridica de vera Domini directi in Emphyteuticis prædiis estimatione.

Quid Emphyteuticarii Contractus nomine JCtis veniat, vel tironibus notum est. Eo nempe indigitant contractum consensualem de utili dominio rei immobilis transferendo ea sub lege, ut melioretur, & exinde certa pensio annua in domi-

nii directi recognitionem solvatur. Præcipue circa hocce Emphytevticarium jus sequentia notanda sunt: 1) quod dominium directum sit apud eum, qui Emphytevtin constituit, utile vero apud illum, qui se obligat ad præstanda ea, quæ ex hoc contractu debentur; 2) quod interitu prædii emphytevticarii totali jus domini directi exstinguatur; 3) quod annuatim pensio quædam, quæ canon emphytevticarius dicitur, sit solvenda; 4) quod, quoties Emphytevtia mutatur, toties cum oblatione prædii laudemium sit solvendum; 5) quod quibusdam gravibusque ex causis Emphytevtia dominium utile amittat, præcipue, si intra triennium canonem non persolvat. Casus: Sit domus quædam vel aliud emphytevticarium prædium, cujus dominium directum habeat *Mævius*, Emphytevtia sit *Titius*, quæritur; si *Mævius* in dominii sui directi alienationem consentiat, quid ex æquo, & sine ullius læsione, *Titius* solvere debeat? Sit pretium medium boni, sive prædii emphytevticarii = *a*. Tria nunc præcipue perpendenda sunt: A) Quantus sit valor expectationis *Mævii* ratione prædii ipsius; B) Canon; C) Laudemium. A) Expectatio *Mævii* ratione ipsius prædii ex duplici fundamento erit determinanda. B) Ex 2: Sit igitur numerus casuum, quibus ejusmodi prædia totaliter interiisse observavimus, ad numerum casuum, quibus salva mansisse deprehendimus, ut *m* ad *n* erit secundum regulas, a *Cel. Hugenio, Bernoulliis*, aliisque, traditas, *Mævii* expectatio = $\frac{na}{m+n}$ scilicet ex hoc capite. E) Ex. 5. Unde iterum suppono, esse numerum casuum, quibus apud Emphytevtam prædia mansisse, ad numerum casuum, quibus in Dominum directum etiam utile dominium transisse vidimus, ut *p* ad *q*; erit ratione hujus spes *Mævii* = $\frac{qa}{p+q}$. Quarum duarum expectationum Summa dabit integram *Mævii* expectationem, nempe $\frac{m+n \times q + p+q \times n}{p+q \times m+n}$ A: dicatur hæc quantitas facilioris calculi gratia *C*. Hac expectatione jam determinata, sit id, quod Emphytevtia *Titius* pro prædii liberatione ex æquo dare debet,

bet, = x ; quæ quantitas talis sit, necesse est, ut una cum omni exinde percipiendo commodo (i. e. usuris, iisque per solutionem in sortem redactis, inde denuo provenientius fructibus,) per illud tempus, ad quod Emphyteusis est constituta, vel, si Emphyteusis est perpetua, per infinitum vel (quasi infinitum, quod & civiliter infinitum appellabo,) sit æqualis tribus sequentibus quantitatibus in summam redactis, A) Valori expectationis *Mevii*, cum omnibus inde percipiendis commodis; B) Canonibus annuatim præstandis, legitime ratione interusurii computatis, omnique exinde percipiendo commodo; C) Laudemiis itidem, ut mox ostendam, recte computatis. Priusquam vero ad hæcce evolvenda propero, monendum esse censeo; 1) in interusurio computando me sequi *Leibnitianum* modum, in *Actis A. 1683* propositum, ita, ut, posita e. g. sorte = r quota usuraria = s annorum numero = y , valor sortis anti-

cipatæ sit = $\frac{r}{1+s}y = \left(\frac{1}{1+s}\right)^y \times r$; 2) interusurium æ-

quale debet esse commodo temporis, sive omni emolumento ex re per intermediæ temporis spatium percipiendo, hinc si quantitas r post annos y solvenda, statim conceditur, dabitur

tantum $\frac{r}{1+s}y$; ex qua quantitate si commodum per annos u

quæris, (ubi u suppono esse majus, quam y .) invenies, $\frac{r}{1+s}y$

post annos y producere iterum r , ex quo deinde commodum

usque ad tempus $u - y$ erit = $\frac{u-y}{1+s} \times r$. A) Valorem expectationis *Mevii* cum inde perfruendis commodis quod attinet, erit ob illius expectationem = C , quotam usurariam = s

(quæ in usuris quincuncibus = $\frac{1}{20}$) & annorum numerum

= y . Tota hæc quantitas = $\frac{y}{1+s} \times C$. B) Nunc & de Ca-

nonibus; sit Canon annuatim a *Titio* præstandus = r . Debet igitur *Titius* solvere r post annum, r post biennium, r

post

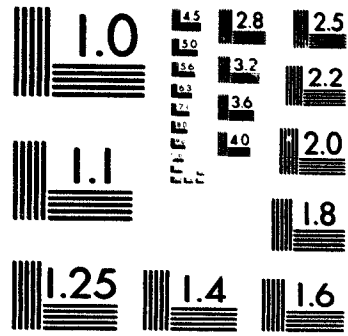
post triennium &c. r post annos y ; hos cum omnes anticipet *Mevius*, inde debet detrahi interusurium: ex his quantitibus, interusurio diminutis, perceptum commodum per annos y erit = commodo percepto ex r per annos $y-t$ (ubi t sit numerus annorum, qui indicat, per quot annos r

anticipato solum est,) adeoque = $\frac{y-t}{1+s} \times r$; per dicta in §. n. 2 notato, unde substitutis loco t numeris 1. 2. 3. &c. donec $t=y$, habebis summam omnium Canonum, sequentem nempe

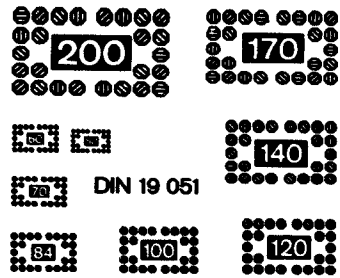
$$\begin{aligned} \text{seriem: } & \frac{y-1}{1+s} \times r + \frac{y-2}{1+s} \times r + \frac{y-3}{1+s} \times r \text{ \&c.} \\ \dots\dots\dots r. = & \left[\frac{y-1}{1+s} + \frac{y-2}{1+s} + \frac{y-3}{1+s} \text{ \&c.} \right. \\ \dots\dots\dots \left. \right] r \text{ cujus Summa} & = \left(\frac{y-1}{1+s} - 1 \right) \times r. \end{aligned}$$

C) Nunc superest, ut etiam Laudemia consideremus. Laudemia dari solent domino directo toties, quoties titulo singulari utile dominium in alium transfertur: & quidem moribus ex centum duo solvi solent floreni. Generalius vero hzc determinaturus, pono Laudemium = da ; ubi d determinandum est per quotam laudemialem, e. g. communiter $d = \frac{1}{50}$. Deinde tempus quoddam medium determinandum, quoties Emphyteuta mutari soleat; idque ex multis observationibus (e. g. si quis sæpius observasset, prædia per seculi decursum in quinque dominos successive fuisse translata, assumet, singulis vicenniis mutationem fieri solere.) Sit ille numerus annorum = g , erit numerus, sive Exponens, qui indicat, quoties laudemium debetur = $y-h$ (ubi b vel est residuum ipsius y per g divi-

sum, si g non est exacte pars aliquota ipsius y , vel est = g , si exacte dividit quantitatem y : nam notes illud Laudemium, quod solvendum esset eo anno, quo Emphyteutis finitur, non amplius debetur); debetur igitur da post annos g , debetur da post annos $2g$ &c. debetur tandem da post annos $y-b$

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART
 NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A

1:24

NOVA ACTA ERUDITORUM
LEIPZIG 1736

(DIE FEHLERHAFTE PAGINIERUNG DER
ORIGINALVORLAGE WURDE BEIBEHALTEN)

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 613 D 4⁰

$y-b$; sed, quoniam hos valores *Mavius* anticipando accipit, detractis interufuriis, & commodis percipiendis connumeratis, secundum normam in Paragrapho no. 2 expositam, prodit sequens quantitas:

$$\left[\frac{y-g}{1+s} + \frac{y-2g}{1+s} + \frac{y-3g}{1+s} + \dots + \frac{g+h}{1+s} + \frac{h}{1+s} \right] da \text{ cujus summa} = \left(\frac{\frac{y}{1+s} - \frac{h}{1+s}}{\frac{g}{1+s} - 1} \right) da.$$

Harum quantitatum inventarum summa, ut supra diximus, debet esse æqualis quantitati x cum omnibus inde percipiendis

commodis per annos y , $= \frac{y}{1+s} x x$. Unde jam habemus æquationem sequentem: $\frac{y}{1+s} x x = \frac{y}{1+s} x c +$

$$\left(\frac{\frac{y-1}{1+s} - 1}{s} \right) x r + \left(\frac{\frac{y}{1+s} - \frac{h}{1+s}}{\frac{g}{1+s} - 1} \right) x da. \text{ Et}$$

$$x = c + \left(\frac{\frac{y-1}{1+s} - 1}{\frac{y}{1+s} x s} \right) x r + \left(\frac{\frac{y}{1+s} - \frac{h}{1+s}}{\left(\frac{g}{1+s} - 1 \right) \frac{y}{1+s}} \right) x da$$

$$\text{Posito } x = \infty \text{ habemus } x = c + \left(\frac{\frac{\infty-1}{1+s} - 1}{\frac{\infty}{1+s} x s} \right) r$$

$$+ \left(\frac{\frac{\infty}{1+s} - \frac{h}{1+s}}{\left(\frac{g}{1+s} - 1 \right) \frac{\infty}{1+s}} \right) x da. \text{ Ex quo propter}$$

infiniti

MENSIS APRILIS A. MDCCXXXVI. 181

finiti naturam deduco, neglectis nempe negligendis $x = c + \frac{1}{s} r + \frac{1}{1+s-1} d a$, adeoque infinitis exterminatis,

erit Juris Emphyteuticarii in prædio constituti ad annos infinitos valor finitus. Ponamus quantitatem $a = 10,000$ flor. $m = 1$. $n = 99$. & $p = 99$, $q = 1$, erit $c = 1000$ flor. fit porro $s = \frac{1}{20}$, $g = 20$, $d = \frac{1}{50}$, $r = 4$ flor. His in formula finali rite substitutis invenies

$$x = \left(1000 + 20 \times 4 + \frac{1}{\left(\frac{21}{20}\right)^{20} - 1} \right) 200, \text{ five}$$

$x = 1000 + 80 + 121. = 1201$. flor. quam proxime. Hæc jam sufficient; quodsi vero quis in hac methodo nostra errorem ostenderit, & monstraverit aliam procedendi viam, ei me obstrictissimum profitebor.

CAROLI LINNÆI, DOCTORIS MEDICINÆ, Bibliotheca Botanica, recensens Libros plus mille, de plantis huc usque editos, secundum systema Autorum naturale in classes, ordines, genera, & species, dispositos, additis editionis loco, tempore, forma, lingua, cum explicatione Fundamentorum Botanicorum.

Amstelodami, apud Salomonem Schouten, 1736, 8.
Plag. 8.

Plurimum interesse noverat Clarissimus Vir, ut assuescerent rei herbariæ tyrones selectui Autorum, possentque in tot tantorumque, haud raro magis pretiosorum, quam utilium, librorum copia familiarem habere hunc aliumve probatæ fidei Botanicum. Neque tyronibus tantum, sed & provectioribus in arte & maturis ingenio viris, rem hoc ipso gratissimam fe-

cisse sciat, quorum Bibliothecæ, hoc libello directorii instar usuræ, melioris ordinis ornamentum habebunt. Rei herbariæ fata recensentur in Præfatione sub herbæ crescentis & adolescentis ingenioso lemmate. Dicitur enim foliis seminalibus suis Botanica progerminasse penes Græcos; inter spolia, devicto *Mithridate*, qui plantarum heros exstitit, translata fuisse Romanam; magnam illius non tantum in hoc orbis capite, sed & alibi, existimationem fuisse, utpote quæ in Asiam Arabianque migraverit Seculo maxime duodecimo. Maturitatis terminos attingere cœpit decimo sexto septimoque æræ Christianæ Seculo, plurimisque verticillis excrescens hac, qua vivimus, ætate, uberissimo fructuum proventu superbit. Auream vocat hanc nostram eruditi orbis periodum, nominatque inter principes, qui hanc Medicinæ faciem prætulert, in Anglia *Rajum*, in Belgio *Hermannum*, in Gallia *Tournefortium*, in Germania *Rivinum*, quorum vestigia legunt celeberrimi hodiernum, & faxit Deus! diu superstites, principes in re herbaria Viri, in Anglia *Dillenius*, inter Batavos *Boerbavius*, cui *Cl. van Royen* merito ad latus ponimus, Virum, cui Lipsienses horti plurimum debent, in Italia *Michellus*, *Montus*, *Pontedera*, & *Zanichellus*, in Gallia *Jussavii* fratres, *Chicoinavius*, nec obscuri nominis inter nos quidam. Celebrat Doctiss. Autor Clarissimum cumprimis *Burmannum*, quo obstetricante pulchrum huncce ingenii foetum in lucem edidit. Methodum in recensendis rei herbariæ Autoribus talem, quæ naturali proxima est, instituit, antiquos primo loco enumerans, quos vocabulo, cultum, quem statoribus artis debemus, declarante, Patres appellat. Hos omnes habet, quicumque ad devictam usque barbariem, omnium scientiarum & ipsius Botanicæ juratam hostem, scriptis inclaruerunt, etsi virtutum, quam plantarum, studiosiores exstiterint. Præcedunt Græci, sequuntur Romani, inde Asiatici, barbarique, in scenam educuntur. Uniuscujusque vita, ætas, qua vixit, scribendi ratio, editiones, quotquot prostant, vel ad notitiam Autoris ullo modo pervenire potuerunt, erudite & studiose, sed & breviter, indicantur. A *Stagirita* dicendi initium factum, in quem commentatus est *Julius Caesar Scaliger*.

liger in *Commentario in libros Aristotelis de Plantis*, Genev. 1566, fol. Si quid tamen fragmentorum *Aristotele* antiquiorum ex *Chironis Centauri & Æsculapii* schola a *L. Apulejo Madaurenfi* collectum fuit, id ipsi potius *Apulejo* attribuendum esse censet. Multo minus *Homerum*, etsi quædam de moly tradiderit, eapropter Botanicis accenset, sed ea saltem curat, quæ spurii suspitione prorsus carent, & quæ ex instituto Botanici argumenti sunt, scripta. Inde *Hippocratem* leviter saltem attingit, quod, nisi quantum a *Cræva* suo acceperat, herbarum vires parum declaraverit. Inter Romanos agriculturæ & rei herbariæ studia cum existerint conjunctissima, facere haud potuit, quin Rei Rusticæ Autores, quorum omnium novissima & satis elegans editio curante *Gesnero* hic Lipsiæ nuper prodiit, infimul adduceret. Hos imitatus est inter recentiores *Joannes Colerus* in *Oeconomia rurali & domestica*, Francof. 1692, fol. *Carolus Stephanus*, *Carolus Libaltius Hochbergius* in *Georgia curiosa aucta Tom. III* Norimb. 1695, 1716, fol. aliique. Annotandum ante omnia, ne quis, re minus perspecta, omisso quorundam ex antiquitate librorum reum faciat Nostrium, *Juba*, Regis Mauritanicæ, de *Euphorbio*, & *Antonii Musæ* de *Vetonica*, libellum, quærendum esse inter monographos, qui unius cujusdam plantæ historiam condere susceperunt. Neque vero antiqui Autores tantum suos invenerunt Commentatores, sed & nostræ ætati propiores. Sic in *Matthiam Lobelium* commentatus est *Christoph. Plantini* in *Stirpium iconibus secundum ordinem Lobelii*, qui habetur inter usitatissimos pag. 21. *Pliniani* vero si placeret Germanicam librorum ejus versionem, quæ existat Francof. 1584. fol. addere, elucescere exinde poterat, qua dignitate hic Autor elatus sit ante hæc tempora inter omnes. Tantæ utilitatis visus est *Matthioli* in *Dioscoridem* Commentarius, ut *Camerarii* opera Bohemico etiam idiomate proflet: *Joachima Kameraria Herbar aneb Bylinar*, Francof. 1596, fol. Particularium Autorum Collector perindustrius is existit. Post alios, & Cl. *Josepbo Monti* magna in disponendis grammibus gratia habetur, qui in Prodomo suæ Historiæ Bononiensis, pag. 131 recensitæ, haud male commentatus est. Cum

jucunditate legi poterit inter Autores arborum *Rudolphus Eyssonius* in *Sylvæ Virgilianæ Prodromo*, seu de Arboribus glandiferis, Groning. 1695, 12. Monographis addi possent quidam, *Bontekoe het excellenteste kruydt Tbee*, in *s' Gravensb.* 1636, 8, itemque *Stephani Blanckaart Gebruick en Misbruick van te Tbee*, in *s' Gravensb.* 1686. Curiosissimus etiam est Tractatus *Conradi Gesneri* de admirandis herbis Lunariis, Hafn. 1669, 8, ejusdemque de Plantis a Divis Sanctisque nomen habentibus, Bas. 1591, 8. Inter eos, qui minus cognitatas descriperunt, locum habet *Pauli Ammanni* Character plantarum naturalis a fine, nempe fructificatione, desumptus, Lips. 1685, 12. Catalogis horti Acad. Lugd. Batavorum, pag. 71 recensitis, addendus est, quem *Adolphus Vorstius* A. 1643, 12, edidit; neque male anatomiam plantarum percensuit *Theodorus Schoon* in libro *Waare Oeffening der Planten*, in *s' Gravensb.* 1692, 8, sicut inter hortulanos non obscura nomina sunt *Fakda*, qui Romæ hortos, *de la Quintinye*, qui Gallix, *Hagenbachius*, qui Germanix nobiliores hortos descriperunt. Fœminas quasdam habuimus eruditas, plantarum studiosas, *Mariam Sibyllam Merian*, & *Sibyllam Grafiam*, quarum labores laude indigni censendi non sunt, quamvis pro suo ingenio muliebriter egerint. Expectamus utilissimi libelli, quam doctissimus Autor literis humanissimis, ad nos datis, promisit, novam editionem, hac auctiorem futuram. Sicut in causa propria meticulosiores esse solemus, sic, iniquorum censuram cum prævideret Vir optimus, quam a bonis suspicari non debebat, sequentem ad F. O. M. Collegam nostrum, exarare Epistolam dignatus est: *Ante dies aliquot Amstelodamum rediens, ab amicissimo nobis d'Orvillio, Tractatulum hem meum, Bibliotheca Botanica & Fundamenta Botanices dictum, ad manus tuas demandatum fuisse, percepi, unde mihi necesse sit, antequam sententia dicatur, si non argumentis, tamen precibus, apud Judices justissimos causam meam excusare. Exantlatis pluribus annis peregrinationibus continuis, Lugdunum perveniens, suafu Medici cujusdam clarissimi, Amstelodamum petii, ut schedulas meas in ordinem redigerem, & edi-*

tori committerem, atque inde quam primum abirem. Charta mea tradebatur transcriptori & typographo, utrique rudi; correctori negligenti committebantur emendationes, & sic prodit opusculum; interdum una correctura, interdum nulla, ad me mittebatur, Lugduni, vel ruri, degentem, & si qua correxi, a typographo non emendata fuere. Absoluto libello Amstelodamum rediens, optassem omnia exemplaria proprio redimere ere, sed, quod maxime dolco, ante dies aliquot fuere ad maximam partem distributa, & sic spes ultima mihi excidit. Vestrum jam subiturum justissimum iudicium, facile praevideo. Ut itaque mihi non adscribantur errores istius stili, est, quod unice exoptulo, peto, apprecor. Sit mihi, quae ad scientiam spectant, summa iustitia, Vestrum lubens subibo iudicium; sit mihi gratia summorum Virorum in eis, quae ad literas pertinent, & contumelia haec memet non frangat, sed erigat. Et, si per annum vixerem, editionem Bibliothecae, & Fundamentorum meorum emendatam & emaculatam promitto.

OBSERVATIONES IN THEONIS FASTOS GRÆCOS PRIORES, & IN EJUSDEM FRAGMENTUM IN EXPEDITIS CANONES. Accedit de Canone Regum Astronomico, ejusque autoribus, editionibus, MStis, Dissertatio, in qua duplex Canon nunc primum editur ex Codice MSto Lugduno-Batavo.

Amstelodami, apud Jo. Boom, 1735, 4.
Alph. 2 plag. 1.

Duos hos Tractatus Autor Anonymus, horis successivis, jam a longo tempore conscribere incepit. Qui, si aliquanto prius vidisset *Ptolemaei* de hypothesibus planetarum libellum, & imprimis Codicem MStum Bibliothecae Lugduno-Batavae, quaedam forte concinnius tractasset, & ab erroribus sibi cavisset, quos nunc, cum Opus denuo refingere, propter ætatem, nollet, adjectis passim annotationibus, corrigere instituit. Prior Tractatus versatur circa duo *Theonis Alexandrini* scripta, a *Dodwello*,

Dodwello in Appendice ad *Dissertationes Cyprianicas* primum edita. Horum alterum *Fastorum* nomine venit, sed re vera est *Κωνόνιον*, sive Tabula Astronomica, intersiciens ad annum, mensem, diem, in *Alexandrinorum* anno fixo datum, reducendum ad annum, mensem, diem, in *Ægyptiorum* anno vago quæsitum, dato respondentem. Alterum vocatur *Theonis* Fragmentum, estque Caput primum *Commentarii Theonis* in expeditos Canones. Ad hæc scripta illustranda, varia affert Autor, lectu non indigna. Sed copiosior est in altero *Tractatu*, sive *Dissertatione*, de *Canone Regum Astronomico*. Quæ *Dissertatio* divisa est in *Partes sex*. *Prima* indicat, quinam recentiorum & veterum de hoc *Canone* egerint, editionesque & *Manuscripta* ipsius *Canonis* recenset. *Alter* notitiam hujus *Canonis* ex variis *Autoribus*, *Ptolemaeo*, *Theone*, *Syncello*, *Calvisio*, *Bainbrigio*, *Petavio*, *Dodwello*, exhibet. *Tertia* agit de variis, quæ in hoc *Canone* occurrunt, epochis, sive æris: nempe de æra *Nabonassari*; de æra *Philippi*, ab *Alexandri Magni* morte; de æra *Augusti*, a morte *Cleopatrae*; de æra *Diocletiana*: quarum priores *Ptolemaum* autorem habere, non satis firmis, ut arbitrâmur, argumentis, *Anonymus* noster sibi persuadet. Idemque hoc loco, postquam multis rationibus ostendere laboravit, *Ptolemaum* non esse *Autorem* expeditorum *canonum* sive *tabularum*, quæ tamen illi a plerisque viris doctis tribuuntur, tandem se ipsum refellit, ex ipsius scilicet *Ptolemai* libro de *planetarum hypothesebus*, & ex *Codice MSto Lugduno-Batavo*, doctus, istas expeditas *Tabulas* utique esse *Ptolemao* adscribendas. *Pars quarta* *Dissertationis* agit de *Canonis Regum Astronomici* *Autoribus* & *concinatoribus*. Atque hic iterum *Noster*, quod antea magno opere negaverat, postremo ipse amplectitur, illum *Canonem* a *Ptolemao* constructum, & deinceps ab aliis continuatum esse. *Pars quinta* formam exponit *canonis* laudati: quæ ita se habet. *Reges* *Babylonici*, inde a *Nabonassaro*, porroque *Persici* & *Ægyptiaci*, tandemque *Imperatores Romani*, ordiue recensentur, notatis, & in alia *columna* collectis, *annis integris*, quibus imperarunt. Quamobrem illi omittuntur, qui non integro

anno

MENSIS APRILIS A. MDCCXXXVI. 187

anno in imperio fuerunt. Annus adhibetur Ægyptiacus vagus, diebus constans 365, absque quadrante. Dies a meridie inchoantur: totusque Canon incipit a meridie diei primæ mensis Tthoth, anni primi Nabonassari. Hinc usque ad excessum Alexandri colliguntur anni 424: inde vero usque ad mortem Cleopatræ anni 294. Restat Pars sexta Dissertationis, quæ recensendo codici MSto Lugduno-Batavo (quem, circa initium, ut videtur, Seculi noni in pergamena scriptum, ex Oriente advexit Jac. Golius,) destinata est. In hoc Codice cum aliæ quædam Tabulæ comprehenduntur, tum etiam duplex Canon Regum Astronomicus: quorum alter ad Phocam Imperatorem, alter ad Michaëlem usque continuatur. Utrumque descripsit Jf. Vossius, omissis tamen annotationibus marginalibus, quibus non magnum pretium statuisse videtur. Atque hoc Vossii Apographo diligenter usus est Dodwellus, variasque ex eo lectiones adduxit in suis ad Canonem (ex MSto Saviliano editum) notis. Noster ex Codice commemorato integrum utrumque Canonem nunc edidit, & nonnulla animadvertit, quæ non plane nullius momenti esse existimamus.

COMMERCIIUM LITERARIUM, AD ASTRONOMIÆ incrementum inter hujus scientiæ amatores communi consilio institutum. Tomus I. Autore MICH. ADELBULNERO.

Norimbergæ, ex officina Adalbulneriana, 1735, 4.
Alph. 1 plag. 8, cum Tabb. æn. 4.

Societati Regiæ Berolinensi dedicatus est Liber, quem & chartæ & typorum nitor oculis, multa vero in eodem contenta animis, Lectorum commendant. Cum nobis singularia nonnulla de exortu hujus Commercii nota sint, ea hic publicare, non abs re arbitramur. Anno nempe 1733 D. Andreas Celsus, Astronomiæ in Academia Upsaliensi Professor, nec non Societ. Scient. Regiæ Suec. Secretarius, iter per Germaniam, Italiam, Galliam, Angliamque, instituens, Berolini magnam Solis eclipsin d. 13 Maji postquam observarat, Lipsiam,

A a dein

dein Norimbergam, veniebat. Ibi Commercium literarium Physico-Technico-Medicum salivam ei movebat, adeo, ut de pari Astronomico meditaretur. Cl. *Doppelmayerus*, ut nobis certissime constat, diu jam ideam talis Commercii animo conceperat, tunc vero temporis totus Physicæ suæ experimentalis incumbens, nil de eodem cum quoquam communicarat. *Celsus* interea, mensem integrum Norimbergæ degens, Virum hortari haud delisteat, exequeretur propositum, cujus utilitas non nisi maxima esse posset. Sed videns, Cl. *Doppelmayerum* non fere, nisi de Physica, ac Atlante cœlesti, meditari, tandem cum *Adelbulnero* colloquebatur. Hic, Astronomiæ impense deditus, & patriam ad manus habens typographiam, arripuit occasionem lubens gaudensque, de amato studio bene merendi, & invitationem ad Astronomos forma 8, quæ non ita multo post denuo edita est forma 4, publicavit. Cl. *Doppelmayerus*, sibi injuriam hinc illatam, ac meditationes suas ab alio occupatas, judicans, hanc invitationem nullo modo approbat, ideoque nullum sœdus cum Autore inire volens, omnem amicabilem compositionem fugiebat, de qua Lipsiensis nonnemo, & cum *Doppelmayero*, & cum *Adelbulnero*, commercium literarium habens, valde, sed frustra, laborabat. Gesta hæc mensibus *Julio*, *Augusto*, ac *Septembri*, dicti anni. Sed, quanquam Cl. *Doppelmayerus* non ex partibus Cl. Editoris stare, tamen, multos fautores inveniente Commercio, d. 22 Octobris dicti anni plagula prima publicabatur, quam anno hoc, & sequenti 1734, aliæ XX infecutæ, *primum* constituunt *Tomum*. Cum de tali scripto, cujus singulæ plagulæ multos diversosque continent Articulos, vix dare recensioem liceat, in genere hæc dicimus. Institutum laudandum, utilissimum, ac, si fieri potest, nunquam interrumpendum, bene ab Editore confectum videmus. Multi, iique laudatissimi, Viri symbolas suas conferunt ad continuandum Commercium. Ex Italia præcipue nova nonnulla advecta, quorum alias non tam cito ad nos pervenisset notitia; atque ex R. P. *Nicasii Grammatici*, S. J. communicatione elegantissimæ, apud Sinas habitæ, Observationes exhibentur, quarum tamen modo

do dictus Pater jam antea nobis ipsis copiam fecerat. Optamus igitur, ut, quo cœpit, tramite diu feliciterque continuetur Commercium, certo persuasum nobis habentes, quotquot vèro Astronomiæ ardent zelo, multas Cl. Editori gratias habituros. Non tamen nobis vitio vertet, si de levioribus nonnullis, non ex omnium gustu, quod nobis videtur, futuris, amice ipsum candideque monuerimus. E. g. ex Calendario Astronomico Berolinensi, quæ quovis mensè in cœlo observanda sint, exhibet; quod institutum, cum illud Calendarium ad paucorum manus veniat, omnino laudandum foret, modo illa cito satis hic invenirentur. Jam vero, cum raro mensè antecedente, sæpius corrente jam, ea publicentur, quæ hoc ipso mensè observanda sunt, ea quidem Norimbergensibus nova sunt & utilia, alibi vero viventibus tunc modo innotescunt, cum, finito jam mensè, nil amplius ad observandum conferunt. Plus enim sæpe rei Astronomicæ interest, nosse, quæ observanda adhuc sint, quam quæ observanda fuerint. Mirantur & nonnulli, ex *Novis literariis Lipsiensibus* multa excerpti, cum tamen in Præfatione pag. 2 Cl. Editor nominatim ea, quæ in *Actis Eruditorum*, vel in aliis lingua nota scriptis, aut ubique exstantibus libris, exhibentur, exclusa voluerit. Sed, uti jam monuimus, levia hæc sunt, quæ bono, imo optimo, instituto parum, vel nil omnino, detrahunt. Quæ numero toto XII pag. 93 usque ad 168 continetur Dissertatio Astronomica, de ratione corrigendi typos & calculos eclipsium solis & lunæ, ob figuram telluris non sphericam huc usque adhibitam, sed spheroidalem, Autorem agnoscit eruditissimum Virum, *Nicasium Grammaticum*, qui hujus Dissertationis specimina jam nonnulla prægustanda nobis dedit in literis d. 17 Julii 1733, occasione Dissertationis cujusdam de istius anni eclipsi Solis, ad nos exaratis, quæ lucubratio, cum & forma Tractatus ex typographia *Adelbulneri*, eodem tamen & chartæ & typorum nitore, prodierit, nobis forsitan alio tempore plura dicendi occasionem præbebit. Ut vero Lector sciat, quæ in hoc Commercio quærenda, ex Præfatione hæc Cl. Autoris verba adjicienda videntur: *Commercium Astronomicum comprehen-*

det omnis generis *Observationes Astronomicae*, de luminarium eclipsibus, de immersionibus & emersionibus satellitum, imprimis Jovis, de occultationibus fixarum, & insignibus planetarum congressibus, de cometis, de stellis novis &c. dein inserere libet monita, vel invitationes Astronomorum, ad observationes quasdam peculiari studio insituendas. Nec ingratum fuerit in illo quoque calculos de insignibus phaenomenis in caelo futuris mature indicare, in eorum praecipue, qui ophemeridibus motuum caelestium destituuntur, gratiam. His denique adjungentur recensiones librorum Astronomicorum typis exscriptorum, ut quisque sciat, quid in Astronomicis actum, vel peractum sit. Uno verbo, in plagulis haece nuntiabuntur, quaecumque ad Astronomiam referri posse videntur. Haec hucusque Auctor bene praestitit, ac, ut speramus, in dies melius praestabit.

NOVA LITERARIA.

Jo. Meursii, Viri Clarissimi, Opera ea apud omnes praestantia atque eruditione censentur, ut pro inutili ac supervacaneo haberi possit, illa in praesentia laudibus efferre, & cultis doctisque hominibus commendare. Unum tantum eorum gloriae, ac literatorum virorum usui & commoditati, deesse videbatur, & id quidem ab universis exoptatum vehementer, ut omnes videlicet Viri adeo excellentis & incluti lucubrationes, in unum corpus collectae, chalcographico opere publici juris iterum fierent; & quae dispersae antea, & inventae partim, partim comparatu, difficillimae fuerant, facili quis negotio in posterum posset acquirere. Id quidem cum animis suis versarent, & crebris doctorum, & optime de literis meritorum, hominum suasionibus excitarentur, nobilissimi urbis Florentinae Typographi, Jo. Cajet. Tartinius, & Sanct. Franchius, duram arduamque provinciam susceperunt, & ad universa, quotquot exstant, Jo. Meursii Opera, in justum Voluminum corpus inclusa, denuo typis excudenda se composuerunt. Quae editio ut locupletissima & omni ex parte instructissima evaderet,

deret, nulli labori aut impensæ pepercerunt, ut, si qua *Meurfis* Opera *avânderæ* alicubi delitescerent, tempestive hæc sibi compararent, sive Commentarii essent, sive Epistolæ, sive quicquid aliud ad ejus vitam Operaque illustranda pertinere videretur: quo vero ornatissima etiam & luculentissima esset, & vitam Autoris accuratam, & Præfationes eruditas, & Scholia perpetua, & opportunas castigationes, & crebra antiquitatis venerandæ monumenta, partim quidem alias a viris eruditissimis edita, partim vero nunc ab ipsis primum æri incisa, & publica luce donata, seu statuas, seu anaglypha, seu gemmas, seu nummos, seu ædificia, velicis, & Tabulas Geographicas, & urbium imagines, & Indices plures, eosque copiosissimos, adjicere non omiserunt. Quæ quidem omnia *Jo. Lamius*, Vir Clarissimus, in perillustri Florentina Academia publicus Historiæ Ecclesiasticæ Professor, & Bibliothecæ Riccardianæ Præfectus, vel conquisivit diligenter, vel haud incuriose elaboravit, atque perfecit. Eam autem in hac editione viam ac rationem sibi ineundam arbitrati sunt Editores, ut omnia quidem Opera in plures Tomos forma *folii* distribuerent, eademque insuper ita in certas classes distincta seponerent, ut, quæ solida atque integra *Meurfus* Marte suo elucubrasset, atque absolvisset, cognoscerent, primum locum obtinerent, secundum verò illa, quæ, cum alienæ Commentationes essent, nostri tamen Autoris studio in aliam linguam translata, aut castigata, aut explicata sint atque illustrata. Ea, quæ primi generis sunt, ita rursus divisa ac distributa fuere, ut res Græcorum alias præcederent, & quidem certo inter sese ordine; deinde Romanæ consequerentur; tandem subjicerentur ea, quæ vel varii argumenti sunt, vel recentioris Historiæ monumenta complectuntur. Quod vero secundi generis Opera attinet, sacris & ecclesiasticis Scriptoribus primas detulerunt; deinde profanos collocarunt; & hos inter Græci quidem Latinis anteferuntur. At, cum horum Scriptorum plerisque nihil aliud *Meurfus* contulerit, quam Scholia quædam, & Animadversiones, nec ab eo primum editi fuerint; ne Opus in immensum excreseat, & emtores impensa inutili onerentur, eorum

hic rursus Opera excudere, animam non induxerunt, sed ejus tantum in illos Annotationes exhibebunt. Illud tamen perpetuum non præstabunt: si qua enim vel exiguae molis erunt, vel rariora, & inventu paulo difficiliora, videbuntur, ea iterum formis describere, studiosorum hominum commoditatibus consulentes, haud superfedebunt. Ceterum, cum multa ac multigena in *Meursii* Operibus vel correctâ deinceps, vel illustrata, a viris πολυμαθεῶσι fuerint, horum calligationes, & annotationes, quotquot reperiri potuerunt, *Meursianis* Commentariis opportune atque appolite adscriptæ sunt: Additamenta etiam, quæ ipsa *Meursius* secundis curis meditata fuerat, suis locis apte perpetuoque inserta. Quin & eo diligentia Editorum processit, ut Græcorum Autorum testimoniis, si qua indigebant, Latina interpretatio subjiceretur; & illis, quibus textus primigenius Græcus deerat, ex ipsis fontibus repetitus apponeretur; & si qua minus recte in interpretationibus se habere visa fuissent, (neque enim in plerisque Operibus Græca *Meursius* Latine veterat) eadem, sedulo retractata, laboriose reficerentur; & quod optabile quidem, sed vix credibile videatur, nonnullis Opusculis, minus absolutis, supplementa quædam identidem attexerentur. Et id quidem omnè præstatur charta nitida & pulcherrima, latis paginarum oris vacuis relictis, ut characteres elegantissimi, decore & compositate exstantes, facile lubenterque legantur. Jam vero *primum Meursianarum* lucubrationum *Volumen* ad umbilicum deductum est, & quamprimum prodibit in publicum; nec parum profecit *secundum Volumen*; idque inprimis curæ habebunt Editores, ut *Tomi* omnes, citissime excusi, & numeris omnibus absoluti, emittantur. Sed, cum nondum cuncta *Meursii* Opera, & ne excusa quidem alias, comparare licuerit, omnes Viri docti, & publicæ utilitatis amantes, enixe rogantur, ut, quæcunque in ferie proxime subjecta minime annotata leguntur, si apud ipsos aliosve exstant, Editoribus significare non negligant, quo suo ista ære quærere, & editioni hoc melius consulere, valeant. Item, si qua *Meursii* Opera ἀνεκδοτά, sive Epistolæ sint, sive Commentaria, seu cujuslibet generis alia,

quæ

quæ ratione aliqua ad eum pertinere dignoscantur, apud ipsos, vel alios, lateant, cum iisdem Editoribus communicare, aut indicare saltem, ne dedignentur, ut editio hæc tandem locupletissima, quod nos ipsi vehementer optamus, evadat. Et postremo, si qua sint, quorum, utpote ad desideratum spartæ, quam exornandam sulceperunt Editores, decus & perfectionem spectantium, monuerint ipsos, aut de aliorum doctorum virorum in *Meursii* Opera animadversionibus, & illustrationibus, sive dedita opera & consulto, sive obiter & e re nata, factæ fuerint, certiores fecerint, maximam iis gratiam habituri sunt, & per quos profecerint, nominibus eorum inscriptis, atque honesta commemoratione laudatis, ultro ingenuèque profitebuntur. Opera *Jo. Meursii* edita, quæ nondum inveniri potuerunt, hæc sunt: *Poemata varia*, Lugd. Bat. 1602, 8; *Panegyricus Jacobo I, Regi Britannia, in auspiciis Regni dictus*, Lugd. Bat. 1603; *Meditationes Christianæ in Psalmos 116 & 119*, Heidelb. 1604, 8; *Apuleji Apologia, cum notis brevioribus*, ibid. 1607; *Herodis Inscriptio Græca, totidem versibus expressa*, 4; *Phil-strati Epistola, cum Dissertatione*, Lugd. Bat. 1616, 4; *Theophylacti, Bulgaria Archiep. Epistola, Græce, cum notis*, Amst. 1617, 4; *Variorum divinatorum Liber, sive Orationes Patrum, nunquam edita, cum notis*, Amst. 1619, 1621, 4; nempe: *Cyrilli Alexandrini in Transfigurationem Domini Oratio*; *Anastasi Antiocheni in Annuntiationem B. M. V. Sermones II*; *Andrea Cretensis in vitam humanam, & defunctos, Oratio*; *Methodii de libero arbitrio Sermo*; *Timothei Presbyteri de iis, qui ad Ecclesiam accedunt, Oratio*; *eiusdem (seu potius S. Maximi) de duabus Christi naturis Sermo*; *Hilarionis Monachi de Eucharistico Pane Oratio, Græce & Latine*; *Porphyræ Philosophi omnia, cum notis*, Lugd. Bat. 1620, 4. His addimus Opera *Jo. Meursii cœciderunt*, quorum quidem notitia ad Editores pervenit, quæ autem reperiri huc usque non potuerunt: *In Parthenii Erotica No. Glosarium Latino-barbarum*; *Animadversiones in Harpocratianis Lexicon X Rhetorum*; *Nota in Astrampsychi Oneirocriticon*; *Induciarum belli Belgici historia*; *Athenæi Mechanica, Græce, cum notis*; *Apollodori Poliorcetica, Græce, cum notis*;

Julii

Julii Africani Cesti, Græce, cum notis; Meletius de Natura hominis, Gr. Lat. Menander Rbetor de Divisione causarum in genere demonstrativo Gr-lat. cum notis; Familiae Atticæ, Dionysia, sive de Bacchi apud Athenienses Fæsto.

Græcarum Romanarumque Antiquitatum Thesauri, quos summi Viri, *Joannes Georgius Grævius, & Jacobus Gronovius*, congestere, *Tomis XXV* comprehensi, editique primum apud Batavos abhinc annis XLII, secundum nunc eduntur Venetis. Ut locupletior hæc sit editio, ei *Tomis tres* adduntur, quos *Albertus Henricus Sallengre*, qui in Opere augendo diligenter versatus est, adjecit; quatuor præterea alii colliguntur, continentis Opera, quæ vel illos fugerant, vel post illorum obitum confecta, studio hominum doctissimorum in publicam lucem exierunt. Cum autem hac ætate maxime vigeat rerum antiquarum studium, Latinæque & Græcæ eruditionis, quæ superioribus annis propemodum exaruerat, amor; unus, aut etiam alter, *Tomus* adjicietur eorum operum, quæ Viri ingenio, aut summa quadam doctrina, præditi perscripserunt. Porro hæc editio nostro tempore priori illi multis nominibus superior est, chartæ nimirum ac marginum nitore, & magnitudine; typorum, tabularumque ænearum, elegantia ac nobilitate; sedula denique & accurata quadam scribendi edendique ratione, ac diligentia, mendorum omnium expultrice, qua eorum labor & industria, qui libros in vulgus edunt, magnopere commendatur. Hæc cum ita sint, Veneti tamen *Tomis XXXIV* veniunt pretio librarum 1496, nempe 44 in *Tomos* singulos; cum Volumina illa Batavorum, quorum summa est raritas, nunc libris ter millenis ducentis & amplius vendantur. Hominum Societas ducentorum decem & octo ad hanc diem constata est, qui cupide emtionis nomina dedere. Adhuc *Tomis XV* prodire; ceteri, quam primum fieri poterit, sequentur. Græca autem omnis eruditio Romanaque, Veneta hac editione continebitur, curabiturque, ne earum rerum quidquam illustre (si fieri possit) desit. *Tomis sex*, qui, ut supra dictum est, editioni huic addentur, studio, industria, ac diligentia colligentur *Apostoli Zeni*, Poetæ & Historici S. M. C. *Joannis Poleni*, in Patavino Gymnasio Matheseos Prof. & Fr. *Jo. Bernardi Maria de Rubis*, Ordinis Prædicatorum, qui & de editionis, & Editorum, præstantia monere homines poterunt. Hoc autem nunc monemus, ut, qui Societati nomina adscribere volunt, ad *Jacobum Feltrium*, ejusque Socios, literas Venetias dent. Negotium enim omne editionis ad eos solos spectat, iique sunt, qui suis sumptibus sub nomine *Joannis Baptistæ Paschalis*, Veneti Librarii, rem curant; cui per multiplices occupationes, quibus distinctur, neque dare, neque accipere, literas missas licet. Id postremo omnes intelligant, Venetiis *Tomos* traditum iri, ibique pro his pecuniam pernumeratum.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Maji Anno MDCCXXXVI.

CODEX THEODOSIANUS, CUM PERPETUIS Commentariis JACOBI GOTHOFREDI, Viri Senatorii, & Jurisconsulti superioris Seculi eximii. Præmittuntur Chronologia accuratior, Chronicon historicum, & Prolegomena. Subjiciuntur Notitia dignitatum, Prosopographia, Topographia, Index rerum, & Glossarium Nomicum. Opus posthumum, diu in foro & schola desideratum, recognitum, & ordinatum ad usum Codicis Justiniani, opera & studio ANTONII MARVILLII, Antecessoris primicerii in Universitate Valentina. Editio nova, in sex Tomos digesta, collata cum antiquissimo Codice MS. Wirceburgensi & libris editis, iterum recognita, emendata, variorumque observationibus aucta, quibus adjecit suas JOAN.

DAN. RITTER, Prof. Publ.

Tomus I.

Lipsiæ, sumptibus Mauritiæ Georgii Weidmanni, 1736, fol.

Alph. 8 plag. 8.

Satis constat, quanti momenti sit *Codex Theodosianus* ad interpretanda Jura, atque ad ornamentum elegantissimarum literarum; dudumque doctissimus quisque admiratus est Ja-

B b

cobum

cobum Gotthofredum, qui Commentariis hoc antiqui Juris corpus instruxit elegantibus, in quibus quasi unum in cumulum congesta videre licet, quæ Græcia vetus atque Latium, Romanumque imperium, Augustis rem publicam tractantibus, habuere notatu dignissima. Commendabat librum præstantia, sed raritas augebat plurimorum desideria, exoptantium, uti de novo typis mandaretur. Jam, quod dudum in votis habuere, oculis usurpare possunt, & his ipsis deliciis antiquitatum frui. Fruentur autem iis majori cum jucunditate, quando intellexerint, hanc ipsam editionem longe superare Lugdunensem. Codex, quo cum Principum Constitutiones collatæ sunt, antiquissimus est, & inter cunelia Archivi Capituli Wirceburgensis servatur. Characterem in æs incisum addidit Cl. Editor, atque de antiquitate & præstantia Codicis in Præfatione late disseruit. Convenit autem literarum ductus accuratissime cum illo, quem servant Digesta, quæ in Florentino Palatio visuntur, atque inprimis observatum, Codicem Wirceburgensem Seculi V scripturam Romanam ætatis secundæ imitari, & certare, quod attinet ad accuratam literarum delineationem, cum Codice *Orosii Mediceo Laurentiano*, ex quo specimen dedit Cl. *Mabillonius* de Re Diplomat. Tab. V. Certe venit Cl. *Eccardo* in mentem, hunc Codicem Pandectis Florentinis forte esse ætate superiorem. At dubius hærebat Vir doctus; Editor autem Clariss. examine habito, & pensitatis omnibus, quæ antiquitatem MSti docere poterant, affirmare non dubitavit, esse eum antiquiorem Digestis Florentinis, atque Seculo VI scriptum. Notum enim est, Wisigothos, in Gallia sedentes, Romanorum reliquiis, quibus erat permixtum, ut sua viverent lege, breviarium Legum Romanarum tradidisse, cujus exemplaria, Referendarii Gothici autoritate munita, ad Comites judicesque transmittebantur ex aula. Wirceburgensis autem Codex Cl. Editori inter primos fuisse videtur, qui jussu Regis *Alarici* conscripti sunt, & ad Comites provinciarum missi, testante id characterum forma, quæ proxime ad Seculum accedit quintum. Aliud se offert antiquitatis documentum. Fuit nimirum, uti videtur, inter Clericos Wirceburgenses vir sedulus, qui, relegens hoc Romanarum legum

legum breviarium, nonnulla emendavit, & literas, quæ vix apparebant, aut legi poterant, (vel quod liber per diuturnum in foro usum fuerat corruptus, vel in manus venerat barbaras, jacueratque neglectus,) multa cum solertia restituit, & tegula, ex undis crassisque asseribus ruditer confecta, addidit. Est autem literarum ductus, quem observabis in primis pagina ultima Codicis, cujus specimen in Præfatione videre licet, Seculi VIII, & convenit cum caractere, quem dedit *Mabillonius Tab. IX Tom. I*, & cum *Pastorali S. Gregorii Papæ*, cujus ex Bibliotheca Tegernseensi specimen habes apud Autorem rem Chronici Gottwicensis *Tom. I pag. 36*. Ex his facile quis judicare poterit, Codicem ipsum, qui Seculo jam VIII, quod in tot hominum manibus fuerat, atque forte sæpius in judiciis evolutus, literarum cum postulare renovationem, non posse non inter antiquissimos, quos habet Germania, numerari. Plura, quæ ad Orthographiam pertinent, observavit Cl. Editor, disputatumque fuit, an a *Burchardo*, Wirceburgensium Præsule, rarissimum hoc Opus ex Italia Wirceburgum translatum fuerit, quod videbatur Cl. *Eccardo*. Præter hunc Codicem rubricæ Theodosiani Codicis collatæ fuerunt, cum MSto Codice breviarii Legis Romanæ, quod in Guelferbytana Bibliotheca servatur. Codex Seculum quidem attingit VIII, Principum tamen Romanorum Constitutiones in illo non apparent, sed Gothica tantum interpretatio, cui ab aliis alia addita sunt. Librum putat Cl. Editor confectum a privato quodam Jurisconsulto, jussu monasterii cujusdam, ad usus practicos. Ex editis libris ad manus fuit *Sicardi Codex*, cui plus tribuit Cl. Editor, quam vulgo solent viri docti. Repræsentavit enim Cl. Vir integerrimum Compendium Legum Romanarum, quod Gothorum iussu confectum fuerat, & sunt iniquæ querelæ illorum, qui, integros libros desiderari in illo, clamitant. Habuit præterea *Sicardus* ad manus Codices MStos bonæ notæ, ex quibus optima fide omnia transcripsit, absque censura critica. Cum *Sicardino* labore conjunctus est, quem debemus *Cujacio*, Codex *Theodosianus*, Lugduni A. 1566 editus. Ex Tiliiana editione Gothofredus excerpsit, quæ erant digna notatu, otiumque fe-

cit aliis. Cum vero maximus ille Ictus, morte præoccupatus, Operi incomparabili ultimam admoveere manum non potuerit; factum est, ut manca multa & in notis & in Commentariis superessent. Cum etiam inscripsisset animadversiones singulis schedis tumultuario ordine, alienum hinc inde locum nonnulla occuparunt, quod an incuriæ Cl. *Marvillii*tribuendum sit, ignoramus. Varia Autorum loca fugitivo tantum sunt inspecta oculo a *Gotbfredo*, quæ iudicium multamque desiderabant penitentionem, monuitque Cl. Editor lectores, singula bene prius a viris doctis expendenda esse, quam transcribantur ex Commentariis. Et, quo quis rectius iudicaret ad *l. 7 de Cognitor. & Procurat.* ubi *Gotbfredus* sibi proposuerat, semel de Cognitoribus disserere, in Præfatione dedit Commentarium, disputans de Cognitoribus & cognitoria opera, & illustrans loca ea, quæ *Gotbfredus*, nullo habito selectu, cumulaverat. Atque hoc erat, quod movere poterat, ut adderet Virorum doctrina & Juris scientia clarissimorum integras observationes, quod factum ad titulum de Assessoribus, ubi inveniet Lector, quæ *Petr. Burgius*, *Des. Heraldus*, & *Scipio Gentilis*, tradiderunt, & quæ de cancellariis *Casaubonus* ac *Salmasius* ad Augustæ Historiæ Scriptores notarant. Viderat quidem hæc *Gotbfredus*, atque, quæ ipse reliquit, debet tantis viris, sed, uti solet cum operibus posthumis fieri, confusius omnia conjecta sunt in chartam, & sparsa hinc inde, neglectis etiam aliis, quæ tamen ad cognitionem harum rerum penitentiorem maxime sunt necessaria. Habes etiam in hoc ipso Tomo observata *Goesiana* ad Titulum finium regundorum, sine quibus omnino cæcutiendum esset. Etenim vidit magni nominis Belga, quæ fugiebant *Gotbfredum*, & id demum collegit ex omni re agraria, quod debebat ad harum legum illustrationem adduci. Quæ Cl. *Beß* in libello de ratione emendandi leges, ad leges, quæ hoc Tomo I continentur, attulit, diligenti examine de iis instituto in Præfatione tetigit Cl. Editor, de reliquis, quæ apud eundem occurrunt, ad ipsas leges Deo dante iudicaturus. Quo vero iudicium melius fieri possit, quid in hac nova editione post *Antoni Marvillii* operas præstitum sit, singula, quæ continet To-

mus hic, videamus. Primum occupat locum Chronologia, quam plurimis accessionibus auctam videbunt Lectores. Nuda apparent Consulium nomina in editione Lugdunensi, cum in hac Consulatus fastorum autoritate confirmati sint, additis etiam marmoribus, quæ non modo insigne conciliant fastis ipsis decus, sed & utilissima ideo dudum visa sunt, quod plura Consulium nomina, quæ lapides repræsentant, cognovisse conducit, & Consulatus numeri, toties falso a librariis adscripti, toties etiam neglecti, rectius vindicari non possunt, quam ex fide marmorum. Chronicon historicum *Gothofredi* Chronologiæ subjunctum, auctum est, & hinc inde multum emendatum ex recentiorum scriptis, atque imprimis ex *Anton. Pagi*, Critica ad *Annales Baronii*. Iphis vero legibus, quæ consulatus ordinem sequuntur, subtextæ breves Virorum doctorum observationes, nomine eorum laudato, quo quis internoscat a *Gothofredi* lucubrationibus. Nihil autem mutatum in Chronologia circa leges & observata *Gothofrediana*, sed omnia expressa sunt ad fidem editionis primæ. Fatetur Cl. Editor, multa occurrere & in Chronologia & Chronico, quæ omnino accuratius examinanda sunt, & alia, quæ ne quidem possunt probari, quorum refert illud, ubi *Gothofredus Gallum*, Cæsarem, mox mutato nomine *Constantem* dictum scripsit ad A. 351, & iterum ad *leg. 2 de incest. nupt. not. c.*, cum tamen *Idatius* & alii Fastorum compilatores, disertissime autem *Socrates Lib. II, Cap. 28 Constantium* appellent: τότε δὲ ὁ βασιλεὺς, Γάλλον μὲν ἀνέψιον ἑαυτοῦ καίσαρα κατεστήσας, τότε εἰκόων αὐτῷ ὄνομα, εἰς τὴν σειράς ἀντισχῆσαν ἱπέμφε. Sequuntur Chronologiam Prolegomena, quæ a *Gothofredo* tantum per lacinias disposita, & quasi præparata, relicta fuerant. Hæc a *Marvillio* in XII Capita digesta sunt: in quo tamen viro Cl. Editor desiderat accuratorem, cum plus aliquando promiserit in Indice Capitum, quam in ipsis Capitibus pertractatum est. Exemplum dat in Præfatione ex *Capite VII*, cujus est inscriptio: de usu Theodosiani Breviarii per Gallias & Hispanias, sub Visigothis, Burgundionibus, & Francorum Regibus primæ stirpis, & sub Longo-

bardis per Italiam. Sed de Longobardis in hoc ipso Capite nihil dictum. Differit autem Cl. Editor in Præfatione de usu *Breviarii* inter Longobardos. Nihil se legisse hæcenus apud cævos scribit, sed notat ex *Brenemanni Histor. Pandect. Florent. Cap. 9*, apud Pisanos quoque lege Romana jus redditum, quod docet Codex MStos *Strozianus*, continens Constitutiones Pisanz civitatis. Neque rari sunt Codices MSti Breviarii Gothici in Bibliothecis Italis, conjecturam stabilientes, hoc Juris Corpus & sub Longobardis obtinuisse, quod confirmavit *Sigonius Histor. de regn. Ital. Lib. VIII ad A. 1007*, ex tabulis Mutinensis Ecclesiaz docens, homines lege Romana vixisse, ubi Compendium *Alarici* Regis intelligendum, quod vulgo inscriptum est *Lex Romana*, probante id etiam *Gothofredo* in Prolegomenis. Putat tamen Cl. Editor, usum Breviarii non prius fuisse inter Longobardos, quam regno eorum a Francis destructo, a quibus sine dubio & legum corpus, quod inter Romanas reliquias in Gallia obtinebat, in Italiam introductum. Et, si qua mentio legis Romanæ eo tempore, quo adhuc firmissimum Longobardis in Italia imperium erat, intelligendus, aut Codex *Theodosii* integer, aut Edictum *Theodoric* Regis, aut quod maxime vult, *Justiniani* legum corpus, quondam in Italia maximæ autoritatis, & in Exarchatu Ravennateni continuæ observantiæ. Ad Prolegomena accedunt Observationes, & præsertim disserit Cl. Editor ad *Caput I* de *Novella Theodosii*, quæ est de Codicis autoritate, cujus subscriptio est, data XV Kal. Martias Constantinop. *Theodosio* A. XV. ubi *Gothofredus* & alii jam observarunt, clare reponendum *Theodosio* A. XVI. Cum autem in Codice Wirceburgensi subscriptio esset; dat. X^C Kal. Mart. *Theodos.* A. X^C, late discernit Autor de *Q*, nota numeri senarii, advocatis in subsidium, quæ hac de re tractarunt *Mabillon*, *Norisius*, & alii. De die adjecto ad ipsas, Deo dante, Novellas dicitur. Cum vero perlustrandæ essent, Principum Constitutiones, quas *Gothofredus* notis & Commentariis instruxit, difficultates maximæ Cl. Editori fuerunt superandæ. Nulla enim occurrebat lex, quæ non inspecta fuerit; Autorum loca restituta, lacunæ suppletæ sunt, quarum numerus

numerus haud erat exiguus. Notas etiam adjecit Cl. Editor, si quando per tempus licuit, quod aliquando vix sufficiebat ad evolvenda tot Autorum testimonia, male vel ab ipso *Gothofredo*, vel a *Marvillio*, apposita, quæ facile observare poterunt diligentes atque accurati Lectores, imprimis ubi placuerit conferre hanc editionem cum priore. Accessit tandem vita Cl. *Marvillii*, a Genevensi viro docto conscripta eleganter, quæ delectare tanto magis poterit; quanto obscurior hæctenus hujus Viri fuit memoria.

HISTOIRE UNIVERSELLE. &c.

h. e.

HISTORIA UNIVERSALIS SACRA & profana, inde ab origine mundi ad nostra usque tempora. Autore R. P. Dom AUGUSTINO CALMET, Abbate Senon. & Congregationis S. Vanni. & S. Hidulph. Præside.

Tomus I.

Argentorati, apud Jo. Reinald. Dulstuckerum, 1735. 4.
Alph. 4 plag. 5.

Cum tanta sit hominum animorumque diversitas, ut eadem omnino res alio identidem atque alio convellita integumento, suos semper amatores habeat atque admiratores, quibus, ut reliqua desint omnia, grata saltem novitatis specie se commendet; dubitandum minime est, fore, ut hoc etiam Opus hominis, industria scriptorumque multitudine celebrati, non apud nullos plausum ferat. Quanquam enim Historiarum Universalium tamen immensus est numerus, copia fere ut earum laboremus, nemo tamen unus, uti nunc sunt tempora, vitio dabit Autori, quod suam, quæ præcipua ejus dos est, non dissimili licet ab aliis argumento, dissimili tamen fecerit Historiam oratione ac stilo, ac, quæ convenere, in eandem transfulerit ex aliis. Hac nempe via perimultos, qui in erudi-
tis

tis censentur, nec id sine successu, ad gloriam nominisque celebritatem grassari, eamque ex voluminum mole metiri, videas. Noster quidem certe Historiam suam hoc inprimis nomine commendat, quod nullam prorsus omiserit causam, notam quantumvis ac pervulgatam, at nihilo tamen secius in sex tantummodo *Voluminum* limites eam concluderit. Nihil autem hic habes, quod auribus magis, quam animis, scriptura sit, non verborum ornamenta studio quodam conquesta, non lenocinia, quæ Rhetores expromant, non imagines, ingenii ope adumbratas, sed simplices rerum descriptiones, amplioribus causarum, unde quævis exsistit, commentationibus in Prolegomena rejectis. Ubi Autores in diversa trahunt, raro, quid ipse sentiat, præ se fert, in postrema recensitarum opinionum acquiescere visus. Laudat tamen, uti dictis fides constet, quos habuit, Autores, omnia vero ad sacri Codicis oracula exigit. Ex ea re mirum non est, quod totum fere sacrum veteris instrumenti Paudesten, quoad historica continet, vel descripserit ad verbum, vel, ubi concinnius quid scriptum erat, latius enarraverit. Nobis propterea satis erit, summa librorum Capita indicasse, non omissis paucis iis, quas proprias sibi habet ac peculiare, sententiis. Libro igitur I, firmamentum *Gen.* aerem esse, credit, in quo nubes nebulæque gignuntur; aquas adeo, superiores dictas esse, quo distinguantur ab inferioribus, quæ maria, flumina, fontes, suppeditant. In historia Ægyptiaca temporum rationes incertas perhibet, *Diodorum* tamen *Siculum* ac *Herodotum* sequitur, atque, sicubi a Codice S. abeunt, emendat. Circumcisionem *Abrahami* posterorumque, non abolendæ primæ labis, uti *Augustinus* aliique statuunt, verum discriminis causa, ac signi, institutam existimat, quo ab aliis gentibus distinguerentur. *Manethonis* narrationem de Regibus pastoribus, *Hyc-fos* dictis, ac summa quondam rerum in Ægypto potitis, quibus *Jacobi* ac *Josephi* posteros indicari, plerique omnes persuasum habent, non equidem extra omnem dubitationem positam, at probabilem tamen, esse arbitratur. Et hæc fere *Libro I. Secundus* incipit a *Jobo*, cujus historiam tragediam esse negat. Dum leges de lepra
latas

latas enarrat, lepram vestium multitudine vermium, adeo parvorum, ut sensus fugerent, vestesque exedentium, excitatam tradit, ac pari modo de lepra domuum judicat. *Balacum* verum fuisse Prophetam, opinatur. Angelum, a *Josua* visum, *Michaelem* perhibet. Chanaanæos, a *Josua* fugatos, Africam versus ad maris latera mediterranei sedes constituisse, docet, atque ad singularem ea de re Dissertationem, a se conscriptam, Lectores ablegat. Historiam Judaicam Libro III antecedit Græca, quoad regna Argivorum ac Sycionense. In Chinæ rebus, cujus primordia sub *Fobi* demum A. 392 post diluvium ponit, percensendis multus est: omnia tamen, quæ de longa 22 Dynastiæ serie narrantur, incerta credit. Sequitur *Ogygis* diluvium & *Deucalionis*, regnum Trojæ, historia *Æneæ*, Argonautarum, *Herculis* & *Heraclidarum*, *Thesei*, *Oedipi* & *Jocastæ*, primi denique belli Thebani. Quod ad Judaicam attinet, utrum *Jephtha* filiam immolaverit, an, ut innupta maneret, devoverit, haud decidit. *Librum IV* historia *Saulis*, *V Salomonis*, occupat. *Sexto* tempus Græciæ historicum, ludi Olympici, Nemei, Isthmici, *Draco*, *Solon*, *Lycurgus*, Lacedæmoniorum respublica, ac Carthaginensis, vita *Homeri*, quem cæcum natum fuisse, ideo negat, quod res solo visu percipiendas tali modo tam eleganter depingere non potuisset, *Hesiodus*, *Thales*, *Chilon*, *Pittacus*, *Bias*, *Cleobulus*, *Periander*, *Æsopus*, *Epimenides*, *Sardanapalus*, *Ninus* junior, successores *Æneæ* in Latinorum regno, *Romulus* & *Remus*, Romæ fundamenta, Judæorum denique res, regno inter *Judam* & *Israellem* diviso, ex prisca monumentis sistuntur. *Libro VII* regnum *Ezechie*, *Nabuchodonosoris*, Babylonis occupatio, regna *Israelis* & *Judæ* everfa, captivitasque, describuntur. *Libro VIII* historia Medorum, Assyriorum, Chaldæorum, Græcorum usque ad *Cyrum*, traditur. In historia *Cyri Herodotum* imprimis sequitur. *Xenophontem* plura addidisse de suo, existimat, quæ magis commontrent, qualis princeps magni exempli esse debeat, quam qualis re vera *Cyrus* fuerit. Finem faciunt res Græcorum ad A. M. 3573, initium scilicet belli Peloponnesii, Athenienses

202 NOVA ACTA ERUDITORUM

inter ac Lacedæmonios conflati. Annexa est Tabula Chronologica, qua, quicquid latius exposuit, comprehensum, uno intuitu conspiciendum præbet.

Die göttlichen Schriften vor den Zeiten des
Messia JESUS ꝛc.

h. e.

SCRIPTA ΘΕΟΠΝΕΥΣΤΑ ANTE ÆTATEM
Messiæ Jesu, Leges Israelitarum continentia, versione
liberiori quoad Partem primam proposita, ob-
servationibusque tantum non perpetuis
illustrata.

Werthemii, absque mentione Typographi, 1735. 4.
Alph. 5 plag. 21.

Versionis hujus, qua Pentateuchus in idioma linguæ Germanicæ translatus est, generalia quædam, de librorum divinorum autoritate, deque methodi regulis, quas fuerit secutus, in Præfatione satis copiosa Autor anonymus tradit. Quod ad autoritatem illius pariter & reliquorum librorum Biblicorum attinet, existimari illos infallibiles, docet, adeo, ut & dogmata eorum, sine ulla contradictione, assumi, & actiones ex eorundem præscripto institui, debeant; ejus opinionis rationem non aliam allegari posse, quam quod origo illorum ab entitate suprema derivetur, quæ inspiraverit eos hominibus quibusdam, & obligationem, ad eosdem assumendos, universo generi humano imposuerit; eam dignitatem consecutos esse libros illos ex Autorum revelationibus, effectibusque insolitis, quibus, ut, singularem iis cum Deo consuetudinem, tanquam interpretibus, voluntatis divinæ placita explicantibus, adscribendam esse, opinarentur homines, factum fuerit; Autores primos a successoribus, scripta illorum allegantibus, in possessione præstantiæ suæ divi-

næ confirmatos, eandemque inter Judæos non levi opera conservatam fuisse; alios deinde accessisse doctores, hæc scripta illustrantes, & tanquam fundamentum suorum tractatum producentes, ut hoc modo regna tandem integra exciperent libros divinos applausu universali, & eosdem regulam publicam dogmatum fidei & morum constituerent. Novus noster Interpres, libros divinos a Deo profectos esse, non negat discrete: providentiæ tamen divinæ, & efficaciz verbi, ne minimam quidem facit mentionem: quod fieri debuisse, omnes studiosi veritatis nobiscum fatentur. Pergit, eundem locum hæc scripta obtinuisse ad nostram usque ætatem, qua majori cura examinentur veritates, ac antea factum fuerit; inter Judæos exstitisse paucos, qui contradicerent, aut pollerent eo iudicio, quod ad formandam contradictionem pertineret; hinc & illos, & scripta illorum fuisse neglecta; simulatque autem ad Græcos & Romanos scripta horum pervenerint, intellectum maximopere colentes, fuisse oppositionem ortam, quod cum placitis suis ii principia Biblica componere non possent, plebem autem, rudem eorum, quæ faciunt ad sapientiam, cum in hypothefibus novis deprehenderet verisimilitudinem, quæ flectere mentes hominum posset, assumfisse eas, & cum absurdis, quas foverant, opinionibus commutasse. Sic & alios ad autoritatem iis concedendam, nondum ratione sufficiente convictos, nondumque nexu illarum cum aliis principiis satis evidentibus demonstrato, adductos, nec spem ullam superfuisse, futurum, ut religionis hujus defensores essent idonei ad efficiendam demonstrationem. Ita tandem scriptorum autoritatem divinam consecutam esse, quam quæsierant. An hic efficacia verbi divina nihil fecit? an demonstrationis defectus in mysteriis, omnem captum finitum excedentibus, autorum quasi stupiditati impingendus? Vix credimus, futurum, ut ullius, qui veritatem colit, Theologi assensum assequatur Interpres & approbationem. Exstitisse quidem ait sapientes tam perspicaces, quibus remanserint dubia, eaque subinde clare factis expofita; quibus fuerit breviter responsum, demonstratio-

neim rerum omnium theologicarum dari non posse, id quod controversæ, cum *Woolfsono & Tindalio* agitata, satis superque declarent. Quæ annectit Interpres novus de jure adversariorum, quo recte sibi exposcant probationem & deductionem, qua nexum thesium inter se & harum cum principiis notis & evidentibus ostendi sibi volunt, ita se habent, ut recte vocentur in dubium. Fieri enim nequit, ut nexus veritatum inevidentium cum evidentibus principiis ostendatur. Unicum producimus exemplum incarnationis filii Dei, cujus nexum cum veritatibus divinis aliis ostendi haud difficulter potest; eundem autem si cum principiis rationis tentaveris, laborem tuum omnem esse inanem experieris: quia conditio rei ipsius adversatur. Sed de hac re dispiciant alii, cum in refutando per instituti nostri leges non versemur. Rem omnem ad duplex momentum, ait, redire, ad *historiarum* nempe, & *dogmatum*, veritatem. Quod ad *veritatem historiarum* attinet, rationem judicat satis sufficientem ad illas amplectendas, cum earum falsitas doceri nequit; accedere scriptorum aliorum fide dignissimorum harmoniam. Quod ad *dogmata*, multa affert de principiis generalia, quorum examen Logicis committimus. Multas nobis veritates manere, concedit, quoad modum incognitas, certas tamen, aut saltem probabiles: dogmata & principia, quæ in his scriptis contineantur, attingere ad ea maximam partem, quæ agenda, quæve sint omittenda, ad quæ moveatur homo motivis, voluntatem ad exercitium flectentibus, posse tamen illum miraculis ad fidem adduci. Sed, cum non omnes scripta hæc recte intelligant, doctores omni ferme ætate publicos fuisse constitutos, qui doctrina & instructione sua præire debeant aliis, ex his scriptis colligentes, quæ connectuntur inter se, quorum methodus vehementer differat. Se opinari, præmittendam versionem esse, qua via præparetur ad illud ipsum feliciter exequendum, seque hoc scopo arripuisse calamum, ut, versione recte emendata, systema formaretur rerum divinarum, scopo suo accommodatum. Pollicetur itaque multa, quæ ad di-

visio-

vinorum scriptorum rectiorem intellectionem conducant. Quod ut eo felicius procedat, regulas hermenevticas præmittit, quarum sit usum secuturus. Merentur illæ, ut afferantur. Interpretem genuinum iis, credit, uti loquendi formulis, quæ sua ætate usu sint receptæ, suaque se commendent perspicuitate. Locutiones figuratas a tropis suis esse liberandas, & proprie proponendas: numerum itaque verborum ab interprete iniri non debere, sed attemperari eadem ad scopum præfixum. Interpretem juncturæ vocum rationem habere non debere, sed attemperare se potius ad proponendi modum, aptum fati & materiis accommodatum, prout scopus & regulæ linguæ suæ id requisiverint. Sic etiam eundem ad verborum sonum ornatumque respicere debere. Se itaque a plerisque doctoribus reliquis, qui ad formulas se adstringant, differre. Has causas esse, profitetur, cur scripta divina sua versione aliam faciem, ac huc usque habuerint, induant; non tamen res ipsas, nec earum notiones, nec scribendi rationem, scriptorum divinorum corrumpi aut mutari; notaina propria ita proferri, prout Oratoris regulis sit conveniens; fecisse se etiam sectiones novas, easque, quæ usu receptæ fuerint, in margine scripsisse, ut suæ versionis tenor cum aliis versionibus eo rectius compararetur. Versionem se adornasse liberam, fatetur, minus autem periphrasin, quod alioqui majori uti potuerit libertate: interea eas loquendi formulas, quæ tædium creent lectoribus, omisisse. Ceterum interpretationem suam & versionem appellare liberam, quatenus adstrictæ, quæ ad verba alligetur, opponatur; nonnunquam concepta alia plane ratione, ac in textu reperiantur, adjectis tamen in casu posteriori observationibus, proposuisse, nonneminem eruditorum magni nominis occasionem suppeditante: hoc modo convenientiam ostendere versionis cum textu originali voluisse, paucis exceptis locis, in quibus ex antiquitate harmoniam ostenderit, ut distincte omnia paterent. Quod ad observationes attinet, in his sæpius excusasse, quæ assumerit, ut inserviret ornatæ loquendi rationi,

evitaretque repetitiones unius ejusdemque vocis, sæpius nonnunquam factas. Explicationes fecisse diversas ab aliis, cum fuerint visæ eæ mutationes inevitabiles, non diffitetur, operamque dedisse, ait, ut ad notiones, in sua versione sumtas, progrediretur, licet principia non omnia, ne copiosus nimis esset, probaverit; autoritati horum scriptorum, putat, nihil ita decedere, sed confirmari fidem. De rebus naturalibus diserte satis se, cum adversus honestatem illæ non impingant, locutum esse, monet. In locis, ubi defunt observationes, suam versionem cum textu originali concordare, sibi persuadet, quandoque autem ordinem mutaverit, rationem ejus querendam, dicit, partim in regulis Grammaticæ, partim Rhetoricæ, artisque orate loquendi; supponere itaque se lectorem, facultate recte res percipiendi instructum, quod alii rite judicare nequeant. Se examinasse singula, & rationes indicasse, ait, quarum examen aliorum committat judicio. Non negat, dogmata, quæ ex locis certis probari soleant, ex iis robur aliquod mutuari non posse; se tantum rationem habere verborum, scribit, & parum curare, quomodo thesis aliqua in sensum alienum detorqueatur. Exhibere se versionem Partis primæ, quæ ante adventum Messix jamjam conscripta fuerit: quod ad reliqua attineat scripta, de iis propediem publicandis curam suscepisse, ordine librorum textus originalis observato. Recenset deinde, quæ ad historiam illius versionis pertinent, & sperare se, ait, Dei fines hoc instituto propagatum iri: ita enim se locutum de Deo, ejusque actionibus, prout ejus proprietates, ad loquendi rationem, nostra ætate familiarem, requirant; neglectis diversis eruditorum opinionibus. Concludit tandem cum voto, ut theoria pariter & praxis Deo placens hoc suo labore insigniter promoveatur. Proferemus, ut benevolus Lector eò rectius de labore Interpretis judicare possit, unicum dictum, textu originali, & versione adstricta, & liberiori, & denique nostri Interpretis, allatis, sumta descriptione imaginis divinæ ex *Genes. Cap. I v. 26 & 27*:

Textus

Textus Ebraeus.	Versio Sebast. Schmidii adstricta.	Versio Castell. lionis minus adstricta.	Versio B. Lutheri.	Versio nova Interpretis Wertheimii latentis.
ויאמר אלהים	Tandem dixit Deus :	Faciamus	Und Gott	Endlich hatte
נעשה אדם	Faciamus hominem in	hominem ad imaginem	sprach: Lasset uns Menschen	te GOTT beschaffen, auch
בצלמנו כדמותנו	imagine nostra. secundum	nostram, nostri similem,	ein Bild, das uns gleich	Menschen hervor zu bringen, welche mit
וירד ברגת הים	tandem similitudinem nostram: & dominetur	qui dominetur piscibus,	sey, die da herrschen über	ihm eine Aehnlichkeit hätten, und denen er über so vielerley
השמים ובעוף	in aquatilibus, piscem maris, & in avem caeli, & in bestiam,	zur piscibus, aquatilibus, volucris aeris, pecudibus, deni-	ber die Fische im Meer, und über die Vögel	ley Geschöpfe die Herrschafft übergeben könnte: nehme
ובבהמה ובכלי הארץ ובכל הרמש	in omnem terram, & in omne reptile, quod	que toti terra, & quicquid in terra	über die ganze Erde, und über	die Herrschafft über die Fische im Wasser, über die Vögel in der Luft, und über das Vieh, und über die Insecten, mit
: על הארץ:	reptile, quod	quid in terra	ber alles Gewürme, das	einem Worte, über die ganze
ויברא אלהים	Creavit	Itaque hominem Deus	Und Gott	Dieser göttlichen Absicht
את האדם בצלמו	itaque Deus hominem in	ad sui, id est, ad divi-	schuf den Menschen ihm zum	gemäß entstunden zwey
בצלם אלהים	imagine sua; (inquam)	nam, imaginem creavit,	Bild, zum Bilde Gottes	Menschen, einer männlichen,
ברא אתו זכר	Dei creavit eum, masculinum & feminam creavit	nem creavit, scilicet masculinam & feminam,	schuf er ihn, und er schuf	der, der andere weiblichen
ברא זכר ונקבה	eum, masculinum & feminam creavit	scilicet masculinam & feminam,	sie ein Männlein und	Geschlechts, welche mit
: אתם:	cor.	minam,	Fräulein.	ihm eine Aehnlichkeit hatten: ich sage nochmahls, sie waren

Ex duobus his versibus patet, quanta sit inter textum originale & versionem novi Interpretis, quanta item inter versionem *Castellionis* & ejusdem Interpretis, differentia. Noluit *Castellio*, adstricta methodo, textum sequi originale, ut latinitatis terfioris genio inserviret: ea tamen minus est usus libertate, ut, relicto textu, versioni suæ infereret aut a mente auctoris principalis plane aliena, aut pro arbitrio electa, nulla habita aut textus, aut constructionis, aut aliorum subsidiorum hermenevticorum, ratione. Paucula verba illa, modo recte inter se comparata, quam audacter reliquerit Interpretes textum, ostendunt. Eadem usus est ille in locis classicis reliquis interpretandi licentia, ut continuationem Operis non optemus, sed eidem mentem, ad studium veritatis Evangelicæ magis attemperatam, apprecemur. Ita candide pronuntiamus, nihil reformidantes tela, si quæ forte in nos emissurus sit Interpretes, sicut emisit nuper in *Actorum Eruditorum*, quæ vernaculo sermone Lipsiæ publicantur, eruditissimos Autores, quibus candor suus, studiumque veritatis, eandem de consilio Auctoris, turbandi rem sacram temerariis moliminibus, sententiam expresserat.

JO. CHRISTOPH. WOLFII, Past. ad D. Cathar. & Scholarchæ, Curæ Criticæ & Philologicæ in Epistolas S. S. Jacobi, Petri, Jude, Joannis, bujusque Apocalypsin. Accedunt in calce Responsa quædam ex PHO-

TII Amphilochiis, adhuc cœvendis, cum versione Latina & notis.

Hamburgi, apud hæredes Jo. Christoph. Kifneri, 1735, 4.

Alph. 4 plag. 12.

Quartum hoc est *Volumen* egregii Operis, quod S. Rev. Autor Novo Fœderi ex præidiis Criticis & Philologicis illustrando impendit. De illius conditione jam olim in his *Actis* nostris *A. 1725 pag. 348*, & alibi, copiosius diximus. Hoc itaque loco suffecerit monuisse, eandem curam & industriam etiam in hoc *Volumine* probari, qua se superiora illa commendarunt. Speciatim Vir doctissimus se opponit tum aliorum, tum inprimis *L. M. Artemonii, i. e. Sam. Crellii, profanis*

nis in sacras literas conatibus. Quæ enim is, ut exemplo res constet, in *Initio Evangelii S. Joannis restituto in Apocal. XXII, 13*, nove, &, quod ipse profitetur, contra omnium codicum fidem, ausus est, ut evinceret, ibi voces: ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, malo quodam consilio in libros hodiernos illatas esse, ea graviter & solide refellit, & ex hac occasione varia *Jesaiæ* oracula, quæ hinc mutare, hinc insolenter interpretari, instituit, a corruptelis ejus vindicet. Recte quoque consultum illi visum est, Rev. *Leonardi Twelfsi* vindicias loci *Joanni 1 Epist. V, 7*, & Apocalypseos quoque, quam nuper admodum Angli quidam oppugnaverunt, ex Anglicano sermone Latine convertere, & communiori usui consecrare. Cum vero & spatii, huic Volumini destinati, & otii, aliquid adhuc reliquum esset, in calce exhibuit Responſa quædam ex *Photii Amphilochois*, adhuc ineditis, quorum pars circiter tertia, ex Codice *Coisliniano* Parisiis a *Franc. Dionysio Camusato* descripta, & cum *Colbertino* alio collata, ad ipsum Viri Cl. *Jo. Jac. Westſeinti* opera pervenit. Ex hac parte ea selegit, quæ ad illustranda oracula difficiliora Novi Instrumenti pertinent. Porro omnia ac singula Latine convertit, & notis necessariis illustravit. De ipſo *Amphilochois* opere in Præfatione diligenter disseritur, atque inter alia ostenditur, sextam fere partem illius jam exſtare inter Epistolas *Photii*, a *Richardo Montacutio* editas. Quod cum ab aliis non eſſet observatum, factum est, ut nonnulli Responſa quædam, tanquam ἀνέκδοτα, cederent, quæ in illis pridem leguntur. Ex eadem Præfatione apparet, Virum diligentissimum Centurias XVI Epistolarum *Libanii*, Rhetoris quondam Antiocheni, Græce una cum interpretatione sua Latina & notis prælo parasse, quæ in Belgio operas *Waesbergianas* cum maxime exerceant, & intra anni spatium lucem visuræ sint. Præterea in calce Præfationis monetur, eundem nunc esse totum in recensenda *Photii* Bibliotheca, quam nova hac opera dignam esse, inde a triginta annis Viri eruditi in Gallia, Italia, & Germania nostra, recte censuerunt. Relatum nobis est, eum inter cetera instructum esse Codice quodam Amstelodamensi, manu exarato, nec contemnendo, alia vero aliunde expectare. Quod ad Curas ipsas spectat, singulare

lare Volumen in posterum sperare nos jubet, quod Supplementa, emendationes, & vindicias, complectetur. Ab eodem non pauca exspectamus Historiæ Ecclesiasticæ & literariæ incrementa, postquam accepimus, insignem apparatus Epistolicum & Literarium, quem Illustri *Zuch. Conradus ab Uffenbach* sibi olim comparaverat, in Bibliothecam ejus nunc transisse. Constat Epistolicus ille, quod ex Indice edito didicimus, *Voluminibus LXV* in fol. & *LIV* in quarta forma, quæ maximam partem *αὐτόγραφα* Virorum doctorum, qui Seculum XVI, XVII, & XVIII, hactenus ornavit, exhibent. Summum Numen vitam, valetudinem, animique vires, illi clementer largiatur.

ELEMENTA JURIS GERMANICI, TUM veteris, tum quod hodie in ipsis obtinet rerum argumentis. Tomus I. Ex genuinis principiis eruit, & commoda Auditoribus methodo adornavit, JO. GOTTL. HEINECCIUS, JCrus, Potent. Pruss. Regi a Consil. Sanctior. & Jur. ac Philos. Prof. P. Ord.

Halæ, impensis Orphanotropei, 1736, 8 maj.
Alph. 2 plag. 5.

Quod Jurisprudentiæ & rectoribus studiis bene eveniat, nova in dies incrementa capit *Heinecciana* & doctrinæ & meritorum fama, atque ita eundo crescit, ut a supremo suo fastigio jam haud adeo abesse longe videatur. Habent sane, cur pro incolumitate tanti civis sui, ad gloriam decusque literarum vere nati, & quicquid est sublimioris doctrinæ, felicissimo ingenio complectentis, conceptis votis Superos implorent, Germani nostri, quippe, quantum ipsis commodi aut præstiterit huc usque, aut præstet quotidie, tam comta & polita Musa, re ipsa satis experti. Quam pulchra enim & decora facie, ex quo carum hoc & illustre nomen eruditus innotuit, inceserint elegantiora studia, *Historia inprimis & Antiquitates Romani Juris,*
quæ

quam feliciter priscum illum squalorem suum ipsæ Romanorum leges deposuerint, & notum est omnibus, & condignis dudum optimorum virorum laudibus celebratum. Post præstantissima tot ingenii & eruditionis exquisitæ specimina, jam novum Vir Illustris laborum suorum velut curriculum ingreditur, quod utinam sero feliciterque emetiatur. Seposito paulisper antiquo Romanorum Jure, de quo, nescimus, an nostra ætate quisquam fuerit præclarius promeritus, ad illustrandas leges patrias convertitur, idque agit, ut harum doctrinam omnem, quod ante eum aut conatus nemo fuerat, aut, qui conati fuerunt, parum dextre perfecerant, in justam quandam formam redigeret. Gratissimus & patriæ & exteris labor, maxime tamen patriæ, cui nemo postea Juris domestici inopiam objiciet. Neque vero avocari se a prudentissimo instituto passus est Ill. Autor ignobili hominum quorundam, qui funesta dudum ad perniciem legum nostrarum consilia contulerunt, iudicio, nihil aut sani, aut quod usum præstare possit ætati nostræ, expectari posse a majoribus nostris, clamitantium, quippe barbaris, & omni legum ferendarum peritia destitutis. Quorum ignavus strepitus ne quid aut dignitati legum nostrarum, aut huic ipsi labori, officeret, hos, priusquam operi tam salutari manum admoveret, oppugnandos debellandosque justis armis putavit, omnibusque aut ingenii aut eloquentiæ non vulgaris præsidii instructus, amplissima Præfatione, ipsam libri frontem ornante, pro Jurisprudencia Germanorum, tam veteri, quam recentiori, graviter & ornate dixit. Ubi cum nihil facile prætermittat, quod ad causam hanc eleganter perorandam ullo modo pertinere videatur, cum rationibus gravissimis & ex re ipsa sumtis pugnet, & ad harum nervos ipsa robora verborum adjungat, denique cum ad senatoriæ illius facundiæ, qua pro rostris olim fortissimus quisque Orator usus, majestatem proxime accesserit, nostro iudicio illud affecutus est Ill. Autor, ut, qui bene cupiunt Germaniæ nostræ, his jam patrii honoris vindex sit dicendus atque propugnator maximus. Fugatis nunc iis copiis, quæ intervertendi tam præclari instituti causa in aciem processerant, bonis au-

spiciis ornandæ, quam sibi ipse dederat, provinciæ operam studiumque suum omne impendere, & dispersas passim Jurisprudentiæ nostræ reliquias tam dextre ex antiquitatis monumentis variis eruere, tamque apte inter se conjungere, & sordibus purgare vetustatis, cœpit, ut, si quis antea de legibus nostris abjecte & contemptim senserat, is, quam suaviter erraverit iudicio suo, videat, jamque feliciter æmulari Jurisprudentia nostra illam Romanorum, quantumvis splendidam & augustam, possit. Ipsum scribendi genus, ut est tersum & elegans, prorsusque tale, quale in ceteris Illustris Viri scriptis dudum admirati sunt eruditi, ita ordine inprimis & congrua rerum dispositione commendatur, quo fit, ut levi negotio impeditissimæ Juris quæstiones enodari, & obvientes quæcunque causæ ad sua principia revocari, unicuique lectorum possint. Nam, qua olim Celeb. Autor in *Institutionum Juris Civilis, & Pandectarum, Elementis* usus est docendi ratione, ut primum leges ipsas, & id, quod juris certi est, ex suis fontibus erueret, inde juris quædam principia eliceret, plerisque gentibus communia, & ad id idonea, ut universæ Jurisprudentiæ firmissimi esse loco fundamenti possint, denique ex his ipsis principiis conclusiones certas, & ad usum Lectorum forensium inprimis accommodatas, duceret, similem eandemque prorsus in ipsa Juris Germanici doctrina adhibuit, hoc majoris rem operæ & laboris aggressus, quo minus huc usque creditum est, legum Germanicarum apparatus adornando tanto operi sufficere. Accidit & hoc acceptum inprimis Juris patrii studiosis, quod jura Germanorum ad eandem hic, ad quam illa Romanorum in *Institutionibus Justinianeis*, exacta normam inveniunt, videantque jura *personarum* primum, postea *rerum*, denique *actionum*, explicata. Est enim, præeunte ita *Justiniano*, Opus universum *Libris tribus* distinctum, sed quorum non nisi *prior*, atque *posterioris* ea pars, quæ in juribus ex obligatione descendentibus terminatur, *Tomum* hunc *primum* absolvunt. In limine Operis generale Caput *de Juris Germanici natura & constitutione legis*. Hic, quid sit Jus Germanicum, ostendit, idque vel *publicum esse*, vel *privatum*, docet.

Pri-

Privatum partim in *Provinciale, Feudale, & municipale*, partim in *non scriptum & scriptum*, dividit. *Scriptum* pro varia legum Germanicarum ratione, aliud *antiquum*, aliud *medii ævi*, aliud *novum*, dicit, de singulis docte, distincte, & accurate, differens, præcipuosque Juris nostri fontes indicans. *Librum primum*, qui tradit *Jura personarum*, ingressus, duplex Germanorum hominum genus constituit, *Liberorum & Servorum*. Ad *Liberos* refert *Nobiles, ingenuos, & Libertinos*, quibus & recentiori ævo *Burgenses* accesserunt. De singulis sigillatim & copiose agit, ita quidem, ut eorum originem, diversam, si tempora spectes, conditionem, jura, aut communia, aut singularia, vicissitudines & incrementa, ex probatissimis Scriptorum partim, partim Diplomatum, monumentis nos doceat, & quantum in his omnibus a Jure Germanico discrepet Romanum, ostendat. Inde, Juris Romani vestigia secutus Ill. Autor, ad alteram hominum divisionem progreditur, qua dicuntur alii *sui juris*, alii *alterius juri subjecti*. In alterius potestate, seu, quod Germanorum est vocabulum, *mundio*, fuisse servi, domino subjecti, liberi, parentum legibus viventes, uxores, maritis addictæ, minores, tutorum imperio alligati, Libertini, adstricti iis, in quorum se potestatem dederant, Ecclesiæ, civitatesque, traditæ in clientelam Principum. Ceteri omnes sui juris homines, Germanis *amond* dicti. Subnata hinc Cel. Autori amplissima materia dicendi de potestate parentum in liberos, quæ cum illa Romanorum nihil fere commune habuit, de modis illam acquirendi, qui sunt, ut apud Romanos, justæ nuptiæ, legitimatio, & adoptio, de modis eandem dissolvendi, qui redeunt ad separationem simplicem, variis temporibus varie institutam, de maritorum in uxores potestate, de sponalibus, nuptiis, & aliis Germanorum juribus connubialibus, qualia sunt jus dotium, dotalitii, morgengabæ, & augmenti dotis: de tutela maritali, & bonorum communione inter conjuges: de matrimonio ad morganaticam, disparagio, pellicatu, & concubinato: de divortiis & repudiis; porro de personis, quæ sub tutela vivunt, & ipsa Germanorum tutela, quæ vel suprema, vel testamentaria, vel

pactitia, vel legitima, (quo pertinet & materna) vel dativa, fuit; denique de officio & administratione tutorum, modisque, quibus tutela Jure Germanico finitur. Quibus diligenter explicatis, accedit ad tertiam hominum divisionem in *eos, qui integra existimationis, & qui infames sunt*. Infamiam majorem aliam, aliam minorem, vocat. Illa notati, qui arma reliquerant, ignavi, imbelles, desertores, ex prælio fugientes, perfidi, impudici, adulteræ, stupratæ, meretrices, poenæ additi a sacerdotibus, excommunicati, capitali, vel corporis afflictiva, poena affecti, manu truncati, vel eam redimentes, & super crimine famoso transigentes; hanc campiones, artem ludicram facientes, & illegitime nati, incurrerunt. Ultimam hominum divisionem in *cives originarios, adventitios, & peregrinos*, ponit, sed quam, ob insignem Germanorum hospitalitatem, non tanti apud hos, quanti apud Romanos, aut olim fuisse, aut nunc esse, momenti, docet. Inter alia tamen, quæ erudite hic disputat, de nobilissimo illo *Albinagii* jure copiose & diligenter commentatur, sed cujus jam nullum amplius in Germania superesse vestigium, cum *Bodino* & aliis contendit. Ad Jus rerum nos Liber secundus vocat, cujus principium divisionem rerum in eas, quæ sunt divini, & quæ humani juris, ipsis Germanis vindicat, ostenditque, fuisse & his *rerum sacrarum, sanctarum, & religiosarum*, diversa genera. Tum ad *res humani juris* referuntur, Romanorum more, *communes, publica, universitatis, & singulorum, corporales etiam & incorporales*, imprimis vero *propria & fiscales*, quam rerum divisionem vere Germanicam Noster dicit. *Propriarum* alix *alodia*, alix *hereditariae*, vel *avite*, alix *ex comparato*, vel *ex conquestu*, *fiscalium feudales* alix, alix *Salicæ*, aut fuere, aut nunc sunt. Jura rerum Germanis non minus commode, quam Romanis olim, in ea, quæ *in rem*, & quæ *ad rem*, competunt, dispescuntur. Eadem porro jurium *in re* divisio, quam quadruplicem facit Ill. Autor, ita, ut *possessionem* omittat. Diversa est apud Germanos dominii ratio, quod varia prædiorum genera docent, *constitorum, laudemialium, reddituum annuorum*, & his plurium. Ad *usumfructum* Germanorum referuntur

runtur ab Ill. Autore *dotalitium*, & *precaria*, sed ab eodem distinguit idem *usumfructum maritalem* & *tutorium*, nec non *majoratum*. Cum modos acquirendi dominium naturales recenset, pluribus agit de *Venatione*, illustri Romanorum jure, de *traditione*, *presentibus testibus*, in *judicio*, nec non *per glebam* & *ramunculum cultello erutum*, *per festucam vel laifowerpum*, *per andelangum*, per porrectas alias res quascunque, quin *per propinationem*, facta. Inter modos acquirendi *civiles* numerat inprimis *prescriptionem*, quæ tricennaria fuit apud Germanos, nec in omnibus cum Romana convenit, & *Investituram*, proprium Germanis acquirendi modum, in quo totus est explicando, & ad leges nostras exigendo. Servitutes Romanorum non in patiando tantum, aut non faciendo, sed in faciendo etiam, consistunt, quod exemplo *operarum*, *angariarum* & *parangariarum*, *jurium bannariorum*, similibumque, patet. *Hereditas*, Germanorum jure, non testamento, sed vel pacto, vel lege, defertur. *Pacta* nobis vel *dispositiva*, vel *conservativa*, vel *renuntiativa*, vel *acquisitiva*, quorum diversa ratio ex diversis populorum Germanicorum legibus hic illustratur. *Testamentorum* in Germania origo & incrementa singulari Capite exponuntur. Discas vel hoc uno exemplo, qua ratione sensim in Germaniam invecitæ sint Romanorum leges. *Exhereditatio* & *substitutio* antiquissimis Germanis nulla; *codicilli*, *legata*, & *fideicommissa*, ante hæredis institutionem cognita. Amplum inprimis & bonæ frugis plenum est Caput *de Successionibus ab intestato*, vel *ex lege* delatis, ubi, per partes eundo, quæ fuerit descendentium, quæ ascendentium, quæ collateralium, quæ conjugum, successio, disputat Ill. Autor, & veteris Juris reliquias hodie passim superflites digito indicat. Etiam in *acquirenda vel omittenda hereditatis modis* percensendis insignis est Autoris Celeberrimi industria. Subnectit his utilem in foris nostris *piignoris* doctrinam, cujus dominium apud alias gentes ad hæredem transiisse, apud alias non transiisse, ipsis adductis legibus confirmat. Jam, ita ferente dicendorum ordine, ad *jura ad rem* conversus Ill. Autor, parum hic commune Germanis cum

Roma-

Romanis fuisse, & pervulgatam illam pactorum & contractuum distinctionem, omnemque illam contractuum familiam, quæ potissimam Juris Romani partem absolvit, exulare majorum nostrorum curiis, animadvertit. Itaque de *pactis* tantum differens, ad quæ omnis redit Germanorum obligatio, hæc in *benefica & onerosa* dividit, atque illis *donationes, commodatum, mutuum, precarium, & mandatum*, his *emtionem venditionem, locationem conductionem, permutationem, societatem*, itemque *conventiones aleam continentes, facio, ut facias, do, ut facias, facio, ut des*, accenset. Utrique generi accessorias conventiones addit, *pignora & fidejussiones, obligationem ad obstagium, & ad patiendam depradationem*. Quæ ubi singula persequitur, instructissimum nobis Juris patrii thesaurum recludit, quo si utantur in posterum in rem suam Germani, forsitan pudebit hos aliquando, in tanta Juris domestici luce moribus peregrinis vivere. Dedimus, qua fieri potuit brevitate, *Heinociani* Operis argumenta summa, quibus vel leviter inspectis, cuilibet, quam ex Juris nostri commodo cesserit præclarus iste labor, proclive sit judicatu. Jam vero, si ad singularia devenire nobis per angustiam paginarum liceret, illud sane multis specimenibus doceri posset, non Juris tantum insigni peritia, sed historiarum etiam, antiquitatum, criticesque, præfidiis opus fuisse Ill. Auctori ad componendum Opus novum, nulli ita tentatum, omnium votis expetitur, gloriæ futurum non Auctori tantum suo, sed ipsi etiam patriæ nostræ, jam caput erigenti, & peregrinis Romanorum legibus præter meritum turbatos fines suos conquerenti. Sed, quo major est eorum, quæ sunt bona hic & lectu digna, copia & apparatus, hoc minus, quid præ ceteris feligamus, decernimus, id vel duobus verbis significasse Lectoribus satis habentes, eorum, quos rectæ & sinceræ Jurisprudentiæ, intra fines nostros natæ atque educatæ, cura studiumque tenet, carere hoc Opere præstantissimo haud facile quemquam posse.

A NEW ESSAY ON MUSCULAR
Motion &c.

h. e.

MENSIS MAJI A. MDCCXXXVI. 317.

h. e.

NOVA EXPOSITIO MOTUS MUSCULARIS,
ad ductum experimentorum, observationum, &
Philosophiæ Newtonianæ; Autore BROWNE
LANGRISH, Chirurgo.

Londini, apud Bettesworthum, 1733. 4.

Plag. 13.

Inter difficiliora doctrinæ Physiologicæ problemata quæstionem de causa modoque muscularis motus esse referendam, neminem, nisi prorsus in his scientiis hospitem, latet. Plerique, mechanicæ, legibusque motus convenienter illum fieri, concedunt; in vero tamen ejus mechanismo tradendo ob minus perspectam musculorum fabricam interiorem, materiamque impellentem, mire dissentiunt, neque ulla ex datis hactenus solutionibus suis caret difficultatibus. Quibus argumentis motus Cl. Autor, suas quoque tentare vires, & assumpta de attractione & repulsionem corporum pro diversitate polorum hypothesei ex *Newtoniana* Philosophiâ, novam hujus motus theoriam tradere constituit. Plerique hactenus, nervo vel arteria, ad musculum quempiam tendente, ligatis vel resectis motum illius perire, asseruerunt, quod, uti de nervis facile concedit, ita de arteriis minus valere, institutis sæpius experimentis se esse edoctum, perhibet. Etsi enim carotides arterias canis vivi prope cor abscederit, capitis tamen motum superstitem mansisse, neque minus, crurali arteria dissecta, inferioribus extremitatibus imiti animalia, ipsa tamen aorta descendente ligata, ut nulli rami, etiam minores, sanguinem ad inferiora derivare possint, motum omnino perire, concedit. Id saltem inde patere censet, tantam non esse sanguinis ad producendum motum necessitatem, quanta esse solet fluidi nervorum, sed secundario magis eo spectare arterias, dum partim, prope nervos sitæ, motu suo vibratorio fluidi in nervis motum accelerent, partim humore allato debitum calorem & flexilitatem fibræ concilient; ipsam vero contractionem adeo non juvare, ut potius

E e

tius

Pag. 22. tius fibras replendo eandem impedire videantur. In tradenda fibræ muscularis structura illis assentitur, qui cylindricam eis figuram intus cavam assignant, eademque ratione transversas etiam constructas esse, quæ retinendis in ordine longitudinalibus apprime inserviant, fibras vero in distinctas cellulas vel vesiculas esse divisas, nullo idoneo experimento probari posse, censet. Fibras corporis nostri esse elasticas, sive vi quadam, si extendantur, iterum se contrahendi gaudere, docet experientia, causa vero minus in aprico est. Hanc ut eruat Cl. Autor, ab insita materiæ vi attrahendi vel repellendi pro diversitate polorum derivare conatur. Terram enim nihil aliud esse, censet, nisi magnum quendam magnetem, omnesque ejus partes simili virtute imbutas, ad se invicem rapi, vel longius recedere, prout polorum, quibus instructæ sunt, relatio illud concedat, quod exemplo solutionis, effervescentiæ, crystallisationis salium, similibusque operationibus chemicis, ab hac causa derivandis, copiose illustrat. Ipsius etiam aeris insignem adeo elasticitatem a vi particularum ejus, a se invicem resilientium, pendere putat. In corporibus solidis elasticis, sibi relictis, quasvis eorum partes, juxta polorum convenientiam dispositas, uniri supponit; inde vero vi externa compresso corpore unius lateris particulæ a se disjungi, alterius lateris nimis appropinquari, unde, mutata polorum cujusvis particulæ relatione ex una parte conatus attrahendi, ex altera repellendi, augeatur, qui, simul ac impedimentum removetur, in effectum ducitur, corpusque in pristinam figuram restituitur. Idem in fibra musculari obtinere asserit. Extensa enim fibra, quasdam ejus partes propius ad se invicem adduci, quasdam autem magis diduci, quam naturalis earum cohesio ferat, unde conatus ille sese restituendi, in corpore deprehensus, pendeat. Nihilominus, fibras corporis nostri perpetuo tensas, sicque in statu violento esse, vel dissectio muscoli in animali vivo docet, cujus fibræ in medico vulneratæ cum impetu veluti resiliunt, vulnerisque hiatum majorem reddunt. Uti vero distensio illa ab humorum influxu dependet, ita retractionem dissectarum eandem cum elasticitate fibrarum causam agnoscere, probat. Quod si enim fibræ nimis
rela-

relaxatæ fuerint, uti in anasarca contingit, illæ, etsi vulneratæ, nunquam retrocedent. Pariter, cum omnes muscoli æquali tensionis gradu in æquilibrio serventur, uno illorum paralytico antagonista ejus tam diu vi propriæ tensionis contrahetur, donec prior restitutus fuerit: quamdiu vero omnes fibræ æqualiter tenæ manent, aptæ sunt ad motum voluntarium levissima determinatione suscipiendum. Ut vero eo melius pateat, quid sit illud superpondium, quod in motu musculari fibræ accedat, attendere jubet ad res externas, quæ contractionem fibrarum augent. Sunt eæ vel spirituosæ vel adstringentes, quæ, fibrarum interstitia subeuntes ad motum illas incitant, vimque attractricem particularum augent; unde, pariter in musculari motu materiam subtilem atque volatilem per nervos fibræ instillari, conjicit. Qua occasione ex structura cerebri, quæ, secretionem satis insignem ibi fieri, docet, contra illos disputat, qui, nullum per nervos fluidum ferri, volunt, quoniam ob tenuitatem suam sensibus percipi non potest, atque nulla verosimilitudine niti illos ostendit, qui, nervos munere suo instar chordæ tremantis fungi, perhibent, cum sic neque distinctis sensationibus, neque motibus, producendis apti essent. Musculos in ipso contractionis actu non inflari, sed potius aliqua ex parte subsidere, minusque, occupare spatium, noto *Glissonii* experimento, quo brachium viri robusti vasi vitreo aqua repleto imponitur, ubi, tempore contractionis muscutorum, aqua minus occupat spatium, relaxatis vero musculis, iterum assurgit, tuetur, nihilo minus, singulas fibras veluti corrugatas in medio tumidiore reddi, concedens. Ipsum vero motum muscularem ab influxu spirituum animalium subtilissimæ & vere æthereæ indolis deducit, quo vis attractionis particularum, fibras constituentium, augeatur, ut propius ad se invicem accedant, quam diu hæc vis extranea in musculo hæret; quæ vero ob summam spirituum tenuitatem brevi iterum evanescit, musculumque in statu relaxationis relinquit. Ut vero discrimen illud inter motus voluntarios & involuntarios distinctius explicet, nova hypothesis supponit, muscutorum voluntariorum nervos circa extremitates peculiariter veluti constrictos esse,

Pag. 53.

56.

73.

76.

78.

Pag. 84.

esse, ut tanta spirituum quantitas, quanta ad contractionem musculi necessaria est, penetrare nequeat, mentis vero nutu accedente, majorem eorum copiam, aut eandem majori impetu eo deferri, sicque obstacula illa superari, motumque musculi ob copiosum influxum succedere. Alia vero ratione rem se in musculis involuntariis habere conjicit, inter quos solum fere cor numerat; cujus perpetuus motus reciprocos systoles atque diastoles majorem semper attentionem mereri visus est. Etsi enim systole ejus eadem ratione contingat, qua aliarum carni-um contractio, diastoles tamen causam male sanguinis appellantis momento a plerisque tribui censet. Inde potius asserit, nervos, ad cor tendentes ejusmodi circa extrema constrictione, qualem in voluntariis musculis supposuerat, destitui, sicque a perenni influxu perpetuam etiam expectandam fore contractionem; nihilo minus, dum omnes ejus fibræ, mirabili tractu decurrentes, in se ipsas contraherentur, extremitates nervorum, in fibras desinentes, simul comprimì, ut transitus fluido contento denegetur, quo ipso vires cordis debilitentur, ut jam sanguini ab auriculis ad orificia ventriculi propulso cedant, sic ut sensim cor dilatetur, quo ipso novus nervorum fluido aditus concedatur, & contractio protinus iterum inchoetur, eundemque mechanismum in auriculis, tanquam vero cordis antagonista, valere, sine quo nunquam insignem cordis & auricularum vim contrahendi a sanguinis appulsu superari posse, opinatur.

J. C. POHLII, MED. D. OBSERVATIO DE TUMORE capitis fungoso, cum cranii carie, & cerebri colliquatione.

Maria Beckia, annorum septem & quadraginta foemina, ante tredecim jam annos, negotiis œconomicis intenta, casu infortunato caput illiferat trabi, adeo, ut, fortissima contusione percussa, & humi prostrata, graviore lipothymia corripere-
 tur, Symptomata, in principio graviora visa, præter dolores

Fig. I.

Fig. II.

Fig. III.

1. The first part of the document is a list of names and their corresponding addresses. The names are listed in a single column, and the addresses are listed in a single column to the right of the names. The names are: [Illegible names]

2.

lores capitis mediocres, brevi remiserunt, tumor vero nucis avellanæ magnitudine enatus est, quem per duodecim annos in eodem ferme statu, sine majori incommodo, gestavit. Anno 1734 novas contusiones ex improvise perpessa est, unde, mensium simul fluxu cessante, tumor ille in dies fuit auctus, in tantam excrevit magnitudinem, quantam Figuræ æneæ & sequens descriptio exhibent. Sedem maxima ex parte quidem tumor habebat in osse bregmatis sinistro, sed futuræ sagittalis limites supergressus, occupabat partem adhuc quandam ossis bregmatis dextri, &, anteriora versus, usque ad futuram coronalem porrigebatur. Tumor exterius erat, qui in Chirurgiæ nomine sarcomatis insignitur, & adeo extendebantur integumenta externa, ut periphæria tredecim pollices, altitudo vero septem pollices, æquaret. Totus tumor pilis erat refertus, magnitudine capitis infantis recens nati haud minor visus, cum ablati capilli essent. Cum vero tumor non solum continuo increveret, sed ægra etiam de cruciatibus capitis intolerabilibus conquereretur, qui dolores tum a pondere externo, tum a causis internis, originem suam ducebant, de exstirpatione ejus cogitabam, sectionem vero chirurgicam dissuadebant defectus virium, & status cachecticus hujus miseræ. Nam, licet in secandis ramificationibus arteriarum, integumenta verticis percurrentium, quatenus in statu naturali existunt, hæmorrhagia subsequens adeo metuenda haud esset, nihilo tamen fecius pulsus, quem manus, tumori admota, utut obscurum, sentiebat, sectionem suspectam ob metum futuræ hæmorrhagiæ, & hinc necessario subsequituræ maxime prostrationis virium, reddebat. Præterea facile prævidi, subesse cariem, eamque absconditam altiores egisse radices, quam ut ferro tuto satis ea exstirpari posset. Hinc, mediante ligatura, tumorem auferre tentare malui. Filo igitur serico (*Fig. II bb*) versus radicem Chirurgus constringebat tumorem, quæ constrictio quotidie augebatur, pro ut dolores permittebant, quo tempore in tumore observabantur maculæ quatuor, & loca, materia quasi sebacea repleta, per quæ mox post ligaturam liquor purulentus effluebat, & hinc totidem ulcera in parte posteriore enascebantur, (*Fig. II,*

TAB. V
Fig. 2.

TAB. V
Fig. 3.

####) Post quatuordecim dies, basis, quæ, uti supra dixi, tredecim erat pollicum in peripheria, per ligaturam ad unum pollicem redigebatur; qua cultro resecta, tumor a cranio plenarie est separatus. Hic tumor resectus quatuor libras & sex uncias ponderabat, qui ante sectionem sine dubio fuerat ponderosior, quia antea Ichor & materia purulenta graveolentissimi fœtoris maxima in copia effluerat, quod ipsum magnam ponderis partem tumori detraxit. Ablato externo tumore, magna festucarum ossæarum copia, per subjectam cranii partem dispersarum, in conspectum veniebat, quæ suspicionem cariei insignis, parum adhuc resectæ, movebant, insperfo vero pulvere Aristolochiæ, & aliis remediis adhibitis, caries ipsius cranii plenius in oculos incidebat. Circa cariem corona ossea (Fig. III a) variis eminentiis, cristæ galli instar (b) ornata reperiatur. Neque exteriorem tantum laminam cranii occupabat caries, sed partes cariôsæ etiam a lamina vitrea discesserant, ita, ut sinus quidam, tanquam tot ulcera distincta, detegerentur, qui ad cavitatem internam ferrent. Inter hos sinus præcipue anterior, quem nostra Figura (Fig. III f) exhibet, pulsum ramificationum arteriarum in dura meninge contemplandum egregio spectaculo, permittit. Licet vero exfoliatio ex parte satis feliciter succederet, sinus tamen supra descripti descensum materiæ purulente permittebant, atque corruptionem quandam non solum substantiæ corticalis, sed etiam medullaris, fatalem futuram esse, non uno indicabant argumento. Præterlapsis aliquot hebdomadibus, ægra convulsionibus corripiebatur, quas per sex horas in toto latere opposito, nempe dextro, perpessa, diem tandem obiit supremum 29 Januarii anni 1735. Die igitur subsequente, cum caput aperirem demortuæ, remotis capitis externis integumentis, caries cranii conspiciebatur, quantam Figura ænea III demonstrat, quatuor pollices lata, quinque longa. Circa marginem erat quasi ossis excrescentis, ast tamen maxime duri, corona (Fig. III, a,) variis eminentiis, instar cristæ galli, (Fig. III, b,) ornata & aspera, & in superiore parte circa os frontis futura frontalis maximam partem erat oblitterata. Suture saggittalis nul-

nullum aderat vestigium, excepta ejus exigua parte, (*Fig. III, d*) ubi posterius connectitur cum futura Lambdoidea. (*Fig. III, e*) At in media parte coronæ illius, supra descriptæ, irregularis figuræ tumor ossis carioli (*Fig. III, c,*) apparebat, qualis in tota ferme parte vitiata laminam vitream jam occupaverat, & substantia erat fungosa, porosa, lapidis pumicis similis, inæqualis, & aspera, coloris nigricantis; interstitia vero, ubi nimirum caries profundius paulo progressa erat, lividum & ex flavo viridicentem ostendebant colorem. Inprimis vero in anteriore parte foramen erat majus (*Fig. III, f,*) quadrangulare ferme digitum admittens, quod antea ramificationes pulsantes arteriarum monstraverat; versus sinistram vero & exteriorem partem sub osse duriore caverna quædam excurrebat semilunaris, (*Fig. III, g,*) quæ usque ad alterum in osse hiatus, qui jam sequitur, extendebatur. Nam medio fere ossis carioli loco, & quodammodo sinistrorsum, foraminulum (*Fig. III, h,*) reperiebatur, calamus scriptorium vix admittens, aut tamen penetrans duram matrem. Hæc omnia conspiciebantur cranio adhuc nondum remoto; quo vero eo melius perspicui possint, horizontaliter, ut vulgo solet, resecebatur cranium, ferra jam penetraverat circum circa ad duram matrem, attamen nec elevatorii vi tolli poterat cranium, ut metus esset cum cranio evellendi totum cerebrum, nihilo minus tandem, agitatione sæpius repetita, cranium remotum fuit. Ab omni parte duræ matris ossis carioli spicula infixæ animadvertentur, quæ cuneorum in modum os cum dura matre connexum tenuerunt. Dura mater, in cetera capitis parte admodum sana, nec maculam, vel aliam læsionem, videndam exhibebat, in loco vero sæpius jam nominato triplo crassior naturali, & magis tendinosa, ac firmior, apparebat, adeoque cum pia matre & cerebro connexa erat, ut hæc superari invicem haud possent. Jam foramen minus, quod specillum exiguum admittere diximus, a latere processus falciformis ultra pollicem in cerebrum subjectum penetrabat. Præterea tertium erat in cranio cariolo foramen (*Fig. III, i,*) & veluti sinus ad ambitum læsionis visus, specillum admittens, sub quo intèrius maxima materiæ

puru-

purulentæ foetidissimæ copia accumulabatur, quæ, cum etiam ad ventriculum tertium proserpserit, sensim sensimque notabilem cerebri, & corticalem, & medullarem, partem destruxit, & hinc convulsionum fatalium sine dubio causa extitit.

- TAB. V. Figurarum ænearum explicatio. *Fig. I* sistens Tumoris faciem anteriorem, cujus situs & reliquæ circumstantiæ patent.
2. *Fig. II* exhibens Tumoris faciem posteriorem. *aaaa* Maculæ, & loca materia quasi sebacea repleta, post ligaturam supuratione in ulcera mutata. *bb* Filum sericum tumorem circa radicem constringens. *Fig. III* Cariei conspectum in cranio demonstrans: *aaaa* Corona circa cariem. *bbbb* Eminentæ in corona hinc & inde conspicuæ. *c* Caries in media parte conspicua. *d* Suture sagittalis portio. *ee* Sutura Lamdoidea. *f* Foramen majus. *gg*) Caverna semilunaris a sinu majori sinistrorsum se extendens. *h* Foramen minus. *i* Foramen tertium, vix conspicuum.

TRAITÉ GENERAL DES HORLOGES, &c.

h. e.

TRACTATUS GENERALIS HOROLOGIORUM, Autore R. P. DOMINICO JACOBO ALEXANDRO, Religioso Benedictino Congregationis S. Mauri.

Parisiis, apud Hippolytum Ludovicum & Jacobum Guerin,
1734, 8 chart. aug.

Alph. 1 plag. 2, Tabb. æn. 25.

Desiderata hactenus fuit accurata Horologiorum descriptio. Quæ enim alii dederunt, partim imperfecta, partim adeo rara sunt, ut haberi non possint. Defectum igitur supplere voluit Cl. Autor, dum omnium Horologiorum descriptionem exactam in præsentè Tractatu dare conatur. Præmittit nonnulla ex Chronologia de divisione anni in menses, dies, & horas, & annorum differentia apud veteres, nec non de divisione
Operis

Operis sui, ubi simul brevem horologiorum historiam exhibet. Primus, referente Nostro, in Græcia horologia solaria fecit *Anaximander* A. 540 ante Christum natum. *Plinio* autore Romæ clepsydras primus construxit *Scipio Nasica*; *Vitruvius* tamen honorem inventionis tribuit *Ctesibio*. A. C. 490 *Theodoricus* Rex ad *Gondebaltium*, Regem Burgundiæ, clepsydras misit, a *Cassiodoro* inventas, quæ motum siderum repræsentabant. A. C. 809 *Aaron*, Rex Persarum, ad *Carolum M.* Franciæ Regem, clepsydram ex metallo confectam misit, ejus propemodum formæ, quam refert *Ctesibiana* apud *Vitruvium*. A. 1690 R. *P. Dominicus Carolus Vailly*, Religiosus Benedictinus e Congregatione S. Mauri, novum dedit clepsydrarum genus, quod ope liquoris, tympano, in plures cellulas diviso, inclusi, & successively ex una cellula in alteram desluentis, horas, ejusque partes, accurate monstrat. Inventio horologiorum automatorum admodum dubia: placet tamen Nostro opinio *Moreri*, qui in suo Dictionario eandem tribuit *Gerberto*, monacho, qui per varias dignitates ecclesiasticas tandem A. 999 sub nomine *Sylvestri II* ad Pontificatum maximum adscendit. Erat rerum mathematicarum & mechanicarum ultra genium seculi peritus, ut ideo pro mago haberetur, & *Guilielmus Marlot* in Metropoli Lemensi pag. 48 edit. *Remers.* A. 1679 narrat, ipsum admirabile horologium fabricasse per instrumentum diabolica arte inventum. *Richardus Wolingsfort*, Abbas S. Albani in Anglia, circa A. 1326 horologium construxit, cui simile non exstabat in universa Europa. A. 1370 *Carolus V Sapiens*, Galliæ Rex, opera *Henrici de Vick*, Germani, Parisiis primum horologium magnum construi jussit, & in turri palatii sui posuit. *Galileus*, cum usum penduli in dimetiendo tempore detexisset, de ejus ad horologia applicatione cogitare cœpit; sed propositum filius demum *Galilæi, Vincentius*, executus est Venetiis A. 1649. Demum *Christianus Hugenius* A. 1657 pendulorum ad horologia applicationem adeo perfecit, ut inventum totum ipsi tribui mereatur, quemadmodum videre est ex ipsius Horologio oscillatorio, quod A. 1673 Parisiis primum prodit.

- prodiit. Noster A. 1698 invenit pendulum, quod motum apparentem solis, & tempus verum solare, indicat, & Academiae Regiae Scientiarum obtulit. Tractationem ipsam Autor noster orditur ab horologiis solaribus. In delineandis majoribus praefert methodum determinandi situm linearum horariarum per calculum, quam in horizontali & verticalibus regularibus atque declinantibus, & in inscribendis arcibus signorum caelestium ac longitudinis dierum, exponit. Progreditur ad clepsydras, ubi totus est in describendo tympano horario, cujus paulo ante fecimus mentionem, & quod rerum mechanicarum gnaris non est ignotum. Plus negotii facessit horologiorum automatorum descriptio. Autor noster initium facit a majoribus. Praemittit explicationem terminorum, hoc est, nominum, quibus singulae partes indigitantur, utque recte intelligantur, partes ipsas accurate delineatas oculis spectandas exhibet. Quoniam motu pendulorum ad regularitatem reducitur motus horologiorum; primo loco agit de pendulo simplici. Optimum judicat pendulum trium pedum, octo linearum cum dimidia, a puncto scilicet suspensionis usque ad centrum oscillationis, cum unica vibratio intervallo unius minuti secundi absolvatur, & altitudini horologii bene respondeat. Cum tamen longitudinem subinde variari necesse sit; quomodo ex dato vibrationum numero intra horae intervallum reperiatur penduli longitudo, computare docet, & ad usum faciliorem tabulam computatam exhibet. Exponit etiam inventum *Hugenianum*, pendulum intra duos arcus cycloides suspendendi, ut vibrationibus rectificatis motus evadat isochronus. Horologia majora animantur a pondere descendente. Docet igitur Noster, quomodo sit aptandum pondus, ut pendulum vibrationes suas justo tempore absolvat, & actionem ponderis in rotas, quibus motus penduli efficitur, ex principiis staticis computat. Ponderis vicem in horologiis minoribus supplet elater spiralis, ceteris inaneantibus iisdem. Generalibus hisce praemissis, horologia automata dividit in majora, media, & minora. Majora sunt, quae in turribus collocantur; media, qui-

quibus in conclavibus locus quidam assignatur; minora denique portatilia, hodie nemini ignota. Horologia automata majora tempus solare indicant non modo motu indicis, verum etiam sonitu campanæ, tam in horis, quam in quadrantibus horarum. Noster igitur distincte tradit omnem apparatus mechanicum, quo singula præstantur. Docet etiam mechanismum, quo opus est ad repræsentandum motum solis annum per horologia. Nec minus eum exponit, quo nocturno tempore ad excitandos e somno dormientes uti datur: quam horologii partem Galli *Reveil* vocant, nos *den Wecker* appellamus. Horologia communia construuntur juxta motum medium solis, quem ab apparente diversum esse, ex Astronomia constat. Quamobrem, ne quid desit, quod ad perfectionem artis requiri videatur, Noster etiam docet construere horologium juxta motum apparentem sive verum solis. Refert ex Tractatu *Henrici Sally*, qui Parisiis A. 1717 sub titulo: *Regle artificielle de temps*, prodiit, & e constructione horologiorum automatorum multa notatu digna continet, A. 1699 *Carolus II*, Regem Hispaniarum, jam possedisse istiusmodi horologium, ut adeo horologiopœi Parisienses, *Bonnius & Regius*, A. 1717 falso sibi persuaserint, se primos in hoc inventum incidisse. Immo Noster jam A. 1698 *Academix Regiæ Scientiarum* pendulum exhibuit, quod motum apparentem solis sequitur. Multus quoque est in describendis horologiis, quibus motus singularum planetarum repræsentantur, & quæ *Automata planetaria* appellari solent: quale, post alia, imperfectionibus multis obnoxia, invenit, & in posthumis describit *Hugenius*. Quemadmodum in ceteris, ita hic quoque, singula traduntur, ad captum artificum, & ad executionem operis, sufficientia. Methodum tradit *Hugeniana* meliorem. Postquam igitur abunde exposuit, quæ in omni horologiorum majorum constructione desiderari possunt; eadem diligentia ea persequitur, quæ ad structuram horologiorum mediorum spectant. Agit hic de ponderibus & contrapondiis, quibus utimur ad animanda horologia media. Et, quoniam ab artificibus ponderibus

Cap. IV.

V.

VI.

- ribus quoque substitui solet elater spiralis; ejus quoque rationem accurate exponit. Describit deinde pendulum, quod in istiusmodi horologiis usui est, & omnem rotarum apparatus, quibus agitur, & index circumrotatur. Denique mechanismum repræsentat, quo debito tempore campana pulsatur, &
- Cap. VII. eo, quo lubet, dormientes e somno excitantur. Eodem modo persequitur singula, quæ ad constructionem horologiorum minorum, seu portatilium, necessaria: ubi imprimis declarat inventum Abbatis de *Hauteville*, ab *Hugenio* ulterius perfectum, quo animellæ sive rostri motus regularis efficitur.
- VIII. Et, quoniam horologia minorâ repetitoria etiam construi solent, quæ quovis momento ad desiderium possessoris per pulsuum campanulæ indicant horam proxime præterlapsam; hoc quoque artificium exponit. Addit descriptionem instrumenti, cuius ope artifices rotas dividunt, ut sint quantumlibet accuratæ.
- IX. Colophonem imponit Catalogus Autorum, qui de horologiis scripsere. Recenset Autor librorum titulos cum loco & anno impressionis, ac subinde iudicium suum interponit. Primo loco comparent Auctores, qui de horologiis solaribus scripsere, quorum magnus est numerus. Succedunt, qui de clepsydriis & clepsammis quædam memoriæ tradiderunt, numero admodum pauci. Unus est, qui data opera de clepsammis commentatus est, *Archangelus Maria Radi*, cuius Tractatus sub titulo: *Nova Scienza di Horlogi a Polvere*, Romæ A. 1655 in 4 prodiit. Ultimo loco sistuntur, qui ad automata spectantia explicuere, sive a se, sive ab aliis, inventa. Et in horum libris recensendis multo copiosior est Noster, ita, ut non modo historiam Autorum, verum etiam ipsius artis, multa cum industria exequatur. Monet inter alia, inventa, quæ ante applicationem penduli ad horologia ab Autoribus traduntur, plus subtilitatis, quam utilitatis, habere, ita, ut non multum tribuendum sit iis, qui ante annum 1650 de automatis commentati sunt. Ostendit, *Planetologium Rbeitanum novum*, quod describit *Schostus* in *Technica curiosa*, non magni esse momenti, utpote supponens annum solarem 365 dierum præcise & quoad proportionem
- or-

orbium observationibus recentiorum Astronomorum e diametro contrarium. Inmo nec automatatum planetarium *Hugenianum* prorsus præbat, tum quod annum solarem supponit 365 dierum, quemadmodum fecerat *de Rheita*, tum quod proportio revolutionum Planetarum non satis præcisa: et si enim largiatur, methodo *Hugeniana* accuratiores reperiri non posse, sua tamen methodo, quam supra exposuit, idem obrineri affirmat. In Tractatu *Sulliano* reprehendit, quod defint figuræ, sine quibus difficulter intelliguntur, quæ in hoc genere traduntur. Librum *Derhami*, qui sub titulo: *the artificial Clockmaker*, Londini primum prodiit, deinde apud nos a Cl. *Doppelmayero* in linguam Germanicam translatus, A. 1731 autem Parisiis in idioma Gallicum conversus comparuit sub titulo: *Traité de l'Horlogerie pour les montres & les pendules*, copiose Nolter recenset, et si suum de eo iudicium non interponens. *Oughtredi* tamen conatus in opusculis mathematicis non multum laudat, cum omnia clarius & ad captum artificum accommodatius proponere potuisset. *Gilbertus Clark* A. 1682 dedit Londini *Oughtredum explicatum*, in quo, *Leibnitio* iudice, partem arithmeticam Horologiopœiæ bene tradidit.

**DE ÆRA SEU EPOCHÀ CONDITI, ET
per natales ac mortem filii Dei reparati, terrarum orbis
Dissertatio Chronologica, in qua e S. Scripturæ
infallibilibus oraculis, nec non indubiis Astronomiæ
characteribus, ostenditur mundi ætas, verumque nati
ac passî Christi tempus, Autore R. P. NICASIO
GRAMMATICI, e S. J.**

Ingolstadii, sumtibus Joannis Andreæ de la Haye, Bibliopolæ
Academici, 1734, 4.
Plag. 17.

- Pag. 2. **S**upponit Cl. Autor, 1) annos in S. Scriptura serie aliqua notatos pro integris accipi posse; sic enim anni completi dies redundantes a currentis adhuc deficientibus compenlari, nisi expresse dies, & menses notentur; 2) e fontibus Hebræis potius, quos vulgatam sequi asserit, quam Græcis, supputationem petendam; 3) annos, in S. Scriptura signatos, vel fuisse perfecte solares, vel parum ab iis diversos. Tribus Sectionibus, I de æra mundi conditi, II Christi passu, III nati, agit. *Seçt. I Cap. I* ostendit, ab *Adamo* ad cataclysmum præterfluxisse 1656 annos.
3. *Cap. II*, secundam mundi ætatem a diluvio usque ad exitum *Israel* ex *Ægypto*, seu legis scriptæ promulgationem, fuisse annorum 797, i. e. exiisse *Israel* anno *Æ. M.* (æra mundi) 2454,
5. ante *Æ. V.* (æram vulgarem Christi) 1547, evincit. Objectionem,
6. quæ hic moveri poterat, tollit. *Cainan*, cujus meminit *Lucas Cap. III*, nil turbat genealogiam Christi. Id enim manet indubium, *Salemum Arphaxadi* anno 35 natum esse. Dicatur dein ab ipso, ut patre, genitus immediate, vel tantum mediate, ut ab avo, quatenus *Arphaxad* anno 18 genuerit *Cainanum*, iste vero anno 17 *Salemum*. Ibidem in notissimo dubio, circa annum geniti *Abrahami*, cum *Augustino* duplicem *Abrahami* de *Chara* exitum admittendo, totam rem salvat. *Cap. III* tertia mundi ætas ab egressu ex *Ægypto* ad Templum Salomonicum construi cœptum complectitur 520 annos. Obstat locus 1 *Paral. VI, 1*, qui 480 annos assignat. In solvendo hoc nodo sequitur *Petavium de Doçt. temp. Tom. II Lib. IX Cap. XXXV pag. 44 edit. Antverp.* *Salomon* proin templum ædificare incipiebat *Æ. M.* 2974, ante *Æ. V.* 1027. *Cap. IV* ab exstructione usque ad excidium templi 421 annos statuit. Id contigit *Æ. M.* 3395, ante *Æ. V.* 606, ubi Autor noster iterum *Petavii* insisit vestigiis. *Cap. V* annos 71 ponit, elapsos ab excidio templi usque ad ejus reparationem, quæ incidit in annum 2 *Cyri*, & fieri cœpit *Æ. M.* 3466, ante *Æ. V.* 535. *Cap. VI* quatuor *Babylone* olim observatas eclipses lunares, relatas a *Ptolemao* in *Almagesto*, calculis subduxit R. P. e *Tabulis Hireanis* editionis *Ingolstadiensis*, quod mirum videtur, cum suppetant correctiores, *Noribergensis*, & *Parisiensis* novissima.

Ex

Ex his ergo eruit, 535 annos intercedere inter templum re-
 situtum & Æ. V. *Cap. VII* e vetustissima solis eclipsi, in Si-
 nis visa, ostenditur, natum esse *Abram* anno 70 *Tbaræ* pa- Pag. 37.
 tris. Tandem *Cap. VIII* concludit, Christum natum Æ. M.
 4000, addendo sex ætates 1656 + 797 + 520 + 421 + 41.
 71 + 535 = 4000. *Sectio II* de æra mortis Christi inscri-
 pta est. *Cap. I*, omnes quatuor Evangelistas feriam hebdo- 49.
 madis VI, & pascha judæorum, suppeditare, docetur, quod
 tamen haud prius concedendum erat, nisi evicto antea, post
Augusti reformationem nil in Calendario *Juliano* fuisse mu-
 tatum. Solida est ac elegans R. Patris probatio hujus asser-
 ti. *Cap. II*, necessario contigisse mortem Christi, ostendit, 57.
 inter annum 25 & 36 Æ. V. *Cap. III* accuratius inquirat in
 annum mortis Christi, ac perbella tabula evincit, annis 29, 30, 61.
 33, vel 36, Christum esse mortuum. *Cap. IV* annos 30, 33, 63.
 36, removet, ubi præcipue *Fl. Josephi* nititur testimo-
 niis. *Cap. V*, si adstrui debeat, quod anno Æ. V. 29 Christus 64.
 mortem subierit, *Coss. Ruso & Rubellio* Geminis, anno 15 re-
 giminis *Tiberii*, duo necessario initia imperii illius supponi. 72.
 Unum inchoatum anno Æ. V. 14 die 19 Aug. eodem die ultimo
Octaviani Augusti, succedente *Tiberio*, vi cuius, XXII annos,
 aliquot menses, *Tiberium* regnasse, asserunt Autores, ex qui-
 bus R. Pater adducit *Clementem Alexandrinum*. Alterum
 computari potest a tempore, quo *Tiberius* collega imperii, ac
 confors tribunitiæ potestatis, assumebatur, testante *Tacito*
Ann. I, 3, Vellejo, Monumento Ancyrano, & Suetonio Tib.
XXI, 1. Hinc ergo haud improbabile, quosdam, & inter eos
S. Lucam, hoc secutos esse initium, cum præcipue *Clemens*
Strom. I pag. 406. edit. Potter. asserat, quosdam *Tiberio*
 annos 26 tribuisse. *Cap. VI* evincit, mirabilem defectum 80.
 in obitu Domini contigisse anno Æ. V. 29. Nemo vete-
 rum annum, quo hoc fiebat miraculum, annotavit, ex-
 cepto *Pblegonte*, *Hadriani* liberto, qui per *Olympiadas*
 hunc annum designavit. Sed, cum opera *Pblegontis*
 temporum injuria perierint, a variis varie citatur. Sic
Euse-

- Eusebius* ex *Pblegonte* annum citat 4, Olymp. CCII, h. e. annum *Æ. V.* 32 & 33. Sed *Africanus*, integro seculo *Pblegonte* junior, & qui ipsius opus ipse sine dubio vidit, annum 2 Olymp. CCII citat. Notandum tamen, *Africanum*, & qui eum sequebatur, *Syncellum*, biennio citius auspici Olympiades; hinc ex opinione *Pblegontis*, ac citatione *Africani*, anno 2 Olymp. CCII substituendus erit annus 4 Olymp. CCI, qui coincidit cum anno *Æ. V.* 29, quam sententiam toto Capite valide roborat R. P. *Cap. VII* adstruere conatur Cl. Autor, æquinoctium vernalis haud obstare, quo minus anno *Æ. V.* 29 die 18 Martii passus & mortuus dici queat Dominus, & eo tempore celebratum Judæorum pascha. Concedit, Hebræis moris fuisse, ut illum mensem primum suo paschati deputarent, cujus luna XIV in strictissimum æquinoctium incideret, aut proxime illud sequeretur. Sed insuper contendit, eos & illum mensem primum habuisse, cui æquinoctium, latius non nihil acceptum, adhuc apte congrueret, & hoc ideo, ne nimium dilato paschate ægre satisfacerent alteri legis præcepto, quo primitias frugum quinquagesimo a paschate die Domino offerre tenebantur. At, si exactum æquinoctium hoc anno secuti essent, & sequentis lune XIV, expectanda erat 16 Aprilis. Cum vero in Judæa circa finem Martii absoluta jam sit messis frumentaria, impossibile erat, 50 die post 16 Aprilis primitias offerre; ergo assumebatur, incidisse æquinoctium sensu latiore, quando die 17 Martii luna XIV sub vesperam celebrabatur. Sat ingeniosa opinio. *Cap. VIII* ex multis locis veterum conquisitis hunc annum 29 mortis Christi valide stabilit, & sequente *Cap. IX* totus in eo est, ut ostendat, cur plurimi veterum morti Servatoris diem 25 Martii assignarint. Ubi ingenue fatetur, se hoc nescire, omnem tamen movet lapidem, quo ostendat, si eo anno (29 *Æ. V.*) d. 25 Martii pascha celebratum sit, istud luna dichotoma accidisse contra expressum S. Scripturæ testimonium. Totum hoc Caput, plenum quidem conjecturis, nobis tamen arripet, cum modeste satis suam exponat opinionem Autor. *Sectio III* de æra nati Christi agit. *Cap. I*, nec 3, nec 5 paschata a suscepto
- Pag. 81.
- 85.
- 86.
- 92.
- 100.
- 110.
- Ba-

Baptismo, sed quatuor, supervixisse, clare, ut videtur, monstrat. *Cap. II* evincit, 33 annos cum trimestri circiter in carne vixisse Servatorem, ac natum esse in diebus *Herodis*, de quo dubitandum valde, si modo 32 annos completos inter mortales degisse eum asserueris. *Cap. III* *Josephi* vindicat Chronologiam regiminis *Herodiani*, quod Caput valde & ipsum nobis placuit. *Cap. IV* adhuc laborat *Herode*, ubi, obitum *Idumæi* non in pascha Judæorum, sed in Novembrem, incidisse, probabilius anni *Juliani* 42, quam 41, ostenditur, quod quidem tantum probabile, sed summe probabile, reddidit R. Pater, ac, cum duæ eclipses lunares non sufficiant ad definiendum annum, quo perierit *Herodes*, addit calculum, ea omnia, quæ *Josephus* adducit, spatio 28 dierum, a 13 Martii nempe, deliquio lunæ insignito, ad 10 Aprilis, seu pascha, transigi vix potuisse, probabilius ergo fore, si alteram eclipsin hic intelligamus. Tandem *Cap. V*, omnia contrahens, concludit, Servatorem mortuum anno *Æ. V.* 29, *Juliano* 74, die 18 Martii; hinc, annis 33, mensibus 3, vitæ Christi subtractis, incidet in annum *Jul.* 40 anno mundi 3995, quæ adeo computandi ratio quinquennio integro falsam prævertit æram.

Pag. 114.

116.

118.

122.

123.

126.

129.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΡΗ-
της εἰς τὸ γενέσιον τῆς ὑπεραγίας θεσποίνης ἡμῶν λόγος.

h. e.

SANCTI PATRIS NOSTRI, ANDREÆ CRETEN-
sis, in natalem diem sanctissimæ Domine nostræ Oratio,
nunc primum e Laurentiana Bibliotheca Medicea
eruta, interprete ANGELO MARIA RICCIO, in Flo-
rentino Lyceo Professore Græc. liter. Publ.

Florentiæ, ex Typographia Bernardi Paperini, 1733, 4.

Plag. 6.

Cum ex Medicea Bibliotheca, velut ex locupletissimo literarum thesauro, libri & antiquitate & raritate gratissimi subinde prodierint; nec Autor Clarissimus hujus gratiæ inter eruditos expers esse voluit. Primum quidem consilium erat, per spi-

G g

cile-

cilegium, quæ huc usque in *Laurentiana* latuerint, scripta luci suæ reddere. Sed, cum & antea minus ab oculis valeret, & eos literaturæ Græcæ punctis hebetiores sentiret factos, timens, ne iis plane caperetur, invitus, autore Medico, inceptis desistere coactus est. Interim desiderio suo ex parte satisfacturus, Orationem S. *Andree Cretensis*, jam olim Latina donatam interpretatione, emittendam curavit. Cujus viri cum nomen & vita haud satis cognita sint, haud alienum videtur, præmissam ex Cel. *Fabricii* Bibl. Græc. descriptionem paucis attingi. Erat vero is *Andreas* monachus, cui a loco Hierosolymitano nomen est. A. C. 680 ad Concilium Constantinop. missus est, ejusque opera in pugna adversus Monotheletas insignis extitit. Pro tantis meritis Diaconus factus, describendo acta illius synodi, tantam omnium iniit gratiam, ut ex eo tempore Archiepiscopus Cretæ fuerit electus. Sunt, qui postea Cæsaream Cappadociam translatum putant, ibique ad annum 724 degisse. Plures tamen *Andream* hunc a Cæsareensi illo diversum affirmant. Præcipua ejus scripta jam olim Parisiis *Combesijus* edidit; in iis vero adhuc desiderari Orationem hanc, idem Cel. *Fabricius* dudum annotavit. Eo magis Editor se operæ pretium facturum, ratus est, si & hanc velut spicam solitariam transmisisset. Oratio ipsa, in Virginis Deiparæ natalem diem habita, ita in prædicandis ejus laudibus progreditur, ut primo regia *Davidis* stirpe utique satam evincat. Cum vero, arborem optime ex fructu dignosci posse, crediderit, Christum filium certo *Davide* oriundum deducit, simul ad Judæorum obtreptionem retundendam, vaticiniis *Mosis* expositis, cetera eloquia Prophetarum producit. Inprimis vero multo labore singulim vaticinium *Jacobi Gen. XLIX* de Christo impletum explicat. Deinde vero ad celebritatem diei reversus, *Annam, Mariæ* matrem, fortunatam prædicat, quod, demta sterilitate, mulierum beatissimam peperisse ipsi contigerit. Facile apparet, laudes utriusque breviores esse, quam pro Orationis titulo, Autoremque magis explicationem vaticinii illius *Jacobæi* respexisse. Sermo alioquin dictione satis tersa, & felici ingenio, sibi constat, nec defunt, quæ ad explicandos typos aliquid contulisse videantur.

**ELOGIUM CHRISTIANI GOTHOFREDI
HOFFMANNI, Jctorum Francofurtensium
principis.**

Inauspicato prorsus fato illuxerunt Calendæ Septembres, quæ *Christianum Gothofredum Hoffmannum*, Jctorum Francofurtensium primum, e mortalium cœtu eripuerunt. Rarum hoc seculi sui ornamentum anno secundo supra nonagesimum superioris Seculi protulit Laubana, Lusatiæ oppidum, tanti Viri natalibus in posterum nobile. Patrem habuit *Gothofredum Hoffmannum*, Scholæ primum Laubanensis, postea Zittaviensis, Rectorem, prisce disciplinæ custodem, & morum sanctitate commendabilem. Matrem coluit *Martham, Joachimi Güntheri*, Consulis Laubanensis, filiam, insignis pietatis & perfectæ virtutis laude florentem, quam illætabili prorsus funere nondum quadrimulus extulit. Jam in puero inuitata apparebat discendi cupiditas, & pueriles illi vagitus, & infantes illæ lachrymæ, nunquam facilius, quam ostenso libello, & volutatu foliorum ejus, placari potuerunt. Tantum, tamque excellens, ingenium literarum amœniorum cultura erudiendum perpoliendumque dedit optimus parens *Christiano Jacobo Günthero*, natione Turcæ, sed salutaribus abluto aquis, & sanctioris disciplinæ mysteriis initiato, cujus præceptis sedulo obsecutus Noster, tam mirificos in literis elegantioribus progressus fecit, ut dignus a parente judicaretur, cui ampliorem, in quo excurreret, campum aperiret, & in Gymnasio locum concederet. Ibi sic emicuit generosa ejus indoles, ut omnium comunitonum diligentiam longissime superaret, nec intra scholastica pensa se contineret, sed domestica lectione animum discendi labore indefatigabilem recrearet. Commode accidebat, ut Zittaviensis oppidi Patres Bibliothecam suam, quam a tempore puriorum sacrorum a Divo *Lutbero* restitutorum collegerunt, in meliorem ordinem redigendam decernerent; quam spartam Noster, a parente sibi delatam, avide in se suscepit, & intra exiguum temporis spatium felicissime perfecit, operæ bene navatæ præmium amplissimorum Procerum, sigillatim *Caroli Philippi Stol-*

hi, Consulis docti, eloquentis, & humani, gratiam reportans. Anno hujus Seculi undecimo in Academiam Lipsiensem commigravit, ubi vix per anni quadrantem commoratus, conflictus moderatore *Christiano Altmanno*, cathedram ascendit, & Dissertationem *de Senio eruditorum* contra tela adversariorum fortiter atque generose defendit. Jam cupido eum incesserat exeras visendi terras, cum funesta morte amitteret felicitatis suæ statorem, carissimum parentem, quæ subita fatorum vicissitudo pernobilem illam cogitationem deponere eum cogebat. Anno decimo tertio hujus Seculi moribus & studiis regendis duorum Principum Ruthenorum stirpis *Galiczynia* præficietur, quam spartam tanta cum fide, dexteritate, & diligentia, administravit, ut nominis sui gloriam ad barbaras illas olim, nunc cultissimas, gentes transferret, & dignus haberetur, qui cum Principibus illis in Belgium abiret, & præstabilis doctrinæ viros, qui tunc ad sacratissima interiorum literarum & solidioris Jurisprudentiæ adyta juventutem perducebant, præfens coleret. Neque defuisset sibi, aut auspiciatissimam hanc occasionem, fruendi selectissimorum hominum familiaribus sermonibus, e manibus elabi passus esset, nisi auditores, qui ad eum, Doctoris Philosophiæ nomine jam celebrem, frequentes confluebant, precibus suis assiduis atque quotidianis impedimento ei fuissent. Interea jussu Principis Fundani Historiam Mansfeldicam conscripsit, & voluntati Principis cumulatissime satisfecit. Viderat hos improbos *Hoffmanni* conatus illustris Fridericiana, & amplissimo præmio, supremis in utroque Jure honoribus, eosdem condecorabat. Veniebat Philurea in jucundam hujus lætitiæ societatem, ipsumque primum Jus Naturæ & Gentium, post Regulas Juris & titulum de Verborum significatione, denique Institutiones, docere, impetratis regiis condicillis, jussit. In quo munere cum omnes præclari Jurisconsulti partes diligentissime expleret, & facili plana que ratione ad Jurisprudentiæ sacraria viam monstraret studiosis hominibus, tam mirificam laudem consecutus est Noster, ut fama ejus ad ipsas Potentissimi Prussorum Regis aures perveniret, isque tantam in cognitissima ejus eruditione fiduciam collocaret, ut eum,

eum, triginta annorum juvenem, rarissimo exemplo, ad primariam Juris Professionem in Academia Viadrina obeundam, auctam Consilarii sanctioris nomine, evocaret. Paruit divinæ voluntati, et cladem obitu incomparabilis *Henrici de Cocceji* Academiæ Viadrinæ illatam non solum feliciter restituit, verum etiam per duodecim, quibus in ea commoratus est, annos almam hanc literarum sedem compluribus, iisdemque prorsus egregiis, ornamentis ditavit, & eximiis fecundi ingenii sui monumentis reipublicæ literariæ pomœria longissime protulit. Utinam diuturniori lucis usura frui licuisset Viro in commune bono, & supra modum pæne diligenti! At vero, dum magis reipublicæ, quam sibi, consulit, in febrem incidit, quam purpura rubra, & postea alba, insequabatur, quæ vitæ ejus finem fecerunt, eumque ipsis Calendis Septembribus præteriti anni cœlesti patriæ reddiderunt. Funus ejus solenni cerimonia in æternam domum transtulerunt Collegæ ejus conjunctissimi, & frater inæstissimus, *Jo. Guil. Hoffmannus*, J. U. D. Vir singularibus in Jurisprudentiam meliorem meritis conspicuus, fraternis manibus iustas inferias diserta & eleganti Oratione, in amplissimo Academiæ procerum confessu recitata, obtulit. Sic e statione mortali abiit desideratissimus *Hoffmannus*, qui utrique, cui serviit, Regi suo religiosum obsequium præstitit, Academiarum, in quibus Jura caste integreque professus est, salute nihil prius, nihil antiquius, habuit, & illustre rarissimarum virtutum exemplum præbuit. Equabilem in utraque fortuna animum retinuit, amicis integram fidem servavit, temporis accuratam rationem habuit, & non nisi raro, & vespertino tantum tempore, cum amicis colloquia instituit, sed cum his solum, qui de literatorum institutis ad eum referebant, & de communibus studiis sermones habebant doctos & jucundos. Unicam & veram voluptatem in instructissima & rarissimis præstantissimisque Codicibus referta Bibliotheca quæsit, jucundum illud, quod librorum lectio ipsi asserabat, oblectamentum omnibus honoribus, divitiis, commoditatibus, sapienti consilio præferens. Inde nullum annum præterire passus

est, quo non pulcherrimum incredibilis diligentiae suae specimen, idque nec protritum & vulgare, sed selectum, sed publici saporis, proferret, & res rationesque reipublicae literariae mirum in modum juvaret. Digna sunt aurea Hoffmanni Opera, quorum integrum indicem, antequam manum renoveamus a conscribendo, quod inanibus ejus mœsti, sed lubentes, consecrare decrevimus, elogio, hic proferamus. Evulgavit vero, si annorum, quibus ea publicae luci commisit, computum sequamur, sequentia Opuscula, & argumentorum selectu, & elaborationis accuratione, magnopere commendanda: A. 1715 Dissertationem *de satis studii politici; Aufrichtige und unpartbeyische Gedancken über die Journale, Extracte, und Monats-Schriften*, Friburgi, usque ad A. 1716, Tom. II, 8; Dissertationem *de origine & conditione procuratorum, Jure Romano & Canonico, nec non eorum progressu in forum Germanicum*, Halæ, A. 1716; *Specimen conjecturarum politicarum de origine & natura legum Germanicarum privatarum antiquarum, earumque ad statum presentem provinciarum Germaniae, inprimis ad terras Protestantium, habitu*, Lipsiæ, eodem anno, 4; *Christiani Weissi Epistolas selectiores, cum Praefatione de utilitate ex lectione Epistolarum Virorum doctorum haurienda*, Budissæ, eodem anno, 8; *die Ehre des Hauses Mansfeld in dem Äker seiner Ankunft, grossen Verrichtungen seiner Fürsten und Grafen, insonderheit in dem Leben und Thaten Peter Ernsten, Fürsten des heiligen Römischen Reichs und Grafen von Mansfeld*, A. 1717, cujus libri altera editio A. 1720, 8, prodit; *Ausführliche Beschreibung des Russischen Reichs und Staates aus dem Italiänischen übersetzt*, Lipsiæ, 1717, 8; *Historia Juris Romano Justiniani Partem I*, Lipsiæ, 1718, 4; *Progr. de origine & causis querelarum de corrupta Jurisprudentia*, ib. eod. an. *die Europäische Fama a Parte CXCIX - CCLI*; *Scriptores rerum Lusaticarum antiquiores & recentiores*, Lipsiæ, 1719, 4; *Historiam juris Romano-Justiniani Chronologicam*, Lipsiæ, 1720, 4; *Dissert. de Collatione juris Naturalis, Romani, & Canonici, circa doctrinam de emphyteusi, cum legibus & moribus Germania, inprimis quoad bona salinaria incluzta libera*

bera S. R. I. Civitatis Suevo-Halenſis, ib. eod. an. *Diff. de ratione interpretandi leges Imperii R. G. publicas*, ib. eod. an. *Entwurf einer Einleitung zu der Erkenntnis des gegenwärtigen Zustandes von Europa*, ib. eod. an. 4; *Gegenwärtiger Zustand der Finanzen von Franckreich*, ib. eod. an. 8; Gottfrid Hoffmanns *kleine Deutsche Schriften, mit einer Vorrede von den Ursachen des verderbten Schulwesens*, Budissæ, eod. an. 8; Theodosii Gibellini *Cesareo-Papia Romana, mit einer Vorrede von denen Scribenten wider die weltliche Gewalt des Römischen Stuhls, vornehmlich denen, welche vor der Reformation gelebet haben*, Budissæ, eod. an. 4; *Progr. de investigandis verborum in Jure significationibus*, Lipsiæ, 1721; *Diff. de verborum in Jure Germanico ac Saxonico significatione, nec non antiquis eorum Jurium regulis*, ib. eod. an. *Delineationem Aursæ Bullæ, auspiciis Caroli IV in comitiis Norimbergensibus & Metensibus condita*, ib. eod. an. 4; Guid. Pancirolli *de claris legum interpretibus Librum*, ib. eod. an. 4; *Dissert. de Arariis privatis*, ib. eod. an. 4; *Diff. de Fundamento decidendi controversias de precedentia inter liberar gentes*, ib. eod. an. 4; *Diff. de Clericorum in feuda, inprimis S. R. I. majora, successione*, ib. 1722, 4; Francisci de Roze *Juris Canonici Institutionum Libros III, cum notis Casp. Ziegleri, & Præfatione de Juris Canonici apud Evangelicos autoritate, ejusque Juris recta discendi ratione*, ib. eod. an. 8; *Gründliche Vorstellung der im Heil. Röm. Reich ob-schwebenden Religions-Beschwerden*, ib. eod. an. Georgii Beyeri *Delineationem Juris Germanici secunda editione nonnullis libri secundi Capitibus, libro tertio, & Præfatione de Juris Germanici fontibus, illudque recta discendi ratione, auxit* Lips. 1723, 4; *Ejusdem Opuscula, & Dissertationes Academicas*, ib. eod. an. 4, edidit; *Nachricht, wie C. G. Hoffmann in Lectionibus publicis und privatis über alle Partes Jurisprudentia privata & publica auf der Universität zu Franckfurth an der Oder mit göttlicher Hülffe zu verfahren gesonnen sey*, Francof. eod. an. 4; *de Fundamentis variantium in doctrina de matrimonio opinionum*, ib. eod. an. *Præcognita generalia Jurisprudentiæ*, Lipsiæ, eod. an. 4; *Delineationem*

tionem Historie Juris Canonico-Ecclesiastici, Francof. 1724, 8;
Dissertationem de origine sceptrorum, ib. eod. an. *Historia Ju-
 ris Romani Tomum II*, Lips. eod. an. 4; *Grundsätze des
 Rechtsgoldschreibers*, Francof. eod. an. *Introductionem in Juris-
 prudentiam Canonico-Pontificiam*, ib. 1725; *Dissert. An nomi-
 natio socii criminis sub tortura fieri debeat?* ib. 1726; *de
 Jure separandi feudum ab allodio*, ib. 1727; *de Indole jurisdi-
 ctionis voluntaria ex principiis Juris Romani & Germanici*,
 ib. eod. an. *de Dissensu jurium in puniendo adulterio*, ib. eod.
 an. *de Donatione propter nuptias*, ib. eod. an. *de Principe ex
 justis causis aggravante*, ib. 1728; *de Significatione & usu par-
 titionis Quasi in Jure*, ib. eod. an. *de Camerariis ex urbe sol-
 donis*, ib. 1729; *de Communionis bonorum conjugum vera
 natura*, ib. 1730; *de Jure consuetudinis*, ib. eod. an. *Summari-
 sche Beschreibung der auf dem Augspurgischen Reichstage vor-
 gefallenen Actorum Religionis*, ib. eod. an. 4; *Novam Scripto-
 rum ac monumentorum, partim rarissimorum, partim inedito-
 rum, Collectionem*, cujus T. I A. 1731, II A. 1733, Lipsiæ, 4, lucern
 adspexit; *Analysin Pacis Westphalica*, ib. 1731, 4; *Diss. de infi-
 grioribus defectibus Jurisprudentie criminalis*, Francof. eod.
 an. *Collationem Constitutionis Criminalis cum Sanctione Jose-
 phina*, ib. eod. an. *de eo, quod justum est circa stipendia*, ib. eod.
 an. *Einleitung zu dem Teutschen Jure publico, nebst einer Bi-
 bliotheca Juris publici*, ib. 1733, 8; *Notas in Maximiliani I
 Constitutionem de Notariis*, ib. eod. an. 8; *Diss. de Rege Ro-
 manorum vivente Imperatore electo*, ib. eod. an. *Ad Constitutio-
 nem Joachimi I de successibus*, ib. eod. an. *Historia Juris
 Romani Tomum I, longe auctiorem & emendatiorem*, Lips. 1734,
 4; *Diss. de minori aetate termino legibus & moribus inpri-
 mis novissima Sanctione Hamburgensi definita*, ib. eod. an.
Grundsätze des Teutschen Staats-Rechts, ib. 1735. *Inter Pro-
 grammata recenseri merentur, quæ scripsit de inveterata Ducto-
 rum in Germania consuetudine, de Jure Lubecensi antiquo
 quodam codice, de effectibus benedictionis sacerdotalis, de Fri-
 derico Guilielmo, Prussia Rege, optimi legislatoris exemplo,
 de maiore aetate in electione Imperatoris observanda.*

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Junii Anno MDCCXXXVI.

THESAURUS JURIS ROMANI, CONTI-
nens rariora meliorum interpretum Opuscula, in quibus
Jus Romanum emendatur, explicatur, illustratur,
itemque Classicis aliisque Autoribus haud raro lumen
accenditur; cum Prefatione EVERARDI OT-
TONIS, Jcti, & Antecessoris.

Tomus V.

Trajecti ad Rhenum, apud Jo. de Brœdelet, 1735, fol. maj.
Alph. 9 plag. 22.

Ergo nunc, faventibus Musis Charitibusque, ad exoptatissi-
mum exitum perduxit pulcherrimum venustissimumque
Opus Cl. Otto, & bonas illas horas, quas præstantissimis selectis-
simisque Opusculis, quæ in hanc Juris Autorum Syllogen com-
migrarunt, emaculandis & exornandis impendit, bene sapien-
terque collocavit, ut omnino jam possit ille hujus rei fructum
ad conscientiam referre, & pro tam luculento beneficio a litera-
tissimis Jurisconsultis quibuscunque gratias mereatur immor-
tales. Nos, qui commærito plausu excepimus quatuor priores
absolutissimi Operis Tomos, nunc, cum *quinti Tomi* mentio
facienda est, eas omnes, quas olim diximus, laudes repetimus,
atque, nihil fecisse reliqui Cl. *Ottomem*, ingenue fatemur, quam
ut spem illam, quam de incredibili ejus diligentia, & summis,

H h

quibus

quibus rempublicam literariam sibi jam dudum obstrinxit, meritis conceperamus, non solum sustineret, verum etiam mirum in modum superaret. Neque enim hic, cujus recensionem paramus, *Tomus* aut operum, quæ in hunc translata sunt, præstantia & nobilitate, aut elegantissimis Præfationibus, aut typorum elegantia & chartæ nitore, aut ceteris ornamentis, quidquam prioribus quatuor Voluminibus cedit, ut potius, quid natura & ars efficere possit, hic in unum quasi conspirasse videantur. Primum locum occupat *Hieronymi Groslotii*, Aurelianensis, elaboratissimus *de Usurpationibus* liber, quem decem & octo annorum juvenis Lutetiæ A. 1538 edidit, in quo senilem prudentiam maturumque judicium ubique ostendit, & nodos in difficillimo hoc argumento non tam rupit, quam feliciter dissolvit. Non plane immunis liber ab erroribus est; plura hujus libri capita majorem industriam postulassent, nonnunquam certiora subsidia ex Romanis antiquitatibus arcessenda fuissent; quæ vitia, uti magis ætatis & temporum, quam hominis, sunt, ita pulcherrimarum rerum farragine abunde compensantur. Excipit hunc *Groslotiani* ingenii scetum ejusdem *Groslotii Commentarius in spinosissimam illam legem lecta 40 de reb. creditis*, (de qua olim in scholis dicere solebant: *lex lecta, nunquam intellecta*) simul cum eo, quod modo laudavimus, Opusculo typis excusus, in quo singulari ingenii acumine plerasque interpretum tricas evitavit, & certiora interpretandi argumenta attulit. Sequuntur III & IV *Marii Arcadis & Petri Aldobrandini interpretationes ad l. 1 C. de Edendo*, neque illæ sua laude prorsus defraudandæ sunt. Quintum locum sibi vindicant *Jacobi Curtii Εἰναστών*, id est, *conjecturalium, Juris Civilis Libri VI*, quorum tres priores, A. 1550 scripti, theoretica continent, tres posteriores, A. 1555 scripti, ea potissimum complectuntur, quæ ipso causas orante vel judicante ex facto tractata sunt, qua occasione singularia ejus in *Theophilum* merita amplissimis laudibus celebrat Cl. *Otto*. Plures hujus Opusculi dotes sunt. Primo enim quæstiones gravissimas & subtilissimas, in foro quotidie obvias, sagacissimo ingenio excussit, post amœnis excursionibus varia attulit ad vitas Jctorum & alias Romanæ gentis

gentis antiquitates spectantia, tum Græca bene explicuit, eaque aliter a Latinis aliquando usurpari, & Latina perperam in Græcam linguam transferri, docuit. Denique laudabilem operam in verborum Latinorum vi, proprietate, & origine, investiganda consumpsit. Ordo nos ducit VI ad *Antonii Guiberti Costani*, Tholofatis Jcti, *Questionum Juris memorabilium Librum*, in quo maximas & intricatissimas Juris Civilis & Pontificii controversias viginti Capitibus pertractavit. Diem plerisque eorum addidit, ut auditoribus suis tempus, quo talia ex cathedra recitaverat, in memoriam revocaret, & exemplum secutus est *Jo. Corasii*, Collegæ, aut decessoris sui, qui in Opusculis suis locum & tempus, quando scripta repetita & recognita sunt, annotavit. Satis docte atque eleganter & longe politius, ac ceteri illius ætatis Jcti, versatus est in dirimendis maximi momenti controversiis, & variam omnigenæ doctrinæ supellectilem ubique ostendit. Excipiunt *Costanum* tria *Pardulphi Prateji* opuscula: In primo *Vir summus* titulum Institutionum *de officio judicis* ita interpretatur, ut ex ipso textu axiomata eliciat, per quæ singulis verbis interpretatio aptetur, sed nimis jejune atque tenuiter. Alterum *Prateji* Opusculum comprehendit veteres populi Romani leges, non solum illas, quæ in nostro Corpore Juris laudantur, sed etiam in universum omnes, a Romanis perlatas, ordine alphabetico digestas, & Venetiis A. 1572 una cum Lexico ejus Juris Civilis & Canonici in forma majori editas, sed compluribus mendis deformatas, præsertim in nominibus & annis Consulium, quibus leges perlatæ sunt, ingens deprehenditur corruptio, cui malo exoptatissimam medelam paravit *Cl. Otto*, qui veterum Auctorum capita & versus supplevit, aliaque veterum loca, quæ in promptu erant, & meliores legum singularium interpretes, adjecit, & animadversiones suas, oppido utiles futuras humanioris Jurisprudentiæ studiosis, virgultis inclusit. Tertia *Prateji* Commentatio legem Juliam de fundo dotali magis illustrat, quam rite explicat. Venimus jam ad quinque eruditissimorum Juris interpretum *Ant. Lescurii*, *Julii Pacii*, *Jo. Mercerii*, *Fr. Davy Dargentei*, & *Marqu. Freberi*, Commentarios

in vexatissimam legem 38 *de Condi& indobiti*, quæ omnium, qui politiore Jurisprudentiâ excoluerunt, ingenia exercuit, satis bene scriptos, & lectu dignissimos. Sequuntur *Petri Grangiani Paradoxa Juris Civilis* Lugduni A. 1581 edita, in quibus selectæ quædam recentiorum Juris interpretum sententiæ contra receptam JCtorum opinionem exponuntur. Opus non quidem cum *Alciati*, a quo libri inscriptionem mutuatus est Autor, Paradoxis comparandum, utile tamen & frugiferum. Progredimur ad *Elberti Leonini*, Jurisconsulti Lovaniensis, & plurimis legationibus celeberrimi, *Prælectiones in tit. C. de Jure emphyteutico*, quas ab interitu vindicavit *Ruggerus Rulandus*, qui formæ processus judicarij in causis emphyteuticis usitati Francof. A. 1606 præmisit, Opusculum magna diligentia subactoque judicio elaboratum. Scripsit præterea summæ vitæ industriæ Emendationum libros tam Juris Civilis, quam Canonici, quorum septem ad Jus Civile spectantes *Elbertus Zofius*, ejus ex filia nepos, edidit. Pedem promovemus ad *Claudii Chiffetii*, JCI Sequani, Tractatus quatuor, *de substitutionibus, de portionibus legitimis, de Jure fideicommissorum, & de legis Aquiliæ secundo Capite*. *Chiffetius*, illustribus gentis suæ trophæis excitatus, insignem bonis artibus opem attulit, & tum vita *Amniani Marcellini*, tum libro posthumo *de antiquo numismate*, clarum inter præstantissimos viros doctos nomen consecutus est. Accuratiora illa, quæ indicavimus, opera futura fuissent, si præsertim operibus de substitutionibus & fideicommissis ultimam manum admovere ipsi licuisset. Interim de bonis omnibus præclare promeritus est discipulus ejus, *Jo. Morelotus*, qui in ordinem redegit lacera illa & dispersa Virbii membra, certisque Libris & Capitibus distinguit. Singularis est illius de secundo legis Aquiliæ Capite opinio, qua existimat, conceptum illud fuisse de servo corrupto, mature autem in defuetudinem ivisse, postquam rigidius multo Prætoris Edictum subsequutum erat, quo actio pœnalis & perpetua etiam adversus fatentem in duplum promittebatur, cum Aquilia inficiantem tantum coercuisset. Excipiunt *Chiffetiana* Opuscula *Gulielmi Ranchini*, in Montispefulana schola

Ante-

Antecessoris, tres *Libri variarum lectionum*, primum Parisiis A. 1597 editi, deinde Marburgi A. 1717 in *Schminckii* Syntagmate critico recusi, in quibus diversas dapes antiquæ, mediæ, & fuz ætatis lauto apparatu appoluit, & tum ex veterum Autorum locis menda feliciter sustulit, tum vel ex Justiniano, vel ex novo jure Galliz argumenta depromsit, eo quidem improbi laboris successu, ut summo plausu exciperentur a supremæ cavæ viris doctis quibuscunque. Hos *Ranchiniani* ingenii foetus sequitur *Jo. de Solorzano. Persira de parvicii crimine* Dissertatio. Hanc more eorum, qui ad supremos in Jure honores adspirant, Salmanticæ publice proposuerat, & deinceps non contemnendis accessionibus adauctam, A. 1605 ediderat, atque A. 1628 Operi majori *de Indiarum jure* subjecerat, cujus novissima editio *Lugduni* A. 1672 prodierat. Mores divertarum gentium in puniendo hoc crimine non siue magno labore recensuit, sed creberrimis parenthesisibus, non signatis, peripicuitatis laudem amisit. Quicquid sit, diligentiz laude, ingenii fecunditate, & methodo accurata, cunctorum plausum atque assensum meretur *Solorzanus*. Proximum locum tenet *Jacobi Leschæfferii*, JCi Parisiensis, cujus stupendam in omni doctrinæ genere eruditionem scripta Parisiis collecta, & A. 1652 secunda vice auctius edita, aperte declarant, perelegans de vocabulis ad Geographiam Juris Romani pertinentibus Observatio. Succedunt *Henrici Ernstii, Helmstadiensis, variarum Observationum libri*, Amstelodami, A. 1636 typis descripti, pretio magis, quam mole, commendabiles. Non tantum enim varia utriusque Fœderis, & priscorum Autorum, verum etiam Pandectarum & Codicis, maxime vero Institutionum, loca obscura ex *Theophilo* in illis bene & egregie explicantur. Post hunc collocata videmus *Josephi Fernandez de Retes ad tit. de Interdict. & relegatis* Commentaria, primum A. 1642 publici juris facta. Posteaquam vero *Nicolaus Antonius*, Hispanensis, post septedecim annos interjectos Libros tres de Exilio Antverpiæ A. 1659 prelo exire jussit, & in eo jura & historiam exulum ex omni antiquitate & vetere Jurisprudencia plenius descripserat, Noster A. 1660 notis & additionibus locupletatum

tatum hoc volumen denuo emisit, & tertium Librum de testamentifactione deportati, & actionibus, quibus is exprobitur & convenitur, adjecit, & legem 17 C. Th. de Pœnis erudite exposuit. Quæ sequuntur *nova veteres vindicia dignitatis & autoritatis Juris Civilis a Benedicte à Jesu Christo postulata*, indignæ sunt, quæ in hunc Thesaurum fuerint translatae. Meliorem fructum spondent *Justi Zinzerlingii* opinionationes variorum de vero intellectu vexatissimæ l. 5 de Naut. favore, & ejusdem, contra plerosque omnes, genuina explicatio, quæ Lugduni A. 1614 lucem aspexit, *Tuffani de la Rus* agencæ Juris Observationes, Parisiis A. 1697 excusæ, & *Jo. Koolii* Dissertatio inauguralis ad *Legem Ateriam Tarpejam de multis*, Trajecti A. 1698 habita. Agmen non solum *Tomi* hujus, verum etiam univervi Thesauri, claudunt *Everardi Ottonis* Liber singularis de *vita Servii Sulpitii*, & *P. Alfens Varus ab injuriis, veterum & recentiorum liberatus*, in quorum vitis conficiendis eundem, quem in *Papinsano*, ordinem tenuit, & de gente, de patria, de parentibus, de studiis, de libris, de discipulis eorum accurate disputavit, inimicorum criminationes sagacissimo ingenio detexit, nec quidquam omisit eorum, quæ ad ornandos & illustrandos præstabiles hos JCTos pertinere poterat. Dignus profecto *Cl. Otto*, cui ob servatos hos Quirites statua ponatur, cujusque desideratissimum nomen ad seros, si qui unquam futuri sunt, posteros transmittatur. Fruere itaque, Lector, tot apparatus, quæ *Cl. Otto* tibi instruxit, epulis, hasque tibi ad palatum fore, nobis sponsoribus vadibusque, certissime confide, & gratias nobiscum age Viro tot innumeris laboribus bonipublici causa perfuncto, denique vegetas ipsi corporis & animi vires precare, ut cetera frugiferi ingenii sui, quæ prelo parata habet, monumenta in lucem conspectumque omnium proferre queat, & promeritum industriz suæ fructum, longam & tranquillam ætatem, a Deo immortalis, ex voto omnium, quibus Jurisprudenzæ salus curæ cordique est, referat.

GERARDI NOODT, NOVIOMAGI, JURISCONSULTI & ANTECESSORIS, OPERA OMNIA, RECOGNITA, AUCTA,

MENSIS JUNII A. MDCCXXXVI. 247

aucta, emendata, multis in locis, atque in duos Tomos distributa. Huic novæ editioni inter alia accessit V. Cl. JOANNIS BARBEYRACII historica Vitæ Autoris narratio.

Tomi II.

Lugduni Batav. apud Arnoldum Langerak, 1735, fol.

Tom. I Alph. 7 plag. 14, Tom. II Alph. 6 plag. 14.

Merebantur utique novum hunc ornatum *Noodtiana* Opera, eo quippe dudum eruditi orbis plausu excepta, ut, qui *Noodtium* non legerit, nihil ab eo in elegantiori Jurisprudentia expectari magnum posse ac singulare videatur. Vix enim inter eos, qui aut nostra, aut majorum nostrorum, ætate ad interpretandum Jus Romanum sunt conversi, invenire unum aut alterum possis, qui de ingenii & doctrinæ, eorumque omnium præsidiorum, quibus opus est vetera Romanorum instituta explicanti, gloria contendere cum incomparabili illo Batavorum heroe audeat. Non jam latius in laudes Viri maximi excurrimus, utpote quæ tantæ sunt nostro judicio, ut brevi & incompta oratione vix enarrari satis, nedum ornari condigne, possint. Id tantum dicimus, de juventute bonis literis dedita eos præclarissime mereri, qui elimata illa & feris posteris dignissima *Noodtiana* Musæ opera ab interitu vindicare, & ut quaqua terrarum parte legi ab unoquoque possint, efficere, quantum in ipsis est, laborant. Quam laudem præ ceteris sibi propriam vindicat novæ hujus, de qua nunc dicendum paucis, Operum Collectionis Editor, qui cur nomen suum dissimulaverit, hoc magis miramur, quo certiore ipse consilii tam præclari, tamque cum nostro omnium insigni fructu conjuncti, a bonis omnibus initurus gratiam videbatur. Is, Opera *Noodtii*, ab ipso Autore A. 1724 junctim Voluminibus duobus edita, de quibus nos in *Actis A. 1725 Mens. Januar. pag. 1 seq.* copiose diximus, inde ab aliquo tempore frustra quæri in librariis tabernis, animadvertens, nec committendum ratus, ut
magno

magno hoc præsidio in posterum carerent elegantiora studia, id sibi datum muneris putavit, ut his denuo publicandis, & in nova aliqua luce collocandis, honestam laudabilemque operam impenderet. Partitus igitur curas suas cum *Langerakio*, urbis Lugdunensis prænobili Typographo, huic nitide & eleganter excudendi, ipse sibi accurate recognoscendi, mendisque omnibus purgandi, Operis provinciam dedit. Qua in re uterque amicissime conspirarunt, nec minori laudi cedit Typographo, præstantissimis illis doctrinæ *Noodtiana* monumentis externum aliquod decus conciliaffe chartæ & typorum venustate, quam Editori ipsi, emendatissimum dedisse librum, in quo feliciter sublato videas errores eos omnes, quos vel operarum olim incuria, vel ipsius Autoris in scribendo festinatio, pepererat. Hos colligenti diligenter, opportune in manus venit codex ipsius olim lima Autoris perpolitus, quo commode in rem suam usus est Editor, tanquam optimo dictorum *Noodtii* interprete. Alia, nec ea nihili æstimanda, contulerunt Clarissimi Batavorum Jureconsulti, *Schultingius* & *Barbeyracius*, ille suis civibus & rectoribus studiis haud ita pridem immaturo fato ereptus, hic gloriam literarum hoc ipso tempore inter Batavos felicissime sustinens, quorum uterque, in lectione Operum *Noodtii* haud indiligenter olim versati, non pauca observaverant privato studio, quæ, negligentius exscripta, longissime aberrare a mente solertissimi Autoris videntur. His in consilium vocatis, integritati suæ restituit Editor, quæcunque olim sine offendiculo legi vix poterant, scriptores perperam citatos oratione ejecit, & in horum locum meliores substituit, hisque capita & versus addidit, ut jam nemo de corrupta Autoris mente, aut disturbato verborum ordine, conquerendi causam habeat. Neque tamen in emendando ita audacem fuisse Virum optimum existimes, ut ipsi scripturæ Autoris vim inferret, aut temere mutaret sententias utcunque propositas; in quibus etsi non desint, quarum, ni limam adhibeas, vix satis cognosci ratio possit, id quod vel uno exemplo evidenter probat Editor, maluit tamen, quod laudandum utique, lectoris ejusque ingenio expolienda hæc permittere,

permittere, quam in alienos agros falcem criticam immittere. Forma & moles Operis ab illa prioris editionis parum differt, nec quidquam jam scriptorum *Noodtii* accessit, præter breve ejus *Responsum in causa matrimoniali*, Belgico sermone editum a *Noodtio* A. 1596, sed postea Latine conversum a *Pagenstechero*, qui & locum ei dedit in *Irerto injuria vapulante*. Qui linguæ Belgicæ non satis gnari sunt, dolebunt, exulare hic loci Latinam interpretationem, quæ, cum quatuor vix paginarum spatium deposcat, addi hic levi chartæ dispendio, sed magno satis lectorum commodo, potuisset. Præcipuam vero huic Operi gratiam conciliat præmissa eidem vita *Noodtii*, a *Cl. Barbeyracio* conscripta, quam is primum A. 1731 cum aliis nonnullis *Dissertationibus* sermone Gallico Amstelodami ediderat, jam vero, rogatu Editoris nostri, in Latinum translata, & novis passim accessionibus locupletatam, variisque in locis inmutatam, eleganti huic Operum *Noodtii* Collectioni adjunxit. Est hæc, sive ipsam rerum gestarum narrationem spectes, plene & copiose, sive ad dicendi genus & orationis flores respicias, ornate & eleganter scripta, ut vix digniori cuiquam Oratori cominemorandarum tanti Viri laudum ac virtutum committi potuisse sparta videatur. Nos ejus historię jam olim, cum Gallice prodiret, præcipua momenta enarravimus in *Supplementis Actorum Tom. X Sect. II pag. 86*, nec jam quisquam est, qui hæc denuo a nobis recitari postulet. Illud tantum hic addimus, cum jam relegimus opellam, & ea maxime, quæ nunc recens sunt addita, inspicimus, videri nobis subinde nimio laudandi herois sui pruritu in transversa actum *Barbeyracium*, nec, modo *Noodtium* admirandum omnibus proponeret, aliorum, etiam qui de elegantiori doctrina meritissimi habentur, famæ pepercisse. Est hoc commune eorum vitium, qui ad describendas aliorum vitas eo animo, ut omnia laudent, accedunt, idque amicitię & meritis viri datum putant, quod sit in alios acerbe vehementerque dictum. Sed, ut sordet ista scribendi ratio iis omnibus, qui suam viro cuique bono integram esse famam volunt, ita vix quisquam est, qui non minime omnium ferendam in tanto justis & honesti magistro putet. A-

gnoscamus facile iniquitatem *Barbeyracii*, in *Wachtlerum* nostrum, qui, si voluisset, & dignitate & scriptorum fama æqualis esse *Noodtio*, nemine id non fatente, poterat, dictis contumeliosis insurgentis, hunc *imbellem Noodtii bestem* nominantis, irritosque ejus in *impugnandis libris Probabilium Noodtii conatus* judicantis, in alios etiam, qui *Wachtleri* honorem tuendum susceperant, maxime in politissimum *Trotzium*, nuperimum *Opusculorum Wachtleri* editorem, occulta & indigna viro bono tela vibrantis, arrogantiam & fastum pædagogicum, quo scripta *Wachtleri*, suis libris opposita, excepit olim *Noodtius*, cujus & turpitudinem, nisi qui cæcus sit oculo utroque, non agnoscat, excusantis molliter, & ignavo humanitatis nomine condecorantis, tantum ne deserenda hic Amici veteris & gloriæ *Noodtiana* causa esset, fatendumque id, quod nemo dissimulat, fuisse in contemnendo adversario, quam defendendo se ipso, fortiorem *Noodtium*. Grata hæc Belgis sine dubio, iis imprimis, qui doctrinæ omnis inde ab aliquo tempore principatum affectant, & surgentem hominis Germani famam fastidiosè spectant, quorum si arbitrio res geratur, communi in posterum, quicumque non sub illo cælo habitamus, barbarorum nomine vocemur. Sed, ut illiberalis iste, & ut vere dicamus, rusticus, contemptus nostri, omnia humanitatis jura penitus evergens, & ipsis bonis artibus perniciosus, nihil nos movere loco potest, nec, ut vicissim in gentem nobis tam inimicam utamur armis nostris, quidquam nobis animorum subdit, ita, quod *Wachtleri* causam attinet, gaudemus, hanc, vel tacentibus nobis, satis in tuto collocari assensu eorum, quibus aut armorum *Wachtleri* robur, aut certe, quam immeritum is a *Noodtio* tulerit contemptum, vel privato studio satis est exploratum.

Westphälische Friedens-Handlungen und Geschichte, 1c.

h. e.

ACTA PACIS WESTPHALICÆ PUBLICA, Autore JO. GOTHOFREDO DE MEIERN, Regis Magne Britannicæ & Electoris Hannoverani Consiliario Aulico.

Tomus

MENSIS JUNII A. MDCCXXXVI. 251

Tomus V.

Hanoveræ, apud J. A. Gercken, 1735, fol.

Alph. 10 plag. 14.

Non solum strenue pergit Illustris Autor exhibere acta Pacificationis omnium illustrissimæ e tenebris suis eruta, & historiarum in modum concinne connexa, sed pergunt quoque Historiarum Germanicarum Jurisque publici cultores, imo Principes, eorumque Ministri, novam quamque hujus Operis, ex omni parte ornatissimi, Partem gratulabundi excipere. Perfectior scilicet hic est nobilissima ista historia, quam a quoquam expectari poterat: cum, ut ex Præfatione præsentis *Tomii* cognoscimus, novem Autor habeat in manibus Relationes sive Commentarios de toto Westphalicæ Pacificationis negotio, ut adeo, si prius iis fuisset potitus, priores *Tomii* futuri fuerint ampliores. Ac fortasse erunt, qui optent, ut illa hujus Operis Supplementa pariter aliquando in lucem prodeant: quanquam Autor confirmat, eorum, quæ maximi momenti sunt, nihil deesse. Singulorum præsentis *Tomii* librorum (progreditur autem hic *Tomus* a libro *XXXIV* usque ad *XLII*.) argumenta a nobis hic indicari, opus haud fuerit. Major est enim & multitudo eorum & varietas: inter quæ tamen primum locum obtinet, præcipuaque consideratione dignum est, quod hic relatatum reperimus de justitiæ justa forma Imperio nostro in conventu Westphalico data, atque ita comparata, ut desinat religionum diversitas cursum sufflaminare almæ justitiæ. Ante vero, quam ipsum hunc *Tomum* ingredimur, in limine ejus offendimus novem Regine *Christinæ* ad Legatum suum, *Salvium*, Suecica lingua scriptas Epistolas, adjunctam habentes versionem Germanicam. Qua occasione Illustris noster Autor in Præfatione præclare disserit de istius Regine ingenio pariter ac virtutibus, producens etiam Epistolam Confessionarii Legati Hispanici, *Mannerschiedii*, in qua copiose satis fatisque concinne Regina hæc secundum singulas suas actiones & consuetudines describitur ab *αὐτόπτη* & *αὐτηκία*. Nec illud omitterendum, illarum Epistolarum ipsa avtographa versari in

Autoris nostri manibus, qui Epistolis his partim præmisit, partim subjunxit, numismata, in honorem *Christinae* cula a Catholicis, de religionis mutatione ipsi gratulantibus: quorum primum cum ænigmatis instar habeat, suam ejus interpretationem profert Noster, & cujusvis judicio subjicit liberaliter. Nunc, potiora quædam delibaturi, ad ipsum hunc *Tomum* accedimus. *Libri XXXIV* §. 1 & 6 observat Noster acute, hanc fuisse causam, cur anni 1647 mense Februario inducias Elector Bavarus fecerit (idque molestissime ferente Cæsare,) cum Sueciz ac Galliz Regibus, ut dux hæ Majestates consentirent in ipsius dignitatem Electoralem. Bavari vero longa Epistola §. 5 exhibetur, qua istas is inducias excusat Imperatori, acriori passim utens stilo. Paulo post commemoratur & Colonien-sis Electoris & Bavari ab illis induciis recessio, multæque proferuntur lectu dignissimæ Epistolæ, hac occasione ab utraque parte ad alteram scriptæ. Quod argumentum etiam persequitur *Liber XXXV*. Toto enim hoc in *Libro* plenissime relatum legimus, quomodo & quo prætextu Bavarus illas inducias finierit, quamque id moleste tulerint & Sueci & Rex Galliz. Illud tamen luculenter apparet, non fecisse id Bavarum eo consilio, ut bellum renovaretur ac magis inflammaretur, sed ut citius pax redderetur Germaniz. Quatuor hic exhibentur Epistolæ *Christinae*, Suecorum Reginæ, dolorem ejus ostendentes gravissimum, quem ipsi attulerat renuntiatio induciarum sive armistitii Bavarica. Harum prima ad Electorem Bavariz data est, altera ad Regis Galliz matrem, tertia ad Galliz Regem, quarta ad *Mazarinum* Cardinalem. Nos, postquam perlegimus Reginæ hujus ad *Salvium* datas Epistolas supraque commemoratas, facillime credimus, non e Secretarii vel Consiliarii cujuspiam, sed ex ipsius Reginæ, calamo eas fluxisse. In postrema suam ea indignationem his verbis exprimit: *Vix credimus, toto hoc bello, adeo multis vitis obnoxio, simile factum reperiri. Nam cetera qualicumque prætextu colorari possunt: hac præmeditato consilio facta, & ad decipiendum congesta fuere.* Legitur etiam hic §. IX pag. 99 — 106 *Salvii*, Plenipotentiarii Suecici, *Defensio Legationis Suecica*, in qua

qua & iniquitatis accusatur Bavarica induciarum sublatio, & Legati Sueciæ defenduntur contra criminationem, quasi penes ipsos culpa esset nondum factæ pacis. Asperrimum est hoc scriptum, ejusque statim initio Manifestum Bavaricum appellatur *scriptum famosum*. Ceterum ex Bavari Epistolis, pag. 106 — 117 exhibitis, liquet, id sincere egisse eum, ut pax maturaretur, ut conditiones jam initæ ne denuo revocarentur in dubium, ut denique, si Catholici quidam Principes cursunt pacificationis sufflaminarent, vel invitis illis pax componeretur. In *Libro XXXVI pag. 130 seq.* exhibentur duo *Projecta Pacis*, alterum Cæsareum, alterum Gallicum. Docetur hic §. V pag. 172, Gallos Legatos urfisse, ut Rex suus sessionem & votum in Comitibus Germanicis posthac haberet tanquam possessor Alfatæ; sed respondisse Cæsareos, id propterea fieri non posse, quia nunquam Alfatia sessionem in Comitibus habuerit ac votum singulare. *Libro XXXVII* continentur controversiæ particulares omnes, quæ per totum annum 1647 agitatae sunt in conventu pacificatorio, & ipsa hic exhibentur Documenta, quæ vocant. Scilicet litis aliquid intercessit inter domum Austriacam & Wurtembergicam, inter Comitem Limburgicum & Episcopum Herbipolitanum, inter competitores hereditatis Saynensis, inter Comitem Waldeccæ & Landgravium Castellanum, inter Comitem Isenburgensem & Darmstadtinum Landgravium, inter urbem Magdeburgum & suum Archiepiscopum, inter Episcopum Bambergensem & domum Austriacam, inter Abbatem Corbejensem & urbem Hildesiam. Præterea hic legas Cameræ Imperialis desideria, Erfurtensiumque, eam in sua mœnia recipere nolentium, literas, (in quibus docent, eo pacto se incolas habituros, qui jactatis multis privilegiis magnas urbi ejusque magistratui allaturi sint molestias & noxas,) & alia, partim ecclesiastica, partim civilia, certamina. Cognitu quoque dignæ sunt, quæ in §. XV leguntur, graves querelæ civium Lutheranorum urbis Campenæ (quæ pars est provinciæ Transsylvaniæ,) de magistratu religioni addicto Reformatæ, qui ipsis interdixit suæ religionis exercitio. Legati Osnabrugenses Principum Lutheranorum in

suis literis ad Campenensem magistratum datis *pag. 245* ex eo metuendum censent, ne Reformati fiant persecutores Lutheranorum iis in locis, quorum futuræ sint per instantem pacem possessores. Occurrunt quoque hoc in *Libro* plures deliberationes de Camera Imperiali (quæ *pag. 250* a Legato Luneburgico vocatur *unicum fere illud Romani Imperii clinodium, quod studiosissime conservandum sit exsolvendis justo tempore salariis,*) sustentanda, justissimumque censetur, ejus Assessoriibus persolvi sua stipendia. Taliū controversiarum particularium cum & *Liber XXXVIII* plenus sit, ex eo annotamus, quod in §. XIII proferantur querelæ de Postis, quas vocant, id est, tabellariis publicis: qua occasione exhibetur *pag. 444* — *456* cujusdam Postarum magistri longus libellus, historiam veluti Postarum Germanicarum continens. In §. XVI repræsentatur *Projectum Instrumenti Pacis Suecici, a Suecica Legatis d. 14 April. A. 1647 Cesareanis exhibitum.* Doctissimus Editor *pag. 457* in subjecta nota docet, hoc exemplar esse genuinum, alterum vero, quod in libris nonnullis reperitur ab hoc multum differens, esse falsum. *Libro XXXIX* continetur gravissima & maximi momenti historia. Perspicue enim & plenissime hinc cognoscimus deliberationes, per anni 1648 duos menses, Februarium & Martium, in Westphalia a Legatis pacificatoribus habitas. Et initio quidem actum fuit de forma Cameræ Imperialis. Ac legitur hic *pag. 483 Projectum Legatorum Imperatoris in puncto justitia, & pag. 484 seq.* Evangelicorum ad illud *Nota & Additiones.* Tandem d. 22 Febr. consultationes de administranda in Imperio justitia finitæ sunt, legunturque *pag. 498* Legati præ gaudio lacrymas fudisse, quod de ordine & forma judiciorum publicorum ex voto transactum sit. Ac exhibetur *pag. 499 seq.* ipsa *Formula constituti Judicii Aulici & Imperialis.* Postea actum fuit de *autonomia*, quam vocabant, sive de libertate religionis. Ac *pag. 505 seq.* exstat *Projectum Legatorum Cesaris* hac de re, in quo censetur, omnibus Statibus Imperii immediatis competere jus reformandi exercitium religionis: vi cujus cogere possint diversæ religioni addictos e terris suis emigrare;

emigrare; hoc tamen non obstante eos subditos, qui A. 1624 publicum Augustanæ Confessionis exercitium habuerint, id retinere debere; quod vero ad Austriacas terras attineat, permittere Imperatorem, ut Comites, Barones, & Nobiles ob professionem Augustanæ Confessionis loco & bonis cedere non cogantur, nec etiam prohibeantur dictæ Confessionis exercitium in locis vicinis extra territorium frequentare, modo in reliquis tranquille vivant & pacifice. Ex eo tempore sæpius actum est cum Cæsareis de libertate religionis Evangelicis Imperatoris civibus concedenda: sed nihil effectum, licet etiam Catholicorum Legatorum nonnulli sentirent mitius. Concertatio illa de religione describitur hic a pag. 501 usque ad 540, ubi & pag. 538 seq. exhibetur, quod ea de re conventum fuit inter Legatos Cæsareos, Suecicos, & Catholicorum Evangelicorumque Principum. Finitum etiam est d. 14 Martii diffidium de Gravaminibus ecclesiasticis; & Articuli mutuo consensu compositi leguntur pag. 562 – 576. Libri XL pars magna (pag. 610 – 690) consumitur disputationibus de satisfactione domui Castellanzæ danda, itemque de concilianda domo Castellana cum Darmstadiensi in causa Marpurgica. Utraque vero res successit ex voto. Nec minus compositæ sunt variæ lites de amnestia. Ad ultimum Legati Cæsarei pag. 731 novum pacificationis conclusioni impedimentum objiciebant, contententes, antequam cum Suecis transigeretur de *satisfactione militiae*, conveniendum esse de Articulo, cujus initium: *Tandem omnes*, (vid. pag. 463 & 616) in quo agitur de amnestia in hereditariis Imperatoris terris exercenda; volebantque, ita eum subscribi a Suecis, uti formatus erat a Cæsareis. Adjiciebant, nisi hoc fieret a Suecis, pacem se non esse inituros nomine Imperatoris, nec, quantumvis rogati a Legatis Protestantibus, quidquam remittebant. Exponebant etiam (pag. 744 seq.) gravissimas causas, cur ab eo Imperator, quod velit, recedere nequeat. Cum hac occasione quidam Legatorum Cæsareorum dixisset, Imperatorem Articulum illum: *Tandem omnes*, a Suecis redemisse 600000 thaleris, eaque res fiduciam Protestantium erga Suecos haud modice minueret; nosler Autor
hic

hic (pag. 749 seq.) exhibet ineditum adhuc *Articulum secretum*, ex quo apparet, quæ occasio fuerit injuste Suecicos Legatos accusandi prodiæ securitatis Protestantium in terris Austriacis. Inspiciatur & pagina 759, ubi Imperatorum Legatorum unus exponit Legatis Protestantium, qua de causa Suecis a Cæsare illa thalerorum summa promissa sit. Singularem pag. 742 relatam historiolum omittere nolumus. Scilicet in urbe Monasterio mense Aprili tumultus exoriebatur, cujus hæc erat occasio. Duo temulenti Hispani, habitationem Legati Lusitani prætereuntes, ita exclamarant: *Vivat Philippus IV, Rex Hispaniarum; moriatur Joannes, Dux Bregantimus, rebellis*. Lusitanus quidam, vocem hanc audiens, sic respondebat: *Vivat Rex Castilia: sed, quod Joannes, Rex Portugallia, sit rebellis, mentiris*. Quo facto, duo illi Hispani irruerunt in domum, alterque eorum vulnus accepit. Quod simul ac cognovisset Legatus Hispanicus, statim emisit circiter 120 homines, qui, in domum Lusitanici Legati irrumpentes, omnia trucidarent, vel domum incendio delerent. Supervenit autem Monasteriensis cohortis præsidariæ præfectus, & hos motus antipatheticos composuit. *Liber XLI*, qui hujus *Tomi* ultimus est, totus consumitur tractationibus de satisfactione militiæ danda. Ubi quatuor quæstiones ventilabantur, 1) quis contribuere debeat, 2) cui sumtus belli sint refundendi, 3) quantum, & 4) quomodo. Primo igitur & Imperator & Elector Bavariz contendebant, sibi quoque impensas in bellum factas restitui oportere. In conventu Legatorum Electoralium Trevirensis causas afferebat probabiles, cur nil a domino suo solvi debeat. Coloniensis paratum se præbebat ad solutionem suæ portionis, modo id inde detrahere sibi liceat, quod solvendum habeat Castellanzæ domui. Bavariz Legatus censebat, solutionem hanc pertinere ad omnes Status Germaniz communiter: sed satisfaciendum etiam esse sui domini exercitui. Saxonicus decernebat, soli exercitui Suecico satisfaciendum esse, & quidem nemine Statuum ab onere solutionis excepto. Hanc in sententiam Brandeburgicus ibat & Moguntinus. Cetera hoc in negotio acta persequi singulatim

nos vetat nostra brevitās. Ad ultimum consensum est ab Ordinibus Germaniæ universis, dandos esse Suecis, quibus postremo contenti erant, quinque milliones. *Sextus* hujus Operis *Tomus* jam prodiit. Quare & hujus recensitionem brevi his in *Actis* lectum iri, pollicemur.

HENR. CHRISTIANI SENCKENBERGII,
Acti, & Consiliarii Rbingravici Daunensis, Prodromus
Juris Feudalis, in quo de Juris Feudalis ejusque studii
præcognitis, adminiculis, cognitione ipsa, fatis, fontibus,
cautelis, autoribus, & usu, ad mores Germaniæ præcipue, differtur. Accedunt
Appendices quatuor.

Francofurti cis Mogum, sumtibus Frid. Guil. Fœrsteri, 1734, 4.
 Alpn. I plag. I.

Breve scriptum, sed non brevis laboris, non exigui usus, nec tenuis gloriæ. Viam ingredi, qua omnes commeant, occupare, quæ facilis cuilibet offert occasio, & ambitiose venditare, plebejum est; sed sine duce per anfractus sectari veritatem, quæque ipse non didiceris, docere alios, & modeste docere, hoc vero præclarum magnæque industriæ semper fuit habitum. Non una extat Juris Civilis & Publici methodus, sed Juris Feudalis adhuc nulla; cum tamen in discendo non minus, quam docendo scribendoque, non parum a multis peccetur. Ergo derelictam provinciam bene occupavit ab omni utiliori scientia feudali instructissimus Autor, & exemplo prodesse primus voluit tyronibus æque ac provehioribus. Octo Capitibus tractatio absolvitur. *Caput I Præcognita Juris Feudalis* complectitur. Primo requiritur notitia latinitatis barbaricæ, crebra lectione obtinenda. Deinde studium linguæ obsoletæ Germanorum, cujus adminicula docentur, itemque Gallicæ, quia Gallorum instituta feudalia plus ex antiqua forma servarunt; item cognitio historiæ Germanicæ & Italicæ, & quodammodo exterræ, ubi præcipui scriptores, tum generales, tum particulares, recensentur. Sub *Friderico Barbarossa* omittitur *Guntheri Ligurinus,*

- Pag. 11 & 35 in not. nus, quem Autor non alium putat. quam *Ottonem Frisingensem & Radevicum*, sequiori ævo veribus redditum. Commendatur porro studium antiquitatum Germanicarum, præcipue rei Diplomaticæ, cujus amore Cl. Autor utilem facit digressionem, atque obiter inspergit binas Epistolas, ex quibus apparet, *Jo. Ge. Eccardum*, cum ad Romana sacra transtisset, in controversia cum *Nunningio* errorem suum professum, & *Nunningio* publicam palinodiam promississe, quam tergiversando deinceps distulit, cum indignatione Jesuitarum. Denique studium Juris privati civilis, tam antiqui, quam hodierni, condignis laudibus effertur. *Caput II de adminiculis studii Juris Feudalis* inscriptum est. Quæ sunt 1) antiquitates Germanorum militares, ubi quæstio, an liceat in feudis majoribus, domino inconsulto, subvafallos sibi adjungere? affirmatur; 2) doctrina de aliis beneficiorum generibus, quæ vulgo etiam *Lehen* dicuntur; 3) Jus Germanorum publicum, ad cognoscendam feudorum Imperii naturam & immunitates; 4) Exterorum feudalia instituta, ubi quædam de illorum scriptoribus allegantur. *Caput III de cognitione ipsius disciplina acquirenda* agit, ubi de methodo, de præjudiciis fugiendis, de actorum feudalium lectione, &c. *Caput IV fontes* indicat. Commendantur 1) leges antiquæ gentium Germanicarum, quarum collectionem frustra promissit *Eccardus*, obiterque ostenditur, Constitutionem de expeditione Romana perperam *Conradi II* creditam esse, cum privata sit consignatio, sub *Ottone IV* confecta; 2) Diplomata & Acta MSta, & Observationes exinde concinnandæ. Adduntur in fine regulæ de usu fontium diversorum. *Caput V de Historia disciplina per secula*, *Caput VI de notitia optimorum Autorum, imprimis systematicorum*, differit. De singulis fertur judicium, non (ut vulgo fit) ex titulis librorum, aliorumve autoritate, sed ita, ut ipse Consultiss. Autor prudenter & cum cura legisse omnes videatur. *Caput VII de studio præcipue in iis collocando, quæ usus alicujus esse possunt*, doctè & prudenter agit. Cum Bibliotheca Juris Feudalis nondum satis accurata habeatur; specimen daturus Autor, recenset ordine scriptores tam universæ Germaniæ, quam singularum provinciarum, notatque diligenter, ubi quid desideretur, posterorumque indu-

industriæ relictum sit. Ubi de feudis Fuldensibus agitur, occasione controversiæ inter *Schannatum & Estorem* atque etiam *Kayserum* de sœminarum a feudis Fuldensibus propriis exclusione, profert, rogatu amicissimi *Schannati*, Cæsaream ea de re sententiam de A. 1523. Sequitur *Caput VIII de cognitionis acquisitæ in usum deductionis*. Accedunt *Appendices*, quarum *I* continet *Delincationem Thesauri Antiquitatum Germanicarum*, qualis a Cel. *Treucro* A. 1729 confecta fuit, quam vero superiori anno *R. A. Noltenis* opera insigniter auxit; *II Emendationes Libri veteris de Beneficiis*. Unam atque alteram Autor ex ingenio suo affert, satis feliciter. Ceterum *Thomasiæ* editio comparatur cum antiqua Colonienfi, quam ignoravit *Thomasius*, quæ quidem vitiosissimas plurimas, sed tamen & bonæ frugis, lectiones suppeditat. Commendamus *Supplementa ad Thomasiæ pag. 142 §. V, pag. 145 §. XVI, pag. 159 §. LX, pag. 164 §. IV, pag. 168 §. XV. Pag. 169 inde a §. XXI usque ad finem*, omnia quidem in veteri editione differunt, sed admodum depravate, ita tamen, ut prudens lector sanare possit *Thomasiæ*. *III Sciagraphiam Juris Feudalis Germanici* legis, qua ipse Autor in erudiendis aliis cum fructu usus est. Tota enim disciplina feudalis brevissimis thesibus docte & accurate comprehensa non potest non placere tyronibus, quos omnis onerat multitudo. Simul hic inter ipsa rudimenta paulatim discunt discernere, quæ vere sunt Juris Germanici, ab institutis Longobardicis, quæ usui aliquando esse possunt, ab iis, quæ inutiliter addiscuntur. *IV Bina Diplomatum feudalium selectissimorum Decades* habentur. Sunt ea Seculi XIII & XIV, pleraque omnia etiam ex originalibus descripta. Observationes, quæ subjiuntur, breves illæ quidem sunt, sed varia Juris Feudalis Germanici capita illustrent, vel adhuc obscura vel ignorata. Subnectimus subnectendam Consultissimi Autoris *Epistolam ad Fratrem, Jo. Erasmi Senckenberg, Jur. Stud. Altorf. de Prodrómo Juris Feudalis nuper emissó 1735, plag. 2, in 4*. Quæ varia continet memorabilia. Nimirum majus de *Jure Feudali Germanorum* Opus jam diu molitur Autor, atque hunc *Prodrómum* emisit, ut eruditorum de suo instituto judicia cognosceret, ut *Diplomata* aliaque subsidia

dia eliceret, ut haberent interim tyrones introductionem ad
 Juris Feudalis disciplinam. Deinde clarius quædam exponit,
 quæ in Prodromo brevius dicta fuerant. Contra Ill. *Ge-
 bauerum* bona Germaniæ dividit non in tres species, sed in
 duas, in *Alod & Leod*, hujusque posterioris speciem facit *Feod*.
Alod interpretatur prædium ab omni servitio liberum; *Leod*
 vero servitiis obnoxium. Olim quidem tum Vasallos, tum
 homines proprios, a servitiis dictos ait *Leodes, Liute*; Vasal-
 los tamen servitiorum militarium honore distinctos, eorumque
 bona in specie *Feod* fuisse appellata. Porro *simultanea inve-
 stitura* non tres, ut *B. Schilterus* quondam, sed quinque sta-
 tuit species, omnia copiosius in majori Opere persecuturus.
 Favent omnes boni Juriunque patriæ amantes diligentissimi
 Autoris conatibus, opusque tam utile, tam expectatum, votis &
 subsidiis juvabunt.

Pag. 6 seq.

13.

MEMOIRES POUR SERVIR A L'HISTOIRE
des Insectes &c.

h. e.

COMMENTARII, AD HISTORIAM IN-
sectorum illustrandam compositi, Autore DE REAU-
MUR, Regiæ Scientiarum Academiæ Socio.

Tomus primus, de Erucis &
Papilionibus.

Parisiis, ex Typographia Regia, 1734, 4 maj.
Alph. 3 plag. 13, cum Tabb. æn. 50.

Magno animo, majorique successu, Historiam Insectorum
 condere aggressus est, post quosdam non ultimi nominis
 Viros, qui in hoc labore defudarunt, *Swammerdamium, Goe-
 dartum, Listerum, Redi, Valisnerium, Malpighium, Derha-
 mum, Albinum*, aliosque, fulgidum Academiæ Regiæ Parisiensis
 fidus, *Cl. de Reaumur*, cujus, quæ in Actis Academiæ illius de
 hoc argumento aliisque quamplurimis, ad historiam naturalem
 spe-

spectantibus, habentur, Opuscula jam cupidos fecerunt Lectores aliorum conatum, quibus ille ordines animalium minutulorum illustraturus erat. Prodiit denique Erucarum & Papilionum theatrum, quo jucundissima, quibus illæ in hos transformantur, spectacula exhiberi cœperunt. Amplior visa fuit materia, quam quæ unico Opere exhauriri posset; quo factum, ut proditurum *alterum* istius Historiæ *Tomum* expectent omnes, quandoquidem prima molimina ex voto omnino cesserunt. Prima meditatio generaliores de Insectorum historia cogitationes exponit. Conceptuum & idearum varietas ipsa herbarum multitudine abundantior esse declaratur in hac historiæ naturalis parte. Sterilem esse de Insectis commentationem, negatur, quandoquidem de mechanico, ad bonum publicum redundante, insectorum usu inter omnes constat. Cochenillæ æque ac Kermes celebrata tinctura docet, opuntia ilicisque cocciglandifera gallas, nidos scilicet istos, quibus animalcula insecta quæpiam formantur, non ultimi momenti esse. Usus quorundam insectorum medicus, Cantharidum, millepedum, sanguisugarum, extra dubium positus est. Curculiones, quibus frumenta depascuntur, Terebines marinæ, navibus infensæ, quo abigantur, sui considerationem postulant. Vivendi exempla desumuntur ab aranea, cujus æque ac formicæ aut apis industriam prædicamus, suntque ex plebe, qui Mantem, Locustæ speciem, precantis supplicem figuram suo modo imitantem, cum admiratione intueantur, nihilque fuit hactenus ex omnibus ad rem naturalem facientibus, quibus vel magis ob admirandorum frequentiam delectetur, vel ad Numinis cognitionem efficacius instigetur vulgus, quam minimorum consideratio, quorum tamen mechanismus, industria, & finis, in plurimis nos latet, paucioribus existentibus, quæ aliquam sui hariolationem faciant, qua factum fuit haud semel, ut pro veritatibus opiniones imprudenter obtrudantur. Exemplo sint Cel. *Maraldi* tradita de tribus saltem in republica apum reginis, de singulari grillotalpæ ova sua recondendi industria, & sic porro. Quo motus Cl. Autor, perlectis & studiose evolutis, qui jam aliquam tenebris istis lucem accenderant,

quæ admiranda maxime omnium est contingentium in minutis Insectis phænomenorum, transmutationem sibi exponendam, novisque a se ipso factis experimentis illustrandam, suscepit. Habuit equidem Cl. *Swammerdamium*, qui inter omnes de hoc negotio efficacissime commentatus est, faces præferentem, verum, sicut, parum sufficere istam methodum, omni modestia demonstraverat, ita, meliora scribendi occasionem se ab ipso accepisse, haud obscure fatetur. Recensetur Celeberrimi illius Viri insecta in ordines redigendi ratio, qua factum, ut alia sint sibi constantia, nullamque transformationem passa, quæ denuo in ovipara & vivipara subdividuntur, alia, quæ transformantur, suamque, quam ex ovulo haberant, speciem non servant. Primo ordini accenseri Pulicem, merito taxat, utpote quem *Leuwenhœckius* & *Valisnerius* inter illa recensuerunt cum ratione, quæ pristinam formam exuunt. Transformationis legi obnoxia sunt reliqua; leviori scilicet, quæ ex Scarabæorum aut Muscarum sunt genere, notabili mutatione Papiliones, a pristino statu declinant. Nomina etiam diversa sunt, quæ his vel illis mutationibus insectorum imponuntur. Nymphas vocat involucra & crustas insectorum, quæ, pedibus primum formatis, alas ex metamorphosi indipiscantur, prout Vespæ, Fuci, Muscæ, quibus synonymum quandoque est *Aurelia*, verum *Chrysalides* sunt *Calyptræ*, intra quas, pedibus prorsus latentibus, ex reptili volaticum fit insectum. Hos terminos ex classicæ autoritatis viris retinuit Noster, suam eorundem placitis methodum superstruens. Postquam enim præmonuit, æquivocam esse transformationis, quæ de insectis prædicatur, notionem, quandoquidem papilio non novum sit productum, sed creatura, sub Erucæ habitu latens, quæ, evolutis reptilem formam præ se ferentibus spoliis, sub volatica demum forma appareat, suam mentem proponit. Ordines scilicet ex sensualibus, formam externam desiderantibus, characteribus depromit, illam puta formam, quæ nascendi originem, vitæ progressum & terminum, qui transformatio est, insimul definiat. Mirari convenit, quanto animo Cel. Autor hunc spatiosum creatorum campum, ipsis herbarum arvis spatiosiorein,

fem, ingressus sit. Labori aliquod levamen dedit jucundissimum, familias insectorum intra domicilia arte facta concludendi, institutum, quo in compendio transformationum spectacula habentur, palatium omnibus Regum vivariis, quibus feroces bestiae concluduntur, praeferendum. De Insectis perfectam mutationem habentibus incipit oratio, Erucas puta, quae papilionem paulo post futurum visceribus suis gerant, vel papilio sint, epidermide, hoc vel illo modo conformata, instructus. Tria sunt, quae hoc potissimum *Tomo* sibi agenda praefixit: Erucarum ordo, Chrysalidum, quae sunt Erucæ in Papilionem transituræ, dum mutatio fit, mechanismus & series, papilionum denique, quae sic exuviis depositis emergunt, familiaræ. De Erucis hæc habentur. Erucæ sunt Insectum ex ovis Papilionum natum, definito ætatis decursu intra Chrysalidem absconditum connata industria corporibus vegetabilibus aliisve appensum, & diversis stationibus in papilionem degenerans. Differentiæ aliæ desumuntur a duratione. Habentur enim, quæ per æstatem tantum vitæ curriculum ab ovo ad papilionem ducunt, habentur, quæ autumnò ex ovo prorepentes, per hyemem byssino vivunt involucro, donec ineunte vere metamorphoseos negotium suscipiant, quam in gratiam, quo frigoris injuriam minus paterentur, subterraneis vel aliis reconditis intra truncos arborum similibusque locis absconduntur. Alia a corporis superficie desumitur differentia. Sunt enim toto corpore squammosæ, sunt membranaceæ, hispidae sunt aliæ, aut spinosæ, aut pilis præditæ, aliæ glabra pelle investuntur, modo uniformi, modo versipelli, macularumque coloribus luxuriante. Industriæ Cel. Autoris debentur instructi ex numero pedum, quibus Erucæ incedunt, ordines. Commune id omnes Erucæ habent inter se, quod tribus primoribus annulis, quibus corpuscula, modo pluribus, modo paucioribus, abundant, tres utrinque habeant annexos pedes; verum id peculiare habent familiaræ Erucarum, quod aliis squammosi sunt tres isti utrinque priores pedes, aliis glabri. Maxima intercedit diversitas numero pedum membranaceorum, quorum alii ultimum quandoque articulum, alii intermedios, occupant, qui

qui a duobus ad sedecim numerantur. Ex ista numerandi pedes solertia septem Erucarum classes enascuntur. Natalis Erucarum locus non levem iisdem inter se diversitatem conciliat. Habiturus scilicet es, quæ Brassicam, Esulam, Urticam, Bistortam, Oleandrum, Ornum, Fœniculum, pro patria agnoscunt, intactis relictis reliquis plantis omnibus, id quod tamen non constantis observationis est in quibusdam. Omnium vero anatomica declaratio, partiumque in iisdem usus, qui solertia insigni exponitur, perinde est. Caput externe squammis horret, pedibus incedunt loricatis tribus utrinque anterioribus, imo & ultimis, intermediis membranaceis, omnibus tamen quasi ocreatis; nam crustam hancce pedum exteriorem ex substantia corporis non esse, pedesque ex hac theca foras trahi, metamorphosis docet. Furcæ pedes terminant, quibus sui sunt articuli, plurimi sine dubio, cum eosdem abscondere, retrahere mire, flectere, incurvare, possint. Organa masticationis validissima existunt, effectu id clarum efficiente, maxime in illis, quæ quercuum integra nemora depascunt, foliisque nuda efficiunt, aliter tamen longe comparata, maxillam inferiorem aliquam, aliquam superiorem, non appellaveris, sed laterales potius, dextram aliquam, aliquam sinistram, utramque validissimo dente armatam, quo in proportione corporis majores Elephas aut Hippopotamus non habet. Labium tamen aliquod superius est, aliud inferius, quo cibos arripiunt, inferiore hoc peculiare obtinente, quod instrumentum, quo fila nent & ducunt, tuberculare obtineat, sicut fila ducendi necessitas, antequam Chrysalides fiunt, plurimis est, imo omnibus, quamvis non omnes sub tegmine byssino mutantur. Sed in capite lucida puncta micant, oculorum officio fungentia. Dorsum ad longitudinem octodecim ornatur stigmatibus, utrinque novem; duodecim scilicet sunt annuli, quibus corpus construitur, excepto primo, secundo, & ultimo, hoc peculiari industria constructa organa obtinent, quibus trachearum & spiracularum instar utuntur bestiolæ. Magna sane est de respiratione Erucarum controversia, an per prædicta dorsi spiracula attrahant emitantque simul spiritum, an diverso a priori loco expirent. Ulti-

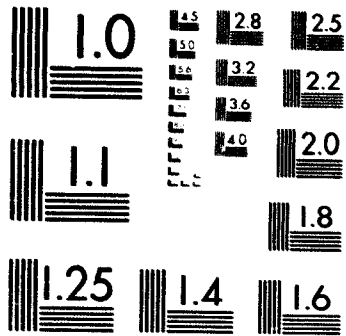
mam sententiam amplectitur Cl. Autor, arbitraturque, non thoracis tantum, quæ ori subsunt, spiraculis, sed toto corpore, exhalare easdem, quandoquidem aquæ submersa Eruca bullulas aereas passim ex cute emittat. Curiosum etiam est, aeris penuriam patientius ferre insectum hocce, quandoquidem tribus sub campana horis exantato aere substitisse saluum prædicatur. Cor, quale reliquis animantibus est, auriculis ventriculisve instructum, nullum habetur; est tamen machina cordi analogæ, systolen & diastolen exercens, totam ventris longitudinem occupans, concatenatam corculorum seriem secundum *Malpighium* præ se ferens, cujus motum secto per medium animalculo observare licet. Integra est isthæc etiam in papillione machina, sed contrarium motum servans; nam curiosum est, Erucæ humores ab inferioribus ad superiora, Papilionum vero a superioribus ad inferiora, dirigi. Fibrarum circularium fasciculi, per segmenta dispositi, motum reptilem conciliant. Difficile sane dictu est, quandoquidem papilio est Erucæ interaneum, an excessisse Eruca, quando velum reptile deposuit, dici debeat, ut juvenis sit animal papilio, an vero in senii limite constitutus. Mirabilis ista res est: pluribus Erucæ vicibus, quasi metamorphosi suæ præludentes, spolia exuunt, quatuor id per vitam vicibus peragunt setosæ, & exuvias istas Erucarum simulacra esse deprehendimus; ægrotare diceres, quando periodus ista appropinquat, flaccescunt, quietæ permanent, quale quid & reliqua animalia, cutim vel pilos mutantia, experiuntur, auctioresque forma & natura paulo post apparent. Ultima exuviarum depositio ea est, quæ chrysalidem immediate prægreditur, de quo magno opere priusquam dicere suscipiat Cl. Autor, Papilionem Erucæ ad latus ponit, de metamorphosi paulo post acturus. Papilio est Eruca ipsa, alis antea sub tegmine quopiam latentibus, nunc metamorphosi explicatis, volatica facta. Quamvis autem & Muscæ, Scarabæi, Ephemeræ, Libellæ, aliaque, ex reptili insecto fiant; nihilo minus ea est naturæ æterna lex, ne ex Eruca quidpiam præter Papilionem enasci possit. Genericus istius Insecti character est, quatuor habere alas fariuaceas, cum reliquorum quadrupennium alæ pel-

lucidæ sint & membranaceæ. Farina isthæc microscopiis armato oculo egregium plumularum squamularumque lufum exhibet; est quæpiam, qua thoraci junguntur alæ isthæc, articulatio, cui etiam sex, tres scilicet utrinque, pedes subsunt, quamvis non omnes sex pedibus incedant; est scilicet papilionum species, quæ quatuor saltem primoribus, cum sex habeat, incedit. Tria in trunco papilionis consideranda veniunt, caput, thorax, venter. In capite consideratu digna sunt organa, oculi, antennæ, proboscides. Oculi equidem videntur utrinque unus esse, sed pro corporis magnitudine maximus mirisque coloribus ludens. Non una est isthæc simplex visa cornea, sed plurimis areis distincta, quarum singula est planum ellipticum politum. Cl. *Purget* calculum istorum punctorum crystallinorum in singulo papilionis oculo duxit, deprehenditque, triginta quatuor millia sexcenta & quinquaginta reperiri. Prilmatis instar iridem effingunt ocelli isti, inque eorundem superficie objecta infinitis, prout in vitro polyedro, modis multiplicantur, ex homine exercitus fiunt. Possibilitatem illius rei curiosissime & perquam docte Cel. Autor stabilivit. Pili supra isthanc multangularem enascuntur corneam, quibus, Argo oculatiores esse istas bestiolas, declaratur. Antennæ, quibus caput præmunitur, articulis flexibilibus plus vel minus conspicuis construuntur, quarum usum physicum in concilianda papilioni expiratione constare, suspicatur Cl. Autor, quamvis nihil certi definiat. Luculentum sane est istius rei experimentum, aer ex submersi papilionis antenna sub forma bullularum prodiens. Interim magna istius organi in definiendis Papilionum classibus utilitas exstiiit. Primum genus continet Papiliones antennis globosis, alterum antennis clavatis, tertium antennis clavam Herculis referentibus. Terminos Gallici idiomatis *masse & massue* commodius Latino sermone efferre haud licuit. In quo si quid, prout & in aliis, præter mentem Autoris scriptum est, ignoscendum id est nobis, quibus ad disciplinarum culturam unica, maxime quod elocutionem partium in animalibus, plantis, aut notiones figurarum, attinet, placet Latinitas. Quartum Papilionum genus

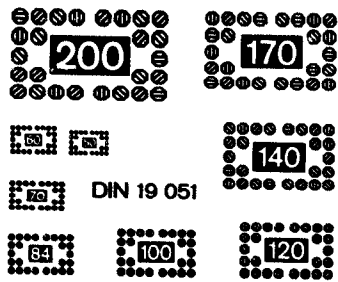
nus antennis secundum diametrum crassioribus, quam latis, reliqua antennis, prismaticis, conicis, granulatis, definiuntur. Peculiare id habent Phalenæ, quod plumaceas obtinuerint antennis, quarum majores & elegantiores barbulam ad basin antennarum gerunt, quæ, si major sit, marem, si minor, fœminam, indicat; omnibus mobiles sunt antennæ isthæc, quotquot ex phalenarum classe sunt. Tertium capitis momentum est promuscis, modo in unum & dimidium, modo in plures circulos ducta, modo, prout in omnium maximis, quatuor exacte circulos explens. Usus promuscidum istarum equidem non unus esse videtur, maxime tamen notabilis ille existit, quem in suctione præstant, nam hic inversum quempiam ordinem videtur secuta fuisse natura. Cum papilio sit *Eruca senex*, fugit, id quod infantis est; *Eruca* vix ovo papilionis egressa manducat, rodit, depascit, id quod provectoris ætatis est. Extrahunt sane Papiliones evoluta & immissa calycibus florum promuscide vegetabilem dulcemque circa pistillum aquam. Quandoquidem vero duplex vas in singula Papilionis proboscide observatur, ita, ut fissus per medium & bipartitus haud absone appareat, alterius canalus usus esse potest inspiratio aeris. Manuum fere officio funguntur isthæc organa, siquidem mire volvere moles his ipsis possunt. Et hoc scilicet organum cum alarum & antennarum consideratione classificationi haud parum inservit. Neque vero præceps ex *Eruca* in papilionem ruit opifex naturæ, utpote quæ saltus omnis impatiens sit, sed medius quispiam est inter *Erucam* & *Papilionem* status, nec unum, nec alterum, visus. *Chrysalis* est corpus animatum ex *Eruca*, postquam illa exuvias fecit, interaneis emergens, motum localem nullum, intestinum tamen parte sui postica manifestum, exercens, itidemque respirans, sed sine alimento perdurans, cujus actionis nulla habentur organa, corporibus peregrinis adhærens filo vel vinculo, vel in domicilio byssino, quod *Eruca* ante mutationem nerverat, delitescens, ad perfectæ mutationis in papilionem statutum terminum. Superficierum in *Chrysalide* non levis est diversitas; dantur gibbæ, glabræ, asperæ, angulares, rotundæ, quas fabas a figura appellant. Aliæ sunt, quæ diurnos, aliæ, quæ noctur-

nos, papiliones pariunt, habenturque, quibus cognosci possit futuri fortis diversitas, manifesta signa. Latet sub velo Chrysalidis effectus omni sui parte, mire ad leges animalium in ovo nascentium convolutus, & aquis etiam circumdatus; papilio, ovo haud dissimilis, adeoque est Chrysalis, vel secundum nomen fetus includentibus; interim novum non est productum papilio, sed vera Eruca. Experimentum fecit Cl. Autor; abscissi Erucarum pedes, & in papilione præscissi fuerunt, quos adeoque constat partem fuisse Erucæ & Papilionis communem, cum aliæ vel Erucæ, vel papilioni, propriæ habeantur. Mirum sane videtur omnibus, qui fiat, ut sine nutritione subsistere possit Chrysalis, qua fiat, ut papilio Eruca grandior progignatur ex emaciato per famem sedecim plariumve dierum corpore. Tres grani unius quartas ponderi Chrysalidis, ex quo formata fuit, donec erumperet papilio, decessisse deprehendit Autor, nec plus. Admiratione dignissima res est, Erucarum, qua sese ad mutationem disponunt, industria, quam ingenio proximam, magnoque magistro edoctam, quilibet intelligit. Quædam serica corporibus suis fila conglomerata obvolvunt, eademque vel spissa, vel rara, vel sincera, vel terræ remixta, integro globo vel segmentum terræ suscipiente. Supra terram byssina sibi quædam construunt domicilia, effodiunt hanc, ibidemque lares construunt aliæ. Hæ omnes, quæ fila glomerata ducunt, fetosæ sunt, capillatæ, hispidæque, quamvis ex lævibus quæpiam hanc sequantur legem. Læves Erucæ præterque, breviori methodo usæ, antequam chrysalides fiant, remoto a planta supra, quam vixerant, loco, rarius in ipsa sese, contorto pollicis pedum uncis filorum monticulo, præcipientes dant, & prono pendent capite. Magnus ille est labor, nec uno ictu tela, quæ corpusculi pondus sustinere possit, perficitur; magnus eorum est numerus, qui horizontalem, dum in Chrysalides mutantur, situm servant, eundemque per omnia similem vix habent, prono aliæ magis, aliæ in sublime elato vertice ultimum diem expectant. Quæcunque horizontaliter collocantur in stirpibus arborum aliisque passim locis, situm huncce suum obscrvant ducto sibi ipsi & probe obligato circa corpus sericeo

sericeo vinculo. Præfens stupendi istius operis spectator & admirator fuit Cel. Autor. Præfagium fati imminentis habent Erucæ: abstinent a cibo, languent, immotæ jacent, ut mortuas existimes. Salutaris futuro papilionum morbus iste est; nam verosimile est, eo tempore inverti humorum circulum, quem dixerat Autor alio in papilionibus, quam in Erucis, circuitu progredi; paulo post, quam hæc facta sunt, novas recuperat vires Eruca, paulo post nulla futura, movetur, sese intorquet, gyros agit, omnibusque viribus tentat, quo rumpatur, prout, cum exuvias poneret, per vitam sæpius fecerat, cutis; ecce prodigium, crederes, novellam futuram erucam, quæ eluctatur; diversa est tota facie bestiola, Chrysalis, quæ paulo post sic volumine aucta apparet, ut negares, intra Erucæ cutem delituisse, quam, nisi acutus sis & industrius spectator, incassum, ventis forte abactam, quæres. Observavit tamen Cel. Autor, & observasse quidem in Erucis, quæ sericum nent, non magni laboris est; nam intra glomerem mutatio ista peragitur, verum non mediocris fuit felicitas, Erucæ evanescentis cutim prope monticulum sericeum animadvertisse in illis, quæ pendulæ sunt, Eodem, quo Eruca pependerit, loco, ex eadem tela arachnoidea, quam Eruca struxerat, Chrysalis pendet, carcere suo progressa toto corpore madet, intense sudat, & aeris saltem beneficio crustaceam istam, qua gaudet, duritiem indipiscitur, viginti quatuor horis, dum hæc sic fiunt, effluentibus. Utque constet, chrysalidem hancce Erucam sub alio volumine & figura esse, stigmata supersunt seu spiracula eadem totidemque, prout in Eruca fuerunt octodecim numero, sed habitu diversa, nam cœca sunt foramina, exceptis primoribus, quæ cum thoracis papilionum spiraculis postea communicant. Respirant bronchiis suis Chrysalides; nam suffocari possunt, nam bullulas submersæ emittunt, inde & ventrem motitant durius habitæ, libebitque in iisdem, paulo ante Eruca egressis, tenerrimis, madidis, & pellucidis, humorum circulum observare. Peculiaris omnino est Chrysalidum, quæ in glomere bombycino fiunt, vivendi ratio. Equidem omnes Erucæ fila nent, gregarie scilicet aliæ, quæ nidos in vivendi commoditatem aranearum

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART
 NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A

1:24

NOVA ACTA ERUDITORUM
LEIPZIG 1736

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 613 D 4°

instar ex tela struunt, vel ad migrationes filo sericeo utuntur, quando descendunt, ventisque in vicinum arborem abigi optant, aliarum solitariae, quae unica vice in mutationis confinio opus peragunt. Verum singularis quispiam est Bombycis labor, quando sibi totique generi humano pretiosa & utilia fila ducere suscipit. Non bombyces tantum, sed omnes Erucarum fetosae, id peragunt, suntque ex illis, quorum glomi filo rudiori quandoque, quam ut ad opus artificum & textorum destinari possint, quandoque etiam ob subtilitatem inepto, constantes, possent arte corrigi, & prout Illustris Montispeffulanus Praeses de Bon in araneorum filo demonstravit, domestici & familiares reddi. Perutilem sine dubio praestiturae essent operam pleraeque erucarum, nisi sericeo operi folia Lichenis, prout Lichenae & Bismalvae Eruca aliaeque quamplures faciunt, intertexerent, nisi terreis granulis laborem ceteroquin elegantem conspurcarent. Eluctatur denique ex Chrysalide papilio, non simili apud omnes temporis, ex quo mutatio suscepta fuit, intervallo. Decem quandoque, quindecim, vel viginti, dierum, aliquando pluribus mensibus, haud raro integri unius anni fere spatio, donec haec omnia fiant, opus est. Mira est Papilionis, chrysalide sua exeuntis, conditio. Toto corpore madet, corrugatas habet alas, breviores visas, sed quae paulo post in convenientem formam expanduntur, & ab aere exsiccatae, prout decet, indurantur. Rumpitur in thoracis sui dorso, qua parte longitudinalis linea ducta hunc in finem est, Chrysalis, & majori omnino conatu natales celebrant, quae glomere sericeo includuntur, utpote quibus duplex repagulorum series, duplex murus, effringendus sit, cum sua sponte abscedant illarum, quae nudae pendent, crustae, solo papilionis incremento id efficiente, ne integras permanere diutius illae possint. Singulare est, immediate post exitum exonerari alvum recens nato papilioni, prout Eruca, antequam mutationis suae initium faceret, id ipsum redditis copiosioribus excrementis fecerat, curiosius longe, sanguineas istas esse feces, quo factum, ut pluvia sanguinea caelitus delapsa infelici omine crederetur in Provincia Galliae circa Aquas Sextias A. 1603, cum papilionum forte major

major proventus esset, prout istius rei in vita *Peirescii Gassendus* memoriam condidit. Papilio recens natus, quamvis, si *Erucam* in Papilione superstitem spectes, juvenis aut vir sit, respirat, comedit, se suamque speciem generando, & ovula ponendo, conservat. Mirari sane convenit, an majori animo agendum susceperit, an majori successu ad finem perduxerit, parvi animalculi amplissimam historiam, Parisiensium decus, *Reaumurius*.

DISQUISITIO MEDICA ET PHILOLOGICA de Variolis & Anthracibus, ubi de utriusque affectus antiquitatibus, signis, differentiis, medelis, describit PAUL. GOTTLIEB WERLHOFF, D. Medicus in Aula Hanoverana Regius. Accedit RUDOLPHI AUGUSTI BEHRENS, D. Dissertatio ad Autorem Epistolica de affectionibus a comestis mytulis.

Hanoveræ, sumtibus Hæredum Nicolai Fœrsteri
& Filii, 1735, 4.
Plag. 21.

Quid Cl. *Habnio* de variolarum antiquitatibus videatur, & quibus argumentis eas non ab Arabicis demum, sed Græcis jam Latinisque, scriptoribus anthracum & carbunculorum nomine descriptas fuisse propugnet, superiori Anno in his Annalibus nostris pag. 206 retulimus. Æquum igitur est, ut, cum Medicus quidam elegantissime doctus, qui cum amplissima omnis generis doctrina, copiosissima lectione, admirabili judicii acumine, & ingenii venustate, parem ubique modestiam conjungit, eoque nomine sæpius jam a nobis laudatus fuit, sententiam illam examinandam confutandamque susceperit, de hujus quoque rationibus in contrarium allatis strictim breviterque agamus. Summa illorum, quæ disputat, eo redit. Variolæ

riolæ morbum plane singularem, suisque singularibus characteribus, quorum præcipui percensentur, facile distinguendum, constituunt. Atque proinde accuratam, & ab aliis distinctam, sibi que cohærentem, morbi historiam literarum monumentis consignaturi, & præcipuos characteres perspicue & diligenter expressuri fuissent veteres illi accuratissimi alias morborum observatores & enarratores, si ejus aliquam habuissent notitiam. Id vero factum non esse, inter omnes constat. Ubi igitur isti characteres indicati non fuerunt, ibi commemoratio variorum exanthematum, pustularum, papularum, ulcerum, crustarum, tumorum, inflammationum, abscessuum, quamvis etiam quædam signa pluribus morbis atque etiam variolis communia simul enarrentur, certos nos de observata eadem lue reddere non posse videntur. Quamobrem perperam hinc variolæ eruuntur, cum omnes ii affectus vel ad morbos variolis affines, vel ad variolas spurias, pertineant, hodieque crebrius occurrere consueverint. Post commemoratas aliorum de variolarum origine opiniones, non incongruam Celeb. Autor putat esse conjecturam, illum affectum in alicujus nationis a commercio ceterarum gentium satis remotæ latebris, & fortasse apud Nigritarum interiorum aliquos, latentem, & velut absconditum, deinceps autem per contagium, & commercia frequentiora, ad reliquas nationes translatum, & magis magisque diffusum fuisse, maxime per Saracenos. Haud enim alia ratione, quam per contagium, propagatur, quod fomitem illum, qui in ipsa nativa humani corporis textura inest, illi inquinamento suscipiendo idoneum, sub statu præcipue epidemico favente, agitat & accendit. Fomes hic in parte quadam totius massæ sanguineæ crasin ingrediente, tenuissima & *ὀμογενεί*, latitat; qualis autem proprie sit ille, explicari nequit. Quoniam Cl. *Habn*ius præcipue in loco quodam *Herodoti*, qui primi & secundi a Christo nato Seculi Medicus fuit, atque in anthracibus & carbunculis veterum scriptorum sententiæ suæ præsidium collocavit, reliquis autem argumentis parum iæsse roboris credidit; Celeberrimus quoque *Werthoffius* id sibi negotii datum esse existimavit, ut utramque rationem præ aliis sub

sub accuratissimum examen vocaret. Quod enim ad locum *Herodoti* attinet, contendit Cl. *Habnius*, historiam & differentias variolarum ab hoc Autore sub pustularum in febribus nomine adeo graphice, ut vix a quoquam ante *Sydenhamium*, descriptas superesse. At enim vero non fuit forsitan Viro Celeberrimo ad manus ipse codex *Actii*, apud quem, & nusquam alibi, exstat *Herodoti* exanthematum sive pustularum in febribus curatio. Certe, si ea integra eo ordine, quo scripta est, perlegatur, prorsus planeque diversam esse patebit ab istis, hinc inde extra contextum a Cl. *Habnio* selectis, & ex tractatione de diversis pustulis, pro solarum variolarum historia concifienda contextis & interpolatis excerptionibus, ita eleganter dispositis, ut verarum variolarum satis nitidam historiam complecti videantur. Quod ut eo certius cognoscatur, eadem variolarum historia, & prout a Cl. *Habnio* traditur, & prout in *Actio* extat, a Cl. *Werlboffio* repetita fuit. Sane *Actius* generatim agit per singula capita de singulis febrium symptomatibus, atque eo quidem, quod in controversiam venit, capite ex *Herodoto*, & sua forte solum experientia, non singularem aliquem morbum pustulosum, sed varia partim critica, partim, & præcipue quidem, symptomata febrium intermittentium & continuarum, benignarum malignarumque, exanthemata, eorumque indicia & medelas, satis promiscue pertractat. Pro veterum more secundum generalem distinctionem febrium simplicium, putridarum, malignarum, primo persequitur accommoda singulis exanthemata, ut, de morbo quodam singulari, a communibus febrium speciebus tam evidenter & facile a Medicis & vulgo distinguendo, nihil ipsi in mentem venisse, liqueat. Addit deinde species exanthematum febrilium duas, prius omissas, quarum plures alias addere potuisset. Quanquam vero, variolas inter morbos febriles, de quorum symptomatibus *Actius* hic agit, quærendas esse merito, concedatur; attamen certe pro morbo sui generis eas habere convenit, quamlibet ad febrium classem spectante, non pro febris promiscue symptomate, de quo *Actius* ex *Herodoto* fermocinatur. Vocat

Bula illa vaga, quibus quidam ex veteribus exanthematum genera appellant, ad variolas frustra trahi, ipsemet fatetur Cl. *Habnius*. Ea vero non incerta tantum & infirma, sed ob id ipsum plane sunt inania, quia in tam singulari, tam memorando morbo, ubi id non fieri non debuisset, nil certum ac proprium determinant, nil coherens neclunt, ut, si ad variolas applicari deberent, quæ sparsim sub quocunque nomine dicta reperiuntur, ab his illisve antiquitatis amatoribus ad istas detorta, quadrata sæpe rotundis misceri, & morbi tamen singularissimi plena satis descriptio & historia non confectæ esse videantur.

Cap. III.

Restat alterum argumentum itidem discutendum. Ubi quidem in disquisitionem venit, num ille ipse morbus, quem nos variolas vocamus, Græcis Latinisque scriptoribus vocetur anthrax, vel carbunculus, sive anthraces & carbunculi, adeo, ut non alius sit Græcorum anthrax, quam nostræ variolæ, neque hæ sint aliæ, quam anthrax Græcorum? Id quidem inter omnes constat, esse quoddam morbi genus a variolis diversum, quod anthrax & carbunculus appellatur. Quo igitur nomine hoc a Scriptoribus Græcis & Latinis denotatur, & quorum refertur? Quemadmodum Cl. *Habnii* sententiam ambigam reddere videtur ipsa ejus restrictio, qua omnibus quidem variolis, sed maxime malignis, convenire anthracis nomen, & apud *Celsum* alio loco de his sub carbunculi denominatione, alio de benignis sub titulo pustularum, agi dicitur; ita anthrax, hic accuratissime ab eruditissimo *Werlhoffo* descriptus, natura, fiendi modo, magnitudine, situ, forma, typo, curatione, a variolis plane discrepat. Ideo mirum foret, recentiores post ætatem Græcorum Romanorumque veterum scriptorum Auctores novam illi vocabulo affinxisse ideam omnes, eamque tantopere diversam ab illa prisorum, a quibus nomen ipsum omnes, imo descriptionem plurimi, petierunt, & quos quotidie in manibus habent, & sat dilucidos reperiunt, & in eandem suam sine ulla ambiguitate allegant sententiam. Verum ad Arabum consensum provocat Cl. *Habnius*. Sed esto, hos veterum anthraces de variolis interpretatos esse. Ipsi erro-

ribus

ribus sat multis in interpretatione & applicatione Græcæ Medicinæ obnoxii fuerunt. Forſan ex ſuperſtitione quadam ſibi perſuaſerunt, Græcis nihil fuiſſe incognitum, adeoque nec hunc morbum. Fortaſſe populi illi indocti, iis, qui ſuperant, ſcriptoribus antiquiores, novum variolarum morbum ob ſymptomata quædam ſpeciemque confuderunt cum veteri illo carbunculo. Fortaſſe, quanvis re vera diverſos noſſent hos morbos eſſe, miſcuerunt tamen conſulto nomina, & propter aliquam affinitatem vulgatarum apud ſe variolarum nomine Græcorum anthraces itidem inſigniverunt, ut vel noſtris temporibus variis in morbis fieri ſolet. Sed fortaſſe etiam Arabum interpretes aberrarunt, nec ipſorum vocabula recte reddiderunt. Atque ita omnino eſt, docetque Arabici textus lectio, prioribus conjecturis plane non opus eſſe. Fontes itaque adiit literatiſſimus *Werboſſius*, ex quibus nomina exanthematum generatim, & variolarum atque anthracum, Arabica longo ordine perœuſet, & ipſis Autorum locis probat, atque hinc interpretum errores detegit. Scilicet Arabes, quamvis puſtulas tumoresque varioloſos & carbunculoſos ſatis diverſos reputarint, eosdem tamen ſæpenumero uno eodemque generali tumorum & puſtularum nomine *batbr* extulerunt, aut, ubi carbunculi veri *giamrab* & *atſchac* Perſarum intelliguntur, vocabulum adhibuerunt *bbumrab*, quod omnibus exanthematibus inflammatis & malignis, variolis etiam & rubeolis, datum olim eſſe videtur; &, quando variolæ ſive puſtulæ morbi *giadari*, ſeu *giadari bbumak*, dicendæ erant, commune illud nomen *bbumrab* uſurparunt. Ita vero his aliisque vocabulis uſi generalioribus *ôμωρυμία* aut affinitate facile perturbarunt interpretes. Itaque adeo ſatis manifeſtum eſt, nullum ex permiſſione illa pro vera apud Arabes *ôμωρυμία*, convenientia plena, & *ταυτότητι* utriusque affectus, deducendum eſſe argumentum. Certum vero jam præterea eſt, diſtinctis locis, diſtinctisque cum nominibus, ſignis, medelis, in accurata morborum tractatione de *giadari*, ſive variolis, & de *giamrab*, ſive anthrace vero, pruna, carbunculo, & Perſarum *atſchac*, ſive

igne, egisse Arabicæ Medicinæ principes, nequaquam vero a *Constantino* Africano primum illam distinctionem inter anthracem & variolas in Medicinam fuisse introductam. Idque cum ex aliis Autoribus probat Cl. Autor, tum maxime ex *Avicenna*, cujus & descriptiones anthracum & variolarum, maxime inter se diversas, integras recitat, & simul ad locos quosdam, qui contrarii videntur, respondet. Provocat Cl. *Habnii* ad curationem variolarum ab Arabibus traditam, quæ plane conveniat cum ea medendi methodo, quam Græci carbunculis accommodarunt. At vero non ita se res habet, sed

Cap. IV. utraque methodus longissime discrepat. Præterea anthraces quoque & carbunculi Græcorum Latinorumque, secus ac Cl. *Habnii* putat, a variolis longissime abeunt. Præcipue ex *Galeni* loco quodam is sententiam suam corroborare elaborat. At vero locus ille alia omnia probat, cum *Galeni* anthraces a variolis tumore & eschara, effervescentia, pustulis, ulceribus, inflammatione, febris majoris necessitate, distinguantur, nec anthraces cum unica, pluribus, nulla pustula, malignitate discrepent, nec proinde ad variolas distinctas, confluentes, malignissimas, quadrare queant. Quin potius *Galenus* in doctrina de anthrace cum recentioribus consentit. Idque de Græcis etiam & Romanis *Galeno* antiquioribus posterioribusque valet. Cum vero *Galeni* & *Plinii* descriptiones cum Græcis haud plane convenire videantur; sigillatim ad extremum de iis, itemque singularibus oculorum & faucium carbunculis, a quibusdam veterum commemoratis, agit, & denique *Hippocratis* ipsius de anthrace doctrinam examinat, ut differentia a variolis in omnibus pateat. Atque hæc fuerunt, quibus ad doctissimi *Habnii* argumenta respondendum putavit doctissimus itidem *Werlbeffus*, maxima tamen & exempli causa commendanda modestia, cum ubique Adversarii sui ingenium, & doctrinam variam, & merita amplissima, sicut par erat, veneretur. Quoniam vero simul metuit, ut quibuslibet lectoribus controversiæ hujus tractatio ad palatum esset, (quod iis profecto non evenurum esse certe intelligimus, qui antiquitates & historiam li-

tere.

terariam Medicinæ amant,) ipsorum tædio ut occurreret, admisit varias de variolis & anthracibus, aliisque affinis morbis, observationes theoreticas pariter atque practicas, atque alias etiam pro occasione nata annotationes medicas, philologicas, atque literarias, quæ haud dubie omnibus plurimum & emolumentum & voluptatis afferent. Inprimis multum se his delectatum testatur in Dissertatione Epistolari subjuncta Cl. *Bebrens*, qui librum hunc ab Autore sibi amicissimo, antequam typis exciperetur, transmissum, perlegit, hacque occasione præsentem Epistolam exaravit, qua Amico suo tam doctum Opus merito gratulatur, variasque observationes expromit, maxime autem de affectionibus a comestis mytulis agit. Silent plures ex Medicis de mytulorum noxis, pauci eas enarrant quidem, sed non tam venenosæ illorum indoli, quam copioso ului, adscribunt. Quamobrem, quoniam ipsemet Cl. *Bebrens* ejusmodi noxas in suo corpore expertus est, eas copiose luculenterque enarrat, & a subtili, acri præsertim, & mobili veneno, quod paucissimis tamen mytulis inest, & forsan morbo cuidam, ut scabioso, vel verminoso, vel cibo illorum noxio, in intestinis adhuc residuo, debeat, deducit.

EUCLIDES AB OMNI NÆVO VINDICATUS: sive Conatus Geometricus, quo stabiliuntur prima ipsa universæ Geometriæ principia; Autore HIERONYMO SACCHERIO, Societatis Jesu, in Ticinensi Universitate Matheseos Professore, &c.

Mediolani, sumptibus Pauli Antonii Montani, 1733. 4.
Plag. 20, Tabb. æn. 6.

Non vanum esse eorum consilium, qui, methodi Geometricæ rigorem scrupulose tuendum esse, contendunt, sagacissimis, nostri etiam temporis, Geometris indubium habetur. Non Geometriæ modo dignitas, ac propria ipsi

pulchritudo, hoc postulat, ut persuadere aliis vellent, qui limina scientiæ hujus magis ingressi sunt, quam in recondita ejus adyta penetrarunt; sed actum profecto de usu ejus in omnibus scientiis atque artibus esset, si quid incerti aut non satis demonstrati limites ejus ingredi Geometriæ paterentur. Recte peritissimos architectos Geometriæ imitantur, qui, ne aliqua rima fundamenta operum suorum fatiscant, sollicite cavent, quam imperiti facile negligenter, operosam artificis in re nullius momenti curam acculantes. Sed laudanda profecto est illorum solertia, qui nihil incerti in illa scientia relinqui volunt, cui artes omnes ac scientiæ sunt inædificandæ, & cum inter omnes constet, *Euclidis* systema, factum rerum, quæ levissimæ videntur, accurato examine, eruditis per orbem fere universum præbatur esse, laudem omnino merentur, qui incertitudinis labem, quam nonnullis ejus propositionibus alii aspergere conati sunt, ipsis abstergunt. Non est igitur, quod ulli in tanta Geometriæ luce atque opulentia nostrorum temporum humi repere videatur Doctiss. Autor, quod hoc Opere *Euclidis* dignitatem vindicaturus, in primis Geometriæ elementis versetur. Peritis enim satis notum est, neminem arduis atque abstrusis veritatibus Matheseos, ut vocant, mixtæ eruendis magis parem esse, quam qui frequenti elementorum meditatione certum Geometriæ usum sibi comparavit. Ut taceamus, ex Neoflatice, quam non ita multo ante Doctiss. Autor evulgavit, quæ ad nos quidem non pervenit, abunde intellexisse eruditos, quantum in Mathesi valeat; ipsumque omni laude nostra majorem atque acutissimum mathematicorum profectuum arbitrum, Ill. Marchionem *Hospitalium*, in Opere Gallico de sectionibus conicis pag. 259 egregiam Viri peritiam debitis præconiis commendasse. Jam antiquissimis *Archimedis*, *Apollonii*, *Theodosii*, temporibus, eo in pretio *Euclidis* Elementa fuerunt, ut omnes mathematicas scientias promoturi, inventa sua illis, tanquam diu ante stabilitis, atque inconculsis, fundamentis superstruerent. Ipsa vero horum Elementorum autoritas alios, ingenii gloriam forte aucupantes, excitavit,

ut

ut quærerent curiose, an quid in Elementis hæc deprehendere possent, quod sagacissimus *Euclides* prætervidisset, alios dignitas horum Elementorum permovit, ne quid in eis inveniretur, quod tanquam dubium reprehendi posset. Neque adeo tanta hæc nominis celebritas vetare potuit, quin nonnulli ex antiquis pariter ac recentioribus Autoribus, iique magni Geometræ, nævos quosdam, in laudatis his Elementis a se deprehensos, accusaverint. In tres ejusmodi nævos Doctiss. Autor hoc Opere inquirere, atque *ἀνυσωμετρησίας* labem *Euclidi* abstergere, instituit. Primus respicit definitionem parallelarum, imprimis axioma, quod est apud Clavium *XIII Lib. I.* ubi *Euclides* sic pronuntiat: Si in duas rectas lineas, in eodem plano existentes, recta incidens linea, duos ad easdem partes, internos angulos minores duobus rectis, cum eisdem efficiat, duæ illæ rectæ lineæ, ad eas partes in infinitum protractæ, inter se mutuo incident. Nemo sano est, qui de veritate propositionis hujus dubitet, sed illud *Euclidi* exprobrant, quod axiomatis nomen ipsi inscripserit, quasi ex solis rite perspectis terminis fidem sibi conciliaret. Non pauci itaque, retenta quidem *Euclidea* parallelarum definitione, demonstrationem ejus ex illis tantum propositionibus tentarunt, quæ vigesimam nonam Libri primi præcedunt, cum in sequentibus demum propositione hac controversa *Euclides* utatur. Sed, cum antiquorum temporum Geometræ suis hac in re conatibus scopum vix attigerint, factum est, ut multi recentiorum temporum Mathematici, vadam tentantes, necessariam judicaverint novam quandam parallelarum definitionem. Itaque, cum *Euclides* parallelas rectas lineas definiat, quæ in eodem plano existentes, si in utramque partem in infinitum producantur, nunquam inter se mutuo incident, postremis definitionis verbis hæc alia substituunt: Semper inter se æquidistant; adeo, ut singulæ perpendiculares, ab uno quolibet unius illarum puncto demissæ, æquales inter se sint. Sed in diversas rursus abiere partes. Alii enim, iique acutiores, parallelas rectas lineas, ita definiunt, ante demonstrare susceperunt, quam porro gradum facerent,

cerent, ad demonstrandam ipsis *Euclidis* verbis propositionem controversam, cui post vigesimam nonam Libri primi, paucis exceptis, universa innititur Geometria. Alii, non sine gravissimo in methodi vigorein peccato, eas tales rectas lineas paralelas, nimirum æquidistantes, assumunt tanquam datas, ut ad reliqua demonstranda inde progrediantur. Doctiss. Autor, ut suam Geometriæ decus, atque a multis annis stabilitam auctoritatem *Euclidis*, asserat, antiquiores Geometras hoc Opere imitatur, nihil propterea sollicitus de natura aut nomine illius lineæ, quæ omnibus suis punctis a supposita recta lineâ æquidistat. Sed in illud unice incumbit, ut controversum *Euclidis* axioma absque omni petitione principii clare demonstraret, adeoque ad concinnandam demonstrationem, nullam ex ipsis prioribus Libri primi *Euclidis* propositionibus arceret, intactam relinquens non modo vigesimam septimam & octavam, sed nec ipsas quidem decimam septimam aut octavam advocans, nisi ubi clare agitur de triangulo ex omni parte definito. Ut luculentius constet, quantum ipsius demonstratio ab aliorum in hoc argumento tentaminibus discedat, in scholiis nonnullis post Propos. XXI conatus *Procli*, accusationes *Cel. Jo. Alph. Borelli* in *Euclide restituto*, atque remedia, quibus laboranti *Euclidis* succurrere instituit, porro conatus *Nassaradini*, Arabi, atque Cl. viri, *Jo. Wallisii*, indubia hac in re consilia, uberius recenset, excutit, atque partim confirmat, partim explodit. Sic vel tacentibus nobis satis apparet, qua industria Autor prima universa Geometriæ principia serio examini subjiciat, cum omnino ita inter se cõhæreant, ut de singulis commentaturus, omnia simul complecti opus habeat. Reliqui duo nævi, *Euclidis* objecti, pro quibus deprecatur, respiciunt definitionem VI Libri V de æque proportionalibus, atque definitionem V Libri VI de rationum compositione. Cum vero Elementorum Geometriæ palmaria fere pulchritudo in nexu & simplicitate posita sit; nobis e re Lectoris fore non est visum, si ex Opere hoc omnino erudito, atque tyronibus imprimis commendandò, propositiones nonnullas, quæ ex longa demonstratio-

num

MENSIS JUNII A. MDCCXXXVI. 251

nam serie avocata, faciles videri possunt, excerptas exhiberemus.

FRIDERICI OTTONIS MENCKENII, J. U. D.
Potentiss. Pol. Regi & Elect. Sax. a Consiliis Aula, & Societ. Scient. Borussiae Collegæ, Historia vitæ & in bonas literas meritorum Angeli Politiani, ortu Ambrogini, Italorum Sec. XV nobilissimi, Philosophiæ, Jurisprudentiæ, Grammatices, & omnis doctrinæ elegantioris, instauratoris felicissimi, atque omni laude majoris.

Lipsiæ, in officina Gleditschiana, 1736, 4 maj.

Alph. 3 plag. 21.

Cujus amplissimam, eandemque accuratissimam, descriptionem vitæ literariorumque meritorum *Hieronymi Fracastorii* A. 1731 accepit orbis eruditus, ejus nunc exhibemus pari industria parique diligentia elaboratam *Vitam Angeli Politiani*. Certe, quæ de vita ejus & operibus dici possunt, dicta hic videntur omnia. Habuimus quidem adhuc *Dan. Guil. Molle-ri, Patri Belij, & Wern. Jac. Clausii, de Politiano* lucubrationes: quorum ille A. 1698 singularem *Disputationem Academicam*, iste singulare *Caput* in suo *Dictionario Historico*, hic A. 1718 singularem *libellum de Politiano*, edidit. Verum vidit *Menckentius* noster, quem nos in præcipuis laboris nostri sociis numeramus, non ita, quæ de *Politiano* dici poterant, exhausta esse singula, ut non afferri a se, talia possint, quorum nulla prorsus ab illis facta fuerat mentio, non ita omnia emendata dicta & circumspicte, non ita sollicito aliorum scriptorum castigato ab iis errores esse, ut non multa satis, quæ in clariorem poneret lucem, & fabularum purgaret sordibus, sua relicta fuerint industria. Successit autem ipsi hic labor propterea ex vctq

N a

omnium,

omnium, quod singulari quadam felicitate nactus est adjuutores optimos, qui, quicquid Italiae cognitum habuit de *Politiano* cum eo communicarent perliberaliter. Inprimis laudat *Petrum Giannonium*, illustrem illum Neapolitanæ Historiæ scriptorem, dignum sane meliori fato, quam quod nuper admodum, pessimorum hominum improbitate, expertus dicitur, deinde *Joannem Acamporam*, inter Neapolitanos olim celebrem; *Bottarum*, Abbatem, Florentinæ scholæ insignis ornamentum, & *Alexandrum Politum*, doctissimum *Eustachii* editorem, omnes Italos doctissimos politissimosque, denique fratrem suum, *Carolus Ottonem*, apud Italos nuper peregrinantem, cujus nobili & maxime laudando studio-varia huic Operi ornamenta accesserunt, quorum vix aliunde haberi copia potuisset. Elogia *Politiani*, ab ingenti eruditorum choro edita, quæ subjuncta videmus Præfationi, manifestum faciunt, dignissimum fuisse *Politianum*, de quo conscriberetur volumen tantæ magnitudinis. Opus ipsum duas divisum in *Partes* est, quarum *prior* exhibet largissimam de vita, fati, doctrina, & moribus *Politiani* commemorationem, *posterior* ejus scripta reddit ex omni parte cognita, nec Latina solum & Græca, verum etiam vernacula. Nos hinc excerpemus nonnulla singularia, & vel consultissimis Historiæ literariæ futura cognitu tam jucunda, quam utilia. Communiter adhuc creditum est, *Bassum* esse gentilitium nomen *Angeli* nostri. Verum ostendit Noster *pag. 3 seq. Ambroginum* fuisse ipsi nomen familiæ, fontemque indicat, unde error ille emanarit. Hic in narrando accuratus est, solers in refutando, acutus in conjectando. Cum a Monte *Politiano*, vicino Florentinæ oppido, ubi natus erat, nomen gerat *Politianus*, *pag. 21 seq.* alii inde oriundi viri clari commemorantur: quos inter eminet *Bellarminus*. *Bernbardum* vero illum de *Monte Politiano*, qui *Henricum VII* Imperatorem venenata hostia sustulisse perhibetur, merito omisit, indignum quippe, cujus inter claros laudatosque viros injiceretur mentio. Præceptores *Politiani* *pag. 32* nominantur *Marfil. Ficinus, Jo. Argy-*

Argyropylos, Andronicus Thessalonicensis, & Christoph. Landinus, quorum institutione adeo profecit in literis *Politianus*, ut ipsa ejus pueritia ferax fuerit bonorum operum, quæ primum ei locum inter præcoccissimi ingenii viros compararunt. Commemorari hic porro videas *pag. 75 seq.* claros *Politiani* discipulos: quorum fere præcipui sunt *Bernardus Riccius, Jac. Modestus, Franc. Puccius, Scipio Carteromachus, Guil. Grocinus, Thom. Linacer, Jo. Bapt. Egnatius, Varinus Phavorinus Camertes, Raph. Volaterranus, Petr. Crinitus, Dionys. Capnio, & Carol. Antenoreus*; quorum hic singulorum noticia sistitur haud perfunctoria. Sunt, qui etiam Papam *Leonem X* discipulis *Politiani* adscribunt socium; id quod ex vero fieri, Noster contra quosdam, qui id negarunt, *pag. 97 seq.* manifestissimum facit. Cum de publicis, quibus functus est *Politianus*, muneribus agit Noster, observat inprimis, quod observare alii neglexerant, fuisse eum Doctorem Decretorum, & ad eminentiorem, Episcopi forsitan, dignitatem adspirasse. De felicitate *Politiani* in Græcis Latino sermone reddendis, & Latinis Græco, disseritur *pag. 143 seq.* Ac præcipue de ejus versione *Herodiani* disputatur a *pag. 148* usque ad *160*, atque ita simul, ut injustos ejus censores censura vexet justissima. Inter summa *Politiani* decora fuit ipsius stilus. Itaque is accurato judicio subjicitur *pag. 178 — 225*, multorumque magnis laudibus annectuntur aliorum censuræ graviores, ac simul erudite expenduntur. *Pag. 226 — 250* ita Noster agit de critica *Politiani* peritia, ut satis appareat, ipsum acutissimis oculis omnes *Politiani* animadversiones criticas obiisse. Hinc *pag. 252 — 288* de ejus in Poesi profectibus accurate exponit ac distincte. Quid in Philosophia præliterit, a *pag. 288* ad *296* exponit. Inprimis vero, cum præclara *Politiani* in Jurisprudentiam Romanam, atque præcipue in Pandectarum codicem Florentinum, merita fuerint, hæc ita a *pag. 296* ad *319* edisseruntur, ut vix addi his quidquam possit, nec parum emolumentum spondeat hæc tractatio iis omnibus, quibus in deliciis

est Juris Romani historia. Amici *Politiani* nobilissimi quique pag. 319 — 337, obrectatores vero (nam ne maximis quidem literatæ reipublicæ heroibus parcat invidia,) producuntur pag. 338 — 407, de eorumque judiciis limatissimum fertur judicium. Acerrimas imprimis cum *Georg. Merula*, *Barth. Scala*, *Mieb. Marullo*, & *Jac. Sannazario*, similitates exercuit, quos jucundum est, ejurata humanitate omni, gladiatorio more pugnantes videre. Plagii literarii a variis accusatum *Angelum*, sat constat; sed ea culpa liberatur a Nostro pag. 408 — 425. Ut, *ὄνειδος* de *Politiano* scripsisse *Menckenium*, constet, pag. 426 seq. eum in modum defendit illum a crimine veneris masculinæ, ut tamen concedat, eum veteranum fuisse in Veneris castris commilitonem. Ad impactum vero atheismi spretique sacri codicis crimen delatus, pag. 429 — 448 acriter, &, si dicendum, quod res est, ex vero, defendit *Politianum*, investigans simul atrocis istius criminationis originem. Gratulamur eo nomine manibus *Politiani*; misere huc usque vexatis, sed jam erigentibus sese, & pristinae integritati suæ felicissime restitutis. Virtutes *Politiani* varix & singulares collaudantur pag. 449 — 454; sed notata simul in eo superstitio, & gloriæ studium præposterum, cum intolerabili ostentatione conjunctum. Quo anno & quo genere mortis exstinctus sit, non consentium scriptores; sed planum facit pag. 464 — 482 Autor noster, fatalem ei fuisse annus 1494, mortentique contractam nimio mœrore, de imminente Medicæ domus ruina concepto. *Alterâ Part* hujus libri scripta *Politiani* lectoribus parat ob oculos, & quidem *quinque Capitulis*. Horum in *primo* Noster commentator de scriptis ejus vernaculis, quantique adhuc fiant ab Italis, ostendit. In *secundo* Græca ejus scripta (quæ quidem pauca sunt,) & Latina describit, recensitis omnibus eorum editionibus, & accuratæ censuræ subjectis. Hic pag. 509 seq. quatuor offendimus Epistolas *Politiani*, quæ in *Epistolarum* ejus volumine non reperiuntur. Cumque inter monumenta *Politiani* longe emineat liber *Miscellaneorum*, elogia

gia ejus & editiones hic proferuntur studiosissime. In *tertio* Capitulo *quartoque* de scriptis *Politiani* partim ineditis, partim duntaxat inchoatis, agitur. Ineditorum hæc quidem in notitiam Autoris venerunt: *Librorum aliquot Homeri, Questionum naturalium Alexandri Aphrodisiensis, Aphorismorum Hippocratis, & in hos Commentarii Galenici, Xenophontis de memorabilibus Socratis, Demosthenæ de Syntaxi Orationis, Latine interpretationes, porro Miscellaneorum Centuria altera, in Statium Annotationes, in errores lingua Latinae liber, in Aristoteliis librum de quatuor Commentarii, Ulyssis ad Achillem Oratio, Carmina de sanguinaria Juliani Medici cade, de Diis gentilium, & in gentis Medicæ laudem, in Fastos Nasonis Commentarius poeticus, ut leviora alia taceamus. Ad inchoata pertinent varii ejus in Jus Civile, Medicos, & Philosophos veteres, in artes liberales quascunque, & Praelectionem poeticam, quam dixit Nutricia, Commentarii, Histories porro Imperatorum Romanorum, Joannis, Lusitanorum Regis, & Vicecomitum Mediolanensium, de Historia Augusta Scriptoribus Dissertatio, denique ad veteres scriptores Græcos aut Latinos selectissimæ Annotationes. Denique ultimo loco commemorantur scripta aut supposita *Politianis*, atque certe ita comparata, ut, sintne tribuenda huic Italo, adhuc dubitari possit. Breviter diximus de Opere & forma magno, & selectu rerum admodum præstabili, atque hinc non Itatorum tantum, sed eruditorum ad unum omnium, plausibus dignissimo. Plura non addimus; præter votum, ut libeat optimo *Menckenio* plurimum suæ tantæ industriæ dignorum virorum vitæ & elaborare, & publicè laudis exponere, haud dubie non minorem ex his laudis fructum percepturo, quam provenit ipsi ex *Vita Fracastorii* Vitaque *Politianis*.*

RECUEIL DE DIVERSES PIÈCES, &c.

h. e.

COLLECTIO VARIORUM, AD PHILOSO-

Nn 3

phiam,

phiam, Mathematicam, Historiam, & alia studia, spectantium, Opusculorum, per Epistolas elaboratorum a GODOFREDO GUILIELMO DE LEIBNIZ, una cum duabus Epistolis, quibus agitur de Philosophia & missione Chinesis, missis ad Rev. P. BUVE-TUM, Jesuitam, Pequini commoratum; publicæ luci exposita, cum Observationibus in emendationem Philosophiæ Scholasticæ secundum principia LEIBNITII, opera M. CHRISTIANI KORTHOLTI, Ajsessoris Ordinis Philosophici, & Collegii Principum minoris in Academia Lipsiensi Socii.

Hamburgi, sumptibus Abrahami van den Hoeck, 1734, 8.

Plag. 6 $\frac{1}{4}$.

Edidit haud ita pridem Cl. *Christianus Kortholtus* Illustris *Leibnitii* fasciculum literarum Latinarum, quem suo loco recensuimus. Superest earundem maxima copia adhuc inedita, quarum haud paucas collegit Vir Cl. *Frobesius*, Helmstadii philosophica tradens. In præsens partem Epistolarum, Gallice conscriptarum, cum orbe literato communicatam, avide excipimus, & Cl. Editori, qui nonnunquam notulas suas adspersit, gratias publice habemus. Literæ hæc ad 33 excurrunt, exaratae ad *Dangicurtum*, *Marinonium*, *Blumenthal*, fœminam Illustram, nuptam duci bellico, *de Weiler* dicto, *Grimarestium*, *Widovium*, *Heræum*, *Buvetum*, Jesuitam, & Professorem Lüneburgensem, *Pfessingerum*. Una Jesuitæ *Gobieni*, & altera *Buveti* ad *Leibnitium*, Epistola immista est huic Collectioni. Jam ad rem ipsam properamus spectandam. Substantias veras *Leibnitius* pro simplicibus seu monadibus habet, speculis quippe universi relativis, quorum convenientia fundamentum præbeat harmoniæ præstabilitæ. Infinita calculi infinitesimalis pro fictionibus idem reputat, utilibus tamen ad compendium universali-
salium

salium idearum & signorum. *Guido Grandi*, Mathematicus Pifanus eximius, male existimavit, infinitatem ciphrarum seu nihilorum constituere magnitudinem assignabilem. *Alexander Marchetti* sese opposuit *Grandio*. *Leibnitius*, ab utroque super ea causa consultus, consentit *Grandio*, si voces rigide sumantur; *Marchettio* autem, si de approximatione ad nihilum imaginarium sit sermo. Tractavit *Leibnitius* cum *Marino*, Imperatoris invictissimi Mathematico, non solum ratione Observatorii, seu speculæ Astronomicæ, Vindobonæ intra mœnia exstruendæ, sed etiam de rebus aliis, præcipue gnomone, qualem *Cassinius* Bononiæ & *Blanchinius* Romæ erexerunt. Expedit *Leibnitius* notionem corporis, quam ponit in vi, tum activa, tum resistente, additque, corpus haud agere in distans, posse tamen Deum in sacra cœna stabiluisse ordinem superiorem, nec præsentiam corporis Christi realem in sacra cœna involvere id, quod appellamus contradictionem. *Leibnitius*, Duces Mutinenses & Brunsvicensis a communi stirpe Comitum Estensium ac Marchionum Etruriæ derivaturus, eruditus haud penitus satisfecit. Felicitas ea fuerat Illustri *Muratario* reservata. Vox *etiquette* ex Græco *diptrycha* videtur deducenda, si credimus *Leibnitio*. *Augustinus* ingenio caruit systematico, & audacter ea sæpius monuit, quæ postea rursus negavit, vel excusationibus contexit. A. 1712 in nundinis Lipsiensibus spectaculum præbuit canis, ad loquendum assuefactus, qui distincte plus quam triginta vocabula enuntiavit, congruenterque heri sui quæstionibus reddidit responsa, edoctus eloqui singulas alphabeti literas, exceptis *m, n, x*. S. Rev. *Christophoro Matthæo Pfaffio* *Leibnitius* tribuit id honoris, ut, ei scientiam & merita inesse, profiteatur. Idem deduxit Francos primos a mari Balthico, in qua sententia invenerunt *Turneminius*, de societate Jesu, & *Nic. Hier. Gundlingius*, quod notarent. Nisi fallimur, opinio magni illius *Leibnitii* nuper a *Joanne Georgio Eccardo* ad summum probabilitatis gradum fuit elevata, & quidem sub initio *Commentarii de Rebus Francia Orientalis*. Jesuitarum, qui apud Seres doctrinam Christi exponunt,

Pag. 4.

5.

7.

9.

17 seq.

30 seq.

40.

42.

53.

58.

59.

Pag. 69 seq.
84 seq.

nunt, lites cum Dominicanis ex *Gabiani & Bazzetti* Epistolis paululum possunt illustrari. Ad posteriorem *Leibniti* misit, exposuitque mysterium illud Arithmetice dyadicæ seu binariæ, cujus *Fabi*, conditor imperii Sincensis, est autor, quodque in libro *Ve-kin* asseratum. Cl. *Kortholtus* tandem egregie ostendit nexos & veritatis scintillas, quibus Philosophia Scholastica scetet. Origo corruptelæ inde videtur exorta, quod præceptoribus septem artium ad falcem suam, in Theologica tradenda præcepta immittendam, vix initio patuerit alia via, ac accommodatio philosophiæ *Aristotelicæ* ad Theologiam, & testata sic utriusque illustratio. Quam vellemus, id accurate & copiose a quoquam demonstraretur! Verum, maxima ex parte hic nobis satisfactum esse, grata mente prædicamus, significantes ex superfluo, merito laudari Logicam Illustris *Christiani Wolfii* Latinam.

95.

A SHORT HISTORY OF PRIME MINISTERS IN
Great Britain.

h. e.

BREVIS HISTORIA SUMMORUM IN AULA
Magne Britanniæ Ministrorum.

Londini, 1733, 8.

Plag. 4.

Fata Ministrorum, quorum autoritas in Regum Britannicæ curia ipsoque regno eminebat, Autor hujus libelli, quisquis fuerit, mordaci calamo recensuit. Exhibet exempla XXXI Magnatum primorumque Aulæ Procerum, qui a *Wilhelmi I* temporibus usque ad *Caroli I* ætatem magna apud Principem gratia, majori in ipso regno potentia, floruerunt, tandem vero a summo honorum & felicitatis culmine dejecti, misere perierunt. Calculum in fine Opusculi ita duxit, ut tres laqueo suffocatos, decem capite truncatos, tres ad summam egestatem redactos, duos truculentis privatorum manibus extinctos, quatuor in carceris angustiis confectos, quatuor exules, totidem ex interitu Principum suorum conservatos, unicum vero ad salubriora consilia reversum, pœnitentiæque actum, numeret.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Julii Anno MDCCXXXVI.

**MATTHIÆ BELII NOTITIA HUNGARICÆ
novæ Geographico-Historica. Partis secundæ,
Cis-Danubianæ, Tomus secundus.**

Viennæ Austriæ, impensis Pauli Straubii, 1736, fol.
Alph. 6 plag. 10, Tabb. æn. 5.

Ita tandem fuisse in fatis suis gaudeat Hungaria, ut, post horridas tot Seculorum tenebras, post ignava ipsius gentis otia, & ignobilem illam barbariem, jam, unius virtute civis sui, in novam veluti lucem redeat, & abjecto squalore veteri, suum inter politissimas Europæ gentes locum occupet. Debet hunc cultum, & post seras ætates acceptum referet *Belio* suo, ingenii prorsus summi & industriæ stupendæ Viro, quin vere nato ad gloriam gentis suæ, quam ille tuetur pro virili, sustinetque fortiter, atque quotidianis incrementis splendidiorum efficit. Nihil is ad sui partim famam dignitatemque nominis, partim ad gentis patriæ honorem atque decus immortale, illustrius excogitare potuit nobilissimo illo vereque glorioso instituto, quo cooperat haud ita pridem amplissimam rerum Hungaricarum historiam, ex omni ævi monumentis diligenter collectam, in Commentarios referre, & una velut in tabula illius regionis splendorem omnem omnesque divitias repræsentare. Cujus generis laborem si nec animo concipere sine magna laude potuit, quanto majori omnium plausu huic manum admovisse,

in hoc curas suas omnes ingenique vires consumpsisse, hunc perfecisse dextre eleganterque, putandus est! Nimirum, suas Musis inter ipsos Hungaros aras focosque esse, vel uno hoc Opere discas, Lector, quod ubi in manus sumseris, nihil ad ingenium vulgi aut scriptorum nostri temporis comparatum, sed eam ubique *Liviana* dictionis gravitatem, eam rerum verborumque ubertatem, animadvertes, cui quod addi possit, nec divinissima aliarum gentium ingenia inveniant. Gaudentes nuper gratulantesque Historiæ tam compositæ & climata *Parsem primam* excepimus, cujus quo majorem sumus elegantiam & nitorem admirati, hoc justiore videbatur nobis metuendi causam habere, ne ipsa prius ætas Viri optimi, quam præclarus iste labor, suum terminum attingeret. Sed, quo nihil magis ex voto nostro accidit, vanum ex parte fuisse hunc timorem, nunc intelligimus, factumque est incredibili Autoris præstantissimi industria, ut, deposita, vix manibus *priori Parte*, jam, quæ oculos nostros pascat, *altera* succedat. Adspiravit imprimis honestissimis conatibus Serenissimi Principis *Francisci Stephani*, Lotharingæ Ducis, atque per Hungariorum Locumtenentis, munificentia, quem opportuno tempore benignissimum laboris sui adiutorem præsidemque factus est Autor, cujus & autoritate, illustrissimo, cui est summa rerum in Hungaria administratio, Locumtenentiali Collegio tuendi modisque omnibus futuri Operis laud ita pridem cura est demandata. Quo ipso in spem laetissimam adducimur, ita certissime futurum, ut, si porro tantos conatus, Superi, secudent, nec valetudinem, Autæris molestia laborum frangat, brevi non hæc ipsa tantum *Geographico-Historica Hungaria Notitia*, sed, quam expectare nos ille passim in *Volumine hoc secundo* jubet, *physica* etiam *Hungaria Notitia*, cum *Nobilitatis Hungaricæ Theatro*, prorsus elaborata & perfecta, ornamentum præbeant Bibliothecis nostris. Nos interim navigantem per immensum æquor votis omnibusque profequamur, & ut velis plenissimis magnum, quod ingressus est, iter conficiat, conjunctis studiis precemur. Jam vero, rationem habituri Lectorum nostrorum, quibus & ipsis *Liviane* Musa solertia eximios fructus spondet, quid boni secum ferat *Volumen hoc alterum*, indicabimus paucissimis, id generatim notasse

notasse contenti, nihil, five rerum selectissimarum copia, five monumentorum, unde, quæ memorantur, sunt depromta, apparatu, five ipsa narrationum suavitate, atque melleo orationis flumine, *Partem* hanc *alteram priori* cedere. Splendet in ejus fronte fulgidissimæ gemmæ instat Angustissimum *Caroli VI*, Imperatoris, nomen, maximi post hominum memoriam, & amantissimi Musarum, Principis, quo nisi umbram & hospitium præbente, nunquam perficendi tanti Operis cogitatio subire animum Autoris nostri poterat. Magnifica est atque tanto Principe dignissima Dedicatio, qualem scripsisse nec Oratorum veterum disertissimos quosque pudeat. Excipit hanc doctissima Autoris Præfatio, eorum, quæ sunt enarrata in hoc *Volumine*, rationem reddens, horumque partim summa argumenta, partim, unde petita sunt, fontes, indicans. Tum neminem non mirifice delectet, quam in ipso Commentariorum limine legendam dedit Autor, *Jo. Caroli a Newenstein*, S. R. I. Equitis, & in aula *Caroli VI* Poetæ laureati, in laudes *Belianæ* Elegia tera & venusta, quin ob id ipsum, quod nihil fingat laudum, sed, quæ vera sunt, canat, in dulcissimis habenda. Ad ipsos jam Commentarios vocamur, uberimos hic *Belianæ* partim doctrinæ, partim industriæ, fructus spectaturi. Absolvit hanc *Partem* quatuor Comitatum historia, in quorum & definiendo situ, & explicandis rebus memoratu dignis, ita diligenter Autor, ut qui diligentissime, versatur. Primo loco, quæcunque de Pisoniensi Comitatu, cujus non nisi partem aliquam *Tomus* Commentariorum *prior* ceperat, dicenda supererant, larga manu exprimit, initio dicendi facta a *Tyrnaviensi* urbe, cujus origines & fata, hodiernum habitum, prærogativas, & opportunitates, *Capitibus duobus* persequitur. Miramur hic copiam dicendorum, quæ destituisse quodammodo Autorem videtur in reliquarum, quæ sequuntur, urbium, *Modrensis*, *Bazinensis*, & *S. Georgii*, descriptione. Singularum urbium Chorographicam delineationem, in ære eleganter expressam, idem ille, cujus & in *priori Volumine* manum artificem spectavimus, adjecit *Savn. Mikovinius*, qui & in posterum perget immortale hoc Opus suæ.

speciminibus artis exornare, et si publico Geometrae per montanas Hungariae urbes, & harum fodinas machinasque, muneri, a *Carolo VI*, Imperatore, anno demum superiore, praefectus. Lustratis Comitatus *Pifoniensis* urbibus, jucundam spectaculum ejusdem regionis arces praebent, quarum tres, urbibus vicinas, & ab his cognomen mutuatas, *Pifoniensem*, *Szent-Györgyiensem*, & *Boziniensem*, duas deinde alias, in supremo montium vertice eminentes, *Vörösköyiensem* & *Szomolanyiensem*, numerat. Posteriores duas distinctius ante oculos Lectorum ponit Tabula aenea, ejusdem manu *Mikovini* delineata. Arces suo ordine sequuntur *Castella*, *Cseklés*, *Magyar-Bél*, *Német-Gúráb*, *Szuba*, *Vödöd*, *Cziffer*, Schlosbergiorum aliud, aliud *Kerekesstiorum*; tum oppida, privilegiis munita, quorum numero sunt quindecim, *Pofony Várallja*, *Rétsé*, *Cseklés*, *Sempézi*, *Gránava*, *Cziffer*, *Szuba*, *Cserzte*, *Ompitál*, *Alló-Diór*, *Felső-Diór*, *Szómolná*, *Spáczá*, *Dejte*, & *Boleráz*; denique vicorum magna copia, quorum hic octo & quinquaginta proferuntur. Dixerat huc usque Noster de *Processu Comitatus Pifoniensis extraneo superiore*; jam ad *inferiorem* progreditur, qui tractum illum infra *Tyrnaviam*, & utrumque *Födemes*, comprehendit. Hujus cum sint partes duae, altera, quae inter *Vagum* & *Danubium* media jacet, altera *interammana*, & *Insularum* spatiis inclusa; de utriusque castellis, oppidis, & vicis, (nihil enim haec urbium arciumve habent,) tantum Noster, quantum sit scitu cumprimis dignum, commemorat. Jam singulare Caput constituit *Processus Transmontanus*, inter *Carpathum* & *Moravum* situs, cujus arces nobiliores, *Dévénum*, *Borosfyánkő*, *Detrekő*, & *Eleskő*, antiquissimum praeterea *B.V. Maria* *Cenobium Tballense*, *Castella* *septem*, *Stomphense*, *Detrekőiense*, *Malaczkense*, *Lévárdense*, *S. Joannis*, *Ujsalvense*, & *Dévénense*, oppida totidem, *Dévénium*, *Stompha*, *Malaczka*, *Gájár*, *Nagy-Lévárd*, *S. Joannis*, *Rudus Masztense*, atque vici numero complures, exhibentur. Claudit *Pifoniensis Comitatus* historiam singularis & a reliquis distincta Respublica, *Sedes Prædialistarum Vajkensis* dicta, si positum spectes, ad *Insulam Cituorum* pertineus, cujus & *superior*, & *inferior*.

inferior, Processus, uterque suos vicos continens, Autori materiam dicendi præbuit. Non incommodè priori huic *Historia Hungarica* Parti adjecit Noster *Comitatus Pisoniensis Tabulam Itinerariam*, quam nec ipsam carere usu suo, nemo est Lectorum, qui non intelligat. Statuerat jam Cel. Autor *historiæ Pisoniensis Comitatus*, jubente ita locorum vicinitate, *Nitronsem* subjicere; sed, cum huic Commentariorum parti varias præter expectationem objectas difficultates videret, nec moram ullam pateretur operarum industria, in hujus locum *Tbúrócziensis Comitatum* sublituit, proximo quoque tempore e diverticulo in viam rediturus. Comitatus hujus descriptio præ ceteris ex voto successit præstantissimo Autori, quandoquidem non vulgaria ei subsidia ipsi regionis incolæ pararunt, quorum liberali studio partim Chorographica Provincie delineatio, omni ex parte respondens expectationi Autoris, partim selectiora veteris & nostri ævi Diplomata, cum nobiliorum domuum Tabulis Genealogicis, in manus *Belianas* venerunt. Sunt & de isto Comitatu præclara *Mikovinii* merita, cujus Mappa Geographica omnem hujus ditionis ambitum, & singularum ejus partium conjunctionem, accurate commonstrat. More suo Noster *historiæ hujus Partes duas, generalem alteram, alteram specialem, facit. Priorem Membris duobus* distinguit, *physico*, quod est de natura & opportunitatibus, atque *politico*, incolas, magistratus, atque Familias illustres *Tbúrócziensis Comitatus* exhibente. Hic cum maxime lucernam olet supremorum Comitum *de Réva*, penes quos inde a longis Seculis summa rerum in Provincia *Tbúrócziensis* fuit, catalogus, & illustrissimæ hujus gentis *Tabula Genealogica*, hic dextre in compendium redacta. *Posteriori Parte Processus quatuor* lustrantur, *Sklabinyensis*, qui arcein cognominem, oppida *Szent - Márton, Szutsan, Turán*, vicisque quinque & viginti, habet; *Blatnicensis*, arce ejusdem nominis una, & vicis 23, distinctus; *Moschoviensis*, quem oppidum unicum, *Moschovia*, & vici 30, absolvunt; denique *Znió-Claustrensis*, arce prænobili *Znió*, oppidis *Znió-Várallja*, & *Tót-Próna*, vicis etiam numero 19, inter Hungaros cognitus.

tus. Coronidis loco *Comitatus Thürocziensis Tabula itinerraria* accedit. Duceit nos filum Commentariorum, & ipsa locorum propinquitas, ad *Zoliensem Comitatum*, ejus explicandis rebus hoc majorem Noster curam atque diligentiam adhibuit, quod terra hæc ipsi nascenti patria contigerit, cui se facile agnovit id genus officiorum, & monumenti publici, debere. Nec adeo molestus labor fuit, regionis hujus historiam colligere, & quæ vera sunt, a fabulis secernere, partim ob id, quod inde a puero licuit Autori ipsi Provincie illius situm omnesque opportunitates cognoscere, & quicquid terra ista memoratu dignum alit, curioso oculo explorare, partim ob id etiam, quod civium politiorum in illa gente nemo fuit, qui non liberali manu, quæcunque de Comitatus hujus habitu privato olim studio annotaverat, cum *Belio* suo, cive optimo, communicaret. In enarranda hujus *Comitatus* historia eundem, quem in ceteris, ordinem secutus Autor, *generalia* priusmodi de situ, natura, & opportunitatibus, nec non de Incolis, Magistratibus, Dominiis, & Familiis Comitatus, tum *specialia* de duobus Comitatus *Processibus*, superiore altero, altero inferiore, tradit, adjungens his ornamenti loco *Zolienfis* regionis *Mapam Mikovinianam, methodo Astronomico-Geometrica concinnatam*. *Processus superior* urbes liberas regiasque tres, *Neosolium, Libetbam, Briznam*, quarum priores duo montanarum prerogativis gaudent, arces etiam duas, *Neosoliensem & Liptschensem*, Castella præterea *Radvanyensia, Mitsinensia, & Dubravicense*, oppida *Radvány, Tót-Liptsch, Ponik*, vicisque duos & quinquaginta, habet, de quibus singulis ita copiose diligenterque Noster disserit, nihil ut desiderari jure possit. *Inferioris Processus* liberae regiaeque civitates duæ sunt, *Vetsolium, & Carpona*, arces vero tres, olim, quam nunc, nobiliores, *Zolyom, Vigles, & Dobronáwa*, Castella etiam *Király-Falva, Garam-Szög, Hájnik, Orsztrólúka*, oppida *Nagy-Szalátana, Otschowa, Dobrona, Bábarsék, Szász, Pelsötz*, atque vicique sex & triginta. Horum nos, qui brevitati studemus, nomina dedimus, plenioram historiam dedit *Belius*, & vetera scrutari curiose, & nova eleganter enarrare, si quisquam alius, edoctus.

edoctus. Subjecta & huic Comitatus *Tabula itineraria* comparet, cui confidere tuto peregrinantium quisque possit. Ultimus eorum *Comitatum*, quos *Tomus* hic *secundus* complectitur, *Lipsaviensis* est, *Zoliensem* proxime attingens, cujus historia non minori, quam reliquorum omnes, cura studioque aut contexta est ab Autore, aut ab incolis, suæ regionis gnaris, recognita. Est & hujus *generale* aliud, aliud *speciale*, Caput, quorum alterum partim situm, naturam, & opportunitates, partim incolas, horumque mores, & magistratus, alterum *Processus* regionis *quatuor*, cognominatos a tot mundi plagis, commemorat. Nulli horum *Processuum* liberæ ac regiæ sunt urbes. *Orientalis* arcem tantum unam, *Liptó-Ujvár*, oppida quatuor, *S. Nicolai*, *Wrbicza*, *Gibba*, *Botza*, vicosque unum & triginta; *meridionalis* oppidum *Tento-Liptschu*, atque vicos 28; *occidentalis* arcem *Lykawa*, oppida *Rosenbergense*, & *Trium-Szlécs*, vicosque 38; *septentrionalis* denique oppida, *Szelnicze*, *Ernöwetz*, & *Bobrowetz*, vicosque 30, complectitur. Ornant & hanc historiam *Mikovintana Mappa*, atque *Tabula* hujus Comitatus *Itineraria*, quæ ipsa claudit *Tomum* universum, idque testatum facit, nihil, quod labori suo gratiam conciliare possit, temere a Cel. Autore præterminissum. Summatim hæc de *Beliani Operi Volumine secundo* diximus, felicissimosque horum Commentariorum, & Hungarici honoris, per civem suum exsurgentis, successus vidimus. Jam, cum ad ipsos Comitatus, eleganter hic descriptos, pedem promoveamus, & jucundis rerum, quæ sunt ubivis obvix, spectaculis delectamur, eorum, quæ sunt maxime commemoratu digna, nec ita scriptoribus, quicumque olim res Hungaricas annalibus complexi sunt, diligenter enarrata, longe majorem esse copiam, quam in ista paginarum angustia a nobis possit explicari, intelligimus. Itaque, cum plura non liceat, jam pauca tantum seligemus, contenti venas indicasse, unde aurum peti Lectorum cuique possit. In historia *Tyrnaviensis* urbis non sine dolore vidimus istius civitatis funestissimas vicissitudines, calamitatesque tam atroces, quibus, dubitamus, an ullam unquam urbem atrociores affligerint. Patuit enim hæc ab ipsa inde ori-

- gine sua ad hæc usque tempora sæpissimis hostium incursionibus, nunc *Ottocari*, Bohemorum Regis, nunc Hussitarum, per Bohemiam & Hungariam arma sua circumferentium, nunc *Botskayi*, causam Hungarorum adversus *Basam* sustententis, nunc *Bethlenii*, amantissimi turbarum Principis, nunc *Tökölii*, Hungariam superiorem multis modis infestantis, nunc *Rákóczii*, mala omnia in Hungarorum perniciem meditantis, nunc ipsius *Heisteri*, Germanorum ducis strenui, quorum exercitu aut captam, aut miserrime divexatam, constat; ut alia calamitatum genera, bella civilia, incendia, latronum expilationes, procerum conspirationes, atque pestilentiz furores, taceamus. Quod vulgo *parva Roma* dicta sit Tyrnavia, ad non tam amplitudine urbis, quam templorum structura, sacrisque institutis, quæ Romanis sunt simillima, factum ostendit Autor. Idem Seminariorum quinque, quæ sunt Tyrnaviz ad alendos pueros, aut sacri ordinis homines, instituta, & amplissimis immunitatibus donata, historiam & antiquitates jucunde refert. Turbarum, quibus quassata est Tyrnavia, portio non ultima ad Patres Societatis Jesu pervenit, quos, variis fortunæ procellis jactatos, & ipsa sæpe civitate ejectives, ita hic rerum omnium successus destituerunt, ut in eorum caput ipsi conjurasse Dii hominesque viderentur. Nobilitavit imprimis urbem Tyrnaviam A. 1615 Cesareanorum & Bethlenianorum conventus, percussumque ab his fœdus, cujus historiam Noster, tabulasque integras, hic profert. Auget & numerum earum urbium Tyrnavia, quæ jure *kapela* utuntur, & publicis instructæ sunt mercatibus, quorum hic octo celebrantur. Conservat Tyrnaviensis mercaturæ florem perpetuum Judæorum ab urbe exilium, qui crudelissimorum facinorum, & effusi Christiani sanguinis, justissimam hanc olim pœnam tulere. Varia enim Autor noster passim exempla offert cædis atrocissimæ, a gente illa Christianis pueris illatæ; quo crimine ut nullum excogitari turpius ignobiliusque potest, ita, quam sit capitale Judæorum in gentem Christianam odium, omnium optime hinc discimus. Multa hic Autor noster de detestando illo Judæorum more erudite disputat, *Wagenfeilii*, & aliorum, omnem rem negantium, ratio-

rationes enervans, & in antiquissimum Rabbinarum de occi-
 dendis Christianis scitum inquirens. Inter illustrissima insti-
 tuta, quibus regni Hungarici potentiam Augustissimus *Carolus*
VI firmavit, eminent inprimis Consilium Locumtenentiale Re-
 gium, arcis Pisoniensis fastigia teneus, jam florentissimum præ-
 sidio *Francisci Stephani*, Lotharingæ & Barri Ducis, quem di-
 gnitate hac præcellerat *Nicolaus Pálffy*, Comes *ab Erdöd*, rebus
 humanis A. 1732 exemptus. Hujus Consilii Assessores, sive e Cle-
 ro, sive ex Magnatum, & Nobilium, ordine delectos, ipsos et-
 iam Secretarios, Doctiss. Autor ad unum omnes nominat, ho-
 rumque constantiam successionem duabus Tabulis complectitur.
 Simili industria contextum supremorum Comitum & Vice-
 Comitum *Thurócziensis* provincie catalogum hic legimus, cui
 & adjuncta est, quam paulo ante diximus, inclytæ familie Ba-
 ronum *de Réva*, quæ a longa inde annorum serie supremo-
 rum Comitum dignitatem velut hæreditario jure propriam te-
 nuit, Genealogica Tabula, forsitan ex domesticis ejus gentis An-
 nalibus concinnata. Digna inprimis lectu sunt, quæ de *Carp-*
onenfium monomachia, quo genere præriorum præ ceteris va-
 luisset istam gentem constat, ex *Gabelmanno*, suavissimo Poeta,
 copiose memorantur. Est in *Liprovienfi* Comitatu oppidum
Tento-Liptscha, cui a nostra *Lipsia* nomen tractum, non est,
 cur dubites, etsi vulgares de origine urbis narrationes non o-
 mni ex parte penes doctiores assensum inveniant, nec his *Be-*
lius temere habendam fidem putet, qui, *Lipsonenfium* fuisse
 coloniam hanc *Liptscham*, incerto rumore edocti, perhibent.
 Sunt & hic passim, quibus Historiæ naturalis studiosi com-
 mode uti in rem suam possint. Quo spectant, quæ de ther-
 mis *Neosoliensibus* & *Ribariefsibus*, nec non de aquis admiran-
 dis *Zoliensibus* terræ, quarum alia est in fodinis *Vallis Domino-*
rum, eroso ferro æs Cyprium relinquens, alia ejusdem fodinæ,
 chryfocollam generans, alia, *Scrobs Ribariensis* dicta, funestos
 halitus eructans, porro de femina in *Neosoliensibus* urbe A. 1666
 uno partu infantem & vivum leonem enixa, denique de mo-
 re civium *Libetbensium*, tutos a passeribus agros præstandi,
 erudite sunt & cum sobrio judicio prolata. Nec nobis, qui-

Pag. 155
 seq.

307. 311.

310.

478.

565.

393 seq.

424.

438.

Pag.
89 seq.
549.
40. 56.
58. 88.
94.

bus literaria Historia inprimis curæ est, pabuli hic nihil nascitur. Præstantissimi in Hungarorum gente Medici, Historici, & Antiquarii, *Jo. Sambuci*, vita hic & copiose, & eleganter admodum, descripta exhibetur. In Hungaria, maxime *Liptoviensi* agro, eos omnes, qui non sunt ex ordine Nobilium, a causis in foro dicendis arceri, & quicumque in hoc vitæ genere versantur, hos eleganti præ ceteris doctrina commendari, in laudem gentis annotatum legimus. Academix *Tyrnaviensis* incunabula, progressus, fata, leges, atque instituta, ita hic curate atque diligenter enarrantur, ut hinc simul Hungaricarum Academiarum universa ratio cognosci possit. Quam vellemus ex his ipsis, quæcunque sunt notatu digniora, in usus Lectorum publicos excerpere, nisi nos ad alia vocaret, & quasi nolentes traheret, librorum, de quibus postea dicendum, copia. Illorum igitur indicia hic tantum accepisse, satis sit Lectoribus, in quibus vix futurum unum aut alterum putamus, qui non legendi Operis tam elaborati, tamque rerum optimarum pleni, etiam non rogantibus nobis, inflammatum desiderio se sentiat.

*GALLIÆ ANTIQUITATES QUÆDAM
selectæ, atque in plures Epistolas distributæ. Ad Parisi-
num exemplar iterum editæ. Accedunt Epistolæ duæ,
altera Sorbonicorum Doctorum ad Autorem hujus O-
peris, altera March. JO. POLENII
de Olympico Theatro.*

Veronæ, per Jac. Vallarsium, 1734, 4.
Alph. 1 plag. 6.

Ad hujus Operis commendationem sufficere putamus, Autorem nominasse. Is est *Cel. Maffejus*, cui Antiquitas omnis tantum debet, & in posterum debebit, ut hodie fortasse nemini plus debere videatur. Hic, cum ante hos quatuor annos in Galliam se studiorum causa contulisset, Parisiis A. 1733 *Epistolarum XXVI* edidit, easque partim Latine, partim Gallice Italiceque, scriptas, quibus varia antiquitatis, Gallicæ inprimis, capita egregie illustrantur. Sed, cum pauca oppido ejus libri
exempla

exempla in Italiam essent perlata, atque cupide tamen is a doctis hominibus requiretur, Veronensis typographus eum, bona Autoris cum pace, atque ab ipso recognitum, recudendum curavit. Jam, si, quicquid in his Epistolis dignum notatu reperitur, commemorare vellemus, futius, quam pro instituto, de non adeo magnæ molis libro differendum nobis esset. Satis itaque habebimus, unum atque alterum in medium protulisse. Illustris Autor in *Historia Diplomatica pag. 30* edidit Honestæ missionis ab Imperatore *Sergio Galba* militibus Legionis primæ adjutricis tributæ tabulam. Ea cum alia ab eodem *Galbu*, eodemque die, data, ac ad calcem *Part. II Verona illustrata*, de qua proxime dicemus, edita, inter reliquas quinque, a *Grutero*, *Fabretto*, *Sponio*que, prolata, quoniam iis omnibus antiquior est, agmen ducit. Sed in eadem missione jam in *Historia Diplomatica* dignum vindice nodum invenisse se, ostenderit *Massejus*. In ea Civitas & connubium conceduntur militibus legionariis; cum ex more Romanorum prisco nemo in legione militare, nisi civis Romanus, posset. Hunc nodum, *Bimardo*, Gallo, de Legionibus, cohortibus, & alis, scripturo, gratum ut faceret, in *Epistola prima* solvere conatur, neque infeliciter, nostra sententia. Ostendit ergo, eam consuetudinem Romanam aliquandô sub Imperatoribus esse aliqua ratione neglectam, cum novæ essent in provinciis legiones scribendæ, neque possent, quibus civitatis jus esset, conquiri. Eam rem cum ex his missionibus, tum aliis antiquitatis monumentis, intelligi posse, in quibus *Gentilium* mentio fiat, h. e. barbarorum, neque ad civitatem Romanam pertinentium. In hoc ipso tamen cautum esse ita pristinæ consuetudini, ut, qui e barbaris in exercitum essent allekti, civitate donarentur. Eam rem mirifice confirmare *Aristidem*, qui etiam hac de causa Romanos laudet, quod provinciales militiæ idonei cives fierent: ποιησάμενοι δὲ πολίτας, ἔτω καὶ στρατιώτας ἐποιήσατε, ὥστε τῆς ἀπὸ τῆς πόλεως μὴ στρατεύεσθαι, καὶ τῆς στρατευομένης μὴ ὄτι μὴ ἦσαν εἶναι πολίτας. Sed, quoniam novis civibus tabulæ donationis traderentur, eas tum demum traditas fuisse, cum post navatam in bello operam dimitterentur. In quo quidem

potuerunt prius Romanos imitari voluisse, qui, cum post calamitatem ad Cannas acceptam volentes illos contra *Hannibalem* mitterent, post virtutem in bello probatam demum civitate eos donarunt, cujus antea spem tantum fecerant. Quod ad connubium autem attinet, inter omnes constat, illis temporibus non licuisse militi uxorem habere, neque civis Romani conjugium ratum fuisse nisi cum cive. Itaque, si quis in ea re a consuetudine Romana discesserat, contubernium illud conjugium erat, non connubium; quæ res eo valebat, ut non possent liberi ad hæreditatem patris aspirare. Hæ itaque tabulæ missionum, in quibus connubium conceditur, eo videntur pertinere, ut probentur matrimonia, quæ ex legibus Romanis rata esse non poterant, id quod in primis ex ea intelligitur, quæ hoc ipso loco ab Autore primum editur. Nomina, peregrina in primis, quoniam in scriptoribus Græcis & Latinis sæpe corrupta sunt, & facile corrupti potuerunt, ex numinis optime cognoscuntur. *Tarcondimoti*, reguli in Cilicia, cujus apud *Cic. Epist. ad divers. XV, 1*, mentio fit, nomen perperam apud *Strabonem, Plutarchum*, & in quibusdam *Lucani* editionibus, legitur, etiam in quibusdam *Dionis* Codicibus; nam meliores recte habent, ut docet *Victorius ad Cic. l. c.* Jam, scripturam, in *Ciceronis* Epistolis receptam, veram esse, mirifice confirmatur nummo, a *Massejo pag. 14* prolato, qui caput hujus *Tarcondimoti* exhibet, nunquam antea in nummis visum. *Sallustiana* inter fragmenta restat etiam *Mithridatis ad Arsacem* Epistola, in qua inter ceteras de populo Romano querelas etiam hæc est: *Bithyniam Nicomede mortuo diripere; cum filius Nusa, quem reginam appellaverant, genitus haud dubie esset.* Ita habet recentissima editio *Cortiana*. Editio *Aldina* habet, *quem regem appellaverat.* *Genevensis & Plantiniana: Cum filius Musa, quam Regem appellaverat.* Quas lectiones *Cortius*, in congerendis variationibus alioqui diligentissimus, prætermittit. *Massejus* e nummo, quem & ipsum primus edidit, legit: *Cum filius Musa, quam Reginam appellaverant &c.* In ejus nummi altera parte est caput virile laureatum, cum hac inscriptione: *πρῆξιόν προθαλάσς.* in altera caput femininum cum his verbis:

bis: Μύσης Βασιλίσσης Ορσοβόρειος. Hanc *Musam Nicomedis* uxorem fuisse putat. Ac, quoniam apud *Sueton. in Cas. Cap. 49* de eadem uxore *Nicomedis* sermo est, ibi quoque *Musa* pro *Nisa* legi, *Massejus* vult. Magna est inter Antiquarios controversia de sensu formulæ, quæ in monumentis sepulchralibus occurrit: *sub ascia dedicare*. Duodecim diversæ extant de ea formula sententiæ, quibus, post ingeniosam illam *Mazochianam*, nunc accessit etiam Viri Consultiffi. *Conradi* conjectura, sed ad unam omnes ejusmodi, ut *Montfauconius* nihil decernendum, sed expectandum, putet, donec aliud monumentum eruatur, quod majorem rei obscuræ lucem afferat, *Antiq. Exp:iqu. Tom. V pag. 109*. Ejus formulæ novam, eamque valde probabilem, affert ill. *Massejus* explicationem. Honorificum habebatur apud veteres, novis monumentis inferri, ἡ ἐκ ἧν εὐδὲπω εὐδὲς κείμενος, ut *Lucas* ait. Id honoris itaque suis quoque præstiterunt Lugdunenſes olim, ceterique Galli. Atque, ut id significarent, adjecerunt illam formulam: *sub ascia dedicavit*. *Dedicare* enim, ut sæpe alias, hic nil aliud est, quam *ponere*. Nam, quod nuperus Religionis Gallorum veterum Autor de ceremoniis religiosis in his lapidibus dedicandis adhibitis commentus est, nihil fidei habere potest. Hanc opinionem mirifice confirmat Græcum tetraſtichon, in sepulchro *Nemausi* additum titulo, quod jam a *Sallengrio* editum est, cujus primus versus hic est:

Ἄνθεα πολλὰ γένοιτο νεομήτω ἐπὶ τύμβῳ.

Huic ipsi formulæ in Inscriptione alia adjiciuntur hæ literæ: E D I X D O. Interrogatus *Massejus*, quid hoc esset ænigmatiſ, exemplo respondit: *Ἐ de ipſorum denariis dotaverunt optime*, ut, quoniam monumentis interdum aliquot agri jugera adjicerentur, unde custodiæ ipſorum prospiceretur, eodem modo *dotata* monumenta dicantur, quo ulmis dotari vites dicuntur. Neque vero postea rem accuratius pensitanti, quod aptius esset, in mentem venit. In Museo Regiæ Inscriptionum Academiae sunt duæ tabulæ marmoreæ, Athenis allatæ, in quibus perſcriptæ sunt nomina eorum, qui pro patria in variis expeditionibus occubuerunt. Ex tabulæ centum

Pag. 58.

64.

88.

fere

fere annos ante *Alexandrum M.* factæ sunt. Itaque ex iis, qualis fuerit eorum temporum scribendi ratio, intelligi potest. Et in plerisque quidem consentit orthographia cum ea, quæ in antiquissimo illo Sigeo monumento est, a Cel. *Edm. Cbissullo* edito. Nam & hic H aspirationem significat, nullum η, nullum ω, sed semper ε & ο, nullæ diphthongi, sed χσ, πσ, &c. Illud etiam eis commune est cum aliis Inscriptionibus, pro Λ scribi Γ, & Π, item Υ; proprium autem hoc, pro Γ semper scribi Λ, quod non viderat *Sponius*, qui harum tabularum Inscriptiones primum, sed diminute & corrupte, edidit in *Miscell. pag. 315 &c. Epistola 21* subjectum est specimen emendationum *Hieronymianarum*, quod ad *Massejum* in Galliam misit Presbyter *Dominicus Vallavsius*, cujus opera nova *Hieronymi* editio Veronæ paratur. Ex eo, quid de hac editione sperandum sit, aliqua ex parte colligi potest. Omnium autem dignissimæ lectu sunt scriptæ Italico sermone *Epistola 23 & 24*, in quibus accurate describuntur Amphitheatra Nemaufense, Arelatense, Forojulienſe, Arauſionenſe, &c. & *Epistola* Cel. *Polenii*, quæ est de Theatro Olympico. Sed hæc sunt ejusmodi, ut neque possint in compendium ita mitti, ut nihil, quod ad accuratam descriptionem pertineat, præmittatur, neque sine figuris æri incisis intelligi satis, quæ a Viro Ill. adjectæ sunt. Quædam tamen quo minus dicamus, facere non possumus. Et celeberrimum quidem ex his & Amphitheatris *Nemaufense* est Amphitheatrum. Ejus formam primum exhibuit *Jo. Poldus Albenas* in libro, quem de Antiquitatibus Nemaufensibus scripsit, quæ, quanquam paulo rudior est & minus elegantix habet his, quæ postea comparuerunt, easdem tamen ceteris rebus, quæ potissimum in hoc genere formarum spectantur, facile vincit. *Poldum* secutus *Lipsius*, dimidiatam eam figuram ex ipſo *Poldo* interuit libello *de Amphitheatris Cap. 5*; post hunc autem *Gautierius* ejus figuram dedit, quæ subinde ab aliis repetita est. Hic, cum laude non sit indignus, cum in aliis tamen, tum in eo, vehementer erravit, quod, *Lipsum* secutus, exitus & portas *Podio* subjecit, quæ eo loco neque erant, neque esse poterant, uti Ill. Autor in *Verona illustrata*

illustrata docuit. Quoniam autem magna inter Veronense & Nemaufense, cetera item Amphitheatra, similitudo intercedit, qui *Veronam illustratam* legerunt, iis nec Nemaufensis obscura esse descriptio poterit ac ratio. Quomodo autem, quibus rebus, inter se utrumque differat, ex hac Nemaufensis descriptione intelligi potest. Ac est quidem Veronense hoc Nemaufensi majus & amplius; neque tamen erat, quare *Lipsius* eo, quo diximus, loco ita parvum existimaret, ut ne dignum quidem esset, de quo multa dicerentur; qui, si ipse vidisset hanc molem, longe aliter judicasset. *Arelatum* postquam se contulerat Vir Illustris, atque ipse usurpare coeperat oculis, quæ ibi ex antiquo sive Theatro, sive Amphitheatro, dicebantur restare, statim intellexit, Amphitheatrum esse, quod ibi cernitur, sed imperfectum illud, minimeque absolutum, quod quin verum sit, nemo profecto dubitabit, qui particulam operis consideraverit, quam ære excusam adjecit. Atque hanc causam esse existimat, quare *Ammianus Marcellinus Lib. XIV Cap. 15* in commemoratione ludorum, quibus Arelati celebravit Tri-cennalia *Constantius*, Imperator, Theatralium tantum & Circensium mentionem faciat, & Amphitheatralia spectacula, quæ primo loco nominanda erant, prætermittat. Quod ad ipsius Amphitheatri descriptionem modumque attinet, ab eodem, quo Nemaufense, architecto extractum esse, ex summa utriusque similitudine colligit. Sub Amphitheatro etiam est, quod dignum imprimis notatu judicamus. Ill. Autor jam in *Verona illustrata* ostendit, sub eo, quod ibi est, Amphitheatro esse, quod ad ipsum pertineat, scilicet ductus magnos, ad demittendas ex area pluvias aquas aliasque sordes, & siccam conservandam aream, comparatos. Sub Arelatensi autem tantum est operis hujusmodi, ut duo scriptores, qui de hoc Amphitheatro exposuerunt, *Guisius* & *Jo. Sequinus*, superstructum opus ruinis magni & antiquioris ædificii putarint. *Forojulium* quam celebris olim sub Imperatoribus urbs fuerit, cum ex aliis rebus, tum vero ex eo, intelligi potest, quod in ejus portu altera erat e duabus minoribus *Cæsaris Augusti* classibus. Itaque mirum non est, si in ea urbe etiam Amphitheatrum extractum

structum fuit. Ac est illud quidem superioribus duobus, cum magnitudine, tum præstantia materiæ, longe inferius, quippe non e saxo grandi & quadrato, sed parvo lapide & fragili, factum, sed vel propterea visu dignum, quod, quam superiora duo minime exhibent, interior pars in hoc uno reperitur. Positum est ad pedem montis, quod in Theatris passim invenias, vix in Amphitheatro; quæ res sunt in altero muro faciendos minuit. Usque ad hæc tempora nostra creditum est, Circum esse apud *Araussonenses* ex antiquitate reliquum. Sed Ill. Autor, cum ad eum visendum profectus esset, vidit, non Circum esse, sed Theatrum, quod & ex ea, quam dedit, fusa ejus descriptione cuivis patere potest. Id Theatrum eo dignius visu, ejusque descriptio eo esse debet nobis gratior, quod hoc Theatrum inter omnia reliqua, quæ videre contigit Ill. *Massejo*, ab injuria temporum est integerrimum. In ejus descriptione attigit, velut in transitu, locum *Vitruvii*, ab aliis male interpunctum, ab aliis vero male emendatum. Verba *Vitruvii* ita vulgo leguntur: *Primum Agatharchus Athenis, Æschylo docente, Tragœdiam scenam fecit.* Animadvertit *Perraltus*, sanum sentium hæc verba habere non posse. Itaque pro *Tragœdiam* legendum censuit *Tragicam*, sed, quoniam res ipsa ejusmodi est, ut, ne hac quidem mutatione facta, & manente interpunctione, quoniam *Æschylus* pictoriæ artis peritus non fuit, sensus constet, Ill. *Massejus* verba ipsa integra statuit, & ita interpungenda esse: *Primum Agatharchus, Æschylo docente Tragœdiam, scenam fecit.* In qua Viri Ill. sententia quid reprehendendum sit, non videmus. Ceterum ea res exemplo esse potest, quamvis facilibus sæpe in locis hæzere doctos homines propter perversam interpunctionem, in quibus nihil eos impediturum erat, si omnis interpunctio removeretur.

FERDINANDI RUIZII VILLEGATIS, BURGENSIS, quæ exstant, Opera, EMANUELIS MARTINI, Alonensis Decani, studio emendata, & ad fidem

filium Castelvini Codicis correcta; a BERNARDO ANDREA LAMA iterum recognita ac recensita, nunc primum prodeunt jussu Excellentissimi Domini J. BASILII A CASTELVI, Coloma, Alagon, & Borgia, Comitum a Cervellon, & Buñol, Marchionis a Villa-Torcas, Baronis Oropeña, Hispaniæ Magnatis, Cæsaris nobilis Cubicularii, ejusque a Consiliis in supremo Hispaniarum consessu.

Venetis, typis Jo. Baptistæ Albrizzi, Hieronymi fil. 1734, 4 maj.

Alph. 1 plag. 13.

Tunc demum efflorescit literarum elegantia, tunc ex umbra velut & pulvere protracta humanitatis studia ad lucem aliquam dignitatemque adspirant, cum suos ea *Varrones, Mæcenas*, aut, quod nostra ætate evenit, *Peirescios*, inveniunt, qui remis velisque eo tendunt, ut semper bene sit literatis, & scientiæ in dies majora splendidioraque incrementa capiant. Vigere denuo felici fidere incipiunt literæ elegantiores in Hispania, & barbaries, quam invidi quidam (jurene, an injuria, dicere non ausimus,) ei affinxere, politiori eruditorum doctrina, & ingeniorum proventu, depellitur. Inter eos, quorum autoritate acuitur optimorum civium diligentia, quorum & beneficio illud robur & firmamentum nanciscitur res literaria, venerantur nunc suo jure Hispani & genere & in scientias meritis illustrem *Castelvinianam* gentem, quæ, uti multis abhinc annis propensa in bonas literas voluntate fuit, sic maxima cum voluptate ex suo stemmate jam prognatum decus videt, Excellentissimum scilicet *Jo. Basilium a Castelvi*, Virum de elegantiori literatura vel hoc unico *Villegatis* libro, quem commendandum nobis sumimus, immortaliter promeritum. In hujus maximi Virorum Bibliotheca, insigni librorum copia & monumentorum cimeliis locupletissime instructa, dudum delituerant nitidissima *Villegatis Carmina*, unde vix exiissent unquam, nisi felicissimo quodam fato accidisset, ut ea sub ipsius auspiciis Illustrissimi *Castelvinis*, ejusdemque jussu atque autoritate, mendis purgarentur, &, relicto carcerum squalore, in pu-

blicum evolarent. Meruit profecto hanc post fata munificentiam Cl. *Villegatis* musa, utpote tam dulci avena canens, qua vix dulciori scripsisse olim *Theocritus* aut ipse *Maro* videatur: meruit ipsius eruditio, ut apud exteros quoque collustraretur. Nam, uti Ill. *Castelvinius* ipse in eleganti & venerum plena dolet Epistola, nemini illustre ejus nomen cognitum fuit præter *Nic. Antonium*, & *Laurentium van der Hammen*, apud Belgas hominem quondam eruditum. Quapropter, ne hujus nitidissimi Poetæ memoria etiam apud nos interciderat, operæ pretium esse ducimus, tantum de vita ipsius in gratiam hominum nostrorum commentari, quantum quidem ex scriptis ejus, & Epistola *Eman. Martini* ad *Josephum Castelvini*um, *J. Basilii* patrem, his *Carminibus* præfixa, cognoscere potuimus. Natales suos debet Burgis in Hispania, quod beneficium ipse in quodam Disticho memorie mandavit:

Burgensis vitam præstet mihi patria, bustum

Præbeat ignota vel niger Indus humo.

Nec, qua cum infelicitate eruditi haud raro conflictantur, obscuro loco natus, sed ex illustri, & multis majorum imaginibus clara, gente ortus est, id quod augurari licet ex *Carminibus de Genethliaco*, ad *Wilchium*, ubi ita:

Est illustre mihi, fateor, genus; attamen hoc sum

Culpandus, proavum ni sequar acta magis.

Ast summis jam extollendus es laudibus! utpote qui laudabiliter institisti vestigiis majorum, &, quam sibi gloriam majores tui Marte pepererunt, multijuga arte & ingenii cultura mirum quantum auxilli. Adultior factus Præceptore utus est summo illo *Jo. Ludovico Vive*, ornamento certe totius Hispanicæ gentis, cujus quid doctrina valuerit, in *Villegate* nostro videtur experta. Inde mirari nos non tibeat, cur *Villegas* noster, gratæ mentis suæ testimonium exhibiturus, tam acerbo luctu obitum Præceptoris sui defleverit in Ecloga peculiari, cui nomen *Vives*. Cum Nostri virtutes non adeo sint nobis cognitæ, colligere eas saltem licet ex sociorum consuetudine. Nam familiaritatem contraxit cum *Gwil. Buda*, ut patet ex Ecloga plane egregia, qua manibus *Buda* parentat. Inter Amicos etiam numeravit *Antonium*
de

de Fonseca, Pompejopolitanum Episcopum, Gundisalvum Illuscum, Autorem Historiæ Pontificalis, Hispanico idiomate conscriptæ, nec non ipsum Des. Erasmus, cui non unum scripsit carmen sepulchrale, cum versibus hendecasyllabis, tum elegiacis. Utinam nos non deficerent historiarum monumenta, ne jam telam, quam cœpimus, abrumpere cogere-
 mur. Quibus vita ejus casibus fuerit obnoxia, quo anno diem obierit supremum, vel ipsos Hispanos fugit, nec ulla ratione extricari potest. Jam vero illud agemus, ut præstantissimi Operis, quod cum internis virtutibus externo quoque habitu se mirifice commendat, more apud nos recepto, notitiam suppeditemus. Sunt in hunc librum præclara merita eruditissimorum in Hispania virorum, Emanuelis Martini, & Bernardi Andreæ Lama, quorum uterque in recognoscendo eliminandoque eo profusè gnæviter elaboravit. Nimirum, cum Emanuel Martinus Valentis Hedetanorum ageret, ac Ill. Joseph. Castelvini, Marchionis Villatorcani, Bibliothecam paulo diligentius lustraret, incidit forte in Codicem, qui, compactus tabellis quibusdam, aluta obductis, antiquitatem quandam præ se ferebat. Defigit in hunc oculos acrius, & novitate allectus, evolvit hoc volumen, ubi Carnina reperit a Ferdinando Ruizio exarata. Obstupuit novo & ignoto nomine; miratus tamen insignem Carminum facundiam, & æstum poeticum, rogavit Ill. Jos. Castelvini, Patrem, ut Opera illa suis exire tenebris pateretur. Impetravit hoc facili negotio ab Illustri Comite, tumque describi librum diligenter curavit, in eoque totus fuit, ut vitam Autoris ex scriptis ejus erueret, & nævos, quibus passim scatebant Carnina, tolleret. Nihil tamen scimus, quo casu evenerit, ut tum temporis prelo non subjecta, lucem deum adspicerent publicam sub auspiciis Illustriss. Jo. Basl. Castelvini, Filii, ad decus literarum, & Hispaniæ suæ maximam spem, nati. Utcunque existimentur ea, operam Emanuelis Martini affectam perfecit & exsecutus est Bernardus Andr. Lama, Vir doctissimus, & nobis hic cum laude nominandus, eandemque, jussu Illustrissimi Mæcenatis, ut deliciis his orbis literatus frueretur, publici nunc juris fecit. Quod igitur ad ipsum Villegatis

Opus attinet, inuenies hic, Lector, varia Poemata, tam venusto, tamque festivo, dicendi genere exarata, ut, magis ars, an natus lepor, inde eluceat, vix possis dijudicare. Nam quid elegantius *Eclogis*, quarum sex composuit? quid convenientius simplicitati rusticæ & agresti, quam Carmina, *Marianna*, & *Civice*, inscripta? Alterum, tanquam famæ suæ tutelam & præsidium, in limine statim affigi voluit, ut eo facilius obrectatorum os retunderet, qui, in omne libidinum genus ipsum proruisse ferarum more, calumniabantur. Dici enim vix potest, quanta verecundia *Marianna* amores declinet, quanta cura, quantaque velut sollicitudine animi, delinimenta illius & illecebras fugiat. Alterum vero omnes dictionis gratias simul complectitur, ita, ut, si argumentum & Auctoris nomen permitterent, fortum Augustei esse Seculi, facile augurareris. Festinemus ad alia. Oculis enim se tuis offert ampla latis vena perductum Carmen *de nuptiis Philippi & Isabella*, quo nihil venustius, nihil augustius, unquam vidimus. Nam dictione non tantum tersa est & venusta, sed & cothurno quodam se nonnunquam effert, ubi tamen affectata dicendi ratio prorsus exulat. Inprimis potestis de ludicro taurorum spectaculo, canarumque lusu, liber lectu dignus est, in quo dulcissimus Poeta vires omnes experitur suas, ut certamen illud bestiarum, rem alioquin difficilem, extricaret, expeditumque miræ ingenii vivacitate adumbraret. *Sphæra mundi* saebrosa plurimis, & durinsculis, videtur, quo vitio etiam *Aesopi fabulas* vulgo insimulant, sed, Autorem effudisse versus illos, non elucubrasse, firmissime nobis persuademus. Cum enim ipsius Musa non nisi cultissimam semper ediderit prolem, nulli dubitamus, quin ipse nunc ingenii partem studiosus fuerit perpoliturus, si mens ipsius tantum summi, Mæcenatis favorem divinare potuisset. *Cybele* *hymastix* poemation est multa eruditione diffusaque reforum doctrina. Quicquid enim in historiarum monumentis de veterum Latinorum, Græcorumque, casibus adversis deprehendes, illud hic jucunde expositum omne videbis, ita, ut, si animum legendo reficere velis, veterum voluminibus supersedere possis, illo carmine non æque. *Sermones* spirant *Horatianam* quandam suavitatem, & poesin redolent liberam, nec legum vinculis

lis adeo circumscriptam, quippe quam efflagitabant saluberrima morum præcepta, quæ sapientiam inculcant animis hominum, reliquas non adeo pensi habent minutias. Reliqua Epigrammatum congeries, quam *Farraginem* vocat Noster, suo se nitore & varietate argumentorum commendat. Nunc enim *Marianna* suos amores exprobrat, nunc amicis vita defunctis Epitaphia ponit, nunc suam sine cera & fuce amicifiam popularibus suis testatur. De dicendi genere hic usurpato non opus est quidquam amplius monere; nec verba nobis suppetunt, quibus horum Epigrammatum exprimi dulcedo possit. Gratulamur igitur Hispanis, & ipsi sibi gratulentur, de tanto nomine & literarum elegantiorum vindice, quo unico, etiam si ipsis *Fr. Sanctii* & *Jo. Ludov. Vivis* decora deessent, splendorem nanciscuntur haud vulgarem. Eant nunc, quibus exterorum gloria fudes in oculis est, qui omnia scripta ab ipsis non profecta iniquissimo conatu illudunt. Videant *Villegatis* Opera, atque ex his discant, Hispanis non deesse exquisita ingenia, quæ, uti regionis beneficio ad res non nisi altas adspirent, sic acumine argutaque dictione exterorum haud paucos superent. De cetero, ut Illustriss. *Castelvinius* porro favere Musis ne dedignetur, ex animo vovemus, eundemque, ut propediem, suæ gentis utilitati ferviens, evulget eruditissimos in *Julii Cesaris* Opera Commentarios, in quibus jam totus est elucubrandis, per salutem literarum, & Ipsius gloriam, rogamus. Neminem enim tanto oneri suscipiendo aptiorem novimus, quam Comitum Illustrissimum, qui comita sua dictione & absoluta veterum scriptorum notitia immortalam jam sibi famam peperit, seræque posteritatis plantibus dignissimus existimatur.

Pag. 180.

DELLE OBBLAZIONI ALL' ALTARE

Dissertazione Storico-Teologica.

h. e.

DE OBLATIONIBUS AD ALTARE DIS-
sertatio Historico-Teologica, in duas Partes divisa,
Autore FRANCISCO BERLENDI,

C. R. Teatino.

Q 9 3

Venetiis,

Venetis, impensis Angeli Pasinelli, 1733, 4.

Alph. 1 plag. 12 $\frac{1}{2}$, cum Tabb. xxi. 5.

Seneca in *Epist.* 39 egregie monet: *Si videris, quam multi tibi laboraverint, concupisces & ipse ex illis unus esse.* Hujus moniti memor Autor Rev. ad hoc Opusculum in lucem proferendum appulit animum. Dissertatio ipsa in *duas abit Partes.* In *priori* differitur de oblationibus communibus, quæ inservierunt tum materiz sacrificii, tum alendis viris ecclesiasticis, de ritu offerendi, recipiendi, distribuendi, ac varietatibus accedentibus, de numero Missarum pro vivis ac mortuis; in *posteriori* exponuntur momenta & tempora, quibus suadentibus oblationes communes successerunt particularibus, earum usus varius ritusque diversi, per Seculorum decursum indicati, abusus oblationum, ac remedia, eis subinde opposita. Oblationum originem Autor ex legibus Leviticis ac Judzorum more derivat, ratus, *Ireneaum* sibi jam præiisse *Lib. IV Cap. 34.* qui oblati nomen indit *muneris ad altare, finemque in colendo*

Pag. 2. *Deo* consistentem adjungit. Dividit Noster oblationes trifariam, ita, ut ex complectantur 1) oblationem rei inter vivos factam Deo vel ecclesiz, e. g. decimarum, primitiarum; 2) donationem mortis causa, aut aliam ultimæ voluntatis dispositionem; oblationem usualem, quæ fit ad altare, vel ad manus sacerdotis, ut inde fiat sacrificium. De tertia specie hæc suscepta est tractatio. Qui indolem ecclesiz primæ Christianæ haud ignorant, arbitrantur omnino, munera a divitiioribus, præcipue vinum & panem, in medium fuisse allata, ut inde symbola eucharistica desumerentur, presbyteri alerentur, indigi inopesque reficerentur. Necessitas ritum invexit, nulla Leviticæ legis conformitas. Cum vero Episcopis & Presbyteris probari hierarchicus principatus, de cujus gliscente initio jam *Paulus* conqueritur, cœpisset, ad schema Sacerdotum Leviticorum provocarunt, ut auctoritatem sibi conciliarent maximam. *Cyprianus* inprimis hoc schema urgere cœpit acriter. Successu temporis obtulerunt Christiani ad mensas sacras duntaxat panem & vinum; qui plura obtulerunt, seu piis usibus consecraverunt, in hæreticorum album fuerunt adscripti. *Artotyrite*

voca-

vocabantur, qui offerebant panem & caseum. Verum ea denominatione ad libidinem hæretificationis referenda est, siquidem inde a Seculo secundo ad nonum usque *luc & mel* quoque fuerunt oblata ab eis, qui orthodoxi fuerunt existimati, testibus *Tertulliano de Corona militis Cap. 3, Bollandi Actis Sanctorum ad XVIII Febr. pag. 63, & Joannis Mabillonii Museo Italico Tom. I Part. II pag. 75.* Veteres vinum aqua mixtum obtulerunt ad eucharisticum epulum inde conficiendum, lactis oblatio prohibita Seculo septimo Bracarensi Synodo, dummodo Canones sint genuini. *Innocentius VIII* Norwegis permittit licentiam *calicem sine vino consecrandi, quod ob immensa frigora vinum in ea regione importatum accescat,* teste *Volaterrano Lib. VII Geog. Cap. de Saxonibus.* Concertant doctores rei moralis apud Pontificios de eo, an integritas consecrationis eucharisticæ adhareat & affixa sit speciebus panis ac vini non solum de Jure Ecclesiastico, sed quoque de Jure divino. Matrona a risu sibi temperare haud poterat, cum ex manibus *Gregorii M.* panem a sole antea factum reciperet, dicens: *Panem, quem propriis manibus me fecisse cognoveram, tu corpus Dominicum perhibebas,* teste *Joanne Diacono in Vita Gregorii II, 41.* Ad panes eucharisticos conficiendos olim singularæ familiæ ac domus farinam purissimam seligebant, ac sacerdotibus mittebant. Mulieres eos parabant, immunes jam a sanguinis menstrui profluvio & effluæ. De forma panum eucharisticorum seu oblatorum nunquam certa obtinuit consuetudo in ecclesia. Autor de ea differit §. VIII pag. 10 seq, ac figuram haud unam æri incisam cum lectore communicat. Inter nostrates olim *Philippus Julius Rehrmeierus,* Ven. nunc Brunsvicensium Ecclesiastes, plures panis eucharistici figuras collegit ediditque in *Diss. quam de Oblatis eucharisticis, quæ bœtia vocari solent,* Præside *Jo. Andr. Schmidio,* A. 1702. Heineccii concinnavit ac defendit. Græcorum figuras dedit. D. *Jo. Mich. Heineccius* in *Abbildung der alten und neuen Griechischen Kirche Part. III Cap. 5 pag. 318.* Alios laudat *Jo. Alb. Fabricius* in *Bibliographia antiquaria Cap. XI pag. 461.* Figuras quatuor, alibi haud facile obvias, e Com-

Pag. 6.

7.

- TAB. VI
 Fig. 1. mentatione Autoris desuinitas, in Tabula adjecta cum Lectore communicamus. *Prima* fuit desuinita ex *Wanslebii* Historia ecclesie Alexandrinæ seu Copticæ Jacobitarum. Epigraphæ ex *Es. VI* fuit deprorata, ac denotat hæc verba: ἁγίος + ἁγίος + κύριος + σαβαώθ + sanctus. sanctus. sanctus. dominus. Zebaoth. Jacobitæ credunt, per duodennarium crucium numerum Apostolos denotari. Medium vocant *isbodicon*, id est, *despoticon*, seu *dominicum*, puta corpus.
- Pag. 15 seq. Fig. 2. *Secunda* dicitur *Ildefonsi*, quia ea figura huic Episcopo A. 845 divinitus patefacta perhibetur, quemadmodum ipse hoc exposuit in Opusculo suo de pane eucharistico, quod ex Codice Bibliothecæ Vaticanæ Cardinalis *Bona* describendum, ac ad *P. Joannem Mabillonium*, qui edidit, mittendum, curavit. Forma hæc est rotunda instar nummi: in uno latere apparet crux cum literis *cs ω*: in averfa parte legitur nomen Sospitatoris optimi \overline{XPC} , hoc est, *Christus*. Huc respicit *Honorius Augustodanensis* in libro, qui inscribitur *Honor Gemma anima Cap. 29*, ita differens: *Panis ideo in modum denarii formatus, quia Panis vite Christus pro denariorum numero tradebatur, qui verus denarius in vinea laborantibus in premio dabitur, ideo imago Domini cum literis in hoc pane exprimitur, quia & in denario imago & nomen Imperatoris scribitur, & per hunc Panem imago Dei in nobis reparatur, & nomen nostrum in libro Vita notatur.* Ea igitur ætate jam imago Christi literis ipsis fuit juncta. Tempore *Cbrysofomi* in mensa sacra nil nisi crux apparuit, in purpuris crux, in mysticis cœnis panis cruce signatus occurrit. Hæc figura est *tertia* nostræ interpretis. *Figura quarta* exponitur ita ab *Adolpho* quodam apud *Casarium Lib. IX Cap. 3*: *In ipsa hostia virginem in sede sedere, infantemque in sinu servare contemplatus est.* Panis eucharisticus, figura impressa insignis, formata dicitur a *Durando Lib. IV Cap. 41*, ac in Ordine Romano. Satis diu tamen in Romana ecclesia panis integer fuit usui sacro consecratus, ac deinde propter distributionem commodiorem fractus. Cardinalis *Umbertus* ita differit tempore *Nicolai II* apud *Canisium Tom. III pag. 294 ed. recentiss. Sancta Roma-*

Fig. I.

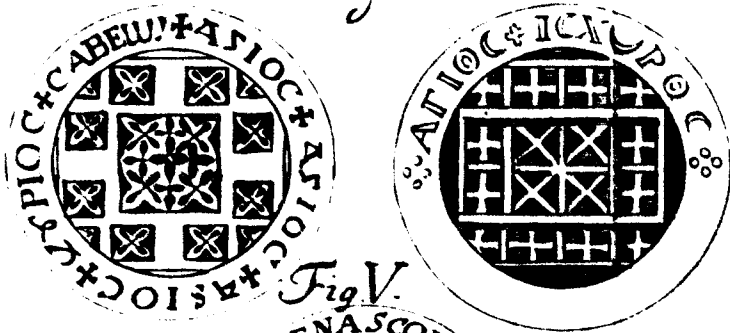

Fig. V.

Fig. IV.

Fig. II.

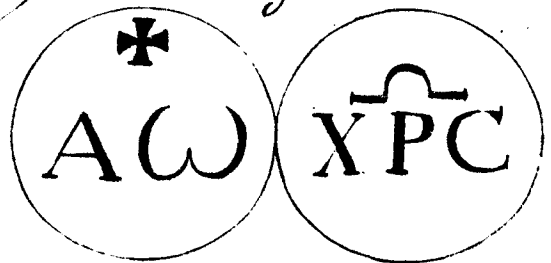
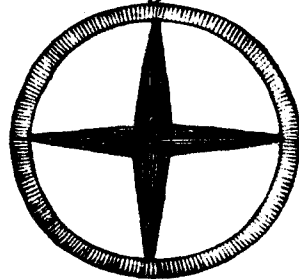

Fig. III.

.....

na Ecclesia usque nunc observat: panem integrum benedicit, & fractum singulis particulatim distribuit, dicens: accipite, & comedite, hoc est Corpus meum. De liturgia, in qua fracti corporis Christi fit mentio, haud ita pridem Mediolani dissidebant viri docti. Sed ea hinc foeneratur lucem. Anastasius de Melchiade, sub finem Seculi quarti defuncto, hæc habet: Hic fecit, ut Oblationes consecratae per Ecclesias ex consecrato Episcopi dirigerentur, quod declaratur Fermentum. Eo ipso decurrit Autor ad quæstionem illam, an olim semper fermentato pane evcharistico Romana ecclesia fuerit usa. Cardinalis Thomastus credit, per fermentum illud fermentatum panem evcharisticum omnino esse intelligendum, cui accedimus cum Francisco Blanchinio, ac Rev. Autore nostro. Vas illud, quo antiqui evcharistiam ad alios deportabant, vocabant *sacculum super planetam*. Ut vinum evcharisticum fieret purum, veteres colatoria adhibuerunt, quibus vinum transfundebant ac defecabant. Blanchinius in Notis ad Anastasium Tom. II Sect. 18 pag. 179 duas produxit colatorii figuras, & ex eo is, quem jam laudamus, Autor. Instrumentum illud vocatur in rituali S. Martini Turonensis *Sion*. P. Martens ignoravit hujus vocis potestatem. Noster docet, vocem illam Venetiis esse notissimam, ac notare tubum, per quem vinum extrahitur ex uno dolio in alterum. Calix cum fistula ejusmodi dicitur ab Anastasio in Vita Leonis III *calix cum scyphone*. Per scyphonem intelligimus siphonem, per quem aqua in vinum infunditur, & vinum ipsum defecatur. Vocatur ille alias *cola*. Vinum album videntur Christiani primi adhibuisse sacrae coenae ob locum Irenaei Lib. I Cap. 9 *adversus Hæreses*. Benedictus XIII jussit præferri rubrum, si potuerit comparari, ratus, id sanguini Christi magis congruere. Alii prætulerunt album, ut munditiam altaris ita conservarent cautius. Christianos primos vinum aqua temperasse evcharisticum, neminem fugit. Distinxerunt veteres anxie inter illos, quorum oblationes essent recipiendæ, vel non recipiendæ. Qui symbolis evcharisticis potiri legitime haud poterant, eis haud licebat oblationes altari afferre seu admovere. Seculo V jam Episcopi eis, quos pro

Pag. 18 seq.

20.

23.

24.

26.

33.

39.

Rr

impro-

- improbis habebant, interdicebant communionem eucharistiæ, & respuebant ipsorum oblationes. Notum est *Augustini* exemplum ex *Epist. VI*. Vocamus illam separationem a communionem merito *excommunicationem*, cujus originem & contentionem Noster a Gallorum institutis repetit, apud quos, *Cesare de B. G. Lib. VI* ita docente, privatus aut populus, qui decreto
- pag. 48. Druidum haud paruisset, a sacrificiis abesse debebat. Priticis temporibus patres munera silentio obtulerunt altari; postea vero additæ sunt certæ formulæ. Oblata recondebantur in locum a sacra mensa distinctum. Græci vocant *πρόθεον*, Romani *oblationarium*. Hinc tractatio deflectit ad patinas & calices pag. 51 seq. & ad modum sumendi symbola consecrata: ad fistulas, per quas plebeji vinum consecratum percipiebant; ad ritum reservandi symbola consecrata ad consuetudinem primæ ecclesiæ, cujus homines quotidie ad sacram cenam adhibebantur; ad morem, quo per Secula multa panis eucharisticus laicis quoque fuit datus. Memorabilis est locus *Walafridi Strabonis de rebus eccles. Cap. 26*, quem Autor, nescimus, quam ob causam, assert: *Notandum, primis temporibus solummodo illis Baptismi gratiam dari solitam, qui & corporis & mentis integritate jam ad hoc pervenerant, ut scire & intelligere possent, quid emolumentum in Baptismo consequendum, quid confitendum, atque credendum.* Videtur Autor id ipsum pro vero reputare, ut eo majorem ecclesiæ conciliet ex immutatione consuetudinis auctoritatem. Ministri ecclesiarum olim vivebant ex oblatiis & stipe mensura. Episcopus hæc deinceps inter ministros ecclesiæ solebat distribuere; pars vero cuique obtingens vocabatur *sportula mensura*. Hinc ad sportulas fratresque sportulantes divertitur oratio. Canonicos primos vitam monasticam observasse, tradit Noster pag. 78 cum *Jacobo Græfiro* in Notis ad *Lib. I Cap. 17 Vita S. Willibaldi*. In *Parte secunda* de stipendio Missæ disserit, quod quoque *honorarium & denarius* dicitur. Nam oblationi panis & vini, a laicis antiquitus fieri solitæ, successit tandem e leemofyna pecuniaria presbytero facta, quam stipendium vocant. De donationibus pro remedio animæ varia hic & exquisi-

quilitiora & jucundiora afferuntur, quæ penes Autorem legi Pag. 115 seq.
malimus, dolentes, Indicem, Opusculo subjectum, nimis esse
circumscriptum, nec expectationi usurorum hoc libro satis-
facturum.

D. JOANNIS GUILIELMI HOFFMANNI
Meletematum Academicorum ad Pandectas Semestria
duo, in quibus multa Juris civilis loca illustran-
tur atque emendantur.

Francofurti ad Viadrum, apud Jo. Godofredum Conradi.

1735. 4.

Alph. 2 plag. 3½.

Collectæ sunt in hoc *Meletematum* Volumine Dissertationes
XXXII, quas Autor per anni spatium in Academia Viadri-
na publice ad quinquaginta Pandectarum libros habuit. Con-
siliium ejus & Præfatio indicat, & ex unaquaque harum Disser-
tationum manifestum est, examinandi nimirum dubiam Dige-
storum scripturam, componendi variorum librorum lectiones,
conferendi Græcos cum Latinis, & remediis, quæ Crisis lici-
ta & concessa suppeditat, ægris locis, si fieri posset, curam ad-
hibendi. Delectatur præsertim notissimo literas, syllabas, &
voces, geminandi auxilio, cui eo certiore sperat veniam,
quo per illud in textu existit mutatio minor, aut potius nul-
la. Dabimus ejus tentaminis exempla quædam. Ita v. c. in
l. 3. D. de rit. nupt. verba Pauli: *Si nepotem ex filio &*
nepotem ex altero filio in potestate habeam, nuptias inter eos
(me) solo autore contrahi posse, Pomponius scribit. & verum
est; per legem geminationis accipit solo Auctore, id est, solo auctore.
Porro *l. 4 §. 5 D. si servis. vindic.* Nam, si &
arborem impendentem habeat vicinus, qua viam vel iter in-
vium vel inhabile facit, hoc est, qua viam aviam vel iter in-
vium &c. Dein apud Paulum *l. 2 D. ad exhib.* Exhibere
est *faceRE In publico potestatem, id est, facere rei in publico*
potestatem. Similiter apud *Alfenum Varum l. 27 de con-*
dit.

dit. & demonstr. verba, quæ tentarunt sæpe. alii, tametsi in scriptura non tum esset, quæ Fornerius legi jubet non notum esset, Bynckershoekius non tam esset, Noster, binis literis duplicatis, effert non TUM esset, id est, non tutum esset. Iterum apud Paulum l. 38 ad SC. Trebellian. Non enim SOLUSIO est hereditatis restitutio, sed & successio, cum obligatur, id est, Non enim solum solutio &c. Verba Papiniani l. 20 de Compensat. in quibus sine idoneo sensu legitur, quoniam ea non compensatur, ita geminat, quoniam e ANON compensatur, id est, quoniam e annona non compensatur. Mox apud Ulpianum l. 4 §. 6 de minor. XXV an. verba, dico, debere cum audiri in integrum se restituentem, per similem ἀναδιπλασιω accipit, se restITUentem, id est, se restitui tuentem. Papiniano etiam hoc remedium adhibet l. 25 de constit. pec. Ait ille: Dixi, non esse audiendum, si velit hodie constituta rei fidem frangere, quod secundum antiquæ orthographiæ rationem ita restituit, si velit hodie constitutaEREi fidem frangere, id est, constituta ere (sive here vel heri) rei fidem frangere. Item apud Paulum l. 29 §. 2 de pignor. Domo pignori data & area ejUSTEnebitur, id est, domo pignori data & area ejus usque tenebitur. Addamus binas geminationes ad binas leges ex tractatu de Regulis juris. Nimirum l. 26 de R. J. geminat: Qui potest invitisALlenare, multo magiSEt ignorantibus & absentibus potest, hoc est: Qui potest invitis aliis alienare, multo magis eis & ignorantibus & absentibus potest. Et apud Paulum l. 167 de R. J. Qui jussu judicis aliquid facit, non videtur dolo malo facereEQUIParere necesse habet, id est, dolo malo facere, quippe qui parere necesse habet. Attulit hujus generis in medium alia perimulta, de quibus eo factus a iudicibus æquis assensum sperat, quo certius est, librarium Florentinum hoc scribendi compendio per geminationem resolvendo infinitis locis usum esse, quorum multa jam indicarunt Taurorius, aliique. Utitur vero præsertim hoc remedio ad conciliandas varias Florentini & vulgatorum librorum lectiones, nec raro geminationem suam autoritate Basilicorum confirmat ac tuetur. Aliquando majus aliquid audeat,

&

& ad imitationem unius literæ aut syllabæ descendit. Ita in l. 25 §. 6 de *Edict. Edict.* pro *imitatione* legit *imitatione*; l. 12 §. 4 *qui pot. in pign.* pro *servetur* substituit *versetur*; in l. 52 §. 1 pro *socio*, ejusque verbis, *pretium enim opera artis est velamentum*, pro *artis* legit *partis*; in l. 7 §. 1 ad L. *Aquil.* pro *capite* reponit *lapide*, & quæ sunt alia plura. Conjecturas eas vero sæpenumero Basilicorum testimonio confirmat, quorum allegatione vix ulla pagina vacat, ut facile unicuique manifestum sit, Autorem ubivis Græca cum Latinis contulisse, & horum discrepantiam illorum beneficio diremisisse aut conciliasse. Præterea innumeris locis Basilicorum veros notat & corrigit, tum quos interpretes ipsi, tum quos editores & quondam librarii commiserunt; aliquando etiam de correctionibus, quas in medium protulerunt alii, sententiam dicit. Atque, ut in ejusmodi conjecturis facile incidere possumus in eas, quæ ab aliis jam sunt occupatæ, ita in calce Dissertationis XXIV, & in Præfatione, ipse significavit, quæ a se excogitata invenerit postea apud alios. Applaudimus nos enim industriæ Consultiss. Autoris, qui, si ita porro, quod precamur, integris ingenii corporisque viribus utatur, atque ita explicare doctrinam haud vulgarem limatissimis scriptis pergat, videtur nobis brevi eam inter nobiliores Juris Romani interpretes famam consecuturus, ad quam nostra hac ætate aspirare, nedum pervenire, oppido paucis contingit.

DE MORBIS VENEREIS LIBRI SEX: IN
quibus differitur tum de origine, propagatione, & contagione horumce affectuum in genere, tum de singulorum natura, ætiologia, & therapeia, cum brevi analysi & epicrisi Operum plerorumque, quæ de eodem argumento scripta sunt: Autore JOANNE ASTRUC, Regiæ Consilii medicis, Archiatro AUGUSTI II, gloriose memoriæ Poloniarum Regis, S. R. I. Electoris,

Et Ducis Saxoniae, Medico ordinario Saxoniffi Principis Ducis Aurelianensis. Et in Regno Francia Collegio Professore Medico.

Lutetiae Parisiorum, apud Guilielmum Cavelier, 1736, 4.

Alph. 3 plag. 5.

Illustris Autor, longo & felici in re medica exercitio usus, & insigni elegantiorum, quales ad Medicinam faciunt, scientiarum suppellectile instructus, si quis alius, de nobilissimo hocce argumento cum successu agere & commentari potuit. Nec mirum, eidem, cui quotidianum fuit, morborum hujus indolis atroces effectus, nascendi conditionem, causarum nexum, rimari, atque efficaciorum remediorum selectum experiri, plurima, quae hactenus de eodem negotio inter eruditos scripta & pertractata fuerunt, mutila videri & manca, vel certe non omnibus numeris absoluta. Inde antiquiorum, quorum tempore lues ista Europam invasit, in diagnosi causarum aequae, ac efficaciori therapia, taxatur oscitantia, nimiusque Mercurii, ne venenum esset, metus; recentiorum vero non minus improbatum inconstantia, qua sententiarum suarum noviter excoGITatarum tenaciores, id omne, quod rectius dictum erat olim, denovo, ornatus, quam verius, declamant, quorum omnium scripta, angustiora plerumque, quam ut tanti ambitus pathologiam continere possint, limam postulare visa sunt Autori, quem in hocce argumento classicam prorsus auctoritatem in posterum habiturum omnibus proponimus. *Primo Libro* morbi, Europam invadentis, historica variis suis aetatibus praemittitur enarratio, & ab ipso ovo dicendi initium fit, declaraturque, nec Graecis, nec Romanis, multo minus Hebraeis literis, quarum Leprosae sui generis morbus extiterit, quidpiam de pestifera hac lue notum fuisse. Favent huic asserto Medicorum, Poetarum, Historicorum, silentia. Neque enim, qui aphrodisiacorum omnium dissoluti fuerunt praecones, Poetae amatorii, temperaturi sibi a maledicentia fuissent, si tam amplam conviciorum scomunatumque segetem, qualia hac nostra aetate in Venereos

evomuntur, habuissent; nec modestior *Regnero*, Satyrice, *Horatius*, nec verecundiores *Maroto*, *Rabelasio*, aliisque, *Catullus*, *Martialis*, *Persus*, sine quolibet tempore existissent. Explicantur quaedam pro antiquitate morbi allata ex Græcis aequæ ac Latinis, *Hippocrate*, *Galeno*, Medicis, *Herodoto*, *Suetonio*, Historicis, loca, & si qui antiquorum morbi, Elephantiasin puta Græcorum, seu Lepram Arabum, tantisper ad venereræ luis iudicium accedere poterant, diversam omnino ab hac faciem obtinuisse declarantur. Conveniunt reliqua, quæ de ortu hujus morbi, variis ejus nominibus, modoque, quo increbuerit, dici solent, addunturque curiosa plura alia, tum ex aliis, tum ex *Guilielmi Basketti* Dissertationibus, quæ habentur *Transactionum Philosophicarum Voluminibus XXX & XXXI*, de prompta, contra ejus pro antiquitate domesticæ & sub nomine *Burning* inter Britannos cognitæ luis argumenta disputatur. Accedunt varia sancita pro avertendo per Galliam, cum primum divulgari inciperet, morbo. *Liber secundus* de contagione, natura, & therapia morborum venereræ inscribitur, doreturque, ab initio lucem venereræ inter morbos epidemicos numeratam fuisse, donec familiaris haberi inciperet, siquidem comperitum sit, non nisi proximo contactu de corpore in corpus migrasse, sive hæreditario jure a patre ad filium transferit, sive turpi consuetudine cum ulcerosis fuerit acquisita. Vium sui multiplicativam habet, virus venereræ ad legem fermentorum, non aliter, ac pus variolarum, vulnuscule, iudicium, aut virus phalangii, quod tarantula audit, específicos quosdam semperque constantes effectus producit. Phlogistæ urentis, coagulantis, sed & fixæ, indolis virus istud esse declaratur, illud ex effectu destructionis corporum, hoc ex modo insiciendi, nam in dissita corpora agere nequit, clarum esse potest. Quamvis autem humores etiam sine contagio ardentis veneni naturam acquirere possint, fieri tamen vix solet spontaneum quoddam veneris incendium sine contactu corporis virulenti. Sed non unam corpus subeundi commoditatem pestilens ille, quisquis is est, acidus, an verminosus, halitus obtinet, madore, spiritu, traductione per vasa lymphatica varia-

variis corporis partium intromittitur: genitalia, lingua, gingiva, bucca, omnia, patent. Afficiuntur gravius, quæ veneno propius primoque loco tactæ fuerunt partes, & temeritatis, qua incendio accesserant, culpam luunt; verum pauco abhinc temporis spatio, quicquid adjacet, nisi restinguatur stygia isthæc flamma, in communionem mali abripitur. Doctissimus Autor, naturam fermenti hoc ipso affectum fuisse virus istud, arbitratur, quod susceptibilia corpora in motus analogos ciere solet, prout fermentum panis, vini, & cerevisiæ, aliæque hujus generis organica corpora, id præstare solent. Mirum est saltem, qua ratione virus istud corpore susceptum delitescere in sanguine, suamque nocendi efficaciam abscondere, donec nocentius sæviat, possit; sed illustratur id ipsum ex doctrina hydrophobici, aliorumque venenorum, quæ latentem in herba anguem fere semper imitari solent, si successiva fuerint, invenerintque resistentes puritate sua humores, qui corrumpendi sunt paulatim. Variis curationibus mali impetum refragari, contenderunt varii temporis Medici. Recensentur plures methodi, inter quas prima est Guajaco administrata, quam prædicat *Ulricus Huttenius*, qui in se ipso experimentum cum successu fecerat. Ingeniosa magis visa fuit cura paulo post: diætam ordinasse, venam incidisse, primarum viarum vitia correctæ dedisse, decoctis, Apozemate, sero lactis, aliisque, vitium sanguinis abluisse: pustulas balneo, dolores ardoresque linimento, sublevasse. Accedebant Cauteria, & plures aliæ ægrorum carnificinæ. Hactenus haud incognitæ virtutis fuerat hydrargyrus, verum paucioribus in salutem cesserat, *latente Huttenio, vix centissimum quemque levatum fuisse, recidivo ut plurimum malo.* Inde e Plantis salus quaeri coepta est. Inclaruerunt scilicet circa illa potissimum tempora Lignum sanctum & Sassafras, Chinæ & Sassa-parillæ radices. Verum leniora isthæc remedia mali atrocitatem superare vix poterant; inde Hydrargyrus principatum denuo obtinuit, utut ab antiquis damnatus, nec tamen statim ad interiora corporis admissus, sed exteriori saltem curæ ulcerum sub forma unguenti adhibitus, vel cerato aut suffu-

suffumigio applicatus. Paulo tardius coeptum est Mercurio uti ad interiora, & primum quidem, præcipitatum ejus rubrum sub nomine pulveris rubei *Joannis de Vigo* inclaruit, inde & crudus ad Pilulas Barbarossæ dictas componendas cum Refinis purgantibus accessit. Multiplex nunc est illius remedii usus, nec inferior fama, dummodo cautelæ practicæ haud negligantur, familiaritate, quæ hodie pluribus cum Hydrargyrosi intercedit, metum prorsus excutiente. Consistere videtur Autori Hydrargyri efficacia potissimum in virtute sanguinem atterendi, vasa corporis sanguifera atque lymphatica secretoria minimis minora permeandi, salivam potissimum movendi, quæ remedii vis mechanice declaratur ex fluiditate, indefinita parvitate, & specifico pondere Hydrargyri. Ipsorum morborum, a Venere nomen habentium, ætiologia, diagnosi, prognosis, & therapeia, per singula capita eundo, exhibetur *Libro Operis tertio*. Largiendum hoc est Eruditiss. Autori, neminem hætenus ea cura, atque adeo sollicita circumstantiarum enarratione, de morbis hisce egisse, ut de primatu cum eodem contendere ausit. Præmittitur ampla descriptio & historia morbi, sedes mali, differentiz, causæ, allegantur, nihilque ex Anatomia potissimum omittitur eorum, quæ ad plenariam evolutionem rei ullo modo spectare poterant. Accedit *Libro V & VI* Index Chronologicus Autorum, qui de lue venerea scriptis inclaruerunt, ab ineunte morbo ad hæc nostra tempora, cum brevi Operum analysi, epicrisi, & severiore haud raro castigatione.

THE PHILOSOPHICAL TRANSACTIONS,
from the year 1720 to the year 1732 abridged, &c.

h. e.

ACTA PHILOSOPHICA AB A. MDCCXX
usque ad A. 1732, in epitomen redacta, & per Capita
generalia disposita, a REIDIO & JO. GRAY,
A. M. & Reg. Soc. S.

Ss

Volu.

Voluminis VI Partes II, III, & IV.

Londini, apud Guil. Innys & Rich. Manby, 1733, 4.

Alph. 3 plag. 20, cum Tab. 2n. 15.

Primam hujus *Voluminis Partem*, in qua Schediasmata Mathematica collecta sunt, recensuimus in *Actis Anni superioris Mense Martio pag. 125 seq.* *Parte II* scripta physica comprehenduntur. *B. Taylor, Desaguliers, & Triewald*, in cohesionem corporum inquirunt. *Gray* experimenta electrica, *Fabrenheit, Nettleton, Celsius, Graham, Cruquius, & Poleni*, Observationes varias Barometricas & Meteorologicas exhibent: *Desaguliers* de ascensu vaporum, & formatione nubium & pluiarum, agit: de effectibus fulminum singularia quædam exempla afferuntur: de frigore, mense Jan. A. 1731, *W. Derham* disquirit: idem de igne fatuo notatu non indigna recenset. Sequuntur multorum Observationes de lumine sive aurora boreali; & nonnullæ de parheliis. *Ben. Langwith*, mane iter faciens, iridem vidit, humi jacentem, & ab illuminato rore formatam, cujus figuram hyperbolicam, & positum, (vertex enim admodum propinquus erat, & crura utrinque satis longe porrigebantur,) & reliqua phænomena, comparando cum ea iride vulgarem, luculenter demonstrat. Idem, in vulgari iride interioribus colorum ordinibus varios alios debiliores contiguos se identidem observasse, memorat. *Jf. Greenwood* effectus vaporum, in puteo quodam antiquo reparando obvios, exponit: *Desaguliers*, de vaporibus & aere impuro ex sodinis extrahendis experimenta nonnulla affert. In *Hydrologicis* idem *Desaguliers* machinam describit, ad profunditatem maris certo & expedite dimetiendam; *Henr. de Saumarez & Tb. Jones* de ætibus fluvii Thamesis; *Paulus Dudley* de cataractis fluvii Niagaræ in Canada, itemque de rivo in America absorpto; *Scheuchzerus* de origine fluviorum quorundam in Europa præcipuorum, item de lacubus Helvetiæ, disserunt. In *Meteorologicis* *Fr. Nicholis* Observationes exhibet, ad historiam naturalium metallorum & mineralium spectantes; deinde de variis

variis stratis, quæ in puteis & metallifodinis reperta sunt, de cobalto, de adamante, de chrystallis, de ambra, de petrefactis sceletis humanis, de terræ motu, de insula ex mari orta, de copioso pumice in mari natante, de genere quodam ignis subterranei, de humo inusitate subidente, & de præcipitiis montium, tractatur. Sequuntur de magnete & de variatione acus magneticæ, *Taylori*, *Musschenbroekii*, & aliorum, Observationes. In *Botanicis* varia afferuntur ad Anatomiam & generationem plantarum pertinentia: *G. Cramer* de arbusculis ex ligno putrido enatis; *P. Dudley* de malo, fructus sine floribus ferente; *Thom. Fairchild* de motu fucci in plantis; *Scheuchzerus* de parvitate plantarum Alpinarum; *W. Houstoun* de *Contrayerva*; *Douglas* de *Ipecacuanha*, itemque de flore & cultura croci; *Seba* de cinnamomo; alii de oxyoide, de *Mufa*, de cereo Peruviano, & de aliis plantis rarioribus, verba faciunt.

Progredimur ad *Partem III*, Zoologica & Anatomica, Medica, & Chymica, complectentem. Hic, ut multa alia omittamus, *Hans Sloane* de duobus cornibus inusitatæ magnitudinis, in cella quadam nuper repertis, erudite differit, perquam probabile esse, demonstrans, ea fuisse cornua ingentis alicujus bovis Æthiopici, cujus, post *Agatharchidem*, *Diod. Siculus*, *Strabo*, *Plinius*, *Solinus*, *Ælianus*, & ex junioribus *Ludolphus* nonster, mentionem faciunt. Idem de dentibus atque ossibus Elephantinis, passim sub terra repertis, accurate exponit. *W. Ratty* historiam naturalem cochenillæ & cocci Polonici persequitur. *Fr. Nicholls* cancrum marinum hermaphroditum describit, quem, propter exemplum oppido rarum, in vitro & spiritu diligenter asservat. Et quidem in animalibus, in quibus partes, generationi destinatæ, cum externæ, tum internæ, cum in maribus, tum fœmellis, duplices reperiri solent, ut in cancris & quibusdam avium generibus, non dubitat doctissimus Vir, veros existere hermaphroditos posse: in ceteris id recte negari putat. Primo autem cancrum marem, itemque fœmellam, ante oculos seorsim ponit, & schematismo illustrat,

ut de partibus genitalibus utriusque sexus, & de harum partium naturali duplicatione, rite conflare possit: deinde cancrum suum hermaphroditum delineat, ostenditque, si a capite ad caudam bifariam dissectus concipiatur, totam partem dextram foemininam, sinistram masculinam, esse, singularibus, non duplicatis, existentibus utriusque sexus membris. Inter ea, quæ de variis morbis atque affectibus corporis humani agunt, imprimis memoranda videtur Observatio D. *Alex. Stuarti*, de morte viri, ex vulnerata vesicula fellis: quippe qua occasione Viro docto innotuit, ad motum intestinorum peristalticum, atque adeo ad chylum in vasa lactea, & ad ipsa excrementa protrudenda, bilem prorsus necessariam esse: nam ex motu illo cessante, & distensionem intestinorum, & suppressionem alvi, & alia symptomata, in homine, de quo diximus, orta esse, satis constitit. Omittenda sunt cetera, quæ in hac *tertia Parte* proponuntur; exempli causa, de singulari quodam nævo materno, de implantatione variolarum, de cataractis oculorum, de plica Polonica, de Bronchotomia, de usu pulmonum ad sanguinem rarefaciendum potius, quam condensandum, de hernia aquosa, de fœtu per anum excluso, de calculo in vesica dissoluto, & per urethram ejecto, de usu aquæ frigidæ in febribus, de aqua venenata ex foliis lauro-cerasi destillata, de spiritu vini æthereo, & de multis aliis, non minus utilibus, quam curiosis.

Restat enim, ut etiam de *Parte IV* mentionem faciamus: qua partim Chronologica, Historica, & ad Antiquitates spectantia, partim miscellanea, continentur. Et primum quidem locum hic occupant Annotationes magni *Newtoni* ad editionem Gallicam Indicis sui Chronologici, ipso invito factam, atque annotationes sibi oppositas complectentem: ubi, in plerisque ac præcipuis capitibus suam mentem plane non percepisse adversarium, Vir summus ostendit. His subjunctæ sunt *Halleji* quædam Annotationes ad Dissertationes, quas *P. Soucier* Chronologiæ *Newtonianæ* opposuit. *Jo. Ward* de equuleo; *Rogerus Gale* de stilo & papyro veterum, itemque de Inscriptione quadam Romana, nuper inventa; *W. Stukely* de Romano pavimento

mento reperto; D. *Simon Degg* de sceleto humano inusitatæ magnitudinis, disquirunt. Ex Miscellaneis, quæ postremo loco occurrunt, Observationem *W. Cheseldeni*, admodum notatu dignam, afferre placet, de Juvene quodam nobili, ex suffusione, quam cataractam vocant, a nativitate cæco, deinde vero arte chirurgica feliciter sanato. Non dubitare plerique videntur, quin cæcus, cum primum nactus oculorum ulum fuerit, illico res circumjectas distincturus, & pro iis agniturus sit, quæ sunt, quippe quarum formas & qualitates, coloribus tantum exceptis, jam antea tactu exploratas habeat. Sed, falsum hoc esse, cum ipsa ratio rite attendentem docet, tum experimentum in juvene illo, de quo diximus, factum, penitus confirmat. Habuerat ille, prius etiam, quam a suffusione liberaretur, obscuram quandam luminis & colorum perceptionem, sed res ipsas, earumque figuras & terminos, discernere prorsus nequiverat. Postea vero, quam videre cœpit, priores illæ colorum ideæ minime sufficiebant, ut per eas deinceps internoscere colores, oculis suis expositos, potuisset: itaque illos non eosdem putabat, quos antea iisdem nominibus designatos conceperat. Coccineum colorem ex omnibus unum judicabat pulcherrimum: ceteri, quo floridiores erant, hoc magis placebant. Nigrum initio averfabatur: &, quamvis paullo post eum facile ferret, tamen, interjectis aliquot mensibus, nigram conspiciens mulierem, ingenti horrore afficiebatur. De distantis rerum principio judicare nullo modo valebat, adeo, ut, omnia objecta visus tangere ipsos oculos, perinde ut objecta tactus cutem, opinaretur. Gratissima autem ea habebat, quæ maxime polita & regularia erant: etsi de eorum forma haudquaquam poterat judicare, nec conjectura assequi, quid illud esset, quod in quavis re visa placeret. Cumque nullas res, quantumvis figura & magnitudine differentes, internosceret, doctus ab aliis, quæ ea essent, quæ videret, quorum scilicet formam jam antea tactu satis perceptam habebat, omni studio advertibat animum, quo ea discernere deinceps oculis posset. Sed multitudine discendorum fiebat, ut complura identidem oblivisceretur, & e. c. in

cane a fele internoscendo, diu multumque erraret. Mirabatur vehementer, homines, quos maxime amabat, non videri pulcherrimos, neque easdem res, ut tactu, ita visu, gratissimas esse. Duobus fere mensibus elapsis, animadvertere oculis incepit crassitiam & inæqualitatem corporum, quæ ante id tempus non aliter adspexerat, quam superficies planas, coloribus variegatas. Cumque deinde in corporum imaginibus depictis, quæ similem inæqualitatem præ se ferebant, tactu tamen nihil inæquale deprehenderet, miratus rogavit, uter igitur sensus mentiretur? Effigiem patris sui in perexigua tabella cernens, agnovit quidem admonitus aliquam similitudinem, sed non sine magno stupore quæsit, qui fieri possit, ut tam ampla facies in tam parvo spatio sit expressa; quippe quod non minus absurdum putasset, quam si vini amphoram in sextarium infundere coneris. Ac principio quidem, quæcunque videbat, perquam ampla existimabat: ampliora videns, minora facile concipiebat: majora vero, quam quæ terminis, quos videbat, continerentur, imaginari nullo modo poterat. Falsus, conclave, in quo erat, esse tantum partem domus, minime tamen concipiebat, quomodo domus videri major, quam præsens conclave, posset: hoc est, ut nos illud interpretandum censemus, non poterat imaginari extensionem, ea majorem, quæ totum oculum implebat: quod neque nos ipsos posse, satis certum est. Ante factam operationem chirurgicam vix alium fructum ex visu sperabat, quam qui legendo & scribendo caperetur, observans, ea re cæcos præstare, quod in tenebris securius agere, quam videntes, queant. Deinceps vero delectationem, a quovis novo spectaculo ortam, & gratum animum erga chirurgum suum, nullis verbis nullisque significationibus satis exprimere potuit. Novissime etiam altero oculo sanato, res, ad quas utramque aciem dirigeret, non illas quidem duplicatas, sed tamen altero tanto fere ampliores, quam prius, se videre testatus est.

RECUEIL DES PIÈCES D'ELOQUENCE
présentées à l'Académie des belles lettres de
Marseille, &c.

h. e.

COLLECTIO EXPERIMENTORUM ELOQUENTIAE, oblatorum Academiae bonarum literarum Massiliensis, pro obtinendo Anni MDCCXXXIV premio: cum panegyricis Orationibus, in mortem Ducis DE VILLARS, Academiae Fundatoris & Protectoris, ultimo confessu publico d. 9 Dec. hujus anni habitis, & Elogiis historicis Academicorum, inde a condita Academia emortuorum.

Massiliae, typis Petri Boy, Typographi Regii & Academiae bonarum artium, 1735, 8.

Plag. II.

Antiquissima Massilia, celeberrima & mercium, quas Archipelagus cum Africa vastusque Oceanus Galliae oris mittit, & bonarum artium, mercatura, pristinam suam, quam olim obtinuit, famam aequare summis viribus magnoque rerum successu hac aetate annititur. Neque enim, nisi qua parte suis viribus potens & respublica esse desit, ab illa, quae olim polluit, autoritate quidpiam remittit. Clementissimo Provinciae nunc dictae, olim Celtarum trans Rhodanum, caelo sita, hyemis, nisi qua pluviis irrigua, injurias nullas perferat, magno & perenni montium jugo aquilonios impetus eludens. Mores Gallorum comitatem plurimum sapiunt, quos exterorum consuetudines (nam orbis concilium hac urbe agitur,) tantisper miscent. Fertilia scientiis ingenia proveniunt, quae patriam, quae Celtica est, Graeco, Latino, barbaroque idiomate mixta, linguam dulcedine Gallici idiomatis temperant, & animos ipsos ad elegantiam & nitorem compositos efficiunt. Accipit jam a Gallis Massilia, quod olim ipsis dederat. Phocae Joniae, Asiae minoris provinciae, populi patria profugi, autore *Athenaeo*, navibus ad Rhodani ostium

ostium appulerunt, condita urbe Massilia, inde Phocensium filia *Straboni*. Inter maximas sui temporis urbes recensetur a *Plutarcho*, quæ Carthaginem æmulam haud raro navibus terruit, digna inde visa, quæ soror Romæ diceretur. Plurimum certe Cæsaris classem exercuit Massilia, nec nisi libertatem caro venditam victori tradidit. Neque vero armis tantum celeberrima, sed & scientiarum artiumque exercitio & doctrina præpotens, extitit, siquidem eodem tempore & Athenas & Massiliam ad perpoliendos animos juvenus Romana missa fuit, inde Athenarum æmula dicta. Gallorum potissimum agros animosque novo cultu ornavit, omnesque passim gentes commercii illexit. Principi fida, muros, quos olim *Cæsari* vix cesserat, a Medico *Crina* restauratos, contra *Carolus V* meliori omine defendit. Superfunt in ornatissimis urbis palatiis antiquissimi splendoris rudera, Græci Latineque idiomatis Inscriptiones, a *Sponio* & *Grutero* ex parte recensitæ, & a *Ruffo* in unum collectæ, quibus & armorum vis, & scientiarum, ad rem nauticam maxime spectantium, & ex schola *Dendrophorum* acceptarum, prout inventum in *Abbatia Salvatoris* marmor docet, nitor plurimum innotescit. Antiquissimam & Athenis æquævam Academiam, mirum est, a magno Galliarum Rege *Ludovico*, artes quidem, sed arma plus, spirante, magno honore habitam non fuisse. Habita tamen fuit a successore, tutelam suscipiente, & institutum promovente claro armis Duce *Villarso*, cujus excessum merito lugent Academici, quorum lugubris eloquentia libello hoc continetur; nec difficile est judicatu, quod Oratorem maxime decet, ex vero doloris sensu locutos fuisse. Prædicantur heroica Ducis facta libero ligatoque sermone, nec omittitur quidpiam eorum, quæ vel ad ornatum, qui linguæ nationis est, vel ad rei ostentationem, facere poterant. Victos, prostratos, interneccione deletos, hostes undique legas. Dulci flumine decurrit doctissimi *Peysonel*, fratre Medico, seque ipso, clari, sermo, & se formosior ipso est; *de la Visclède* ita canit, ut melius, quicunque is est, nequeat; nullo incedit cothurno, nec alte volat,

lat, sed, uti docet poetam, libero sermone ornatus, nec tamen obscurius, Herois sui laudes effatur. Præmissi sunt sermones coronati, qui superioris anni præmium eloquentiori destinatum, vel laudem huic propiore, meruerant. Ad majorem lingua Gallica elegantiam adspirare, quam qua nunc gaudet, vix poterit, habetque Massiliensis Academia, de quo sibi impense gratulari possit, quod barbari sui, qui nationi est, sermonis durtiem eo usque evincere potuerit, ut Lutetiis esse, politissimorum hominum consortio usus Massiliæ, videaris. Eo usque deventum est, ex quo immortalem sibi, instaurata antiquissima Academia, famam peperit *Villarvsus*, id quod anno hujus Seculi quinto supra vigesimum factum est, siquidem altero post primi Eloquentiæ fœtus prodierunt. Inde quovis anno ad ornate dicendum invitatur statuto præmio, quicumque illi sint, indigenæ, an exteri. Proponuntur publice Orationum argumenta, statuitur brabærum ter centum librarum Gallicarum, qui aurei nummi, in honorem Conditoris cusi, valor est; mittuntur ante statutum decisionem terminum, qui est *Ludovici* dies, Augusti mensis vigesimus quintus, labores, nec nisi, qui ante Calendas Maji mittuntur, concurrunt judicii die. Nominibus Autorum parcitur, ne ignominiosum sit, non optime dixisse; nulla subscribuntur schedulæ nomina, substituitur tamen quodpiam sacrum profanumve lemma, quod nominis vicem gerit. Quem Academicus ordo reliquis eloquentiorem judicavit, huic in ædibus Academiae ipso criterii die publice summus honor decernitur. Una per septimanam vice indigenæ Academiae focii in superbo, quod *Villarvsus* condidit, armisque suis ornavit, palatio una sunt, & de prælecto quopiam libello vota ordine conferunt, neque civibus tantum, sed & exteris, ille honor habetur, qui in consortium, si digni visi fuerint, admittuntur. Sigillum Academiae, etsi non libello huic additum, aliunde tamen nobis innotuit, nec indignum id judicavimus, quod in Tabula ænea exprimeretur. Amice conspirat cum hac Academia Parisiensis ejusdem nominis, & communibus juribus usa utraque, socios mutuo admittit. Adjectæ sunt his Commentariis vitæ & Elogia Sociorum trium, qui inde ab instaurata Academia diem suum obierunt, *Jo. Petri Rigordi*, Equitis Ordinis S. Michaelis, nat. d. 18 Jan. A. 1656.

T t

mort.

TAB. VI
Fig. 5.

mort. d. 20 Jul. A. 1727, *Josephi de Vaccon*, Abbatis, & Canonici Ecclesie cathedralis Massiliensis, nat. A. 1687, mort. d. 7 Maji A. 1731, & *Ludovici Gouffier*, Comitis *de Roanez*, mort. d. 22 April. A. 1734. Nominantur etiam sub libelli finem superioris anni Socii, in quibus cum voluptate legimus amicissimum Musis nostris, & inter Lipsienses æque ac exteros clarissimum, nomen *Jo. Ernesti Hebenstreitii*, Medicinæ in hac nostra Academia doctoris publici, quem, in itinere olim constitutum, & Massiliæ aliquot dies commorantem, dignum judicavit Academia, cui illustrem in Societate sua locum tribueret. Gratulamur publico nomine Gallis de uberrimo ingeniorum per omnes Provincias proventu, deque morum politura, & literarum elegantia, & prout novimus, nec illis nostra displicuisse, ita acturi sedulo sumus, ne quid desideretur eorum, quæ nostra opera ad illos proficisci unquam potuerint.

PAULI ERNESTI JABLONSKII DISSERTATIONES Academicæ de Terra Gosen.

Francofurti ad Viadrum, 1736, 4.

Plag. 18.

Novo specimine insignem suam Linguae & Antiquitatum Ægyptiacarum peritiam monstrat S. R. Autor, cujus Dissertationem *de Rempbab*, non vulgari eruditione conspicuam, alibi jam recensuimus. Cum enim studiosorum Theologiæ quædam societas publice disputando vires periclitari, atque animum excolere, vellet, hoc maxime argumentum, nondum satis excussum, & e tenebrosa vetustatis nocte evolutum, selegit, ac variis exquisitis rarisque observationibus illustravit. Octo illud Dissertationibus intra annum absolvit, quibus uno fasciculo comprehensis, titulum typographi suafu præfixit, ut libellus videri possit. In *prima* earum exponit, quænam de situ terræ Gosen veterum ac recentiorum fuerint opiniones: ac, plerosque eruditos eam in extremis Ægypti inferioris finibus, Arabiæ & Syriæ vicinis, collocare, nonnullos vero in tractu Nomi Heliopolitani illam quærere, observat, & simul peculiarem opinionem Viri ingenio & eruditione florentissimi, *Hermanni ab Hardt*, qui in urbe Phacusa, sita in Nomo

Nomo Arabiæ, & terram hanc & nomen ejus sibi visus est reperisse, examini subicit ac convellit. *Secunda* in fundamenta hujus sententiæ & rationes inquiri, ob quas situs illius regionis intra fines Ægypti inferioris collocatur. Harum alias, cum de sumtas esse viderit a natura & indole terræ Gosen, qualem *Moses* depingit, aliam a situ ejus, respectu vel Palæstinæ, vel aliarum Ægypti regionum, aliam a Græca versione, aliam a sede regni tempore Israelitarum, in celebri Ægypti inferioris urbe Tani, singulas ponderat, & ad eas respondet. *Tertia*, verum terræ Gosen situm in tractu Heracleotico quærendum esse, ostendit, & ex præstantia illius regionis, fertilitate, optimarum rerum lætissima copia, olei nempe ac vini, testimonio *Strabonis*, *Plinii*, & aliorum, confirmat. *Quarta* ex indiciis a *Mose* subministratis illius terræ situm porro probat, ubi primo disquiri, quænam Ægypti Metropolis fuerit tempore Israelitarum, ac rationes quasdam pro Heliopoli, quasdam pro Memphi, allegat, simulque nomina harum urbium Ægyptiaca ex lingua eadem docte explicat. Transit dein ad alias urbes, quarum in historia commemorationis Israelitarum mentio sit, *Rameßam* scilicet ac *Pithom*, quas tamen ad regionem Gosen pertinuisse negat, ac inter terram *Ramsen* & urbem ejus nominis distinguit. Illam ipsam Gosen appellari putat, ac in lingua Ægyptiaca *Regionem Pastorum* notare ostendit. *Rameßam* vero urbem eandem cum *Heliopoli* esse, & *agrum solis* Ægyptiace significare, arbitratur, cum & ipsum nomen Ægyptiacum hujus urbis *On* lucem denotet. *Quinta* sententiam suam stabilire conatur, partim ex consilio Dei, volentis, ut Israelitæ in Ægypto a reliquis ejus incolis seorsim habitarent, partim ex vento australi, quem per כרי רוח notari censet, qui locustas miraculose in Ægyptum advexit, & occidentali, qui רוח יב vocatur ex ejus mente, & eas in mare rubrum deturbavit, partim ex via, qua Deus Israelitas per mare rubrum ex Ægypto proficisci voluit. Hic de tribus stationibus, quas Israelitæ in eo itinere habuerunt, nempe in *Su-coth*, *Etham*, & *Piacbiroth*, differit, & istam quidem æque ac *Pithom terminum maris*, hanc locum, in quo magna copia graminis & herbarum provenit, Ægyptiace notare observat. In eadem quoque de

mari rubro differit, per quod Israelitæ transferunt, & quod vocibus $\eta\iota\theta$ \square putat innui, non lacum Sirbonitem, ut Vir quidam doctus supra allegatus sibi imaginatus est, simulque declarat, cur in Ægyptiaca versione *Mare Sari* illud appellentur. *Sexta* situs illius terræ Gosen in tractu Heracleotico, hodie *Phium* dicto, ex vetustis Ægyptiorum traditionibus de *Josepho* & *Mose* illustratur, & cum cautionibus quibusdam in illis observandis, probabilis redditur. *Septima* circa nomen terræ Gosen versatur, quam Ægyptiis idem sonare credit, quod Græcis *Heracleopolin*, hoc est, *terram Herculi sacram*, ac, ut alia in historia *Mosis* occurrentia nomina, *Potipharis*, *Afenetha*, *Zophnat* *Pancach*, ex lingua Ægyptiaca derivanda esse ait, ita & de hoc simile iudicium fert, ac ingeniose pariter & erudite copioseque probare annitur. Ea occasione, & nomen urbium Ægyptiacarum, *Canobus*, & *Sebennitum*, interpretatur. *Octava* de statu idololatriæ apud Ægyptios, tempore *Joseph* Patriarchæ, vetustissimo, ac in specie de cultu *Herculis* & *Minervæ*, Ægyptis *Nit* vel *Neish* dictæ, commentatur. Ad hanc Ægyptiacam *Minervæ* denominationem refert nomen *Arnatb*, *Gen. XLVI, 41*, occurrens, filix *Potipharis*, quem & Ægyptiæ summum *facordem solis* denotare, ac idem etymon esse ab *Herodoto* & *Diodoro Siculo* dicti *Apries*, Regis Ægyptiaci, *Hophra Jer. XLIV, 30*, vocati, acute conjicit. Ibidem ex *Martiani Capelle* Satyrico *Lib. II* verba obscurissima, & a nemine eruditorum hac usque explicata, & ad nomen solis Ægyptiacum, iudice incomparabili Viro *Crozio*, pertinentia, allegat, & ænigma illud solvit, quod doctorum ingenia magnopere torfit. In fine alia quædam discutienda proximo anno pollicetur, quod ut fiat, vehementer optamus, ac, ut valetudinem & vires Deus ei clementer indulgeat, ad thesauros suos Ægyptiacos porro referandos, & nobis impertiendos, vovemus.

TAURELLUS DEFENSUS, HOC EST, JAC. WILH. FEUERLINI, D. P. P. *Dissertatio Apologetica pro NIC. TAURELLO, Philosopho Altorfino, Atheismi & Deismi injuste accusato, & ipsius TAURELLI*

*RELLI Synopsis Aristotelis Metaphysices ob rari-
tatem recusa, cum Annotationibus Editoris.*

Norimbergæ, apud Jo. Adamum Schmidium, 1734, 4.

Plag. 15.

Qui, orbem literarium & ingenia summa atheismo labo-
rare, sibi aliisque persuasum eunt, vulgo ac ingeniis im-
becillioribus eam instillant opinionem, qua hæc in transver-
sum aguntur. Quare & inconsiderati atheisticatores & a-
thei, quorum atheismus est planus & demonstratus, generi
humano æque sunt noxii. Qui hæretificationibus delectantur,
minus peccant, quam ii, qui summis ingeniis labem atheismi
adspergere conantur. Amorem & æquitatem generi homi-
num ii proinde præstant, qui ab atheismi macula liberant in-
nocentes, certe haud convictos. Jure igitur suo præconiis
maximis dignus est Ven. Autor, qui *Tauralli* famæ consulere,
& famam sinistram ei impactam refellere, studuit. Et quid do-
ctiori *Metaphysices* magis est decorum, quam eos in notitiam
cujusque producere, qui hoc subtilitatum *Metaphysicarum* an-
trum, veluti *Augiæ* stabulum, repurgare laudabili conatu jam
dudum instituerunt? *Nic. Taurellus* in hæc reformatori-
bus merito nomen suum fuit professus, Medicinæ quondam
& Philosophiæ in *Altorfina* Academia Doctor. Ut atheis-
mus ei exprobraretur, in causa potissimum erat *Tauralli*
Synopsis Metaphysices Aristotelis, quam atheismo infectam cre-
diderat *Zacharias Victor* in *Topica* sua. *Synopsis* illa, a Ven. *Fuer-
erlino* perlecta, ingenerabat longe aliam sententiam. Ipse Autor,
ea lectitata, in eam veniebat sententiam, defendendum omnino
esse *Taurellum*, pietatemque ipsius erga Deum injuste in dubium
fuisse revocatam. Quare ante quinquennium *Synopsis Apolo-
gie pro Taurello* conscripsit, edidit, & in publica eruditorum
Disputatione examini opponentium subjecit. Deinde recuden-
dam curavit *Tauralli Synopsis Metaphysices Aristotelis*, Anno-
tationibus subjectis suis, iisque selectioribus, ut lectores ex inte-
gra scripti compage de *Fuererlinianis* vel defensionibus, vel ex-
cusationibus, ferre possent judicium. *Jacobus Martinus* in *Par-
titionibus & Quæstionibus Metaphysicis Taurellum* sæpe refuta-
vit.

vit. Ex his ea, quæ ad *Taurellum* pertinent, investigavit distincte Ven. Autor, & uberiorem *Taurelli* defensionem meditatus, hanc Dissertationem conscripsit apologeticam, cujus *Scctio prior* est historica, *posterior* autem philosophica. Hæc est origo libri hujus, cujus potiora jam delibabimus. Vitam *Taurelli* jam edidit *D. Jo. Jac. Baierus*, Altorfinus olim Medicus, nuper demum defunctus, qui in *Biographiis Professorum Medicina, qui in Academia Altorfina unquam vixerunt*, primo loco *Taurelli* vitam, ex scriptis ipsius quam maxime & singulari studio collectam, una cum scriptorum catalogo, exhibuit. Spicilegium nunc additur & sicilimentum. *Taurelli* nomen germanicum fuit *Oechslein*. Unde natus fuit versus: *Corpore Taurellus, Taurus es ingenio*. Ipse A. 1575 Basileæ Doctor fuit creatus Medicinæ, natus Monte Bellicardo. A. 1579 vicarius fuit Basileæ *Jf. Kelleri* Professor. Religionis fuit Helveticæ seu Reformatæ. *Aristotelis* doctrinas & errores ejicere ex animo statuit, omnique conatu fuit enilus. Retinuit tamen, meliora substituere haud valens, dogmata nonnulla *Aristotelis* parum solida, minusque perspicua. Primus vero libertatem philosophandi in Germanicis Academiis adhibuit. Catalogus scriptorum *Taurelli* philosophicorum penes Editorem est quærendus. Accusatores *Taurelli* exstiterunt *Zach. Victor*, *Jacobus Martini*, *Scheiblerus*, *Calovius*, *Quensædus*, *Lampius*, *Læscherus*, *Geræius*, *Elswichius*, rati, eum de providentia divina minus recte sensisse: porro Theologi Heidelbergenses, *Gisb. Voetius*, Autores Recensionum innocuarum & *Læscherus*, *Geræius* & *Reimannus*, arbitrati, ipsum de attributis Deo perfectionibus minus curate docuisse. *Zacharias* ille *Victor* fuit ortu Waldeccensis, præceptore usus *Rudolpho Goclenio*, intimo suo posthæc amico, Stoicæ sectæ amator, lectione multorum librorum commendabilis, Corrector Sufati A. 1606, Theologiæ & Jurisprudentiæ peritus, Logicæ cum *Ramo* duas assignavit partes, Inventionem & Judicium, *Taurellum* putavit de providentia sequi placita *Epicuri*, Stoæ doctrinis paululum refragantem. *Taurellus* enim ex sententia adversariorum statuerat, mundum a Deo tam perfecte fuisse fabricatum, ut correctore ac defensore perpetuo haud sit opus, nisi forte

forte res humanæ, quippe varietati fortunæ subjectæ, providentiam exigant specialem. Innumeri Disputationum Academicarum scriptores atro carbone *Taurellum* notarunt, quorum bene multos excitat Editor. *Quirin. Reuterus, Barthol. Coppenius*, Theologi Academiz Heidelbergensis, vocant *Atheum illum Medicum*. Hosce secutus fuit *Gisbertus Voetius*. *Reimannus* in *Historia Atheismi* pag. 502 negat, a *Voetio Taurellum* ejusque doctrinas atheismi fuisse accusatas. Verum hic ostenditur contrarium. *Voetius* tamen atheismi definitionem & divisionem formavit tam laxam & latam, ut omnes, quotquot in metaphysicis & Theologia naturali vel revelata ipsi errare videbantur, dici possent *Athei*. At atheus est ille, qui, Deum haud existere, plane negat. Qui de uno & altero attributo, ac operationum divinarum modo, aliter ac alter statuit, num is ideo distincte docet, Deum haud dari? Qui temperantiam *Julii Caesaris* negat, num is ideo statuit, nullum existisse *Julium Casarem*? Nec tamen negamus, attributa divina ad essentiam Dei pertinere ita, ut ab ea removeri haud possint. Verum, ut unus est perspicacior & solidior altero, sic etiam plura accurate demonstrare potest attributa, quam alter. Sæpius tamen de vocabulis est lis & controversia, quibus nulla respondet solida notio. Nec id mirandum est, cum de *sanctitate Dei* notionem distinctam & satis late patentem paucissimi teneant. *Voetius* hic dicitur primus eorum, qui de atheismo, inspersis exemplis, peculiari scripto egerunt. Accusatio in *Taurellum* formata ab Autoribus Relationum innocuarum *A. 1701 pag. 196* est omnium formidolosissima. *Taurelliana* e contrario scripta laudarunt *Simon Sulzerus, Herm. ab Elrwich, Mich. Piccarrus, Jo. Vitenbogardus, Arminianus, P. Balus, Antonius a Sotomajor, G. G. Leibnitius, Immanuel Weberus, Jac. Bruckerus*, alique. Si numero sentientium esset pugnandum, *Taurellus* foret jam plene absolutus. Sed rationibus allatis quoque idem erat absolvendus, quæ *Sectione II* philosophica copiose proferuntur. Autor *Atheos* dispescit in apertos atque occultos. Ad posteriores refert *Epicurum & Spinozam*. Distinctionem inter directos & indirectos omnem rejicit. Athei consequentiales nostra ætate vocantur *Deista*.

Pag. 9.

14 seq.

19 seq.

24.

25 seq.

30 seq.

37.

Quæ-

- Quæstio igitur semper recurrit, an Deista sententiæ suæ erroneæ de providentia ac retributione Dei æquissima nexum recte introspiciat, ejusque momentum intelligat, cum doctrina de existentia summi Numinis comparatum. Si qui minus nexum illum introspiciunt, ipsi non sunt athei; doctrina autem ipsorum atheismo favet. Posterius debite est demonstrandum, haud ex tripode pronuntiandum, centenaque repetitione crepandum. Grammaticum & verborum expositorem hæc demonstratio respuit; Philosophum sobrii & solidi judicii illa requirit. *Taurellus* ab atheismo fuit immunis, eo quod fuit Christianus, in honorem religionis Christianæ ab *Aristotele* suo recessit, trinitatis dogma pro vero habuit, peccatum originis & satisfactionum Christi pro nobis admisit. Erravit sane, sed erravit haud tam inclementer, quam plurimi sentiunt. At providentiam Dei haud sustulit, quin potius eam adversus *Aristotelem* aliosque vindicavit. *Taurellus* conciso admodum & sententioso stilo objectiones, sæpe sine addita expressa objectionis nota, proponit, quæ facillime ipsius videantur sententiæ, nisi subsequens responsio atque attendita & iterata lectio docerent, ipsas esse nil nisi objectiones. De concursu Dei circa res creatas erudite Autor differit. Immensitatem, infinitatem, & omnipræsentiam, propugnavit *Taurellus*, tantum abest, ut eas Dei perfectiones in dubium revocaverit. Excusatur & purgatur, imo solide defenditur, *Taurellus*, cujus quoque liber subjunctus fuit, cui est inscriptio: *Synopsis Aristotelis Metaphysicæ, ad normam Christianæ religionis explicata, emendata, & completa, a Nicolao Taurello*. Editoris industria variis locis lucem affudit. Ipse monet, corpora, sub quibus Angeli apparuisse leguntur in Codice sacro, vera fuisse corpora, sensibilia, humanisque corporibus quoad partes externas similia. Oracula, nato Christo, haud desierunt, judice *Rabenero*, aliisque. *Aristoteli* immerito Atheismi inuritur macula. Rev. Autor eam removet ex *Metaph. Lib. XII Cap. 7, 8*, variaque lectu jucunda adspersit.

Prodiere inde ab aliquot mensibus *Tomus II Supplementorum ad Acta nostra Sectiones priores sex.*

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Augusti Anno MDCCXXXVI.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ ΒΙΒΛΙΑ
ἑπτὰ. Xenophontis de Cyri Expeditione Libri septem.
Græca recognovit, cum Codicibus MSis & omnibus fere
libris editis contulit, plurimis in locis emendavit, versio-
nem Latinam reformavit, Observationibus suis, Tabula
Geographica, & Dissertatione, auxit & illustravit, No-
tas H. STEPHANI, LEUNCLAVII, Æ. PORTI, &
MURETI, recensitas & castigatas, variantium lectio-
num delectum, Indicesque necessarios, adjunxit
THOMAS HUTCHINSON.

Oxonii, e theatro Sheldoniano, 1735, 4 maj.

Alph. 3 plag. 21.

Cui splendidissimam *Cyropædia Xenophontis* editionem, A.
1727 publicatam, & a nobis recensitam in *Actis A. 1730 Mens.*
Jul. pag. 307, debemus, eidem nunc Viro doctissimo, *Thomæ*
Hutchinson, alterum *Xenophontis* Operum Volumen, quod *Cyri*
expeditionem complectitur, acceptum referimus. Satis fortasse
hunc *Tomum* laudasse jam videremur, si tantummodo confir-
maverimus, ad *prioris Voluminis* exemplum atque adeo for-
mam compositum esse hoc *alterum.* Sed, quo minus a lon-
giore nobis ejusdem laudatione temperare queamus, & ipsius
Operis splendor, & instituti nostri rationes, efficiunt. Præmis-
sa est pariter huic *Volumini* doctissima Dissertatio, in qua *Cel.*
Hutchinson partim de Autore *expeditionis Cyri,* quem *Xeno-*
phontem

phontem esse confirmat, partim de universo, quod Græci confecerunt, itinere, ubi ex Geographia eruditissime omnia, ab illis tacta, & in Tabula Geographica repræsentata, loca illustrantur, copiosius agit. In ipsis Græcis emendandis æque adhibuit omnes fere, quas habemus, hujus libri editiones, quæ melioris notæ feruntur. Insuper ad manus habuit Codicem manu scriptum, qui in Bibliotheca Etonensi asservatur, & cujus lectiones *Joannes Burtonus*, Collegii Etonensis socius, cum Cl. Editore communicavit. Cujus quidem Codicis beneficio lectionem vulgatam alias confirmavit, alias reliquit. Ex bene multis, quæ nunc accesserunt, Græcorum emendationibus pauca tantummodo in medium afferemus. *Pag. 201* pro ἐπιπολύ, quod vulgo legitur, rescripsit Autor ex Codice, quem laudavimus, Etonensi, ἐπιτοπολύ. *Pag. 38* libri editi legunt, οἱ δὲ πολέμιοι προσιόντων, τῶς μὲν ἡσύχαζον, sed lectionem, quam Noster exhibuit, προσιόντων, debemus eidem Codici. *Pag. 508* editiones pleræque exhibent δίκαια πάσχειν αὐτόν, pro quibus *Leunclavius* non dubitat scripsisse *Xenophontem* δὲν εἶαια πάσχειν αὐτόν. *Stephanus* annotavit, in quibusdam Codicibus legi, εἶα χρῆναι πάσχειν αὐτόν. Unde scribendum coniecit, εἶαια χρῆναι, quemadmodum & *Muretus* legit: sed, præeunte Codice suo, exprimendum curavit Cl. *Hutchinson* εἶαν χρῆναι πάσχειν αὐτόν. *Pag. 542* vulgo legitur, ἔτοι δὲ πρεῖχον ὡς δέκα σοῦδια, pro quo nunc est, ἔτοι δὲ ἀπείχον κ. τ. λ. Ibidem nunc habemus, ἂν πρὸς ἐκείνον ἦτε, cum vulgo esset ἦτε. *P. g. 558* pro προσελάσας, quod est in vulgatis, jam ex hoc ipso MSto Codice visitur προσελάσαι εἶπε. *Pag. 555* nunc repræsentatur, μεθ' ἡμέραν μὲν γὰρ ἐν ταῖς πορείαις ἠγεῖται τῆ στρατεύματος, pro quo adhuc editi habuerunt ἠγεῖσθαι. *Pag. 576* editiones optimæ ac pleræque legunt εἰδὲν ἂν ἐτι τοῖς πεπονημένοις ἀχθεσθαι. At nunc duce Codice hoc restituit Cl. Editor ἐτι τοῖς πεπονημένοις. *Pag. 377* in verbis, παρέχει δὲ ἡ θεὸς τοῖς σκηῖσσι ἀλφίται, ἄρτες, ὄνον, ἀργύρια, τραγῆματα, fide MSti nixus, nomen ἀργύρια ejecit. *Pag. 408* editi plerique omnes dant, οἱ μὲν ἄνδρες εἰ κρηνται πορείαν. Quemadmodum vero *Stephanus* & *Muretus* particulam εἰ in οἶδε vel ἔτοι vertendam censuerunt, sic eam, beneficio Codicis, plane omi-

omisit Noster, quod ipsum jam visum fuerat *Leunclavio*. Pag. 489 in editis libris visitur ἐκ ἐγγίγνετο τὰ ἱερὰ καλά, sed, vocem ultimam cum non agnoscat Codex MStus, eam ejecit Cl. *Hutchinson*, & cum hic, tum alibi, additam pro scholio habet. Pag. 433 ex eodem MSto vocem ἀρχων revocavit, & exhibuit, ὅτι ἀρχων αἰρεθεῖς κατημέλες. Pag. 456 editi perperam adhuc repræsentarunt, ἐπεὶ ἔτῳγε τέτ' ἔχεις, cujus loci scripturam integram ex MSto, inserta particula εἰ, hoc modo refert, ἐπεὶ εἰ ἔτῳγε τέτ' ἔχεις. Pag. 499 editiones quædam veteres dederunt, οἱ παραπλέοντες ἄσμενοι κατέχον, *Stephanus* vero & *Leunclavius* κατέπεμπεν. Sed elegantio rem nunc ex hoc eodem Codice demere datur scripturam κατήγον. Quodsi ope Codicis, quem usurpavit, manu exarati multis locis lectionem novam restituit, non minus idem Doctiss. *Hutchinson*, ingenio & conjecturis ductus, faciendum sibi, licet omnino pro modestia sua rarius, existinavit. Quo factum est, ut in non paucis locis verba nunc *Xenophontis* & elegantius & intellectui accommodatius legantur. Pag. 416 in plerisque editis reperitur μισθὸν τῆς σωτηρίας. At, quoniam Codex Etonensis μισθὸν τῆς ἀπορίας refert, levi mutatione reponendum duxit Doctiss. Editor μισθὸν τῆς πορείας, sensu sane & planissimo, & rei convenientissimo. Pag. 489 prius legebatur in plerisque editionibus, τὸς μὲν ἐπὶ τὸ δεξιὸν ἔπεμψεν, ipse vero Codex Etonensis legit ἐπέτρεφεν, pro quibus eleganter, licet ex conjectura, reposuit Noster ἐπέταξεν. Pag. 475 Aldina & Florentina editiones exhibent, ἰκανὸν μυρίοις ἀνδράποισ οἰκησις, *Leunclavius* cum aliis loco οἰκησις dat οἰκήσεων, sed, utroque relicto, Nostro placuit οἰῆσαι, præsertim cum idem jam *Stephano* in mentem venerit. Græcis *Xenophontis* verbis subjicitur æque, ac *priore Volumine*, interpretatio Græca, quam licet summo studio emendaverit correxeritque, non vult tamen propter *Amasæi* & *Leunclavii* merita in *Xenophontem* suam vocare. Interim non Latina solum illa est & elegans, verum etiam menti ipsius Autoris apprime respondet, ita quidem, ut palmam reddere dubiam non immerito videatur Viris, quos modo laudavimus, eruditissimis. In Annotationibus, insinam paginarum partem occupantibus, id egit Cl. *Hut-*

abinson, ut partim *H. Stephani*, *Leunclavii*, *Æ. Porti*, & *Muretii*, notas recenseret aut castigaret, partim ipsa Autoris verba ex diversitate lectionum restitueret, partim idiotismos & lectiones intellectu difficiliore, non omissis quoque penitus antiquitatum capitibus, explicaret. Hinc eodem, quo in *priore Volumine*, modo instituit rationes, &, quæ a Cl. *Rapheio* ex *Xenophonte* ad illustrandam N. T. G. dictionem notata fuerant, sedulo ac diligenter observat. Accuratissime pariter differentiam verborum apud Græcos mediorem & activorum hinc inde evoluit, & sententiam *Ludolphi Kusteri* de hoc argumento non laudat solum, sed & egregie confirmat. Quem admodum vero id negotii sibi datum credidit, ut ex Annotationibus non eruditi magis, quam tirones, proficere possent, sic eo omnem contulit industriam, ut utrique generi pro virili satisfaceret. Addenda & corrigenda, ad calcem *Voluminis* exhibita, proxime sequuntur duo Indices, quorum primus mensurarum & ponderum, de quibus facta est in *Expeditione Cyri* mentio, exponit nomina, alter vero exhibet res memorabiles. Paucis adhuc monendum ducimus, varias lectiones Codicis MSti Regiæ Bibliothecæ Parisiensis n. 2535, cum editione *Henr. Stephani* A. 1581 collati, ipsi Operi præmissas esse, quoniam, licet beneficio Cel. *Bernardi Montfaucon* transmissæ, ferius tamen allatæ fuerunt, quam ut suis quæque locis inferi potuissent. Dolet etiam Cl. Editor, & nos cum ipso dolemus, spem ipsius de impetrando exemplari *Xenophonteo*, quod in Bibliotheca latet *Vinariensi*, interceptam, aut saltem dilatam esse.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΑΓΗΣΙΛΑΟΝ
τὸν Βασιλέα. *Xenophontis de Agesilao Rege Oratio. Græca recognovit, cum Codice MSto Harlejano & omnibus fere libris editis contulit, plurimis in locis emendavit, versionem Latinam reformavit, Observationibus suis auxit & illustravit, Notas H. STEPHANI, LEUNCLAVII, Æ. PORTI, recensitas & castigatas, varian-
tium lectionum delectum, Indicesque necessarios, ad-
junxit THOMAS HUTCHINSON.*

Oxonii,

Oxonii, e theatro Sheldoniano, 1735, 4 maj.

Plag. 13.

Quæ jam nunc de *Xenophontis* libro, qui est de *Cyri expeditione*, eoque a Cl. *Thoma Hutchinson* edito, diximus, hæc ipsa etiam de Oratione *Agefilao* Regi scripta a *Xenophonte*, ejusque hac editione, dicta esse volumus. Nam, quemadmodum Cl. Editori non alienum est visum, *Cyri* expeditionem & *Agefilai* laudes uno legi in Volumine, sic in utroque Opere denuo evulgando idem institutum, eandem tenuit rationem. Itaque eo breviores nunc erimus in percensenda hac *Xenophontis* Oratione de *Agefilao*, quod, sive interpretationem Latinam, sive Annotationes spectes Cl. Autoris, idem ipsis prætium, quod superiori Volumini, statuendum esse pronuntiamus. Quoniam vero in hoc quoque libello emendando usus est Codice quodam MSto *Harlejano*, cujus copiam ipsi fecit Comes Oxoniensis, pauca licebit jam exempla proferre, quæ hujus Codicis ope Noster emendavit. Itaque pag. 32 ex hoc Codice reposuit *συνέβαλον*, cujus loco hæctenus vulgati libri scripserunt *συνέβαλλον*. Pag. 50 in editionibus *Aldina*, *Florentina*, & *Leunclavii*, legitur, *ὀρμώμενοι εὐπετῶν τοῖς Κορινθίοις ἐγίγοντο*, quod vero in *συνεγίγοντο* mutandum putarunt *Stephanus* & *Leunclavius*. Sed placet Editori lectio autoritate MSti munita, qua *παρεγίγοντο* exhibetur. Pag. 65 pro *πολυκαρότατος*, quod vulgo scribitur, ex Codice revocavit *πολυπαιετώτατος*, quamvis, utramque vocem Lexicographis ignotam esse, largiatur. Pag. 12 pro vulgari *ἀλίσκοιεν*, jussu Codicis restituit *ἀλίσκοιτο*. Pag. 45 verbis *ὡς γὰρ τῷ στρατεύεσθαι αὐτόν*, ex MSto addidit vocem *αὐτόν*, quæ in libris editis deest. Eadem ratione pag. 68 *ὅς δὲ δειλωσόμενος* inseruit *τὴν Ελλάδα*. Pag. 74 omnes editi sine sentu legerunt, *τείχη ἀνάλωτα ἠττάσθαι ὑπὸ πολέμιων*. Sed optime nunc ceriuntur ex laudato Codice pro *ἠτῶσθαι*, quod est vulgatum, *κτῶσθαι*. Addendis huic orationi subjicitur rerum notatu digniorum Index satis copiosus.

HISTOIRE LITTÉRAIRE DE LA FRANCE &c.

L. c.

Uu 3

HISTO-

HISTORIA LITERARIA GALLIÆ, IN
 qua agitur de origine & progressu, decremento & in-
 stauratione scientiarum in Gallia & Franco-Gallia, de
 ingenio Gallorum, ac studio, quo in literas quovis Seculo
 incubuerunt, de priscis scholis, de Academiarum in Gal-
 lia institutione, de primariis Collegiis, de societatibus
 scientiarum literarumque elegantiorum, de præstantis-
 simis Bibliothecis veteribus & recentioribus, de Typo-
 graphiis celebrioribus, ac de rebus in universum omni-
 bus, quæ ad literas spectant, una cum Elogiis historicis
 Gallorum Franco-Gallorumque, meritis in eas illu-
 strium, enumeratione Chronologica scriptorum, animad-
 versionibus historicis ac criticis in alicujus momenti
 Opera, editionumque recensione, Autoribus denique
 laudatis. Opera Monachorum Ordinis S. Be-
 nedicti ex congregatione S. Mauri.

TOMUS I.

Parisiis, apud Osmont, Huart, &c. 1733, 4 maj.

P. I Alph. 2 plag. 8. P. II Alph. 2 plag. 15½, Præf.
 & Index Editionum Plag. 8.

Magnum opus est atque arduum, stupendique plane labo-
 ris, cui manus admoverunt eruditissimi homines; ita
 tamen comparatum, ut, si prosperos habeat successus, tum
 splendorem nominis *Benedictinæ* sodalitatis, tum rei com-
 moda literariæ, multis omnino modis sit amplificaturum.
 Perspexerunt insignem ejus utilitatem pridem *Lubbaus*, *Ja-
 cobusque*, Carmelitarum socius, atque item alius e recen-
 tioribus, notionemque ejus animo informarunt. quin & par-
 tes quasdam ac veluti membra affabre effinxerunt, *Mainius*,
Verderius, *Bulleus*, *Chevillierius*, *Caillius*, *Sammaritanus*,
Thuanus, *Tessierius*, *Perraltus*, alii. Nemo tamen unus
 fuit, qui non, immensa rerum copia, laborisque tam varii ac
 multiplicis magnitudine, e longinquo ostensa, animum de-
 spon-

sponderet deterritus, ac de sua perficiendi operis facultate desperaret. At enim, quo majora quæ remoram injicere poterant, impedimenta erant, tanto sese magis exstimulari gloria patriæ senserunt Autores, civitatisque literatæ emolumentis, igniculis veluti subjectis, inflammari, adeo, ut sese suasque vires ipsimet superasse videantur. Ut igitur de instituti ratione paulo fusius exponamus, primum omnium sciendum est, unumquemque e Gallis ac Franco-Gallis, nomen qui suum quodam saltem modo scriptis consecravit, sive supersint illa, sive interciderint temporum injuria, locum hic habiturum esse. Quin imo ad VI usque Seculum ii quoque laudabuntur, qui non scriptis quidem, at certe rebus præclare gestis, scientiæque fama, inclaruerunt. Eruditis e Gallica gente exteri etiam accensebuntur, dum quandam modo vitæ partem in Gallia exegerint, fatoque suo ibi sint functi. Atque ex ea re *Irenæi* & *Lactantii* habebitur ratio, omissis contra *Athanasio*, *Hieronimo*, *Oribasio*, aliis, haud diu satis inter Gallos commemoratis. Cum autem Gallia olim latissime patuerit, a Pyrenæis inde montibus, Alpibusque, ad Rhenum usque Oceanumque porrecta, consultum putarunt Nostri per VIII priora Secula veteribus eam limitibus continere. Ab XI autem Seculo Diocæsin Trevirensis, una cum Moguntina Coloniensisque Metropolitibus, earumque Episcopis, uti dicuntur, suffraganeis, nec non Basileensem, Ebrødunensem, Aventicensem, sive Laufannensem, Germanis reliquerunt; Argentoratensem autem, quæ semel iterumque Gallorum fuit subjecta imperio, cum Leodiensi, Mechlinientem denique Episcopatum, & Ultrajectinum, a Seculo XIV sibi vindicarunt, Lotharingiam, Sabaudiam, Genevam, non minus sibi asserentes. Quantancumque etiam operam navarunt Autores, neminem ut intactum dimitterent, qui meritis suis fuerit illustris, vix tamen ac ne vix quidem plurimorum saltem mentionem injectam esse spondent, cum optimorum hominum virtutibus digni subinde laudatores defuerint. Ordo ab ipsorum ferie temporum oblati, quem sequerentur, optimus est visus; adeoque quodvis Seculum eos dabit, qui vel eodem vitam finiverunt vel, sicubi de eo non constet, tum temporis inclaruisse commemorantur.

rantur. In Historia ita verfabuntur, ut vitæ scriptorumque imprimis rationem habeant: in quibus tum ad ordinem, quo ea se exceperunt, causasque & occasionem illorum elaborandorum, materiam denique, attendent, tum dubia, subjecta, atque deperdita, enarrabunt; ac, quid de scribendi ratione judicaverint eruditi, editionum etiam quæ sint optimæ, docebunt. Vitam dum exponunt, nihil odio aut gratiæ daturos se esse, promittunt, candide commemoraturi, quicquid ad ingenium scriptoris pernoscendum spectat, ac vel nobilitavit eum, vel labe quadam & macula adpersit. Scripta, si merentur, recensentur fufius, procul tamen amandata Casuistarum, uti vulgo audiunt, Myfticorumque turba, qui a Seculo XVI orbem scriptis onerarunt. Contra, Acta Martyrum, Sanctorumque vitæ, sed caute, commemorabuntur, si a Gallis, vel in Gallia faltem, fuerint scriptæ. Actis Conciliorum, Canonibusque, ordine temporis servato, locus erit. Reliqua, quæ præstituri sunt, ipse Operis index conducet. Quemadmodum vero magna negotia magnis adjutoribus egent, ita eruditorum, omnium ordinum, opes subsidiaque sibi modeste expetunt Auctores, in eamque rem nominant complures, qui studio industriaque singulari suppetias ipsis tulerunt, digni omnino, quorum exemplo alii ad honesta ejusmodi officia præstanda excitentur. Et hæc quidem de instituti ratione: jam ad rem ipsam convertamur. Ac primum quidem omnium, quis literarum status temporibus ante C. N. in Gallia fuerit, inquirunt Auctores. Atque hoc loco non posse se in eorum concedere sententiam profitentur, qui Græciam ipsam, communem illam, qualis magno consensu habetur, literarum parentem, sua Gallis ornamenta debere affirmant, cum hi contra maximam, quarum laude florebant, scientiarum partem Græcis acceptam retulerint: quanquam Gallos, summæ genus solertiæ, in Philosophiam prius dedita opera incubuisse, quam Græcos, *Clemente Alexandrino* teste negari nequit. Utcunque autem obscura sint initia, id certum est, *Mercurio*, Regi olim suo, si *Chronico Alexandrino* fides est, tanquam mercaturæ auctori, artiumque amplificatori, tum *Herculi*, rei militaris, arguteque loquendi, *Apollini*, Medicæ artis inventori, *Minerva* denique,

inque, bonarum auctori artium, divinos habuisse honores, atque in Theologia sublimius quid consecratos esse. Cum enim ab reliquarum commercio gentium sejuncti fuerint, Philosophiam una cum aliis artibus domi natam, ac a Britannis præter horridum illum homines immolandi ritum nihil derivatum esse, admodum probabile est. Græcis literis usos esse Gallos, *Cæsar* affirmat. Neque audiendus est *Hotomannus*, qui vocem *Græcis* apud *Cæsarem* nulla Codicum auctoritate nixus, expungit, multoque minus *Bouterous*, ut qui Romanas in numis literas ostendit quidem, sed antiquitatem eorum non demonstrat. Ceterum mixtus Romanis literis Græcus Gallorum character, Romano sese inter illos priorem esse, abunde loquitur. Quo tempore Galli scribendi artem acceperint, certis omnino argumentis confici nequit. Sive enim a Phocensibus tradita, sive ex Asia in Europam literarum hæc secreta inventa fuisse, quis contendat, utrinque difficultatibus premi se sentiet, quamvis priori conjecturæ minores obstant. Quæ de variis scribendi modis, tabulis ligneis, cereis, membrana, papiro, aliis, hoc loco afferunt, digna sunt, quæ ab harum rerum curiosis legantur. Sequitur nunc concinna Bardorum, Vatum, quæ cum Eubagibus iidem sunt, Druidarumque, historia, quos, tanquam divinarum humanarumque rerum interpretes, ob animorum immortalitatem, a transmigratione admodum diversam, suis in scholis traditam, celebrant Auctores, quibus tamen, cum nota sint, recensendis non immorabimur. Seculo ante Christum natum fere VI Phocensium colonia ad Massiliam appulsa, Ionicis legibus ac institutis, atque iis quidem, ut paterent omnibus, publice propositis, utebatur. Tum vero scholas aperiebat, in quibus literarum quicquid est, tanto hominum docebatur concursu, ut Romani Massiliam ipsis subinde Athenis anteferrent, Græci autem certatim eo confluerent. Hinc coloniam per omnem Galliam missæ, scholæ Druidarum novis donatæ doctoribus, id quod Narbone, Corbilonne, Arelati, Viennæ, Augustoduni, Lugduni, Nemausi, Tolosæ, Burdegali, quin in universa Gallia Narbonensi factum est; quam Cis-Alpina, Galatia, Celtiberia, hac in re haud ita multo

post laudabili conatu emulabantur. Græca lingua, Rhodanum transiens, in Celtica non minus, quam jam antea in Narbonensi, Gallia floruit, Romanam autem ab victrice hac gente in Galliam illatam fuisse, constat inter omnes. Celticæ obscuræ sunt origines, quam rejectis aliorum opinionibus eruditorum, ab ipsa gentium dispersione Babylonica arcessunt Autores, atque ad Britannicæ magnæ linguam propius accedere disputant. Ex hac non modo, verum etiam Græca, Latina, & Francica hodierna, orta est Franco-Gallica. Ordinem studiorum illis temporibus multo alium fuisse atque his nostris, ex illustri *Petronii* loco liquet. Plurimi eloquentiæ Latinæ forensi operam dabant; magis tamen ore, quam scriptis, patriæ suæ inservientes. Hi, quorum vitas & scripta recensent Autores, hi fere sunt: *Pysbeas*, Philosophus, Astronomus, & Geographus; *Euthymenes*, Geographus & Historicus, *Eratosthenes*, Philosophus & Historicus, non *Cyreneus* ille, qui hujus famam nominis sui splendore propemodum obscuravit, sed alius quidam, illo, integro fere Seculo, junior. Autor est Historiæ Galaticæ, a *Stephano Byzantino* præter rem tributæ *Cyrenæo*, utpote qui plures ante pugnam, inter Prusiam & Attalum pugnatam, annos mortuus est. Sequuntur *Lucius Plotius*, Rhetor, *Marc. Ant. Gnipho*, Romæ eloquentiæ & humaniorum literarum doctor, *Valerius Cato*, Poeta & Grammaticus, *Q. Roscius*, Comædus, *Divitiacus*, Philosophus, *Cajus Valerius Procellus*, Cæsaris Legatus, *Felon* & *Cyareus*, Astronomi & Mathematici, *Corn. Gallus*, Poeta, *P. Terentius Varro*, Poeta & Historicus, denique *Trogus Pompejus*, Historicus. Seculo a C. N. primo, non adeo magna in literis mutatio facta. Suus iisdem pariter atque bonis artibus manebat honos, quibus nec cultores deerant, nec tutores. Numerum scholarum hoc tempore insignem fuisse, perquam est probabile. Narboni enim, Arelati, Viennæ, aliis civitatibus, & hac in re cum Massilia, Augustodunoque, emulationem intercessisse, dubitari nequit. Id certum est, literatis eas hominibus abundasse omnino. Quantum inter artes sculptoria floruerint ac statuaria, vel unus suo probat exemplo *Zanadoxus*. Ceterum eloquentia

tia labi quodammodo ac decrefcere, cujus rei caufas *Quinti-*
Jianus percentet, ac refituta quantumvis alio longe atque an-
 tea habitu incedere. Viri illuftrcs, qui hoc feculo claruerunt,
 hi funt: *Vibius Gallus, Ofcus, Agrotas, Oratores, Patavus,*
Caffor, Rhetores, Germanicus-Cafar, Vostenus Montanus, O-
rator, Jul. Montanus, Poeta, Jul. Gracivus, Philofophus,
Claudius, Imperator, Julius Florus, Orator, Clodius Quiri-
malis, Urfulus, feu Surculus, Rhetores, Domitius Afer, Ora-
tor, Petronius, Poeta, Demofthomes, Crinus, Charinus, Me-
dicus, Ebutius Liberalis, Philofophus, Gabintanus, Rhetor,
Julius Secundus, Marcus Afer, Oratores, Antonius Primus,
Poeta; Sabrius Rufus, orator, Artanus, J. C. C. C. Jul. A-
gricola. Adhuc Philofophiam tantum humanam traditam vi-
 dimus. Jam feculo fecundo rerum facrarum, a Paganifimi
 ifordibus perpurgarum, memoria fublit. *Porbinus, Irenaeus,*
alii, Polycarpi difcipuli, doctrinae puriori propagandae magno
cum fuceffu ftudebant: qui quidem hoc minus mirandus eft,
quo magis Gallorum animi doctrinis quibusdani, a Chriftia-
na non admodum remotis, jam dum erant imbuti. Hac di-
fvina luce circumfufi, ardentiori bonarem artium colendarum
ftudio flagrabant. Graeca tum ufus elfe lingua, cum Irenaeus
doceret Lugduni, fcripta ejus, Graeco exarata fermone, docebat.
Vix enim credibile eft, id quod nonnullis videtur eruditis,
Latinae jam dum facta elfe. Inquinatam autem illam fuisse,
ac peregrinaram mixtione vocum corruptam, extra omne
dubium eft. Quot novi cogebantur coetus, tot inflitutas
fuiife dixeris fcolas, in quibus tamen fides ex facris lite-
ris corroborandae ratio ac via maxime offendebarur. Nam
ante IV a N. C. feculum Rhetoricam, Poefin, Dialécticam, Phi-
lofophiam, Mathefin, in fcholis publicis traditas elfe, vix pro-
bari potefit. Ipli etiam Epifcopi, quanquam a reliquis, exce-
pta Eloquencia, rudis deftituti, voce nihilo minus ac fcriptis
coetus fanctoris commoda egregie promovebant. Scholae
florentiffimae doctores haud adeo multos dederunt. Plurimi
enim jam feculo I vixerunt. Autores percentuerunt fequen-
tes, Paulinum, Senatorem, Geminium, Rufinum, Oratores,

Abascantium, Salvium Liberalem, Medicos, Sentium Augustinum, Poetam, L. Ann. Jul. Florum, Historicum & Poetam, Favorinum, Historicum, Philosophum atque Oratorem, Menecratem, JCum, Titum Antoninum, Imperatorem, Frontanem, Oratorem, Charvolacum & Zenobem, JCtos. Hos excipit brevis de Lugdunensibus martyribus relatio, nec non recensio Epistolæ Lugdunensis ac Viennensis cœtus ad fratres in Asia ac Phrygia, qua de iis exponunt; tum *Faustus* commemoratur, Actorum Martyrii *Ando-hi* & sodalium scriptor. Prioris Concilii Lugdunensis, quo statuebatur, paschatis festum die Dominica celebrandum esse, acta recensentur, atque illud, quo *Valentinus & Marcon* damnati dicuntur, inter ficta numeratur. Dum res literarias Seculi *terti* enarrare influitunt Autores, multi sunt in eo, ut, quos sacræ literæ fecerint progressus, fecerunt autem multos, liquido appareat: quos qui cognoscere avert, hos ad illorum temporum historias ablegamus. Deteriori longe loco bonæ fuerunt literæ, satis habentes, quod fortuna, quacum conflictatæ sunt, perquam adversa, non penitus fuerint prostratæ. Ecquid enim sperare poterant sub *Caracalla*, Musis infesto, ecquid Gallia ipsa nunc discerpta in partes, nunc ægre in unum coalescente, mox exterarum gentium impressionibus factis iterum dilacerata? At reviviscere quodammodo videbantur, cum Imperatores Treviris sedem figerent, urbemque, olim jam non ignobilem, locupletem magis ac opulentam redditam, adeo ornarent, ut cum Roma ipsa fere contendere de principatu suo modo posset. Utcunque hæc erant, Augustodunenses scholæ aliquantum de splendore suo remittebant, Trevirensi ceteroquin nulla in re concedentes. Quicquid autem damni fecerant, *Constantii Chlari* opera resarciebatur abunde. Ceterum iniquo literarum, uti sanctiorum, sic etiam humaniorum, fato factum est, ut optima præstantissimorum ingeniorum monumenta maximam partem perirent; ex quorum, ad nos quidem propagatorum, numero si judicare vellemus, næ parum omnino, quod ejus ætatis dignitatem tueretur, actum esse, existimari poterat. Suis, quæ inde ad sese derivarunt, emolumentis contenti
homi-

homines, qua ratione memoria eorum posteritati traderetur, perparum fuere solliciti. Nobis proinde sufficiat vel nomina eorum adduxisse, de quorum vita scriptisque Autores uberius exponunt, *Irenaei* nempe, *Antonii Caracallae*, Imperatoris, *Cajii*, Episcopi, *Hippolyti*, *Jul. Tisiani*, Geographi, Oratoris, & Rhetoris, *Faustini*, Episcopi Lugdunensis, *S. Martialis*, primi Lemovicensium Episcopi, *Sexti Julii Saturnini*, tyranni, Probo imperante, *M. Aur. Cari*, Imperatoris, *M. Aur. Numeriani*, Imperatoris, *S. Eugenio*, Martyris, *Cl. Mamertini*, Oratoris, *S. Genesii*, Martyris Arelatensis. Declarato generatim statu reipublicae Gallicae Seculo quarto, Autores scholarum injiciunt mentionem celebrium. Trevirensis ob forensis Oratoriae cultum maxime erat illustris. Burdegalensem inter, ab *Aufonio* celebratam, Augustodunensem, itemque Tolosanam, magna intercedebat aemulatio. Insignem profecto hoc Seculum proventum Poetarum, Oratorum, Rhetorum, tulit, pauciores autem Historicos. Utcunque est, Eloquentia magnam facilitatis, ac ingenuae pulchritudinis, fecit detrimentum. Horridiuscula Poesis, nec tam leniter fluens, quam anterioribus Seculis. Unica fere Historia maximam partem eodem, quo antehac, loco constitit, non tamen injuriarum, quas tempora, difficilia subinde, inferunt, plane inexpectata. His, quae pro instituti ratione breviter delineavimus, ampliore dicendi genere ulterius deductis, ad res ecclesiasticas convertuntur Autores; ac doctorum pugnas & certamina pro tuenda doctrina puriori, tum victorias etiam, uberius enarrant, simul autem, pro eo ac par est, dolent, tantum elucubratissimorum numerum scriptorum intercidisse. Ii vero, quorum ingenii monumenta aetatem tulerunt, vel secus, hi sunt: *Eumenius* Rhetor, atque item Orator, *Massus*, Episcopus Parisiensis, Anonymus, *Claudii Mamertini* discipulus, *Constantini* laudibus clarus. Invidit in haec tempora Concilium Arelatense primum. Sequuntur *Cacilius Argicius Arborius*, Astronomus & Philosophus, *S. Reticus*, Augustodunensis Episcopus, Grammaticorum Burdegalensium delectus, *Thalassus* nimirum, *Phœbitius*, *Concordius*, *Macrinus*, *Sucuro*, *Lactantius*,

tius, Orator, ac defensor ecclesiæ; Anonymus Poeta Christianus, cujus extat de laudibus Domini carmen; *Emilius Magnus Arborius*, Rhetor; *Constantinus junior*, Imperator, Orator Anonymus, Monodix in *Constantinum* Autor, *Tiberianus*, Gallorum præfectus, *Leontius*, *Jucundus*, & *Glabrio*, Grammatici, quorum tempore primum Coloniz, Concilium coactum est, *S. Maximinus*, Episcopus Trevirensis, *Luciolus*, *Minervius*, & *Staphylus*, Rhetores, qua fere ætate secundum Arelatenſe Concilium commemoratur, primumque Biterrenſe; *Gennadius*, Orator, *Crispus*, *Urbicus*, *Herculanus*, Grammatici, *Paulinus*, Trevirensis Episcopus & Confessor, *Attius Patra*, Rhetor, *Fiberius Victor Minervius*, Orator & Rhetor, *Exuperantius* Rhetor, & *Citarius*, Grammaticus; quo circiter tempore primum *Lutetis* Concilium fuisse coactum perhibetur; *Paulus*, Episcopus Parisiensis, *Saturninus*, Arelatenſis, *Alcimus*, Historicus, Orator & Poeta, *Sedatus*, Rhetor, *Hilaris*, Pictaviensis Episcopus, *Heliodorus*, Presbyter Pictaviensis, *Salustius*, Gallorum præfectus, *Claudius Mamertinus*, Orator, *Hellepontius*, Orator, & Philosophus, *Censorius Atticus Agricius*, Rhetor, *Attius Tiro Delphidius*, Rhetor, Orator, & Poeta, *Ammonius Anastasius*, *Ursulus*, & *Harmonius*, Grammatici, quo tempore primam *Valentia* concilium celebratum est; *Theodorus*, *Ansonius*, Medicus, *Marcellus*, Grammaticus, *Nepotianus*, Rhetor, & Grammaticus, *Justus*, *Hilarii* discipulus, *Eutropius*, Historicus, *Victorius*, Grammaticus, *Dynamius*, Rhetor, *Gratianus*, Imperator, sub quo primum Burdegalenſe Concilium habitum; *S. Servatius*, sive *Sabbatius*, *Theon* & *Proculus*, Poeta, *Siburus*, Præfectus prætorio, *Parmenianus*, Donatista, *S. Justus*, Episcopus Lugdunenſis, *Icarius*, Comes Orientis, *Afranius Syagrius*, Poeta, *Valentinianus II*, Imperator, sub quo primum Nemaufenſe Concilium habebatur, *S. Phobatus*, Episcopus Aginensis, *Ansonius*, Rhetor, Orator, & poeta, *Paulus*, Rhetor, & Poeta, *Gregorius*, Præfectus Gallorum, *Rufinus*, Anonymus, homo literatus, cujus apud *Symmachum* mentio fit, *S. Ambrosius*, Episcopus Mediolanenſis, *S. Martinus*, Episcopus Turo-

MENSIS AUGUSTI A. MDCCXXXVI. 351

Turonensis, *Tetradius*, Poeta, *Latinus Pacatus Drepanius*, Orator & Poeta, *Palladius*, Rhetor, *Sulpicius Alexander*, Historicus. Et hæc fere sunt magnorum atque illustrium partem hominum nomina, quorum historiam, res gestas, scripta, enarrarunt hoc *Tomo* Autores, tanta cura, atque tam ample, ut nos, indice tantum digito eos demonstrasse, satis habeamus.

MEMOIRES DU CHEVALIER D'ARVIEUX,
recueillis par le P. JEAN BAPTISTE
LABAT.

h. e.

COMMENTARII HISTORICI EQUITIS
DE ARVIEUX, publicati a P. JO. BAPTISTA LABATO.

Tomus VI.

Parisiis, sumptibus Caroli Jo. Bapt. Delepine, 1735, 12.
Alph. 6 plag. 2.

Collectæ sunt hæc Commentationes Itinerariæ, Historico-Geographicæ, a R. P. *Labato* ex schedis Equitis *d'Arvieux*, Legati olim Regis Galliarum Constantinopolitani extra ordinem, & Consulis Aleppensis, Algeritani, ac Tripolitani, nationis Gallicæ, quibus itinera ejus Constantinopolitana, aliaque in Asiam, Syriam, Palæstinam, Barbariam, describuntur, Regiones quoque illæ, & incolarum mores ac consuetudines, commercia, regiminis status, historia naturalis, alii eventus considerabiles, narrantur. Divisæ sunt in *sex Partes*, & ordine antonum digestæ, ex quibus præcipuas notabimus res generatim in iis occurrentes, cum speciales locorum descriptiones & historiarum in ipso libro hoc elegantissimo legi debeant ac mereantur. *Primus* igitur *Tomus* complectitur primum Illustris Viri iter Massilia Smyrnæ susceptum, quod copiose describit, ac dein porro in Ægyptum A. 1658, quæ in Regionem, & urbes celebres, Alexandriam, ac Damiettam, fute delineat. Excurius

Pag.
77 — 114.
148.
174 — 231.

- Pag. 258. cursus quoque ejus in Palæstinam memoratur, ac in eo urbium Tyri, Acræ, vel Ptolemaidis, Seydæ, vel Sidonis, & ejus
 269. commercii, descriptiones sunt notabiles. Porro historia Principis Druzorum Fekherdin, item Principis Melhem Maon, &
 294. 463. ejus successorum & Bassarum, sive gubernatorum quarundam
 357. harum urbium, modus regiminis tyrannici, exponitur. *Secundus*
 379. 438. *continet itinera, quæ Vir Illustris suscepit in Galilæam, Samariam, Judæam, Palæstinam, & ad Loca sancta, ac in iis urbium Ramæ, Gazæ, Ascalonis, Hierosolymæ, lectu dignissimæ descriptiones occurrunt. Hic de Ecclesia S. Salvatoris, sive sepulchri, & ceremoniis in ea observatis, de ordine S. sepulchri, & ejus Equitibus, quomodo recipiantur, privilegiis horum Equitum, agitur. Porro excursiones referuntur ad Jordanum, mare mortuum, ad urbes Bethlehemi, Hebronis, in desertum Sabæ & S. Joannis, montem Carmel, ad urbem Nazareth, Saffetam, Barutum, sive Berytum, Tripolin Syriæ, Damascum a monte Libano, quæ loca describuntur singula amplissime.*
 23. 46. *Tomo tertio profectio Viri Illustris exponitur ad Turabegum, Principem Arabum Montis Carmel, cujus aula & regimen describitur. Hoc iter jam A. 1718 a doctissimo Roquio editum separatim fuit, unde descriptionem morum ac consuetudinum Arabiæ desertæ incolarum copiosam petas. Ex quo apparet, Arabes illos Bedouinos sive campestres non adeo brutos ac ab omni humanitate sejunctos, stupidos, ignorantes homines, aut improbos, esse, si ea legantur, quæ tota hac parte fusc observata sunt de Arabum Religione, de hospitalitate in eorum campis, & subditorum in pagis, de illorum moribus, de honore, quem barbæ exhibent in juramentis, de eorum justitia & jure, de illorum occupationibus, de eorum habitationibus subtentoriis, de eorum vestitu, de eorum oblectamentis, de illorum Medicina, & usu ejus fere nullo ob temperantiam. Tomus quartus complectitur descriptionem Geographicam & Politicam urbis & Regni Tuneti sive Tunis vulgo dicti, modum regiminis per Day Principem ac Ministros, consuetudines varias regionis illius, iter Constantinopolitanum, Regis jussu susceptum, urbem Constantinopolim & Adrianopolim delineat, pro-*
 243. 320. *topo-*
 329. *topo-*
 49. *topo-*
 436. 498. *topo-*

Topographiam Suktani *Mobammedis IV* exhibet, ac historiam memorabilem celebris in Historia Turcica supremi *Vezirii, Kupruli*, ac ejus filii, qui in munere hoc successit, regnante *Mobammede IV*, enarrat. *Tomus quintus* urbem & Regnum *Algezira*, sive *Algier*, ut vulgo efferunt, amplissime repræsentat, ac de modo regiminis, de militia, de consilio status, & aliis officiis, de modo excurrendi in prædam, & dividendi inter se captivos, de suppliciis usitatis, de vestibus virorum ac foeminarum, & aliis, agit. *Tomus sextus & ultimus* Epistolas *Picqueti*, Episcopi Cæsaropolitani, ad Dominum *d'Aradeur*, de itinere suo in Persiam, a pag. 91 usque ad 158, item amplam descriptionem urbis *Haleb*, sive *Aleppi*, viginti duo regiones, in quas divisa est, eorumque nomina, denique ipsius mortis historiam Viri Illustris, continet. Totius autem vitæ curriculum Operi præmissum est, cum variis observationibus, ad ejus nomen & familiam pertinentibus, lectu dignissimis.

Pag. 553.

556.

217. 280.

411. 434.

613.

ANTONII BLACKWALLI, INCLYTI Magnæ Britanniae Philologi, Autores sacri Classici defensi & illustrati, sive Critica sacra Novi Testamenti. CHRISTOPHORUS WOLLIUS, M. A. S. T. B. & Concion. ad D. Nic. Sabbathicus, ex Anglico Latine vertit, recensuit, variis observationibus locupletavit, & Hermenevticam Nov. Fœd. Dogmaticam adjunxit.

Lipsiæ, sumtu Jo. Christiani Martini, 1736, 4.

Alph. 5 plag. 14.

Majorem in modum lætamur, Cl. *Wollium*, unum ex sodalibus nostris, eumque diligentissimum, voto illi satisfacisse, quod in his *Actis A. 1729 Mens. April. pag. 166* ubi literato publice declaravimus. Illic enim optavimus, ut Cl. *Blackwalli* liber, quem nominatim hic designavimus, Latina civitate donaretur. At vero Cl. *Wollius* Criticam

Y y

illam

illam Novi Testamenti non tantum ex Anglica Latine vertit, seque adeo interpretem præbuit, verum observatoris etiam partibus fungi, non ab re fore putavit. Dignissima hæc nova est elaboratio, cujus compendiariam nunc enarrationem conficiamus. Esset igitur a re proposita sejunctum, & actum acturi essemus, si ea, quæ in Opere Britannico continentur, omnia hic iterum repeteremus; præsertim cum *prius Volumen* locò jam indicato *pag. 158 seq. & secundum A. 1733 pag. 413 seq.* verbosè satis & copiosè recensuerimus. Quæ cum ita sint, nihil est reliquum, quam ut singularia Latine hujus editionis argumenta studiose diligenterque commemoremus. Hunc indicem, *Critica sacra Novi Testamenti*, addidit Cl. Interpres, librum perutilem ac jucundum Philologis eruditis accuratius commendaturus. In præmissa Præfatione, causis Latine versionis, quas ipsa ratio probat, declaratis, vitam doctissimi *Blackwalli* breviter descripsit. Fuit is Magister artium, idemque Rector scholæ Derbientis ac postea Bosworthensis in Comitatu Leicestriensi. Tandem verò egregiam Rectoris, hoc est, primarii Pastoris, provinciam in Ecclesia vici Clapham, qui in Comitatu Surriensi situs est, ornavit, deque hac aliquamdiu optime promeritus, ac tribus libris, *Nova Latina Grammatica, Introductione in Classicos Autores*, Latine non ita pridem hic Lipsiæ versa, & superiore Anno a nobis recensita, hisque ipsis *Authoribus sacris Classicis*, quorum *posteriori Volumini* non diu ante mortem ultimam manum imposuit, in hanc lucem editis, die 8 Mensis Aprilis, A. 1730, in vico Bosworth dicto, diem obiit supremum. Inprimis autem *Critica Blackwalliana* faustis & fortunatis prodiiit auspiciis, multis quippe ac eximiis laudibus a meritissimis viris cum intra tum extra Magnam Britanniam ornata. Atque hæc ipsæ impulerunt doctissimum Interpretem, ut perdifficilem in se susciperet laborem. Acrius eum commoverunt singulares Virorum maximorum, eximiaque autoritate valentium, B. *Rambachii*, S. Ven. *Marpergeri*, ac Celeb. *Mosheimii*, cohortationes, insignesque utilitates, quas, dum ipse perlegit librum, perpexit in sacrum Nov. Fœd. co-

dicem

dicem redundaturas. Stilus Britannici Philologi ejusmodi quidem est, ut cultioribus hodie Anglis vere probatus, & causæ, quæ agitur, accommodatus, purus item ac significans, jure meritoque dicatur; at idem tamen nimis amplus & copiosus a Cl. *Wollio* vocatur, ut verborum copia sacrorum inprimis Oratorum propria esse solet. Quo majorem ille navavit operam, ut, nulla sermonis Anglici proprietatum habita ratione, & verba, & cogitata, *Blackwalli* fideliter, perspicue, atque verbis Latinis, incredibili studio ac meditatione, enuntiaret. Munditiei ac elegantiae Romanæ præcipue studuit, & cavet etiam atque etiam, ne Autorem, qui pure ac nitide scripsit, & barbariei sacro Nov. Fœd. sermoni toties objectæ sese opposuit, ipsum barbære ac sordide differentem in sua induceret versione. Hoc consilio *Ciceronem* de Oratore, *Gellium*, *Quintilianum*, & alios melioris notæ Autores, in auxilium vocavit. Autori solenne est, ut interiorum sacrorum Nov. Fœd. oraculorum connexionem copiosa & liberiori, sed ea perquam nervosa, & significante, amplificet interpretatione. Hanc etiam Latina veste induere conatus est Clarissimus interpres, sacris Oratoribus, hanc Nov. Fœd. Philologiam lecturis, & in usus suos converturis, ea ratione serviturus; ut eo, quem significavimus, loco pro se ipse verba fecit Doctiss. *Wollius*. Idem, dum loca ab Autore excitata recensuit, in eo elaboravit, ut, quoad ejus fieri posset, eadem investigaret ac venaretur, nec vero iis omissis, quæ sine mentione Capituli, paginæ, ipsiusque sæpè numero libri, indicata inveniunt. Rev. *Blackwallus* multos testatus est scriptores, quorum tantummodo Anglice verba expressit, nec raro exposuit liberius. Hos etiam opera moleste sedula quæsit ac evolvit is, qui versionem confecit. Eisdem in rebus ipsis nonnulla expolienda, corrigenda, uberius illustranda & amplificanda, se obtulerunt.

Ad observationes *Wollianas* quod attinet, eæ varix sunt, hoc est, Theologicæ, Philosophicæ, Philologicæ, Criticæ, Historicæ, Hermeneuticæ, Homileticæque. Has quidem, seu in contextu positas, seu extremis paginis subjectas, stellulis ubique ab iis secevit & segregavit, quas Autor interdum adjecit, nu-

neris arithmetica distinctas. Nos de illis, quæ Cl. *Wollio* debentur, observationibus generatim ac univèrse, non invita, sed secunda, veritate, prædicare nulli dubitamus, eas non centies repetitas, & e medio sumtas, sed novas plerasque omnes ac minime vulgares, & ex interiori eruditione petitas, atque ita præterea copiosas esse, ut tertia minimum parte liber nunc major sit, quam Anglicus fuit, ut ex *Rev. Blackwalli* manibus exiit. Immo etiam id sibi datum credidit *Interpres*, ut utiliorem pariter ac jucundiorè redderet eundem. Nam non solum antiquas locorum *Nov. Fœd.* expositiones nova confirmavit arte, sed novas etiam addidit; cujusmodi sunt pleræque omnes. Illuc pertinet etiam, quod argumenta rerum nulli non Capiti verbosius, ubi omiſsa fuerunt, & singulis paginis compendiosius præmiſit, quæ plane præterita sunt ab Autore. Quæ sane præmiſsa argumenti significatio, majusculis literis descripta, & duabus semper lineis inclusa, præter citandi commoditatem, & rerum omnium in una veluti tabula representationem, nitidam quoque & elegantem speciem Latine conciliat versioni. Ex hac ipsa quarumvis paginarum summa capita si describamus, operæ pretium facturi videntur, ad Opus *Blackwallianum* usirifice adamandum viros excitaturi, qui periti & idonei harum rerum iudices sedere valent. Inſcribitur

Pag. 6 seq. nimirum *Tom. I Part. I Cap. I de Hebraïsmis Nov. Test. probatis*; *Cap. II de Solæcismis Nov. Test. delendis*; *Cap. III de quibusdam Nov. Fœd. vocibus vindicatis*; *Tom. I Part. II Cap. I de Stilo Nov. Test. classico*; *Cap. II de variis Nov. Test. elegantiss*; *Cap. III de nativa Nov. Test. eloquentia vindicata*; *Cap. IV de Judiciis Patrum de Stilo Nov. Test. latis*; *Cap. V de eleganti Stili Nov. Test. varietate*; *Cap. VI de sublimibus Nov. Test. figuris*; *Cap. VII de arguta Nov. Test. dictione & ratiocinationibus sacris*. Hoc ipsum Caput Cl. *Wollius* de suo addidit, ne quid huic Criticæ deesse videretur. Sicut vero doctissimus Autor continuam scriptorum classicorum sacrorum & exterorum instituit comparisonem; ita *Interpres* in hac additione idem secutus est exemplum. Et in *arguta* quidem *Nov. Test. dictione* dilucidanda illud antea
 oculis

oculos habuit, quod in his *Actis A. 1729 pag. 163 seq.* illa de re jamjam commonuimus. In enodandis vero ratiocinationibus exempla refert, & sub iudicium vocat, ex Philosophis antiquis excerpta, *formam*, hoc est, *modum*, addit *concludendi*, cumque his, simili tractandi ratione adhibita, comparat sanctiora, eademque multo selectissima. Inter alia ad *Jo. IV, 19*, adversus Ven. *Wolffium* suam tuetur explanationem, quam certo quodam loco proposuerat, ex unica ratiocinandi dexteritate. Hæc eadem juxta ipsum in nova, quam facilem, ut arbitramur, ac simplicem, & ab omni ingenioso acumine alienam, excogitavit, oraculi *δυσωήτης Rom. VIII, 18--25*, interpretatione, dum *creaturam*, quam vocant, *gemebundam de Judæis extra sacram Christi civitatem viventibus, & gloriosum Messiam, inversa divina œconomia, anxie expectantibus*, exponit, hancque S. Pauli sententiam esse contendit, *consummatam credentium Novi Testamenti Judæorum εὐδοσίαν, ejusdemque patefactionem, non prius, quam Messia quandoque gloriose apparituro, incredibili cum jucunditate adventuram esse*. Ex Paulianis hæc una est ratiocinationibus, quæ hoc loco imprimis enucleatur. Nil temere effundit novæ hujus Autor enodationis, verum eas addit rationes, quæ legentium non extorquent assensum, sed facile consequuntur. Sed, his explanatis, ad *Cap. VIII* nos convertimus, hoc insignitum indice, *de diversa Scriptorum Nov. Test. charactere*; *Cap. IX, de propriis Scriptorum Nov. Test. virtutibus. Tomi II Partis I Cap. I* agit & inscribitur *de stilo Nov. Test. a vitiis objectis amplius vindicato*; *Cap. II de elegantiss sacra Nov. Test. dictionis*; *Tom. II Part. II Cap. I de divisione Nov. Test. in Capita & commata*; *Cap. II de variis Nov. Test. versionibus, speciatim Latinis*; *Cap. III de locis quibusdam Nov. Test. in Britannica Versione male translatis. Tomi II Partis III index est, Caput unum de variis Lectionibus Nov. Test. quo nullum majus in toto extat Volumine. De cetero quatuor adjectis Indicibus de Blackwalliana Critica bene meritus est Interpres, 1) Auctorum, 2) Locorum sacrorum, imprimis Nov. Fed. 3) Vocum ac phrasum eximiarum, 4) rerum me-*

Pag. 296.

304 seq.

322 seq.

341 seq.

392 seq.

427 seq.

492 seq.

503 seq.

519 seq.

morabilium. Nec vero elegans Opus ulla ratione deformari passus est mercator, qui sumtus præbuit. Chartam enim coemit puram, & oculis non injucundam, in qua illud typis etiam nitidis descriptum fuit. Simul ut evolvitur liber, & index ejus primarius adspicitur, ornat eum effigies *Blackwalli*, ad eminentis in Magna Britannia artificis, *Virtue*, exemplam hic Lipsiæ eleganter sculpta & expressa. Nihil addimus, nisi hoc unum, quod jure nobis videmur posse contendere: hæc *Lafina Critica Blackwallio — Wolliana* est thesaurus varix, & sacre & profane, doctrine, ac omnis interioris, quam sanctior hodie Theologia flagitat, eruditionis, & sacra Nov. Test. Philologia non immerito vocatur, quæ, quam lucem, dignitatem, ac singularem reverentiam, toti sacrosancto Codici *Salomo Glassius* Philologia sua afferre voluit, eam omnem unis Novi Fœderis tabulis, copioso præstantissimorum auxiliorum apparatu conciliat.

Accedendum nunc nobis erit ad *Hermenevticam Nov. Fœd.* a Cl. *Wollio* elaboratam & adjunctam. Separatus ejus index hic est: *Hermenevtica Nov. Fœd. Acroamatico - Dogmatica, certissimis defecata Philosophiæ principis corroborata, eximisque omnium Theologiæ Christianæ partium usibus infervienti*. In Præfatione Cl. Autor & hujus totius indicis, & conjunctæ cum *Critica Blackwalliana Hermenevticæ* suæ, rationem reddit. *Blackwallus* sacris Nov. Test. Philologis auxilia præbuit philologico-critica. Quare non ab re existimavit Cl. *Wollius*, si hermenevtica subsidia cum his amice copularet, atque ita utriusque generis opes & copias erudito exhiberet interpreti. Cl. Anglus dictionis Nov. Test. dignitati ac munditiei ex sacrorum & exterorum classicorum Autorum consuluit comparatione. Itaque Cl. *Wollius*, eadem tractandi ratione adoptata, planum facere voluit, libros, quorum divinæ sunt origines, non aliam prorsus, atque toto genere disjunctam, enodandi flagitare artem, quam alii scriptores, inprimis dogmatici, poscant & requirant. Quod solas Nov. Test. tabulas hæc sua juvit scriptione, has declarat causas. Est inter utrumque sacrosanctum Codicem interius aliquod vinculum,
cui

cum Nov. Test. in vetere latere, Vetus autem in Novo patere, non immerito dicatur. Tūm vero nemo dubitat, quin Theologia Christiana ex sanctissimis Nov. Test. Tabulis multo enodatiorem ac perfectiorem capiat demonstrationem. Iis præterea hæc inserviet Commentatio, qui sacris studiis non operantur, dummodo Græcæ linguæ periti sint, quam in scholis & Gymnasiis non tantum Theologi futuri addiscunt, verum ii etiam, qui Jurium peritiæ, aut Medicinæ, aut Philosophiæ separatim, suum consecraverunt ingenium. Hi contra Hebraicas & Chaldaicas literas, quibus Vet. Test. conscriptum est, ne attingere quidem solent. Nec vero novas Vet. Testamentum regulas interpretandi exigit, sed hæ quoque ipsæ, quas Nov. Test. requirit, ad idem pertinent, uno excepto illo, quod sanctarum Orientis linguarum proprietates & ultimæ historiæ sibi quodammodo vindicant. Philosophiam purgatam ac defecatam erudito interpreti commendavit Cl. *Wollius*, quod seculo, quo vivimus hodie, philosophico illi, qui in Philosophia plumbei, inermes, & toti alieni, reperiuntur, nullo in erudita civitate loco ac numero versantur. Adhæc vult Cl. Autor expendi, artem ratiocinandi Virorum eruditorum Librum veluti Symbolicum esse, in cujus si dictata omnes jurarent eruditi, nullæ amplius lites & controversiæ in sacra & literata ferrentur civitate. Has etenim aliter componi posse negat, quam si rationes sumtionum reddantur, si in disserendo *modus concludendi*, quem alii *formam ratiocinationis* vocant, disertis addatur verbis. Philosophiam hoc poposcit propositum, propterea quod non *popularem & exotericam*, sed *eruditam* atque *acroamaticam*, Autor tradidit interpretandi rationem. Hæc namque Hermenevtica nobilissima pars est Philosophiæ, hoc est, Logicæ. Arctiori insuper vinculo naturales ac patefactæ veritates inter se nexæ & jugatæ sunt, quam ut sine illarum ignoratione hæc solidius & accuratius dignosci ac defendi queant. Hæc ubi idoneo quodam *Jo. Bened. Carpzovii*, magni olim Theologi, testimonio confirmavit, non *falsam* ac *deformatam*, sed *veram & purgatam*, & vero ne hanc quidem ut *normam* ac *principium*, sed ut *organum*, at idem tamen paulo cultius

cultius atque ad rem institutam accommodatius se commendare fatetur. Addit dictis, se nullius in magistri verba jurasse, sed optima quæque, & cum veritate congruentia, ex *Aristotele*, *Cartesio*, *Gassendo*, *Lockio*, *Rüdiger*, *Müllero*, *Wolffo*, aliisque, delegisse, & in usus suos convertisse. Cum vero, ut *B. Carzovius* præ se tulit, melior Exegeteos sanctioris pars *Dogmatica* esse debeat; *Dogmaticam* Hermenevticam suam inscripsit *Wollius*. Non enim *verborum* tantum, sed *rerum* etiam, hoc est, *dogmatum*, inprimis eruditam demonstravit declarationem, & ex hac utraque conjuncta *Theologiam Dogmaticam*, *Polemicam*, *Moralem*, ac *Paracleticam*, atque adeo *Homileticam* quoque, duxit ac terminavit. Ita vero ille, *Jo. Georgii Neumanni*, Inclyti Vitembergenfium Theologi, autoritati obsecutus, *sobriam* hic *Philologiam* ac *Philosophiam*, una cum *erudito elegantiorum literarum usu*, auditoribus suis inculcavit Academicis.

Totum vero Opus conflat ex *Introductione* satis copiosa, & *Regulis Nov. Fæd. Hermenevticis*. In illa hanc Cl. Autor sequitur tractandi rationem, ut certas semper Søs præmittat, hasque subjectis observationibus demonstrat ac illustret. Initio probat existentiam *Acroamaticæ Nov. Fæd. Hermenevticæ* ejusque vel *animo tantum conceptæ*, vel *literis mandata*, ex historia civitatis sacre, quam in antiquiorem & recentiorem dividit.

§. 2 — 17. Antiquiori præmissa, recentiorem contexit, inde ab eo tempore ductam, quo *B. Lutherus* sacrum Codicem e tenebris in lucem revocare cepit. Speciatim naturam Hermenevticæ Nov. Fæd. costuum consideravit, ut *Evangelico-Lutherani*, *Romani*, *Reformati*, ac *Sociniani*: ubi *quinque artes* ac *griphi* interpretum, qui *Fausto Socino* favent, recensentur. Inprimis singulari studio evolvitur, per *sapientiam*, *philosophiam*, *rationem*, *rectam* & *sanam rationem*, quam *Sociniani* toties crepant, *ingenium versutum*, *vaftrum*, *captionibus* & *griphis affutum*, nec non *mysteriis sanctissimis inimicum*, re ipsa intelligendum esse: qua occasione *εὐαγγελίου* Servatoris contra *Val. Schmalcium* a suspitione absurdi, & notio *rationis* genuina, ad usum sanctioris Theologiæ, ab ambiguitate accurate

rate vindicatur. Ad Hermenevticam N. F. separatim elaborandam Autorem singularis ejus commovet utilitas, & ratio doctorum Nov. Fœd. interpretum, qui aut nimia *memorie*, aut nimia *ingenii*, aut utriusque facultatis æquali virtute valuerunt, paucos contra *eruditum judicium*, quod vim ratiocinandi in explicando adhibet, juvit. Quo loco recensentur vitia interpretum, qui sola valent *memoria*, nec non eorum, quos *ingenium* juvat *fecundum*, ut 1) possibiles sensus, ex quibus *Scepticismus* nascitur *Exegeticus*, 2) *Syncretismus Exegeticus*, quo plures possibiles vocum sacrarum potestates ac notiones in uno eodemque loco conjungunt, & in concordiam redigunt, 3) incredibilis regularum copia Hermenevticarum, quarum ope minutis sacras literas ambagibus diffecant, 4) ingeniosæ ratiocinationes. Ubi tamen tres virtutes emendatæ mentis, *discrimen*, *venustas*, & *sensus veri & falsi*, ad eruditum requiruntur interpretem, quarum prima ad *memoriam*, altera ad *ingenium*, & tertia denique ad *judicium* pertinere censetur. Ex iis Nov. Fœd. interpretibus, qui vim ratiocinandi ante oculos positam habuerunt, C. E. Brochmannus, Jo. Georg. Dorscheus, Fr. Jul. Lutkens, Jo. d'Outrein, & Ven. Jo. Laur. Morbemiis imprimis, laudantur, & Cel. Wolfii Curæ Philologicæ & Criticæ excitantur, ubi plures illuc pertinentes nominantur Autores. Consequitur *definitio Hermenev. Nov. Fœd. nominalis*, & *realis Hermenev. Acromaticæ* generatim spectatæ, ubi planum fit, eruditi esse interpretis, non solum ut *verba* sciat Autorum, quos declarat, sed eorum etiam *systemata*, ex quorum concentu *reales* ipsorum sententiæ petendæ. Hac in *profanum & sacram* divisa, *realis Acromaticæ* Nov. Fœd. Hermenev. speciatiim additur *definitio*, ac *divisio*, 1) in *totalem & partialem*; hæc singularem aliquem librum sanctiorem, illa vero *totum Nov. Fœd. Systema*, idemque *historicum & dogmaticum*, explanat. Cum vero omnes Philosophi & dogmatici scriptores ex suo singulari, cui faverunt, *systemate* explicandi sint; officio suo satisfactorus Autor, *dogmaticum* aliquod totius Scripturæ sacræ, sigillatim Nov. Test. *Systema*, purgata ratione & divina patefactione

Pag. 27

§. 24.

pag. 29.

31.

34.

30 seq.

pag. 34

§. 25.

pag. 36

§. 26.

pag. 37

§. 27.

pag. 40.

pag. 41

§. 28.

pag. 42

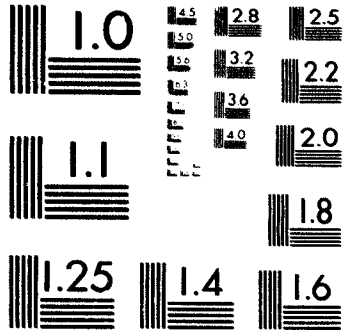
§. 29.

pag. 43

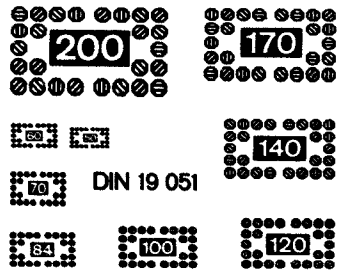
§. 30.

pag. 85.

43 - 85.

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART
 NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A

1:24

NOVA ACTA ERUDITORUM
LEIPZIG 1736

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 613 D 4⁰

- ne in auxilium vocata, concinnavit, in quo simul eorum, qui
 caelestes violant veritates, sententias, nullo tamen cœtu no-
 minatim designato, infirmavit ac diluit. Ex hoc systemate
 dogmatica, contendit, oracula exponenda & illustranda esse.
- Pag. 43. 86 Coniungitur cum data divisione 2) in *verbalem & realem*, seu
 seq. *idealem*, quæ altera, rationibus ab utilitate & necessitate pro-
 92 §. 31. fus eximia ductis, majorem in modum commendatur. Her-
 menevtica Nov. Test. *realis* 3) est vel *Dogmatica*, vel *Histo-*
 pag. 93. *rica*. *Dogmatica* vel *mixta*, vel *pura*; illa ad *dogmata mix-*
 64 seq. *ta*, hoc est, ex ratione ac revelatione simul patentia, hæc ve-
 ro ad *mysteria*, pertinet. Cum in tota hac scriptione, tum in
 hac maxime pertractatione, totus in eo versatur Autor, ut re-
 centiorem purgatam Philosophiam erudito commendet expla-
 98. natori. His jactis fundamentis, *causas novem Philosophiæ ex*
Hermenevtica exulis recenset & proscribit: 1) est ignorantia
 ejus, 2) abusus locorum *Paulinorum*, 1 *Cor. II, 4 - 13*, 2 *Cor.*
X, 5. Col. II, 8. Accedit 3) misera Scholasticæ Philosophiæ
 99 seq. facies, 4) perpetua Socinianorum Philosophiæ ac rationis ja-
 ctatio, qua rationem eam, qua valent ipsi, pro norma sacras
 literas interpretandi haberi volunt, 5) bona intentio, vel saltem
 100 seq. opinio, hoc velo tecta, 6) mala intentio, 7) rejecta temere a
 multis distinctio inter ea, quæ supra & contra rationem sunt,
 101. 8) ambigua, & tantum non impia, notio, vocabulo *Mysterium*
 102 seq. a Deistis & Socinianis subjecta, 9) exercitatio, quæ inscribitur,
paradoxa, Philosophia Scripturæ interpretes, quæ Eleuthero-
 poli, hoc est, Amstelodami, A. 1667 in lucem exiit. His, &
 106 seq. quæ huc pertinent, declaratis, *gradus certitudinis*, ad quorum
 normam dogmata sacra cum natura notis conferenda sunt, de-
 92. finiuntur, & *quinque legibus* inclusi exhibentur. Hermenevtica
Dogmatica pura porro est vel *generalis*, sive *communis*, vel
spectalis, seu *propria*. In illa convenit utrumque, Vet. ac
 107. Nov. Testamentum, hanc vero solum sibi vindicat Novum. At-
 que hæc Nov. Fœd. *propria* in *Antitypicam & Antipropheti-*
cam dividitur. Ut enim Hermenevt. Nov. Test. typorum &
 raticinationum Messianarum eruditam tradit enucleationem;
 ita Hermenevt. Nov. Test. docet, quemadmodum utriusque
 gene-

generis veritatum complementa, ab ipsis divinitus actis & eruditis hominibus indicata, explicari debeant. Ut adeo *Avrè* in voce *Antipropheticus* ad sensum *Vet. Test. Propheticum*, sicut in vocabulo *Antitypicus* ad sensum *Vet. Test. typicum*, referatur; ut novam istam appellationem accurate ipse explanat Autor. Ubi etiam de *mystico*, quem & *typicum* vocat, *Vet. Test.* sensu multis exponit verbis, atque ex certissimis demonstrat principiis, ad *divinos typos*, ac *vera oracula Messiana* rite dignoscenda, quæ in *Acroamatica Theologia* valere debeant, ipsam *authenticam* Spiritus S. in *Nov. Test.* non posse non requiri declarationem. Ne cui vero ingeniosæ hic fictioni locus detur, *tria veri sensus antitypici & antiprophetici*, in *Nov. Test.* tabulis sciscitandi, communicavit indicia. Disputat contra eos, qui non omnes *Vet. Test.* typos a viris divinitus instructis, qui *Novum Fœdus* condiderunt, enucleatos esse opinantur, hosque ingeniosos interpretes ad scepticismum exegeticum viam parare ostendit. Hæc postquam omnia debitis vallavit præfidiis, *fundamenta divisionum*, hætenus in medium prolatarum, enodat, ex sensu nimirum *Nov. Fœd.* ducta, qui est vel *verbalis*, sive *Grammaticus*, & *literalis*, vel *realis*, seu *idealis*, isque vel *dogmaticus*, vel *non-dogmaticus*, sive *historicus*. *Dogmaticus* iterum vel *mixtus*, vel *purus*, est. Hic denique vel *generalis*, seu *communis*, est, vel *specialis*, sive *proprius*, qui in *antitypicum & antipropheticum* dividitur, & singulari solertia enucleatur, ut *divini innati typi* ab *humanis illatis*, quorum ingeniosi hodie interpretes Autores esse solent, fecerendi ac segregandi sint. Cum his sensus *Nov. Test.* speciebus alii *mysticum Nov. Test. sensum* conjungendum esse contendunt, id vero vel bono vel malo consilio sciscunt. Cl. *Wollius* cum his congregitur, nominatim cum *Cel. Rambachio*, qui ingeniosa magis, quam solidiora, sensus mystici suppeditavit criteria. At vero Cl. Autor rejicit sensum *mysticum, moralem, & spiritualem*, in *parabolis* Christi, & eruditam harum enodationem cum declarat, tum exemplis illustrat idoneis: quo in argumento Homiletas quosdam ineptos, qui sacras Domini parabolas imperite interpretantur, non sine sale perstringit. Nec largi-

Pag. 110
seq.
111 seq.

112. 116.

117.

120.

121 § 32.
pag. 122
seq.

127.

122.

130.

131.

- Pag. 137. largitur, in *miraculis Jesu* mysticum latere sensum. Negat denique, eundem in sanctissimis Nov. Test. *historiis* venandum esse. Sed Patres olim *bono consilio*, nec eo tamen laudando, has ingeniosas in deliciis habuerunt *allegorias*; ut *Origenes*, & ejus amici, *Origenista*, ex juniore schola, cui patrocina-
 140. bantur, *Platonica* in sacram Christi civitatem easdem trans-
 9. 143. tulerunt. Introductionem finiunt *quinque Axiomata*, ex allata reali Hermenev. Nov. Test. definitione petita, quæ, ut *confectariorum*, hoc est, *Regularum Hermeneuticarum*, principia ponuntur. Ut adeo hæc ipsa fundamentum primariæ constituant Tractationis, quæ nunc demum consequitur.
- Regula* Nov. Test. *Hermenev.* tot *Capitibus* traduntur, quot *Axiomata* posita sunt, ex quibus illæ ducuntur. Itaque *quinque* sunt *Capita*, in quibus regulæ inveniuntur declaratæ.
- Pag. 147. *Cap. I de Regulis Generalibus ipsum interpretem ad eruditam Nov. Fæd. explanationem præparantibus* inscribitur.
148. *Axioma*, quod hic præmittitur, hoc est: *Erudita Hermenev. Nov. Fæd. est firma facilitas intellectus hominis eruditi, ejusque in probabilitate hermenev. exercitati* Hinc tredecim regulæ Hermenev. ceu *confectaria* ducuntur, quas breviter nos indicabimus, ut appareat Lectori, quo valeant: 1) commendat interpreti erudito artem ratiocinandi, 2) judicium per eam cultum & expolitum, 3) interiorem naturæ & graduum probabilitatis hermenev. peritiam, quorum mensura, hoc est, 168. robur ac ratio, enucleatur, 4) animum a perturbationibus, temere adscitis opinionibus, ac definitionibus nominalibus, hodie usitatis, vacuum, 5) veræ lectionis ex probatissimis Codicibus explorationem, 6) genuinum versionum usum, 7) promptam rerum sacrum contextum circumstantiarum notitiam, 176. 8) concentum sive systema doctrinarum sacrarum, 9) exquisitam linguæ Græcæ, vocum, ac phrasium, ac proprietatum, 178. Græcarum cognitionem, 10) doctrinam de Terminis Grammatico - Rhetorico - Logicam, 11) naturam propositionum 179. sacrarum periodicam ex arte Rhetorica, 12) veritatem earum enuntiativam, una cum ratione vocum nativa, ex Logica; ubi 183. & *Tabula Vocum 90 Nov. Test. relativarum* communi-
 190. catur,
 196. 200.
 202.
 210.

catur, 13) veritatem ratiocinativam, seu ratiocinationes sa-	Pag. 230.
era: <i>Capitis II</i> hic est index: <i>de Regulis generalibus, ipsam</i>	242.
<i>erudita Nov. Fœd. explanationis indolem ac naturam decla-</i>	
<i>rantibus. Axioma II, fundamenti loco positum, hoc est:</i>	
<i>Erudita Hermenev. Nov. Fœd. ex consensione rerum omnium</i>	
<i>orationem Græcam circumstantium verum Autorum sensum</i>	
<i>ratiocinando firma concludit facilitate. Ex hoc 5) derivan-</i>	243.
<i>tur regulæ: quarum 1) præscribit interpreti accuratam antece-</i>	
<i>dentium & consequentium, nec non ipsius subjecti ac prædica-</i>	247.
<i>ti, singularis propositionis enodandæ connexionis evolutionem,</i>	252.
<i>2) ratiocinationem circa sensum vocum grammaticum, 3) cir-</i>	255.
<i>ca sensum Autorum sacrorum idealem sive realem, 4) circa</i>	257.
<i>gradum ac pondus veritatis Hermenev. dimetiendum, 5) jubet</i>	
<i>cavere sacrum enarratorem a mera possibilitate & conjectura.</i>	
<i>Hæ sunt generales regulæ, quæ ad profanum non minus,</i>	
<i>quam sacrum, requiruntur interpretandi negotium. Nunc</i>	
<i>sequuntur speciales, hoc est, ex, quæ solam excellentiorem</i>	
<i>Nov. Fœd. divini scilicet Codicis, expositionem juvant, ejus-</i>	262.
<i>que adeo propriæ sunt. Hinc Cap. III de Regulis specialibus,</i>	
<i>in singularem erudite Nov. Fœd. explanationis usum cum cura</i>	
<i>semper convertendis, exponit. Axioma III, quo regulæ nituntur,</i>	
<i>ita se habet: Auctores Nov. Fœd. divinitus acti sunt homines,</i>	267.
<i>isidemque Vet. Test. interpretes. Regula 1) eruditum Nov.</i>	
<i>Fœd. scrutatorem jubet certum esse, scriptores a Deo eruditos</i>	
<i>nusquam obscure, aut per barbarissimos ac solæcissimos, locutos</i>	270.
<i>de industria esse, 2) nativam orationis δεινότητα in loco sem-</i>	272.
<i>per usurpasse, 3) verissimas res esse, quas cum humano com-</i>	275.
<i>municarunt genere, 4) removendas veras a Nov. Test. con-</i>	
<i>tradictiones, & conciliationem contra ἐναντιοφανεσιῶν sacra-</i>	
<i>rum judicio sultam instituendam, 5) sentum realem antitypi-</i>	277.
<i>cum in Nov. Test. quærendum, 6) Novum a Vet. Test. tan-</i>	207.
<i>quam clarius ab obscuriori, differre, 7) Nov. Test. perfectio-</i>	207.
<i>rem Dei patefactionem esse, ultra quam explanationes haud</i>	279.
<i>evehendæ. Cap. IV de Regulis specialibus. in Hermenevistica</i>	ibid.
<i>reali ab erudito Nov. Fœd. explanatore observandis, agit.</i>	
<i>Axioma IV hoc ponitur: Datur, præter verbalem, Hermene-</i>	280.

- Pag. 281. *neutica Nov. Fœd. erudita realis, eaque vel dogmatica, vel Non-Dogmatica.* Regula inde ducta interpretem jubet cavere, ne tantum realis sit explanator, contra vero inculcat ei, ut sit etiam realis, idemque vel dogmaticus, vel non-Dogmaticus, qua occasione quatuor exhibentur Tabulæ: in prima dogmata credenda, in altera moralia, in tertia paracletica, & in ultima denique Historiæ Nov. Fœd. dogmaticæ, in usum Theologiæ Acroamaticæ, repræsentantur. *Reg. 2* duplex interpretis eruditi officium commendat, quod in eo vertitur, ut sensum exploret verbalem una cum reali, sive ideali. *Cap. V*, idemque postremum, hanc præmissam habet inscriptionem: *de Regulis specialibus, ex sine Hermenev. Acroamatica in eruditam Nov. Fœd. enodationem redundantibus. Axioma V*, ex quo tres *Regulæ* in lucem proferuntur, his est verbis conceptum: *Erudita Hermeneutica Nov. Fœd. sacra eo valet, ut Theologiæ divinitus inspirata perfectius hinc demonstrari queat.* Ergo, secundum *Reg. 1*, Theologia inspirata realis dogmatica, mixta & pura, eaque Dogmatico-Polemica, Moralis ac Paracletica, perfectius interpreti demonstranda. Cum vero definitio ac divisio demonstrationis principium & criterium speciale ac proprium sit; Regula præscribit 2, ut eruditus Nov. Fœd. enarrator definitiones ac divisiones elaboret, unde Theologico-reales ducat conclusiones. Quo loco de variis methodis Theologiam tractandi differitur, contra *Analyticam* nonnulla modestissime monentur, & *Syntheticam* ceteris antefertur, qua initium fit 1) ab *existentia* dogmatis demonstranda; ubi, quid ex purgata ratione, & quid ex S. Scriptura, petendum sit, cum cura discernitur. Huc & *Historia Ecclesiastica Dogmatica* refertur, & prudens illius usus certis observationibus circumscribitur, & idoneis exemplis roboratur. Existentiam probatam excipiat 2) *definitio*, hanc 3) *divisio*. Utramque consequantur 4) *Axiomata*, inde perfecta, ex quibus 5) *confectaria* deducenda, adjuncto *concludendi modo*, si quem peritiores desiderent. Atque his 7) *scholia* subnecti possunt. Hanc *methodum* vocat Autor *Philosophicam Syntheticam*: at amat ille tamen atque in deliciis habet

bet interiorem meditandi rationem *Mathematico - Philosophicam*, quamvis in animum inducat, ut credat, ad eam aptiores esse, qui in ipsa interiora rerum adyta penetraverint, quam qui *externa* ejusdem *figura* tantum, sine nuce veritatum gustata, delectentur. Hanc vero methodum, ita comparatam, cum sua haud pugnare, sed amice potius consentire, sciscit. *Reg. 3* & ultima hunc eruditi Nov. Fœd. interpretis finem constituit, ut ideam eminentiæ, ejusque vel supernaturalis, vel antitypicæ, in Theologia ex Nov. Test. demonstraret.

Atque hæc sunt *triginta* illæ *Regule Hermenevticæ*, quas in erudita Nov. Fœd. explanatione commendavit Autor. Istæ vero cum generales ac universæ sint, omnes speciales, quas modo cumque, in usum cumprimis eorum, qui latiore ipsarum ambitum haud satis capiunt, facileque offendunt, excogitare licet, quasque ipse in separatis Dissertationibus adhuc in lucem orbis eruditi protulit, sub illis comprehenduntur, ac, veluti consecraria, hinc eliciuntur. Hoc modo Autor, *Philosophia* & *severiori* meditatione adjutus, nimirum regularum diminuit numerum, quas nonnulli præter necessitatem adauerunt. Nec vero posuit tantum *Axiomata*, & *regulas* hinc duxit, sine indicata ratione, sed explicavit omnes præterea *notiones* & *sumtiones*, demonstravit eas accurate, semperque *modum concludendi Logicum* disertis nominavit verbis. Quid? quod & *Praxin Nov. Fœd. Græcam*, hoc est, locos selectiores, addidit, in quorum emodatione ad normam regularum, quas fixas esse voluit, versatus est, eximio easdem usu confirmaturus. Planum fecit, quavis oblata occasione, quantum *realis* & *idealis* sensus *grammaticum* juvet ac *verbalem*, & locos, quos *coelestium* violatores veritatum in dubium vocarunt, omnia fere, quæ volunt, ipsis dando & concedendo, ex certissimis principiis vindicavit, suæque integritati restituit ac sinceritati. Rebus omnibus explanatis, quatuor confecit Indices, eosque copiosos ac utiles: nimirum Indicem 1) *Autorum*, 2) *Locorum Nov. Fœd.* 3) *vocum Nov. Fœd. potiorum*, 4) *rerum memorabilium*. De reliquo, cum auditoribus præcipue suis hunc consecraverit librum, iis ipsis ea in posterum declarabit.

quæ

quæ aliis fortasse obscuriora videbuntur; quandoquidem hoc ipso jamjam tempore, ista duce descriptione, Collegium instituit Hermenevticum, cum Hermenevticam sacram universam in Collegiis Exegeticis adhuc tradiderit. Nos quidem, re bene putata, nulli dubitamus, recensitam hæcenus descriptionem; in qua ratio sacras literas interpretandi ad eum certæ rationis gradum, quem sapientiores jam diu in votis habuerunt, eve-cta est, cui & ab elegantiori dictione non vulgare pretium accedit, iis, qui eruditioni Theologicæ ex animo bene cupiunt, perlegendam etiam atque etiam commendare: quin etiam speramus, *Hermenevticam* Vet. Test. si quam elaboraverit, sicut in Præfatione significat, Cl. *Wollius*, & reliqua ejusdem, quæ & in Theologiam universam, & in nonnullas *S. Pauli* Epistolas jam meditatus est, & ea, quæ hodieque meditatur, illuc pertinentia ingenii monumenta, sacræ & eruditæ civitati maximopere probatum iri.

OPUSCULA, AD HISTORIAM JURIS ET maxime ad POMPONII Enchiridion illustrandam pertinentia, collegit JOANNES LUDOVICUS UHLIUS. Præfationem præmisit JO. GOTTL. HEINECCIUS, Jctus, Potent. Pruss. Reg. a Consil. Sanctior. Jur. & Phil. Prof. P. Ord. & Jll. Frider. b. t. Prorektor.

Halæ, impensis Orphanotrophei, 1735, 4.
Alph. 2 plag. 8½.

Est hoc fere proprium magnis ingeniis, ut non ab ipsis tantum præclara quæque atque salutaria perveniant, sed ut aliis etiam, quibus naturam in tribuendis dotibus minime contigisse novercam intelligunt, ad similia tentanda animos inspirent, &, quæ sufficiant bonis conatibus, instrumenta suppeditent. Illustris *Heineccius*, cum ei satis esse posset, ad veterum Jureconsultorum gloriam eruditissimis scriptis adspirasse, eademque, inter plautus publicos, plenissime potitum, voluit

fuit his finibus omne suorum eruditorum commoda promovendi studium contineri, sed illud imprimis adjiciendum suis in re-
 ctiora studia præstantissimis meritis existimavit, ut, si quos ex
 discipulorum corona, qua se quotidie, dolentibus quantumvis
 invidis, cinctum pulcherrime ac velut circumseptum videt, ma-
 gno animo contendere ad doctrinæ politicioris laudem animad-
 verteret, horum honestum impetum consilio partim, partim ap-
 probatione, confirmaret, simulque viam ipsis monstraret, qua
 maturè prodesse eruditis, spemque lætam de se concitare do-
 ctrinæ excellentioris possint. In quorum numero cum præ cete-
 ris emipere ipsi videretur *Jo. Lud. Ublius*, quem *Juvenem or-
 natissimum, & ad interioris Jurisprudentiæ omnisque huma-
 nioris literaturæ adyta incredibili industria contendentem*,
 vocat, quem & suum passim nominat, & nos ipsi *Heineccia-
 næ* famæ applaudentem sæpius coram audivimus, autor huic
 fuit, ut industriæ suæ aliquem ad eruditos redundare fructum
 pateretur, & ad edenda denuo nobilissimorum Actorum scri-
 pta, quæ illustrandæ Juris Romani Historiæ inservire, aut
 Commentarii ad *Enchiridion Pomponii* vicem sustinere pos-
 sent, curam studiumque converteret. Qua cum nihil illi opta-
 tius accideret, ex præceptoris consilio gloriam captandi, occa-
 sione posset, mora nulla interposita, obtemperavit prudentissi-
 mis monitis, & ut commodius deinde legi posset *Enchiri-
 dion Pomponii*, non ita cuilibet lectori obvium, selegit, quos
 Jurisprudentiæ elegantioris studiosis in manus traderet, præ-
 stantissimorum Commentatorum quaternarium, eorum nem-
 pe, quos vel aliunde satis constaret, ad illustrandum partim,
 partim emendandum, *Pomponium* præclata quæque contulisse.
 Enatum hinc præsentem *Opusculorum* fascem vides, in cujus vel
 ipsa fronte incomparabilis *Cujacii* nomen fulgidissimæ gem-
 mæ instar splendet. Habes enim hic 1) ipsum *Pomponii En-
 chiridion*, seu *L. 2. D. de Origine Juris*, cum *Notis*, seu, ut
 ipsi Autori vocatur, *Commentario, Jacobi Cujacii*. Non in-
 dicat in Præfatione *M. Heineccius*, unde potissimum petatum
 sit Opus, nec nobis certo satis constat, an sit unquam sigilla-
 tum editum; accessisse tamen Operibus *Cujacii* conjunctim
 editis,

editis, quorum editio *Wecheliana* id *Tomo II* p. 83 habet, vix unus est, qui nesciat. Pascent egregie Lectorum animos *Cujaciana* hæc bellaria, etsi non large nimis, tatis tamen laute atque suaviter, instructa, unde vis illa sagacissimi ingenii, quam cetera Viri magni scripta ad unum omnia spirant, plenissime elucet. Est enim verborum æque ac rerum solertissimus investigator, felix imprimis in restituendis aut emendandis Autoris sui verbis, & cum ipsis rationum nervis insignem Autorum veterum omnisque generis antiquitatum notitiam conjungens. Succedunt 2) *Christoph. Adami Ruperti Animadversiones in Enchiridion Pomponii*, Jenæ olim forma minima excusæ, sed tum ita mendis operarum deformatæ, ut, meliori habitu vestitas jam videre, non possit non cuilibet nostrum gratissimum accidere. Fuit *Rupertus*, quod omnibus notum est, Germaniæ nostræ & sui ævi gloria, maximorum Virorum sine dubio famam æquaturus, nisi in ipso ætatis & doctrinæ flore constitutum immatura fata occupassent. Eadem laus, quæ ceteris ejus scriptis, maxime in Autores veteres Commentariis, passim tribuitur, ad ipsas has *Animadversiones*, suadere olim *Georgio Richter*o Altorfii scriptas, sed mortuo demum Autore publicatas, pertinet, suntque in his multa Operis *Pomponiani* capita erudite enodata, multa etiam veteris Jurisprudentiæ momenta dextre explicata. Insignem igitur Lectori usum spondet, & in magno utique pretio habendus labor videtur, etsi nec suis careat labeculis, aut, si benignius sit judicandum, limam passim Autoris sui desideret, quem, ut sanandis locorum vulneribus non æquale ubique acumen adhibuisse apparet, ita, si diutius in vivis fuisset, & publicandi Operis sui ipse curam suscepisset, nullum est dubium, pauca ea, quæ jam forte offendere lectorem possunt, felici industria emendatorum fuisse. Exhibet nobis 3) Editor *Cornelii van Bynckersboek*, incomparabilis Batavorum Jureconsulti, *Prætermissa ad L. 2 D. de Origine Juris*, ab ipso Autore olim inter *Opuscula varii argumenti*, quæ conjunctim A. 1719 Lugduni Batavorum lucem publicam viderunt, postea Halæ A. 1729 cum iisdem *Cel. Autoris Opusculis* denuo edita cura *Franc. Caroli*

Conradi, tunc in Lipsiensi Academia Jura docentis, nunc Helmstadiensis Antecessoris, cujus & Præfationem, eruditam neque ac copiosam, non incommode hic repetitam legimus. Doceat te vel ipsum Operis rubrum, non hic quærendum, ad *Enchiridion Pomponii* Commentarium plenissimum, ea recurrentem omnia, quæ sunt ante a Viris doctis observata, sed nova tantum & singularia, secure prætermissa illi Commentatorum turbæ, & ob id inprimis magni æstimanda, Opere hoc *Bynckershoekiano*, id est, docto, eleganti, & polito, contineri. Ut hinc laudandum valde videatur Cl. *Uhlis* consilium, qui velut ad supplendos *Cujacii* & *Rupertii* labores pertinere id libelli, neque adeo ab illis hoc in loco sejungendum, recte existimavit. Qui novit *Bynckershoekiana* Mulsæ decus atque gloriam insignein, non, ut præsentis Operi hederam suspendamus; is postulat. Omnia ad tanti Viri laudes dixisse putabimur, si, quod vere Ill. *Heineccius*, tanto magis quemque profecisse videri in Jurisprudencia, quanto magis illi placeant Opera *Bynckershoekii*, dixerimus. Quæ subjuncta est his *Prætermissis*, *Christofridi Wachtleri*, præstantissimi olim causarum patroni Dresdensis, eorundem *Prætermissorum Recensio*, non nisi plagulæ unius spatium implens, migravit huc sine dubio (quod, nescimus, cur dissimulet hic Editor,) ex *Opusculis Wachtlerianis*, horumque pag. 712, quem in locum transtulerat Editor *Trotzius* ex *Actis* nostris A. 1720 *Mens. Mart. pag. 112 seq.* Vellemus, ipsa evolvere *Acta* nostra placuisset *Uhlis*, ne omitteret illam *Wachtleri* alteram *Prætermissorum Recensionem*, ibidem obviam, ita, si quid judicamus, comparatam, ut elegantia & bonarum rerum copia alteri haud quidquam cedat, atque adeo utraque hic conjungi satis commode potuerit. Sed levis est hæc jactura, si, recensentis magis, quam illustrantis, munere defunctum illic *Wachtlerum*, consideres. In his, quæ sæpe præsentis continentur, aliquanto plus præstitit, emendationes locorum *Bynckershoekianas* subinde sub examen criticum vocans, inprimis *Ciceronis* Jurisprudenciam, quam ille Batavorum Heros labefactatam iverat, novis rationibus communicans. Quam ipsam controversiam ut hic plenissi-

me disputatam legerent istarum rerum curiosi, accessit sub finem *Antonii Schultingii*, Clarissimi olim Franequeranzæ Academiae Jureconfulti, de *Jurisprudencia Marci Tullii Ciceronis*, tersa & facunda Oratio, recitata publice Franequeræ A. 1702, postea ad calcem *Jurisprudenciae Ante-Justinianæ*, immortalis Operis, adjecta. Opusculis his pulcherrimam coronidem imponit Ill. *Heinocci de Variis Saturninis JEtis* Programma, ante aliquod tempus in Academia Viadrina publicatum, non ex mole sua, (est enim perbreve,) sed ex rerum optimarum selectu, æstimandum. Hæc igitur, quæ jam pro instituti nostri ratione breviter enarravimus, *Opuscula* conjunctim hic prodeunt opera & cura *Ublis*, cui non illud tantum debes, quod scripta hæc omnia emendatissima jam legas, sed & illud inprimis, quod ad calcem *Opusculorum* accuratus rerum Index accesserit, & in *Cujacii* libello *Enchiridion Pomponii* cum ipsis *Cujacianis* notis commode conjunctum, Scriptorum loca accuratius, quam factum a *Cujacio*, indicata, & quæ Græca hic leguntur, eorum causa, qui hospites sunt in istis deliciis, sermone Latino sint donata. Eo nomine gratias habebis diligentissimo Juveni, cujus labor vel ob id bono cuique probabitur, quod placuerit magno ingeniorum æstimatori, *Heinocci*, qui, ut Operi huic omni ex parte decus suam constaret, amplissimam ei & Autore tanto prorsus dignam Præfationem præmisit, in qua, quicquid de *Pomponio*, nobilissimo illo *Enchiridii* Autore, quicquid de vita ejus, varia doctrina, librisque numero perimultis, sed maximam partem deperditis, ex veterum Scriptorum monumentis cognosci potest, collegit diligenter, & venusta oratione exposuit, præterea, velut in transcurso, larvato illi *Schützio*, & suo, & omnis doctrinæ elegantioris, jurato hosti, animose respondit, postremo *Opusculorum*, ab *Ublis* collectorum, dignitatem commendavit, multaque diligentia id egit, ut, quæ *Cujacii* & *Ruperti* quantumvis acute videntes oculos effugerant, ipse ex solidioris Critices penu suppleret, & si quid illis rectius aut ipse observasset, aut observatum ab aliis novisset, id larga manu expromeret.

MENSIS AUGUSTI A. MDCCXXXVI. 373
BERNARDI SIEGFRIED ALBINI, ANA-
tomies & Chirurgiæ in Academia Batava, quæ
Leidæ est, Professoris, Historia musculo-
rum hominis.

Leidæ Batavorum, apud Theodorum Haak & Henricum
Mulhovium, 1734, 4 maj.

Alph. 3 plag. 17, cum Tabb. æn. 8.

Expectatissimus omnibus Anatomies cultoribus, maxime il-
lis, qui Musculorum viriumque motricium corporis humani
cognitione delectantur, exiit Liber iste, de quo jam, antequam
prodiret, fama increbuerat, magni in difficili hac Anatomies
parte ponderis & singularis prorsus utilitatis fore. Mediocria
de Eruditiss. Autore sperare, nefas videbatur omnibus, nec
vota frustratus est eventus rei. Quamvis enim vix dici ali-
quid de hoc argumento possit, quod non dictum fuerit a tot
tantisque Myologiæ gravissimis exercitatissimisque Autoribus,
negari tamen nequit, desideratissimum fuisse hoc Opus eo po-
tissimum nomine, quod opus fuerit aliquo conciliatore varia-
rum sententiarum & terminorum, quibus paucissimi Myolo-
gorum conveniunt. Post rem scilicet herbariam, quæ hac æ-
tate gravissime itidem conflictatur cum polyonymiis, synony-
miis, & homonymiis, vix alia est disciplina, quæ vitis in di-
ctione gravius exerceatur, Anatomie, maxime quod musculos
attinet, quorum non tam ipsorum, quam nominum, tædiosa
multitudo, & quo termino apud hunc aliumve Autorem qua-
rendi, vel qua constanti ratione declarandi sint, tyronem ar-
tis deterrent. Hoc beneficio potissimum nos obstrictos sibi se-
cit Cl. Autor, quod singuli musculi onomatologiam sollicite
exponere, ex Autoribus in unum colligere, unoque adeo
conspectu sistere, allaboraverit. Methodus ipsa, singulum mu-
sculum singulo Capite recensendi, historiam uniuscujusque o-
mni, qua patet, ambitu adducendi, leviores etiam aliis vitas
circumstantias pro definiendo ortus & progressus termino, dire-

tionis, diametri modo, declarandi, omnibus placet. Prout est summa in secundo dexteritatis, fieri aliter non potuit, quin variorum hallucinationes detegeret & emendaret. Habituri hunc librum sumus fidelem cultri Anatomici ducem in istis potissimum musculorum tricis impedimentisque, ubi vel parvitate & mutua fibrarum decussatione, vel, etiamli majores fuerint, dubia sua, utrum pars, an totum sint, relatione, ingenia exercentur. Assuescendum nihilo secius erit novis quibusdam terminis, antea a nemine usurpatis, quos Vir Clarissimus huic doctrinae intulit. Habituri sumus Tragicos, Antitragicos, Epicranios, aliosque, quos tamen, tanquam intrinsecum significandi valorem habentes, lubenter admittimus. Generaliora, ad Historiam musculorum universam spectantia, præmittuntur *Libro primo*, quo de fabrica usuque partium in musculo erudite ad mentem recentiorum disseritur, propositis & fideliter communicatis administrationis Anatomicæ subsidiis, quibus musculus in elementa partesque constitutivas clare reduci possit. Præmittitur hoc ipso brevis omnium musculorum enarratio, inter quos sunt, qui novitate placere possunt, constrictores isthmi faucium, curvatores; coccygis, scaleni quidam minores, pro majoris parte huc usque habiti, aliique; etsi falsus sit Cl. Autor, ejusmodi musculos non in omnibus cadaveribus, sed in quibusdam, reperiri, quorum rarius visorum musculorum, Stylohyoidei alterius transversi, perinæ, biventris cervicis, aliorumque, catalogum annectit. Sicut autem Musculorum seriem aliquibus auctiorem effecit, ita eandem ex altera parte imminutam reddidit, siquidem sphincteres vesicæ, aliasque ex fibris motricibus compositas partes, ex albo Musculorum delevit, quod albicantibus, non carnis, fibris constare deprehendantur, nec in legitimam muscoli formam collectæ sint. Proponitur omnium commodissima musculos administrandi methodus, Autori familiaris. Primo loco suadet, spectandos esse musculos, qui sub cute jacent, nec advertendum esse animum ad alios, donec hi omnes a pinguedine liberati, nitidissime detecti, discentibusque declarati fuerint. His deinde dextre remotis, sequens musculorum stratum eadem industria perquirendum est, sicque per-

pergendum ad Musculos ultimæ ossibusque proxime adjacentis seriei, musculo omni transversim discisso, & a vicinis undique separato, tum ad originem, tum ad insertionem usque. Quo dicentium aut secantium commoditati inserviret, totum corpus sollicite in plurimas regiones dividit, quique in singula ambitus totius corporei provincia siti sint musculi, quique sese mutuo tegant, quo sibi subjaceant ordine, exponit. Corpus viri universum in octo & quadraginta, feminæ in sex & quadraginta, dispescit regiones, quarum alix geminæ sunt, alix singulares, alix utrique sexui communes, alix alterutri propriæ. Hac lege sibi ipsi lata, omni *Libr. secundo* musculos, qui cuti immediate subjacent, reliquosque subtus premunt, recenset. *Tertius* denique *Liber* bis centum & triginta Capitibus totidem musculos amplissime describit, non illo ordine, quo hactenus ab Autoribus descripti fuerant, quibus musculos unius ejusdemque partis, utut diversis in locis enatos, recensere infimul volupe fuit, sed diverso, scilicet uniuscujusque regiones musculi, nullo habito ad partem, quam movent, respectu, prout prope se invicem collocantur, una incedunt, quo ipso sua sponte apparet, a summo corporis loco. nempe epicranio, dicendi initium fieri debuisse, cujus caro non, ut hactenus, musculi frontales & occipitales, aut occipitofrontales, sed epicranius unus, audit. Plura sunt laude digna, quæ ad condendam specialem omnis musculi historiam de suo addidit Clariss. Autor, nihil intactum relinquens eorum, quæ vel ad secandi dexteritatem, & rite a se invicem dignoscendam vicinam & perinde visam carnem, vel ad affectionem musculi, variasque ejus circumstantias, pertinere ullo modo poterant. Adduntur propriæ observationes variarum discrepantium, & in omni subjecto non convenientium, alicujus musculi circumstantiarum. Ante omnia, qui plerumque constantiam secantium miris modis exercent, musculos trachelomastoideum, transversalem cervicis, cervicalem descendentem, qui sacrolumbalis pars posterior *Comperi*, feliciter explicuit. Facere tamen haud potuit, quin longissimum dorsi & sacrolumbalem eodem Capite declararet, ob indissolubilem, nec nisi naturæ vim inferendo distrahendam,

ntrius

utriusque nexum, ita quidem, ut parum absit, quin uterque iste musculus pro bicipite quodam, in duas longissimas caudas abeunte, ab ipso *Albino* habeatur. Adjecit musculorum manus Iconographiam, *Joannis Wandelaar*, eximii Artificis, opera factam, prorsus elegantem, cui omnium musculorum corporis similem optare vel expectare velle, summum esset in re Anatomica votum attigisse. *Quarto* denique *Libro*, qui merè Physiologicus est, omisi de industria hactenus musculorum effectus ordine exponuntur.

DESCRIZIONE E STUDI DELL' INSIGNE

Fabrica di S. Maria del Fiore, &c.

h. e.

DESCRIPTIO ET ACCURATÆ DELINEATIONES insignis fabricæ templi Metropolitanæ Florentinæ S. Mariæ de Flore, pluribus Tabulis æneis incisæ, & Magno Duci Florentiæ, JO. GASTONI, dedicata, a BERNARDO SANSON SGRILLIO, Architecto.

Florentiæ, apud Bernardum Paperini, 1733, fol. maj.

Plag. 12, Tabulæ æneæ 17.

Satis constat, urbem Florentiam quamplurimis pulcherrimisque abundare Architectonicæ artis operibus, quorum plerorumque delineationes admodum accuratas novissime collegit, atque in lucem edidit, nobilis Architectus, *Ruggierius*. Sed nemo tamen huc usque describere aggressus est fabricam omnium præcipuam & plane admirabilem templi metropolitanæ & cathedralis S. Mariæ de Flore: si *Fontanam* excipias, qui nonnulla attigit in sua templi Vaticani descriptione. Cum igitur non paucas, easdemque summo studio factas, ædis illius delineationes reliquisset *Jo. Baptista Nellius*, Senator Florentinus, & ædis provisor, non ita pridem defunctus, rem gratissimam se facturum credidit egregius Autor noster, Architecturæ professoribus, si eos diutius carere non pateretur instructione

ctione tam necessaria ad majoris molis fabricas: quarum cum rarissima est occasio, tum tot ac tantis subjecta difficultatibus effectio, ut, nisi habeas, quos imiteris, excellentissimos artis magistros, vix ac ne vix quidem fieri possit, ut non sæpe & graviter offendas. Itaque delineationes *Nellianas* ille quidem septendecim Tabulis æneis majoribus elegantissime iasculpsit; descriptionem vero luculentam addidit nobilissimus *Ticciatus*. Cœptum est superbum illud & magnificentissimum opus sub finem Seculi decimi tertii: nec prius absolvi, quam A. 1435, potuit, dedicatum a Pontifice *Eugenio IV.* Proximum ei est aliud antiquum templum *S. Joannis Baptistæ*, cujus etiam ipsius delineationem & succinctam descriptionem adjicere visum fuit.

LA NUOVA PRATICA DI PROSPETTIVA, &c.

h. e.

NOVA PRAXIS OPTICES, IN QUA NOVE quædam opiniones exponuntur, cum regula generali, in qualibet superficie rem quamlibet delineandi: Opus Pictoribus, Architectis, & Sculptoribus, maxime utile & necessarium. Autore D. D. PAULO

AMATO, Sacerdote, & Architecto

Panormitano.

Pars I.

Panormi, inchoatum a *Vincentio Toscano*, 1714, & ad finem perductum ab *Onuphrio Gramignano*, 1733, fol.

Alph. 1 plag. 1, cum Tabulis æn. 35.

Paulus Amatus, Ciminnensis Sacerdos, Jurisprudentiæ Doctor, & civitatis Panormitanæ Architectus, cum diu florisset, atque in artibus Architecturæ, Geometriæ, & Optices, Panormi semper primas obtinuisset, compluribus pulchre & splendide exstructis operibus clarus, annum ætatis agens octogesimum primum, extinctus est. Reliquit ille librum, quem nunc in manibus habemus, imperfectum: qui ab ipso subjectus prelo typographico, A. 1714, quo vivere desuit, nuper de-

Bbb

taum

num publicam adspexit lucem. Varia in eo proponuntur, ad perficiendam Optices praxin, & delineandi artem, opportuna. Et in Proœmio quidem cum de nomine, scopo, præstantia, jucunditate, utilitate, & necessitate, artis laudatæ, tum de præcipuis Autoribus, qui eam scriptis suis illustrarunt, succincte agitur. *Pars prima* distributa est in septem Capita: quorum tria priora complectuntur principia quædam geometrica de planis & solidis: reliqua de ichnographia, orthographia, scenographia, & quomodo res quæque in qualibet superficie optice delineandæ sint, exponunt. Sequitur Tractatus opticus; qui, nescimus, an pro altera libri Parte habendus sit: neque enim id notatum est. Atque ille tribus constat Sectionibus: tertia imperfecta est: quarta, quam addere Autor in animo habuerat, plane desideratur. Principio duobus Capitibus definitiones & fundamenta Optices practicæ afferuntur, deinde aliis duobus de nova quadam Autoris methodo tractatur. Sectio prima Capitibus decem; altera novem; tertia quinque, absolvitur. Postremo rogant libri Editores, ut vitiiis cum typographi, tum sculptoris, lector ignoscat: neque enim fieri potuisse, ut illa, propter defectum & corruptionem exemplaris manu exarati & delineati, fatis evitarentur.

GLI ECCELSI PREGI DELLE BELLE ARTI, &c.

h. e.

EXCELSA PRETIA PULCHRARUM ARTIUM, & mutua earum conjunctio cum scientiis mathematicis, demonstrata in Capitolio. ab Academia, quæ dicitur DEL DISEGNO, occasione Panegyris, solenniter celebratæ A 1732, principatum Academiae tenente Equite, SEBASTIANO CONCA, ad CLEMENTEM XII.

Romæ, apud Jo. Mar. Salvionium, 1733, 4-

Plag. 13½.

Nemini facile ignotam esse arbitramur Academiam Pictorum, Statuaria, & Architectorum, quæ Romæ a *Clemente*

mente XI, Pont. Max. instaurata & ordinata, nomen a designando accepit *del Disegno*. Neque illud obscurum esse potest, quod tres illæ artes hodie apud Italos, quasi *κατ' ἐξοχήν*, vocari soleant *belicæ arti*, quas pulchras Latine dicere malimus, quam bonas aut liberales, quoniam bonarum & liberalium artium vocabula tam arcte restringi se non patiuntur. Mos est atque institutum hujus Academiæ, ut singulis annis, sub principium Maji, solennem celebret Panegyrim; in qua juvenum, istarum artium studiosorum, specimina, superiori anno ad elaborandum proposita, publice examinantur, & præmia quædam ab Eminentissimis Cardinalibus, qui præsentés sunt, distribuuntur. Fieri istud solet in palatio quodam Capitolino, variis emblematis & insignibus ad eam rem exornato, quo magna hominum vis confluit, ad audiendos concentus musicos & Orationem solennem, quæ hac occasione recitatur. Huic nonnulla adduntur Carmina, ab iis elaborata, qui Pastores Arcades vocantur. In præsentí libro, qualis fuerit Panegyris A. 1732, quæ specimina fuerint exhibita, & qui præmia reportaverint, exponitur. Adjecta sunt Carmina & Oratio, quam de excelsis principis artium liberalium, (de quibus scilicet diximus,) & de mutua earum conjunctione & harmonia cum scientiis mathematicis, recitavit Rev. *Aneas Silvius Piccolominius*. Hæc Oratio lingua Italica, Carmina partim Italice, partim Latine, conscripta; ipse vero liber eleganti caractere typographico in charta augusta expressus, & partim literis majoribus nitide effigiatis, partim aliis similibus sculpturæ ornamentis, distinctus, & ad rerum seculique ingenium accommodatus est.

NOVA LITERARIA.

Mediolani haud ita pridem, cura *Philippi Argelati*, Viri Clarissimi, prodiit Operum *Caroli Sigonii Tomus quintus*, de cujus pretio ut certius constare possit Lectoribus nostris, en, ipsius *Argelati* Programma, nuper editum, & ad nos transmissum, hic legendum damus:

Si omnes, quotquot haecenus intercesserunt, morae causas recensere velim, quibus impeditus, quinti Sigonianorum Operum Tomi editionem in hanc usque diem differre coactus sum, longa nimis, Lector humanissime, in maestissimum commentarium excurreret Epistola; quamobrem unam tantum, ex qua ceteras omnes facile dignoscas, in medium proferre liceat ad excusationem nostram: rerum nempe publicarum statum apud nos bellorum motibus agitarum, unde literis minus honoris est habitum, eaque sublata sunt praesidia, sine quibus, industria licet homini, difficile nimis, ne dicam impossibile, eam operam praestare, quae gravissimis impensis absumitur, vel ad inquirendos & comparandos MStos Codices, vel ad excitandos literatos viros, ut expolienda huic editioni elucubrationibus studiisque suis manum conferrent. Quae cum ego anxio nimis animo in hac editione paranda confectatus fuerim, factum est, ut, crescente in dies materia, incepto huic Operi apprime necessaria, modum, quem ab initio mihi proposueram, excesserim, & sextum Tomum addiderim, quo editio nostra erit absoluta, extra quam ne minimum quidem Sigonianorum Operum alibi sit inquirendum, quod fateari, necesse puto, postquam Elenchum Epistolae huic additum perlegeris. Quod ad quintum hunc Tomum pertinet, brevibus exponam. Continet is libros de Republica Atheniensium, quae Rempublicam Hebraeorum scientiarum cultu ac soliditate imitata est. Et, quoniam in hac illustranda expertus sum me literatis viris, ac potissimum Geographis, placuisse, quod novam Geographiceam Tabulam Palaestinae, summa diligentia delineatam, exhibuerim, & quod omnes omnium ante nos curas in eo studio vicerim communi doctorum testimonio, ad eam iterum palmam contendere volui, Atticam universam, quam ceteri vix cursu velocissimo praeterierant, distinctius perlustrando, & sub tuos oculos, erudite Lector, Apollinis Regiam, & literarum humaniorum secundissimam inter nos matrem, iterum effingendo. Id factum est opera & studio eruditissimi Viri, Hebraicarum Graecarumque literarum peritissimi, e Societate Jesu, qui nomini suo parvus, laudem omnem in Societatem suam, studio.

studiorum & doctrinarum altricem, cumulatam voluit, mihi-
que altum silentium imposuit, modestia sua potius, quam de-
siderio meo, nimis obsecutus. Et sane non ipsa tantum rei no-
vitas, sed & diligentia, qua doctissimus Autor delineaverat
Tabulam hanc, non minori Chalcographi peritia exsculpsam,
tibi carissimam facient, eamque si comparaveris cum Velia-
na, qua ipsius Anonymi iudicio in sua Praefatione praestantia
ceteras antecellit, percipies, quanti nostra facienda sit, qua lo-
cos omnes, vel ab ipso Sigonio, vel ab Autoribus Graecis, indi-
cator, unice representat, ingenti literatorum Virorum commo-
do, Graecaque ipsius Historiae luce, postquam Attici, qui artes
omnes optime coluerunt, in Geographia sua nobis tradenda
parci adeo fuerint, ut vix nobis per veterem Atticam iter ave-
ruerint. Ad illud itaque in tanta temporum distantia resti-
tuendum, Autor noster in eo totus fuit, ut Athenarum primo
latitudinem & longitudinem polarem, quantum fieri potest,
solidissime stabiliret, equinoctialibus observationibus inhae-
rens, & juxta Vitruvii ac Ricciolii sententiam in longitudi-
ne XII graduum differentiam notavit ab eo, quo Galli & Ger-
mani Geographi haecenus celeberrimam eam urbem collocave-
rant. Fluminum praeterea numerum & cursum sedulo inqui-
sivit, Ilissum, Eridanum, atque Cephissum, distinctius signa-
vit, quam fecerint Cluverius, Laurenbergius, & Cellarius. In
urbium tandem nominibus recensendis Meursii nomenclatorem
probavit, atque, ut differentiam eorum nominum inter Sigo-
nium & Meursium ostenderet, utrumque nomenclatorem com-
posuit, in quo Populi omnes Attici Graeco Latinoque sermone
cientur, & utrinque ceteros alios addidit, qui ab alterutro,
vel ab utroque, praetermissi fuerant, quorum & memoria in
Graecis scriptoribus invenitur, eaque occasione Sigonium, a
Gronovio erroris postulatum, in sua Praefatione ad Tomum IV
Thesaur. Antiqu. Graec. feliciter vindicat, duasque Lambras,
testimonio Graecorum, a Meursio editorum, olim fuisse demon-
strat, & Laurenbergium, etsi praesentem Atticam perlustran-
tem, non semel caecutisse demonstrat. Quamobrem, cum ipse ob
Tabula angustiam Athenarum situm & murorum ambitum

delincare minime potuerit, indicatis majoribus Aedificiis, & Templis, quod mente proposuerat, Venetos Græci Thesauri editores hortatur, ut novam Tabulam parent, in qua repetitis curis exhibeatur, quicquid ab ipso minime fuerit observatum, ut nihil tandem ad plenam Atticæ notitiam desiderandum superfit. Jam vero aliqua delibanda sunt de ceteris Autoris nostri laboribus in illustrandis ipsis libris de Atheniensium Republica, in quibus ne verbum quidem Græcum a Sigonio adhibitum dolet Gronovius in dicta sua Præfatione, quasi vitio verterit homini de Græcorum Republica scribenti, ejus gentis Autorum testimonium dissimulasse. Quæ sane accusatio licet alia etiam ratione facile refelli potuisset, visum tamen est accuratissimo Viro, commodissimum antiquitatis cultoribus futurum, si veterum Græcorum locos, unde hauserat Sigonius enarrationes suas, productis eorum verbis indicaret, atque ita Sigonio adversus asperiorum Criticorum exceptiones in posterum inconcussam fidem firmaret. Ad eos vero locos in tanta Sigonii brevitate inquirendos quantum laudatus Autor noster insudare debuerit, nemo melius aestimaverit, quam qui Græcorum dicendi luxum animadverterit, eorumque libros evolverit. Ex quo tandem labore id ipsi factum est apertissimum, nullum alium vel ante vel post Sigonium Atheniensium mores, leges, consilia, magistratus, judicia, & alia singula, quæ celeberrimam Rempublicam constituerant, distinctius enarrasse. Tandem aliqua in Auctarium Chronologicum præfatus Autor noster, Sigonianum librum de Atheniensium Lacedæmoniorumque temporibus, mole quamvis exiguum, maximi tamen pretii in suis animadversionibus facit, quod Græcarum rerum omnium seriem ab initio gentis ordine complectatur, & quicquid a ceteris enarratione longa scriptum fuerat, paucis collegit. Id unum in Sigonio minus accuratum sensit, Chronologia nempe incunda rationem; quam brevis periodi Juliana subsidio usus, itemque Autorum testimoniis, atque Astronomicis observationibus, quæ viam ad cognoscenda tempora unice possunt aperire, in isto calculo ad Solis ac Lunæ Eclipses Thucydidi memoratas, annum Peloponnesiaci belli, ac Trojani excidii, melius designat, & utramque Chronologiam Atheniensium &

Luce

Lacedaemoniorum feliciter proficitur, Regum atque Archontum seris in Tabulis Graecis. Latini quoque nominibus, disposita, suisque Olympiadibus alligata. in quarum designatione quoties a Sigonio discessit, in subiectis annotationibus rationem explicat. Ex his omnibus, Lector humanissime, facile conjecteris, quanta sit ad Graecarum antiquitatum explicationem in hac nova editione nostra studiosis omnibus commoditas comparata. Sed ad Latinas transeamus. Habet hae Tomus libros etiam de antiquo jure Civium Romanorum, Italiae, Provinciae, & de Judiciis, quibus duplicem Praefationem praeposuit J. C. Ludovicus Voigt, natione Saxo, in hac urbe plures jam annos moram trahens, Graeca Latinaque eruditionis, atque cultioris Jurisprudentiae, amantissimus, & inter privatos Lares inque Gymnasio Nobilium legitimam trahens scientiam. In prima Romanae Jurisprudentiae origine, cum celebratissimo Gravinae purioribus sinceræ Philosophiae fontibus repetita, qui sit verus ipsius Jurisprudentiae gemus, quaque ratio ad eam comparandam ineunda sit, ablegatis forensium rabularum deliriis, qui, noverint licet aliquando Romanas leges, earum tamen sincerum sensum & vim assequi non possunt, quod Romanae totius antiquitatis ignari per ipsum Romanum forum peregrini & barbari vagentur, & enormiter errent; quamobrem ad hunc errorem reparandum Sigonianos hosce libros unice opportunos demonstrat, e quibus veram Romanae Jurisprudentiae indolem haurire possumus. In altera vero Praefatione, Libris de Jure Italiae praefixa, Reipublicae Romanae triplicem statum distinguit, Regium nempe in Consulibus, Aristocraticum in Senatu, & popularem in Plebe, ac Tribunis, atque variam cujuscunque status naturam exponit, cumque de populari differit, latius ad Comitiorum explicationem descendit, eorumque diversa genera diligenter observat, recensitis cum Paulo Manutio Romanis Tribubus, quae in comitia veniebant, earumque convocandarum rationem, & habendorum Comitiorum causas & modos, enarrat, unde sit facilis apparatus ad Sigonii libros & Gruchii, quos inter occasione legis Curiae explicanda oborta sunt controversae, quae haecenus eruditos omnes in utramque partem tra-

xerunt:

xerunt: ad Gruchium vero Cl. Voigt accedere videtur, servato in re tam obscura, ut par est, Sigonio ceterisque honore debito. Libros vero singulos, editis veterum annotationibus, quæ in sapius recitato *Tthesauro Antiq. Rom.* inveniuntur, perpetuis commentariis illustravit V. C. Joannes Madernus, Latina eruditione exercitatissimus, eamque operam præstitit, quæ lucis plurimum tam Sigonianis libris, quam Romanorum ipsi legibus, allatura sit ad *Scientiæ Juris incrementum*, & ad studiosorum omnium commodum atque utilitatem. Hæc sunt, quæ te prægustare volui, Lector humanissime, ac, si probaveris, ut spero, postremas nostras curas habebis in sexto Tomo, qui erit ultimus, atque hæc continebit: *Emendationum Libros II; Disputationum Patavinarum Libros III; Disputationes de binis Comitibus, & Lege curiata; de Nominibus Romanorum; Fragmenta Ciceronis Scholiis illustrata; Aristotelem Rhetoricorum Lib. IV e Græco in Latinum conversum; Orationes VII; de Dialogo Librum; Orationes III pro Libro, cui titulus: Consolatio Ciceronis; Judicium de Romanæ historiæ Scripto-ribus. Clarissimus Muratorius in Vita Sigonii sequentia ejus Opera indicavit: Demosthenis Orationem in Philippum e Græco translata; Confutationem Censuræ Antonii Bendinelli sub nomine Sauli Ronchi; Vitam Egilii Foscararii, Jurisconsulti; Vitam Onuphrii Zarabbinii, Cotineolensis. Sed ad eos inveniendos diligentia nostra usque modo fuit inanis, ideo, si apud quempiam existant, rogo, ut ad nos mittere dignetur, gratias vel pretium accepturus, quo eos etiam edere possimus. De ineditis in eodem Tomo cura nostra lucem accipient sequentia Opuscula: De Origine Scholarum Bononiensium; de Donatione Constantini Magni; Orationes II; Epistolæ; Elogia in mortem Sigonii. Si quæ interea suppetent tam clari Autoris scripta, in publicum emittere non negligam, ut gratiæ utilitatiq; tuæ, Lector humanissime, consulam. Vale.*

Si quid & nostræ valent preces, eos omnes, quorum literaria suppellex Opusculorum aliquid Sigonianorum servat, ne expetentem hæc Argelatum destituant, literarum causâ publice enixeque rogamus.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Septembris Anno MDCCXXXVI.

THE NAVAL HISTORY OF ENGLAND, &c.

h. e.

*HISTORIA NAVALIS ANGLIÆ, A VI-
ctoria Normannica A. 1066 ad A. 1734 deducta, e
comparis ætatis Scriptoribus, domesticis atque exteris,
Documentis authenticis, manu exaratis Commentationi-
bus, Tractatibus atque Annalibus rarioribus, collecta
a THOMA LEDIARD, Linguarum Occidenta-
lium Professore, S. R. M. Magn. Britann. in
Germ. infer. Legati extra ordinem
Secretario.*

Volumina II.

Londini, apud Joannem Wilcox, & Olive Payne, 1735. fol.

Alph. 10.

Non ignotum in Republica literaria *Lediardi* nomen est, qui non in Anglia solum, sed in Germania etiam, scriptis aliquot editis & Anglorum & Germanorum commodis inter-
vire studuit. Cum Hamburgi ageret, ibidem linguæ Angli-
cæ Grammaticam Germanico sermone typis excubiri cura-
bat. Est enim utriusque linguæ peritissimus. Et constat, eum
Germanicæ linguæ intelligentiam in civium suorum usus ver-
tere. Neque enim solum Clarissimis Viris, qui *Baylii* Dictio-

Ccc

narium

narium Historico - Criticum Anglice interpretantur, atque numero multis observationibus augent, in vertendis libris Germanicis, ad institutum eorum facientibus, operam suam præstare, verum etiam aliis Commentationibus Anglice reddendis & Germanorum honori, & Anglorum utilitati, consulit. Non possumus enim non ejus labori plaudere, quem in Celebrerrimi *Jo. Jacobi Mascovii*, ornamenti utriusque nostræ Reipublicæ egregii, *Commentariorum rerum Germanicarum* interpretationem Anglicanam impendit. Ejusmodi enim Operis, quod Italorum atque Belgarum plausum jam consecutum est, versis non potest non & Anglis persuadere, neque in Germania nostra eruditissimos Viros deesse, quorum scripta præstantissimis exterorum Commentationibus palmam reddant dubiam. Sed in rem præsentem veniamus. Anglia nulla re magis alias regiones antecellit, quam quod mercatu instituendo, atque naves armatas in expeditionem ducendo, principatum tenet. Quis igitur *Cl. Lediaro* vitio vertat, quod in recensenda e genuinis documentis navali Angliæ historia operæ studiique potuerit plurimum. Amplitudo operis, & instituti ejus ratio, vix permittit, ut, exemplis quibusdam in medium prolatis Lectorem nostrum doceamus, quo successu res tuas egerit *Cl. Lediardus*. Sufficiat igitur, summarim indicasse, quid *Clariss. Autor* Historia Navali sibi velit; quibus subsidiis instructus, ad eam elaborandam accesserit; & qua methodo eam persecutus sit. Navalem Historiam dum *Cl. Autor* tradere instituit, id agit potissimum, ut ante omnium oculos exponat atque declaret, quomodo navalis Anglorum potestas successive ad illud fastigium pervenerit, quo nunc eminet. Eam in rem a Normannica Victoria Historiæ hujus originem repetit. Sunt quidem ejus ætatis Historici tantum non omnes Monachi, qui, rerum publicarum ignari, de re nautica Anglorum explicate non differunt. Neque etiam *Cl. Autor* propterea operæ durasset pretium, ab hac periodo suos ordiri Commentarios, nisi illi fuissent observationes singulares e scriptis exterorum Historicorum petiæ, quibus hinc Anglicanæ historiæ periodo lucem aliquam accendit. Sub *Elisabetha* auspiciis navalis Anglorum potestas mirum in modum crevit, & funda-

fundamenta jacta sunt gloriæ, quæ e navalibus pugnis & mercaturis in distitis regionibus factis in Anglicam gentem redundat. Id causæ est, quare nauticæ rei statum ætate *Elisabete* latius atque studiose describat. Neque etiam tacitus præterit facta atque successus moliminum *Oxenbami*, *Drakii*, *Hawkinskii*, *Raleighii*, hominum in maritimis rebus exercitatissimorum. Quis diversus status potestatis Angliæ navalis sub unoquoque Rege fuerit, data opera exponit, atque indicat, quo itinere nova in America Regio detecta, a quibus & quo tempore ab Anglis inhabitata, quid ad mercatum Anglorum inde redundarit commodi. Quæ quidem occasione, quemadmodum de primis Americæ inventoribus, *Christophoro Columbo*, *Joanne & Sebastiano Caboto*, atque *Magellano*, late differit, sic digna lectu sunt, quæ de recentissima atque omnium optima Anglorum Colonia *Georgia* sub finem Operis edisseruit. Vix opus est, ut moneamus, Clariss. Autorem de mercatura Anglorum in *India Orientali*, *Turcia*, atque *Russia*, non sine cura agere, ejusque mercatus historiam recensere. At, subsidia quod attinet, quibus Clariss. Autor in elaborandis hisce Commentariis usus est, non meminimus quidem alicujus Scriptoris, qui ante eum Navalem Angliæ Historiam in unum collegerit Volumen; non desunt tamen Historici, qui eam aliud agendo suis Annalibus inserunt, vel suarum Historiarum partem faciunt. Horum igitur scripta sedula manu versavit. Neque solum Anglicos consuluit Historicos. Etiam exterorum Historicorum scriinia compilavit, ubi navales pugnas cum Gallis exponit, & hujus regni Historicos in subsidium vocat. Ubi de expeditionibus maritimis contra Belgas atque Hispanos susceptis verba facit, non scriptores solum evolvit eorum parti faventes, verum etiam ex Itatorum, Germanorum, Danorum, atque Suecorum, Commentariis proficere studuit. Præterea ad *Cottonianam* Bibliothecam, quæ thesaurum Historiæ Anglicanæ continet, illi patuit aditus. Gubernatoribus etiam atque magistris navium diversos Annales MStos debet, quibus magno suo cum commodo usus est. Præ ceteris *Guilielmum Jones* laudibus celebrat, quod, communicando diversa ad rem nauticam Anglorum pertinentia MSta, publico usui inservierit.

Quæ cum ita sint, non dubitandum, quin Cl. *Lediardus*, Navalem Angliæ Historiam edendo, operæ fecerit pretium. Quoad fieri potuit, ordinem Chronologicum ubivis sequitur. Atque, ut majori cum voluptate Commentarii ejus legantur, non solum res gestas recenset, verum etiam observationibus additis characterem summorum virorum, de maritimis rebus meritissimorum, describere satagit, de rebus ad hanc Historiam faciendis nonnunquam disputationes instituit, suumque judicium addit, atque in statum potestatis navalis in exteris regionibus inquirat. Animus erat Cl. Autori Introductionis loco Dissertationem de navigiis veterum præmittere. At vero mutavit consilium. Magis enim e re esse duxit sub initium Operis de navalis apparatus splendidissimi Magnæ Britaniæ Regis præsentis statu commentari, gubernatores atque magistrum navium recensere præcipuos, atque de eorum muneribus atque stipendiis differere. Ut ex hac etiam Dissertatione Lectores capiant cominoda, de numero navium Regiarum, earum ratione, atque pretio, observationem Cl. *Lediardi* sub finem recensionis hujus exhibebimus:

E Navibus armatis atque tormentis instructis una constat -- omnes

7	100	35,553 Libris	248,871 L.
13	90	29,886	— 388,518
16	80	23,638	— 378,208
24	70	17,785	— 426,840
30	60	14,197	— 425,910
34	50	10,606	— 360,604
25	40	7,558	— 188,950
2	30	5,846	— 5,846
29	20	3,710	— 107,590
30	naves minores, supponitur, earum unam constare		2,000, — 60,000
209 Naves constant		2,591,337 Libris	

Licet hæc ingens sit pecuniæ summa, idem tamen propemodum

MENSIS SEPTEMBRIS A. MDCCXXXVI. 389

dum numerorum numerus 40000 nauis atque militibus, tempore belli alendis, quouis anno debet impendi.

HISTOIRE CRITIQUE DE MANICHÉE ET
du Manicheisme, &c.

h. e.

HISTORIA CRITICA MANICHÆI ET
Manichæismi, Autore DE BEAU-
SOBRE.

Amstelodami, typis Joannis Friderici Bernard, 1734, 4.

Alph. 3 plag. 16.

Terriculamentum quondam erat *Manichæismus*, ipse vero *Manichæus* videbatur exstitisse ab orco tanquam monstrum horrendum, infame, ingens, cui lumen ademptum. Utrumque *Petrus Badius* veluti caput Medusæ ac diram Erynyn Theologis objectavit. Terrorem ademit nobis Vir Cel. motosque composuit fluctus, docens, *Manichæum*, ad libellam criticam expensum, toto cælo distare ab illo *Manichæo*, cui *Badius* lineamenta, vultum, ac vocem, dedit. Veneramur industriam ac leporem dictionis, rerumque amœnam varietatem, ab Autore in causa critica, fastidii plena, pulchre adhibitam. Opus inscriptum est Perillustri *Thulemciero*, Augustissimi Borussia Regis ad negotia status peregrina Administro, Musarum delicio, doctrinæque melioris fautori. Præfatio ansam & originem Operis hujus elaboratissimi exponit. Cel. Autor in eo erat, ut exquireret primordia & fontes sectarum, & Waldensis, & Albigenis. *Petrus de Waldo* suppeditavit fortassis denominationem; at sectæ conditor haud exstitit. Albigenes interciderunt, Waldenses restant. Primi fuerunt quadraginta viri, & nobilitate & sacerdotio Aureliæ inclyti, quos Rex *Robertus*, *Manichæismi* crimine infimulatos, A. 1022 vivos concremari iussit, quos inter eminebant decem Canonici, & sanctitate & literis cultissimi. Cruciatu ipsi pertulerunt ma-

gna cum constantia, spe & lætitia mentis, quæ ipsos hostes in admirationem rapuit. Dabit Autor eorum historiam criticam post *Paulicianorum & Bogomilorum* historiam, eadem ratione abbreviatam. Adspiret Numen conatibus tam gloriosis, tantaque difficultate obseptis. *Manichæismi* illud crimen quo magis illis intentabatur, eo plura capiebant Albigenfes incrementa, & passim per Europam impensius invalescebant, ut vix rogi ad eos supplicio destruendos sufficerent. Noscantur igitur hæreses *Manichæismi*, & errores Albigenfium, oportet, antequam utraque secta in contentionein adduci, & utrimque comparatio legitima institui possit. Hæc est illa illustris origo hujus limatissimi Operis. Recentiorum sententias Autor seposuit, fontes affectatus, unico excepto *Tillemontio*, qui tamen credulitate & anticipatis opinionibus laboravit. Græcorum singuli, de *Manichæismo* judicantes, stitum reslinxerunt ex Actis disputationis *Archelai*, Episcopi in Cascar, cum *Manichæo*. *Zaccagnius*, Vaticanæ præfectus, Acta illa primus emisit plena & integra. Autor operose ostendit, Acta illa esse meram fictionem. Ex hac fictione deducti sunt errores, *Manichæo* perperam attributi, quibuscum tot viri boni pro aris & focis conflictati fluctus in simpulo moverunt. *Photius* illa Acta tribuit *Hegemonio*, qui quingentis annis post *Manichæum* scripsit. *Eusebius* haud meminit Actorum disputationis *Archelai*. Opus suum Autor bipartitus est. *Pars prior* est historica, *posterior* dogmatica. De religione *Zoroastris*, ejusque in Perside vicissitudinibus, de religione Christianorum per Turkestaniam, aliisque rebus cognatis, immiscentur varia, eaque solidissima, *Parti priori*. In *posteriori* enodantur capita doctrinæ a *Tyrbone*, *Manichæi* discipulo, propositæ; errores a consecutionibus & corollariis inde profluentibus secernuntur; Theologia *Manichæa* in systema redigitur. Origo *Manichæismi* resolvitur in autoritatem, quam sibi arrogabat *Manichæus*, docens, sese ea tradere, quæ Christus Apostolos celaverit, nec tamen sese venditans pro Paracleto, vel Spiritu sancto. Ut generalem religionum reformationem induceret hæresiarcha, repudiavit Vetus Testamentum, Novum emendaturus. Ut emendationi viam aperiret illi, dicitur,

Præfat.
pag. 8.

II.

citavit, scripta Nov. Test. esse adulterata, nec profecta ab
 Apostolis virisque Apostolicis, sed a Christianis Semi-Judæis.
 Argumenta, quibus id sese confecturum crediderat, erant sane
 ficulnea, uti ex recensione allata ac confutatione patescit. *Ma-*
nichæi hic liberantur a crimine, perperam eis intentato, quod
 libros Nov. Test. depravarint. Retorquetur id crimen
 in Catholicorum nonnullos male fanos, exemplisque compro-
 batur. *Manichæus* Veteris Testamenti libros substituebat a-
 lios, siquidem cuicumque nationi Prophetæ exsisterint sui: re-
 fugiebat ad apocrypha, Seculo secundo ad hæreses Docetarum
 & Encratarum corroborandas effecta, perhibentium, (Docetas
 intellige.) *Verbum* suscepisse non nisi externam hominis figu-
 ram, haud naturam vel substantiam. Encratis matrimonía
 & usum carnum improbabant. Dogmatum falsorum funda-
 mentum erat unum. Credebant enim, corpus & materiam
 esse per sese aliquid mali. *Lucas* seu *Leucas* apocrypha illa
 confinxit, qui fere sesqui seculo ante *Manichæum* vixit. Enu-
 merantur ab Autore libri *Manis*, & primorum ejus discipulo-
 rum. Deinde sequitur systema Theologiæ *Manichæi*, rati,
 Dei naturam esse extensam & definitam, personasque Trinita-
 tis esse consubstantiales, sed distinctas in modum trium perso-
 narum humanarum. De Concilio Nicæno, de sectis inibi ob-
 viis, de Sabellianis, de *Æonibus*, & Emanationibus divinis, dif-
 feritur in *Partis posterioris Libro tertio*. Hæc est summa hu-
 jus *Tomis primi*. At nunquam non genuino nexu influunt &
 copulantur observationes inexpectatæ & admodum reconditæ.
 In *Tomo secundo* comparebit historia critica trium *Manichæi*
 præcursum, *Basilidis*, *Marcionis*, & *Bardeſanis*. De Valen-
 tinianis, de Gnosticis, quas fuisse Christianos Autor negat, de
 doctrinis cardinalibus Philosophiæ inter ethnicos & Hebræos
 varie propositis, multa & insignia propositurus. Præjudicium
 ab autoritate & sanctitate Patrum vulgo depromi solitum hic
 diluitur & repudiatur. *Manichæus* credebat, Deum esse lu-
 cem vivam & materiæ expertem, in supremo cælo ab æterno
 residentem, semper stipatam substantiis intelligentibus, puris
 & immortalibus, quas *Æones* a duratione æquali voca-
 vit.

Pag. 130

151

22 seq.

vit.

- Pag. 25. vit. Statuebat porro, hæc emanasse ex substantia divina, siquidem creationem ex nihilo rejiciebat, & materiam pro omnis mali fomite reputabat. Cælum supremum, & substantias intelligentes, in eo habitantes, vocabat cum aliis *mundum intelligibilem*, eumque *æternum*. Luminosa substantia, ex qua cælum fuerat formatum, æque æterna erat, ipso iudice, ac ipse Deus, quippe qui ex nihilo producere aliquid haud valeat. Sed cælo & Æonibus tribuebat *æternitatem secundam*, siquidem ipsis sit causa, nempe Deus. Ex essentia Patris credebatur Filium & Spiritum sanctum, duas personas, emanasse. Quæ duæ emanationes ex ejus sententia erant reliquis superiores. Ipsas Patri consubstantiales esse, opinabatur, nec tamen prorsus independentes. Primam Emanationem seu Personam putabat in sole ac luna residere, inde a condito quidem mundo materiali, idque in sole per potentiam, in luna vero per sapientiam. Secundam ponebat in aere. Utramque, credebatur, Patris iussa ad finem mundi usque exsequi. In angulo spatii immensi residere statuebat malignum Dominum, quem *Manichæus* vocabat *materiam, demonem, tenebras*. Imperium ejus in quinque regiones distributum existimabatur. Summo tenebrarum principi parebant malignæ substantiæ quamplures. Imperia Dei & Dæmones separata credebantur invicem muris nescio quibus, ac ab uno latere vicinis. Deus novisse putabatur tenebras; ac tenebræ lumen haud agnoscebant. Tenebræ cum irruptione essent in lumen, Deus ipsis *primum* opposuit *hominem*, quinque elementis substantiæ cælestis armatum. Qui cum esset iusto imbecillior, Deus in subsidium ejus misit *Spiritum viventem*, qui ipsum liberabat. Inter hæc Dæmones partem substantiæ cælestis rapuerant, unde evenit, ut Lumen & Tenebræ invicem confunderentur. Ita *Manichæus* sese felicissime existimabat originem mali, & peccati labem, expediisse, atque eam cum sanctitate Dei in concordiam redegit. *Spiritus vivens* ex opinione *Manichæi* Dæmones subegerat, & ex cælo in aerem dejecerat, ubi ipsi per viam admodum circumcisam excitant tempestates, tonitrua, fulgura, morbos contagiosos, & pluvias. Matrimonium, corporum

porum multiplicandorum causam, horrebat *Manicheus*. Veram Christi nativitatem, conversationem, alimoniam, affectus innocentes, perpeffiones, ejus in crucem sublationem, resurrectionem, negabat, faciens hæcenus cum Docetis. Quare haud potuit, quin quoque carnis nostræ resurrectionem inficiaretur. Conjugia a Satana esse excogitata, somniabat, quam sentiendi libidinem *Gicbtelio* ac *Goshofredo Arnoldo* nuper denuo arrisisse, est in propatulo. Theologia *Jacobi Bæhmii* in plerisque capitibus cum *Manichæi* systemate concordat. *Manicheus* porro improbabat usum vini & carnis, unde robur suppeditetur carni ac cupiditatibus insulsis. Quare *electos* suos jubebat amplecti voluntariam paupertatem, & abstinentiam ab omni negotio civili. Imperfectioribus indulgebat plura, quippe qui ad perfectionem Evangelicam nondum adspiraverant propter cupiditatis præpondium. Sanctis tamen suis permittebat usum Musices & suffimentorum. *Manichæo* probabatur transmigratio animarum, cujus interventu animæ impuriorens sensum defæcari & expurgari possent per varios casus & tot discrimina rerum. Gradui primo conveniebat allevatio in Lunam: secundo tribuebatur levatio in Solem: tertio depurationis gradui congruebat deportatio animæ ad locum, quem columnam gloriæ appellabant *Manichæi*. Cum singulæ animæ & partes substantiæ cœlestis a materia secretæ fuerint, excidium orbis hujus adspectabilis instabit. Ignis horridus squalidusque prorumpet ex cavernis. Angelus *omophorus*, qui terram in situ & æquilibrio sustinet, eam in flammam demitter, compage & retinaculo solutam, ac præcipitabit massam hanc inutilem ad *tenebras exteriores*, quorsum dæmones relegandi sunt in perpetuum & animæ inertiores, quæ anfractum depurationis tunc nondum perfecerunt. Hoc est illud famosum ac fabulosum systema *Manichæi* ac *Manichæorum*, ex sententia Ven. Autoris. Ad testimonia Scriptorum fide dignorum & obrussam criticam singula sunt admodum exacta, id quod lectio Operis quemque condocerit. Quæ *Tomo* huic defunt, proximo ea plenius illustrabuntur. Adjiciemus huic recensio- mi compendiarie nonnulla, alias vel incognita, vel haud satis

Pag. 31.

Ddd

pro-

- Lib. I probata, quorum notitiam sparsim suppeditavit Autor. Tra-
 pag. 6. ductio Actorum *Archelai* restat duntaxat Latina, facta ante Se-
 26. culum septimum. *Scythianus* fuit ætate æqualis *Manichæo*,
 28. teste *Photii* fragmento in *J. A. Fabricii Tom. V Bibl. Græc.*
pag. 283. *Colbergius* perperam ubique sese invenisse putavit
 30. *Manichæos. Pythagoras & Zoroastres* eadem ætate floruerunt.
 35. *Simon Magus*, Ex-Judæus, errores *Manichæismo* affines
 39. fovit, animamque symbolo *Helenæ* expressit. *Basilides* primus
 40. e Christianis fuit *Manichæismi* autor. Philosophi Theolo-
 41. giam Christianam docebant primis Seculis summa cum liber-
 tate, qualis jam in ecclesia haud toleratur. *Manichæismus* er-
 54. ror est Persis ac Indis olim diu probatus. Evangelium Christi
 notat ejus prædicationem & doctrinam. *Terebyntus & Bud-
 das* idem notant; Chaldæi enim terebynthum vocant *Butam*.
 74 174 &c. *Manes* fuit nomen honorificum, quod ostenditur *pag. 73 seq.*
 Nescio tamen, quam ob causam Ven. Autor occasionem arri-
 piat quamcunque, ut Viro in republica literaria & ecclesia sa-
 ne magno, *Joanni Christophoro Wolfio*, adversas sententias de-
 fendere, eumque reprehendere possit. Nec Persas, nec *Mani-
 chæum*, adorasse Solem, Autor ostendit *pag. 106 seq.* qui *Gottho-
 freddi Arnoldi* errores históricos nonnullos agnoscit, eumque
 114. satis celebrat. Historiam de *Manichæo* ex Orientalium scri-
 ptis contractam prædicabunt omnes, tanquam opus, quod ex
 155 seq. Phidiæ exiit officina. *Manichæum* Græca calluisse, Musicæ,
 ac scientiarum Mathematicarum, Astronomiæ, Medicinæ, Pi-
 157 seq. cturæ, & imprimis Geographiæ, fuisse peritissimum, pauci
 norunt. *Zardasch* seu *Zoroastres* designat *amicum ignis pag.*
 162 seq. *163.* *Zoroastri* Philosophiam qui pernosse cupiunt, Nostrum
 167 seq. adeant, necesse est. De *Magis*, de *Ormizda*, & *Arimanio*, cau-
 sisque affinibus, fercula deinceps apponuntur exquisita. In
 239 seq. *Goibofredi Arnoldi* Historia Ecclesiastica ipse haud pauca no-
 tat & improbat Autor, paulo tamen inclementiori judicio Vi-
 rum Cel. *Joannem Christophorum Colerum* fuisse utam, ad-
 dens. Nostrum est, venerari industriam & elaboratissimum
 Autoris magni Opus, ac *Tomo secundo* præcipiam comprecari
 Lucinam. In præsens enim sat prata biberunt, dummodo id ad-
 didisse

MENSIS SEPTEMBRIS A. MDCCXXXVI. 395

didisse licuerit, historię degmātum *Manichæi* Autorem Cel. interposuisse Commentationem de eo, quod libri apocryphi & fabulosi miracula Evangelis nostris enarrata haud concutiant, sed, in religionis Christianę firmitatem, potius stabiliant. Habeat nos ita in recensendo suo Opere æquissimos Ven. Autor, & fortassis æquiores, quam ipsum interdum in Diario erudito, *Bibliothèque Germanique*, experti sunt nostratium nonnulli, humanitate sua, ut acerbis ita telis exciperentur, non sane promeriti.

HISTOIRE DES PAPES DEPUIS S. PIERRE
jusqu' à Benoit XIII inclusivement, &c.

h. e.

HISTORIA PAPARUM INDE A S. PETRO
usque ad BENEDICTUM XIII. Tomus III, ab
EUGENIO III usque ad ALEXANDRUM V, To-
mus IV, a JOANNE XXIII usque ad PIUM IV, ex-
hibent vit. is, facta, & scripta Pontificum Ec-
clesiæ Romanæ.

Hagæ Comitum., apud Henricum Scheurleer, 1733, 4 maj.

Alph. 7 plag. 9.

Quam ante aliquod tempus telam sumus exorsi, jam perte-
xere est animus. De *Tomis I & II* disseruimus in hisce *A-*
ctis A. 1734 Mense Jun. pag. 7 seq. Hisce porro alias *To-*
morum bigas Autor, candore ac judicio pollens, adjunxit. In
limine Operis apparet Epistola, vices prologi sustinens, ac ab-
stergendæ, vel potius reprimendæ, aliorum censuræ destinata,
quam cummaxime Autor Anonymus, qui Hagæ Comitum lite-
rarias edit Ephemeres, *Lettres serieuses & badines* inscriptas,
in *Tomum* utrumque priorem hujus de Pontificibus Romanis
Historię strinxerat *Vol. VII Part. II*. Momenta apologiæ signi-
ficare liceat. *Zosimum* Papam laudasse Concilii Nicæni con-
sulta, loco Sardicenis, adversum Episcopos Africanos, Ephe-
meridologus largitur, & id simul in Nostro notat, causam
cum *Baronio*, *Bellarmino*, *Noriso*, & *Perronio*, interferens, Ca-
nonibus Synodi Sardicenis Canones Nicæni fuisse expositos,
quasi liceat, commentatorem *Aristotelis* laudare, ac ipsum in-

Ddd a

telli

- telligere *Aristotelem*. Subterfugium hocce jam occupaverat Noster *Tom. I pag. 189*. Subit mirari, cur *Zosimus*, *Bonifacius*, & *Celestinus*, Papæ Romani, eo nomine admodum ab Episcopis Africanis exagitati, suffugio tam subtili sese noluerint tueri. Addit Noster, Canonem illum famotum Sardicentem repugnare Canonibus Synodi Nicænæ. Deinde defendit suam olim pro *Nestorio* allatam apologiam; contra vero crimen calumniæ *Evagrii*, in *Nestorium* acerbiori, intendit. Nec idem abnuvit, homines Romæ in album adscitici ac adscribi Sanctorum ex variis causis minus legitimis. Tandem ipse purgat sese ab objecta sibi Indifferentissimi ac Libertinissimi labe. Quibus præmissis, Autor cursum, quem sibi proposuerat, ingreditur. Typographus vero nuntiat, *Tomum V* propediem in lucem exiturum, ac Opus ita iri expeditum. Liceat nobis iu præsens delibare unum ac alterum Historiæ ipsius momentum.
- Tom. III
pag. 3. Legati ecclesiæ Armenorum A. 1145 Viterbii mentionem injecerunt de *Sacerdote Joanne*, Principe Christiano, Nestorianismi affectatore, qui Persas devicerat. De eo plura leguntur apud *Abulpharagium Dynast. IX pag. 280 seq.* *Paulum Marcum Venetum de Region. Oriental. Lib. I Cap. 51 seq.* *Abanassium Kircherum in China illustrata Part. I Cap. 1 pag. 47 seq.* *Petrum Maffejum in Historiarum Indicarum Lib. I pag. 15 seq.* *Thomam Hyde in Appendice ad historiam religionis veterum Persarum pag. 522.* *Brianum Waltonum ad Polyglotta in Prolegom. XV fol. 98.* *Jo. Georg. Eccardum Tom. II Corporis historici pag. 1451 seq.* *Eugenius III*, Roma profugus, Trevis agitavit Concilium, in quo scripta *S. Hildegardis* fuerunt approbata. *S. Bernbardus*, fidiissimus Papparum minister, & infelix expeditionum sacrarum præco, passim ab Autore reprehenditur. Judicia a *P. Balio* lata huc raro ab eodem adoptantur. Ignis supplicia intrepide subierunt multi, qui adhæserant doctrinis stupidi ecstasticique hominis, sese *eum* vocantis, ac pro filio Dei venditantis, judice vivorum ac mortuorum. Sic non ipsa martyria, sed causæ, faciunt martyras. *Eugenius III* in controversia de electione Archiepiscopi Magdeburgensis haud inficiatus fuit, Papas nil posse validi pronuntiare, quod Deo ac Canonibus Ecclesiasticis repugnet.

gnet. Idem iusserat creari Bacularios, Licentiatos, & Doctores Juris Canonici, quod <i>Gratianus</i> nuper compilaverat. Volupe est leſitare controversias <i>Friderici Barbaroſſa</i> , cum Pontificibus Romanis exercitas, nec non Patriarchæ Hieroſolymitani adverſus Ordineſ Hospitaliorum lites, Romam delatas, in quibus <i>Joannitarum</i> dona plus valuerunt, quam legitima contra conquerentium caula. <i>Friderico</i> Cæſari jura regalia, quæ Imperatoribus ſunt in Pontifices, egregie fuerunt perſpecta. At horum veritas Romæ habebatur pro reſtricta ac abdenda.	Pag. 15.
Fabulam ea redolent, quæ <i>Conradus Urſpergenſis</i> pag. 290 de genere mortis tradidit, quo <i>Adrianus II</i> Papa, videlicet ex muſca in os ingreſſa, periſſe dicitur. <i>Guilielmus Tyrius</i> verum <i>angina</i> ſignificavit morbum. <i>Alexander III</i> electionem ſui ſubmittere Concilio œcumenico reſuſcitavit, mori per tempus manusque tradito fruſtra conſiſus, cum exemplorum ſatis, haud abnuente ipſo <i>Fleurio</i> , in contrarium exiſtet. Ut Seculo XII Legatus, a Pontifice ad Reges miſſus, autoritate poſſet ſua gaudere, Pontifex eo ſine prius precibus ſuis proceres regnorum permiſiſit. <i>Manuelem Comnenum</i> , Imperatorem Græcum, <i>Alexandro III</i> palpaſſe, ac theſauros miſiſſe, ut Imperator fieri poſſet Romanus, plerisque eſt incognitum. Episcopos, qui juribus ac poteſtati Regum improbe ac perſuaciter obſiſterunt, laus, a miraculis deſumpta, ab obitu manſit. Exemplo eſt mors <i>Thomæ</i> , Archiepiscopi Cantuarienſis. Quantum regis majeſtati noceant regulæ politicæ, quas Romana tenet curia, exemplo Regis Angliæ, <i>Henrici</i> , perdoceſtur. Exemptiones monaſteriorum a diœceſanis Episcoporum limitibus debentur Abbatum Præſidumque numis, quibus ipſi Romanam ſibi curiam devinxerant. Quod ex <i>Heiſſio</i> Autor reſert de <i>Henrico Leone</i> , Cæſarem, in Alexandriæ hærentem obſidione, derelinquente, atque ad nutum Pontificis domi diadema imperatorium expetituro, id oppido eſt falſum, prouti demonſtrarunt <i>Joannes Fridericus Pfeſſingerus ad Vitriarium Part. II Lib. I Tit. XVI pag. 174 ſeq.</i> & <i>Joannes Chriſtophorus Hurenbergius in Hiſtoria Eccleſiæ Ganderſhemeniſis Diplomatica pag. 341 ſeq.</i> Nec inſiſciari audeſmus, in hiſce Tomis poſterioribus minorem ſub-	24 ſeq.
	34.
	36.
	41.
	63.
	70.
	73.
	75.
	78.

- inde fontium curam fuisse habitam, quam in prioribus. *Fri-*
 Pag. 80. *dericum Barbaroffam* Venetiis ab *Alexandro III* Papa pedibus
 fuisse conculcatum vel contactum, id quidem merito ab Auto-
 re pernegatur, enarrante potius rem ibi gestam ex *Romualdo*.
 Qui negantibus argumentis pondus omne detrahunt, hic ex-
 emplum inveniunt criticum, quod suadet, ne credamus, nul-
 lam argumento ejusmodi vim inesse. De cetero *Naucerus*
 fabulam illam recenset *Vol. II Chronici memorabilium omnis*
atatis & omnium gentium, generatione 40 fol. 195, & quidem
 instar veræ. Autor locum hunc ita allegat: *Naucerus Vol.*
II Chronograph. Gen. 60 pag. 846. Unde patescit facile, li-
 brum ipsum, ni saltem perfunctorie, Autori haud fuisse le-
 ctum. Instar vero omnium ad fabulam illam refellendam fa-
 ciunt *Alexander III* in *Epistola ad Capitulum generale Cister-*
ciense apud *Martenium & Durandum Tom. I pag. 1848*, ac *Ro-*
mualdus, *Salernitanus Archiepiscopus*, in *Chronico MSto* a-
 pud *Baronium Tom. XII Annalium ecclesiast. ad A. 1177 n. 68*
pag. 714 seq. Nec tamen fit improbable, locum hunc *Chro-*
nico Romualdi ab aliena manu esse additum, eo quod de *Ro-*
mualdo tanquam de persona tertia in eo differitur, isque vir
 84. dicitur prudens & literatissimus. *Alexander III* conscripsit
 literas ad Sacerdotem *Joannem*, in ultimo Oriente Regem,
 quæ sunt ipsa ejus *Epistola 48*. Commemorabilis porro est
 94. admodum *Petri Waldi*, civis *Lugdunensis*, constantia. Singu-
 lare videtur factum *Cusimiri*, Ducis *Poloniæ*, qui petiit a Papa
 Constitutionum suarum regaliū confirmationem. Electio-
 nem *Lucii III* A. 1181 soli purpurati patres, qui vocantur *Car-*
dinales, effectui dederunt, exclusis more novo reliquis Sacer-
 dotibus ac populo. Idem *Lucius* A. 1184 fulmen anathematis
 in quosvis hæreticos, præcipue *Waldenses*, audientibus *Impe-*
 ratore ac summatis, evibravit, adjecta clausula de ejus festa
 96 seq. redintegratione seu repetitione. *Innocentius III* diem *Viri-*
dium ei ceremoniæ addixit, atque eo tempore orbis secus sen-
 tiens, ac Pontifex Romanus, in die cœnæ Domini dedicato in-
 97. feris adjudicatur, lamiis, ac larvis. Autor, serione, an per jo-
 cum? credit, *Jesum* quodcumque jusjurandum interdixisse. E-
 piscopi

piscopi Scotiæ A. 1188 exempti fuerunt a jurisdictione antistiti-
 tum sacrorum Angliæ, ac eorum censuris, solique sedi Roma- . Pag. 110.
 næ sine ullo interventu subjecli. Miramur, Autorem *Rogério*
Hovedeno Part. II Annalium ad A. 1191 pag. 689, ac *Baronio*, 112,
 ad hunc provocanti, fidem habuisse, qui crediderunt, Papam
 diadema *Henrico VI*, Regi Germanorum, insolenter imposuisse.
Hovedenus ita differuit: *Sedebat Papa in cathedra pontifi-*
ciali, tenens coronam auream imperialem inter pedes suos, &
Imperator inclinato capite recepit coronam, & Imperatrix se-
mititer, de pedibus Papæ. Dominus autem Papa statim per-
cussit cum pede suo coronam Imperatoris in terram, signifi-
cans, quod ipse potestatem ejiciens eum ab imperio habeat, si
ille demeruerit. Quis temere extraneo scriptori hæc esse ve-
 ra largietur, dum Autores domestici ac ætate rei gestæ suppa-
 res hanc insolentiam taceant, ac potius contraria referant.
 Provocamus ad *Ostonem de S. Blasio*, ad Monachum *Weingar-*
tensem, ad *Guilielmum Britonem*, ad *Arnoldum Lubecensem*, ac
 ad ipsum *Innocentium III* Papam, *Cælestini III* successo-
 rem. Operæ pretium est, vitam legisse *Innocentii III*, in qua 121 seq.
 adornanda Autor nulli labori pepercit. Pontificis hujus haud
 ignotus est sermo de eo, quod Papa non solum omnia, sed 125.
 etiam omnium hominum, peccata possit remittere, eorumque
 reis gratiam facere. Crudelitatem jussu ejus in *Albigenses* edi- 139 seq.
 tam horret animus meminisse. Nemo sane, qui facta Papa-
 rum attente legerit, eos pro Deis vel Dei vicariis habebit, si
 Autorem nostrum fide duxerit haud indignum, qui, *S. Fran-* 151 seq.
ciscum fuisse furiosum ac fanaticum, ostendit. *Joanni XX* 267.
 vitio id tribuitur, quod inconsideratus ac præceps fuerit in lo-
 quendo. *Laborat*, inquit Autor, *nevo eruditis communi, qui*
in eo consistit, ut in rebus gerendis caveant prudentia ac at-
tentione in minimis quoque momentis desigenda. *Nicolans III*
 Diplomatum fictis ac donationi, quæ olim *Constantino Ma-* 269. 270.
gno in acceptis referebatur, auctoritatem suam superstruxit,
 præiens Episcopis & cœnobitis exemplum, quod imitari pos-
 sent. Ipse quoque in gratiam *Minoritarum* edidit Bullam, in
 qua demonstrare sustinuit, Jesum nil proprii tenuisse, quo ipso
 pro-

- projecit in orbem Christiani cœtus, Eridos ponum. Seculis
 XIII ac XIV Pontifices Romani tot fulmina dirasque in quos-
 cunque, levissimis plerumque de causis, evibrarunt, ut dubites,
 cœlumne sæpius fulgure fuerit gravatum, quam animus Pa-
 pæ. Quo ipso id fuit effectum, ut censuræ ecclesiasticæ cœpe-
 riôt despiciatui haberi. *Nicolaum IV* nonnulli primæ authorita-
 tis vocarunt Antichristum. *Menardus*, Comes Tirolensis, cu-
 jus *Apologiam* exhibet *Aventinus*, Episcopos eodem oneravit
 Pag. 298. elogio. *Bonifacii* artes, quibus ad Pontificatum adspiravit, ac im-
 307. perandi audacia, Reges commoverunt, ac sensim a sede Aposto-
 312 seq. lica abalienarunt. *Philippus Pulcher*, Rex Galliarum, fuit e-
 primis, qui usurpationibus Papæ, in immensum grassantibus,
 mascule ac intrepide sese opposuit, quod exemplum sensim
 314 seq. alii Reges imitatione sua judicarunt dignum. *Robertus Gal-
 lus*, sanctulus, libri sui *Cap. I* Pontificem Romanum appellavit
 321. *idolum*. *Dantes*, Florentinus, in libro de Monarchia refuta-
 vit eminentiam *Constantini Magni* donationem. In eo ipse,
 qui hæc asterisco signavit, vacillavit Autor, quod *Dantem*
 haud potius ad Seculum subsequens retulerit; quo quippe po-
 331. tissimum claruit *Dantes*, fato functus A. 1321, Pontifices duabus
 viis rebus Regum singulis sese immiscebant, modo dictitantes,
 actioni huic vel illi inesse peccatum, modo cum *Bonifacio*
VIII perhibentes, Pontificem esse summum terræ Monarcham,
 a cujus arbitrio ac benignitate Reges potestatem suam debeant
 derivare. Miratur autem de eo, quod Protestantes *Bonifa-
 cium VIII* haud numerent in suis, quippe qui dogma de trans-
 338. substantiatione pro falso reputaverit. Protestantes autem ma-
 jori mirantur jure, cur Deistæ eum affectatoribus suis haud
 annumerent. Hi enim Deistæ non solum transsubstantiationem
 repudiant, sed complura *Bonifacii* secretiora dogmata, a
 quibus abhorrent Protestantes. Autor composite ac eleganter
 hæc Vitas scripsit. Si quid in illo desiderare ac requirere
 velis, id cum primis in eo consistet, quod raro ex fontibus bi-
 berit, quod libros generatim, nec accurate satis eorum loca, de-
 signarit, quod Reformatorum scriptoribus justo crebrius sit
 usus, præcipue quod *Balis* fere nimius fuerit admirator, quod
 Jun-

Jansenistam agere constituerit ac Pontificium, cum tamen continuo ex *Heideggeri* Historia Papatus, *Lenfantii*, *Beaufobrii*, *Juriei*, ac *Balii*, scriptis arva rigaverit. Mirabuntur nonnulli, quare crediderit, *Henricum VII* Luxemburgicum, Regem Romanorum, per *Bernhardum de Montepulciano* pane eucharistico venenato fuisse enectum. Ipse provocat ad *Baluzium*, qui in *Vitis Paparum Avenionensium Tom. II pag. 367* ad *Nauclerum Gen. XLIV* recurrit; ac *Joannem Vitoduranum*, ab *Hottingero* laudatum. Sed in *Vitodurani* Chronico, quale *O. G. Leibnitius* edidit, series historię ad *Henricum* illum *VII* non pertingit. *Naucleri* autem quanta in hisce sit fides, inter omnes facile constat. Sed, qui ingentem percurrunt campum, eis vitio haud est vertendum, si haud ubique cernant ut serpens Epidaurius. Qui pragmaticam rei Pontificiæ ac Imperatoriæ, immo totius fere Christiani orbis, historiam legere avert, sitim suam hic restinguent. In *Tomo IV* dissidia intestina Pontificum, Hussitarum turbæ dissentissimæ, Conciliorum autoritas, ac reliqua haud minoris momenti corollaria, coherenter edisseruntur, tanque venuste, ut legere facilius incipias, quam desinas. Juvat nosse characterem animi Pontificum, ubique ex uno alteroque scripto, immo ex nexu gestorum, vitis singulis subjunctum. Superest in præsens nihil, quam ut Lectorem ad suavitatem Operis ipsius degustandam remittamus.

Pag. 387.

STANISLAI SANTINELLI, CONGREGATIONIS a Somascha Clerici regularis, Dissertationes, Orationes, Epistolæ, & Carmina.

Venetis, apud Christoph. Zane, 1734, 4.
Alph. 1 plag. 19.

Non parum eruditissimo Sansinello debet Respublica literaria, quod ex pluribus illis, quæ melioribus annis scripsit, Opusculis potiora, ut ab interitu vindicarentur, uno fasciculo collecta juris publici fecit. Ex Dissertationibus quidem duabus,

E e e

quæ

quæ primum locum occupant, prior de Romanorum veterum nobilitate, undeviginti constans Capitibus, quibus de nomine & natura nobilitatis, ejusque generibus, ut & iis, quorum fuerit, quibusque insignibus ostentetur, copiose ac erudite doctissimus Vir disputat, jam A. 1717, Venetiis, apud *Jo. Baptistam Recursi*, lucem adspexit. Hic tamen recognita ab Autore cum typis repetatur, non minus Lectorum studium accendet, quam altera, quæ nunc primum prodit, de disciplina & moribus Romanarum feminarum, duodeviginti Capitibus ea omnia complexa, quæ ad argumentum hoc penitus excutiendum undiquaque conquiri potuerunt. Dissertationes has excipiunt Orationes, quarum sex priores de sanctissima Triade agunt, habitæ in sacello Pontificio a convictoribus Collegii Clementini ab anno 1707 usque ad annum 1712, quo tempore & Romæ apud *Jo. Franciscum Chracas* lucem adspexerunt. Quæ subjunctæ cernuntur octo numero, dictæ sunt in funeribus illustrium Virorum. Quatuor ex iis separatim ediderat ante, primam nempe *Jo. Baptista Nicolosi*, quartam *Angeli Zoni*, magnorum Venetæ reipublicæ Cancellariorum, exequiis cohonestandis, recitata, quarum illa A. 1717, hæc A. 1724, Venetiis lucem adspexit, quemadmodum & anno insequenti prodiit ibidem, quæ quintum hic locum occupat, Oratio, in funere *Petri Barbadiæ*, Patriarchæ Venetorum, dicta, quam A. 1731 secuta est Oratio funebris *Josephi Bolagno*, Cæsarei apud Venetos Oratoris, memoriæ dicata, ordine hic septima. His quatuor alias ejusdem argumenti adjecit Eruditiss. *Sansinellus*, inter Oratores nostri temporis, qui ingenii laudem cum dictionis nitore jungunt, jure suo numerandus. Orationes excipiunt Epistolæ, quibus varia antiquitatis capita, de numero nempe Senatorum Romanorum, de iis, quibus præter illos venire in Senatum licuit, de pedariis Senatoribus, de appellatione patrum conscriptorum, quâ occasione *Livii* locus obscurior *Lib. II Cap. 1, traditumque inde fertur, ut in senatum vocarentur, qui Patres, qui que conscripti essent*, deletis iis, quæ glossemata olent, ita emendatur: *traditumque inde fertur, ut senatores patres conscripti vocarentur*, de patriciis porro, ex quibus Senatores lecti,

*TAB. VII ad Nov. Acta Erud. Mens. Sept. A. 1736. p. 403
404. et 426.*

Fig. I.

Fig. III

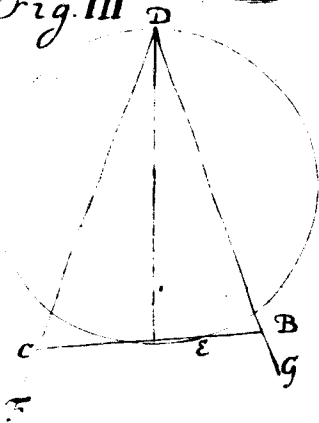
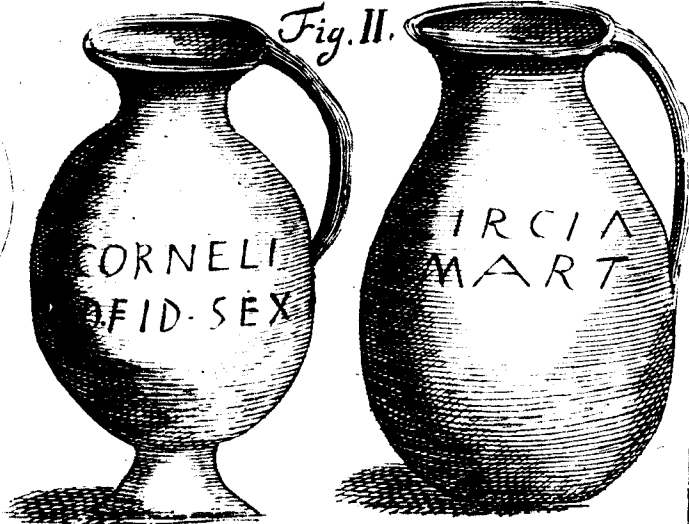
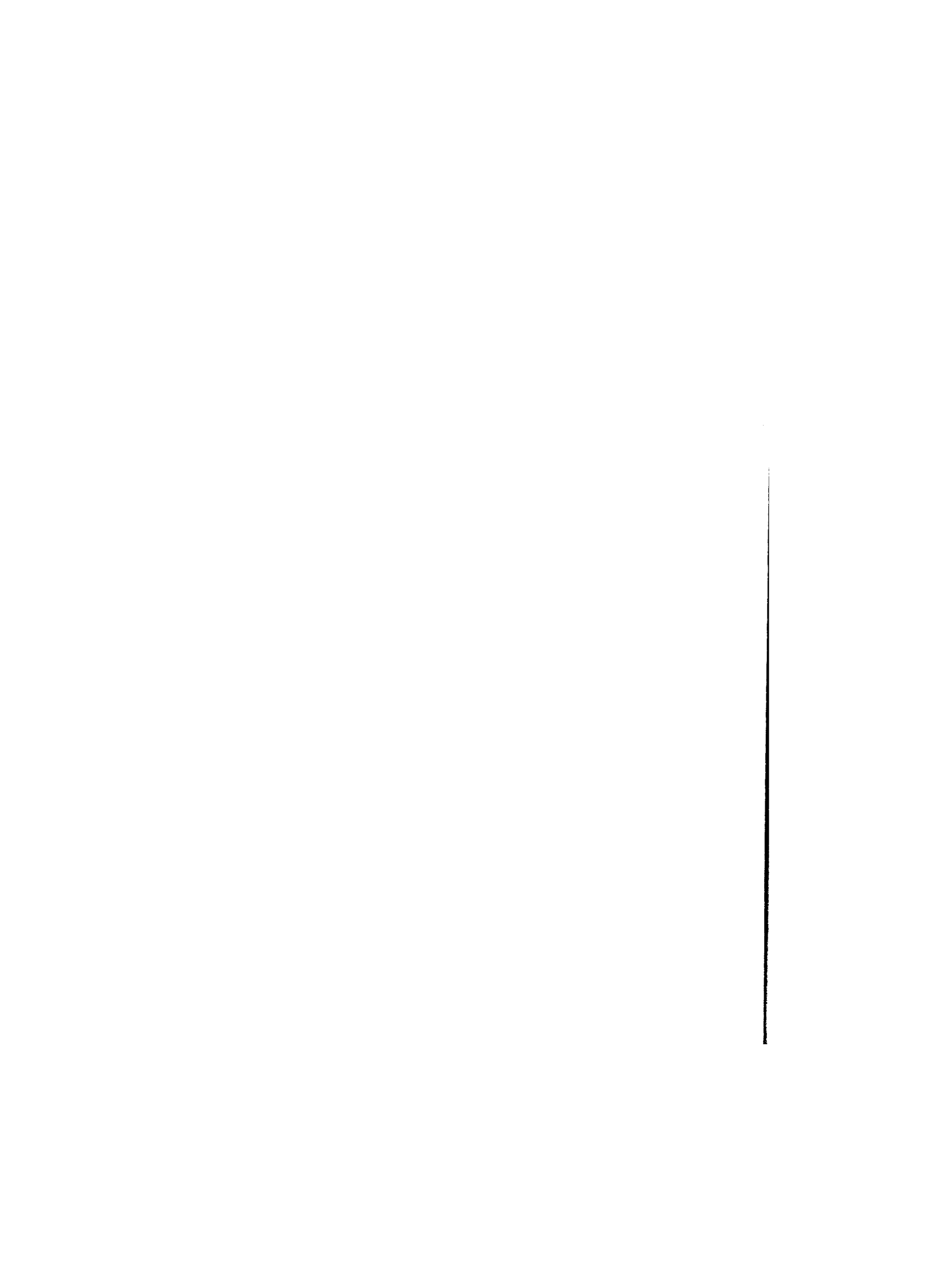

Fig. II.

lecti, & quorum in ordinem plebejos, ut inde inter Senatores referri possent, transferendi jus penes universum populum fuit, pertractantur. Sed notatu inprimis dignæ septem Epistolæ, quæ de antiquis Venetorum numis agunt. Ii sunt, quos vulgo *mattapanes* appellant, quorum originem ad *Henricum Dandulum*, Ducem Venetorum, *Andreas Dandulus Lib. X Chron. Cap. 3* refert his verbis: *Subsequenter Dux argenteam monetam, vulgariter dictam Grossi Veneziani vel Mattapani, cum imagine Jesu Christi in throno ab uno latere, & ab alio cum figura S. Marci & Ducis valore viginti sex parvulorum, primo fieri decrevit.* Ipsi tamen *Henrici Danduli mattapanis* adhuc nullus visus: antiquissimus, de quo constat, est *Petri Ziani*, qui *Henrico Dandulo* successit. De vero quidem pretio & nomine non satis rem expedit *Doctiss. Santinellus*, qui de posteriori, *quid significet*, inquit, *ac unde deductum sit nomen mattapanis, nemo querat, nisi ineptire qui velit.* De variis tamen horum numorum generibus & ætatibus tribus, prima ab *Henrico Dandulo* ad *Andream* cognominem, cui *mattapanem* veterem assignat, altera a *Jo. Gradoni* ad *Christophorum Maurum*, cui novum, & tertia a *Nicolao Marcello* ad *Andream Gritum*, cui restitutum tribuit, de typo item & inscriptione cum adversæ, tum averfæ partis, in quibus omnia, ad Græcorum morem, curate agit, cumque *Ducangius* inscriptionem adversæ paginæ ita legat: PETRUS ZIANI VENETI S. M. legendum potius docet: S. M. VENET. (quod est *Sanctus Marcus VENETICUS*, pro quo postea VENETUS dixere,) PETRUS ZIANI. Literæ vero IC XC, imagini Servatoris averfa in parte adscriptæ, prout in numis Græcorum Imperatorum sæpe occurrunt, ita, quid in numis Venetis, ad imitationem eorum cussis, sibi velint, nominis quippe sanctissimi IHCOYC XPICTOC, quarum vocum primam & ultimam literam sistunt, tametsi & tribus aliquando literis IHS XPS idem illud nomen Servatoris optimi exprimitur, indices, per se primum est intelligere, tametsi non indigna lectu sunt, quæ ea de re *Doctiss. Santinellus* congescit. Nec vero silentio prætermittenda

TAB. VII

Fig. 1.

Pag. 271.

TAB. VII

Fig. 2.

Pag. 281.

tenda Epistola ultima ad *Bernardum Mariam de Rubeis*, Ord. Prædicatorum, qua de vasculis, in vinea Sancti Cæsarii, quæ juris est collegii Clementini, ad viam Appiani, inter Cæsium montem & circum *Caracallæ*, ex quodam sepulchro effossis, agit. Fuere eorum CL, quot ex uno sepulchro haud ita crebro eruta constat. Singulis inscriptum est nomen aliquod & nota temporis, ut ex duobus patet, a Cl. *Santinello* repræsentatis. Unguentaria illa haud dubie, toto nempe myrothecio in funere hominis prædivitis, cujus in sepulchro inventa sunt, consumto. Inscripsum vero illis unguentarii nomen & dies repositi unguenti ad pretium unguenti & ætatem (optima enim, quæ recentioris,) dignoscendam. Sequuntur postremo, una cum Dedicatoriis aliquot Epistolis Orationum ante editarum, Carmina & sacri & profani argumenti, quibus Index rerum, lectoribus, ut sparsa hic illic sine labore inveniant, usu futurus, subjicitur.

MODESTINI ET POMPONII IN COLLOQUIIS FAMILIARIBUS DE STATU CAMERALIS JUDICII IN IMPERIO SUPREMI AD ORDIN. CAM. PARTIS PRIMÆ TITULOS POTIORES MEDITATIONES ACROAMATICÆ.

In officina Nic. Lud. Winckleri, (absque mentione loci,) 1735. 4.
Alph. 2. plag. 6.

Weclariæ edita sunt octo hæc *Colloquia de Judicio Imperii Camerali*, quod nunc ea in urbe est, scripta ab uno ex illis Germaniæ nostræ Areopagitis, cujus nomen jam dudum illustrarunt libri notæ optimæ. Et primo quidem in Colloquio queritur Perillustris Autor de lalariorum, Cameralibus judicibus destinatorum, incerta solutione, itemque, quod exstructa nondum sit, cujus tamen exstructio dudum decreta ab Imperatore & Principibus Imperii, nova, eademque satis ampla, Curia-Judicii: respondetque simul ad querelas eorum, qui, multas lites in Camera spirare, non exspirare, clamitant: ejusque rei in culpa esse judices Camerales negat, & accurrite vindicat

vindicat eorum innocentiam. Hac occasione describit processum fori Cameralis, modumque distributionis Actorum & Relationum. In *secundo*, præmissa *Ordinationis Cameralis* historia, de Judice Camerali agitur, ejusque dignitate, soleanni introductione, requisitis dotibus ac virtutibus: de Præsidibus item Judiciis, de numero Assessorum, deque eorum conditione ac dignitate, de præsentatione denique eorum, multis agitata controversiis. In *tertio* non solum de vestitu accinctoque gladio Assessorum differitur, verum etiam de privilegiis eorum & immunitatibus. In *quarto* exponitur de virtutibus eorum, qui creari volunt Assessores, deque modo receptionis in hoc Collegium: de Vicario Judicis Cameralis: de examine præsentatorum ad suscipiendum Assessoratum: de officiis Assessorum, deque legibus Collegio eorum præscriptis. In *quinto & sexto* de officio & munere Judicis Cameralis agitur, de tempore item frequentandi Senatus, de modo & ordine referendi in Senatu Camerali, de ratione distribuendorum inter Assessores Actorum, deque aliis, quæ huc pertinent. Nam nec Procuratorum & Advocatorum Cameralium mentio omittitur. In *septimo* lex illa illustratur, qua referens, quem vocant, innotescere vetatur litigantibus. Hic & subsequenti in Colloquio, quod est ultimum, reliqua *Ordinationis Cameralis* Capita, sive Tituli, perlustrantur & illustrantur. *Pag. 323 - 406* exhibentur aliquot *Documenta*, quæ vocant, quorum facta fuerat mentio in *Colloquio*. Multa eorum exhibent ritus solennes introductionis Judicis sive directoris hujus Camere: Alia aliquot jus & morem præsentationis Assessorum describunt. Plura ex hoc Opere asserremus, nisi persuasissimus nobis, id cupide perlectum iri a Juris Germanici Notitiæque Imperii studiosis, & nisi jam Illustris Editor *Actorum Pacis Westphalica* in Præfatione ad *quintum Tomum* recensione hujus Operis, cujus & Autorem nominatum indicat, defunctus esset pereleganter. Illud, superest, ut moneamus, multa ab Autore Perillustri hujus Operis indicata videri obscurius, non nisi iis plenius intelligenda, qui in isto Camerali Collegio sunt aliquamdiu versati, & operam dederunt observationibus. Conjunctum cum hisce

Colloquii ab eodem Autore edita est, plagulis 17 constans, *Idea Philosophiæ simulata, non vera, in scientia Juris & forensi*: qui liber primum A. 1720 prodiit ita inscriptus: *Schlendrianus, celebris Practicorum magister, brevi Schediasmate neo-Practicis forensibus commendatus per Guil. Franckenbergium*. Nova vero hac in editione non solum titulus libro præfixus est alius, sed adjecta etiam Præfatio pererudita. Est quoque hæc editio uno Capite auctior: ac cetera etiam Capita (quibus *Aphorismorum* nomen dedit Autor,) facta sunt & ampliora & politiora. Idem dici oportet de subjectis *Colloquiis*, quibus duo nunc nova sunt annexa. Totum scriptum est sapiens pariter ac elegans satyra in *Practicos*, quos vocant, *Juris forenses*, eoque sine compositum, ut moneantur Jurisprudentiæ civilis studiosi Academici, ad praxin forensem adspirantes, *ne* (his verbis ipse Autor Præfationem claudit,) *illis manibus ad eam accedant, veramque, non simulatam, Philosophiam acquirere summa ope & alacriter annitantur*. *Schlendrianus* pag. 22 est, qui imperitiam suam velat pallio recepti moris in praxi forensi, & pag. 26 ita definitur: *Est sollicita rerum externarum in officio quocunque publico observandarum in verbis, formulis, & gestibus, imitatio, ad locum qualitercunque sustinendum utilis, doctrina tamen solidioris adjumento non instructa*. Quæ definitio Autori præbuit occasionem differendi etiam pag. 29 seq. de Ecclesiastico *Schlendriano*, & pag. 32 seq. de *Schlendriano* politico atque aulico. Ad forensem *Schlendrianum* quod attinet, lepide hic & argute describuntur artes lucrosæ Advocatorum, majori astutia pollentium, quam virtute & eruditione. Subnexus in *Colloquiis* exhibetur status Judicii Imperialis, imprimis ritus quidam forenses. Prope obliti eramus, priori in Opere subinde occurrere amœnas & terso stilo concinnatas digressiones, e. g. pag. 2 seq. de vita aulica, pag. 70 seq. de urbe Wezlarum, deque vivendi genere, quo & incolæ utuntur & Assellores Cameræ.

AN ESSAY ON THE IMPROVEMENT OF
Midwifery, &c.

TEN.

MENSIS SEPTEMBRIS A. MDCCXXXVI. 477

h. e.

TENTAMEN DE ARTE OBSTETRICIA
emendanda, maxime quod manualem ejus operam atti-
net; cui accedunt quinquaginta Casus, quinque & vi-
ginti annorum experientia collecti, per EDMUN-
DUM CHAPMAN, Chirurgum.

Londini, typis A. Blackwall, impensis T. Cowper, 1733. 8.

Plag. 9.

Obstetricibus potissimum se scripsisse fatetur Autor in Præ-
fatione, ultra quarum captum sint ea, quæ hæcenus a ma-
gnæ autoritatis viris scripta fuerunt; primum, quem inten-
dat, scopum esse, quo edoceantur mulieres, quæ parturientium
curam susceperunt, mature intelligere pericula, eorundemque
auxilium a sagacioribus petere, quandoquidem per Angliam,
maximè Londini, in usu parum sit, viros parturientibus admo-
vere, quorum fama haud raro periclitetur, si, serius advocati, in
dubio rerum statu versentur, an matre salva foetum morti tra-
dere, an, expectata embryonis morte, puerperæ salutem in an-
cipiti versari, velint. Quem in finem, ommissis, quæ ad theo-
riam facere poterant, ad manualem potissimum operam ani-
mum intendit. Ante omnia sermonem instituit de foetu, cujus
caput partui vicinum præviam situm obtinet, condemnans mo-
rem eorum, qui illud ossi pubis impingens remouent, & in si-
tum naturalem reducere student, quandoquidem sine tempo-
ris jactura id nunquam fiat, viriumque puerperæ jactura nota-
bilis metuenda sit; unde, consilii esse, declarat, manum prompte
immittere, pedibusque arreptis infantem educere. Verum e-
nim vero capitis in angustia viarum detenti, nullamque ma-
num admittentis, aliam ait omnino rationem esse. Ab
instrumentis, quantum potest, abstinere, laudat tamen capitis ex-
tractoria duo, alterum, quod Forceps eidem appellatur, cujus
se inventorem prædicat, alterum, quod retiforme (*Fillet*) audit.
Illo potissimum asserit se plurimum matrum æque ac infantum
vitam

vitam salvam reddidisse, quandoquidem & viventium adhuc embryonum capita, sic male flexa, possint in rectum tramitem reduci. Duobus hemisphæriis constat instrumentum hocce, molliori, nec fragili, metallo factis, quorum unum post alterum manu obstetricantis rectum, utrinque capiti fœtus adinoveatur, & manubrio pressius prehensio firmatur. Parum interest, excavatumne sit, an planum; neque etiam, si caute administretur negotium, vel excoriationis, vel læsionis, vel alius cujusque violentiæ, periculum subesse dicitur. Allegantur scilicet ab Auctore casus, qui innoxium istius instrumenti usum, vivosque embryones hoc ipso extractos, perhibent. Quodsi tamen in simili aliove capitis statu de morte embryonis constet, prout id ex signis fœtoris, *abscedentis cuticula, sanantium tactu ossium bregmatis, pulsus cordis sub costa, aut lingue motum exercentis, dummodo hæc loca attingi possint*, facile cognoscatur, instrumenta pro evacuando cerebro promptissimi usus esse monet. De artificio invertendi embryonem multa affert, recensens impedimenta, quæ manui obstetricanti immittendæ in uterum, adeoque pedibus arripiendis, sese opponant, prout sunt vaginæ, ipsiusque orificii uteri interni, quod *os Tinæ*, sine dubio a similitudine cum ore piscis Tinæ, appellat, angustia, ossisque sacri & totius pelvis prava conformatio, quibus omnis scientia aut peritia artificis fere semper eludatur. Partium embryonis in utero latentis manu peragenda exploratio fax in hisce tenebris esse debet, quæ adeo facilis non est, ut non peritioribus in arte etiam quandoque imponere possit. Id tamen agendum est semper, ut ad pedes embryonis pertingat manus, quos ubi attraxeris, id agendum est sedulo, ut tenelli facies os sacrum matris respiciat, atque pro strangulatione evitanda, qui a contractione uteri circa collum fœtus supervenire poterat, digitus ori ejus immittatur, quandoquidem, nisi hæc omnia sic fiant, adhæsiō menti in acuto ossis pubis processu, aut ossis coccygis curva ura, difficilem & lethalem haud raro adhæsiōnem causari posset. Pessimi sæpius sese offerunt infantis situs, quibus manus immittendæ, adeoque versionis peragendæ, fiducia omnis præcluditur, qualis sunt umbilici sese offerentis, spinæ-

spinæ dorsi, pectoris apparentis, aliarumve partium, situs, quibus orificium uteri omnino præcluditur. Maximæ difficultatis est brachium tenelli propendens, cujus in uterum reductio sine successu tentatur; situs enim exinde haud raro ex pravo in pejorem mutatur. Id unicum tunc superest consilii, ut, pedibus arreptus, si fieri possit, extrahatur embryo; caput enim orificio inducere velle, consultum minus est; mortuo fœtui amputatur brachium, dummodo de morte certo constet. Curiosum allegat exemplum Cl. Autor adulti hominis, cui, sic nascenti, propendens brachium, cum mortuus putaretur, abscissum fuit, corrigente hunc errorem suum chirurgo promptissima extractione, & hæmorrhagiæ suppressione; satius scilicet erat mutilum, quam mortuum, nasci. De secundinis sequentia habet: Adhærentes fortius, & partum immediate non subsequentes, atrocissimorum malorum causa sunt; neque, prout *Dioni* videtur, minutulæ abortuum unius alteriusve mensis placentalæ impune remanent, quin hæmorrhagias febresque putridas post se trahant. Inde permittendum non est, ut, latentibus adhuc secundinis, uterus claudatur, quin statim, edito in lucem partu, immissa manu tentandum est, quo molliter deglubatur uterinum hepar, integrumque extrahatur. Hæmorrhagiarum uterinarum causa sunt secundinæ vel omni, vel aliqua ex parte ante terminum abscedentes, & abortum post sese trahentes, quæ, ut partus promoveatur, imperant. Hæmorrhagiæ partui succedentes, vel relictam secundinæ particulam, vel remanentem molam, vel injuriam utero factam, vel fibrarum ipsarum uterinarum atoniam, & contractionis impotentiam, supponunt. Priori in casu tentandum est, an immitti manus orificio uterino, & si quid peregrini superest, tactu explorari & extrahi possit. Ceteroquin conclamata fere res est, violentiori tamen uti remedio præstat, quam nullo, adeoque nudam puerperam aqua, vel aceto frigidiusculo, irrorari imperat, stragulis leviter tectam, quo ab horripilatione sisti sanguinis per vasa decursus possit. Doctissimus Autor, cum sibi videretur brevius justo maximi ambitus negotium expedivisse, ad magnorum in arte virorum, *Chamberleni*, *Devenersi*, *Dionis*, systemata provocat, inde casuum viginti

quinque annorum praxi observatorum seriem instituit, ex quibus sunt, qui Forcipis, quo caput embryonis incarceratum feliciter instauratum, vivoque foetu ad exitum dispositum fuit, usum illustrent, quem, utrum ille ipse sit, quem *Palsyn* describit, ob Iconis defectum pro certo affirmare non audemus. Inter rariores observationes est prava uteri conformatio in foemina, cujus orificium interius sua versus intestinum rectum directione ordinariam partus viam eluserit, feceritque, ut, facta in intestino recto incisione, & perforata sine dubio insinul vagina, per anum educendus fuerit immaturus septem mensium foetus, matre paulo post expirante, quo in loco nihil legimus de symptomatibus, quae partum accelerandum suaderent, praeter impatientiam gravidae, & adstantium nova sciendi cupiditatem. Reliqui casus Autoris ingenium & dexteritatem abunde docent.

*PARIS INTERCOSTALIS ET VAGI CORPORIS
humani Nervorum ab utroque ejus latere obviatorum Ana-
tomies, cujus Pars prima in Nov. Act. Erudit. A.
MDCCLXXXIV Mens. Febr. pag. 65 legitur, Partem
alteram exhibet AUGUST. FRID. WAL-
THERUS, Archiat. Reg. &
Prof. Publ.*

Quandoquidem praecipuos, & ab utraque humani corporis parte obvios, nervos, qui ab vago, perinde ac intercostali trunco deducuntur, talesque, ante id tempus tradere coepimus, quales in singulo cadavere luculenter cognovimus, jam porro referre, quod in observatione reliquum est, haud refragamur, quod paginarum angustia nos prohibuerit, quo minus cuncta, quae huc spectant, prima expositione complecteremur. Quare duo hujus doctrinae argumenta in mentem revocare expedit, quorum unum est, quod intercostalem nervum, ab capite ad infimum usque ventrem, profecuti sumus; alterum vero repetendum erit, quod, occasione cardiacorum nervorum, etiam paris vagi, & intercostalis, nervos tractatione miscere consultum fuit visum; nihilo minus quondam
supge-

MENSIS SEPTEMBRIS A. MDCCXXXVI. 411

supremi vagi nervi, & intercostalis, deinde vero aliam noni capitis nervi, atque ejusdem vagi, communicationem tum quoque adjecimus, ut tantum insigniores rami in collo, & pauciores in pectore, quos vagus utrinque nervus reddit, superesse exponendi videantur, donec progressus ipse vagus, velut absoluto itinere suo, tandem omnis in plexus, & quidem intra abdomen, desinat; quantos etiam intercostalis, sed filorum incredibili nervosorum numero auctus, inter alia, quæ præstat, ramis, qui conveniunt, perficere solet. Igitur vagus nervus, quoad cum nono capitis nervo, & intercostalis ganglio cohæret, quodammodo, & præ ceteris in collo locis tumet, & primum ramum, tanquam alteram, minoremque sui partem, aut socium quasi nervum, ex cranio desert; sicut eleganter declaravit *Cl. Winslow des Nerfs sympathiques moyens*. Ejus vero rami progressum colli cadaveris anatome clarius prospicere licet, si vena jugularis interna, sub altitudine tertix circiter vertebræ præcidatur, cauteque reclinetur. Tum vero is vagi ramus, juxta pterygoidæos musculos, & lateralem digastricum, descendere ad linguam visitur, omniaque porro inde fiunt, quæ laudatus *Winslow l. c. n. 112, 114*, perhibuit. Nam ipso sub vena jugulari loco, quem modo indicavimus, minor ejus rami propago aliquo intervallo jugiter deducitur, atque in arcum retro deflectit, & abit; quippe qui obviam fertur secundi vagi nervi ramo, ut ita tenuiori filo uno, alteroque, perinde cum isto ramo, atque cum tumido vago, ipso communicet. Nam ante, quam nonus capitis nervus ab vago discedit, ab hocce redditur, & ante internam carotidem ad pharyngem se refert alter nostri trunci ramus; qui in partes divisus, unum etiam, alterumque filum, quod ex arcu, quem modo diximus, promittitur, secum ad pharyngem ducit: & hæc omnia, ita visa, irretiuntur tela cellulosa, qualis & subjectas, & ad carotidem constas, juguli glandulas inter alia investire solet. Quo vero loco nonus capitis nervus vagum circiter relinquit, ibidem hic tertium ex se edit memorabilem ramum; ceteroquin parem crassitudine primi, majorem vero secundo, & longiorem. Qui humiliore loco brevioris itineris socium ab

ganglio intercostalis nervi accepit, & uterque ramus, præterquam quod furculo medio jungitur, sub arteria porro carotide, & partim juxta eam, pergit, ac nervosa fila vicinis membranis partibusque præbet; donec transeat vagi noster ramus ad ossis hyoidæi cornu, quod inter atque processum scutiformis cartilaginis hic transit, & occultatur, cum scilicet ligamentum perforavit, ut communicationem cum recurrentis nervi propaginibus præstaret. Tandem, in præsentis nostri exemplo, vagus ipse nervus, quo fere loco is colorem, in reliquo collo consuetum, & crassitudinem æquabilem, accepit, jam quoque ramum quartum, & satis quidem notabilem, juguli musculis vicinis, atque membranis, obtulit; qui, neque ita multo post, quam ipse originem traxerat, & inter descendendum, cum nono capitis nervo, media inter utrumque propagine communicavit; etiamsi crebrius non nisi tres memorabiles vagi rami his locis in collo sufficere soleant. Sed alia, valdeque minuta, nos modo intacta relinquimus nervosa fila, quæ vagus nervus fortassis reddit, cum ipse porro descendit, ac cellulosa tunica nonnihil involvitur, & ubi ad intercostalem nervum, deinde vero ad carotidem quoque arteriam, venamque jugularem, & in reliquo quidem collo iste pressus detinetur; quod hæc fila, præ parvitate, communiter vix censerit, nedum luculenter demonstrari, possint. Inter subclaviam venam, arteriamque, truncus nervi vagi ingreditur pectus; & circum subclaviam arteriam, is validum nervum ad laryngem faucesque recurrentem mittit. Hinc, sub altitudine tertie desinentis thoracis vertebræ, ramum ipse truncus cardiacum magnum, ab latere aortæ, cor versus delegat; de quo suo loco dictum fuit. Inde vero, & sub dextro pulmone, vagus noster occultatur nervus; scilicet, qua parte viscus ab asperæ arteriæ pendere ramis videtur; & hoc ille loco duos notabiles reddit pnevmonicos ramos, denuo ante viscus bipartitos, neque vere implexos. Etiam ultra hujus pnevmonici plexus, ita vulgo dicti, confinia, & quidem in thorace, ubi jam progressus ipse vagus nervus est, tum porro is furculum retro ad pulmonem, & aliquo ab prioribus istis intervallo, misit: dum

ab

ab eodem nervi pergente trunco, neque minor ramus secedere ad pericardium videtur; sed postea gulæ, cui jam adhæret vago trunco, ramos ipse, & majorem quidem unum, & paulo minorem alterum, concedit; qui, cum oppositi lateris vagi nervis, gulæ veluti innascuntur, & magnis anastomosibus, quasi intularibus tractibus, duobus, vel tribus, invicem communicant, & posteriorem gulæ faciem ambiunt; sicut etiam ad hanc usque corporis partem jam deferendi exponendique sinistri vagi occasione magis elucescet. De vago sinistro nervo, & quoad ex capite per collum is descendit, plurima, ut in nervo dexteriore, se habent. Etiam inter tertium, quem ab dextris descripsimus, vagi ramum, & inter socium, qui ex intercostalis ganglio educitur, sed exiguo ab utroque trunco intervallo, per brevem intermedium nervum stabilitur communio. Atque, in thorace, quo loco nervus recurrens circum arcum aortæ fecit flexum, atque porro, ubi surgit nervus, ibi notabilem cardiacum ex se ramum edit; de quo nos perinde, ac de altero minore cardiaco, furculisque aliis recurrentis sinistri nervi, occasione plexus cardiaci, prima anatomes expositione locuti sumus. At sub nervi recurrentis ab vago discessu, tres furculi inter alia ad asperam arteriam educuntur, ac proxime sequens major paulo ramus ad pulmonem sinistrum defertur; & parte quadam pericardio destinatur. Nihilominus progressus idem sub pulmone vagi trunco, tumorem illico gangliiformem induit, ac tres alios ramos ad pulmonem sinistrum inde ablegat; sed inter hos maximus est, qui medio promittitur loco. Neque tamen sine plexus omni nota hi nervi prodeunt: & ex maximo illo ramo, quem ganglion edidit, jam ad angulum rectum alius, intervallo sesqui lineæ, & insignis nascitur nervus; qui tantus est, ut etiam quasi pristini formam trunci mentiatur, cum idem tramite magis recto, longoque itinere, scilicet, ad gulam firmatus, in thorace pergit, & quantum in se est, trunci explere illius vices videtur. Nam fere trunco, qui ab collo deducebatur, & ganglion sinistrum effecerat, jam potius ad latus gulæ oppositum, nervumque dexteriorem, sub altitudine circiter nonæ pectoris verte-

bræ augendum, statim quidem sub ganglii loco, oblique, & post gulam, divertit; sed noster ramus, qui modo in locum ejus trunci substituitur, alium pariter notabilem, & ab deflectente trunco pristino acceptum, sed gulæ magis innexum, sociumque, tamen inferiori loco visum, sibi consciscit; uterque enimvero nervus cum gula ad abdomen transit, & invicem communicat, minoremque plexum stomachicum, ab priori, & incipientis stomachi facie fingit; denique ampliori præcipue visceris parti, ramis hic plexus prospicit, & cum majore dexterioreque plexu communione stabilivit, qua de re non ita multo post dicemus. Verum dexterior, & ita accessione sinistri magnopere auctus, noster vagus nervus, tum gulæ porro adhæret, tum abdomen subit, stomachique superiorem, & paulo posteriorem, locum attingit. Inde vero truncus vasa gastrica superiora jungit, magnumque stomachicum, & pluribus de causis observandum, valdeque notabilem, efficit plexum. Quem nos etiam cum lateralibus, atque cum subjectis, sive plexibus, sive gangliis intercostalium nervorum, aut immediate, aut mediate, hoc nobiliore instituto, quo minori quidem intervallo, communicare monemus: & hanc omnem rem nos ita porro declaramus. Nam, ab sinistris, inde ramus, cum minoribus filis Tociis, ad stomachicum sinisterrimum plexum, tanquam ad multo minorem, sed paulo priorem, circiter pollicis majore intervallo delegatur; atque omnis ita conspicua utriusque plexus communio absolvitur. Verum ad aortam, & celiacæ arteriæ truncum, proprie demittitur ille dexterior plexus, & statim ipse dirimitur in tres fere partes. Quare sinisterrimos ipsius propagines cum ramis semilunaris, nervi intercostalis sinistri quidem ganglii, in abdomine primi, coeunt; & ab hac nervorum conjunctione, præter notabilem ramum unum, vel alterum, plures quoque minores ad splenicam arteriam, ipsumque splenem, cum meseraici superioris plexus procedunt surculis; cum interim, & sub eadem corporis altitudine, ab stomachio plexu, altera fere mediaque pars laudati plexus stomachici nervorum progreditur. Verum, magis ab dextris, & supremo fere loco, majorem nervum

vum hepaticum stomachicus dexterior plexus, cum aliis furculis, versus hepar demittit; quales postea semilunaris dexterioris ganglii procedentibus propaginibus, pariter hepatis dicatis, augentur. At eodem illo stomachici plexus supremo fere loco, paulo aliter ab hepaticis deveniunt rami; qui via super stomacho decliviori ad pylorum, pancreas subjectum, & ad duodenum pergunt: imo vero, sub duodeno, ex hisce ramis nonnulli socios sibi consciscunt nervos, meseraici quidem magni plexus propagines. Verum, hinc etiam numero filorum aucti admodum nervi hepatici omnes, arctius, aut hepaticæ, & in nostro exemplo bipartitæ arteriæ, aut etiam venæ portæ, tenaciter adhærescunt. Quod si ex pinguis capsulæ habitu, quæ ab inventore *Glissonio* nomen habet, & ab ambitu venæ portæ, fila nervola, satisque inter hæc exercitia discernenda, eruamus, & demamus, tum neque in ea obductione robur superest, neque musculosæ adfunt fibræ, quæ tonicum quidem motum in vivis præsentent; qualem perorare, & vehementer prædicare verbis alii solent. Quare ex duplici fere fonte ab dextris filorum nervosorum ille fit congressus, quem alii hepaticum plexum dixerunt; sicut alterum ab sinistris splenicum vocaverunt. Tandem, ubi dexterioris plexus stomachici, majorisque, medii nervi, qui juxta arteriam celiacam sunt, ad plexum meseraicum tendunt componendum, tum neque renalia ganglia, plexusque, ab nexu cum nervis meseraici plexus, vagique propaginibus prorsus esse immutones solent; sicut de nervo intercostali fise magis docebitur: tantum in hoc genere omnia anatome diligenter pervestigare, & denudare, sed crebrius, cauteque, singula trahendo experiri; imo, sive plexibus, sive gangliis dicatos minores nervos tendere, & cuncta, quam fieri potest, persequi cultro; denique minima, nimiumque implexa, non nisi aptiore conjectura assequi decet. Quare media pars omnis dextri stomachici plexus miscetur copiosis superioris meseraici plexus filis; & hic plexus cum initio arteriam meseraicam cingit, tum ad aortam porro anterius adhæret; ut, hoc saltem exiguo nobis viso jure, vagi ramos, ad meseraicam inferiorem quoque arteriam, plexumque, hoc loco

co visum, deferri putetur; & hoc ipsum ita magis conicere, quam extricare fila, & cultro anatomico persequi, licet. Quicumque vero æstinaverit incredibilem illam nervorum copiam, qui ad meseraicam arteriam conveniunt, & qui deinde multiplicantur, ac fiunt; & aliam porro qui addiderit, quanta quidem copia nervorum ab origine inferioris meseraicæ arteriæ, & ejus juxta ramos, visitur: ille robur, quo universum mesenterium gaudet, præcipuumque, post arterias, nervis adscribet. Quemadmodum omnium nervorum descriptionem adhuc dedimus, sicut anatome ipsos exquirere opportunum visum fuit; ita de utroque intercostali nervo, quod superest, modo dicturi, neque sinistri lateris nervos, antequam de dexterioribus loquamur, proponere dubitamus. Duorum nervorum, qui cum aorta arteria abdomen subeunt, quales in pectore, ex propaginibus intercostalis fiunt, quæ ultimis quatuor costarum intervallis oriuntur, ac confluunt, nos jam mentionem fecimus: nam his locis etiam anatome intercostalis nervi, & expositionis prima parte, nos nuperrime substitimus. Ex his nervis superior, ac major, illico ganglion, quod semilunare vocant, fruit; sed ab eodem ganglio etiam quidam nervus vicino diaphragmati, sicut in sinistro quoque latere accidit, conceditur; dum interim alii inde rami ad ganglion minus tendunt, quod juxta arteriam cœliacam, locoque plexus splenici est; cui, parte corporis altera, hepaticus opponitur: nihilo minus alii furculi simul ad stomachicum majorem plexum perveniunt, ac denique nonnulli ad subjectum renalem & propinquum deflectunt. Auget admodum id semilunare ganglion alter illorum quidem nervorum, qui abdomen subierunt; cum is ex parte illi impenditur; licet reliquum ejus, quod habetur, cum nervo socio singulari, qui pressius juxta aortam ab decimæ vertebræ transverso progressus loco, & quidem ex vertebrali nervo, pariter ad abdomen deducitur, jam tria ganglia exigua, juxta succenturiatum renem, & emulgentia vasa fingat. Nihilo minus cum utroque hoc nervo convenit, & hæc ganglia, plexusque ramorum alius nervus auget, qui demum ab intercostali, & quidem sub undecima costa, promitti-

tur:

MENSIS SEPTEMBRIS A. MDCCXXXVI. 417

tur; etiamsi hujus quoque pars nervi ad ganglium meseraicum majus, quod juxta meseraicam arteriam superiorem, plexumque ejus nominis, est, proferatur. Hoc enimvero arteriæ loco plexus nervorum insignis partim eandem arteriam irretit, partim aortæ faciem anteriorem obducit, & propaginibus suis ad inferiorem meseraicam pergit. Sed revertimur ad intercostalis truncum, unde quodammodo digressi sumus; & hunc plexum tenuem cum duobus filis lumbaribus, & sub media diaphragmatis extremitate lumbari, ad abdomen transire, observamus. Quare sequitur in ordine tradendum lumbare trunci ganglion. Quod pollicis majorem longitudinem habet, & præter insignem ramum unum, porro duo alii minores, scilicet ad latus aortæ, & adiacens meseraicum inferius ganglion, plexumque, qui arteriam inferiorem meseraicam partim investit, partim aortæ præfigitur, inde ab hocce ganglio proferuntur. Post ramos, quos modo diximus, denuo ex ganglio pronascuntur alii duo, qui deinde confluunt, nervumque componunt, qui porro ad medium vertebræ lumbaris quartæ locum concedit, & cum socio oppositi lateris varie communicat; siquidem porro, ante os sacrum, alter cum altero ferme coalescit, & juxta intestinum rectum, cum vasis hæmorrhoidalibus internis, propemodum ad usque extremitatem ejus intestini pergit. Ipse autem truncus nervi intercostalis, ab lumbari ganglio reliquus, jam veluti redditur vertebralibus nervis, ac sigillatim, in exemplo, is majorem sui partem nervo, inter quartam quintamque vertebram egresso, impendere videtur, quod tenuior ipse truncus hanc post communicationem fiat; nam, quicquid superest, id lateri vertebræ quintæ lumborum, & ossi sacro intra pelvim attenditur; nihilo minus nunc accessionibus ab mediis sacri ossis nervis denno augetur, nunc vero furculos mittit, quales ægre magis discernuntur; denique utriusque lateris nervus invicem communicat, & ita quidem sub finem ossis esse definit. Sed nervus dexter intercostalis, sicut ille ab sinistris progreditur, donec ad sextam usque costam perventum sit. Nam hac sub costa, ut a sinistris, quatuor nervi, & quidem successive e costarum intervallis producti, atque

Ggg

notabi-

notabiles confluunt; facti autem inde duo nervi, ad ganglion semilunare, hinc ad plexum majorem stomachicum, porro ad ganglion, plexumque coeliacum, denique ad meseraicum ganglion superius, & ejus nominis plexum, tandem vero, & quodammodo ad renalia ganglia superiora dextra, plexumque nervorum renalem, ut a sinistris diximus, accedunt. Præter ea, duo nervi ab intercosta i quoque trunco, sub decima & undecima delati costa, ad ganglia quidem renalia, & plexum, demittuntur; sed melius inde natus, notabiliorque, ramus, ad inferius meseraicum ganglion, plexumque meseraicum inferiorem, pertendit. Sequitur deinde spectandum ganglion lumbare dextrum. Atque ex eo nascitur nervus, qui duorum minorum comes est, meseraicumque inferiorem plexum auget; postea vero ille ramus e trunco ipso pronascitur, qui oblique ad pelvim, & extremum intestinum rectum, descendit, ut in latere opposito de simili diximus; siquidem & reliqua omnia de ramis truncoque se habent, quemadmodum a sinistris cuncta progredi significavimus. Postquam de intercostalis in imo ventre ramis, gangliisque, diximus, quædam repetere; sed de utroque latere, sicut commodum erit, ita modo agere liceat. Atque supra emulgentia vasa utrinque numeravimus tria renalia superiora & minora ganglia, hinc vero loco priori & acclivi semilunare ganglion est, modoque itur ad aliud coeliacum minus, quale a dextris quidem hepaticum, ab sinistris vero splenicum, vocari potest; saltem utrumque continuatur ramis, & quodam retiformi ramorum plexu vere definit in magnum meseraicum plexum. Quare, ab principio, & ab utroque meseraicæ arteriæ superioris latere, habetur singulum, sed majus ganglion; & id sex circiter lineas esse longum visitur. Nam, præter renalia illa ganglia, inferioribus quoque locis, ac sub vena emulgente, vidimus ganglion mediocre aliud, & quidem nervo uni alterique inhærens, quales nervi inde ad ganglion meseraicum inferius, plexumque ejus nominis inferiorem, deferuntur. Quod ita ganglion meseraicum inferius quodammodo superiore minus est, & ad arteriæ inferioris meseraicæ collocatur principium; sed ex his omnibus ganglia majora, quia-

quinque vel sex lineas: minora autem duas circiter lineas longitudine conficiunt; & parte quidem posteriori illa extenuantur, de reliquo oblonga, quasi lumbricalia, sunt: at minora magis ad rotundam, depressamque formam accedunt. De vasis sanguiferis, in exemplo visis, coronidis loco addimus: sub arcu aortæ, & quidem ex priore hujus facie, in thorace, quatuor provenisse arterias minores, ac propemodum magnitudine pares. Ex his prima & secunda, tanquam bronchiales arteriæ, ad pulmonem dextrum sinistrumque processerunt. Deinde tertia, tam pulmonum, quam gulæ, communis fuit; & tandem quarta tantum in hanc convertebatur. Tres illæ priores modicis & propemodum paribus originum intervallis distinguebantur, quarta vero arteria septimæ circiter thoracis vertebræ sub altitudine fuit nata. Atque porro eadem anatomicè notavimus: in latere dextro arteriam intercostalem supremam, & quidem ex subclavia, demitti; qualem sinistra subclavia minus reddidit. Etiam dux phrenicæ, & magnitudine pares, arteriæ erant, dexteriorque propemodum ex angulo secessionis cœliacæ, sed sinistra ex hujus principio nascebatur: at gastrica superior, proxime autem majorem cœliacæ partitionem, ex eo trunco educebatur, comitemque venam illico accepit, quæ propinquum venæ portæ truncum junxit. Dux in exemplo erant hepaticæ arteriæ, ex singulo trunco ortæ, atque una extra *Glissoni* capsulam, altera intra eandem, ad viscus deferebatur. Inter utramque minor aliâ, ex hepatico-gastrico trunco, scilicet ex parte dextra cœliacæ, & antequam gastrica, quæ dicitur arteria dextra, sive inferior, oriretur, scilicet stomacho dicata gastrica superior, & dexteriori loco prodit; qualem nos alio quoque tempore inter plura ejus generis vasa descripsimus.

LUDOVICI A RIPA, ASTRONOMIÆ ET
Astrologiæ in Gymnasio Patavino Professoris, Dissertatio
Meteorologica; cui accedit Solutio & constructio
duorum Problematum Geometricorum.

Venetiis, 1733, 4 maj.

Plag. 9, Tab. æn. 1.

Hoc altero specimine Doctiss. Autor solertiam, qua in exornando munere sibi demandato versatur, eruditio probat. Jam enim ante nonnullos annos nos Miscellanea ejus in *Actis* hinc (*A. 1726 Mens. Jan. pag. 27 seq.*) laudasse meminimus, quibus inter alias de rebus naturalibus Commentationes, scientiam quoque rerum, quæ in aere oculis nostris obijciuntur, illustrare satagit. Hoc Opusculo laboribus Academicis, quibus tyronum in Philosophia institutioni intervit, præfaturus, ad Meteorologiæ studium ipsos invitat, præmonstrans, qua via eundem sit, quibus præfidiis instructum esse deceat, feliciter in hac doctrina versaturum. Cum eruditio omnibus hodie satis exploratum sit, rem physicam, Geometria faciem haud præferente, apte non posse tractari, Autor publice declarat, se Auditoribus suis nihil appositurum, quod calculis explicari ac confirmari nequeat. Suo igitur exemplo ardorem juvenum accensurus, qua diligentia Mathesin cum Physica combinaverit, exponit, atque ad Opus a se multo studio elaboratum provocat, quo Algebrae ad res physicas applicationem tentavit, quod, multorum votis expetitum, brevi tempore typis expressum iri, pollicetur. Interea hoc Opere de satis scientiæ, quam profitetur, atque omni historia, uberius commentatur. Origines Meteorologiæ altius repetit, vestigia ejus inter Chaldaeos, Phœnices, atque Ægyptios, inquirens, & cum in illa antiquissimorum temporum caligine historiarum monumentis destituatur, nonnulla conjecturis supplet, quas vel ex affinitate, vel mutuo commercio, quæ Meteorologiæ cum aliis scientiis ac artibus intercedunt, repetit. Cum ex Oriente ad Græcos scientiarum cultura transisset, *Thales* Miletius primus est, de quo certo affirmari queat, quod de meteoris sedulo philosophari aggressus sit. Cum enim aquam pro primo rerum omnium principio supposuisset, miram vaporum vim, pluviarum, roris, pruinae, aliorumque ejus generis corporum, aeri innantium, non potuit non animadvertere. Ventos quoque, eorumque miro effectus, observavit, cum, *Plutarcho* referente,

MENSIS SEPTEMBRIS A. MDCCXXXVI. 43

rente, ventis etefiis, aquas detinentibus, ne in mare effluant, Nili exundationem deberi, putaverit. Multa forsan *Tbaletis* placita ad meteora spectant, cum materiam mutabilem ac fluxam, aliaque de natura rerum, prodiderit, quæ historiæ Autorum non accurate satis, ex mente ipsius, interpretati sunt. Alio autem argumento de præclaro ipsius rerum meteorologicarum studio constare posse, Doctiss. Autor arbitratur. Per- vulgatum enim est, ipsam astrorum scientiam, a Phœnicibus ad Græcos attulisse, omnem Græciam usum eorum edocuisse, atque, ut in itineribus per mare cynosuræ signum sequerentur, præmonuisse. Præterea solis & lunæ motus exposuit, & cur fiat, ut Dies crescant ac imminuantur. Dierum quoque numerum in anno solari definivit, ac non modo eclipsis rationes explicavit, sed, ut veteres memoriæ prodiderunt, prædicendi quoque modum instituit, imò ipse eclipsin prædixit, eventu asserta ejus comprobante, quod adeo arduum visum est Græcis, ut tanquam Deum ipsum suspicerent, primumque inter septem Græciæ sapientes locum ipsi tribuerent. Testimonium de eclipsi, quam *Tbaletem* prædixisse ferunt, perhibent *Diogenes Laertius*, *Plinius*, & *Plutarchus*, sulti autoritate *Herodoti*, qui *Lib. I* refert, cum dubio Marte quinquennale bellum inter Lydos atque Medos gestum fuisset, atque sexto anno adversis concurrerent aciebus, in media evenisse pugna, ut in noctem subito verteretur dies. De hac vero diei immutatione *Tbaletem* Milesium Iones præmonuisse, anno quoque, quo eventura esset, indicatō. Improvise spectaculo exterriti utriusque exercitus milites, pugna desisterant, atque pacis consilia inibant, quæ, intercedentibus vicinis Regibus, conclusa, atque sædus sanguine utrinque hausto firmatum fuit. Sunt vero hujus eclipseos tempus, qualitas, & duratio, omnino incerta, quod non solum ex variis & valde inter se pugnantibus veterum sententiis, sed ex recentiorum quoque Astronomorum in hac re dissensu, apparet. Argumenta dissidentium partium recenset *Stantjeus* in *Histor. Philosoph.* seque illis adduci fatetur, ut dubitet, dissensusne tantus ab Astronomorum calculis & diversis Chronologorum rationibus oriatur. Sed, non esse *Tba-*

leti tribuendam tantam rerum Astronomicarum scientiam, Autor arbitratur, quantum ad prævidendam eclipsin concedi necesse est. Argumentum potius ex illa veterum narratione colligit, ad demonstrandam insignem *Thaletis* in Meteorologicis peritiam, cum vero admodum simile sit, prædictas a *Thalete* tenebras non ab interpositione Lunæ, sed ab imperfecta quadam elementari constitutione, obductas fuisse, cujus ille tempus, habita regionis ratione, tempestatumque conversionis, prævidit. Hoc cum non nisi ab homine Meteorologicæ admodum gnaro præstari potuerit; illo tempore hanc scientiam aliquo modo florere cœpisse, existimat. *Dodwelus* ante jam suspicatus est, *Thaletem* tenebras subito exortas a regionis potius tempestatisque exhalationibus observatis, quam veram eclipsin, prædixisse. Non inanibus argumentis sententia hæc confirmatur: *Cleostratus* enim nondum in signa Zodiacum diviserat, neque supputationis exordium ab ariete constitutum erat. Lunaris Syzygiæ mensuram intervallum accurate nondum constabilitum erat, non determinati ejus cycli, epicycli, nodi, &c. Id cum negari nequeat, quæ cœlestium luminarium tabulæ esse poterant? Quæ certæ supputationes? Equidem, *Thaletis* ætate plures eclipses a Babyloniis jam observatas fuisse, historiarum monumenta testantur, sed, nullam, si ab hac discedamus, prædictam fuisse, veteres commemorant. Imo, referente *Plinio Lib. XLVII Cap. 14*, sapientia prope divina habebatur *Sulpicii Galli*, qui anno tandem *Varroniano*, quingentesimo octogesimo sexto, mox futurum solis deliquium, prædixerat. Constat præterea ex allatis *Herodoti* verbis, *Thaletem* non mensem, non mensis diem, sed annum, quo tenebræ fuerint oborituræ, indicasse. Quibus accedit testimonium *Josephi Antioceni*, asserentis, obscurationem hanc pluribus horis perdurasse, cum omnibus jam notum sit, in eclipsi solari tenebras exiguæ durationis esse; ut profecto factum a *Thalete* indicium cum Astronomi prædictione non satis conveniat. Discipulus *Thaletis*, *Anaximander*, licet male de mundi systemate, & primorum hominum origine, opinatus sit, de meteoris tamen egregie disputavit, atque prius docuit, ventum esse æ-
ris

MENSIS SEPTEMBRIS A. MDCCXXXVI. 423

ris fluxionem αἰέρος θερμὰ καὶ χυμὰ, motis in eo & colli-
 quatis partibus materiæ tenuissimis & fluidissimis. Testa ur
Seneca in Natur. Quæstion. ipsum docuisse, tonitrua, fulgura,
 prestres, atque typhones, nasci ex aere, in nubibus spissis cras-
 sisque concluso, e quibus ob partium tenuitatem levitatemque
 vi maxima erumpat; ruptura vero nubis sonitum edere, atque,
 divulsione juxta nigricantes nubis partes facta, fulgorem exi-
 stere. Qui *Anaximandro* successit *Anaximenes*, cum, primum
 rerum omnium principium aerem esse, statuerit, varias, quæ
 in aere accidunt, mutationes procul dubio diligenter rimatus
 est. Nubes compingi aere quam maxime densato docebat,
 pluviam nubibus magis compressis, nivem particulis congela-
 tis, laxè inter se coherentibus. Tonitrua & fulgura mari a
 remis dissecato comparabat, terræ vero motus terræ casus esse,
 statuebat, ex siccitate aut pluvia exortos. Mittimus *Anaxago-
 ram*, quem sedulam quoque huic scientiæ operam dedisse, Cl.
 Autor demonstrat, licet egregias suas doctrinas scepti contami-
 naverit. Insequenti tempore Naturalis Philosophiæ, Astrono-
 miæ, ac Meteorologiæ, studium deseruisse videtur, cum Philo-
 sophi, *Socratem* secuti, neglecta rerum naturalium contempla-
 tione, animum ad contemplandum summum Numen adjicerent,
 atque in Philosophia morum tantum versarentur. *Socratem*
 tamen rerum naturalium contemplationem minime contem-
 sisse, Autor existimat, licet nonnulli ex sectatoribus ipsius no-
 minis ejus autoritate suam vel ignaviam vel ignorantiam Phy-
 sicæ excutere susceperint. *Socrates* enim non magni facere il-
 los Philosophos solebat, qui, rerum physicarum studio addicti,
 via nulla ac ratione inventa, nullaque methodo ac regula pro-
 posita, inepto conatu impossibilia tanquam possibile quære-
 bant, summaque audacia cerebri sui figmenta pro explorata
 veritate aliis obtrudebant. Summus vir id unum contendebat,
 a Philologis Physicæ cultoribus fieri debere, ut regulas inve-
 nirent, quibus possibile ab impossibilibus distingui queant, ex-
 que res, quarum certam notitiam sperare nobis licet, ab illis
 caute distinguantur, quibus, supra intellectus humani vires po-
 sitis, frustra homines inhiant. Propterea solenne illud car-
 men

men suam in ore frequentius habebat: Quæ supra nos, nihil ad nos: stultum esse, relictis rebus humanis, illis sese immergere, quæ nihil ad hominem pertineant; scientiarum pretium positum esse in usu, &c. Arithmetica igitur vehementer laudabat, Geometriam, cum certas mensurandæ terræ regulas exponat, commendabat, & siderum scientiam, cujus præsidio cives in distitas regiones navigent, atque tempora commode dividant, valde extollebat, siquidem absque illa nec ager rite colli, nec commercia institui, nec jus ipsaque religio apte tractari queant. Quam sedulam operam Astronomiæ, Meteorologiæ, ac Historiæ naturali, dederit, Comicus *Aristophanes*, hanc solertiam in opprobrium ipsius versurus, vel invitus prodit. Obicit ipsi, quod meris occupetur nugamentis, nubes pro Diis colens, atque curiosum insectorum studium naso suspendit adunco, exprobraturus cum maximorum, tum minimorum, mundi corporum continuam contemplationem. Tandem quasi ad instaurandam Philosophiam naturalem prodire: *Democritus* & *Aristoteles*. Cum crimina & errores sectatorum *Aristotelis* magistro huic æque, ac *Socrati* discipulorum deliramenta, fraudi fuerint; quantum utrique Philosopho debeatur, & quod sanam Philosophandi methodum ipsi coluerint, fufius Cl. Autor demonstrat. Certe nemo acutius *Aristotele* meteora inspexit, nemo causas illorum solertius indagavit, quanquam argumentum hoc non prorsus exhausit, siquidem ipse candide fateatur, se multa tanquam dubia proponere, alia simpliciter indicare, neque in recondita naturæ penetralia se pervenisse. Nobis jam non vacat, quid hac in parte vel ab *Aristotele*, vel ab aliis Philosophis post ipsum, præstitum sit, copiose referre, cum harum rerum studiosis ignotum esse nequeat, qua via ac methodo recentiores Geometria duce in hæc naturæ adyta penetraverint. Suum cuique decus ac laudem Doctiss. Autor tribuit, atque invidendis, sed profecto debitis, laudibus summum *Newtonum* extollit, qui sagacissimo ingenio plura ac magis abstrusa naturæ mysteria patefecit, quam sperare mortalibus fas erat. Ejus inprimis, aliorumque celeberrimorum Virorum, laboribus debetur, quod, vix transacto Seculi unius curri-

curriculo, Arithmetica nova, nova Geometria, nova Mechanica, nova Optica, Astronomia nova, inventa, atque ita præclara Meteorologiæ adjumenta comparata sint. His viam præmonstrantibus, Academiæ Europæ fere omnes jam de objecto, regulis, fine, ac methodo philosophandi conveniunt, quod ex Actis Academiarum, Florentinæ, Londinensis, Parisiensis, Berolinensis, Petropolitanae, abunde apparet. Methodum hanc uberior exponens Autor, dum varias, quas Philosophi in scrutanda veritate vias iniere, ad examen revocat, oblatam amplectitur occasionem, suam de vi attractionis sententiam dicendi, cui inter naturæ leges locum concedendum esse, nonnulli nostrorum temporum Philosophi contendunt. Existimat, *Newtonianor*, dum attractiones, non ut qualitates occultas, aut sympathias, sed ut leges naturæ universales, introducunt, ad Physicam *Aristotelis* multum accedere, ut, revocata nostris temporibus hæc sententia, forte aliquid non contemnendum addi posset libro *Launoji* de varia *Aristotelis* fortuna. Non inficiatur Cl. Autor, esse in natura phænomena multa, quæ longe captum suum superent, gravitatem, vim elasticam, & alia, sed a se impetrare non potest, ut illis accedat, qui, corporibus omnibus vim inesse, contendunt, qua sese attrahant & pellant. Gravitationem enim habere leges suas, animadvertit, per quas motus, & qui ab illis pendent, effectus, explicantur. Elastica quoque leges suas habent, quarum licet causam ignoremus, ipsæ tamen ad stabilendas demonstrationes prorsus sufficiunt. Si quis contra ad attractiones se convertat, illas in magnete, corporibus electricis, atque in vitro, observabit, compellentes fluida magno impetu ad notabilem altitudinem, aut guttas oleosas per laminas contiguas & inclinatas sponte sua illarum virtute ascendere, videbit. Si igitur attractionum & repulsionum vi reflexiones, refractiones, & dispersiones lucis fieri largiamur, præcipiti saltu iisdem causis attribui virtutem aeris elasticam, aliosque corporum solidorum innumeros fere effectus, arbitrat Cl. Autor. Candide igitur fatetur, se in tanta rerum varietate non invenire, ubi consistat, neque data sibi suppeteret, quibus ratiocinando iunitatur, quando horum omnium effectuum generale principium

pium quærat. Advertit præterea, quot phænomena sint, quæ modo commemoravimus, totidem leges esse, quibus ea regantur. Quid enim, verbi gratia, gravitas ad magnetis attractiones attinet, cum hæc massis proportionales non sint, non decrescant reciproce ut distantiarum quadrata, cum diversis accidentibus non sint obnoxiz, unoque mallei ictu virtus magnetica dissipetur ac destruat? Si ergo diversæ leges sunt, necessarium est, diversas etiam esse causas. Philosophi vero illi, qui nihilo minus effectus omnes juxta suum systema ab attractione ortos conservant, & illos ad unam referunt naturæ legem universalem, & invariabilem, tenui quidem labore causam cujuscunque abstrusi phænomeni reddunt, sed vocabulum tantum pro causa adducunt. Si leges in dissimilibus attractionum generibus dissimiles omnino sunt, manifestum est, illas a causis diversis pendere, ab proinde male pro generali naturæ canone sumi. Observavit diligentissimus *Musschembrakius*, magnetis virtutem attractivam, in diversa a polo distantia, non habere legem stabilem ac firmam, nonnunquam eandem esse in ratione inversa distantiarum, sed modo in majori, modo in minori, pro majore, vel minore, magnetum perfectione. *Talioris* expertus est, aliquando virtutem ejus in ratione plus quam triplicata & ad inversam quadruplicatam accedente esse, quod verum esse, repetito experimento vidit *Musschembrakius*. Recte igitur ex ambiguis his experimentis colligitur, magneticas attractiones ab attractionibus gravitatis prorsus diversas esse. Hisce præmissis, Cl. Autor brevem meteorologicorum *Aristotelis* analysin subjicit, & quomodo in exponendo hoc Philosophiæ naturalis capite cum antiquiorum scriptis, tum recentiorum inventis, usus sit, commemorat. Appendicis loco solutionem & constructionem duorum Problematum Geometricorum, ad quæstiones de maximis & minimis pertinentium, addit, quæ peritus architectus sagacissime, mechanica praxi cum Geometricis demonstrationibus Autoris egregie conspirante, solverat. Alterum est, invenire minimam lineam, quæ duci potest per punctum datum A, intra angulum datum F D G. Ducebat laudatus artifex ex dato puncto A lineam

TAB VII
Fig. 3.

MENSIS SEPTEMBRIS A. MDCCXXXVI. 427

lineam $A D$, & descripto diametro $A D$ circulo, circa punctum A revolvere cœpit regulam $C B$, & motum hunc tunc cessare fecit, cum invenit circino $A C = E B$. Hanc enim $C B$ maximam longitudinem esse, quæ in angulo dato circa datum punctum volvi potest, non sine ratione asseruit, cum geometrica Cel. Autoris constructio ope hyperbolæ praxi huic egregie consentiat. Alterum Problema hunc in modum conceptum propositum fuerat: Dato angulo, & dato puncto intra eundem angulum, & data latitudine lecticæ, quæritur maxima longitudo illius rectanguli, constituentis basin ejusdem lecticæ, quæ volvi potest, circa datum punctum, tanquam obicem, in dato angulo; quod ex Geometria Cl. Autor his verbis enuntiat: dato puncto A in dato angulo $F D G$, invenire minimam tangentem circuli, descripti a radio $A D$, centro A intra datum angulum. Ingeniosa methodus est, qua artifex Problema hoc solvit, atque penitus cum Cel. Autoris constructione per duas tertii ordinis lineas conspirat. Sed, cum jam satis in enarrando hujus Opusculi argumento copiosi fuerimus, ulterius illi immorari nobis non licet. Unum hoc addimus, monere Cl. Autorem, delineationem curvarum secundi generis, quibus in construendo Problemate usus est, commode absolvi posse subsidio machinæ cujusdam, unico & continuo motu illas describentis, quæ nihil, præter vulgares & notas descriptiones hyperbolarum, supponat. Imo artificium hujus instrumenti, adhibita mediocri solertia & industria, traduci posse ad construendam quamlibet aliam curvam, & hoc pacto Geometriam longius posse provehi, methodum constructionum reddendo facilem, usui promptam ac paratam.

DITHMARI HACKMANNI PRÆCIDA-
nea sacra.

Lugduni Batavorum, apud Conradum & Georgium
Wishofios, 1735, 8.
Plag. 22.

Primus est hic *Tomus* Animadversionum Philologico - Criticarum ad Textum originale Vet. Test. exhibens *Gene-*
Hhh 2 *sin,*

in, *Exodum*, & *Leviticum*, quem Reverendus Autor cum orbe erudito communicat, cui similem mox adjiciet *alterum Tomum*, ac postea quoque in eo studio decurrere perget, donec integrum corpus Biblicum haud absimili methodo emensus fuerit. In hoc igitur specimine doctrinas venerandorum suorum Præceptorum, *Ikenii*, & *Schultensii*, secutus, linguæ Hebraicæ ex affinis novam lucem affundere, radices ejus deperditas restituere, ac primam earum significationem eruere, conatur, & non vulgares solum interpretum ac Grammaticorum sententias, sed & Masoretharum variantes lectiones, sub examen vocat, ac, *Ketibb* pro *Keri* retinendum esse, monstrat, quod ex sequentibus locis patebit. *Genes. I, 2*, ita vertit: *Spiritus Dei, sive tertia Sacrosancta Trinitatis persona, molli fotu incubans erat super faciem aquarum, gallina instar, ova dura insedentis, & ad maturitatem quandam perducentis.* Scilicet, verbum פָּתַח Hebraice & Arabice emolli-
vit significare, putat, quo significato duo alia loca *Deuter. XXX, 11*, & *Jerem. XXIII, 9*, explicanda esse censet pag. 2-10. Porro *Genes. VIII, 17*, lectionem Masoretharum marginalem vocis פָּתַח , in textu occurrentis, per פָּתַח inutilem esse, arbitratur, quia omnia verba Hebraica, inchoata a פ, ex dialecto præcipue Arabica, etiam a פ inchoari potuerunt. Unde in conjugatione Hiphil antiquus Imperativus utroque modo in usu fuerit. Ac eo similem formam פָּתַח *Pf. V, 9*, trahit, suamque opinionem magno exemplorum numero confirmat, pag. 12-14. *Genes. Cap. XXV, 29*, sic explicat: *Et decoxit, seu cum fervore intumescente fecit, Jacobus jusculum, ex sensu proprio verbi פָּתַח, quod de aquis fervescitibus cum tumore, vel tumescentibus cum fervore, primario usurpatur, ac dein metaphorice ad animum fervescentem, inflatum, ac tumidum, transfertur, ex quo loca quædam *Deut. I, 43*, *Exod. XVIII, 11*, *Jerem. L, 29*, illustrat. Dein *Genes. Cap. XXVII, 3*, פָּתַח vocabuli פָּתַח non reduudare, juxta Masorethas, sed majorem emphasin afferre, & significationem intendere, aliis exemplis probat, ac verba ita transtert: *Ve-*
*nare**

nare mihi venationem optimam & egregiam, multisque aliis
 preferendam. Cap. XXXVII, 36, vocem טרס primario Eu-
 nuchum, sive spadonem, secundo aulicum, seu ministrum
 regium, a טרס forte טרסו, vellere, contorquere, denotare
 censet, טבח autem, proprie mactatorem, tum ad coquum,
 cujus officium est mactare, tum ad satellitem regium, qui
 carnificis munere fungitur, sese applicare, pag. 34 seq.
 Cap. XLIX, 22, occurrens locus difficilis, hunc ei sentum
 habere videtur: Filius findentis vitis est Joseph, filius fin-
 dentis vitis ad aquam positus, cujus filia, sive tenuiores pal-
 mites, geniculato cursu scandunt supremas partes pedamenti,
 hoc est, statuminis lignei; quo vitis in vinea pedatur, ne
 terram botris onusta perierpat, eumque ex indole linguz O-
 rientalis eleganter demonstrat. Nam radicem פרה pri-
 mario notare ait findere, scindere, tum ad fissum arboris
 corticem, tum ad ventrem mulieris scissum, protruso in
 lucem fructu ac foetu, referendam, פצר spatiari cum pom-
 pa, pulchre de ramis tenuioribus vitis libere luxuriantibus, se-
 que in altum diffidentibus, usurpari, פוש murum domus,
 seu urbis, speciatim vinea, qui Latinis pedamentum dicitur,
 significare, pag. 44 - 60 Exod. IV. 2, vocem מזה
 non in זה & מה, sed in מן & זה, resolvit, ac ea occasio-
 ne in symon טם מן mannae, inquit, & vertit voces מן
 מן. Exod. XVI, 15, per donum munusve divinum cali-
 tus datum, a radice obsoleta in Bibliis מן, quae a praci-
 dendo, in donis, speciatim secundo, divinis, secundo distri-
 buendi sensu, frequentata, apud Arabes hodie dum donandi,
 largiendi, retinuit usum. Simul autem Ps. LXI, 3, illustrat,
 ac vulgarem Grammaticorum sententiam, qui מה de re so-
 lum, & מי persona tantum, usurpari volunt, refutat pag. 65 -
 73. Cap. VI, 3, ita transtert: Apparui quidem ego, qui sum
 Jehova, Abrahamo, Isuaco, & Jacobo, Deus omni sufficien-
 tissimus, ac particula כ voci מן praefixa emphatica
 ipsi videtur, interiorem rei naturam veramque conditionem
 depingens, aeque ac Jes. XI, 10, & Eccles. VII, 11, Ps.

XXXIX, 7, *Job. IV, 19*. Vox autem שרץ ei non substantivum, sed adjectivum, est, a radice שרץ Hebraice & Arabice, *irriguus fuit*, notante, simulque observat, vocem יהרה, hoc est, is, qui existit ab æterno, & in omnem æternitatem existet, puncta aliquando יהרה, aliquando יהרה, sibi appropriata circumferre, pag. 74 - 90. Cap. XIII, 16, allusionem fieri credit ad brachialia & ornamenta frontem cingentia, quibus Israelitarum virginum ditiores ornatae incedebant, ut continuz præceptorum memoriæ imago ipsis insinuaretur. Vocem enim שרץ a radice שרץ, id est, *creberrime pulsavit*, per *ovopavrovav* forte efficta, & ab Arabibus & Syris servata, derivat, ac sic ornamentum frontale, inter oculos ad nasum usque dependens, seque frequenter agitantis, adeoque frontem continuo pulsans, שרץ in singulari significare existimat, pag. 90 - 112. Cap. XIV, 27, de sensu vocis יהרה fule commentatur, ac ex radice יהרה, in Arabica lingua per literam ך scripta, cum ך alternantem, *perennis fuit, jugi & inexhausta fluxit vena*, explicat per *asum continuum*, ac fervorem maris non interruptum, quo sua aquarum volumina reciprocare solebat, ac vocem יהרה, quam in superlativo positam credit, per ך præfixum ad illustrationem mensis יהרה dicti, 1 *Reg. VIII, 2*, ob crebros imbres in hoc mense cadentes, & alia loca Scripturæ rectius intelligenda applicat, pag. 113 - 126. Cap. XXV, 20, פני facies, dualiter enuntiatum, & per פניו אשאל constructum, numerum facierum *quaternarium* repræsentare in Cherubinis, monet, & phrasin obscuram פניו אשאל 2 *Chron. III, 10*, per opus *diversarum formarum* ex radice פניו, *formavit, figuravit*, ingeniose transfert, pag. 134 - 152. Cap. XXXVIII, 8, duas voces כנו & הכיור plenissima luce perfundit, ac, illam *vas rotundum*, labrum nempe æneum, hanc *operculum*, seu *tegmen*, ejus æneum, significare, ostendit. Nam *thema* in sacris deperditum, apud Arabes autem in gyrandi, inque formam rotundam colligendi, notione occurrit, ac inde quadrilaterum ככר, sub-

falta-

faltationis orbicularis idea, relictum est 2 Sam. VI, 14. Hinc & כר *sella*, sive *rotundior domuncula*, dorso camelino imposita, ad sequiorem sexum in itineribus faciendis portandum, Genes. XXXI, 34. ו ככר primario *massa panis in orbem convoluta*, secundo omnis rei, ut *talenti*, *regionis*, ac certi *alicujus terra tractus*, oritur. Alterum autem vocabulum כן ex radice כנן Hebræis vindicanda, ac sub certissimo *regendi* significato apud Arabes servato, tam *proprie*, quam *improprie*, in variis sacræ & profanæ scripturæ locis agnoscenda, deducit pag. 152 — 196. Levit. Cap. VI, 2, dilquirit, quid *קרום* Masoretharum de ם minusculo סִקְרָה sibi velit, & vocem ipsam locum, ubi ignis continuo accenditur & ardet, explicari debere putat, quia ם *Heemanticum* in *nominibus verbalibus*, in omnibus linguæ Orientalis dialectis, ab initio præfixum, *locum*-significat, in quo ipsa *verborum* suorum *actio* peragitur, quod multis exemplis probat pag. 197 seq. Cap. VIII, 31, verbum צרה ex origine sua, *jungere* ac *injungere*, ideoque *mandare*, *præcipere*, significat, scilicet a corporea idea jungendi ad incorpoream facile translatum, ex quo nonnullorum locorum Scripturæ *emphasin* illustrat pag. 217 seq. Cap. XVI, 8, vox עומול ipsi denotare videtur *locum aliquem limitibus suis descriptum*, ad quem *hircus piacularis diei expiationis amandari* & *vivus asportari* debebat, ut ibi sub sanctissimo religionis nexu custodiretur, ac libero pastu gauderet, a radice עול, *separavit*, in conjugatione, cujus character, *geminatio* nempe *medix radicalis*, cum inserta aliqua עוֹל אִי antiquitus usurpatus fuit, quod ex linguæ Orientalis analogia probabile reddere annitur, ac ex eadem Ps. XLV, 3, רֹם יִפְיֹתֶהָ illuminat. Et eundem locum v. 22, אֶרֶץ גִּירָה, id est, *terram refectio-* nis, dictum fuisse observat, hoc est, *eximiam quandam agri e-* jusdem campestris *partem* ab usu promiscuo *refectam*, & huic ipsi sanctissimo destinata, pag. 232 — 273. Cap. XIX, 15, verbum נטר non solum *significationem*, *oculo attento inspicendi*, nec in *corde* tantum *acerbitatem* ac *æruginem* fo-

vente, sed etiam oculi *vindictæ* aut *ultionis* occasionem captantis, μεταφορικῶς complectitur, ex usu antiquo linguæ affinis Arabicæ & Syriacæ, unde duo Scripturæ loca *Nabum I. 2. Pf. CIII. 9.* & alia, lucem accipiunt.

EXPLICATIO GENTILIIUM FABULARUM ET superstitionum, quarum in Sacris Scripturis fit mentio, vario hinc inde sensu præter literalem, ut allegorico, morali, anagogico, &c. exornata per CASP. HARTZHEIM, S. J. Sacerdotem.

Patavii, apud Jo. Manfrè, 1731, 8.

Alph. 1 plag. 9.

Cl. Autor, veritates sacri Codicis ex ipsis Poetarum fabulis illustrari quodammodo posse, opera sua in aprico posuit denuo. Pluribus enim, quam centenis, quantum quidem supputando affecti fuimus, locis Biblicis ex Mythologia, ex proverbiiis & idololatria gentilium, lucem affundere studuit, quorum indicem ad calcem exhibet. Poterat Cl. Autor plura illustrare, cum vel ex Proverbiiis *Salomonis*, & compluribus Prophetis, non nisi unicum tetigerit, licet in Apocryphis copiosior sit. Sed forsan alia occasione plura & majora dabit. Quilibet hariolari, vel nobismet tacentibus, poterit, Cl. Autorem sequi & textum, & computationem Capitum, & librorum Biblicorum seriem, prout in versione vulgata occurrit. Nonnunquam tamen ab eadem deflectit; v. c. ad *Jobi XLII, 14*, ubi Vulgata nomen tertie filie, *Jobi Keren hapuch* reddit, cornu sibi, legit cum *LXX* Interpretibus *Κέρας Ἀμαλθείας*, ut occasionem nanciscatur de cornu Amaltheæ differendi. Breviores interdum & minus operosæ sunt ejus annotationes, cum primis quod ad sensum literalem, v. c. ad *Amos. VIII, 14*, quibus adeo vel solius Summe Ven. *Deylingii* Observationes sacras, in quantum ad campum mythologicum spectant, merito prætulervis. Sed hoc sollicitius Cl. Autor ex Patribus venatus est sensus Allegoricos, Morales, Anagogicos, quos nunc morari prohibemur.

In *Anni præsentis Actorum nostrorum* *Mense Aug. pag. 368 lin. 26* pro *perveniant* lege *provenient*.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Octobris Anno MDCCXXXVI.

SICILIA SACRA, DISQUISITIONIBUS
et Notitiis illustrata, Autore Abbate Nerino et Regio
Historiographo, DON ROCCHO PIRRO, S. T.
ac U. F. D. Regio Capellano Canonico, &c. Editio tert-
ia, cura et studio ANTONINI MONGITO-
RE, S. T. D. Metropolitanæ Ecclesiæ Panor-
mitanæ Canonico, &c.

Tomus I et II.

Panormi, apud Hæredes Petri Coppulæ, 1733, fol. maj.

Alph. 14 plag. 22½.

Qui singularis cujusdam Regni aut Provinciæ statum Eccle-
 siarum inde a Christianæ Religionis initio usque ad sua
 tempora libris seorsim describere aggrediuntur, insigni pro-
 fecto ii rerum sacrarum Historiæ beneficium afferunt. Et
 hoc potissimum nomine eruditorum orbem jam olim sibi ob-
 strictum reddidit *Rocchus Pirrus*, Abbas Netinus, & Regis Hi-
 spaniarum, *Philippi IV*, dum vixit, Historiographus, qui, quic-
 quid ad illustrandas Siculorum Ecclesias, evolutis quampluri-
 mis libris, adhibitis etiam monumentis, antiquis æque ac re-
 centioribus, diuturno labore congesserat, tandem, communi o-
 mnium beneficio, in præsens Siciliæ sacræ Opus intulit, præ-
 stan-

- stantissimum certe, adeoque dignissimum, cujus argumentum jam exponamus Lectoribus. Integrum vero quatuor absolvitur Libris. *Primus* Notitias exhibet trium Ecclesiarum Metropolitanarum, & quidem 1) Panormitanæ, 2) Messanenſis, cui præmissæ est ab Autore Cl. ad primam Præfulatus originem in Messanenſi Ecclesia investigandam, de Epistola Deiparæ, quæ ad Messanenſes scripta fuisse dicitur, Dissertatio, 3) Montereſgalenſis. *Liber secundus*, quo Siciliae Episcopatus, qui temporum calamitate perierunt, commemorantur, completitur Notitias XIII Ecclesiarum, 1) Tauromenitanæ, 2) Triocalitanæ, 3) Leontinæ, 4) Lilybitanæ, 5) Tyndaritanæ, 6) Thermanitanæ, 7) Drepanenſis & Alesinæ, 8) Troinenſis post Sacracenos, 9) Cronienſis, 10) Camerineuſis, 11) & 12) earum, quæ dubie & falso in Sicilia constituntur, quibus in Notitia 13 accedunt Episcopi Siculi, qui certæ additi Ecclesiæ non potuerunt. *Liber tertius* Episcopatus Siciliae sistit nunc florentes, eorumque Notitias 8, Ecclesiarum nempe Episcopatum, 1) Catanenſis, 2) Syracusanæ, 3) Agrigentianæ, 4) Paternenſis, 5) Cephalæditanæ, 6) Mazarenſis, 7) Melitenſis cum Prioratu Messanæ, 8) Liparenſis. Sequitur *Liber quartus & ultimus*, quo Abbatiarum & Prioratum Notitiæ habentur. Hæ vero Abbatiz, quæ in Sicilia florent, cum non unius ejusdemque sint ordinis, liber ille seorsim in quatuor Partes dividitur. *Prima* Abbatiarum *Ordinis S. Basilii M.* triginta Notitias continet, quarum 1) est Archimandritatus S. Salvatoris, Messanæ, 2) S. Mariæ de Crypta, seu Gructa, Panormi, 3) S. Nicandri de Messana, 4) S. Pantalconis, 5) S. Mariæ de Massa, 6) S. Georgii de Triocala, 7) S. Mariæ de Bordonaro, 8) S. Eliæ Ebuli, seu de Ambula, 9) S. Michaelis Archangeli de Troina, 10) S. Angeli de Brolo, olim de Lisico, 11) S. Mariæ de Mili, 12) S. Philippi de Fragala, olim de Myrtiro, 13) S. Philippi Majoris, seu Grandis, 14) S. S. Petri & Pauli de Italia, 15) S. S. Petri & Pauli de Agro, olim de Agrilla, 16) S. Mariæ de Gala, 17) S. Mariæ annuntiatæ Mandanighii, 18) S. Gregorii de Gypſo, 19) S. Nicolai de Fico, 20) S. Salvatoris de Placa, 21) S. Philippi de S. Lucia, 22) S.

22) S. *Pancratii*, 23) olim S. *Nicolai* de Regali Mazaræ, 24) S. *Mariæ* de Alto, 25) S. *Mariæ* de Castania, 26) S. *Mariæ* de Laccu, 27) S. *Mariæ* de Flunine Nisi, 28) S. *Petri* de Deca, 29) S. *Dominica* de Monte Dei, 30) S. *Michaelis* de Fulgerino, feu Filarino. *Parte secunda* Sicilientium Abbatiarum & Prioratum *Ordinis S. Benedicti* Notitiæ exhibentur numero, uti quidem Titulus Libri IV habet, XXXV, quarum tamen in iplo Opere non nisi unam supra triginta invenimus. *Parte tertia* Abbatiarum *Ordinis S. Bernardi* Notitiæ X; *ultima* tandem Abbatiarum & Prioratum *Ordinis S. Augustini* Canonicorum Regularium atque Religiosorum Militarium Notitiæ habentur. Quorum Sanctorum Sanctarumve memoriz sacræ sint singulæ ordinis cujusque Abbatiz, ordine suo commemorare superfedemus, ne limites instituti egrediamur; indicasse vero juvabit argumentum, quod quatuor illis Libris eorumque, uti vocantur, Notitiis, describendum sibi fumsit Autor doctissimas. Scilicet inde ab illa ætate, qua in Siciliam illata fuit Christiana Religio, Præfulatus cujusque majorumque Beneficiorum exponitur institutio, commemorantur Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, & Priores, singulorum deinde jura & Privilegia explicantur, antiquitatis monumenta adduntur; Civitates porro Dioecesium, cum præcipuis illarum templis, religiosisque familiis, tandem viri Siculi, qui vel sanctitate, vel doctrina, illustres fuere, describuntur. Præterea, uti Auctarium sacrum, quo pleraque enarrantur, quæ ad sacras tum religiosorum, tum monialium, atque ad Parochiales & Collegiatas, quæ dicuntur, ædes spectant, singularum Ecclesiarum Notitiis accessit, ita illarum Episcopialium, quæ etiamnum in Sicilia florent, & *Libro III* describuntur, sua cujusque insignia in æs incisa in fronte sese conspicienda præbent. Latissimus est Historiz campus, quem emensus est Autor Cl.; nondum vero labor ejus hic subslitit. Etenim, ut temporis & annorum constaret ratio, atque adeo ad unam Notitiæ omnes legem & veluti normam constituerentur, visum est Nostro, Operi præmittere *Chronologiam Regum Sicilia*, quam dux sequuntur *Disquisitiones de Patriarcha & Metropolitana Sicilia*,

Pag. 1064.

1280.
1326.

Tom. I
pag. 1.

Pag.
75 94.
105.

una cum *Præfulum Sicilianum electione*, quæ argumentum constituit textæ. Opus claudunt quinque Indices, 1) Titulorum totius Operis; 2) Chronologicus Episcoporum Sicilianum; 3) Alphabeticus eorundem per eorum nomina; 4) Alphabeticus Sicularum Episcoporum cognominum; 5) Rerum notabilium. Ceterum prima non est, quæ præfens nobis sistitur, Operis editio; qua singulas fere Partes Seculo superiori inde ab anno trigesimo usque ad quadragesimum quartum, Autore adhuc superstite, primum illud Panormi prodierat. Integrum deinde accessit Antiquitatum & Historiarum Siciliae Thesauro, qui ante decennium Lugduni Batavorum editus est, cura *Petri Van der Aa*, cum Cl. *Petri Burmanni* Præfationibus, in qua vero editione, quod observatum est nostro Siciliae Editori Cl. Panormitanæ Editionis menda non omnino sublata, ac nova inventa, inter quæ scædum illud, quo in Messanenſi Prioratu, integra Autoris pagina prætermiſſa, narrationis ordo valde turbatur. Tertium igitur illud prodiit, editione quidem præfenti, cui emendandæ poliendæque quam laudabilem impenderit operam Vir Cl. *Antoninus Mongitore*, S. T. D. & Metropolitanæ Ecclesiæ Panormitanæ Canonicus, &c. facile apparebit ex sequentibus: Quemadmodum non ultimam ille curarum suarum partem existimavit, tollere menda, quibus editio Panormitana Typographi incuria scatebat, ita primum quidem additamenta ipsius Autoris, quæ Appendici *Tomi primi* accesserant, suo quæque loco inseruit. Monumenta deinde addidit, quæ ejusdem Autoris oculos effugisse, deprehendit, ea porro, quæ aut temporis lapsu immutata, aut a veritate aliena esse, animadvertit, solícite emendavit, & in postremum paginarum locum rejecit, interdum ope adjutus exemplaris illius, cui *Pirrus* ipse, postquam Opus curis secundis subjecerat, manu sua quædam subinde addiderat, quædam subtraxerat, cujusque postea facta fuerat Editori Cl. copia: Tandem nonnullos a *Pirro* prætermiſſos Episcopos sedibus suis assignavit, Præfulumque seriem ab anno, quo ille scribere desinit, ad hæc usque tempora deduxit. Sicuti vero hæc omnia debentur Editori doctissimo; ita solus ille non fuit, qui editio-

ne præfenti eruditorum gratiam iniit. Abbatiarum Sicilien-
 sium *Ordinis S. Benedicti*, quæ *Parte II Libri IV* describun-
 tur, non nisi tres priores Notitiæ lucem olim aspexerant, cum
Pirrus morte præventus, quod animo conceperat Opus, ad
 finem illud deducere non potuisset. Ne quid igitur esset, quod
 jure in eo desideraretur, manum eidem admovit *Vitus Maria*
Amicus, Nobilis Catanensis, *Ordinis S. Benedicti*, qui non so-
 lum reliquas ordinis sui Cœnobiorum Notitias, quarum octo
 supra viginti fuere, verum etiam illas Monasteriorum *Ordinis*
Cisterciensis, Editoris rogatu adornavit, & Siciliæ sacræ adden-
 das concessit; quo factum, ut *Pirri* Opus integrum suisque
 numeris absolutum tandem editione præfenti prodierit. Ce-
 terum, quantum laudis jam olim ab eruditis hoc nomine re-
 portaverit Autor doctissimus, optime intelligitur ex Elogio,
 quod ex Cl. Editoris Bibliotheca Sicula Præfationi accessit. Ni-
 hil igitur addimus, nisi quod *Pirrus* de Siculorum Ecclesiis
 hoc Opere præclare meruerit, monumentumque exegerit omni
 ære perennius.

HISTOIRE CRITIQUE DE L'ETABLISSEMENT
 de la Monarchie Françoisë dans les Gaules, &c.

h. e.

COMMENTARIUS HISTORICO - CRITI-
 cus de Origine Monarchiæ Francicæ in Gallis; Au-
 tore Ven. Abbate DU BOS, uno ex quadra-
 ginta, & Secretario perpetuo Aca-
 demicæ Francicæ.

Tomii III.

Parisiis, apud Osmontum, Huartum seniore, &c. 1734, 4 maj.
 Tom. I Alph. 2 plag. 22, Tom. II Alph. 3 plag. 8,
 Tom. III Alph. 3 plag. 4.

Est hoc moris nostri, ut tum ad historiam libri, tum ad ejus summam, & singularia ac paradoxa momenta, attendamus, antequam judicium subjungamus. Ratio, quæ Autorem ad tantum Opus conscribendum adduxit, est partim communis, partim propria. Posterior in eo consistit, ut intelligatur, Francos Monarchiam in Galliis, haud effrenatæ ac ferocissimæ tyrannidis ministerio, sed mitiori pacto, parasse. *Tomus primus*. Proœmium, partem *notitiæ dignitatum Imperii*, ac alterius *notitiæ*, quæ dicitur *provinciarum & civitatum Gallia*, duosque Libros, complectitur. In Proœmio scopus scriptionis, initia Francorum eorumque regni in Gallia, ac scriptores, quondam de eis commentati, edisseruntur. An legerit Ven. Autor *Johannis Georgii ab Eckhart* Commentarios de Rebus Franciæ Orientalis, subdubitare liceat. Ad primam certe Francorum patriam eruendam animum haud appulit. Francorum tribus nonnullas & in Italiam & in Galliam hostiles fecisse impressiones & excursiones, largitur. Sed, quo minus corpus eorum ipsum, quod in Galliis sedes obtinuit, pro invasoribus ac usurpatoribus venditæ habeat, a se impetrare haud potuit. Persequitur deinde famosam nationum Germanicarum migrationem, A. 407 invalescentem. Cum *Valentinianus III* A. 439 ad Italiam tegendam milites e Galliis revocaret, *Clodion*, tribus Francorum Saliorum Dux, ex tractu Tongrorum ad Cameracum accessit, idque expugnavit A. 443; Franci autem Ripuarii terram, Rheno inferiori ac Mosæ inferiori interjectam, occuparunt. *Attilus* in eo erat, ut *Clodionem* ejicere aggredere-tur. At interstrepuit curas ejus *Attila*, Francisque Salicis veniam peperit, quibus terræ occupatæ fuerunt relictæ, ita tamen, ut ulterius sese haud moverent, eosdem cum Romanis amicos hostesque haberent, ac suo viverent jure. *Merovæus* ac *Cbildericus* imperio egregiam navarunt operam, & posterior fortassis Dux bellicus Imperatoris extitit. *Cblovæus* anarchiam, Italiæ ab *Odoacro* & Ostrogothis insulam, strenue in suam convertit utilitatem. Hoc erat fundamentum Monarchiæ Franciæ in Galliis. *Fredegartus*, qui *Gregorium Turo-nensem* in compendium misit, locum quendam *Gregorii* sini-stre

stre intellexit, ac errore gravi *Childericum*, ejusque filium, *Chlodoveum*, delineavit tanquam inimicissimos Imperio Romano. *Aimoinus*, Seculi undecimi scriptor, *Gregorium*, *Fredegarium*, & Autorem, qui *Gesta Francorum* conscripsit, secutus, ac primum sinistre interpretatus, de primis quinque Regibus, eorumque in Romanum Imperium animo, scripsit ea, quæ Autori haud probantur. De *Gregorio*, Episcopo Turonensi, critice disserit idem *pag. 22 seq.* dignumque memoratu judicat, *Gregorium* de Concilio Aurelianensi, quod *Chlodoveus* A. 511 convocasse perhibetur, & cujus canones vulgo circumferuntur, prorsus tacere. Dolendum est, *Gregorium* annos haud addidisse, ac *Fredegario* defuisse judicium. Acta Sanctorum igitur sunt in medium proferenda ac consulenda. Conqueritur deinde Autor scriptorum quorundam interitum, Chronica recenset, & apparatus reliquum historię Francicę late exsequitur, innotens, cantica duo, quibus horę canonicę huc usque resonant, nempe: *Vexilla Regis prodeunt*, & *Pange lingua gloriosi pręlium certaminis*, Autore gaudere *Venantio Fortunato*. *Zosimus* confęderationem Armoricarum gentium meminit sub *Honorio*. *Adrianus Valesus*, qui primum Volumen Historię Galliarum Francicarum edidit A. 1646, opinionem receptam secutus, Francos pro usurpatoribus Gallię habuit, ac sese in eo fefellit. *Fredegarius* aberrandi ita fenestram primus patefecit, antequam prębuit. Ut hanc opinionem refelleret, *Librum* suum Autor conscripsit *primum*. *Libro secundo* complectitur res gestas Francorum ab A. 407 usque ad annum 456. *Libro tertio* edisserit regnum *Childerici* & *Chlodovei*, a sacris Christianorum adhuc alieni. *Libro quarto* *Chlodovei* ad sacra Christiana transgressi acta exsequitur. *Libro quinto* enarrat facta ab obitu *Chlodovei* ad annum 536. *Liber sextus*, seu postremus, insertit exponendo Gallorum statui, qualis is exstitit sub regno *Chlodovei*, ac primorum ejus successorum. Exordium *Libri primi* ex magna parte est insigne antiquitatum expositionibus, quibus fit planum, quomodo jus Romanum Gallis fuerit impertitum, qua ratione incolę fuerint divisi, quęnam fuerint inter eos linguę, quinam mores, a Romanis adsciti, quęnam religio,

Tom. I
pag. 25-

27 seq.

30 seq.

46.

49-

religio, & quanta Episcoporum autoritas, nec non Judæorum;
 Pag. 23 seq. quænam distinctio *curiales* inter & *possessores*, quænam mili-
 tantium militiæque fuerit indoles. Inferuntur passim res eru-
 ditissimæ, quas inscriptio libri haud spondet. Differit enim
 Ven. Autor de comitiis generalibus pag. 35 seq. de ducibus Im-
 peratorum per Galliam bellicis pag. 43 seq. de immutatione
 ordinis militaris, a *Constantino M.* inducti, pag. 54 seq. de mu-
 niis civilibus & gubernatoribus Galliæ sub *Constantino* eodem,
 ejusque successoribus, pag. 61 seq. de *ripa Saxonica* tum in Bri-
 tannia magna, tum in Galliis, pag. 77 seq. de militibus pere-
 griuis, eisque Romanorum mercenariis, seu foederatis, pag. 94
 seq. de *Lætis*, seu *Lætianis* speciatim, pag. 102 seq. per quos
 barbaros Romanis beneficio militari devinctos intelligit. Ob
 hunc nexum ipsi fuerunt homines militares proprii, liti, lito-
 nes, quos Germani *leute & lido* vocabant. Autor eos a *lati-*
 104. *ria* putat dictos, quod est frivolum. Nec *Lati* constituerunt
 certam gentem, licet *Carolus du Fresne* ita statuerit. Exsti-
 terunt enim *Lati* Teutoniciani, Suevorum, Batavorum, Fran-
 corum, civitatis Lingonum ac Nerviorum. *Terra Lætica* in
 lege *Honorii*, *Cod. Theod. Lib. XIII tit. 4 leg. 9* asservata, sunt
 agri, foederatis illis barbaris in beneficium datæ, ut illi ob eum
 nexum ex arbitrio Imperatoris Romani signa sequerentur.
 Differit porro Autor de tributis publicis ac subsidiis pecunia-
 riis, in Gallia per Romanos exactis, pag. 124 seq. de Burgun-
 dionibus ac Alemannis, Galliæ confinibus, pag. 161 seq. de Sa-
 xonibus, insulisque Saxonum, id est Nordstrand, Heiligeland, &
 Buren, pag. 167 seq. de Francis porro pag. 177 seq. quorum
 originatio, primæ sedes, ac amplitudo diffusa, Saliarum pecu-
 liaris natio, haud evolvuntur. Operæ pretium fuisset, ibi con-
 tulisse *Jacobi Caroli Speneri Notitiam Germaniæ antiquæ*, ac
Jo. Georgii ab Eckhart Commentarios de rebus Franciæ orien-
talis, nec non de patria legum Saliarum Ven. *Gotthofredi Bes-*
selii Chronicon Gottwicense, ejusque *Tom. I Lib. IV.* Differit
 Ven. Abbas *du Bos* præterea pag. 208 seq. de Gothis: tum de
 Alanis, Hunnis, aliisque populis nationis Scythicæ, pag. 213 seq.
 Hisce exponendis *Liber* inservit primus; reliqui vero *Libri*
 rebus

rebus Francorum Gallicis magis sunt proprii. *Tomus primus primum ac secundum* complectitur: *secundus tertium ac quartum: tertius vero quintum & sextum.* Utrouque posteriori multa Romanæ historiæ connexæ momenta perpulchre edisseruntur. Ubique nitet ordo: aridet venustas ac perspicuitas stili: ubique regnat pragmatica scribendi indoles, quæ sola Lectorem reddit prudentem & simul eruditum. *Libro secundo* facit planum Autor, *Theodosii* filium natu- Tom. II
majorem, *Arcadium*, tutorem fuisse quasi Imperii occidentalis, pag. 9 seq.
ejusque successores confirmasse *Avitum, Majorianum, & ceteros*; nec tamen jus illud reciprocum Imperatoribus Occidentibus fuisse in Orientales. Adversus *Grotium* ostendit, jus 15 seq.
civitatis Romanæ non inhæsisse domicilio, sed sanguini ac paternæ hereditati, quantum ad traductionem attinet in posteros. *Gregorio Turonensi* fert opem, qui, Francos, *Childevico* ad Thuringos fuga elapso, tradidit, *Ægidio*, præfecto militiæ Romanæ, sese dedidisse, ut is ipsis jura diceret. *Petrus Daniel Huertius*, hoc ipsum verisimilitudini omni repugnasse, credidit. Ut igitur probabilem *Gregorii* Noster reddat sententiam, omnes contendit nervos. Multus est in illustranda 55 seq.
expeditione *Audoacrii*, Saxonum Regis, qui Gallias irrupit, & 111 seq.
usque Andegavum fuit progressus. Rem ipsam satis perplexe enarravit *Gregorius Turonensis Lib. II Cap. 18*, in qua obscuritate lumine perscrutanda Abbas Ven. multum operæ consumpsit. Solennem *Chlodevai* ad suscipiendam lustrationem sacram accessum copiose delineat idem: differit de *Theoderico*, 155 seq.
Ostrogothorum Rege, *Odoacri* victore, pag. 353 seq. de *Chlode- 301 seq.*
tilde, *Chlodevai* uxore, pag. 365 seq. *Tolbiacum*, ad quod *Chlode- 413 seq.*
vauus Alemannos devicit, reputat pro loco, qui nunc vocatur *Zülpich*, & haud procul a Rheino ac Colonia Agrippina hæbet. 401.
Lex Mundana appellabatur collectio legum, non ecclesiastica. Tom. III
seu canonicarum, si Autori habemus fidem. Operæ præpag. 253 seq.
tium quoque fuerit annotasse, scriptum: *L'origine des diffé-* 275 seq.
rens, qui étoient entre les Rois de France & les Rois d'Angle-
terre, quod obvium est penes G. G. *Leibnitium* Tom. II *Codici-*
cis Diplomatici pag. 66, delectationis causa, regnante *Ludo-*

vico XI, literis fuisse consignatum, fideque satis dignum Complura ejusmodi singularia Venerabilis Vir *Libro sexto* inseruit. Hoc enim repræsentat faciem status Galliarum, qualis is intra Seculum sextum ac tria secuta Secula exsiterit, regalem potestatem *Chlodovæi* ac successorum, ad quam scæminæ haud adspirare potuerint, divisionem populi in plures nationes, Burgundiones, Francos, Allemannos, Visigothos, Bavaros, Teifalos, Saxones, ac Britannos insulares, formam regni sub *Chlodovæo* successoribusque, potestatem Episcoporum *pag. 378 seq.* formam senatus urbium, ejusque regimen, *pag. 437 seq.* bella urbium mutua sub Merovingis, terrarum Salicarum indolem, *pag. 468 seq.* cujus nulla hereditatis in mulierem transibat, de reatibus regalibus descriptionem. Haud injuria gratulamur tanto tamque Venerabili Scriptori de monumento æternitate digno, propitiamque eidem porro valetudinem, vimque ingenii limatissimi inoffensam, debite ac reverenter comprecamur.

DISSERTATIO HISTORICA AD VINDICANDAM veritatem contra allegata ad concordiam in causa Præcedentiæ, in qua antiqua Ambrosianæ Ecclesiæ disciplina, & Metropolitanæ Mediolanensis dignitas, illustrantur.

Mediolani, 1733, 4.

Alph. I plag. 18.

Autor est hujus Dissertationis Vir doctrinæ varietate inclitissimus, *Josephus Antonius Saxius*, Bibliothecæ Ambrosianæ, quæ Mediolani est, præfectus. Occasionem scripto suppeditavit liber *Nicolai Sormani*, qui est Collegii Ambrosiani Director. Eo enim hic D. Præpositum *S. Ambrosii* contra primarium Metropolitanæ Ecclesiæ hujus ordinem, in causa præcedentiæ, tatabatur. Notat in *Sormani* libro Noster varia, tum quod ille, Metropolitanum Clerum extra urbem egisse vagum peregrinum ue, statuis-

statuisset, tum quod, eum commemoratum esse in Ambrosiana Basilica usque ad decennalem Mediolani obsidionem, A. 561 a *Lamberto*, Teutonico Rege, institutam, retulerit. Utrumque enim a Nostro ad fabulas refertur. Scilicet *Sormani* scopus in eo vertebatur, ut, præsedisse Ambrosianæ Basilicæ semper Diaconum Cardinalem, ostenderet. *Saxius* largitur, *Fortem* occurrere, eumque unicum, qui ea fuerit gavifus dignitate; *Landulfum*, S. *Ambrosii* Præpositum, & simul Clericum ex Ordine Majori sanctæ Mediolanensis Ecclesiæ, in hunc numerum suscipere recusat. *Sormanus* in ea est opinione, Præpositos S. *Ambrosii* semper de gremio Metropolitanæ Ordinis profluxisse, adeoque pares Canonicis ordinariis etiam in præsens habendos, quippe quibus, puta Præpositis, semper adhæserit dignitas Primicerii majoris Cleri. Ipse ingentem paginarum molem intra dierum quindecim angustias impleverat, & pompam chartarum veterum contra Monachos produxerat, qui simul cum Canonicis constituunt Clerum Basilicæ Ambrosianæ. Prodiit igitur hæc Dissertatio Cel. *Saxii*, ut partim integritas sacræ Mediolanensis historiæ restitueretur, partim decus Metropolitanæ Ordinis immerito læsum vindicaretur. Hoc sine integrum *Sormani* Opus Noster recudendum curavit, ommissa tamen Italica versione, cum *innocentes controversia*, qua inter sacros Ministros agitantur, usque ad inconditum muliercularum judicium deferri non debeant. Scriptum Cel. *Sormani* constat *Capitibus XVIII*. Primo differit de primæva Cleri Ambrosiani institutione; secundo de sede prima Cleri Mediolanensis; tertio ostendere cupit, Clerum Cardinalem, vivo *Ambrosio*, a Portiana Basilica sedem transtulisse ad Ambrosianam; quarto docet, hanc eandem post mortem *Ambrosii* diu extitisse cathedralem; quinto tradit, qua ratione Clerus Cardinalis sedem intra urbem ad S. *Mariæ* transtulerit; sexto declarat, Clerum primarium secedentem intra urbem suffecisse ad cultum Ambrosianæ Diaconum ex suo ordine cum XII Decumanis; septimo tradit, Diaconum Custodem Titularem de Ordine Majore ante Seculum VIII sedisse in Ambrosiana; octavo remouentur obices *Puricellii*, ut probetur, Cardinalem il-

Pag. 117
seq.

35.

25.

31.

- iam Diaconiam sublatam haud esse, sed adhuc durare; *nono* & *decimo* confutantur fundamenta Monasterii, Diplomata *Tadonis & Agelberti*; *undecimo* Bullæ Pontificum laudantur, e quibus pateat, illum Diaconum Cardinalem quiete tenuisse Basilicam usque ad Seculum undecimum, artesque declarantur, quibus Monachi gradatim ascenderint ad ea, quæ in eadem Basilica obtinent, ante quos jam Diaconus ille Cardinalis, Presbyteri, imo Canonici, ibi existerint. *Duodecimo* Capite probatur dominium & antiquior origo Canonicorum ex duplici Concordia sub *Clemente III* A. 1191 & *Urbano VIII* A. 1630; *decimo tertio* docet Autor, cur ad hæc scribenda appulerit animum, monetque, adventu Monachorum Diaconum Cardinalem haud fuisse sublatum; *decimo quarto* differit de origine omnium Præpositorum & Canonicorum in Urbe ac Diœcesi; *decimo quinto* ostenditur, *Landulphum primum* Præpositum *S. Ambrosii* adhuc A. 1094 appellari *Ordinarium S. Mediolanensis Ecclesie*; *decimo sexto* proferuntur certi quidam essentia characteres, ut probetur, subesse titulo Præpositi *S. Ambrosii* idem Sacerdotium Majoris Ordinis, & Canonicos omnes ejusdem Basilicæ esse in Majorem Ordinem adoptatos; *decimo septimo* agitur de dignitate Præpositi *S. Ambrosii*; *decimo octavo* differitur de Primicerio Majore. Subjunguntur Protestationes Autoris, Catalogus Imperialis Capituli *S. Ambrosii*, porro Diplomata *Sigismundi & Leopoldi* Imperatorum pro Imperiali Canonica *S. Ambrosii*. Primam templorum originem e sepulchris fluxisse, Autor tradit, & ædes *S. Ambrosii* extra muros collocat, Basilicamque veterem; at novam intra mœnia concludit. *S. Simplicianus* Notarios in Ecclesia Mediolanensi condidit, Lectores confirmavit. *Honorio & Arcadio* Imperatoribus, Italia tota ex XVII Regionibus composita, at in duas duntaxat provinciâs divisa fuit, quarum unam *Urbicam*, alteram *Italicam*, appellari placuit. Harum primam, Regionem decem complexam, moderabatur Papa, jure metropolitico; altera, quæ proprio nomine erat Provincia Italix, septemque alias Regionem complectebatur, nempe Venetias, *Emiliam*, *Liguriam*, *Flaminiam*, *Picenum Annonarium*, *Al-*

pes Cottias, & utranque Rhetiam; tota obtemperabat Archiepiscopo Mediolanensi. *Athanasus* hoc sensu in *Ep. ad solit. vit.* Archiepiscopum Mediolanensem vocat *Italiae Metropolitanam*, ut videtur Nostro. *Puricellius* hic habetur pro fautore Monacensium, haud pro genuino Historico. Promittit *Cel. Sormanus Topographiam Mediolanensem*, in qua Diplomatum copia sit exstitura. Opus id ipsum ut mox prodeat, enixe omnino optamus. Annis 740, 776, 781, sederunt in Ambrosiana *titulares custodes Diaconi*, uti ex *Puricellio* ostenditur, eosque fuisse de *Ordine majori & Cardinali*, ex Tabula donationis ad A. 790 indicatur. Quo anno *Puricellius* Diaconiam illam Cardinalem desisse putat, Nostro admodum indignante. Hinc enarrantur jurgia Canoniconum cum Monachis, & Diplomatum productis illustrantur. Fatetur quoque *Sormanus*, vitam canonicam initio regulæ fuisse adstrictam, & Canonicos in communi contubernio certis regulis vixisse una simul, more Fratrum, sub Prælati regimine. Seculo decimo Clerus per Italiam & Galliam uxores duxit, & undecimo pugnavit vi ferroque contra interdicentes. *Cel. Saxium & Sormanum* esse Canonicos Basilicæ Ambrosianæ honorarios, ibique Bibliothecæ præesse, ni aliunde nossemus, docemur pag. 142. Si nobis haud licet esse arbitris inter Viros, muniis & loco tam vicinos conjunctosque, id tamen indulgebunt Lectores, ut ex Dissertatione historica inclytissimi *Saxii* nonnulla quoque proferamus. Inprimis ille auctoritatem *Landulfi* una cum *Cel. Muratorio* fere pro nulla habet; *Sormanum* fallere, tradit, qui ex *Procopii Lib. I. Cap. 1 de bello Gothico* comprobaturus fuerit, *Datum*, Mediolani Præsulem, Seculo sexto multa literis edidisse, cum *Procopius* toto suo opere de *Datii* scriptis nullam mentionem fecerit: munus *Notarii* Mediolani viguisse, antequam *S. Simplicianus* Episcopalem ibi sedem inierit; *Notarium & Acoluthum* satis differre, contra *Sormanum* monet; mitram Pontificalem, qualis est hodie, vix viguisse ante annum 1000 in Ecclesia, tradit; Chorepiscopos jam ante natales *Ambrosii* exstitisse, uti ex canonibus Conciliorum pateat: ad IV usque Seculum omnes ecclesias fuisse æ-

Pag. 26.

30.

31.

33.

36.

113 seq.

114.

9.

10.

14.

17.

20.

- Pag. 22. quales, nullas exstitisse antea majores vel cathedrales; Basilicam Mediolanensem & veterem & novam intra urbem fuisse;
 29. S. *Augustinum* intra urbem sacro latice imbutum; Canonico-
 31 seq. Monachismum a *Sormano* fingi; *Ambrosii* domum in urbe
 35. fuisse; Præpositum S. *Ambrosii* nondum esse in Metropolitanum
 117. Capitulum, licet id merito fieri possit, adoptatum; corona-
 118. tiones in templo Ambrosiano Seculis demum feris ab Imperatoribus fuisse susceptas. Omittimus reliqua, memoratu dignissima, id facile odorati, diligentiam & perspicaciam ex scripto Cel. *Saxii* undique elucere, nec Lectorem moræ, scripto impensæ, pœniturum. Nolumus vero nobis arrogare disceptationem inter viros dissentientes longe celeberrimos. Nam
non opis est nostra, tantas componere lites.

JACOBI VOORDA, JCTI, ET ANTECESSORIS Trajectini, Interpretationes & Emendationes Juris Romani; quibus accedit ejusdem Oratio pro Decretalibus Pontificum Romanorum Epistolis.

Trajecti ad Rhenum, apud Jo. Brœdelet, 1735, 8.
 Plag. 17.

Non heri demum aut nudius tertius innotuit in literaria civitate clarissimum *Jacobi Voorda* nomen, sed jam olim præclaro ad *Falcidiam legem Commentario* locum inter summa, quibus Belgium superbit, ingenia sibi vindicavit. Dedit hic nuper JCTus assiduae lectionis fructum, varias novasque Juris Romani interpretationes pariter & emendationes. Dignum est omnino volumen, quod a nobis paulo consideretur accuratius. *Cap. I* examinat, quando lex cesset propterea, quod cessat ipsius ratio. *Cap. II* expuncto τὸ his rectam probamque esse tradit lectionem Florentinam in l. 17 §. 1 π. de adoption. *Cap. III* nihil novandum esse in l. 15 §. 3 π. ex quibus causis majores, probat. *Cap. IV*, unde sui hæredes dicti, inquit. *Cap. V* ad l. 3 §. ult. π. si mensor. fals. mod. dix. com-

commentatur. *Cap. VI l. 42 π. de condict. indeb. & an cesset hac conditio in pœnis solutis?* explicat. *Cap. VII Casus, quibus idem individuum duobus suis existit hæres,* proponit. *Cap. VIII l. 1. §. 14 π. de cloacis levi scripturæ vitio liberat.* *Cap. IX* nonnulla de *optionis legato,* cum ex antiquo, tum ex novo Jure affert. *Cap. X quæstioni, quamobrem in factum actio adversus mensores agrorum a Præatore constituta sit perpetua?* respondet. *Cap. XI* nova ratione *τὸ suus pro suo hærede* explicat *l. ult. C. de curat. furios. & prodig.* *Cap. XII emendationes in l. 17 §. 18 π. de ædilit. edicto repudiat.* *Cap. XIII* concordiam inter *l. 37 π. de judiciis l. 5 §. 1 π. ad leg. Juliam de vi publ. & l. 1 C. de appellat. tentat.* *Cap. XIV* quasi agnationis *species quatuor* constituit. *Cap. XV, ei, cui argentum factum relictum est, supellectilem non deberi, quamvis nemini legatam,* ostendit. *Cap. XVI l. 16 seq. π. de const. pecun. illustrat.* *Cap. XVII* lectionem *l. 1. π. ad leg. Jul. repetund. defendit, & l. 7. §. 1 eod. leviter emendat.* *Cap. XVIII §. 4 J. & l. 16 π. de injuriis, rejectis aliorum opinionibus, in concordiam reducit.* *Cap. XIX verba finalia l. 67 π. de solut. explicat, non reformat.* *Cap. XX* priores duas emendationes, quibus *l. 95 §. 3 π. de solut. subvenit, curatius defendit, rejecta tertia, cui novam substituit.* *Cap. XXI ex Novella Justiniani ad fidejussores omnes ipso jure extendit responsum Modestini in l. 41 pr. π. de fidejuss.* *Cap. XXII, an nepos, exheredato filio hæres scriptus, suus hæres existat avo, si ut vique in potestate morientis fuit, interrogat.* *Cap. XXIII* capita Edicti quædam emendat. *Cap. XXIV l. 53 π. de R. J. illustrat.* *Cap. XXV* evincit, *legata hæredi uni etiam aliter quam per præceptionem relicta peti posse* actione familiæ heriscundæ: & præceptiones aliis quoque actionibus recte peti jure tam veteri, quam novo. *Cap. XXVI, in hereditate fideicommissaria num quid intersit, legatum hæredi ex parte scripto & hereditatem restituere rogato sit datum, an prælegatum?* indagat. *Cap. XXVII, idem jus in prælegatis & legatis, si hæres ex parte scriptus, cui ea data sunt, repudiet hereditatem, obtinere, demonstrat.* *Cap. XXVIII etiam in prælegatis*

gatis regula: nemo a se potest capere, locum vindicat. Cap. XXIX duorum locorum sententiam, immutatis verborum interpunctionibus, restituit. Cap. XXX l. 86 π. ad legem Falcid. exponit. Cap. XXXI ex l. 110 §. 1 π. de R. J. actionem rei judicata nonnunquam quoque dari in procuratorem, concludit. Cap. XXXII rariores participiorum quorundam notiones, indeque emendationem e. g. pr. π. de pœnis & pr. I. de emt. vendit. eruit. Cap. XXXIII, cur propositum primum nec omissum a Juliano sit Edictum de alienatione judicii mutandi causa facta, disputat, ejusque usum in Jure novissimo tradit. Cap. XXXVI pugnantes invicem l. 6 pr. & l. 8 π. condun. prædior. sistit. Cap. XXXV de variantibus quibusdam lectionibus fert judicium, ita, ut auctoritatem πονδέρτης Florentinæ limitet, & vulgatam in l. f. §. pen. π. quod legat. l. 14 pr. π. de interrog. in jure fac. l. 8 π. de condit. inst. l. 71 pr. π. de legatis I anteponat lectionem. Cap. XXXVI, non temere multiplicanda loca, quibus Jcti exponunt tantum, non probant, sententias aliorum, suadet, nec in hunc censum referri vult l. 5 §. 3 π. de rei vind. Cap. XXXVII usum, quem Jure novissimo fert l. 8 pr. π. de in offic. test. considerat. Cap. XXXVIII emendationem in l. 2 π. qui potior. in pign. reprehendit. Cap. XXXIX l. ult. C. de novation. illuminat. Cap. XL de lectione l. 11 π. de div. tempor. præscript. disceptat. Cap. XLI, quid juris sit, cum quis filium exheredaverit adjectis formulis; si quis mihi hæres erit; si hæres hæreditatem adierit; quisquis erit hæres &c. ex antiquitate repetit. Cap. XLII frequentem Interpretum senatum ad l. 33 π. de O & A in scenam producit. Cap. XLII l. 86 π. de acqu. vel. omitt. hæred. explicat & emendat. Cap. XLIV ad l. 1 C. de restitution milit. commentatur. Cap. XLV lectionem l. 3 & 4 n. de regula Caton. propugnat, & quid Catoniana ab illa distet, quam l. 29 π. de R. I. exhibet, regula, ostendit. Satis dictum videtur, ut appareat, tales inesse huic libello tantique ponderis observationes, quæ a cultore humanioris Jurisprudentiæ nequeunt sine dedecore ignorari. Sed age, eligamus aliquot capita, ex quibus speciminis ostendamus loco, quam solide ubivis suas Cl.

Autor

Autor corroboret sententias. Neque illa diu nobis erunt in
quæſtione. Caput ſtatim primum, quid de reliquis judicari
 debeat, oſtendit, in quo quidem de eo ſollicitus eſt Cl. *Voor-*
da, an & quando ceſſet lex ceſſante ipſius ratione? Omnem
 octo regulis, vel, ſi mavis, annotationibus, abſolvit tractatio-
 nem: 1) Si plures ſunt legis cauſæ, lex non ceſſat, quamdiu
 vel unica ſupereſt illarum; 2) Sin unica cauſa, ea cum tem-
 pore vel ſtatu reipublicæ mutata, lex vigorem amittit ſuum;
 3) Si unica illa ratio certis tantum caſibus ceſſet, sæpe res in-
 cidit in ſcripti voluntatiſque quæſtionem; 4) In interpretan-
 dis legibus mens ſola ferentis examinatur, non captantur ver-
 ba; 5) Si ceſſet ratio, videndum, an ſimul ſententia legis &
 conſtituentium voluntas ceſſet, quo quidem caſu lex omnem
 vim, effectum, & poteſtatem, amittit; 6) Judicium præſertim
 ex ipſis legum verbis eſt faciendum, quibus ſi caſus dubius no-
 minatim & aperte comprehendatur, ulteriori voluntatiſ quæſtio-
 ni nihil loci relictum eſt, & ſtandum legis duriori licet ſenten-
 tia; 7) Si lex generatim ſcripta neque nominatim complectatur
 neque excipiat caſum dubium, ex eo res pendet, num ha-
 beat locum in propoſito, quod ferentes hac lege ſcribenda ten-
 taverunt; 8) Quodſi illud deprehendatur, nec voluntas, nec
 ſententia legis ceſſat, quamvis ratio locum non inveniat. *Cap.*
IV, qui ſui hæredes ſint, examinat, & cum ipſo Imperatore ſa-
 cratiſſimo interpretatur *domesticos*, hac voce indigitari exiſti-
 mans, quicquid in patria poteſtate dominiove Quiritario eſt
 conſtitutum, *v. ſ. 9 l. de teſtam. ordin. & l. 6. pr. π. quod*
cujusq. univ. nomen. Cap. XXII, ad conceptum ſui hæredis
 gradum pertinere proximum, affirmat, indeque nepotem, patre
 exhæredato ſuperſtite, *ſuum hæredem eſſe non poſſe*, contra
Goveanum, Cujacium, Fabrum, & Averranium, contrariæ ad-
 dictos ſententiæ, evincit. Juris peritiæ civilis potiſſimum
Cap. XXV — XXX luculenter prodit, variasque ad intricatum
 de *legatis* caput ſpectantes quæſtiones tanta enodat *ἀκριβεία*, ut
 ipſum *Labeonem Trebatiumve* de jure reſpondentes audire cre-
 das. Obſervationibus non inelegantem junxit *pro Decretalibus*
Pontificum Epistoſis Orationem, qua leges illas ſummo laudat
 opere,

Pag. 1.
2.

6. 7.

8.

13.
14. 15.

83 — 86.

91 ſeq.

opere, quippe 1) ad præsentem tunc rerum statum accommodatissimas, 2) salutem civium, id est, clericorum, inservientes, & 3) finem, quem intendebat legislator, respondentes ex æsse. Quo animo cuncta scripserit Cl. Autor, statim apparet legentibus, ignorantibus vero adjectum Doctiss. *Hermkbysenii* ostendit Carmen.

ORIBASII ANATOMICA, EX LIBRIS Galeni, cum Versione Latina JOANNIS BAPTISTÆ RASARII, curante GUILIELMO DUNDASS, cujus Notæ accedunt.

Eugdunæ Batavorum, apud Jo. Arn. Langrack, 1735, 4.
Alph. 1 plag. 16.

Quamvis, *Oribasium* omnia ad verbum fere ex *Galeno* descripsisse, constet; tamen, quoniam non pauca nunc in eodem extant, quæ in libris *Galeni* desiderantur, multa etiam congesta, & sub propria capita redacta & disposita reperiuntur, quæ non sine lectione plurima apud *Galenum*, ejusque Commentatores, quæpiam collegerit, denique is & pure Anatomica tradidit, prætermittis omnibus cum Sophistarum & sectatorum turba rixis & altercationibus, quibus *Galenus* exemplum quantum insisit, nova editione is non indignus videtur. Quam cum curaturus esset Cl. *Dundass*, textum diligentissime cum *Galeno* contulit, unde plures annotationes textui & versioni subjectæ prodierunt. Idem etiam Autorem suum *Galenum*que cum libro *MSto* de ossibus ad tirones, X vel XI Seculi, Romæ abs se comparato, contendit, cui labori varis non minus annotationes debentur. De muscibus nihil dicere decreverat, quoniam Tractatum de muscibus in editione *Chartarii* ex *Oribasii* desumptum esse norat. Sed tot mendis erroribusque plenum eum deprehendit, ut operæ pretium putarit, denovo adire *Galenum*, emendationes ejus autoritate confirmaturus, lacunasque, si fieri posset, suppleturus. Quofactum est, ut Græcum textum quamplurimis in locis repurgarit,

garit, vel ſaltem poſſe emendari declararit, quoniam non omnia ipſe correxit. In verſione *Raſarii* nihil mutavit, quantum in ea non pauca ſunt, quæ rectius verti poſſent. Quia enim non certum eſt, vitioſe ingenii, an exemplaris Græci, quo uſus eſt *Raſarius* beneficio *Nicolai Sammichelii*, Novocomenſis, in adornanda verſione erraverit, ab emendatione abſtinere ſatius putavit, præſertim quoniam in ipſo codice *Sammichelii* rectius potuerunt eſſe ſcripta, quam in illo, cujus fidem ſecutus eſt *Morelius*. Quamvis & hoc incertum eſſe poſſit, librarium *Sammichelii* inſpexerit *Morelius*, neq; ne? Sane in verſione *Raſarii* plura ſunt, quæ lectionem ex *Galeno* ab Editore allatam confirmant, & ſi a *Raſario* non fuerunt ex ingenii penâ deprompta, fidem libri *Sammicheliani* ſaltem in iis commendant. Quare, ubi verſio *Raſarii* a Græcis *Morelianis* diſcedit, eam diverſitatem pro lectionis Græcæ diverſitate aliquando habere licet, & inde concluſiunculas, quæ textum ſanent, exponere. Annotationes criticam textus *Oribasii* non minus, quam *Galeni*, aliorumque Scriptorum, præcipue Medicorum, emendationem reſpiciunt; quem in finem quoque ad calcem Operis obſervationes quædam extemporales *Cel. Dukeri* extant, ad emendationem aliquot locorum comparatæ. Ut Lectoribus noſtris de ratione Annotationum *Cl. Dundasii* eo rectius conſtet, par earum ſine ulla mutatione ſpeciminis loco afferemus. Ita vero ille pag. 50 ad verba *καὶ τοῖς ἀνὰ τῆς κεφαλῆς*: *Raſarius videtur legiſſe ἀνὰ τῆς κεφαλῆς*. Verſit enim: & in iis, qui educantur. Quod fateor me omnino non intelligere. Si noſtram retinemus, verti debet: & in iis, qui evertuntur, aut proſternuntur. Sed æque ignoro, quomodo hoc facere poſſet ad motum cerebri cernendum. An ἀνὰ τῆς κεφαλῆς? Vox artis Chirurgicæ notiffima. Utiſur ea *Galenus p. ult. laudat. & VII 457*, & *Paulus Aegineta edit. Baſil. pag. 211* meminit ἀνὰ τῆς κεφαλῆς & ἀνὰ τῆς κεφαλῆς, ubi agitur de perforatione in capitis vubieribus. Superest, dum occaſio fert, ut locum *Galeni* in eodem Tractatu de Inſtrumento odoratus *p. ult. citat. apponam*, quem parum intellexit *Charterius*, ut apparet ex verſione ejus. Verba *Galeni* hæc ſunt: ἔκρουσεν

θαυ χρεή, καὶ μάλιστα ὅταν ὑπτιοὶ τύχωμεν, ἔλης νυκτὸς κοι-
 τακείμενοι· φθάσει γὰρ ἀποπληξία τις, ἢ κάρως, ἢ ἐπιληψία,
 συνισῶσα τῶν κοιλιῶν αὐτῆ πληρωθεῖσών. Id igitur creden-
 dum non est, præsertim cum lupini tota nocte cubamus. Im-
 pediret enim, ne apoplexia, aut carus, aut morbus comitialis
 oppletis cerebri ventriculis, fierent. Ita Charterius vertit, cum
 verti debeat sine dubio hunc in modum: Id igitur creden-
 dum non est, maxime etiam, cum cubuerimus lupini tota no-
 cte. Nam eo citius excitaretur, vel induceretur, apoplexia quæ-
 dam, aut carus, aut epilepsia, oppletis cerebri ventriculis. Ad
 verba pag. 114 πύλας ἤπατος: Riolanus *Antbrograph.* II, 21,
sic loquitur: Scribit Ruffus Ephesius, ex aruspicina observari
 in hepate, πύλας, καὶ τραπέζαν, καὶ μάχαιραν, καὶ ὄνουχα, quæ
 in homine obscura sunt & incerta, ac nullius in Medicina usus,
 I, 28. Quid sit ὄνουχ, vix intelligitur. Sed, mendum subesse, depre-
 hendi ex *Theophilo Protospatario* II, 2. Scribit, virum quen-
 dam ex eruditis Medicis istis lobis nomina hæc imposuisse,
 τραπέζαν, ἐσίαν, μάχαιραν, καὶ ὀνίοχον, mensam, focum,
 cultrum, & aurigam. Ergo pro voce ὄνουχ apud Ruffum re-
 ponendum ὀνίοχος. Notandum primo, legendum non ὀνίο-
 χον, sed ἠνίοχον, ut in edit. Morel. & Fabric. in *Bibl. Græc.*
 Deinde non temere mutandam esse vocem ὄνουχα apud Ruffum
 in ἠνίοχον propter auctoritatem Scholiast. in *Nicandr. The-*
triac. pag. 27, cujus hæc sunt verba: Τραπέζα καὶ πύλη, μέ-
 γη τινὰ εἰσὶν ἐξημμένα τῷ ἤπατος. ὡς περ καὶ ὄνουχ, καὶ μά-
 χαιρα, καὶ κείνον. Locum hunc adducit Stephanus in *Thesaur.*
Ling. Græc. v. ὄνουχ, ubi recte exhibetur ἤπατος, non ὑπατος,
 ut in edit. Morel. Paris. 1557, quam bi. secutus sum. Huc
 pertinere videtur locus Artemidori *Oneirocrit.* I, 46: ἤπαρ δὲ
 τέκνον, καὶ υἷον, καὶ Φροντίδας. Hepar vero filium, & victum,
 & curas, vertente Cornario. Crediderim, Cornarium legis-
 se βίον, non υἷον. De hac tamen diversitate flet Rigaltius. *Vid.*
Sam. Petiti Misc. VII, 1, ubi Alcæi locum tentat emendare
 apud Athen. *Deipnosophist.* Locus ita habet: ἐν δὲ ποτηρίων πά-
 νης δινομένην παρίσθον. Aliam conjecturam facit Casaubonus,
 quem vide. *Judicent peritiores, utra sit melior. Sufficit no-*
 bis,

MENSIS OCTOBRI A. MDCCXXXVI. 453

bis, quod ὄνομα interdum poculum quoddam significet, & ad mensuram satis commode referri possit.

FRIDERICI HOFFMANNI MEDICINÆ
Rationalis Systematicæ Tomi quarti Pars tertia, doctrinam spasmodicorum & convulsivorum morborum perspicua & demonstrativa methodo tradens.

Halæ Magdeburgicæ, in officina Rengeriana, 1734. 4.

Alph. 3 plag. 16.

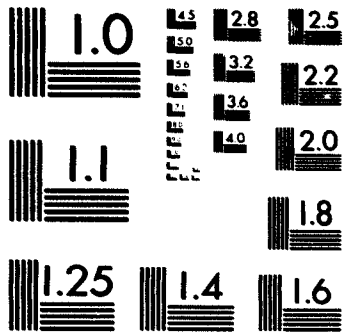
Magnas omnino immortalesque Illustri Autori debemus gratias, quod, cum ea, qua nunc est, ætate satis provecta & gravi, compluribus aliis negotiis haud parum distrahatur, nihilo tamen secius de posteris & universa Medicorum familia bene meriturus, tempus a reliquis curis vacuum in elaborando & magis magisque ad umbilicum deducendo præstantissimo Medicinæ Systematicæ Opere pro sua virili collocet, atque novo nunc rursus *Tomo* non minimam morborum, eorundemque & explicatu & curatu perquam difficilium, particulam explanet. Qua quidem re quemadmodum artem medicam a variis erroribus, atque vocibus etiam, quæ nihil profus significant, & nec intelligi, nec explicari aliis, queunt, repurgare, sanitatisque & morborum cognitioni majus lumen accendere, & planam ad tutas, faciles, & efficaces, medicationes viam aperire, & ut paucis rem complectamur, Medicinam magis certam, claram, & fructuosam, reddere contendit; ita id jure suo consecutus est, ut, quod de *Virginio Rufo Plinius* prædicat, gloriæ suæ supervixisse, ac posteritati vivus interesse, videatur. Id certum nobis est exploratumque, hunc ipsum tertium *Partis quartæ Tomum* reliquis esse nec doctrinæ gravitate, nec remedium præstantia, nec ulla laude, quæ istos tam commendabiles per universam fere Europam reddidit, secundum. Sedit ille *duabus Sectionibus* morbos atroces convulsivos, qui vel universum corpus occupant, vel certas

tantum partes infestant. Principatum ex iis tenet Epilepsia. Quando enim contingit, ut sanguis crassus vel etiam copiosus intra duræ matris sinus consistat, motus illius systalticus, & ab eo pendens regressus ad cor, facile impediri solet, & hinc major, quam par est, sanguinis per arterias advecti copia ibidem congeritur, ut tunc non amplius subtilissimæ ætheræ particulæ, sed rudiores aqueæ & aereo-elasticæ magis expansivæ indolis, quæ sensus & motus omnino turbant, in cerebri ac nervorum tubulos deriventur. Ab hoc autem sanguine in sinibus duræ matris & venis jugularibus subsistente, vasa nimium dilatantur; hinc nervosæ fibræ comprimuntur, indeque strictura spastica in nervosa hac membrana generatur, quæ proxima & princeps mali epileptici causa a Nostro habetur. Quoniam enim ita tenuissima piæ matris arteriosa vascula & corticalis cerebri substantia nimis comprimuntur, inde fit, ut præter voluntatis imperium fluidum illud subtilissimum nerveum copiosius & majori impetu in cerebrum & nervorum tubulos influat. At vero dura mater omnium Anatomicorum consensu reliquarum membranarum radix & principium est, & arcum propterea cum ipsis alit consensum. Ac proinde mutuo inordinatæ illæ commotiones communicantur. Quoniam vero auctiori duræ matris spasio nervi potissimum, qui ad sensoria feruntur, fortiter constringuntur, ut omnis fere liquidus tenuissimi influxus intercipiatur, in completa & perfecta epilepsia omnes, tam interni, quam externi, sensus cessant. Contra vero ad organa motoria major atque vehementior fluidi hujus mobilissimi fit impulsus & influxus; & hinc terribilis illa artuum & musculorum distensio, contractio, succussio, & agitatio, est deducenda. Præterea vero constat, per nervorum octavum, quod & vagum dicunt, ex cerebro ad præcipua interna viscera, partesque nerveas, ad motum & sensum præstandum aptas, ramos suos dispergere; in quos dum fluidum nerveum majori nisu & vehementiori impetu influit, partes quoque istæ sub paroxysmo in motuum præternaturalium & violentorum consensum rapiuntur. Hinc cor palpitatur, arteriæ celeri & inæquali micant motu, respiratio fit suspiciosa cum sibilo,

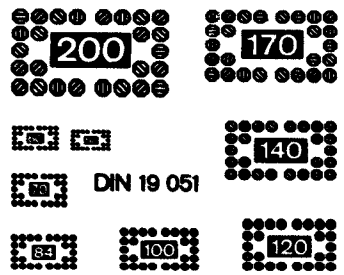
bilo, salivæ fluunt ex ore, vox petit, murmuraque & borborygmi in abdomine sentiuntur. Ad malum hoc itaque sanandum opus est, ut causæ remotiores emendentur atque corpore proscribantur, simulque vehementior duræ matris & partium nervosarum spasmus mitigetur, cum per sedativa, quæ motus effrenes & impetuosos componunt, tum roborantia, quæ ad imbecillitatem & atoniam ab atrocità spasmorum relictam, unde novo paroxysmo ansa subministratur, tollendam valent. Inter externa remedia ad compescendos motus effrenes comparata refert imprimis linimentum quoddam, longo usu comprobatum. Facilis nunc & explicita erit motuum convulsivorum ratio, quæ in simili valida & violenta strictura membranarum, quæ spinalem medullam ambiunt, & inde productarum partium, consistit. Quas percuraturus, causas materiales, quæ malum sustinent, corrigat, ad exitum præparet, & tandem e corpore eliminat, violentas & irregulares partium nervosarum motiones mulceat, & denique, ne more suo recrudescant, genus nervosum roborat. Motuum vero spasmodicorum vagorum causa refertur ad stricturam spasmodicam earum potissimum membranarum, quæ juncturas & articulos nostri corporis investunt; ex quibus vero lege consensus ad universum nervorum genus, hinc etiam membranas cerebri atque medullæ spinæ nerveas, sæpissime propagatur. Hinc & eadem fere hic agit Medicus, ut scilicet materiam subtilem venenatam, quæ tantos in systemate partium nervosarum ac membranacearum excitat tumultus, emendet, & evacuet, impetuosas partium harum motiones sedet, causas & sordes crassiores, quæ malum sustentant, perennemque fomitem subministrant, tollat, partium denique infirmarum robur, ne morbus redeat, renovet. Qua occasione Autor itidem linimentum quoddam collaudat. Gravis & rari morbi cataleptici causa collocatur in liquidi tenuissimi influxu in nervos, motibus voluntariis sensibusque designatos, ob fibrillarum nervearum in sensorio communi, medulla scilicet oblongata, spasmodicam constructionem intercepto; cum e contrario in nervos actibus vitalibus & automaticis dicatos is ipse naturalis, quin àno ex parte impetuosior, existat.

Cap. II.

IV.

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART
 NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A

1:24

NOVA ACTA ERUDITORUM
LEIPZIG 1736

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 613 D 4⁰

Cap. V.

VI.

Sect. II

Cap. I.

stat. Unde omnis medendi ratio & ad spasmodicas fibrillarum nervearum stricturas laxandas, & causas materiales sive mediatas prudenter removendas, redit. Malum hysteri- cum in hanc morborum familiam quoque adscribitur, cujus primam originem utique ab utero, ejusque membranosa & vasculosa substantia, & vasis eo pertinentibus, imprimis spermaticis petendam esse putat. Quarum partium spasmodicæ constrictiones postea nervos vicinos ossis sacri & lumborum petunt, & ob consensum totius medullæ spinalis a partibus inferioribus ad superiores sensum se propagando nerveas membranas paulatim pervadunt. In ipso proinde paroxysmo mali ferocia internis externisque placetur, ubi imprimis pilulæ antispasmodicæ quædam ab Autore prædicantur. Extra paroxysmum primæ viæ expurgentur, serum vitiosum liberrima perspiratione educatur, spasmi & convulsivi motus sepiantur, menstruus fluxus in ordinem redigatur. Ad extremum incomparabilem conjugii virtutem ad expugnandum hoc malum Autor extollit. Idemque recte contendit, malum hoc longe diversum esse a malo hypochondriaco, ejus causa repetitur a motu peristaltici ventriculi & intestinorum præternaturali constitutione, & tali quidem, ut is partim & in uno loco dejectus atque destructus, partim atque alio in loco intensior, & passim inversus, id est, ab inferioribus ad superiora tendens, existat, adeoque resolutio, & distensio spasmodica simul, sed diversis in locis, adsint. Id propterea agendum, est, ut amurca flatulenta non minus, quam sordes cujuscunque generis, emendentur, & per alvum exturbentur, spasmi consopitis inversus ventriculi & intestinorum motus peristalticus in naturalem redigatur ordinem, isque languidus corroboretur, ut, cibus recte digestis, chylus reliquique humores generentur boni & spirituosissimi, stagnantes succi discutiantur, circulus sanguinis, uti per abdomen, ita etiam per universum corpus, æqualis restituatur, succique, auctis per urinam & cutem excretionibus, ab omni acrimonia repurgentur, denique toti partium nervosarum systemati novum robur concilietur. Inter spasmos & convulsiones particulares, de quibus in altera Sectione agitur, primum tenet locum

cum cordis palpitatio. Ad eam perficiendam semper requiritur ex mente Autoris, ut 1) cordis ventriculo dextro infensum quid, quodcumque fuerit, inhærescat, 2) major & impetuosior fiat fluidi nervei ad nervos cardiacos influxus, & 3) propterea naturali major ac summe violenta musculi cordis subsultatio atque contractio insequatur, quæ sæpius atque celerime continuata non prius cessat, quam expulsum fuerit inimicum, & remotum impedimentum, 4) ut tam violenta agitatione cor e sede sua, quoniam liberum est, pendulumque, dimoveatur, ac 5) non raro ad sinistrum maxime latus protrudatur, quoniam a dextro latere ad sinistrum fit impulsus, ut 6) denique humorum per arteriarum vasa irregularis sit progressus, quin interdum plane per aliquot minuta cesset. In curatione eo respiciendum est, ut nimia commotio partium fibrosarum & nervearum cordis & vasorum apte sopiatur, ad sanguinis stasim circa cor & pulmones avertendam, ejus affluxus revocetur, circulusque reddatur liberior, causæ demum, quæ malum sustinent, extra paroxysmum tollantur. Varia esse solent asthmatis genera, ex quibus sanguineum generatur, quando sanguinis & humorum massa majori copia & impetu ad cordis dextrum ventriculum irruit, majori quoque copia ad ramos vasorum pulmonalium congeritur, qua vis aeris inspirati elastica ob sanguinem nimium resistentem minuitur, atque ideo sanguis, qui non satis vegete propellitur per venam pulmonalem, in hujus ramulis consistit, atque novus ille, quem cordis perpetuus pulsus affert, vasorum ramos distendit, dilataturque. Unde spirandi difficultas, summa anxietas, cordis tremor ac palpitatio, cum pulsu inæquali, parvo, celeri & frequenti, suam habent originem. Asthma spasmodico - flatulentum oritur, quando, ventriculo flatibus expanso, diaphragma proxime incumbens male se habet, ejusque liberior motus impeditur, atque hinc etiam pulmonum naturalis expansio coercetur. Præterea fit sæpius, ut spasmo constringatur septum illud nervosum, atque hinc oesophagus, qui illud perforat, coarctetur, ut nullus erupturis vaporibus pateat exitus. Asthma convulsivum fit a spasmodica tunica nervosæ septi transversæ,

Cap. II.

- membranacearum in musculis intercostalibus partium, maximeque membranarum, quæ cellulas pulmonales investiunt, constrictione. Cujuscunque autem fuerit generis asthma, in eo curationis cardo verti videtur, ut spasmodicæ pectoris atque partium ad respirationem necessariorum strictionis sopiantur, humores ad externum corporis habitum, partesque inferiores, deriventur, & eorum circuitus æquabilis restituatur, causæque remotiores depellantur. Tussis rheumatica & convulsiva debetur vellicationi, indeque excitatæ affectioni spasmodico-convulsivæ ductuum bronchialium, sub qua ii ab infima ad superiorem partem vehementius constricti contentum aerem cum impetu & celeritate sursum agunt, simul peregrini quidpiam expulluri. Quæ ex causa materia vitiosa corrigatur, ut ad excretionem idonea evadat, atque expectoratio, si opus fuerit, promoveatur; affluxus feri a præcordiis avertatur, & ad alia magis congrua excretoria organa derivetur, motus, si fuerint effrenes, componantur, imbecilliumque partium robur instauretur. In singultu septum transversum constringitur, & vi consensus motus quoque connexarum partium inde consequuntur. Omnia autem ea vehementer & velocissime contingunt. Concussio itaque velocissime septo, concutitur quoque gula & stomachus citissime; hinc aeris perpetim a nobis deglutiti portio intra gulam comprehensa, magno impetu sursum per integram propellitur œsophagum, & tandem in palato fornicato lingulosum illum edit clangorem. Omnis rursus Medici in curando malo cura est, ut motus præternaturales spasmodico-convulsivi mitigentur, causæ materiales removeantur, & partes affectæ atque debilitatæ roborentur.
- V.** Spasmi pharyngis referuntur ad hujus musculos; inferioris autem gulæ spasmi ad tunicam, qua investitur, musculosam, ejusque fibras orbiculares æque ac longitudinales, violentius constrictas, & cum sui mitigationem, tum causarum remotionem, itidem postulant. Vomitus consistit in ventriculi motu convulsivo. Scilicet, quando pylorus cum annexo duodeno, pariter atque anterior & inferior ventriculi portio portio, contractis violenter fibris longitudinalibus & circularibus
- ad

ad superius orificium, contrahuntur, contenta ipsius ad hoc applicantur, & continuo a tergo spasmi impetu, in œsophagum per viam propelluntur, & motu illo perverso per totam gulam propagato, ad os feruntur & eructantur. Hinc denuo opus est, ut motus ille ventriculi convulsivus placetur, & causæ materiales superentur. In dysenteria motus peristalticus, ad summum convulsionis gradum, ob humorem quandam acerrimum causticum, qui tunicas intestinorum sine intermissione vellicat, & irritat, augetur & exacerbatur. Quamobrem materia illa contemperetur, & per emunctoria idonea evacuetur; truculenta intestinorum tormina & feroces spasmi leniantur; ipsi demum intestinorum substantiæ vel exulceratæ vel debilitatæ succurratur. Cholera & diarrhœa biliosa motibus convulsivis ventriculi & intestinorum, ob causticam materiam, quæ nerveas tunicas irritat, excitatis absolvuntur. Unde & eadem medendi via est, ut materia illa acris contemperetur, emendetur, & si opus fuerit, arte proferatur, effrænes motus placentur, destructum nervosarum partium robur reparetur. Abortus convulsione uteri peragitur, cujus causam perpetuam præternaturalis placentæ avulsio constituit. Avulsis enim secundinis non aliter fieri potest, quin vasa uterina cruore turgida distentaque copioso, hunc per hiantes ductus & patula orificia in matricis effundant cavitatem, qui, cadavere latera arvi muliebris premente, variisque molestiis vexante, carneas ad motus spasmodico-convulsivos irritant fibras, aut eos jam præsentibus adaugent, quibus constrictus & ab omni latere pressus uterus, aperto interno orificio expellit primo contentum cruorem, & fluidum, & stagnando in grumos concretum, ipsamque tandem, ampliori factæ foramine, cadaveris sarcinam. Quicquid hic valet ars medica, in eo est positum, ut imminentem abortum avertat, eoque consilio & causas, quæ pravam abortiendi dispositionem utero inducunt, amoliat, & robur utero debitum restituat. Atque hos quidem morbos Illustris Auctor *tertio* hoc *Tomo* pertractavit. Quoniam vero complures adhuc supersunt, simili ratione explanandi, quorum enarrationes maximo desiderio omnes, quotquot artem medi-

Cap. VII.

VIII.

IX.

cam amant, expectant, id, quod semel iterumque precati sumus, denuo nunc publico nomine precamur, ut eidem & vita, & virium integritas, & otium, suppetant, quo, Operi præstantissimo ultimam manum impositam primo quoque tempore gaudere queamus.

PSYCHOLOGIA RATIONALIS, METHODO scientifica pertractata, qua ea, quæ de anima humana indubia experientie fide innotescunt, per essentiam & naturam animæ explicantur, & ad intimiorem naturæ ejusdem autoris cognitionem profutura proponuntur; Autore CHRISTIANO WOLFIO, Potent. Suec. Regis, Hass. Landgravii, Consiliario Regiminois, Math. ac Phil. in Acad. Marburg. Profess. Primar. Profess. Petropolit. honorario, Academiæ Regiæ Scient. Paris. Societatumque Regiar. Britann. & Boruss. Membro.

Frankofurti & Lipsiæ, in officina Rengeriana, 1734, 4.
Alph. 3 plag. 21.

Propositum Cel. Autoris ex ipso titulo abunde innotescit, quem ideo integrum huc apponere nulli dubitavimus. Dividit autem totum hoc Opus in *quatuor Sectiones*, quarum *prima* de anima in genere, & facultate cognoscendi in specie, *secunda* de facultate appetendi, *tertia* de commercio inter mentem & corpus, *quarta* denique de variis animæ attributis, spiritu in genere, & animabus brutorum in specie, agit. Præmittit Prolegomena, in quibus definitionem Psychologiæ rationalis tradit, de methodo, quibus tractari debet, & demonstrandi principis, quibus utitur, differit, denique ejus possibilitatem & utilitatem evincit. Sed, missis hisce, ad ipsam tractationem statim digrediamur.

Sect. I Essentiam atque naturam animæ declaraturus, primo loco
Cap. I. adstruit ejusdem simplicitatem, unde deinde infert ejus a corpore

pore diversitatem, Materialismo everfo. Eo fine in actum appetitionis inquit, vi cujus anima & perceptionis suæ, & eorum, quæ percipit, sibi conscia est, resque perceptas extra se sibi repræsentat. Ostendit enim, hunc actum in machinam, qualis est corpus humanum, non cadere, nec per materiam & motum explicari posse, immo eundem producendi vim corpori nulli posse communicari. Hinc porro evincit, animæ competere vim quandam, eamque unicam, & a vi motrice prorsus diversam, qua actuantur in eadem omnia per facultatis ipsius possibilia juxta legem facultati unicuique peculiarem. Docet nimirum, facultates animæ non inesse, nisi quatenus vis eidem inexistat diverso modo modificabilis, nec concipi debere instar entium diversorum, quæ actu dantur in anima, & perdurant, & quæ per actiones & passiones, quas ab ipsis proficisci observamus, modificantur. Tandem demonstrat, vim, quæ animæ inest, esse universi hujus repræsentativam, sed limitatam materialiter situ corporis in universo, formaliter constitutione organorum sensoriorum ejusdem corporis. In hac vi consistere essentiam animæ, quatenus ad tales potius, quam alias, perceptiones, tali potius, quam alio, modo actuandas restringitur; naturam vero ejusdem, quatenus perceptiones seu repræsentationes istæ actuantur. Unde in anima naturale est, quod vi ista actuari potest, consequenter per eam intelligibili modo explicabile; at supernaturale, aut, si mavis, miraculosum, quod, cum sit in anima possibile, ubi absolute spectatur, per eam tamen actuari nequit. Ceterum observat, ex vi ista in se spectata tantummodo rationem reddi in genere actualitatis perceptionum ac appetituum, ex legibus vero, quibus adstringitur, earundem reddendam esse rationem specialem. Notandum autem est, legem sensationum continere determinationes essentielles animæ, ut adeo sensationes inde deducantur, quatenus essentiam animæ non concipere licet absque lege sensationum. Evincit Cel. Autor similitudinem idearum sensu-
 lium cum objecto, quod repræsentant: unde porro deducit, quod non repræsentent nisi figuras, magnitudines, situs, atque motus: quæ quatenus percipiuntur, illæ distractæ sunt, quate-

Cap. II.

Cap. III.

nus vero a se invicem non distinguuntur, illæ confusæ evadunt. Esse autem diversos admodum confusionis gradus, prouti plures ideæ confusæ in unam coalescunt, antequam perveniatur analysi perfecta, quæ in hominem minime cadit, ad elementorum seu substantiarum simplicium intrinsecas mutationes, quæ proprie sunt id, quod per ideas sensuales repræsentatur. Docet hic Ill. Autor, quomodo oriarur idea extensionis, continuitatis, spatii, vis motricis, vis inertiae. Expendit deinde ideas materiales, sensualibus respondentes in corpore, quæ in motu quodam per fibrillas nervorum sensoriorum ad cerebrum propagato consistunt, ac ex iis rationem reddit tam specificationis, idearum sensualium, quam claritatis, distinctionis, confusionis, & obscuritatis earundem. Agit quoque de singulis sensibus in specie, ac imprimis explanat modum, quo tactus vicarium visus agere possit. Facultatem imaginandi hinc derivat, quod vis repræsentativa, quæ animæ inest, non modo tendat ad repræsentandum univertum quoad statum præsentem, verum etiam quoad status præteritos. Ostendit nimirum, singulas ideas sensuales & phantasmata (quæ sunt ideæ vi imaginationis productæ) involvere omnes status mundi anteriores, & respectu ejus status, quem clare repræsentant, futuros, ut singulis insint infinita. diverso quidem involu- tionis modo. Animam continuo producere ideam totius univerti, non modo quoad statum præsentem, verum etiam quoad omnes præteritos atque futuros, sed pro diversa dependentia status præsentis a præteritis, & futurorum a præsentem, continuo diversam. Eam in somno esse totaliter confusam; dum vero vigilamus, animam eandem intueri, quatenus nonnulla, quæ eidem insunt, clare percipit, intuitu hoc per ipsam animæ essentiam limitato. Quoniam vero etiam phantasmatis suæ respondent ideæ materiales in cerebro, imaginationem quoque materialem in corpore explicat Noster, ac inde multa deducit, quæ inter locum habet dependentia legis imaginationis a lege sensationis, & idearum sensualium in phantasmata mutatio. Non commemoramus ea, quæ de diverso animæ statu in vigiliis, somno, atque somnio, tradit Ill. Autor. Similiter silentio præter-

præterimus, quæ de memoria tam sensitiva, seu animali, quam intellectuali, tum quatenus animæ, tum quatenus corpori inexistit, copiose docet. Progrediamur statim ad facultatem cognoscendi superiorem, cui intellectus est nomen. Postquam hic Cel. Autor explicavit, quæ ad attentionem & reflexionem spectant, ex vi representativa universi, qualis in anima datur, singulas intellectus operationes deducit, quarum nullam eadem superiorem esse demonstrat, simulque ostendit, quomodo operationes intellectus mechanice represententur in corpore, & quidem per ideas materiales vocabulorum in cognitione symbolica. Præterea multa tradit ad notionem intellectus intimius perspiciendam necessaria. Ita probat, syllogismos primitivos non dari nisi categoricos, hypotheticos, & disjunctivos, & rationem reddit, cur ex eorum numero eximat modales, tantoperè a Scholasticis celebratos. Docet, cur anima etiam in somnio operationes intellectus edere possit, veluti judicare & ratiocinari, cur læsa memoria facultas ratiocinandi lædatur, & iudicium imbecille reddatur. Explicat modum, quo animæ insunt notiones universales, & hinc rationem reddit, quænam eidem inesse possint. Nec minus exponit modum, quomodo status præteritus & futurus ex præsentate colligatur, & coexistens unum ex altero innotescat, & quomodo perceptiones in aliis involutæ per ratiocinium evolvantur. Reddit etiam rationem, cur intuitus ideæ universi, quæ continuo in anima existit, & cum ideato suo easdem continuo subit mutationes, necessario sit limitatus. Ad rationem hominis digressus, primum ejus considerat objectum, quod nonnulli pro ipsa ratione habent. Docet igitur, cognitionem universalem ideo possibilem esse, quia determinationes essentielles diversis entibus communes insunt, & veritates universales connecti vi similitudinis essentialis dependentiæ rei a se ipsa & mutux dependentiæ rerum a se invicem quoad modificationes. Veritatem propositionis perspicit per nexum cum veritatibus aliis universalibus, & hunc palam fieri per demonstrationem, quæ etiam manifestet veritates universales, cum quibus alia quædam connectitur. Falsitatem pro-

Cap. IV.

positio.

positionis percipi per repugnantiam cum veritate aliqua universali, & per nexum cum ea, quæ veritati eandem universali repugnat. Hisce præmissis, probat, ens esse rationale, quod ad veritatum universalium nexum perficiendum per essentialiam & naturam suam aptum est, & rationem vim repræsentativam universi, qualis in anima nostra datur, non excedere, adeoque animam per ipsam essentialiam atque naturam suam esse rationalem. Multa tradit de usu rationis. Demonstrat, eundem præsupponere omnes mentis operationes & notiones universales determinatas. Quo plures istiusmodi notiones in promptu sunt, eo ampliores eundem esse, & quo eas magis familiares quis experitur, eo promptius eundem sese exercere. Reddit deinde rationem, cur usus rationis homini non connascatur, sed demum acquiratur; cur infantes usu rationis destituantur; cur is per usum sermonis facilitate atque amplificetur, absque sermonis usu vero vix concedatur. Denique demonstrat, usum rationis in corpore sese exercere per ideas materiales vocabulorum, eundem a memoria dependere, ac ideo hac læsa imminui, immo profus amitti, per causas materiales ipsamque senectutem, nec ulli hominum in omnibus committere posse, accurate definitis casibus, in quibus conveniat. Ultimo tandem loco probat, nec ingenium, quatenus sumitur pro facilitate observandi rerum similitudines, vim repræsentativam universi, qualis in anima datur, excedere, & in corpore a constitutione cerebri dependere, hincque læso cerebro & ipsum lædi, iidem causis materialibus ingenio noxiis, quæ memoriæ nocent. Omnibus istis evidenter evictis, monstrat, ipsam quoque artem inveniendi, quam summam intellectus perfectionem in homine esse constat, vim illam repræsentativam universi, qualis in anima datur, non excedere, in corpore vero eandem consistere in excitatione idearum materialium in cerebro operationibus animæ convenienter facta.

Sect. II Facultatem appetendi explicaturus Ill. Autor, probat, in omni
Cap. I. perceptione præente adesse conatum mutandi perceptionem, quem percepturionem vocat. In hujus directione consistere facultatem appetendi, quatenus & appetitionis & aversionis actum
sub

sub se comprehendit. Appetitione nimirum dirigi percepturitionem in perceptionem prævisam; aversione vero in partem contrariam perceptionis prævisæ. Explicat igitur, quæ ad prævisionem perceptionum intelligendam necessaria sint, & ut intelligatur ratio, cur percepturitio in perceptionem prævisam potius dirigatur, quam in partem contrariam & contra, aut cur neutrum horum sequatur, demonstrat, percepturitionem in eandem dirigi, si eidem jungatur idea voluptatis, ab eadem averti, si idea tædii vel molestiæ eidem adhæreat. Explicat porro, quomodo conatus producendi perceptionem prævisam in anima sese exerat, & quantum a corpore pendeat, atque demonstrat, voluptati pariter atque tædio sive molestiæ extraordinarium quendam motum sanguinis & fluidi nervei in corpore respondere, appetitioni vero motum corporis & organorum ipsius, quibus is obtinetur ejus in universo situs, in quo perceptioni prævisæ locus esse potest, & aversioni conatum impediendi motus corporis & organorum ipsius, quibus obtinetur illius situs ad prævisam perceptionem necessarius, ubi vi ad eosdem impellitur, atque motus contrarios, quibus impeditur, ne perceptioni prævisæ sit locus, nisi eam cessare constet, omnis motibus ad situm corporis, ad eandem requisitum, immutandum necessariis. Ostendit vero simul, quomodo appetitus sensitivus cum aversione sensitiva ex vi representativa universi, qualis in anima datur, oriatur, & quod utrique in corpore respondeant motus sanguinis ac fluidi nervei, utrumque actum prodant vultus, gestus, atque vox. Affectus esse conatus vehementiores, producendi perceptiones prævisas, vel impediendi, quo minus producantur, & ex vi adeo representativa universi, qualis in anima datur, enasci. In affectibus jucundis conatum enasci ex multiplicitate tendentiarum ad diversas perceptiones prævisas, adeoque appetitum esse confusum; in molestis oriri vehementiam ex multiplicitate conatum impediendi diversas perceptiones prævisas, adeoque aversionem esse confusam. Hinc intelligitur, unde sit vehementia conatus in affectibus mixtis, & cur per eos in appetitu sensitivo actus quidam confusus oriatur, qualis in simplicibus

N n u

locum

NOVA ACTA ERUDITORUM

locum non habet. Dum anima affectibus commovetur, conatibus producendi vel impediendi perceptiones prævisas convenientes motus in corpore observari, ac confusam sanguinis & fluidorum in corpore commotionem iisdem necessario respondere. Ex principiis istis demonstratur definitio realis tam appetitus sensitivi, quam aversionis sensitivæ. Ille nimirum est conatus producendi perceptionem prævisam, quatenus determinatur per ideam boni confusam, isti adhærentem; hæc vero est conatus impediendi, ne perceptioni prævisæ in nobis sit locus, quatenus determinatur per ideam mali confusam, isti adhærentem.

Cap. II. Quoniam voluntas seu appetitus rationalis determinatur per notionem boni, noluntas seu aversio rationalis per notionem mali distinctam; hinc simul patet, quid voluntas sit, quid noluntas, nec difficulter porro intelligitur utriusque dependentia a vi universi repræsentativa, quam clarissime III. Autor demonstrat. Ut vero legis appetitus ratio pateat, simulque constet, eam in vi repræsentativa universi rationem sui sufficientem agnoscere, probat evidentissime, animam per essentialitatem & naturam suam bonum appetere, malum averfari, seu generaliter ad illud appetendum, hoc averfandum, esse determinatam. Inprimis autem clarissime ostendit, appetitiones & aversiones eodem modo dependere a sensationibus, quocumque tandem modo sensationes a corpore dependeant; libertatem vero animæ a dependentia sensationum a corpore esse prorsus independentem. Non tamen negat, libertatem influere in seriem perceptionum, seu ad eas determinandas concurrere, quin potius ostendit, quomodo hoc fiat. Demonstrat quoque, quomodo libertas a ratione pendeat, & quomodo in unaquaque anima insit perceptionum quædam series appetitionibus & aversionibus interpolata, quæ diversa est a serie perceptionum animæ cujuscunque alterius, sive perceptiones ipsas, sive interpolandi modum, spectes. Atque ita tandem concludit, vim repræsentativam universi, qualem animæ competere, negare nemo potest, esse sufficiens Psychologiæ rationalis principium.

Sect. III. Noto notius est, tria hodie celebrari systemata explicandi
Cap. I. commercium inter mentem & corpus, nimirum systema influxus

fluxus physici, systema causarum occasionalium, & systema harmoniæ præstabilitæ. Singula Ill. Autor distincte explicat, & cum theoria de anima, *duabus Sectionibus* anterioribus tradita, in concordiam revocat: quod ut rectius fieri possit, de systematibus istis, hoc est, hypothesebus Philosophorum, quas excogitarunt ad reddendam rationem commercii inter animam & corpus intercedentis, in genere nonnulla præmittit. Docet igitur, quænam in istiusmodi systemate sumi possint, unde concludatur ejusdem falsitas; quod libertatis notio ab omni ejusmodi systemate sit prorsus independens; quod in omni supponatur, animam & corpus in modificationibus suis ita a se invicem dependere, ac si anima vi sua produceret motus voluntarios in corpore, & corpus vi sua produceret perceptiones rerum sensibilium in anima; quod in gratiam istiusmodi systematis nihil immutandum sit in Philosophia practica; quod detur harmonia mentis & corporis, hoc est, perceptiones animæ sint explicabiles per mutationes in corpore contingentes, & motus voluntarii in corpore per volitiones ac nolitiones, vel etiam appetitiones & aversiones sensitivas animæ; quod hæc harmonia supponatur in omni systemate; quod nullum systema Scripturæ sacræ adversari possit, nisi eidem admittantur errores, qui adesse & possunt, & debent; quod Theologus hac in parte Philosophis libertatem suam illæsam relinquere possit; quod theoria anterior de anima nullum horum systematum supponat; quod Materialistæ & Idealistæ nullo istiusmodi systemate indigeant; quod nullum sit systema ei, qui negat, se nosse modum dependentiæ mutui animæ ac corporis in modificationibus suis, vel qui, cum sumat, animam in corpus, corpus in animam, agere, modum tamen agendi ignotum esse affirmat. Systema influxus physici explicaturus, primo omnium loco ostendit, quid sit influxus physicus, quem dicit translationem esse cujusdam realitatis ex una substantia in alteram, quæ huic ante non inerat. Unde ex numero Influxionistarum eximit, qui animam & corpus modo nobis ignoto in se invicem agere affirmant. Postquam influxum physicum sufficienter quoad singulas partes exposuit, nobis influxus physici.

Cap. II.

Cap. II.

III.

nullam esse notionem, demonstrat. Ostendit præterea, influxum hunc pugnare cum conservatione virium vivarum, repugnare ordini naturæ, notioni virium esse contrarium, quatenus eadem utimur ad explicandum commercium inter animam & corpus, esse qualitatem occultam, terminum inanem, & in Psychologia rationali inutilem, nec ullum ejus esse usum in Philosophia practica & Theologia, quemadmodum nec systematis alterius, qualecunque tandem illud fuerit, imo influxum hunc, omni probabilitate destitutum, experimento nulli subjici posse. In systemate causarum occasionalium Deus modificat animam in gratiam corporis, & corpus in gratiam animæ. Ostendit igitur Ill. Autor, corpus & animam tantummodo esse modificationum harmonicarum causas occasionales, adeoque Atheum, & qui de existentia Dei dubitat, non posse admittere hoc systema. Exponit deinde effectum concursus divini in hoc systemate, ac inde leges commercii, quibus idem nititur, accuratius determinat, quam vulgo enuntiari solet. Monstrat æquipollentiam ejusdem systematis cum influxu physico, & quæstionem sub examen revocat, utrum in eodem perpetua fiant miracula, nec ne. Deinde demonstrat, systema hoc principio rationis sufficientis contrariari, naturæ ordini adversari, omni probabilitate destitui, non tamen per idem tolli possibilitatem agendi in corpus a spiritu in genere, multo minus libertatem. Denique non minus clare ac distincte explicat systema harmoniz præstabilitæ, quod impetitis tantas turbas hodie excitandi ansas dedit. Demonstrat inter alia, per hoc systema commercium inter mentem atque corpus intelligibili modo explicari, harmoniam præstabilitam quoad effectum æquipollere influxui physico, in hoc systemate omnia fieri naturaliter, nihil miraculose, Deum præstabilivisse harmoniam, dum animæ junxit corpus, in quo existeret potest series motuum perceptionibus & appetitionibus animæ consentientium, & eum fecit rerum materialium nexum, ut motus isti ad actum perducantur per continuas in organa sensoria impressiones extrinsecus factas; spuriam adeo esse præstabilitionem, qua Deus seriem perceptionum atque appetitionum fingitur

fringitur accommodasse seriei motuum necessariorum in corpore, quam oppugnant sciamachi. Demonstrat præterea, systema hoc defendi non posse ab atheo, nec ab eo, qui vel existentiam, vel præscientiam divinam negat, qualem contra Socinianos defendunt Theologi orthodoxi. Præstabilitionem harmoniæ esse effectum miraculosum, perinde ac creationem universi, sed vi hujus miraculi primitivi cetera omnia naturaliter consequi, quemadmodum vi miraculi primitivi in natura rerum nunc omnes consequuntur effectus corporum. Appetitiones in anima non esse præstabilitas, sed animam eodem modo ad easdem pervenire in hoc systemate, quo ad eas pervenit in systemate influxus physici. Libertatem in eodem manere salvam, & cum ea consistere posse necessitatem motuum in corpore. Actiones animæ in hoc systemate eodem modo imputari, quo imputantur in systemate influxus physici, nec majorem esse difficultatem circa concursam Dei ad malum, quam in systemate influxus. Mechanisimum corporis in hoc systemate equidem nobis incomprehensibilem esse, sua tamen non destitui probabilitate. Imo ipsum systema esse admodum probabile, ceterisque præferendum; cavendum tamen, ne ad operationes gratiæ extendatur, ad quas nec systema influxus physici transferri possit. Concludit vero Ill. Autor totam tractationem hoc monito: *Si quis bebrior fuerit, quam ut philosophicam scientiam capere possit, vel infirmior, quam ut inoffensa pietate systemati harmoniæ præstabilitæ assentiatur, i. systema influxus physici amplectatur, & systema harmoniæ præstabilitæ, si velit, damnet, modo sibi temperet a malitia.*

Ultimo tandem loco, cum de spiritu in genere & spiritualitate animæ in specie agit Cel. Autor, spiritum definit per substantiam intellectu & voluntate libera præditam. Hinc negat, elementa rerum materialium & animas brutorum esse spiritus; animæ tamen humanæ inter spiritus locum concedit. Explicat deinde, quinam spiritus sit perfectissimus, & de spirituum ortu varia demonstrat. Explicat notionem sapientiæ, eamque spiritibus vindicat. Absoluta theoria generali, ad

Sect. IV
Cap. I.

ortum animæ, unionem cum corpore, & immortalitatem ejusdem, explicandam digreditur; sed de his jam diximus olim, cum Methaphysicam Ill. Autoris Germanicam recenseremus. Tandem adstruit, bruta habere animas a corpore distinctas, immateriales quidem, sed non spirituales. Eas observare legem sensationum, pollere imaginatione & memoria, imo legem imaginationis custodire, habere appetitum sensitivum, & aversionem sensitivam, atque legem utriusque tenere, sed destitui cognitione universalis, ac omnibus carere operationibus intellectus, ratione, ac voluntate libera. Habere analogum quoddam rationis, non tamen memoriam sui. Esse quidem incorruptibiles, sed non immortales. Ceterum, cum inimici Cel. Autori vexas detestandas creassent, propterea quod systema harmoniæ præstabilitæ Metaphysicæ Germanicæ inferuerat, providentiæ Dei singulari tribuit, quod, dum edendo huic Operi insudaret, a tribus potentissimis in orbe Christiano Regibus gratiæ singularis documenta expertus fuerit, quæ inter imprimis commemoratione dignum est, quod Rex Borussia Halam reversuro dignitates amplissimas & minerval lautissimum obtulerit.

GEOMETRIÆ ELEMENTA, AD PHILOSOPHIAM comparandam accommodata, opera P. F. FORTUNATI A BRIXIA, Ord. Min. Strict. Observ. S. Francisci Ref. Prov. Brixienfis, Sac. Theol. Lectoris, & Philosophiæ Professoris.

Brixia, typis Joannis Mariae Rizzardi, 1734, 8 maj.

Plag. 11, Tabb. 22. 2.

Cl. Autori mens fuit, testante Præfatione, Elementa Geometrica, ad rerum naturalium studia ea, qua par est, via tendentibus necessaria, conscribere, ac futurum Philosophum instruere, non perfectum facere Geometram. Hinc in præmissis
 appa-

apparatu Geometrico, post Geometriæ definitionem, sum-	
tam e <i>Ric. ioli Almagesto Lib. I Cap. 1</i> , ordine inveniuntur 12	Pag. 2.
Axiomata, ex <i>Euclidis</i> deducta; quæ sequuntur 3 Postu-	4.
lata <i>Euclidis</i> . Definitiones vero non omnes simul, sed quam-	7.
vis suo respective loco, tradit. His absolutis, Geometriæ	8.
Elementaris <i>Parti prior</i> , selecta Geometriæ theoricæ elemen-	
ta complectens, ac ejus <i>Sectio prima</i> de linea recta, hujusque	
<i>Caput primum</i> , de recta super recta consistente & secante,	
incipit. Prima definitio puncti in adjuncto scholio non affir-	
mat, quod re ipsa detur punctum mathematicum. Quatuor	
dein Theorematis, ac horum Corollariis, natura angulorum,	
linearum perpendicularium, ac oblique secantium, explicatur.	
<i>Capite II</i> de lineis rectis parallelis agit, idque 4 iterum Theo-	13.
reematibus. <i>Sectio secunda</i> de figuris planis, ac <i>Caput primum</i> de	17. 18.
triangulis planis rectilineis 11 theorematibus, <i>Caput secundum</i>	29.
de quadrilateris, parallelogrammis, & polygonis, 6 theorema-	
tibus tractat, ubi theoremate 5 Problema Pythagoricum de-	33.
monstratur. <i>Caput tertium</i> circuli considerat naturam, & theo-	36.
remata continet 16. <i>Sectio tertia</i> de figuris solidis inscribitur,	51.
<i>Caput primum</i> vero de solidis planis & mixtis. Definiuntur	
hoc ordine corpora: pyramis, prismata, parallelepipedum, cu-	
bus, cylindrus, conus, tetraedrum, octaedrum, dodecaedrum, &	53.
icosaedrum. <i>Caput</i> hoc 4 theorematibus absolvitur. <i>Caput se-</i>	55 57.
<i>cundum</i> de sphaera, & ipsius circulis, 3 lemmatibus, 17 theore-	
matibus, agit. <i>Sectioni quarta</i> de magnitudinum proportione	
hæc præmittuntur. <i>Hactenus magnitudines secundum se, seu ab-</i>	
<i>solute sumtas, spectavimus, modo de iisdem comparative ac-</i>	
<i>ceptis agendum nobis est. Ut autem clarius hac in re, qua</i>	
<i>maximi momenti est, progrediamur, primo de proportione</i>	
<i>magnitudinum generatim, tum de proportione earundem spe-</i>	
<i>ciatim, agemus. Ideo & Caput I</i> de proportione magnitudi-	
num in genere titulum gerit, ubi 31 Definitionibus magnitudi-	
num rationes ac proportiones explicantur, 8 vero theoremata	
in eo continentur. <i>Caput II</i> proportionem magnitudinum	83.
in specie considerat, ac 26 theorematibus rationes triangulo-	
rum, parallelogrammorum, circulorum, sphaerarum, cylin-	
dro-	

- Pag. 115. drorum, conorum, prismatum, cuborum, eorumque magnitudines, explicat. Appendix adjungitur de haeis incommensurabilibus, sectionibus conii, cylindri, pyramidis, prismatis, ac finibus. Facillima quaedam, & primæ tantum hic exhibentur lineæ, quæ tamen tyronibus omnino prodesse, certissimum.
129. Tandem *Pars posterior* selecta aliquot continet Geometriæ practicæ elementa, ac 28 Problematibus, lineam ac circulum bifecare, lineam in partes æquales dividere, parallelam perpendiculararem ducere, dato angulo æqualem constituere, triangulum æquilaterum, scalenum, exhibere, circuli centrum invenire, per tria puncta circulum ducere, quadratum describere, rectam media & extrema ratione fecare, pentagonum hexagonumque describere, dato triangulo rectilineo simile, ac dato polygono simile exhibere, peripheriam circuli uno circini intervallo in 12 æquales partes dividere, pentagonum ac decagonum circulo inscribere, data circuli diametro peripheriam invenire, ac conversam, inter duas datas rectas mediam proportionalem, invenire, circulum ad datum alium certæ rationis describere, inter duas datas, duas medias continuo geometricè proportionales invenire, cubumve ad datum certæ rationis exhibere, docet. In universum. Librum præmittitur Index Sectionum, Capitum, ac Theorematum, nec non alius Propositionum, ex *Euclidis Libro I, III, IV, V, VI, X, XI, XII*, ac *Theodosii Libro I & II*, desumptarum, ac in hoc Opere, ut ait Cl. Autor, alia methodo digestarum, ac demonstratarum. Totum Opus satis accommodatum ad captum tyronum videtur, &, quæ maxime sunt necessaria, perspicue satis demonstrata continet.

JO. ALBERTI FABRICII, S. THEOL. D.
 & P. P. Bibliotheca Latina mediæ & infimæ ætatis;
 Liber IV, V, & VI. Accedit Doctrina S. SE-
 VERINI, Episcopi.

EJUSDEM BIBLIOTHECÆ LIBER VII ET
 VIII. Accedunt veteres Rythmi de vita monastica.

Hamburgi, sumtu viduæ Felgineræ, 1734 & 1735, 8.

Volumen prius Alph. 1 plag. 21, posterius

Alph. 2 plag. 12.

De

De *Libris tribus* prioribus, qui *Tomum* hujus Operis *primum* constituunt, in *Actis* nostris *Mense Mart. A. 1735 pag. 138 seq.* dictum est. Eruditissimi olim, sed nuper, magno literarum damno, ex hac vita evocati, Autoris labor inexhaustus in per-textenda eadem tela ita se probavit eruditus, ut jam nunc *secundus & tertius* ejusdem Operis *Tomus* proflent. His, ut ex adductis eorum titulis intelligere licet, *quinque* in universum *Libri*, a *IV* usque ad *VIII*, exhibentur, qui, ex instituto Cel. Autoris, quod in priori isto recentu jam exposuimus, totidem Alphabeti literas, D, E, F, G, & H, persequuntur. Nostri erit, ut, novo quodam recensu, ex his ipsis in hæc nostra *Acta* referamus, quod tanto faciemus delectu, quanto pro ratione bibliothecarii Lexici, & tot diversissimorum argumentorum varietate, licuerit.

Cum Autor Celeberrimus elenchum digressionum eruditatum, quibus æque ut in *Tomo primo* lectores suos ab alphabetarii & nominalis catalogi fastidio revocare studuit, ipse in his *Tomis* subjicere omiserit, potiore inde recensu nostri materiam sumemus; quo etiam nomine, quicquid fragmentorum quorundam Autorum hinc inde adjectum est, simul designare liceat. *Lib. IV pag. 32 seq.* Danicarum rerum scriptores, quotquot ad ævum hocce medium cum maxime pertinent, per indicem digitum summatim afferuntur. Cum *Lucii Dextri Paciani pag. 75 seq.* & *Dionysii Exigui pag. 99 seq.* in-jicitur mentio, de illius quidem Chronico, sive omnimoda historia, de hujus autem Cyclo paschali, aliisque in æræ Christianæ constitutionem, collectionemque Canonum, meritis, latius differendi ansa Nostro haud prætermittitur. Commemorato *pag. 134 S. Dominico*, non modo de ipsius vita, sed & universo ab eo condito Prædicatorum Ordine, differitur, simulque copiosus juxta alphabeti ordinem scriptorum catalogus subjicitur; quod ipsum & de scriptoribus de hæresi sive schismate Donatistarum *pag. 167 seq.* factum videmus. *Lib. V pag. 220 seq.* ex *Eberhardi Bethuniensis, Sec. XII clari, carmine* de versificatione fragmentum aliquod integrum inseritur, quod Poetas, eosque mediæ inprimis ætatis, & illo tempore in scholis prælegi solitos, exhibet. Indiculus eorum, ad quos ex-

Vol. II;

tant Epistolæ Eginhardi, pag. 264 seq. occurrit, & pag. 301 seq. catalogus Scriptorum, quorum testimoniis in Chronico suo usus est Engelbulfus; quos Autoris nostri industria debere, nulli dubitamus.

Libro VI ineunte, ubi *Fabri* quidam ex ævo medio commemorantur, pag. 418 spem nobis facit Cel. Autor, sed eheu! quam inanem, edendæ *tertiæ & quartæ Fabriciorum* Centuriæ, quibus *Fabros Schmidiosque* comites dare sibi constitutum sit. Ad *Felicem Urgelitanum* pag. 482 delatus, subjungit mox de hæresi *Feliciana*, quæ & a dogmate *Adoptiana* audit, Scriptorum quandam syllogem, ex quibus inter recentiores non desunt, qui ejusdem patrocinium susceperunt. Cum pag. 502 *M. Ant. Flamini* mentio injicitur, simul testatum facit Noster, sibi non probari illorum sententiam, quibus persuasum est, latere sub ejus nomine *Marcellum Palingenium*, qui Zodiaci vitæ, notissimi carminis, Autor est. Rationibus Cl. *Heumanni*, qui id ipsum quondam peculiari Epistola, quam *Pæcil. Tom. I Lib. II* pag. 255 seq. post inferuit, multo conatu *Fabricio* nostro persuadere annisus fuit, dubium aliquod chronologicum, ex ipso Zodiaci contextu petatum, obvertit, quod quidem conjecturas Cl. *Heumanni*, cujus tamen hoc loco nomen reticetur, multum infringere videtur. Observatio quædam *Theod. Ruinarti* de Codice quodam *MSto Flodoardi*, apud Sangermanenses Carmelitas servato, pag. 512 seq. integra affertur, prout Gallica lingua concepta fuit; unde vero eandem desumerit, Autor hoc in loco connotare omisit. Ad Francicarum rerum scriptores, eosque paulo antiquiores, & ad ævum Latinitatis cum maxime medium & infimum pertinentes, Noster pag. 550 - 568 devolvitur, adductis & recensitis collectionibus, quas *Eccardi, Pithei, Freberi, Quercetani, Baluzii, Bongavsi, Coimti*que, potissimum industria debemus. Quas ubi pag. 568 seq. *S. Francisci, Assisiatis*, mentio excipit, tum de hoc, tum de condito ab eodem Franciscanorum Ordine, sat amplius Scriptorum catalogus subnectitur. Sententia Itatorum quorundam, & in his *Francisci de Maleso*, de Antichristo A. C. 1530 prædicaturo, & hinc penitus extinguenda Ecclesia Catholica, cujus ex testimonio quodam *Mabilonii* indicium sit pag. 591 seq. nostro quidem iudicio mereri

veri videtur, ut data opera in eam paulo altius inquiratur. Noster porro *Iranconis* cujusdam, Afflighementis Abbatis, Carmen de statu futuræ gloriæ, quod *Caveo* intercidisse præter rem persuasum, *Polycarpo Lysero* autem in Historia Poetarum non satis curate distinctum fuit, pag. 598 seq. integrum inseruit. Scriptores rerum Fuldensium, quotquot superiori & nostra etiam memoria in lucem protrahi sunt, pag. 650 seq. recensentur. Ac de *Fulgentio Ruspeni* denique notamus, Autorem nostrum recentum de scriptis ejus ac eorundem editionibus, quem, notante eodem, ipsius olim præceptor, *Thomas Itzinger*, hæc nostris *Actis A. 1684* pag. 543 inseruit, integrum, suis tamen quibusdam observationibus interpolatum, pag. 661 – 672 reperere.

Libro VII, quo ipso Autor *Volumen sive Tomum III* hu- Vol. III.
jus Operis orditur, primum occurrunt pag. 80 *Gelasius I* hujus nominis Papa R. & pag. 88 *Gennadius*, Massiliensis, uterque scriptor Seculi V haud ignobilis, de quo nova non una habuit Noster, quæ alibi de his ipsis Scriptoribus a se dictis, hoc loco adjungeret. De *Georgiis* ubi pag. 96 monuit, extare *Joach. Manzelii* Schediasma, in quo is nonnullos recentioris ætatis *Georgios* fama & eruditione claros jucunda varietate persecutus sit, & de iis, qui Græce scripserunt, haberi *Leonis Allatii* eruditam Diatribam, a se cum auctario quodam Bibliothecæ Græcæ *Vol. X* insertam, subjungit, se *Georgios* quosdam mediæ ævi, qui Latine scripserint, ac illis præteriti sint, hoc loco additurum esse, quorum numerus ultra vicenum assurgit. De *Joanne Gersono*, celebratissimo quondam Academiæ Parisiensis Cancellario, pag. 141 seq. Nostro dicendum venit, quo loco non modo vitæ ejusdem præcones & Operum editores non unos commemorat, sed & quæstionem illam attingit de eodem Autore Librorum IV de Imitatione Christi, quæ in editionibus fere infinitis *Thomæ Kempisi* nomen præferunt. De hoc & aliis quibusdam horum Librorum Autoribus vulgo venditatis res notior est, quam id, cujus infra pag. 335 Autor noster sub *Gualtero Hiltono*, Anglo, meminit, ubi *Henr. Warthoni* verba repetuntur, edifferentis, celeberrimum illud Opus non minus æquo jure sibi forsitan vindicare hunc *Gualte-*

rum parentem posse, quam *Thomam Kempensem*, aut quemvis alium. Ad seriem recensensus nostri revertentes, apud Autorem nostrum pag. 208 *Goteschalci* illius mentionemprehendimus, cui Seculo IX ingens hæreseos de prædestinatione dicæ scripta est, quæ proinde res in uberiorem causæ & scriptorum huc facientium commemorationem Nostrum deducit. Quæ porro pag. 236 seq. de *Gratiano*, notissimo illo Decretorum Pontificiorum compilatore, afferuntur, nos admonent, ut de usu profus eximio dicamus, quem nostri Autoris labor locis longe pluribus præstare potest in cognoscendis Juris Canonici genuinis fontibus ac originibus. Sicuti enim suo subinde loco mentio injicitur eorum, qui ex Latinis jam pridem ante *Gratianum* Canonum collectiones nobis dederunt, vel post eum etiam in Jure isto Pontificio augendo amplificandoque operam suam navarunt, quorum exempla in proutu habemus ex Operis hujus Tomo I, sub titulo *Abbonis, Anselmi Lucensis, Burchardi Wormatiensis, Cresconii Afri*, ex Tomi II titulo de *Dionysio Exiguo, Fulgentio, Ferrando*, atque ex hujus Tomi III titulo de *Gregorio, IX, Gregorio XIII. Pontif. Rom.* itemque de *Honorio III.* & ex his, quæ sub titulo Glossæ & Glossatorum, uti & Tomo I, sub titulo Bullæ, Bullariorum, & Decretorum, occurrunt, ita dubium haud nobis relinquitur, quin tituli in secuturis post Voluminibus adhuc expectandi totum hocce negotium ita confecturi sint, ut, qui origines Juris Canonici & Pontificii penitus perspectas habere cupiunt, ex hac Autoris opera insignem fructum percepturi sint, eandemque non modo cum aliorum, sed & ipsius Autoris alibi in hanc rem exhibitis Commentationibus, nempe in Bibliothecæ Græc. Vol. XI Lib. VI Cap. I §. 20, & in Biblioth. Lat. prioris xvi Lib. IV Cap. X, utilissimè conjungere possint. Ut porro Autori solenne est, singulorum fere Pontificum Romanorum injicere mentionem, ut, quicquid ex illorum Epistolis, Decretis, Bullis, ac relictis aliis quibuscunque monumentis, ad posteritatem servatum est, in hac sua Bibliotheca locum inveniat, ita, qui *Gregorii* nomine gavisi sunt numero quinque & decem, a pag. 241 usque ad 280 hic ad unum occurrunt omnes, de quibus, præter ea, quæ pro instituti ratione Nostrò dicenda fuerunt, id, quod

quod digressionum locum habere licet, hic seorsum annotare juvabit. Sic *Gregorii I & Sancti, Magnique dicti, biographos* juxta ætatem antiquiorem & recentiorem distinctos *pag. 241 seq.* Noster exhibet. Ad *Gregorium V pag. 262 seq.* connotat Scriptores, qui Germanici imperii Electorum origines sibi curatius seorsumque investigandas sumserunt. *Gregorii VII & sub Hildebrandi* nomine haud ignoti, quæ Seculum XI illustrarunt, facinora multorum excitarunt calamos, ut vel defenderent eadem, vel impugnarent, unde & insignem ex utraque parte Scriptorum farraginem hic *pag. 264 seq.* deprehendere licet. Sed, missis ceteris, forte adhuc memoratu haud injucundis, ex *Libro VII* unicum tantum *Guidonem Aretinum* producinus, cujus præclarum in Musica studium non modo celebrat & exponit Noster *pag. 372 seq.* sed & simul, occasione hinc arrepta, in veterum artem musicam excursionem facit, conferendo inter se, quæ de ratione ejusdem inter nonnullos disputata sunt.

Librum VIII denique percurrentes, inter alia offendimus syllogen Scriptorum rerum Helveticarum, quorum junctim eandem spem fecit *Jo. Conr. Fueslinus*, vulgato A. 1734 peculiari eorundem conspectu, quem hinc integrum repetiit inseruitque hic Noster *pag. 600 seq.* *Henricianam* hæresin geminam habuit hoc ævum medium, quas hinc probe distinguit, & de utraque Scriptorum producit Autor *pag. 614 seq.* De *S. Hildegardi*, ejusque visionibus, quas ipsa scivias nuncupavit, non tantum copiosior recensio affertur *pag. 770 seq.* sed & integra quædam ejusdem prophetia contra Monachos mendicantes, quam *Abrab. Bzovius* quondam produxit, itemque ab Autore confectus index nominalis eorum, quorum Epistolæ inter *Hildegardinas* occurrunt, subjicitur. Ad res Hildesensium faciunt præclara monumenta non una, inter Scriptorum Brunsvicensis, ab Ill. *Leibnitio* vulgatos, obvia; quoniam vero per tria illa sat spissa Volumina eadem passim dispersa habentur, singulorum, quæ huc pertinent, monumentorum curatius indicium *pag. 783 seq.* factum est. Ad *Jo. Hussi* mentionem *pag. 903 seq.* tum ad ea

se refert Autor, quæ in Centifolio Lutherano quondam in hanc rem commentatus est, tum quoque novi spicilegii loco recentium instituit singulorum scriptorum, quæ in *Hussi & Hieronymi Pragensis*, de quo dictum fuit supra pag. 737. Operum editionibus; Norimbergæ A. 1558 & 1715 Tomis II in fol. junctim vulgatis, exhibita legantur.

Atque hæc hæcenus loco specimen adduxisse fat erit, ex quibus non modo, qualis & quantus sit labor, quem in condendo hoc Opere Celeberrimus Autor sibi exantlandum fuisse, sed & quam late usus fructusque ejusdem per universum eruditionis campum pateat, si quidem per Se-cula majori alioquin obscuritate suffusa eundem quoque eme-tiri velimus, quemlibet sua sponte intelligere confidimus. Ac, quanquam aliorum etiam multorum opera in argumentis bio-graphico-literariis huc facientibus dudum elaborarit, quam multum tamen Autoris nostri industriæ relictum ab iis sit, vel id satis indicio esse poterit, quod vix pagina transeat, in qua non legas vel defectus aliorum ab ipso suppletos, vel parora-mata & hallucinationes, in aliorum Commentationibus passim deprehensas, quas emendandas potius, quam acriter notandas, sibi putavit. Qua in re Autoris jam modestiam imita-turi, pauca & ipsi indicabimus, quæ nobis in postre-mo Volumine inter perlegendum observata sunt, & in quibus a se dicta tum emendanda, tum supplenda, ipse Autor judicaverit. Sic namque in *Gregorio I* omissum est, quod ejus Epistolarum Registrum sic dictum, Libris XII constans, præ-ter editiones memoratas, etiam plenioribus, quas habemus, Conciliorum collectionibus ad A. 590 integrum insertum sit. Ad articulum de *Baptista Guarino*, ubi ejus libelli de ordine do-cendi & discendi pag. 352 mentio fit, addi potest, ejusdem edi-tionem novam ex MSto quodam Bibliothecæ Jenensis a *Cel. Burch. Gottb. Siruvio*, addita Præfatione erudita, A. 1704 in 8 curatam esse; atque permutationem *Jo. Baptista Guarini* cum *Jo. Bapt. Marino*, quam pag. 353 deprehendere licet, per memoriæ lapsum, ex vocabulorum homonymia ortum, sibi excidisse, ipse, si viveret, Autor facile agnosceret. In *Hilario*

Picta-

Pictaviensi, pag. 753 memorato, & hujusmodi quid obrigisse credimus, ubi de novissima hujus Patris Operum editione, quæ Veronæ A. 1730 prodiit, nihil dixit, quanquam ejusdem mentio paulo ante pag. 741 occurrat, ubi de editore *Vallarfo* traditur, illum post enissum *Hilarium* & in paranda nova *Hieronimi* editione deludare, ut adeo, istam recentem *Hilarii* *Ændoriv* Autori haud prorsus incognitam fuisse, inde colligere in proclivi sit. Quæ autem Veronensis hujus editionis præstantia sit, & in quibus ea, novis accessionibus aucta, priorem illam *Constantianam*, ad quam alioquin expressa est, post se relinquat, constabit ex data ejusdem recensione in his *Actis Tom. X Supplem. Sect. VIII pag. 337 seq.* quæque hinc eo faciet, ut, quod *Fabricio* nostro hæc in parte deficit, inde supplere liceat. Ut autem hæc leviora & inter legendum velut per transfennam observata sunt, ita, Lectorem de iis esse monitum, nec ipsis Cel. Autori manibus ingratum fore speramus.

NOVA LITERARIA.

Cum eam, in qua temporibus hisce versamur, literarum & eruditionis lucem illis præcipue debeamus, qui diligenti studio veterum Scriptorum Commentationes, quæ diu situ squalidæ, & cum blattis teneisque pugnantes, in Bibliothecarum plureis delituerant, colligentes, chalcographico opere descriptas ediderunt; hinc laudabile consilium cepit *Petrus Cajetanus Vivianus*, Typographus Florentinus, quascunque doctorum hominum lucubrationes, quæ *avänderis* huc usque & pæne ignotæ jacuerunt, veluti sparsa Sibyllæ folia, colligendi, & typis excusas in Victorum eruditorum usum & commoditatem evulgandi. Hujus autem ab ipsa susceptæ provincie notitiam Viris literatis, & eruditionis amantibus, in antecessum tradere, & de editionis via ac ratione plane ac perspicue eos edocere, nobis interpretibus, operæ esse pretium, existimavit. Universa igitur hæc Collectio in XXIV plus minus Volumina, forma, ut

vocant, octava, distribuetur; eorumque quatuor anno quolibet, optima charta, & egregiis characteribus, excudentur, ita, ut singulis trimestribus spatiis singula Volumina perfecta & absoluta in publicum prodeant. Opuscula, quæ illis continebuntur, cum diversi argumenti, ut Philosophiæ, Theologiæ, Mathematicæ, Historiæ Ecclesiasticæ, Profanæ, & Naturalis, Antiquitatum eruditarum, aliarumque id genus doctrinarum, tum non unius linguæ, varietate voluptatem legentibus afferent: nam & Græca in illis, & Latina, & Italica, si qua suppetent, Opera occurrent, ex quibus Græca non sine Latina interpretatione emittentur. Nec tantum cordi erit, Opuscula eximia, & publica luce digna, feligere, verum etiam recensere, & castigare, & breves animadvertiones, ubi opus fuerit, adscribere; quin & Præfationes addet, quibus Scriptorum historiam, & Codicum MStorum præstantiam, & commentariorum utilitatem, & eorum, qui Codices perhumaniter commodaverunt, liberalitatem, commemorabit. Quod quidem omne ut præstare posset, usus est peritia & sedulitate *Jo. Lami*, publici in Florentina Academia Ecclesiasticæ Historiæ Professoris, & Riccardianæ Bibliothecæ Præfecti, Viri alias ob lucubrationes ab eo publici juris factas, & ob iterandæ Operum celeberrimi *Jo. Meursii* editionis curam & ἐπιμέλειαν, literariæ Reipublicæ satis noti. Cum vero laboris multum & impensæ in hoc Opere absolvendo ipsi immineat, omnes bonarum artium & literarum amantes Viros ad societatem quandam secum ineundam invitat, ut, dum ipsi suppetias adveniant, pretii minoris emolumentum & ἀντιδωρον ipsi quoque ab ipso referant. Nam, cum singula Volumina quatuor Juliis Romanis ceteris omnibus emtoribus constituta sint, ii, qui cum ipso societatem inierint, tres tantum Julios pro quolibet Volumine solvent, ita tamen, ut prima vice duplum pretium primi Voluminis tradant, ultimum tandem Volumen gratis habituri. Primum autem Volumen brevi se emissurum recipit. Nos merito applaudimus laudatissimis conatibus, horumque felicissimos successus, literarum causa, serio vovemus.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Novembris Anno MDCCXXXVI.

BULLARIUM ROMANUM, SEU NOVISSIMA & accuratissima Collectio Apostolicarum Constitutionum.

*Tomus VII, VIII, IX, & X
Pars I.*

Romæ, apud Hieronymum Mainardi, fol. 1733,
1734, & 1735.

Tom. VII Alph. 5 plag. 4, Tom. VIII Alph. 6 plag. 7.
Tom. IX Alph. 6 plag. 7, Tom. X Pars I
Alph. 4. plag. 2.

Bullarium Romanum, Apostolicas Pontificum Constitutiones complectens, primum *Laertius Cberubinus* adornavit. Quod, uti usque ad *Pauli V* tempora pertexuit ipse, sic ejusdem filius, *Angelus Maria*, Monachus Cassinensis, nova collectione usque ad *Urbani VIII* Pontificatum produxit. Tandem illud ipsum Bullarium Patres *Angelus a Lantusfra & Joannes Paulus a Roma*, Ordinis *S. Francisci* strictioris observantia, usque ad annum 1672, quo Præsulatum gessit *Clemens X*, continuarunt. Neque quisquam post illos fuit, qui post sexaginta annos editas a Pontificibus Constitutiones adjiceret. Prodiit quidem A. 1712 nova Bullarii editio post Romanam primam Lugduni; sed in ea non solum novæ Constitutiones non sunt additæ, sed ne veterum quidem omnes integræ sunt

PPP

exhi.

exhibitz. Itaque operæ se pretium facturum existimavit *Hieronymus Mainardi*, Typographus Urbinas honestissimus, si antiquam illam editionem Romanam inde usque ab A. 1679 continuaret, & præcedentia sex Volumina, Romæ edita, suis typis promeret, & denuo imprimeret. Tametsi vero in sexto, eoque ultimo, *Tomo* laudatæ editionis Romanæ jam continentur *Clementis X* Constitutiones, tamen, cum ibidem aliæ omisæ, aliæ non servata temporum ratione expressæ essent, ab auspiciis hujus Pontificatus initium capiendum duxit. Hinc *Tomus VII* continet Constitutiones a *Clemente X* Pontifice editas, cujus etiam imago æri incisa huic *Tomo* est præmissa. Duravit hujus Pontificis Præsulatus, uti notum est, per sex annos, ad quorum ordinem ejus hic Constitutiones exhibentur. Quemadmodum vero *Clemens X* ad Pontificatum evehctus est A. 1670, sic eodem anno inter ceteras Bullas, quarum affertur copia, hæc quoque memorantur: *de canonizatione S. Petri de Alcantara*. Jam *Clemens IX* quidem hunc *Petrum de Alcantara*, Ordinis Minorum *S. Francisci* Discalceatorum, Sanctorum catalogo adscripserat una cum *Sancta Maria Magdalena de Pazzis*, sed morte præventus Bullam expedire hac de re non potuit, quam demum *Clemens X* evulgavit. Confirmatio privilegiorum pro Priore domus regularis militiæ, seu Ordinis militaris de Calatrava nullius Dioceseos Toletanæ, atque extensio ad usum insignium & indumentorum Episcopaliū, nunc primum edita hic comparet; æque ac confirmatio quarundam Constitutionum, pro congregatione Missionis in conventu generali dictæ congregationis factarum, & a particulari congregatione Prælatorum, jussu *Clementis IX*, revisarum & emendatarum. Primum etiam jam refertur Confirmatio Prioris generalis, & Decretum de assistentibus Ordinis *B. Mariae de Monte Carmelo*, & declaratio, quod vota in congregatione Missionis post illius Apostolicam confirmationem emissæ & emittendæ, ab aliis, quam a summo Pontifice & superiore generali ejusdem congregationis, in actu dimissionis ab eadem congregatione licite & valide dispensari, commutari, aut dissolvi, non possint. Nec impressa antea fuit declaratio super

inno-

Pag. i.

6.

20.

33.

34.

77.

Innovationibus factis circa provisiones Ecclesiarum Metropolitanarum & Cathedralium Regnorum Portugalliae & Algarbiorum, eorumque Indiarum & Conquistarum post decessum Regum *Sebastiani & Henrici*, per eas principaliter vel accessorie, sive antecedenter vel consequenter, aut concomitanter, vel alias quoquo modo, factarum, juribus coronae Portugalliae nullo modo praedictum esse, aut praetendi posse, sed omnia & singula, provisiones dictarum ecclesiarum quovis modo concernentia, in eo statu, in quo ante innovationes hujusmodi tempore praefatorum, eorumque antecessorum Regum erant, remansisse & remanere in omnibus & per omnia, perinde ac si eadem nullo modo unquam factae fuissent. Ad annum Pontificatus a *Clemente X* gesti secundum haec, nunc primum editae literarum monumentis, fere pertinent Constitutiones: Indultum pro Patribus congregationis Missionis, ut illius Presbyteri aliorum ipsius congregationis, iter cum ipsis agentium, confessiones audire possint, & Generalis in singulis domibus deputare valeat Confessarios cum facultate aperiendi & exequendi literas Poenitentiae Apostolicae: Statutum pro civitate Avenionensi circa aetatem & qualitates requisitas in iudiciis curiae ordinariae *S. Petri*, & quod Avenionenses trahi nequeant ad Romanam curiam nisi in causis scutorum mille in sorte, & scutorum centum in annuo reddito excedentibus, cum confirmatione privilegiorum universitatis dictae civitatis, & ordinatione, ut fundationes septem Collegiorum juxta primam institutionem servantur. Anno tertio hujus Pontificis nunc primum impressa exhibetur, praeter ceteras Constitutiones, Confirmatio decreti congregationis Episcoporum & regularium favore Ordinis Minorum *S. Francisci* de observantia provinciarum Hispaniae super facultate eligendi conservatores non designatos in synodo Dioecelana in civitatibus & Dioecelibus, in quibus nulli sunt iudices Synodales. Quas reliquis tribus annis sui Pontificatus *Clemens X* dedit Constitutiones, ex omnes nunc primum accedunt Bullario huic Romano aucto continuatoque. Atque huc pertinet Confirmatio & innovatio Brevis *Pauli V*, quo conceditur Ministro & Commissario generalibus Ordinis Fra-

Pag. 130.

152.

163.

225.

trum Minorum S. *Francisci* de observantia facultas erigendi confraternitates Chordigerorum S. *Francisci* in Ecclesiis eorum Ordinis, ubi non adsint Ecclesie vel conventus Minorum Conventualium, cum declaratione, quod iis licuerit & liceat ejusmodi confraternitates etiam in Indiis erigere, illisque indulgentias communicare: Erectio custodie sub nomine immaculate conceptionis B. M. Virginis in novam provinciam cum dismembratione Provincie S. *Antonii*, Brasiliensis, Ordinis Fratrum Minorum S. *Francisci* de observantia discalceatorum in Lusitania: Indultum, ut puellae Conservatorii sub titulo divinae providentiae de urbe, licet meretricum sive mulierum inhonestarum natae vel sorores sint, nihilo minus a Deputatis Annuntiationis B. M. V. aliarumque Archiconfraternitatum & societatum urbis ad dotes sive subsidia dotalia admitti, illaque consequi possint, perinde ac si nec genitrices nec sorores tales haberent.

Pag. 319.

325.

9.

35.

37.

Tomus VIII continet Constitutiones ab *Innocentio XI* editas; quas si quis primum Tomum continuati Bullarii Romani reputaverit, a vero haud fuerit remotissimus. Nam Bullarium Romanum, quod non tantum emendatum auctumque, verum etiam continuatum, sistere constituit typographus, huic Operi sumtus suppeditans, circa A. 1672 substitit, quo adhuc ecclesiae Romanae praesuit *Clemens X.* Cumque ab A. 1676 usque ad A. 1689 dignitatem Pontificis Romani sustinuerit *Innocentius XI*, ejusdem Constitutiones ordine Chronologico per singulos Praesulatus annos exhibentur. Sic A. 1676 confirmatum est Decretum S. Congregationis Episcoporum & Regularium, quo statuitur, Fratres Ordinis sanctissimae Trinitatis redemptionis captivorum provinciae Portugalliae gradum supernumerarii Magistri, Apostolicis literis concessum, assequi non posse, nisi in examine idonei comprobentur. A. 1677 sistitur Constitutio, qua Magistri aliiive graduati Ordinis Praedicatorum ad numerum in suis capitulis generalibus definitum reducuntur, & Magistris generalibus interdicitur, ne in posterum supernumerarios eligant, ab eisque speciales gratiae contra Constitutionum & Capitulorum generalium dispositiones concessae revocantur. A. 1678 confirmatum est Decretum congregationis Indulgentiarum

MENSIS NOVEMBRIS A. MDCCXXXVI. 485

tiarum, quo Confraternitates S. S. Sacramenti fiunt participes indulgentiarum Archiconfraternitatis ejusdem nominis, in ecclesia S. *Mariæ* super Minervam de Urbe institutæ, & alia insuper indulgentia conceditur comitantibus idem sacramentum, ad infirmos pro viatico delatum. A. 1679 permissum est, ut quædam indulgentiæ, a tribus Pontificibus & duobus Legatis sanctæ sedis Confraternitatibus S. S. Rosarii concessæ, describi possent in summario indulgentiarum dictarum Confraternitatum, etiamsi earundem originales literæ non reperirentur. A. 1680 confirmatum est Decretum Cardinalis Protectoris, quo declaratum fuit, non licere superioribus Ord. B. M. de mercede delegare auctoritatem conferendi habitum Tertiariorum utriusque sexus: posse tamen eos horum curam probo Religioso committere. A. 1681 reddita est inquisitoribus Regnorum Portugalliæ & Algarbiorum auctoritas, quam amiserant non parendo mandatis Apostolicis, & leges nonnullæ conditæ sunt in causis fidei servandæ. A. 1682 confirmatum est Decretum Cardinalis Protectoris circa abrogationem Commissariorum Generalium pro provinciis Indiarum Orientalium Ordinis fratrum minorum S. *Francisci* de observantia. A. 1683 indictæ sunt tres decimæ super fructibus & pensionibus honorum ecclesiasticorum totius Cleri in universa Italia, & insulis, ei adjacentibus, ob imminens bellum Turcicum. A. 1684 statutum est, ut in provincia Lugdunensi Fratrum congregationis Gallicanæ tertii Ordinis S. *Francisci* executioni mandaretur Breve *Clementis X* circa Fratres oblatos five serviētes. A. 1685 concessa Ordini fratrum Prædicatorum facultas habendi plures campanas in eorum cœnobiis seu domibus. A. 1686 concessa est Magno Magistro hospitalis S. *Joannis* Hierosolymitani facultas recipiendi eos Franciæ, Alvernæ, & Provinciæ, qui actu hæresin non profiteantur, ac quædam Decreta Capituli intermedii Fratrum *B. Jo. Dei* Regnorum Hispaniæ & Indiarum confirmata sunt. A. 1687 erecta est in congregationem Confraternitas Bethlemitarum in Indiis Occidentalibus, ejusque novæ Constitutiones confirmatæ, & privilegia, exemptiones, atque indulgentiæ, eidem concessæ.

Pag. 100.

149.

230.

247.

289.

307.

353.

394.

401.

419.

- Pag. 523. A. 1688 electi sunt Doctores Collegii Comen. in Comites Pa-
latinos & Equites auratæ militiæ, eisque concessa est facultas
declarandi Notarios legitimos, Doctores, ac statuta condendi.
535. A. 1689 confirmatæ sunt Thesaurarii provisiones & ordinatio-
nes ac taxæ pro bono Montium Romanæ Curiæ regimine.
- Pag. 1. *Tomus IX* complectitur Constitutiones ab *Alexandro VIII*
& *Innocentio XII* editas. A. 1689 ab *Alexandro VIII* Consti-
tutio *Urbani VIII* pro necessitatibus locorum piorum terræ
27. sanctæ confirmata fuit & innovata. A. 1690 Indulgentiæ con-
cessæ sunt Christi fidelibus in Indiis existentibus, & Presbyte-
ris Societatis Jesu facultates plurimæ impertitæ, Decretumque
46. Cardinalis Protectoris super controversiis de residentia. Gene-
ralis loco Capitulorum aliisque inter Generalem & quosdam
religiosos Ord. *B. Jo. Dei* congregationis Hispaniæ confir-
115. matum. A. 1691 Canonizatio S. S. *Joannis de Deo* una cum
133. indulgentia in ejus festo promulgata, ac privilegia spiritualia
247. Monachorum Congregationis Casinensium Congregationi Be-
nedictino-Bavaricæ concessa. A. 1692 facultas conferendi
gradus scholasticos collegio S. *Antonii* Civitatis Cuscan in In-
diis Occident. concessa fuit, ac Decreta circa alternativam inter
321. Fratres Minores S. *Francisci* de Observ. Reformator. Provin-
ciæ S. *Nicolai* confirmata. A. 1693 Constitutio abrogationis
329. Discretorum ad Provincias Bæticæ & Navarræ Fratrum Ca-
pucinatorum cum nonnullis ordinationibus declaratur & am-
pliatur, concediturque ac statuitur, ut studentes Cœnobiorum
S. *Marci* Florentin. S. *Dominici* Fesulan. S. *Jacobi*, S. *Minia-
tis*, sua studia peragant in Cœnobiis strictæ observantiæ, & Le-
364. cturas obtinere queant. A. 1694 confirmatur concordia inter
Fratres Provinciæ S. *Jacobi* in Hispania Ord. Min. S. *Fran-
cisci* de Observant. super divisione Provinciæ & officiorum,
concediturque alumni provinciæ novi regni Granaten. Ord.
Erem. S. *Augustini* in Indiis Occident. facultas suscipiendi
384. gradus scholasticos in eorum Collegio S. *Nicolai* Civitatis S.
Fidei. A. 1695 statuitur, ut soli Exprocurator Gen. & Le-
417. ctiores Theologiæ Monachorum S. *Hieronymi* Lombardiæ e-
ligi possint in Priores Titulares, confirmaturque Decretum
Capi-

MENSIS NOVEMBRIS A. MDCCXXXVI. 487

Capituli Gen. circa electionem extra Capitulum Prioris vel Diffinitoris Generalis Congregationis Hispaniæ Fratrum Car- melitarum. A. 1696 dismembrantur plures Provinciæ Re- gni Sinarum a Diœcesibus Pekinen. & Nankinen. exque com- mittuntur Vicariis Apostolicis. A. 1697 præcipitur Archiepi- scopo Goanen. ac Episcopis Meliaporen. Crangonoren. & Coccinen. ut observent <i>Clementis X</i> Constitutionem circa juris- dictionem Vicariorum Apostolicorum in Oriente. A. 1698 prohibetur, ne Fratres Capuccini transeant ad aliam religio- nem contra formam in constitutione <i>Urbani VIII</i> præscriptam. A. 1699 transfertur Valetudinarium pauperum sacerdotum de Urbe ad Palatium in Civitate Leonina cum erectione Collegii seu Seminarii Ecclesiastici pro Presbyteris & Clericis. A. 1700 erigitur Congregatio <i>S. Hippolyti</i> hospitalis pauperum infirmorum in Indiis Occidentalibus cum confirmatione Pri- vilegiorum & Indulgentiarum.	Pag. 447. 449. 490. 507. 539.
<i>Tomi X Pars prima</i> continet Constitutiones <i>Clementis XI</i> , ab A. 1700 usque ad 1713 editas. A. 1700 confirmatur Decre- tum Diffinitorii Gen. Min. de Observ. Recollectorum, quo statuitur, ut Provincia Coloniensis restituat Provinciæ Argen- tinenfi quatuor Cœnobia. A. 1701 conceditur facultas celebran- di Capitula Provincialia singulis Provinciis Congregationis Italiæ Eremitarum Discalc. <i>S. Augustini</i> . A. 1702 declaratur, servandam esse Constitutionem <i>Innocentii X</i> de translatione Fe- sti <i>S. Francisci Xaverii</i> , Societatis Jesu, una cum Indulgentia. A. 1703 renovantur Conventualitates perpetuæ a Prioribus Gene- ralibus Ord. <i>S. Joan. Dei</i> concessæ. A. 1704 confirmantur Constitutiones Monachorum Vallis Umbrosæ cum suis corre- ctionibus, additionibus, & declarationibus ad regulam <i>S. Bene- dicti</i> . A. 1705 confirmantur & innovantur Constitutiones <i>Inno- centii X</i> & <i>Alexandri VII</i> adversus <i>Jansenianam</i> hæresin, cum nonnullis opportunis declarationibus. A. 1706 conceditur in- dulgentia plen. perp. pro ecclesiis Ord. Militaris Crucigero- rum cum rubea stella in festo exaltationis S. Crucis. A. 1707 confirmatur Decretum congregationis Episcoporum & Regu- larium, quo revocantur facultates concessæ Fratribus Car- meli-	4. 17. 42. 49. 67. 145. 163. 185.

- Pag. 195. melitis Musicis Provinciæ Portugalliæ manendi extra Cœno-
 211. bia. A. 1708 damnatur & prohibetur liber sub titulo *Traité de la puissance Ecclesiastique & temporelle* &c. A. 1709
 213. mandatur Ordinariis Italiæ & Generalibus Religiosorum, ut saltem bis in anno populo commendari curent necessitates captivorum. A. 1710 conceditur Fratribus Carmelitis Excalc. congregationis Italiæ facultas fundandi hospitium in civitate Ulyxiponensi. A. 1711 restituitur Magno Magistro & congregationi quinque Fratrum Militum Hospitalis S. Joan. Hierosolym. jus super regimine trium navium bellicarum. A. 1712 confirmantur statuta reformata Universitatis & Collegii Barbitonforum Urbis. A. 1713 confirmantur duo Decreta congregationis rituum super cultu immemorabili servi Dei liberali de Lauro Fratrum Minorum de Observant. Ceterum unusquisque Tomus suis sane losupletissimis Indicibus instructus est.

Westphälische Friedens-Handlungen und Geschichte, &c.
 h. e.

ACTA PACIS WESTPHALICAE PUBLICA,
 Autore IO. GOTHOFREDO DE MEIERN,
 Regis Magnæ Britanniæ & Electoris Hannoverani Consiliario Aulico.

Tomus VI.

Hannoveræ, apud I. A. Gercken, 1736, fol.
 Alph. II plag. II.

Suffecturum quidem credimus Lectoribus nostris solum hunc lætum nuntium, quod postremus in lucem exierit *Tomus Operis præclarissimi & immortalitate digni*. Cum enim jam perspecta ipsis sit hujus Operis præstantia, vel non præstantibus nobis cupide involabunt in *Tomum* hunc postremum. Attamen, ne omni prægustu fraudare videamur nostros

stros Lectores, pauca de hoc *Volumine* commemorabimus. Exhibet scilicet hic Illustris Autor, quæ acta fuerint in pacificatione Westphalica inde a mense Junio anni 1648 usque ad exitum totius illius irenici negotii. Ac in *Libro* quidem *XLII* relatas legimus disputationes de solvenda Suecis pecunia, de qua convenerat. Quod argumentum in *Libro XLIII* continuatur, adjuncta relatione, quid actum sit de executione atque asscuratione hujus pacis. Docetur ibidem, quomodo pacificatio inter Imperium & Regnum Sueciæ sit ad finem perducta: ac *pag. 128 - 172* exhibetur *Instrumentum Pacis Cæsareo-Suecicum*. In *Libro XLIV*, postquam gravamina nonnulla sunt exhibita una cum eorum sublacione, copiose describitur inclusio Reformatorum in Pacem religiosam. In *Libro XLV* narrantur disputationes Gallorum de pace cum suo Rege ineunda multiplices, desinentes in optatum utrinque hujus negotii exitum. Hic *pag. 373 - 394* exhibetur *Instrumentum Pacis* a Gallis Legatis d. 11 Sept. A. 1648 Cæsareanis oblatum. In *Libro XLVI* legimus concertationes de satisfacione Ducibus Luneburgo - Brunsvicensibus, itemque Meclenburgico Duci, præstanda. In *Libro XLVIII* exponitur, quomodo post nonnullas, easque varii generis, dissensionem tandem subscriptum fuerit *Instrumento Pacis*, sive *Formulæ pacificationis*. In tribus postremis *Libris* de executione eorum, quæ transacta erant, agitur: ubi multæ novæ lites commemorantur, earumque compositio. Jam libet vel unum alterumque hujus *Tomis* argumentum intueri propius, & primo quidem oculos convertere nostros ad plenam relationem, quæ *Lib. XLIV §. 16 seq.* exhibetur, de receptione Reformatorum in Pacem religiosam; qua relatione illustratur *Instrumenti Pacis Cæsareo-Suecici Articulus septimus*. Repetiit vero in hac Relatione Generosissimus Autor ea quoque remissive, quæ superioribus in *Tomis* hoc ipso de argumento occurrunt: ut adeo tota hujus rei historia hic inveniatur plenissime contexta & accuratissime. Scilicet Legati Suecici postularant, ut & Reformati comprehenderentur Pace religiosa: Legatique Cæsarei assenserant. Lutherani vero Legati putabant, prius prospicien-

dum esse securitati Lutheranorum, in Reformatorum Principum terris viventium. Id ita iustum habebant Suecici, ut vel ob id, Reformatos jure Lutheranos suos cives reformandi excidere, contenderent, quod ipsi velint haberi focii Augustanæ Confessionis. Jam igitur Lutherani Legati a Reformatis postulabant, ut non solum iis Lutheranis permitterent liberum religionis exercitium, quos jam haberent ditioni suæ subjectos, sed & si posthac iur potestatem ipsorum venerint regiones Lutheranis abundantes, relinquerent his libertatem ecclesiasticam. Cui rei assentiebantur Legati Reformati ita, ut vicissim postularent, ut & Lutherani Principes, si cives acciperent Reformatos, non cogere eos mutare sacra, sed ipsis pariter relinquerent religionem suam liberam. Deliberabatur postea de termino a quo, aliis ad annum 1618, aliis ad 1620, restringere conantibus usum religionis Reformatæ, ut scilicet Reformatæ religio eo maneret in statu, quo fuerat illo anno. Inter hæc Legati Batavorum literas mittebant ad Evangelicos sive Lutheranos, quibus petebant ab ipsis, ut ob utilitatem publicam æquales esse sibi ratione religionis Reformatos paterentur. Ex eo tempore Evangelici Legati Suecis tres formulas exhibebant: ex quibus illam approbabant Sueci, qua primo Reformatis Statibus securitas conceditur, ita tamen, ut salva sint pacta, quæ cum Lutheranis suis civibus de religione inierint; deinde cum Reformatus, tum Lutheranus quisque Princeps, si hic regionem Lutheranam, vel ille regionem Reformatam adjiciat ditioni suæ, non debet suam imperare novis civibus religionem. Post varia *Projecta*, quæ vocant, & exhibitæ, & discussæ, tandem illa formula Instrumento Pacis inserta est, quæ in §. XXXVII hic exhibetur. E *Libri XLVII §. 8* hoc licet commemorare, quod, cum jam in eo esset, ut pacificationis negotium concluderetur, Legati Cæsarei moram injiciebant causando, se, quam ab Imperatore acceperint declarationem de singulis Articulis Instrumenti Pacis, nondum legere posse, cryptographice scilicet scriptam per numeros: itaque se ad Cæsarem scripturos, & intra viginti dies responsionem expectare. Simul gravissimis verbis affirmabant, clavem il-

lius

lius arcanae scripturae se invenire nondum potuisse. Legatus quidam Catholicus suavorum tum iis erat jocosus, ut Nuntium adirent Pontificis, habentem quippe clavem ligandi & solvendi. Protestantium vero Legati, ægerrime ferentes, ea re pacem retardari, petebant a Cæsareis, ut consentirent sub spe rati. Sed nec hoc iis persuaderi potuit. Paucis tamen diebus post *Volmarus*, Legatus Cæsareus, renuntiabat, se reperisse clavem, aperiebatque sui domini sententiam. Ac ita tandem (§. XXII) post multas difficultates (nulla enim pars satis uberes ex hac pacificatione fructus percepisse sibi videbatur,) subscriptio Instrumenti Pacis facta est d. 24 Octobris anni 1648. Nondum vero ita finita erant omnia, novis jam difficultatibus ratificationi pariter ac executioni pacis objectis: quæ sequentibus in *Libris* accurate commemorantur. Scilicet verebantur Sueci, ne, si exiret Germania suus exercitus ante præstitam executionem pactorum, plures subitura sit promissionum suarum oblivio. Ne igitur pax careret effectu, nec munimentis excedebant, nec Germaniam relinquebant ante, quam ab utraque parte prælitum esset, quod promissum fuerat. Ipsi quoque Protestantes metuebant, ne vetus illud: *Hæreticis non est servanda fides*, sibi futurum sit fraudi. Quare, ut *Lib. L. §. 16 & 17* narratur, eorum Legati adibant Legatos Cæsareos, & graviter monebant eos, non sufficere, promissa chartæ mandata esse, sed ea re vera præstanda esse; jam multum effluxisse temporis, & tamen prælitum esse perparum. Simul docebant, quam multis e rebus appareat, multos Catholicos Principes post abitum Suecorum nihil rerum promissarum esse præstituros. Sed plura hæc de re dicemus, cum venerint in manus nostras, quæ Illustris Autor semel iterumque hic promittit, Acta executionis pacificatoriae, sive Historia tractationum executoriarum Noribergensium. Nec silentio prætereundum nobis est, in ejus, quem nunc tractamus, *Tomi* Præfatione promitti quoque luculentam hujus Operis Appendicem, in qua primo Index ejus triplex exhibebitur, nominalis, chronologicus, & realis; deinde utrumque *Pacis Instrumentum* sistetur, & quidem sincerissime emendatissimeque scriptum; tum accedet *Contarenti*, Legati Veneti, de actis pa-

cificationis Westphalicæ relatio editione dignissima; narratio item de Helvetiorum a jurisdictione Imperiali exemptione ibidem facta: ac denique vitæ omnium illorum Legatorum, qui pacificationi huic interfuerunt. Ante vero, quam Volumen hoc prodeat in publicum, emittet Generosissimus Autor *Adami*, Episcopi Helenopolitani, (qui ipse pars hujus pacificationis fuit, & quæ vidit, quæque audivit, fidelissime ac simul *πραγματικῶς* exposuit,) *Relationem de pacificatione Westphalica*, ex ipsius autoris MSto. Est quidem hic liber jam A. 1697 & iterum A. 1707 editus; sed nova editio non solum correctior erit, verum etiam locupletior. Ultimo loco commemorandum ducimus, ejus, quem recensuimus nunc, *Tomi* postremam paginam ornatam esse imagine templi Pacis Romani, eamque occasionem arripuisse Autorem nostrum, harum quoque elegantiarum peritissimum, in Præfatione exponendi historiam illius templi ex intimis antiquitatis recessibus.

NUOVO SISTEMA DELL' ORIGINE O PRINCIPIO della Podagra, &c.

h. e.

NOVUM SYSTEMA DE ORIGINE SEU principio Podagræ, ejusque remediis; Opus Physico-Medico-Chymicum MICHAELIS PINELLI, Florentini Professoris Pharmacis & Chymis; cui accedunt variæ quarundam Academiarum aliorumque Medicorum de eodem argumento ad Autorem conscriptæ Epistolæ, cum ejusdem Responsonibus: dedicatum Sanctitati suæ Papæ CLEMENTI XII.

Romæ, ex officina Petri Ferri, 1734. 4.

Alph. 2 plag. 4.

Ut & officio suo, quod cum laude magnoque artis medicæ successu in Academia sua sustinet, & optatæ dudum omnibus rerum

rerum per principia demonstrationi satisfaceret Autor, statim ab initio declarat, plurium morborum causas analyfi chymica cognosci posse ac debere. Neque enim clarius ullum aliud latuum quempiam iudicium existimat de historia hydropisios phthisiosque, illo, quod petitur ex destillatione sputi in hac, aquæ vero in illa luxuriantis, adeoque & podagricorum cruciatus pro invenienda causa & remedio postulare, ut eorundem sanguis, urina, sudor topi, aliaque excrementa, analyfi ignis chymici exponantur. Quod si facere suscipiant Medici, securos esse ab errore eosdem jubet in omni morborum familia, quam, tribus millibus & ultra ægritudinum generibus numerosam, minori damno in genus humanum sævituram certo pollicetur, ex quo per ignem causas morborum experiri voluerint naturæ magistri. Fieri id posse declarat, in genere monendo, omnes afflictiones corporis humani fomitem habere sanguinem, vel salibus abundantem ob seri defectum, adeoque corrosivum factum, prout id in affectibus scorbuticis & rheumaticis clarum est, vel iisdem prorsus carentem, unde apoplexiæ, paralytes, lethargi. Quandoquidem autem præter salia sanguinis & pars quædam ejus est inflammabilis & sulphurea, quam bilem appellare licet; haud obscure innotescit, & illam quandoque accusari debere in morbis inflammatoriis. Interim salium, quæ sunt præ reliquis humores constituentibus principiis & nobilissima & maxime activa, natura ea existit, ut, quamvis id Autori ipsi placitis vulgariis scholarum minus gratum fore videatur, ab iisdem merito causarum morbificarum declaratio sit desumenda. Neque vero reliquas Medicinæ disciplinas usque adeo a negotio hoc alienas putat, ut non nobilissima earundem disquisitione auxiliatrices manus porrigi posse in detegendis latentium causarum signis ultro fateatur. Anatomiam certe & Chymiam junctim omni ævo antiquitus ignoratarum veritatum parentes fuisse, pluribus exponit, & quamvis impossibile visum fuerit hætenus pluribus, invenire remedium podagræ, pluribus etiam periculosum, & cum vitæ dispendio junctum, tangere velle podagram, nihilo minus, inductus exemplis magnorum in arte virorum, *Paracelsi*,

Helmontii, Rulandi, quorum singuli de specifico quodam antipodagrigo gloriati sunt, & se quidpiam de suo additurum in tantorum dolorum solatium, sponder. Ne vero experientia saltem hoc consilium quispiam arbitretur rationalis Medicus futurus, principii, quo in demonstrando usus est, naturam exponit, ejusque evidentiam effectu claram fore promittit, quandoquidem istius rei testimonium editura sint ignota hactenus & abscondita podagricorum solamina. De sulphure accenso in synovia *Paracelsi*, de acido *Helmontii, Willisii*, aliorumque, pro veris podagræ causis habito, sic disputat, ut facile appareat, quamvis acidi termino quandoque usus sit, eidem tamen crudo sic sensu acidum non accipi, ut unum pone alterum in sanguine humano existere statuatur, quandoquidem erudite admodum ab eodem demonstratum sit, nec in eodem loco sine destructione utriusque utrumque sal consistere posse, nec acidum vasa lactea subire, nec nisi in excrementis podagricorum acidum apparere. Alkali autem volatile non immerito suspicatur istas dolerum in podagricis tragœdias ludere, siquidem Chymia doceat, nihil acidi uspiam in sanguine, plurimum tamen alcalini volatilis, reperiri, cujus salis sese multiplicandi modus, cum non nisi parum ejus in semine humano reperiatur, similis sit vegetationi, qua ex paucioribus acidi spiculis, quæ in glande reperiuntur, plurimæ denique libræ spiritus acidi sunt, qui ex quercus ligno destillantur. Alkali istius dolorifici origo aliquando ipsa est nativitas, & insitum ovulo *fermentum podagræ*; aliquando vitio diætæ, vitæ maxime sedentariæ abusu, & longiori justo ejus consuetudini, adscribitur. Non obscure salina volatilis causæ istius dolorificæ in articulis conditio agnoscitur, quandoquidem ex aucta transpiratione insensibili & urinæ secretionem promota podagræ non leve auxilium percipiant, id quod de mobilitate ejus testari possit. Sanguinis podagræ pletorici resolutio chymica docuit, ejus libram unam, decem uncias, phlegmatis scrupulos sex, & grana quindecim partis oleosæ combustibilis, drachmam unam & grana octo salis volatilis alcalini, drachmam vero dimidiam salis alcalini fixi, exhibuisse. Ex quo colligit, sal volatile abundans podagricorum

corum doloris, sulphuream vero partem inflammationis plerumque concurrentis, causam existere. Urinæ ejusdem ægri analysis experimento prægresso fidem uberiores fecit. Inde saluberrima emanant consilia, suffulta ratiociniis practicis, quæ indicationes dici solent. Prima est: Evacuetur quantocyus alcali istud ferocissimum, cujus spiculis tendinosæ & summe sensiles ligamentorum in articulis partes excruciantur. Altera: Insinuetur sanguini oleosa medicina homogenea sanguinis nativo sulphuri, qua obduci & ad ictum inepta reddi spicula isthæc podagrifici in humoribus salis possunt. Tertia, eaque primaria Autori, est: Roboretur ventriculus & fibra, que chylus oleo abundans & parte butyracea sua luxurians ex cibis elaborari possit. Ex tribus istis salutis fontibus hauriuntur remedia, quæ omnibus magnam sui expectationem, inconfiduciam, facere possunt ac debent.

AN ESSAY ON THE GOUT &c.

h. e.

TENTAMEN DE PODAGRA, QUO METHODUS proponitur sublevandæ hæreditariæ, & curandæ acquisitæ podagræ, (maxime si cura ante ætatem vergentem suscepta fuerit,) eadem certitudine, qua intermittentes cortice curantur; in specie methodus dietæ, exercitiorum &c. qua in hoc aliisque morbis chronicis utendum est, exponitur, temperantia, & in casibus quibusdam magna abstinencia, inculcatur, errores a recentioribus quibusdam Autoribus hoc in capite commissi recensentur & refutantur, ultimo loco exempla & historiæ triplicis generis adducuntur ad confirmandam sententiam & methodum suam, quam proposuit: nempe 1) Historia eorum, qui bene & fortiter valuerunt ad maturam ætatem, hac methodo usi, 2) eorum, qui variis morbis & pessimis habitualibus evaserunt, 3) eorum, qui vel

vel sublevati vel prorsus curati podagra hac methodo fuerunt. Autore T. BENNET, M. D.

Londini, impensis Richard Ford, 1734. 8.

Plag. 17.

Se pervulgati illius, quod de podagra per Angliam dici solet, *Spasmodicam, sericum, & ptisanam, unicum ejus solatium esse*, fidem suspectam & prorsus irritam facturum, statim ab initio pollicetur Autor. Inevitabile istud plurimorum deficiente ætate fatum prorsus mechanice ex fibrarum vasorumque rigiditate, & diametro eorundem hinc minus capaci, & subsequente hinc transpiratione laxa, & ad infarctum, si competens materia detur, proclivitate, deducitur. Fomes illius mali acrimonia est, dicitur erroribus contracta, qua machinæ corporum nostrorum, circa extremitates vasorum oppletæ, dolendi & lancinantes cruciatus perferendæ necessitas imponitur. Inde est quod vegetior ætas, *Sanctoriana* perspirationis beneficio usa, plerumque ab isto articulorum tyranno parum vapulet, a quo si male habeatur, hæreditarium esse malum, judicat Autor, solatium magis, quam medelam, admittens. Aliter longe sese res habet in malo podagrico dicitur erroribus contracto, quod insuperabile pronuntiasse, timidi sibi que parum fidentis Medici esset. Indicationes, quibus curatio nititur, variæ sunt. Prima imperat medicamentorum animalium & vegetabilium usum, quibus per assimilationem sanguini adjudicatis, possit suppleri defectus nobilium partium pro corrigenda acrimonia: quandoquidem *Sydenhamii* judicio ad indigestionem, quæ universalis humorum corruptelæ causa sit, provocet. Inde dicitur, in selectu nutrimentorum convenientium consistentis, nobilitatem prædicat, cum plurimum intersit, quales, quanti, & quo tempore, cibi potusque assumantur, tempore grassantis, an quiescentis, mali, & quales evitandi sint. Magnam Autori gratiam referunt generosa vina, quæ a suspitione, in vulgus recepta, longissime abesse pronuntiantur, cum tantum absit, ut podagræ nascendi opportunitatem faciant, ut potius, in quantum cordis elaterem pro superanda vasorum rigidiorum resistentia au-
gent,

gent, ex primariis ejus esse possint remediis, si mediocris sit eorundem usus, & aquea diæta mixtus. De meritis sane aquarum in evitando aliquo tempore articulorum cruciatu & rationes & exempla profert. Non inferior est dignitate & præstantia exercitiorum corporis legitimus usus, cujus olim apud Gymnasticæ artis doctores decantatissima exstitit virtus. Equitatus præ reliquis est, qui commendatissimus efficitur, partim quod isthoc motuum corporeorum genere transpiratio *Sanctoriana* auctior fieri, adeoque & appetitus vegetior inde & digestio correctior reddi possit, partim quod equorum cultura, eosdemque regendi artificium, maximorum semper ingeniorum amor & desiderium fuerit. Adduntur frictionis beneficia in partes dolentes, quarum perspiratio plerumque læsa sic optime restituitur, adeoque evacuationis serosæ mensura augetur, si cutis pori probe depexi diametros patentiores impetrant. Altera curandi morbi articularis methodus, quodsi humores jam vitium contraxerint, remedia imperat, quibus acrimonia seri obtundi penitusque corrigi possit. Quodsi acrimoniæ istius natura cognita minus fuerit, emollientia & temperantia utrinque satisfactura pollicetur, ex quibus potissimum seligendæ sint herbæ macilaginosa radices, & semina ejusdem indolis, cum diæta lactis; malvæ & meliloti flores, lactucæ, spinachiz cichorei, betæ, mercurialis, herbæ non ignobiliorem effectum edituræ sunt. Evacuantia corrigentibus admiscenda sunt, sive quæ alvo, sive quæ diuresi, sive quæ transpiratione fluidiore facta fomitem mali educunt, quorum, præter decocta herbarum amararum, aquæ etiam chalybeatæ & amaræ pertinent. Fortiora tamen purgantia grassante paroxysmo minus conveniunt, quandoquidem ex sententia *Sydenhamii*, magni Anglorum *Hippocratis*, vires imminutæ isthoc medicamentorum genere, expellendæ commodiori via causæ morbificæ postea sussepturæ non sint. Omnis enim paroxysmus podagricus est actio naturæ, quæ illa inimitabilem arti purgationem articulorum suscipere aggreditur, & prout ille eloquitur, est profundissima & lentissima purgatio senilis sanguinis. Lentiora tamen intervallis repetita conveniunt la-

Pag. 45.

R r r

xantia

xantia, nec debere esse podagricum, consulit, quin semel in septimana alvum mannae subducere, & singulis noctibus post purgationem paregoricum quodpiam assumere velit. Reliqua expectationi eorum satisfaciunt, quibus cum exolo isto hospite res est, quibus, ut consilio cum successu utantur, apprecamur.

HISTOIRE NATURELLE DE L'UNI-
vers, &c.

h. e.

*HISTORIA NATURALIS TOTIUS UNI-
versi, in qua afferuntur rationes physicae effectuum ma-
xime singularium naturae; Autore CO-
LUMNA, Nobili Romano.*

Tomus I & II.

Parisius, apud Andr. Cailleau, 1734, 12.

Alph. 3½. cum Tabb. æn. 5.

Franciscus Maria Pompejus Columna, filius naturalis & ri-
nicus Pompeji Columnae, Principis de Gallicano, natus Ro-
mae A. 1644, vixit a juventute Parisiis, literarum studiis de-
ditus, ac doctissimis hominibus familiaris. Perit A. 1726,
domus suae incendio, ejus ipse imprudens autor fuisse fertur,
sanum ætatis alterum agens supra octogesimum. Inter va-
rios, quos conscripsit, libros, partim editos, partim in posse-
rum fortassis edendos, præsens haud dubie præcipuus est, quo
historiam naturalem, post *Plinii* tempora vehementer ampli-
ficatam, ita persequi constituit, ut & præcipua naturæ opera,
& eorum genuinæ rationes, in compendio exstarent. Si quæ-
dam capita respicias, homo non temere credulus fuit. Multa
ex optimis Autoribus hausit; sed & passim memoriæ & ru-
moribus haud satis certis confusus est. Rationes effectuum
naturalium interdum non contemnendas affert; hypothefibus
tamen suis identidem serviens: acer morum censor, totique
humano generi, & sexui inprimis elegantiori, valde iniquus.

Duo

Duo priora, quæ nunc prodierunt, libri hujus Volumina tribus constant Partibus. Quarum una de cœlo & astris agit, itemque de nonnullis meteoris: altera de globo terrestri, ejusque formatione & mutationibus, de montium & planitiarum natura & varietate, de ignibus & aquis subterraneis, harumque circuitu: tertia de tribus naturæ regnis generatim, deinde de salibus, de arenis, de lapidibus, tam vulgaribus, quam pretiosis, de magnete & variorum corporum magnetismo, ac denique de metallis & mineralibus. Jam, quod attinet ad tres reliquas libri Partes, propediem expectandas, in iis actum iri docet Nobiliss. Editor *de Gosmond*, primo quidem loco de æstu maris, de tempestatibus & meteoris, de historia plantarum; porro de animalibus & homine; postremo de systemate quodam generali ventorum. Atque hæc est Operis præsentis dispositio. Restat, ut nonnulla Autoris placitæ exempli loco proponamus. In doctrina de cœlo & astris se Copernicanum aperte profiteri non veretur. Syderum mutuos influxus, Astrologis non mediocriter favens, passim adstruit. Cometarum alios malignos, alios beneficòs & salutare, statuit. Tellurem nostram tanquam sydus maxime maleficum accusat, ejusque vapores & halitus plane infaustos censet. Quid enim aliud judicandum est, inquit, respicientibus ad vapores tot ignium, quos in sinu suo terra fovet? ad tantam vim sulphuris, arsenici, auripigmenti, similiumque rerum? ad tot animalia venenata, tot bestias ferocissimas, & oppido noxias? inprimis vero ad ipsum hominem, qui sine dubio cuncta reliqua animalia pravitate superat? Igitur, cum Marte & Saturno in unam malignorum planetarum classem collocandam esse terram, decernit. *Tournefortius* lapides, perinde ut plantas, crescere & vegetare, vi principii alicujus interni & seminalis, arbitratus est. At Noster, integros etiam montes hoc modo generari, vegetare, ac postremo mori, opinatur, ad cautes quasdam, in nescio quo agro Galliæ natas, itemque ad insulas illas novas, hoc est, montes marinòs, vi ignis & spiritus subterranei ejectos & conflatos, atque ad alias res similes, provocans. Effectus & vires magnetis, non, ut in

corporibus electricis, materiæ alicui propriæ, sed eidem materiæ subtilissimæ cœlesti, adscribit, a qua motum ipsius telluris oriri arbitratur. Hanc materiam per fibrarum magneticarum alterutram extremitatem, atque adeo circa magnetis polum, (quem septentrionalem esse hariolatur,) intrare, & per partes oppositas erumpere, eaque ratione exiguum quendam formare vorticem, docet, ineffabili rapiditate perpetuo circumactum, & universis phænomenis magneticis sufficientem. Dubium non est, quin corpuscula infinite parva, quæ ab universis fere corporibus exhalantur, multos admirandos producant effectus. *Vallemontius* in libro, quem de virgula divina & Philosophia occulta conscripsit, compluribus exemplis hoc demonstrare conatus est. Noster, huic dogmati vehementer assentiens, exhalationes venenatas bufonis in causa esse narrat, quod mustela in rictum istius exosi animalis ultro irruat. Quantumvis vero stupendus hic effectus videri possit, ego tamen, inquit Autor, illum longe potterem puto, quem quotidie in animali, tam præstante ratione prædito, quale homo se esse gloriatur, proficisci a muliere videmus. Invitus enim ab ea trahitur identidem, perinde ut mustela a bufone, & contra omnem rationem ad stultissimas actiones cogitur. De cetero etiam virorum exhalationes multum in mulieres posse memorat. Negat, eos esse superstitionis accusandos, qui animalia & homines (inprimis ægrotos) aliis nocere adspectu, sive oculorum exhalationibus, posse opinantur. Ea re exemplum miselli homuncionis affert, sua ætate Neapoli ultricibus flammis exusti, propterea quod in tormentis confessus esset, se Episcopum quendam, & alios homines, feroce suo adspectu necuisse. Non magis Astronomiam Astrologi, quam Chemiam Alchemici, qui aurum parturiunt, corrupisse videntur. *Cosmum* noster utriusque hominum generis patronus exstitit. Ut in montibus & faxis, ita etiam in metallis, veram aliquam essentiam seminalem deprehendit, quam non difficulter in suam maturam transmutare materiam cognatam posse existimat, perinde scilicet ut a femine plantarum humorem telluris transmutari observamus. Itaque semen auri vel argenti in suam

natu-

MENSIS NOVEMBRIS A. MDCCXXXVI. 501

naturam convertere valet hydrargyrum, ex quo omnia metalla constant; atque ipse Autor noster, pulvere auri feminalis, unius grani, plus quam sex mille grana hydrargyri, sua manu in aurum transmutavit. Sed satis ad præsens de hoc libro dictum videtur: de reliquis ejus Partibus proxime dicendum erit.

TRATTATI VARI, FATTE IN DIVERSE
occasione, &c.

h. e.

TRACTATUS VARI, VARIIS OCCASIONIBUS
conscripti a Doctore JOSEPHO DEL
PAPA, primo Medico Magni Ducis Hetruriae.

Florentiæ, apud Tartinos & Francos, 1734. 4.

Alph. 1 plag. 6½, Tab. æn. 1.

Doctiss. Autor, jam senex, & nonnullis aliis scriptis inter Italos clarus, etiam hæc sua Schediasmata, variis temporibus composita, flagitantibus typographis permisit. Cum non nimis magni momenti esse videantur, brevissimis ea recensebimus. Et illud quidem, quod primo loco positum est, doctrinam complectitur de sphaera mundi, ex sententia *Aristotelis* & *Ptolemai*; alterum conclusiones quasdam & succinctas theses ex Philosophia naturali. Sequuntur Epistolæ duæ, de cometa anni 1680, & una, contra *Aristotelicam* antiperistasin. Cometas ingentia esse volumina existimat vaporum, ex terra aliisque corporibus mundi majoribus expiratorum, & supra sphaeram attractionis & gravitatis elatorum: de hujusmodi magno volumine singulos spectatores non nisi singulas partes videre, satis exiguas, planeque diversas: ideoque eos falli, qui, se totum intueri cometæ corpus, & de ejus vero loco, ex collatis aliorum observationibus, judicare posse, opinantur: caudam cometæ esse partem ejus oculo in certo situ, per radios solares varie refractos, visibilem: ob eamque rem neque hoc phaenomenon esse unum & constans: de cetero vehementer errare, qui cometas nescio quorum malorum nuntios censent, etsi fieri omnino possit, ut certa quædam aeris constitutio sicca sem-

per sit cum iis conjuncta. Sextum locum inter Autoris nostri Schediasmata occupat Discursus de morboſis quibusdam accidentibus, ortis ex tractatione vernicis Chinenſis: ſeptimum Discursus de gravitate, circa quam nihil Autor deſinit, ſed ſaltem *Ariſtotelis* ſententiam refellit: octavum Refutatio Medicorum quorundam veterum, qui vapores & flatus ex viſceribus infimi ventris ad caput aſſurgere poſſe ſtatu-erunt: nonum Gratiarum actio ad Academicos de Cruſca: decimum Discursus de natura malorum contagioſorum, & de purgandis mercibus, quæ ex locis ſuſpectis afferuntur: undecimum Epiſtola de productione inuſitatorum quorundam calculorum veſicæ: duodecimum, decimum tertium, & quartum, tres Epiſtolæ de vinis & aquis Hetruſcis, & de curando Principe Hiſpanico, *Carole*, variolis laborante: decimum quintum Conſilia quædam medica: denique poſtremum Carmina nonnulla.

IOANNIS BURCHARDI MENCKENII DISSERTATIONUM Academicarum, quibus ſelectiſſima omnis generis Hiſtoriarum, Antiquitatum imprimis, nec non Philoſophiæ moraliſ, & Juris Publici, argumenta explicantur, Decas. Edidit, & Vitam Autoris, cum JO. ERHARDI KAPPII, celeberrimi Viri, in memoriam MENCKENII publice dicto Panegyrico, præmiſit, denique Indicem rerum copioſum adjecit, FRID. OTTO MENCKENIUS, JO. BURCH. Fil.

Lipiæ, ſumtibus Mich. Blochbergeri, 1734, 8.

Alph. 1 plag. 20 ½.

B noſter *Menckenius* cum & ſelecta argumenta tractarit in ſuis Academicis Diſputationibus, & eruditiffimam iis adhibuerit elaborationem, jam dudum fuerunt, qui dolerent, vix notas eſſe eas extra terram natalem. Ne igitur vel dolori huic, vel exterorum deſiderio, & in poſterum præbeat materia, Filius faciendum ſibi putavit, ut eas conjuncte recuſas in orbem emitteret. Præmiſit autem Vitam Patris, quantum fieri potuit, pleniffime deſcriptam; a cujus tamen recenſione nobis abſti-

abstinendum putamus, cum breviorē quidem illam, sed ipsam quoque omnibus placituram, *Menckeni* vitam, ab eodem Filio expositam, jam in his *Actis* exhibuerimus Anno 1732 *Mense Majo pag. 233 seq.* Illud tamen prædicimus, lectu jucundam viris doctis futuram & hanc uberiorē de vita & meritis *B. Menckeni* narrationem, & subjunctam ei Orationem parentatē Cl. nostri *Kappii*. Accingimus jam nos ad contemplandas, quæ hic exhibentur, Dissertationes. Etsi vero moris institutique nostri non est, libellos jam veteres recensere diductius; tamen singularia quædam licebit e singulis vel primoribus attingere digitis. *Prima* igitur in Dissertatione e numis illustratur *Augustorum Augustarumque consecratio*. Hic §. VI falli discimus *Tacitum*, divinos honores Imperatoribus non ante haberi, scribentem, *quam agere inter homines desiderint*. Afferuntur enim in contrarium non *Augusti* solum, sed alia quoque exempla luculenta. Ipsi vero ritus consecrationis illustrantur hic non modo Historicorum, verum etiam numorum æri incisorum, testimoniis: quem eundem in modum deinceps describuntur hujus consecrationis effectus, veneratio scilicet eorum, qui consecrati fuerant, instar Deorum, templorum dedicatio iis facta, sacrificia iis præbita, ludorum in eorum honorem commissio, & alia nonnulla. *Disputatio secunda* inscripta est *de eo, quod decorum est*. Hic, præmissa more Philosophorum iusta *decori* definitione, partes decori distincte & ordine persecutus est Autor, præstantiumque cum sententiarum, tum exemplorum, interjectione lectionem hujus Dissertationis reddidit jucundissimam. *Tertia* Dissertatio est *de Monogrammate X*, quo signabatur olim nomen Servatoris nostri. Hic prius ostenditur, jam ante natum Christum usitatum fuisse signum hoc, sed eo nihil aliud significatum esse, quam nomen monetarii, sive is *Chrysanthus*, sive *Chryfodorus*, sive *Chrysippus*, vocaretur. Tum docetur, nec post Christum natum ea nota semper indicatum fuisse *Christum*, sed Criticos quoque illo modo designasse suum *χρῆσιμον*. Ad ultimum, quicquid de Monogrammate illo, quatenus Christi nomen exhibet, reperitur in omnis ætatis omniumque gentium

tium libris, accurato ordine iustaque adhibita consideratione & explicatione hic afferri, fatendum est. *Quarta* Disputatio rursus est philosophica. Agitur enim ibi περί τῆ ἀρεσκοντος, sive de eo, quod placet. Dignus potissimum finis hujus libelli est, qui inspiciatur. Docetur enim ibi primo, quibus artibus, ut placeamus honestis hominibus, efficiatur; deinde ii notantur, qui sibi ipsis placent, etiamsi optimo cuique displiceant. Dissertatio *quinta* id considerat, quod *justum est circa testimonia Historicorum*. Illud potissimum hic inquiritur, an & quomodo testimonia Historicorum probent in judiciis civilibus. Post multa docte varieque disputata, arbitrio judicis relinquendum censetur, quantum probent historiarum. *Sexta Græcarum & Latinarum literarum in Misnia instauratores* laudat. Sunt hi *Conradus Celtæ, Hermannus Buschius, Jo. Ragius Æsticampianus, Georgius Heltus, Richardus Crocus, Caspar Bernerus, Petrus Mosellanus, Joannes Rivius, Adamus Siberus, Georgius Fabricius, Joachimus Camerarius*, paucique alii, quorum hic renovatur, multisque præconiis ornatur, memoria. *Septima* Dissertatio est de *Caroli V. Imp. navis politicis*. Non tamen omnes & singulos illius *Caroli* errores politicos persequitur Autor, sed illos tantum, quos admisit, cum exteris, inprimis Belgis, iusto magis deditus fuit, ea re alienans a se & Hispanos & Germanos; cum item *Ferdinando* fratri præmature contulit dignitatem Regis Romanorum; denique cum *Philippo* filio nuptias cum *Maria* Angla conciliavit probrosæ conditionibus. *Octava* præcipue placebit non solum JCtis Germaniæ elegantioribus, sed universis patriarum antiquitatum amatoribus. E tenebris enim hic eruitur historia occulti judicii Westphalici, cujus Scabini *Feimerorum* nomen gerebant. *Nona* est de *Commentariis illis historicis, quos Galli Memoires vocant*. Accurata hic exhibetur talium *Memoriarum* recensio, adjuncto iusto de singulis iudicio. *Decima*, eademque postrema, agit de *Electoreatu Saxonie, Fridericum Bellicoso jure meritoque collato*. Hic de Saxonie Regibus, Ducibus, atque Electoribus, qui *Fridericum* illum præcesserunt, præfatus Autor, causas affert iustissimas, cur is vacuefactum

ctum Saxoniz Electoratum sit adeptus: tum, *Ericum IV*, Ducem Lauenburgicum, *Fridericum* item Brandenburgicum, & *Ludovicum* Palatinum, caruisse, docet, satis iustis causis postulandi, ut sibi potius Electoratus ille traderetur: denique jura & privilegia Electoris Saxoniz, non universa, sed tantummodo propria, enarrat.

JOANNIS BURCHARDI ET FRIDERICI
 OTTONIS MENCKENIORUM, Patris &
 Filii, Bibliotheca Virorum militiae aequae ac
 scriptis illustrium.

Lipsiz, apud hæredes Lankifios, 1734, 8.

Alph. 1 plag. 8½.

Si quis forte recensionem modo laudatæ *Decadis* nostram intuitus, frustra ibi requisivit *Menckenianam de Viris militiae aequae, ac scriptis, illustribus* Dissertationem, magno quondam applausu exceptam; is libro hoc in manus suas dato suaviter acquiescet, cum cognoverit, eam hic reddi reipublicæ literariæ a Filio vehementer auctam & locupletatam. Ac potiores omnino hic sunt Filii partes, quippe qui tot tantisque additamentis priorem ornavit Dissertationem, ut nunc liber vocari mereatur Bibliotheca eruditorum Martis filiorum. Quare nostrum putamus, ex iis tantum, quos Filius adjectos voluit, nominare nobiliores clarioresque. Habes igitur, Lector benevole, hic literatam notitiam *Alexandri Achillis*, Prussii, Legati Regis Poloniæ, *Vladislai*, ad Persarum Monarcham, qui A. 1675 nonagenario major vita excessit, *Henrici Cornelii Agrippa*, *Andrea Ammonis*, *Sidonii Apollinaris*, *Andrea Matthæi Aquivivii*, Ducis Adriensis, magna cum militari, tum literaria, laude conspicui, *Arati*, Sicyonii, *Archilochi*, *Hieronimi Arconati*, *Francisci Barbari*, *Georgii Baste*, *Laurentii Bonincontris*, *Georgii Buchanani*, *Ludovici de Camoes*, quem *Virgilium* suum vocant Lusitani, *Joannis Caramuelis*, *Balthasaris Castilionei*, *Emanuelis Cbrysolora*, *Cornificii*, *Francisci Sanlucii*, *Jo. Friderici Flemingii*, *Jo. Baptista Fulgosi*,
 Sss Cornelii

Cornelii Galli, Germanici Caesaris, Sigismundi Merbersteinii, Hildebrandi Hornii, Mich. Huralti Hospitalii, Jo. Vincentii Imperialis, Nicolai Istuanfi, Lucilii, Poetae veteris Romani, Scipionis Maffei, Francisci Mendoza, Ioannis Murmelii, Francisci Noei, Jani Pannonii, Pberecratis, Atheniensis, Philisti, Syracusani, Bilibaldi Pirckheimeri, Bartholomaei Platina, Plinii Secundi, Asinii Pollionis, Orbilii, Grammatici, Urbani Regii, Francisci Alvarez de Ribera, Georgii Rimpleri, Petri Ronsardi, Claudii Rutilii Numatiani, Saint-Evremonzii, Guilielmi Sallustii, Jacobi Sammazarii, Ludovici Scarampi, Andreae Spolii, Philippi Joannis Strahlenbergii, Suetonii Tranquilli, Emanuelis Tellestii Sylvii, Theophanis, Mitylenæi, Ehrenfridi Waltheri Tschirnbusii, Valerii Maximi, Jo. Casimirii Colbii, Comitum Wartenbergii, Georgii Wizberi. Singulorum horum historiam hic exhiberi literariam, & illorum quoque laudes, de quibus *Menckenius* pater jam egerat, pluribus illustrari, doceamus Lectores nostros: atque ita longiori recensione haud opus esse, credimus.

MEMORIA GREGORII HALOANDRI,
*Juri, & instauratoris Jurisprudentiæ, Commentatione
 historica renovata, Autore GEORG. LAU-
 RENT. HAUSFRIZ, Norimbergensi.*

Norimbergæ, sumptibus Joannis Stein, 1736, 8.
 Plag. 6.

Inter eos, quos recentiori ætate in illustrando Romanarum Jure præclarissime versatos constat, præ ceteris multum laudis tribuendum est *Gregorio Haloandro*, ferreæ industriæ Germano, & in emendandis legibus Romanis, si non felicissimo semper, solertissimo tamen, & ad sustinendas pro commodis eruditorum quascunque itinerum vitæque molestias vere nato. Cujus Viri etsi fati huc usque cognita civibus partim nostris, partim ipsis exteris, in Jurisprudentiam merita, magis tamen ignota ipsa fata fuerunt, ut præter nomen viri, & pauca ea, quæ

quæ *Albinus* in *Chronico Misnensi* refert, vix quidquam de eo dicere vel istarum rerum peritissimi sciverint. Non est igitur, cur rem ab aliis jam occupatam, aut ingratham eruditis, suscepisse putandi sint, qui eodem tempore nuper ad describendam *Haloandri* vitam laudabili consilio conversi sunt, præstantissimi Duumviri, *Franciscus Carolus Conradi*, Helmstadiensis Antecessor celeberrimus, & *Georg. Laurentius Hausfriz*, Norimbergensis civis, ad doctrinæ elegantioris laudem nobili itinere contendens. Dignus est utriusque horum labor, qui commendetur publice, & in notitiam veniat eorum, quibus cara est *Haloandri*, Viri optimi, memoria. De *Hausfrizii* libello primum dicemus, quod ille, si molem spectes, copiosior sit altero, etsi non ob id bonarum rerum ditior. Ipse enim, præcipua quædam illi alteri Consultiff. *Conradi* Opusculo ornamenta accessisse, negata sibi, quantumvis diligenter vestiganti, agnoscit in Præfatione, & quodammodo dolet, Autor. Sed hæc, ut fortunæ fuit, non invenisse, ita pretio Operis, diligenter satis, satis etiam eleganter, scripti, haud quidquam efficiunt. Inde dabimus potiora vitæ *Haloandrine* momenta, in ipsis ita Annalibus nostris Viri immortaliter de Jurisprudencia Romana meriti memoriam conservaturi. Patriam habuit Cynegnam, Lusatiæ urbem haud ignobilem, natus hic, quod verosimile videtur Autori, sub finem Seculi XVI. A parentibus acceperat *Hofmanni* nomen, in cuius locum postea, more illius Seculi, Græcum *Haloandri* substituit. Ita rem refert *Albinus* in *Chronico Misnensi*, cui si ex documentis fide dignis id compertum fuit, facile assensum præbemus, si conjecturas secutus nomen Græcum in Germanicum transtulit, veremur, ne male *Hofmannum* dixerit, quem potius *Saltzmannum* dicendum esse, Græcæ vocis ratio ostendit. Qui fuerint parentes *Haloandri*, non magis certum, quam quibus præceptoribus usus sit adolescens. Autorem si conjectantem sequaris, in patria primum schola, postea in Academia Vitembergensi aut Lipsiensi, utraque viris doctissimis maxime tunc insigni, Græcæ & Latinæ linguæ præcepta imbibit. Id certum, A. 1518 Cynegnam reversum, ibidemque *Georg. Agricola*, Græcam scho-

lam aperienti, manus adjutrices præbuisse. Inprimis vero id commodum ei accidit, quod in amicitiam *Julii Pflugii*, Equitis Misnensis, admissus, huic ita probavit ingenium & doctrinam suam, ut is ornandas res ejus omnes susciperet, & in Italiam excursurus, itineris socium sibi adscisceret. In Italia supremis Jurium honoribus ornatus, nihil intermisit, quod viam parare ei laudi posset, quam postea præclaris in Jus Romanum meritis sibi comparavit. Inprimis diligentissimus fuit in conferendis ad Codices antiquos MStos, quos illustrissimæ Florentinorum, Bononiensium, atque Venetorum, Bibliothecæ suppeditabant, legibus Romanis, adjutus maxime insigni liberalitate *Egnatii & Calcagnini*, qui lectissima quæque vetustatis monumenta inspicienda ei & utenda in rem suam concesserunt. Præcipuam vero in emendandis *Pandectis* posuit industriam, eumque in finem *Ludovici Bolognini*, aut, quod verius dicendum, *Angeli Politiani*, Collationes Codicis Pisani, quæ felici quodam fato in manus ipsius venerant, accurate transcripsit, usus simul aliorum Codicum, & doctrinæ elegantioris, subsidiis. His spoliis onustus, sub initium anni 1528 in Germaniam reversus est, ac præ ceteris Norimbergensem Senatum dignum judicavit, cujus sub auspiciis nova *Pandectarum* editio prodiret. Probavit statim Senatus honestum viri consilium, publicoque trium annorum stipendio *Haloandrum* ad perficiendum id operis conduxit, dato ei hospitio & victu satis lauto in monasterio *Ægidiano*, prope Norimbergam sito. Ita factum, ut A. 1529, mense Aprili, nitidissimo habitu, tribus Voluminibus in 4, Norimbergæ, typis *Jo. Petreji*, *Pandectæ Haloandrinæ* lucem aspicerent. Eodem anno publicavit *Noster*, sed incertum, an ejusdem Senatus Norimbergensis auctoritate, *Institutionum Justiniani Libros quatuor*, forma 8, cujus Operis etsi sit raritas insignis, ut, qui inspectum sibi testentur, sint paucissimi, pretium tamen est valde exiguum, nec ulla vetustioris Codicis MSti hic vestigia comparent. Si quis tamen sint, quos ejus libri desiderium teneat, si qui & alii, qui sumtus offerant, id curaturum se spondet *Cl. Hausfriz*, ut novo prelo excudatur Opus, idque, quam fieri possit, emendatissi-

datissime. Altero anno post subsecutus est *Codex Justinianus*, ad Codices MStos numero XV recognitus, & Indice Chronologico omnium Consulium Romanorum, musæ *Haloandrine* felici partu, ornatus. Hujus Operis dotes varias & singulares copiose exponit Autor noster, pluribus etiam, quibus invidorum obtreccionibus exceptum sit, nos docens, hasque ex parte diluens. Tum A. 1531 primis *Haloander Novellas Constitutiones* Græcas publicavit ex libro quodam *Bolognini*, in quem migraverant ex Codice MSto Bibliothecæ Marcianæ, quam Florentini servant. Eidem Codici, non omnium *Novellarum* plenissimum quoddam corpus exhibenti, tribuendum, quod alias *Novellas* in hac editione frustra quæras, alias mutilatas ex parte, nec raro corruptas, legas. Fecit hic rem gratam Lectori Doctiss. *Hausfriz*, quod earum omnium, quas exulare collectione sua *Haloander* jussit, aut quibus aliunde integritas sua restitui potest, copiosum indicem contexit, commodum inprimis iis, qui harum *Constitutionum*, passim dispersarum, plenioram notitiam expetunt. Adjecit huic Operi *Haloander* Latinam *Novellarum* versionem, antiquiori illa, quæ in foro auctoritatem obtinuit, multo elegantiore, neque tamen communi eruditorum assensu approbatam. Tantorum Operum, felicissime absolutorum, non insignem tantum laudem ab eruditiss, sed aureorum etiam DCCCCL lautissimum præmium a Senatu Norimbergensi, tulit *Haloander*, felix in eo, quod illustrem hunc ordinem laborum suorum judicem & æstimatorem nactus est, cujus quippe factum est honesta liberalitate, ut & viventi justus honor sit tributus, & mortui, quæcunque exstant, Opera ad hunc usque diem inter præstantissimas vetustatis reliquias religiose asserventur. Profert hac occasione Cl. *Hausfriz* ineditam *Haloandri* ad *Hieron. Paumgartnerum*, Decurionem Norimbergensem, Epistolam, qua illustri huic Viro *Codicem Justiniani* recens a se editum transmittit, offerendumque suo nomine Norimbergensi Republicæ commendat. J. m. munere suo edendi Juris Romani præclarissime defunctus, denuo in Italiam contendit A. 1731, petiturus hinc novam laboris futuri materiam, & illa dudum sibi nota Bibliotheca-

thecatam penetralia perquisiturus. Sed, Italiae vix ipsis finibus salutatis, Venetiis A. 1532 in levem febrem incidit, quæ, male tractata a Medico, ipsi exstitit fatalis. Sunt alii, qui veneno Italorum periisse putant, sed quorum sententia idoneis Scriptorum testimoniis caret. Ossa ejus Venetiis in templo ad S. Salvatorem sunt condita. Ita in optimo ætatis flore ereptus est bonis literis *Haloander*, qui, si diutius vixisset, perfecisset sine dubio, præter alia præclara Opera, *de studio Juris conscribendo* librum, edidissetque, quod destinaverat, *Matriculam imperii omnis*, Opus vetustum, a *Lud. Calio Calcagnino* ipsi supeditatum, & *Libros Feudorum*, ab *Antonio Mincuccio de Prato veteri* compositos. Amicis usus est per Germaniam & Italiam nobilissimis quibusque, inprimis *Egnatio, Calcagnino, Melanchthone, Jac. Zieglero, Camerario, Agricola, Pflugio, Paumgartnero, Pirckheimero, & Bunello*. Sub finem Opusculi Autor doctissimus adjecit editiones *Corporis Juris Haloandrini*, quoquo tempore repetitas, nec non selecta quædam illustrium virorum de doctrina & meritis *Haloandri* testimonia.

FRANCISCI CAROLI CONRADI, IN ACADEMIA Julia Jurisconsulti, *Parerga*, in quibus Antiquitates & Historia Juris illustrantur, varia Juris Civilis, aliorumque Autorum, loca emendantur, explicantur.

Helmstadii, sumtibus Christ. Frid. Weygandi, 1735. 8.
Plag. 10 $\frac{1}{2}$.

En igitur, cujus paulo ante mentionem fecimus, Consultissimi *Conradi* librum, non ex mole sua, quæ valde levis est, sed ex argumentis, quæ selecta sunt omnia, nec vulgare quidquam habent, quin ex doctrina inprimis, quam hic summam & præclaram admiramur, æstimandum. Tribuas hoc modestiæ Autoris, quod *Parerga* dixit, quæ præ multis nostri temporis scriptiunculis lucernam olent, & si nihil unquam aliud scripsisset Autor, vel sola ei ad laudem & plausum publicum sufficerent. Juris Romani Historia, & cujuscunque generis Antiqui-

MENSIS NOVEMBRIS A. MDCCXXXVI. 517

tiquitatum studia, quorum dulcissimos fructus *Parerga* hæc nobis exhibent, quam sint laboris & vigiliarum plena, & omnibus notum est, & ii optime intelligunt, qui in colendo hoc agro ætatem studiumque suum consumunt. Quo majoris æstimandus est eorum labor, qui non tritis aliorum vestigiis insistendum, sed illud agendum sibi cumprimis, putant, ut res maxime obscuras, & aliis omnibus secure neglectas, sed scitu non jucundas minus, quam utiles, diligenter ex antiquitatum monumentis eruant, & ad profliganda communium errorum monstra commode ingenio & doctrina sua utantur. Gnarus hujus artis, qua ad veram laudem contenditur, Consultiss. *Conradi* nihil complexus est eleganti hoc libello, quod aut scripsisse ipsum, aut nos legisse, pœniteat. Propositum ipsi est, ex ditissima, quam dudum sibi comparavit, Animadversionum ad Jus Romanum & ritus veteres, maxime vero Juris antiqui historiam, suppellectile successu temporis frustula quædam expromere, hisque laute instructis, & in justam libri formam redactis, cupidos istiusmodi deliciarum lectores pascere. Speciminis loco primum hoc nobis ferculum apponit, quod si ad palatum fuerit eruditus, ut futurum certissime auguramur, semestri quovis spatio, inter ipsas muneris publici occupationes, daturum se apparatus epulas, promittit. Si quid ponderis habet nostra approbatio, non potest non tam salutariter cœptus labor in incrementum elegantiorum literarum cedere. Priori hac præstantissimi laboris parte *Dissertationes septem* continentur, in quibus nulla est, quæ non aliquid novum & singulare doceat. His præmissa est lectissimæ promulsididis instar *Vita Georgii Haloandri*, illi alteri *Hausfriziana*, quam paulo ante ex merito suo laudavimus, numero magis paginarum, quam selectu & apparatu rerum, cedens. Præterquam enim, quod hinc discas, *Enchiridion Epicteti* ab *Haloandro* Græce editum exstare, quod ignotasse se fatetur alter ille *Haloandria* vitæ scriptor, singulare imprimis labori huic ornamentum accedit a tabula ænea, imaginem *Haloandri* exprimente, cujus formam scripserat in *Chronico Cygneo* *Tob. Schmidius*, nec non a duabus *Jac. Ziegleri & Martini Richteri* ad Equitem Misnensem, *Julium a Pflugk*.

512 NOVA ACTA ERUDITORUM

Pflugk, Epistolis, ad hunc diem ineditis, quas venisse in manus suas liberalitate magni olim *Gribneri* nostri, gratus in Præfatione Autor prædicat. Jam, quid boni secum ferant *Dissertationes* ipsæ, summatim indicabimus. Harum prima de *Prætoris peregrino* eleganter atque docte commentatur; cui si jungas *Jo. Henr. Mylii*, Collegæ olim nostri, sed bonis literis immaturo fato erepti, de eodem argumento Dissertationem Academicam, ante paucos annos in hac Academia publicatam, cui nec ipse Autor noster promeritam laudem denegat, utroque hoc labore in re satis impedita, tenebrisque suis involuta, commode in rem tuam uteris. Autor noster Prætoris peregrini, ad jus peregrinis dicendum in Urbe constituti, originem, potestatem, jurisdictionem, intercedendi jus, insignia, assessores, edictum, curationem ludorum & aquæductuum, &, quicquid ad historiam hujus muneris, satis inter Romanos splendidi, pertinet, studiose explicat, diversa inprimis Prætoris peregrini & urbani jura ostendit, multisque veterum Autorum locis clarissimam hac occasione lucem accendit. *Altera de Censore Sigillorum Collegii Signiferorum* inscripta est *Dissertatio*. Sullinet hæc Commentarii vicem in nobilem Inscriptionem Aræ veteris, in Britannia positæ, quam exhibet Autor Dissertationis eruditæ, cum Accessionibus nonnullis ad *Alexandri Gordonii* Itinerarium septentrionale ante triennium Londini editæ. En integram:

DEO. MERCURIO
JULIUS. CERTUS
CENSOR. SIGILLOR
UM. COLLEGII. LIGN
IFERORUM. CULTORUM
EIUS. DE. SUO. DEDIT

Singularis hic, nec usquam alibi visa, *Ligniferorum* appellatio, quam ad *Dendrophoros* priscos, homines diversis Numinibus devotos, qui arbores ramosve virentes signis Deorum suorum in pompa solenni præferebant, ignotus ille Dissertationis Londinensis Autor transfulerat. Cui conjecturæ cum duo inprimis obstarent, primum quod omni veterum autoritate destitutum

tutum fit *Ligniferi* vocabulum, deinde quod parum convenire Dendrophoris istis videatur *Sigillorum Censor*, aliam ei, feliciorem nostro iudicio, nec critici acuminis nihil habentem, Conf. *Conradi* substituit. Pro *Ligniferorum* legere nos *Signiferorum* jubet, putatque, notissimum illud genus hominum hic indicari, quorum mentionem facit *lex 2 C. Th. de Collegiatis*, quosque *Gotofredus* ad *b. l.* in pompis, festis, ludicris gentilitiis, tulisse signa, & in his Deorum, docet. Huic sententiæ suæ varia Autor noster ex antiquitatibus præsidia quærit, ostenditque inprimis, commode cum *Collegio Signiferorum* conjungi *Censorem Sigillorum*, cui quippe sigillorum, seu, quod idem est, signorum, quibus uterentur *Signiferi*, æstinatio & arbitrium fuerit delatum. Elegantissima est, & quam versatus sit in antiquis monumentis Autor noster, luculenter testatur *Dissertatio tertia*, cui titulum fecit Noster: *M. Horatius ad populum provocans in numo gentis Porciæ*. Mire aut torfit oliam, aut torquere potuit, ingenia interpretum antiquissimus numus, veteris illius, lege Porciæ munitæ, provocationis ad populum præstantissimum monumentum exhibens. Autoris in describendo verbis utemur: *Pars numi adversa caput Romæ galeatum, cum denarii nota & adscripto nomine P. LAECA, præfert. In averfa parte vir paludatus, medius inter togatum civem & lictorem, virgas utraque manu minitantem, conspicitur: in area inferiori expressum est provocantium verbum solenne, Provoco.* Utramque numi partem curiosis oculis lustrat Autor, in id inquirens inprimis, quis sit vir ille paludatus, inter togatum civem & lictorem medius. Non satisfaciunt Autori, si qui aut Legatum Romanum & belli ducem, aut Dictatorem, hic agnovetint. Nova est ipsius conjectura, eaque, si quid in his rebus certum dici potest, certissima. Memoriam in hoc denario conservari nobilissimæ illius provocationis, sub *Tullo Hostilio Rege* factæ a *M. Horatio, Curiatorum* victore, sed simul parricida, ingeniose docet. Cujus rei indicio tantum facto, facile rem omnem intelligimus. Paludatus ille, dextra coronam gestans, ipsum *Horatium* exprimit, adstante jam & crudelem mortem minante lictore, provocantem. Alter ille, a dextra *Horatii* positus, sed toga indutus,

fortissimi illius civis patrem refert, qui, filium, ex pugna red-
 cem, & spoliis onustum, tenere complexus, & audito Senatus
 inclementi iudicio, proclamasse ad populum, *Livio* dicitur.
 Ampla est & erudite conscripta *quarta de Formula sepulchra-
 li, sub ascia dedicare, Dissertatio*. Non infrequens est hæc
 formula in Gallicis, Viennensibus, Lugdunensibus, Valentinis,
 Nemaufensibus, & Narbonensibus Inscriptionibus, sed nulli
 Scriptorum veterum nominata. Factum hinc, ut, qui recen-
 tiori ætate in explicanda ea experti sunt vires suas, multum
 inter se diversa proferrent. Nuper demum, post *Fabretti*,
 vulgo receptam huc usque, opinionem, auditæ sunt novæ P.
Jac. Martini, Benedictini Mauriani, & Alex. Symm. Mazochii,
 conjecturæ, illius in Opere *de religione veterum Gallorum*, hu-
 jus in erudito *ad Campani Amphitheatri titulum Commenta-
 rio*. Sed nec horum labor, quantumvis per se laudandus, tulit
 suffragium Autoris nostri, qui data opera id agit, ut, quantum
 difficultatis insit in unaquaque harum opinionum, rationibus
 minime spernendis ostendat. Applaudimus vero optimi Viri stu-
 dio meliora nos docendi, remque satis obscuram in clariori lu-
 ce collocandi. Rejctis aliis omnibus conjecturis, ita decernit,
sub ascia dedicare nihil esse aliud, quam monumentum sub tu-
 tela & cultura fabricæ, ut factum tectum præstetur, constitue-
 re. Robora huic sententiæ ex more veterum, de tutela &
 refectione monumentorum sedulo prospiciendi, & pecuniam
 ad id conferendi, nec non ex eo, arcessit, quod huic explican-
 di modo convenient locutiones ex omnes, quibus conceptam
 ipsam hanc formulam in vetustis Inscriptionibus apparet. In
 his omnibus copiosus est Autor, tamque selectis eam in rem
 testimoniis utitur, ut jam nemini non felicissime enodata bre-
 vior illa, & ob id obscurior, vetustiorum temporum formula
 videri possit. Jucundum fuerit Historiæ literariæ studiosis, vi-
 dere in *Dissertatione quinta*, quam *Psejdo-Papianum Burgun-
 dionem* inscripsit Autor, exterminatum ex Republica Jurecon-
 sultorum *Papianum* illum, cujus librum *Responsorum*, excerpta
 ex legibus Romanis continentem, *Codici Theodosiano*, A. 1566 a
 se publicato, *Jac. Cujacius* adjecit, cujus & patriam fuisse Bur-
 gundiam, sibi & aliis *Jac. Gothofredus* persuaserat. Felicissimus

hic

hic Autor noster, cui primo non tam conjectura, quam certissimis argumentis, id assequi licuit, fuisse id hominis ex ignorantia scribarum ortum, qui, dum *Papiani* male pro *Papiniani* scripserint, & universæ illi legum Romanarum compilationi, ab homine prorsus ignoto congestæ, eum titulum fecerint, qui non nisi brevissimæ ejus parti, ex *Papiniani* libro *Responsorum* decerptæ, conveniebat, in illum posteros errorem induxerint, ut, Opus illud universum a *Papiano* quodam compositum, & ab eodem parum apte pro libro *Responsorum* venditatum, sat certo existimaverint. Qui Criticam Juris amant, hi, quod placeat, in *Dissertatione sexta* habent. Emen datur hic *lex 7 §. 3 D. de Bonis damnatorum*, ubi pro *manifestabunt tot possessores*, quod vulgo legitur, nec satis obvium sensum habet, legendum conjecerat olim Ill. *Bynckershakius*, *manifeste dabunt tot possessores*. Cui entendationi, etsi non prorsus rejiciendæ, laboranti tamen difficultatibus suis, aliam faciliorem adjungit Conf. Autor, non nisi voculam *tot* in *tot* mutans, & ita legis verba explicans, ut sit ab unoquoque filiorum *Albini* portio hæreditatis, quam acceperat, designanda, etsi de universo patrimonio defuncti jam satis certo constet. Æquat, & quodammodo superat, ceterarum laudem ultima *Dissertatio*, pleniorum *librorum Caji, qui sunt rerum quotidianarum, sive auctorum*, historiam complectens, septem abhinc annis *Vitembergæ* sub muneris publici auspiciis publicata, sed nunc aucta nonnihil & recognita, quam ad id imprimis idoneam putamus, ut, quæ maximum huc usque plausum Germanorum tulit, ipsis jam exteris narrare Conf. Autoris doctrinam & in artem Juris merita præclara possit.

PRODROMUS ULMÆ NUMARIÆ, SEU
de Numis quibusdam rarioribus Ulmanis, maxime antiquis, Observatio historica LUDOVICI BARTHOLOMÆI HERTTENSTEINII, JCSI,
ac Ill. Reip. Ulm. Consiliarii.

Jus monetandi partem esse summi Imperii, adeoque in Germania nostra regulariter ad solum Cæsarem, ceu summum vassissimi Regni moderatorem, jure proprio pertinere, constat

stat inter omnes, qui vel aliquali Juris Publici cognitione sunt instructi. Idem ipsum vero Regale Statibus quoque immediatis, quin & mediatis quibusdam, seu ex specialibus Imperatorum privilegiis, seu ex immemorabilis temporis præscriptione, competere, alii doctiores dudum & argumentis, & exemplis, demonstrarunt. Cum autem inter splendidissima augusti Imperii membra Civitates quoque liberæ, vulgo Imperiales dictæ, suum optimo maximo jure sibi vindicent locum, mirum non est, & illas eminenti hocce privilegio ab antiquissimis inde temporibus gaudere. Cujus rei tot ubivis luculentissima deprehenduntur testimonia, quotquot in Principum aliorumque eruditorum virorum Gazophylaciis prostant numi, earundem signis ac insignibus notati. Dignum sane argumentum, quod aliquando faventibus Musis a viro harum deliciarum perito in omni sua latitudine peculiari Opere eum ad modum pertractetur, quo præstantiores singularium quarundam Civitatum numi a Viris celeberrimis, *de Ludewig, Schmidio, Schlegelio, Heineccio*, aliisque, publicis scriptis scite ac eleganter fuerunt illustrati. At, cum tale institutum hominem requirat, non tantum Historiæ ac Antiquitatum Germaniæ gnarissimum, sed & a forensi strepitu (quo undiquaque sum circumdatus) semotum, illius executionem aliis peritioribus relinquo. Ne tamen verbis duntaxat alios hortari videar, speciminis loco pro impensissimo meo in hæc studia affectu pauca quædam, quantum per ingenii vires aliosque labores mihi licebit, *de Numis quibusdam Ulmanis rarioribus, maxime antiquis*, (quorum accurata Delineatio ex qualicumque meo Numophylacio in subjuncta Tabula producta est,) differere constitui. Priusquam autem ad ipsam thematis hujus, a nemine, quantum scio, ante me pertractati, expositionem me accingam, paucissimis moneo, olim in Germania, florente inprimis stirpe Carolingica, (testantibus id *Capitularibus Regum Francorum*, a Viris doctissimis, *Baluzio, Sirmondo, ac Goldasto*, editis,) monetam non nisi in Palatiis Regiis excusam fuisse. Cum autem inter hæc (id quod cum in *Spec. Hist. patr. de Ulma destructa ac restaurata*, tum nuper demum in *der gründlichen Ausführung, dasi die Stadt Ulm nicht erst A. 1336 zur Reichs-Immedietat*

dictæ & gelanget &c. demonstratum dedi,) Ulmenſe quoque Palatium, ipſi quamvis ſagaciſſimo *Mabilonio* ignotum, haud poſtremum fuerit, nullus dubito, quin & ibi, & ante & poſt dictæ Civitatis donationem, a *Carolo M. A.* 813 opulentiffimo Divitaugiendi Monafterio factam, talis officina monetaria regia floruerit. Cui ſententiæ præter antiquum iſtud *Ædificium*, quod ſub Piſcatoribus ſitum hodiernum nomen *der alten Münz* retinet, *Crufii* præcipue autoritas patrocinetur, quippe qui in *Annalibus Suevorum* ad A. 1087 diſerte *Siclos Ulmenſis monetae* nominat, cujus quidem ætatis Numos Ulmenſi Digmate inſignitos, quamvis neque operæ, neque impenſis, pepercerim, nondum, ut contemplerer ac contrectarem, mihi licuit eſſe tam felici. Hiſce ergo ſuppoſitis, nullum proſus eſt dubium, Imperatores, præter Advocatos ſeu Scultetos, Ulmæ quoque ſuos habuiſſe Monetarios, qui officinæ monetariæ curam gerebant, & immediate a Cæſare conſtituebantur. Quamvis enim *Praunius* in *Tr. von denen Geſchlechtern in Reichs-Städten* jus Monetæ Abbati Reichenaviendi tribuat, iſta tamen ſententia nullis ſolidis fundamentis nititur, & eo minus calculum meretur, quod non tantum in literis Donationis nullum illius exiſtat veſtigium, ſed & teſtibus *Oleario*, *Sperlingio*, ac *Ludewigio*, vix Cœnobium in Germania reperiatur, ante *Carolum Craſſum*, jure hocce præditum. Stetit ergo Regale iſtud penes Imperatores, uſque dum ab iisdem peculiaribus privilegiis Civitati (jure primo revocabili, poſtea perpetuo,) conſeſſum fuit. Poſtquam vero inſequentibus temporibus hocce Regale pedetentim cum Statibus (primo quidem Eccleſiaſticis, poſtea quoque Secularibus,) communicari cœpit, etiam Ulmenſis Reſpublica, tum quidem, ſive potentiam, ſive divitias ſpectaveris, florentiſſima, eodem exornata fuit, id quod omnium primo a *Wenceslao* factum in *Annalibus* reperio. Cum enim plures in Suevia ac Franconia Civitates iſtud Numismatum genus, quod ab incluta *Halæ* nomen ducit, ob illius celebritatem imitarentur, dictus Imperator ad conſervandum eorundem valorem A. 1385 illas urbes, quibus tales denarios cruce ac manu notatos cudere in poſterum debebat eſſe permiſſum, prudenti conſilio ad certum, eundemque quaternarium, numerum redegit, inter quas

Augusta Vindelicorum primum, Norimberga secundum, Ulma tertium, Hala denique Suevorum quartum, obtinuit locum. Ne autem, inventa sic lege, novæ invenirentur fraudes, cum ratione materiæ, tum ratione ponderis, certas illis conditiones præscripsit, insimulque statuit, ut quælibet urbs numis suis peculiare signum adderet, quod in Augustanis fuit nux pinea, in Ulmanis vero scutum Balthicum, seu (ut quidem vulgus pro captu suo Insignia Ulmensia interpretatur,) figura corbis inversæ. Quæ omnia ut Lectori clariora appareant, ipsa antiqui cujusdam Chronici Norimbergensis, a Cl. *Schlegelio* citati, verba apponam: A. 1385 hat König Wenzel verordnet, das in vier Stættten, nemlich Aupsurg, Nürnberg, Ulm, und Halle, und sonst nirgends anderswo, solten gemünzet werden Heller mit Cruz und Händen, die solten in Francken und Schwaben und in allen darinn gelegenen Stættten genohmen werden, ein Pfu. d vor einen guten Rheimischen und Ungarischen Gulden, und soll an Korn halten ein Drittel löbigen Silbers, und zwey Drittel Zusatz, und an der Zahl sollen geben neun und vierzig Schilling und vier Heller auf eine Nürnbergische Marck, und soll eine jede Statt ein sichtiges Zeichen darauf schlagen, das man sie wohl erkennen möge. Fünff und zwanzig Pfenninge haben sollen auf ein Loth geben, sonst hat man Macht gehabt solche zu verschneiden, &c. Hocce deinde Privilegium Imperator *Rupertus* Palatinus non tantum gratiose confirmavit, sed & eidem A. 1400 singulari indulgentia facultatem Solidos cudendi addidit, hancque A. 1404 porro ad reliquas omnes monetæ species extendit, quo nomine etiam Ulmenses, ut ex Consultissimi *Wenckeri Apparatu Archivorum* constat, A. 1409 Conventui Monetario Spirensi interfuerunt, in quo inter alia statutum fuit, ut quælibet Civitas Aureos Rhenanos antiquiores suæ Civitatis signo notaret, eaque ratione probiores a levioribus distingueret, *das dieselbe Gulden sollen mit eyne gemeinen Zeichen und Stempel, der jegliche Statt einen haben soll, gezeichnet werden, dabey man die erkennen mag, &c.* Tandem *Carolus V.* gratiam aliquando suam ob servatam Imperio fidem Ulmensibus comprobaturus, iis hæcce beneficia in perpetuum concessit, iisdemque etiam Privilegium numos

quos-

TABVIII ad Nova Acta Erudita A. 1736 Mens. Nov. pag. 519. 520. 521. 522. et 523.

Fig. I.

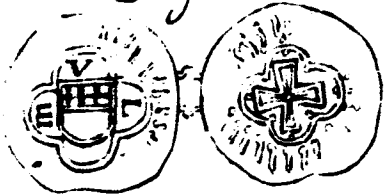

Fig. II.

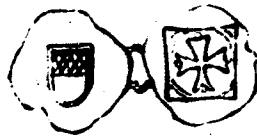

Fig. III.

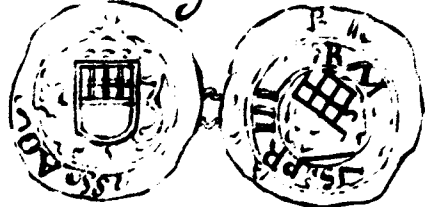

Fig. IV.

Fig. V.

Fig. VI.

Fig. VII.

Fig. VIII.

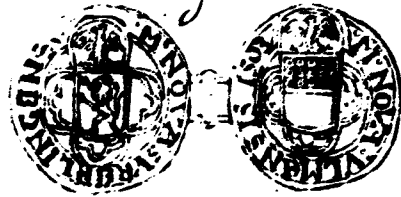

Fig. IX.

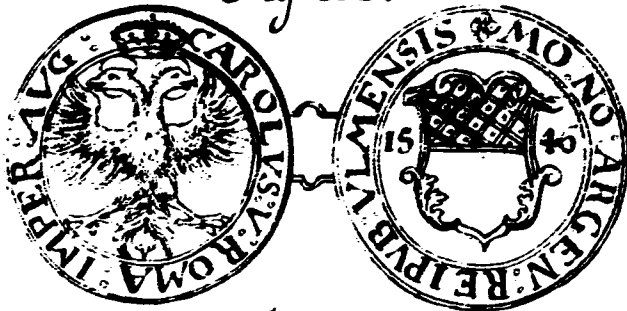

Fig. X.

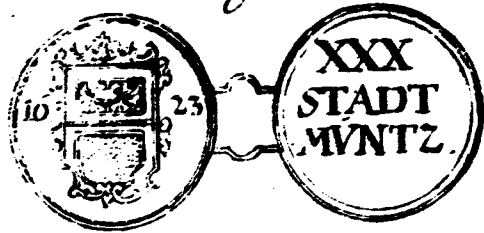

Fig. XI.

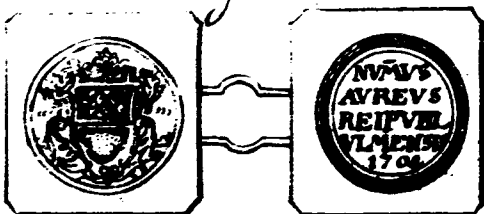
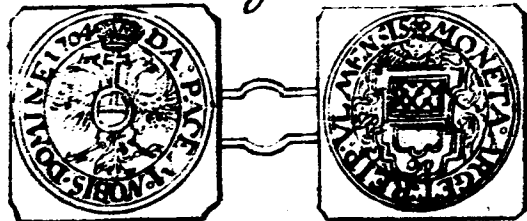

Fig. XII.

quosvis majoris moduli, etiam aureos, signandi, *Gold und Silber nach ihrem Gefallen zu münzen*, junxit, quo etiam Patria charissima ante & post illa tempora ita usa est, ut *Eberhardus, Comes de Wirtemberga, A. 1475, teste Befoldo in Documentis Virginum, Cœnobio Reuthensi significaverit, dasz hinfüro khain Müntz in denen Wirtembergischen und Baadischen Landen genommen oder geben werden soll, denn die Pfenning und Schilling der vier Schleg, Baaden, Wirtemberg, Costenitz, und Ulm, &c.* Quod vero jam ad species monetæ Ulmenfis attinet, ego in qualicumque meo numerorum Ulmenfium apparatu, præter varia *Numismata Symbolica, Jubileæ, Votiva, Militaria, Obsidionalia, Iconica, Feralia, Honoraria, &c.* aurea ac argentea, (quorum numerus haud exiguus est,) asservo *Ducatos, Aureos, Thalers, Florenos*, aliosque bene multos minoris moduli ac diversorum typorum, ex quibus rariore tantum ac præstantiores aliquos hic nominabo; inter quos & antiquitate & raritate reliquos omnes antecellit tenuissimus Numus orichalceus, quem sub *Fig. 1* in proscenium produco, **TAB. VIII,** *cujus alterum latus insignia Ulmenfia repræsentat additis literis V. l. m. alterum vero aversum Crucem siflit: utrumque antiquis literis Germanicis monachicis in margine notatum fuit, quas autem injuria temporum adeo delevit, ut absque novo Oedipo illarum sensum assequi sit perdifficile. Debeo eundem munificentiz Fautoris cujusdam, qui illum paucis abhinc annis Leiphemii, ubi tunc Pastoris munere functus est, inter rudera mœnium istius municipii, (quod ab anno inde 1453 Ulmenfi ditioni subditum, & ob memorabilem illam rebellium Rusticorum cladem, A. 1525 ibidem acceptam, memorabile est,) invenit, mecumque benevole communicavit. Cum autem oppidulum istud, teste laudato *Cruso*, jamjam A. 1449 ab Augustanis obsessum fuerit; antiquitas hujus Numi facile exinde concludi potest, quippe qui procul dubio a positis inde murorum fundamentis ibidem delituit, sive ab operario quodam forte fortuna deperditus, sive memoriæ causa ibi reconditus. Excipit hunc *Halerus* levissimi ponderis, ex una parte Cruce, ex altera Dignate Ulmenfi, notatus, *cujus faciem Fig. 2* siflit. **2.** Claruit olim sub nomine *der Itäligen Heller, seu der Ulmischen Pfen-**

TAB. VIII
Fig. 3.

Pfenninge, quorum in Chartis Seculi XIV ac XV frequens fit mentio. Eorum Libra ab initio Aureum Hungaricum æquavit; cum vero hujus valor in dies augetur, Libræ octo adhuc solidi fuerunt additi. At pergo ad *Fig. 3*, quæ *Grossum Bobemicum* diuidiæ drachmæ exhibet, Ulmenli signo notatum, *gut Bobemisch*, seu vocabulo Suevo *Plapbert*, dictum, quorum unus octo denariis absoluebatur. Cum enim Seculo XIV exente Grossorum valor internus mirum in modum decresceret, antiquiores ob illorum probitatem (teste *Hoffmanno* in *Tr. de variis Moneta speciebus*) a Statibus Imperii certis signis diagnosticis fuerunt notati, id quod & circa annum 1428 ab Ulmenlibus factum esse, Chronica testantur; unde sponte sua corruit fabulosa ista vulgi de hisce Numis narratio, quod scilicet Ulmenfes illam Comitatus Heiffensteinensis partem, in qua Geislingense oppidum situm est, A. 1396 ab *Ulrico*, Comite de *Heiffenstein*, sub pacto perpetuæ reuisionis hacce moneta acquisiverint, insimulque statuerint, ne dicto Comiti, ejusque posteris, alia ratione eundem terræ tractum redimere fas esset, nisi solutum ab Ulmenlibus pretium in hac ipsa specie restituerent; sed, inane hocce esse hominis plebeji figmentum, omnes norunt, qui tabulas illius venditionis vel semel inspexerunt. Properamus igitur ad *Fig. 4*, quæ *Solidum Ulmensem*, ex cupro & argento conflatum, unius, & quod excedit, drachmæ, exhibet, a cujus fronte Insignia Ulmensia cum Aquila *μνοκεΦάλω*, a tergo vero Crux furcata conspicitur, additis ibi literis: S. O. *Solidus Olomorensis*: in margine autem utrinque sequentia leguntur verba: S. Sanctus Ursus Martur: Moneta Olomorensis: quæ ipsa nominis Ulmensis orthographia, (si quæ est illius autoritas,) haud obscure innuit, Ulmam neque ab ulmis arboribus, neque ab *Ulmigera* gente, neque ab *Alemannis*, neque a *Vtæ* Legionis Mansionem, neque ab uligine terræ, sed ab antiquo vocabulo *Holm*, nomen fuisse sortitam. Numus hicce rarissime obuius cufus videtur adolescente Seculo XV, & diu mihi crucem fixit, an inter Numos Ulmenses, an vero inter Solodurenfes, sit referendus; cujus quippe non *Ulmæ* rationem agit S. *Ursus*, ut apparet ex *Unciali* quodam *Reipublicæ* Solodurenfis de A. 1502, quem Cl. *Tenzelius Colloquiis* suis

mensuris A. 1696 inseruit. Verum enim vero, cum Solodurense *δέρμα*, ut Ulmenſe, tranſverſa linea horizontaliter diſſectum, Cephalus autem illius non æque cancellis, tranſverſim ſe interſecantibus, ſit inſtructus, probabilius mihi videtur, Solidum huncce ad imitationem cujuſdam Solodurenſis fuiſſe cuſum, cum inprimis, teſte *Burgmeiſtero*, iſtis temporibus magna Helvetioſ inter ac Ulmenſes amicitia interceſſerit. De Numo *Fig. 5* conſpicio, dimidiæ circiter drachmæ, argentiſque purioris, clarior res eſt, quippe qui & inſignia & nomen Ulmenſis civitatis luculentiffime præ ſe fert. Siſtit ille in anteriore area Aquilam ſimplicem, in poſteriore autem ſcutum Ulmenſe, cum literis V. L. M. A. addita utrinque inſcriptione: *Facta eſt Moneta iſta novâ: in Chriſti nomine, amen.* De cetero forma literarum Seculum XV ſapit, circa cujuſ medium eundem collocandum puto. Denique hoſce omnes tam ratione valoris inſinſeci, quam reſpectu nitoreſ extrinſeci, longiſſime poſt ſe relinquunt *Numi Sociales* argentei elegantiffimi, circa primordia ſeculi XVI cuſi, quos *Fig. 6 & 7* conſpiciendos præbet. Horum alter, moduli majoris, ac duarum drachmarum ponderis, ex parte antica D. *Georgium*, Equitem, ſupremum Fœderis Suevici Protectorem, ejuſdemque Symbolum ordinarium, cum ſupplantato dracone, repræſentat, addita epigrapha: *Moneta nova trium Civitatum Sæviæ: ex poſtica vero Aquilam Imperialem, cum æra Chriſti A. 1502, ac inſignibus trium Civitatum, quarum nomina in margine hoc modo notantur: Ulma, Uberlinga, Ravenspurgum.* Alter, ejuſdem ſere magnitudinis, ſed levioris ponderis, ex latere anteriore Aquilam ſiſtit, cum epigrammate: *Moneta nova trium Civitatum 1502, ex poſteriore autem inſignia ac nomina dictarum urbium.* Sunt alii minores ejuſdem generis, ex quibus unicum ſaltem, ſub *Fig. 8* conſpicuum, addo, unius circiter drachmæ, qui ex una parte inſignia Ulmenſia, ex altera vero Uberlingenſia, reſert, quorum cuique in margine nomen civitatis inſcriptum eſt, juncta æra 1503. Ceterum occaſionem iuſdem dedit Pactum archius, tum temporis inter dictas urbes, ſub auſpiciis Fœderis magni Suevici, libertatis tuendæ gratia, A. 1500 percuſſum, qualia Fœdera archiora Ulma, teſte laudato

TAB. VIII

Fig. 5.

6.

7.

TAB. VIII
Fig. 9.

Burgmeistero, in, utilissimo *de Statu Equestri* Opere, cum aliis quoque Sueviæ ac Franconiæ Civitatibus bene multa pepigit, inter quæ præcipue illud memoratu dignum est, quod A. 1533 cum Augusta Vindelicorum ac Noriberga iniiit. Antiquioribus tandem succedunt quidam recentiores, ex quibus maxime memorari meretur *Thalerus*, seu Imperialis, *Fig. 9* descriptus, ex una parte Aquila Imperiali bicipite, ex altera insignibus Ulmenfibus, coruscus, addita hinc inde inscriptione: *Carolus V Romanorum Imperator Augustus; Moneta nova argentea Reipublica Ulmensis*: ex quo simul patet, Civitates Germaniæ elogium Reipublicæ non demum nudius tertius affectasse, sed jam antiquioribus temporibus publice de se prædicasse. Cusus autem est uncialis iste A. 1546, quo Ulmenfes, Principum ope destituti, Fœderi Smalcaldico renuntiaverunt, & cum *Carolo V* in gratiam redierunt, cui tunc loco multæ centum millia aureorum cum duodecim tormentis dare coacti sunt. Quamvis autem nihil singulare in externa hujus Thaleri forma deprehendatur, vel ideo tamen notari meretur, quoniam inter unciales Ulmenfes est antiquissimus; quapropter etiam eundem præ reliquis omnibus, & materia & forma eum longissime superantibus, in scenam produxi. At calamum jam moveo ad ista tempora, quibus improbi zruscatores, gladio ac flammis dignissimi, omnem fere monetam depravarunt, ex qua periodo unicum tantum, quem *Fig. 10* exhibet, Numum, nullius fere pretii, sisto, qui A. 1623 ex vilissima cupri & argenti mixtura cusus fuit, & tunc quidem XXX Crucigeros absolvit. Quanta autem ista ætate Ulmæ fuerit pecuniæ raritas, rerumque omnium inopia, malo Scriptoris cujusdam inediti *svyxxpōre*, quam quidem propriis verbis, describere. Ita vero ille: *A. 1622 gieng das böse Geld, welches viel Jammer gemacht hat, und ein sehr theuer Jahr gewesen, dergleichen in keiner Chronica zu finden; der Reichs-Thaler galt zehen Gulden; der Philippi-Thaler eilf und einen halben Gulden; die Silber-Cron eilf Gulden; die Ducat funfzehn Gulden; die Spanische Douplon dreyßig Gulden; man hat auch Geld zu 48 und 24 Kreuzer gemünzt, deren letztere auf zwey Gulden kommen, aber hernach auf zwey und einen halben Kreuzer gefallen;*

fallen; der Sack-Korn gals hundert Gulden, das Malter funfzig; das Malter Gersten vierzig, Haber funfund dreyssig, Roggen funf und vierzig Gulden; &c. quin, monesam tunc ex corio quoque factam fuisse, alicubi legi, qualem tamen haecenus nullibi reperire potui. Et tamen haud diu post tantæ iterum ab Ulmenfibus collectæ sunt opes, ut fortissimo illi Suecorum Regi, *Gustavo Adolpho*, post percussum cum ipso foedus A. 1632, nuntiasse dicantur, sibi ad exsolvenda subsidia tantas suppeterere divitias, ut erectum pilum numis offundere possint, quam tamen jaectantiam a Senatu semper fuisse alienam, certissime novi. Denique coronidis loco subjungo duos Numos quadratos militares, A. 1704 cufos, qui tam propter figuram, quam propter occasionem, maxime sunt memorabiles. Dum enim, ineunte vere dicti anni A. 1704, *Tallardi*, Ducis, copiaz, *Maximiliano Emanueli*, Electori Bavariz, opem laturæ, Ulmam versus iter dirigebant, *Julius Armandus Colbertus*, Marquisius *de Blainville*, (qui tunc Præsidii Ulmenfis Gallico - Bavarici Præfectum agebat,) Sueviz ordinibus ad recreandum lassatum exercitum magna festinatione tributa imperavit; quoniam vero illi imperatas pecunias intra statum tempus exsolvere haud valebant, d. 15 Aprilis a Senatu Populoque Ulmenfi datis apochis mutuam 150000 florenorum postulavit; cum autem nec ærario civitatis, tribulationibus hostium penitus exhausto, tanta paratæ pecuniaz summa suppeteret, Magistratus, ad avertendam *Colberti* (qui spoliationem ac extrema quævis urbi interminatus fuerat,) indignationem, civibus, antehac jam a Gallis tantum non devoratis, decuplicem censum, intra decendium sub pœna militaris executionis exsolvendum, indicere coactus fuit, quem deinde maxima illorum pars, deficiente pecunia signata, non sine lachrymis ac suspiriis, monilibus suis aureis vasisque argenteis, maxime vero mundo muliebri, dependit, ex quibus afflictissimorum incolarum exuviis, ut aviditati militum cito citius satisfaceret, hi ipsi Numi conflati fuerunt, quorum alter, quem *Fig. 11* monstrat, aureus sex Scutatos Rhenanos absolvit, alter vero, quem *Fig. 12* repræsentat, argenteus Florenum exæquavit, in quo maxime singulare, quod non tantum Aquila Imperiali notatus, sed & titulo Reipublicæ insignitus fuerit, addito epi-

TAB. VIII
Fig. 11.
12.

phonemate: *Da pacem nobis Domine!* quod ipsum humillimum optimæ Civitatis votum Deus optimus haud diu post clementissime exaudivit, qui etiam obduratum *Colberti* animum in extremo vitæ articulo adeo movit, ut Ulmenſibus in teſtamento ſuo 100000 floren. legaverit, cui quidem pœnitentis teſtatoris mandato hæredes ejus, maximo cum civium & damno & mœrore, nunquam obſecundarunt. Sed, ne longiore ſermone nauſeam Lectoribus moveam, vela contraho, ac reliquorum *Numiſmatum Ulmenſium*, ut & *Numerum* quorundam *Romanorum*, Imp. *Veſpaſiani*, *Traiani*, *Hadriani*, *Antonini*, *Geta*, *Gordiani*, *Conſtantini*, &c. in agro Ulmenſi, in quo varia olim militum Romanorum, inprimis autem, ſi *Herolde* habenda fides, Legionis V Macedoniæ, ſtativa fuerant, una cum aliis Romaniæ vetuſtatis monumentis (inter quæ inprimis ſtatua Jovis Fulminantis, haud ita pridem in vicino vico Oehrenſlein effoſſa, mox tamen ex irrationali religionis zelo deſtructa, ut & alia Idoli cujuſdam gentilis in Eccleſia Kuchheimenſi conſpicua imago, celebrari merentur.) *paſſim repertorum*, *Descriptionem & Hiſtoriam*, ſi quidem levis hæcce opella L. B. non diſplicuerit, & propitium Numen vitam ulterius prorogaverit, alii occaſioni reſervo. Hiſce vale, mi Lector, meisque conatibus, quæſo, favere perge; ſin vero in hacce Tractatione minus accurate aliquid ſcriptum eſt, errantem amice corrige, lapſumque favore tuo erige; quippe nihil humani a me alienum reſpicio, neque ulla in re infallibilitatem aliquam mihi tribuo, probe ſciens, etiam ſummos interdum viros in hujusmodi argumentis graviter fuiſſe hallucinatos.

ELOGIUM CHRISTIANI GOTTLIEB LIEBII,
Viri de re antiquaria & numiſmatica meritiffimi.

Quo majora in ſuaviſſimas illas literas, quibus jucundum ab humanitate nomen, rem inprimis antiquariam & numiſmaticam, quo præclariora etiam in hos ipſos Annales noſtros, olim merita fuerunt *Chriſtiani Gottlieb Liebii*, Duci Saxo-Gothano ab Epistoſis, & Numiſmatum cuſtodia; hoc æquius eſt, Viri per omnem vitam in proferenda gentis noſtræ gloria tam occupati, & noſtrarum rerum tam amantiſ, memoriam æter-

nis

MENSIS NOVEMBRIS A. MDCCXXXVI. 525

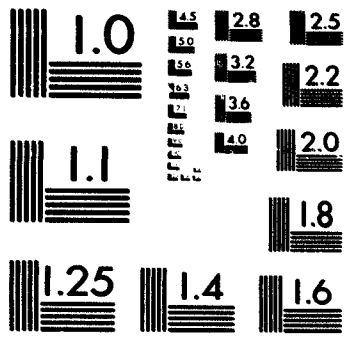
nis tabulis insculpi, & a posterorum oblivione modis omnibus defendi. Dabimus nos igitur hoc manibus B. Viri, ut, quæ olim maxime in nostri studio eminuit, virtutem ejus dignis hic præconiis concelebremus, & quicquid præclare ab eo factorum meminisse licet, brevi, sed fortasse suum apud posteros pondus habitura, narratione persequamur. Tulit nobilissimum hunc Germanorum civem Frauensteinium, Misniæ oppidulum, ubi natus est d. 26 Jul. A. 1687, patre *Christiano Liebio*, Frauensteinensis primum, postea Tschopaviensis, scholæ Rectore non ignobili, matre vero *Anna Catharina, Georgii Sigismundi Vulturii*, Ecclesiæ Blochwicensis Antistitis, filia. Jactis in schola Fribergensi, cui præerat tum temporis patruus ipseus, *Tobias Liebius*, solidioris doctrinæ fundamentis, A. 1706 Lipsiensem Academiam salutavit, eo animo, ut ad studia doctrinæ sanctioris, quantam posset, industriam converteret. Eam in rem celeberrimorum Aemaniae nostræ doctorum, *Gothofr. Olearii, Thoma Ittigii, Jo. Güntheri, Rom. Telleri*, & aliorum, scholas diligenter frequentavit, & quem speraverat, exinde fructum retulit. Sed infederat inprimis animo ipsius insignis quidam literarum elegantiorum amor, quem, velut præfagiens, hoc aliquando fortunæ suæ se præsidio usurum, continua Autorum veterum lectione in dies magis confirmabat. Neque ipsum postea istius studii pœnituit, quippe quo factum est, ut eleganter scribendi singularem præ ceteris facultatem acquireret, & quæcunque in manus eruditorum monumenta ingenii traderet, miram orationis gratiam venustatemque præ se ferrent. Peperere ei præ ceteris hanc laudem *Nova* illa, hebdomatim ab anno 1715 ad 1719 edita, quibus, quæcunque inter gentes Europæas gesta fuerant recentissime, plane ac concinne enarravit. Sed, quod fieri plerumque solet, ut, quæ nobis maxime sunt in deliciis, in ea studia vehementissimo quodam impetu, etiam cum valetudinis periculo, feramur. idem accidisse nostro *Liebio* dolemus, qui, nisi in amœnioribus illis literis omnes teneræ ætatis vires contumsisset, forsan adhuc Musis suis, & nostris hisce *Astis*, viveret. Primum Academici laboris specimen editurus, A. 1710, Præside M. *Jo. Dan. Jacobi*, in cathedra Philosophorum *de Fœderibus veterum per dissectionem animalium factis* Dis-

Dissertationem defendit; nec ita multo post, A. 1714, eadem in Academia supremos Philosophiæ honores obtinuit. Quibus ut dignum se ostenderet, publicavit eodem anno *de Roma Babylonæ ex numis* Dissertationem doctissimam, postea A. 1717 denuo, cum accessionibus nonnullis, forma 8, editam. Ab eo tempore prodesse juventuti docendo cœpit, ita sibi in hoc negotio versandum arbitratus, ut eruditis simul innotescere scribendo posset. Eam in rem illustri illi *Anthologorum* Collegio, cui præsidium ac dulce decus hoc ipso tempore Magnificus ac Summe Reverendus *Christ. Frid. Bernerus*, Academiæ nostræ præclarum ornamentum, præbet, jam A. 1715 socium se adjunxit, percommodam hic, explicandi copiam doctrinæ & ingenii, occasionem nactus. Altero anno post *Epistolam ad D. Salomonem Deylingium, qua consilium de nova Bibliotheca Lutherana conscribenda aperuit*, forma 8 edidit. Conscendit & A. 1717 Theologorum cathedram, ductu *Gothofredi Olearii Observationes* nonnullas *Philologicas & Theologicas in Matth. XXII, 30*, propugnans. Quæ, cum ita essent comparata, ut penes omnes magnam *Liebi* expectationem concitarent, ipsi Academiæ nostræ ita commendarunt industriam ejus, ut is primo quoque tempore munus Concionatoris vespertini in æde *D. Paulo* sacra, & cum eo curam Bibliothecæ Academicæ vicariam, impetraret. Nec caruit Philosophorum gratia, in quorum ordine aliquando locum occupaturus, *de Tautologia, seu vitiosa verborum repetitione*, A. 1721 Dissertationem defendit. Inter hæc oportune accidit, ut virtus ejus innotesceret magno in aula Principis Gothani Theologo, *Ernesto Salomoni Cypriano*, quo doctrinam *Liebi* Sapientissimo suo Principi, *Fridrico II*, commendante, factum est, ut lautissimi stipendii *Franzkiani* ei A. 1718 usus concederetur. Tam illustri beneficio ita se Noster Serenissimæ Gothanæ domui devinctum sensit, ut ab illo tempore res ei suas omnes esse sacras jussit. Anno igitur 1721 ipse Gotham abiit, ubi aliquamdiu commoratus, & inter alia cultioris doctrinæ specimina, Illustrissimam juventutem politioribus literis instituendi munere cum laude perfunctus, A. 1722, Serenissimi Principis jussu ac sumtibus, iter in regiones exteras, Belgium, Angliam, & Galliam, sus-

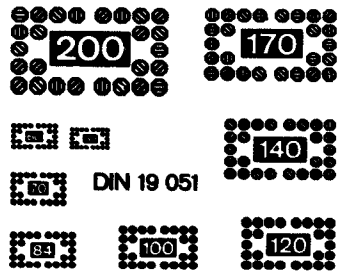
suscepit, ubi, inspectis passim nobilioribus librorum ac numo-
 rum thesauris, eam sibi optimarum rerum peritiam acquisivit,
 qua in gerendo aliquando munere sibi cumprimis opus fore
 præferat. Vix enim Gotham redierat, cum ei instructissimi
 numerorum apparatus, qui in præcipuis illius urbis ornamentis
 numeratur, cura & custodia, tunc *Christiani Schlegelii* obitu
 deslituta, autoritate maximi Gothorum Principis, committere-
 tur. Nec digniori cuiquam id muneris potuisse demandari, vel
 ipso exterorum judicio certissimum habetur, utpote quos im-
 mortali illo Opere, *Gotha numaria* inscripto, & A. 1730 Amste-
 lxdami forma majori publicato, ita in admirationem sui traxit,
 ut, quantum ad rei antiquariæ & numismaticæ peritiam, *Patini*
 & *Vaillantii* prorsus æquare famam diceretur. Quod etsi u-
 num Opus ad ipsius partim, partim ad Germanorum, suffice-
 re posse gloriam videbatur; alia tamen ei Noster, etsi brevio-
 ra, nec minus tamen diligenter composita, adjunxit, ex quibus
 omnibus, quantæ Vir industriæ, & in elegantioribus literis do-
 ctrinæ, fuerit, unicuique apparet. Anno enim 1723 Amstelæ-
 dami libellus ejus *de Psephonomia Jo. Calvinii*, forma 8, postea
 vero A. 1730 Gothæ *præcipuorum tam Evangelicæ, quam Pon-
 tificiæ, Ecclesiæ Theologorum, qui Comitibus Augustanis anni 1530
 interfuerunt, Vita*, sermone scriptæ patrio; eodemque ser-
 mone A. 1731 Altenburgi *Spicilegium ad Jo. Gottlob Hor-
 nii Vitam Henrici Illustris*, ex tabulario Altenburgensi col-
 lectum, prodierunt. Nuper etiam ad novam *Cesarum Julia-
 ni* editionem, vetustis numis & annotationibus eruditæ illu-
 strandam, animum appulerat, sed ejus Operis non nisi partem
 prelo absolutam vidit. Perfecit vero, quicquid reliquum fue-
 rat hujus libri, illo mortuo Clarissimus Gymnasii Gothani
 doctor, *Jo. Mich. Heusingerus*, cujus cura & *Liebianis* anim-
 adversationibus suus locus est assignatus, & sicubi nihil illarum
 suppeteret, aliæ æque politæ accesserunt. His ipsis diebus pro-
 diisse librum accepimus, cujus, cumprimum venerit in ma-
 nus nostras, pretium Lectori candide nos indicabimus. Multum
 præterea optimi *Liebi* manibus debent hæc *Acta* nostra, quo-
 rum dignitatem inde a triginta annis ita continua sua nobilique
 opera sustinuit, ut inter eos, qui bene precantur Annalibus no-
 stris,

stris, hi, qui similes *Liebi* socios in posterum complures nobis expetunt a Superis, precari omnium optime videantur. Fuit enim in recensendis libris, iis inprimis, qui spectant ad rem numismaticam & antiquariam, diligentissimus, nec librorum tantum compendia dedit, sed, quod inprimis e re esse Lectorum videtur, ipsos etiam libros doctis plerumque animadversionibus illustravit. Inter varia illa ingenii ornamenta, quæ sæpius in eo admirati sumus, commemorari præ ceteris meretur insignis illa & prorsus mira scribendi carminis facultas, qua multos ætatis suæ Poetas, etiam qui maximi habentur, adhuc juvenis superavit, ut dubium fere sit nullum, quin, si adultiori ætate prosequi ipsi studia hæc amœniora licuisset, numerari inter summos omnis ævi Poetas potuerit. Habent inprimis *Elegia* ejus, quas, in tenuem fasciculum collectas, sub nomine *Carminum juvenilium* olim Lipsiæ conjunctim publicavit, molle & *Tibullianum* aliquid, cujus suavitatem, occulta quadam vi animos Lectorum permulcentem, admirari magis, quam imitari, liceat. Tam præclare, modisque tam variis, de bonis literis merenti, honestissimus quisque, tam inter cives suos, quam ipsos inter externos, applausit, & inter omnes constat, quantæ passim a præstantissimis ævi nostri Scriptoribus, quorum plurimus frequenti literarum commercio junctus fuerat, ei laudes sint tributæ. Quibus ut dignissimus judicari possit, non solum doctrina haud vulgari, sed moribus etiam candidissimis, & ad humanitatem omnem compositis, effecit. Fuit enim talis re vera *Liebius*, quales esse in societate omnes decet, ad officia præstanda, si quisquam alius, paratus, in servandis promissis constans, & religiosus maxime in colendis iis, quos præ ceteris amantes studiososque sui noverat. Matrimonium A. 1723 contraxit cum *Erdmutha Agnesa, Thomæ Andree Nicandri*, Duci Saxo-Isenacensi a Consiliis Ecclesiæ, & Dioceseos Isenacensis Antistitis primarii, filia; unde ei natus est filius unicus, patri superstes, in tenera jam ætate felicissimi ingenii manifesta signa præbens, &, si quid ominari licet, ad parentis aliquando gloriam proxime accessurus. Erigit hic aliqua ex parte spem nostram, quæ plane cecidisse morte Patris videbatur, Viri ob id unum nobis culpandi, quod literarum studia curæ valetudinis prætulit, nec mature justis remediis occurrerit fatali illi hominum eruditorum hosti, quem *hypochondriacum morbum* vocant Medici, cui quippe a multis inde annis, occulte primum, postea gravius, impugnatus, tandem, in florentissima ætate, annos nondum quinquaginta natus, anni præsentis die 7 Aprilis, infeliciter succubuit.

* * *

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART
 NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A

1:24

NOVA ACTA ERUDITORUM
LEIPZIG 1736

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 613 D 4⁰

1

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Decembris Anno MDCCXXXVI.

Die Heilige Schrift Alten und Neuen Testaments, *ic.*
h. e.

BIBLIA SACRA VETERIS ET NOVI TESTAMENTI Germanica, jussu Serenissimi Principis, ERNESTI PII, explicata & illustrata, nunc jussu Serenissimi Principis Saxo-Gothani, FRIDERICI III, iterum recognita, emendata, aucta.

Volumina III.

Norimbergæ, apud Endteri Heredes, 1736, fol.
Tom. I Alph. 7 plag. 13, Tom. II Alph. 5, Tom. III Alph. 4
plag. 12, cum Fig. 55.

Magna semper fuit *Bibliorum Ernestinorum* autoritas in universa Ecclesia Lutherana, & magnum pretium; quod cum ex multis aliis rebus, & multis multorum doctissimorumque Theologorum honorificentissimis testimoniis, tum ex eo, intelligi potest, quod hoc nec molis exiguæ, nec parvi pretii, Opus, sextum nunc a secundo & quadragesimo superioris Seculi anno editur. Neque id mirum videri potest. Nam horum labore & opera perfectum est, quibus ad bene de sacris literis, atque de universa adeo Ecclesia Lutherana, merendum neque facultas defuit, neque voluntas. Nunc, cum & pia Serenissimi Principis cura, & doctissimorum Virorum labore, perfectum sit, uti nova or-

Xxx

nameata

namenta Operi accesserint, non dubitamus, quin autoritatis etiam & pretii magnam sit accessionem habiturum. De hoc Opere autem, ejusque quasi originibus & Autoribus, etsi sæpe a multis est commemoratum; tamen, quoniam nunc demum ex literis publicis, atque multo adeo accuratius, ac antea, de ea re expositum est, nobis quoque aperiendarum Operis originum occasionem datam esse facultatemque videmus. Id accidit Magnifici *Ernesti Salomonis Cypriani* beneficio, qui, quod ipsi inprimis hoc datum erat negotii, nihil prætermisit, quod ad Opus perficiendum ornandumque pertinere videretur. Itaque etiam Præfationem novam adjecit, in qua cum alia graviter, ut de sacrarum literarum divinitate & ad salutem humanam vi, disputantur, tum accurate etiam, quæ diximus, traduntur. Sed ipsam narrationem aggrediamur.

Ernestus fuit superiori Seculo, Sereniss. *Friderici* ejus, qui nunc terris Saxo-Gothanis, non sapienter magis, quam feliciter, imperat, proavus. Is, cum totum se, quod inter omnes constat, ut ad omnes artes disciplinasque liberalissime juvandas ornandasque, sic ad hominum animos sacrarum literarum amore ac studio inflammandos, dedisset, quod non ignorabat, omnem pietatem atque adeo salutem humanam ab iis repetendam esse; cœpit superiori Seculo, in medio belli tricennalis incendiō, de sacrarum literarum interpretatione Germanica ita edenda cogitare, ut, quæ quemcunque lectorem, etiam indoctum, propter rerum verborumque obscuritatem in legendo retinere possent, in ea explicarentur, illustrarentur, & quo modo quæque ad erudiendum quemque, emendandum, reprehendendum, admonendum, erigendumve, prodesse possint, demonstraretur. Qua in re perficienda tanta prudentia diligentiaque usus est, ut nihil, quod suscepti operis ratio & consilium postularet, ab ipso prætermisum esse videatur. Nam primum his Libros sacros explicandos illustrandosque locavit, qui tum in hoc genere plurimum posse credebantur, inter quos *Gerhardus* erat, *Glassius*, *Keslerus*, *Meyfart*, *Dilberrus*, *Slevoigtius*. Deinde constituit, eundem *Gerhardum* & *Glassium*, qui quasi præessent universo operi, & quæ reliqui commentati essent, studiose perlegerent, de com-

muni

inuni consilio corrigerent, si quid secus, ac ipsis videretur, scriptum esset, aut, quæ opus essent, adjicerent. In qua re tantâ diligentia, dexteritate, studioque versati sunt, ut multorum librorum explicationes pæne novas lecerint. Ita perfecto opere, ad Theologos Jenenses, *Jo. Majorem*, eundem *Gerbardum*, & *Jo. Himmelium*, deferebatur, ut, adscito in societatem *Dilberro*, qui tunc Eloquentiam, Historiam, & Poësin, ibi docebat, quanta diligentia possent, & accurate perlegerent, communique studio perficerent, ut quam absolutissimum ex ipsorum manibus exiret. Quod & factum recte est. Nam primum pæne singulis diebus coire, & quantum temporis potuerunt per reliqua negotia, in recognoscendo Opere, corrigendo, expoliendoque, posuerunt. In qua re tanta erat eorum religio, ut, quamvis diu multumque in literis sacris versati, nunquam tamen ad eam rem accederent, quin animum lectione earum *ἱερῶν* præparatum afferrent, quarum interpretatio examinanda erat: quod ex his literis intelligi potest, quæ a *Gerbaro* de ea re ad *Ernestum Pium* perscriptæ Gothæ servantur, & quarum huc pertinens pars Præfationi inserta est. Sed, quod facile intelligebatur, si ita pergeretur, nimium temporis illam recognitionem esse absumenturam, placuit partiri inter se operas, ac, quæ dubia cuique, quæ corrigenda, addendaque, viderentur, hæc ad consilium referre, ut, re satis deliberata, quid faciendum sit, statueretur. Cum hæc tanquam lima ultima accessisset Operi, in ceteris comparandis ab idoneis hominibus, jussu Principis, laborabatur, quorum tanquam lucem sacræ literæ desiderant. Itaque Chronologicus Index, peregrinorum verborum explicatio, mensium Ebraicorum, ponderum, mensurarumque, cum nostris comparatio, Tabulæ Geographicæ, adjiciebantur, quibus indoctorum lectorum ignorantia subveniretur. Tandem, cum nihil Operi ad absolutionem deesse videretur, de eo emendate & nitide typis excribendo cogitabatur. Post justam deliberationem tandem *Endterus*, Noribergensis, redemptor delectus est, qui tum *Jac. Knæspelium* quendam habebat, qui errores operarum tolleret, eumque cum exercitatum in ea re, tum per diligentem. Exorari etiam se passus est *Jo. Saubertus*, Theologus

logus Noribergensis, ut specimina typographica ad ipsum deferre *Endtero* liceret, & iis perlustrandis ipse corrigendisque operæ aliquid tribueret, si quid forte correctoris oculos, ut sit, fefellisset. Quæ res cum hoc profuit, ut emendatius excrberetur liber, tum vero, ut quædam in ipso libro corrigerentur. Nam, cum esset Hebraice & Græce doctissimus, multa Theologos Jenenses monuit, quæ ipsorum diligentiam, quod fere in Opere tam longo accidit, fugerant; qui his ipsius monitis commoti, quod est ingenuorum & non tam ambitioni quam veritati consultum cupientium hominum, multa correxere. Fuerunt, qui verendum esse dicitarent, ne, quod *Sigism. Evenii* quædam in hoc explicandæ Scripturæ sacræ negotio partes fuissent, errores quidam irreperint. Sed nihil est, quod id suspicetur quisquam. Nam *Evenii* labor non tam in explicando, quam in aliis rebus occupatus fuit, in quibus nihil ab hac parte peccari potest; neque satis certis argumentis confirmari potest, *Evenium* secus in quibusdam sensisse, ac Lutheranae Religionis formula postulat. Nam omnis illa suspicio, quæ *Evenium* apud quosdam infamavit, a ludimagistris orta est, qui ægre ferebant, quædam in docendi ratione ab ipso innovari, atque hoc ipsum tum in sermonibus, tum in literis, præ se ferre, non satis sibi receptam rationem juventutis erudiendæ placere. Prodiit ergo, mortuo interea *Gerbardo*, A. 1641 præstantissimus liber, &, quod supra demonstratum est, avidos emtores non magis, quam lectores, invenit. Sed, quamquam nullis neque sumptibus *Ernestus Pius*, neque laboribus, quos diximus, Theologi, pepercerunt, tamen, ut sunt res humanæ, non potuit ita perfectum Opus ab omni parte esse, ut nihil peccaretur, neque quidquam ei addere posteritatis vel diligentia vel doctrina posset. Nam quis est, quin sciat, ab illo tempore multum novæ lucis antiquitati universæ, linguæ Hebraicæ, Historiæ veteri, atque ipsi Scripturæ sacræ, editis doctissimorum hominum Commentariis accessisse, ut nullum dubium sit, quin multa accuratius in hoc genere dici nunc scribique possint. Quamobrem, cum ante hos sex annos *Endteri* hæredes de nova ejus Operis editione cogitare cœpissent, & hoc consilium

filium ad Principem Gothanum, *Fridericum II*, detulissent, placuit optimo Principi, præstantissimis quibusdam Theologis hoc negotii dare, ut totum Opus denuo recenserent, & si quid emendari adjicere e re videretur, id hac lege facerent, ne cum iis, quæ ante hos centum annos scripta sunt, commiscerentur, quæ nunc primum accederent. Et, cum ante hos quatuor annos, optimo Principe illo mortuo, res Gothana ad *Fridericum III* rediisset, isque de pia voluntate paterna cognosset, strenue continuari susceptum Opus jussit, & quicquid in ea re sumtum faciendum erat, id liberalissime erogavit. Jam, cum hi, quibus erat mandatum, absolvissent suum quisque pensum, non modo certi, iique doctissimi, Theologi, sed omnes, qui Superintendentes vocari solent, per universum Ducatum Gothanum, jussi sunt, eorum labores studiose perlegere, & cum ad interpretationis leges, tum ad Ecclesiæ nostræ symbola, exigere, ne quid irreperet scilicet, unde detrimentum capere res Lutherana possit. Accessere etiam nunc primum Operi de interpretatione sacrarum literarum præcepta, Chronologia historica, explicatio verborum antiquorum & propterea obscurorum, quæ in Germanica interpretatione Lutheri occurrunt, accuratior arcæ Noachicæ descriptio, nova Tabula Geographica, qua itinera *Pauli* indicantur, forma templi Hierosolymitani, harmonia Evangelistarum, atque alia. Vides, Lector, quantæ sint rerum utilissimarum huic Operi nunc accessiones factæ, quas, quorum liberalitati, providentiæ, curæ, studioque, debemus, eorum salutem incolumitatemque gratis votis ab eo expetes, cujus numine ac beneficio sacrarum literarum lux tenebras & noctem dispulit, sub qua dies humana jacebat.

AUGUSTI HERMANNI FRANCKII Introductio in Psalterium generalis & specialis. Edidit GOTTHILF AUGUSTUS FRANCKIUS, S. Theol. in Acad. Hal. Prof. Publ. Ord.

Halæ Magdeburgicæ, impensis Orphanotropei, 1734, 4.

Alph. 7.

Xxx 3

Vene-

Venerandus *Franckius*, qui, dum viveret, omne consilium, preces, rem denique & operam, ad amplificandum regnum Dei, propagandamque in animis Evangelicam Christi cognitionem, contulit, id vel maxime ad muneris doctoris Evangelici partes pertinere, ut Christum ubique in Scripturis etiam Veteris Testamenti investigaret, cum *Luthero* iudicavit. Spirant propterea omnes conciones ejus nobilem Christi odorem: imprimis vero etiam in Psalmis *Davidis* id sibi datum esse existimavit, ut Christum, Psalmorum nucleum, singulari studio erueret. Testantur illud Commentationes ejus paræneticæ, Hæ ab A. 1704 usque ad A. 1707 in Psalterium lingua vernacula habitæ, postea A. 1730 & 1731 duobus Voluminibus in 4, cum Præf. Vener. *Gottbilf Augusti Franckii*, Filii, in lucem publicam emissæ, maxime vero hæ ipsæ Prælectiones Academicæ, quas B. Autor A. 1713 & 1714 in Psalmos ordine instituit. Illas tum temporis auditores nonnulli verbis, quibus primum animi sensu Vir beatus edisseruerat, calamo exceperant: cum vero ob concinnam breviter, & selectum observationum utilissimarum, dignæ hæ aliis, quæ ederentur, vitæ essent, pari ratione prelo has parandas curavit Filius, *Gottbilf Augustus Franckius*. Junxerunt illi auxiliatrices hac in re manus triumviri, *Lindhammerus*, primum novi fori ad Halam tum temporis Pastor, nunc Ecclesiarum in Frisia Orientali Ephorus generalis, quem excepit *Johnius, Lindhammeri* Hæ in munere ecclesiastico successor, quo ipso mortuo *Goldbagenius*, nunc scholæ Nordhusanæ Conrector, telam denique pertexuit. Singuli suam in eo operam collocarunt, ut, quæ ab auditoribus B. *Franckii*, ex ore docentis, calamo excepta erant, a mendis purgarent, totumque Opus habitu, qui scripto in publicum edendo conveniret, sensu tamen Autoris & verbis etiam, quæ Latina elocutus fuerat, servatis, induerent. Ipse vero *Franckius*, Filius, hæc, denuo cum nonnullis ex Theologorum ordine Collegis communicata, ultimam ubique limam ipse adhibens, prelo denique subjecit. Non sunt quidem hæ Prælectiones plenior quædam Psalmorum expositio, sed Spicilegium observationum selectarum, post ampliores *Geieri, Tillii*, & aliorum, mani-

manipulos *Introductionis* titulo, quæ eruditis piisque aliorum operis uti cum fructu doceat, propterea *inscriptæ*. Quodsi quædam in hoc Opere minus perfecta Lectoribus visa fuerint, æqui rerum æstimatores illa partim liberiori recitationum Academicarum indoli, partim quod plures ante Autoris obitum annos habitæ, nec ultimam ejus limam expertæ fuerint, partim tot tantisque cumulatis Viri laboribus, facile condonabunt. Exhibetur in fronte Operis *Isagoge* in Psalterium *generalis*, antea jam Germanicis in Psalmos Commentationibus, quæ duobus Voluminibus in 4 prostant, præmissa, sed nunc in Latinum versa, hoc tamen discrimine observato, ut, quæ ibi quinque lectionibus Academicis distincta est, hic una serie paragraphis tantummodo intercisâ currat tractatio, hic loci non omittenda, cum ad hanc in Introductione speciali sæpius Autor remittat. Exhibet hæc generalis Introductio varia lectu dignissima de nomine Psalterii, Psalmorum scriptoribus, tempore scriptionis, loco voluminis in sacro Codice, numero, ordine, collatione Psalmorum in unum fasciculum, partitione totius libri, autoritate canonica, eminenti denique Psalterii pretio. Inprimis vero, quæ ad scopum Psalterii, & genuinam explicandi rationem, pertinent, fusius Autor persequitur. Attendendum esse ante omnia ad Christum tanquam scopum, objectum primum & nucleum totius Psalterii, sollicitè monet, Christi nomine, quæ ad personam ejus, officium, adventum primum & secundum, regnum gratiæ & gloriæ, corpus denique mysticum, & membra ejus, pertinent, complectens. Dum vero rationem Psalmos explicandi tradit Autor, inter sex, quæ adducit, subsidia primo loco, Christum, qui clavem *Davidis* habet, secundum *Luc. XXIV, 45, & Apoc. III, 7*, adeundum, & facultatem recte interpretandi Psalmos ab eo impetrandam esse, animis inculcare studet. Hoc monito præmissò, in hanc notissimam viam nos ingredi vult, ut non tam aliorum verba sententiasque sequamur, quam potius Scriptura duce in Scripturæ arcana penetremus. Hinc secundo loco scripta inprimis Nov. Test. Evangelistarum atque Apostolorum in subsidium adhibenda Psalmorum interpretibus tuader, cum præ aliis Vet. Test. libris Psalterium tre-

quen-

quentissime in Nov. Test. testis loco adhibitum sit, sæpiusque, ut *Luc. I, 68*, coll. *Psalms. CXXXII, 17, 18*; etiam ubi nominatum non citatur, hic vel ille Psalmus respiciatur. Commendat hic vel maxime, ut antè omnia ea Nov. Test. loca, in quibus Psalterium expressis verbis testis advocatur, accuratius pensitemus, atque, rejectis aliis explicationibus, eam, quam Evangelistæ & Apostoli suppeditant, ratam habeamus, noxiam illam quorundam opinionem devitantes, qua, Christum & Apostolos Psalmos per accomodationem tantum allegasse sæpius, enervato sic argumentationum robore arbitrantur. Hæc subsidio usus, ex sensu hujus vel illius Psalmi per Nov. Test. stabilito aliorum petere interpretationem jubet, ita quidem, ut, *Psalms. XXII* de Christo patente exponendum esse, per Nov. Test. edocti, *Psalms. XXXV*, huic parallelum, eadem ratione de Christo interpretari, & *Psalms. XCVII*, per testimonium *Hebr. I, 6*, Christo vindicato, Psalmos inde a *XCI* usque ad *C* ad Christum ejusque regnum referre, discamus. Tertio inter hæc subsidia loco perpetuam Psalterii cum *Mose* collationem locat, non modo ad *Davidis* in lege studium, in Psalmis ubique obvium, provocans, sed etiam usum hujus subsidii collatione inter *Exod. XIX, 5*, & *Psalms. XXIV, Num. X, 31*, & *Psalms. LXVIII*, item inter *Gen. XII, 18, 19, 20*, & *Psalms. CX*, instituta, luculenter confirmans. Quartum subsidium addit librorum historiarum Vet. Test. & imprimis historię *Davidicę* cum Psalmis comparationem, quippe quæ ad eruendum verborum sensum & explicandas personarum, locorum, & temporum, rationes, ipsis inscriptionibus Psalmorum huc monstrantibus, necessarię sunt; qua occasione, *2 Sam. VII* & *1 Paralip. XVIII* novam vaticiniorum de Christo periodum inchoari, promissione de Messia, quod antea nondum factum erat, ad familiam *Davidis* adstricta, observat. His quintum subsidium Prophetarum collationem, collatis *Pf. LXXII*, & *Jes. LX*, item *Psalms. LXXX* & *Jes. V*, & sextum denique Psalmorum inter se comparationem, cujus usus ex *Psalms. XVIII, CXVI, & CXVIII*, item *Psalms. XVI, LXVIII, & CX*, collatione patet, instituerdam adjungit. Cum vero hæc ipsa Psalmorum inter se facienda comparatio

præcipuum aliquod in interpretandis Psalmis adminiculum sit, *Observationibus 12*, quæ ad universæ Scripturæ interpretationem multum faciunt, hoc argumentum expedit. Consideranda hic ante omnia, ex mente B. Autoris, sermonis poetici in Psalterio sublimitas, non quidem syllabarum quantitate, mensura, & rhythmico, aut ornatu longe excellentiore, illustri nimirum rerum repræsentatione, aptaque naturæ imitatione, qua rerum gravissima imago vivis coloribus pingitur, dimetienda. Ubi quidem Psalterium id præ aliis Scripturæ libris præcipui habet, ut liber canticorum Spiritus S. dici mereatur: qua in re salutare olim consilium ad res divinas memoriæ firmiter imprimendas, sanctumque in laudibus divinis a pluribus, uno tamen ore, dicendis concentum efficiendum, venerari nos oportet. His notatis, pathologia sacra, forma loquendi, quæ est in Psalmis quibusdam, e. g. *Pf. XII, CXXXII*, & aliis, dialogistica, nec non permutatio personarum, recte attendenda, observanda insuper sunt pronomina personalia, demonstrativa, & possessiva. Sic *Pf. LXXIV*, nisi pronomina *tuus* & *tibi* sollicite notentur, nervus Psalmi præcipuus incidetur, quippe in quo *Assaphus* Deum hoc vel maxime argumento commovere satagit, quod non sua, sed ipsius Dei, causa agatur. Porro singulares locutiones, atque significationes ipsarum vocum Hebraicarum, e. g. quod *cornu Pf. CXXXII, 17*, coll. *Dan. VII, VIII*, regnum significet, notandæ: inprimis vero etiam illæ, quæ ex Historia peti debent, observandæ sunt; qua ratione sensum *Pf. LXXX, 3: Ante Ephraimum, Benjaminem, & Manasse, excita potentiam*, ex *Num. X, 21-24*, ubi sacrarium & arcam fœderis proxime ante tres illas tribus *Ephraimi, Benjaminis, & Manasse*, antecessisse narratur, arcessendum esse patebit. Præter hæc in Psalterio differentia primi in mundum, & secundi ad iudicium, adventus Christi, quod longe ante nostra tempora observavit *Paulus Burgenfis*, ex Judæo Christianus, in *Dialogo inter Saulum & Paulum*, nec non novissima populi Judaici, præeunte *Deut. XXXII*, fata, omnem interpretis attentionem merentur. Tandem & antithetorum ratio habenda, & imprecationum in impio, quæ prophetiæ sunt, sensus

recte tenendus. Finitis his Observationibus, Autor, quid de præcipuis Psalterii interpretibus sibi videatur, coronidis loco adjicit. Neque vero præpropere in Commentariorum libros involandum, sed nostro studio nexum orationis ordinemque scrutandum, quodlibet pensum cum præcedente componendum, linguæ authenticæ virtutes & idiomata expendenda, loca denique consonantia evolvenda esse; tum vero aliorum commentationes, at bene explorandas, recte conferri posse, docet. Patres, licet, præter *Origenem* & *Hieronymum*, Hebraicæ linguæ expertes fuerint, non tamen in expositione Psalmorum omni sua laude privandos esse, cum sæpius, qua rem ipsam, succulentas magis, quam hi vel illi recentiorum, commentationes dederint, arbitratur; qua in re *Augustinum* præcipue & *Arnobium Junioem*, quod Christum in Psalmis sollicitè quæsierint, appellat. Inter nostræ ecclesiæ doctores, quorum præcipuos tantum, qui sibi visi fuere, nimirum *Lutherum*, *Bugenbadium*, *Brentium*, *Draconitem*, *Rensnerum*, *Arndtium*, *Geierum*, & *Schmidium*, allegat, *Brentium* & *Schmidium* propter studium Christum in Psalmis investigandi, *Lutherum* & *Arndtium* propter doctrinæ ubertatem & practicam applicationem, *Geierum* vero propter solidam sensus literalis explanationem, præ aliis commendat. Inter Pontificios, post *Genebrardum*, *Muisum*, *Bellarminum*, & *Dominos de Portu regio* (vulgo *Messieurs du Port royal*) dictos, *Justiniani*, (cujus Observationes in Psalmos Tom. II *Supplom. Bibl. Critic. Anglic.* insertæ leguntur,) quod ex antiquissimis Judæorum & Rabbiorum scriptis selectissima loca, quæ Psalmos Novo Testamento convenienter exponunt, collegerit, mentionem facit. Ex Reformatis *Grotium*, (modo in locis de Christo caute legatur,) *Præcaum*, inprimis vero *Sixtinum ab Amama*, ad sensum literalem exponendum multa præclara afferre docet. Tum vero *Coccejum*, (hypothesibus tamen ejus sobrie expensis,) *Salomonem van Till*, (cujus Commentarius Belgice primum editus, postea in Germanicum sermonem translatus est,) & *Petri Allixii* Psalterium, (cujus Præfationem inprimis commendat,) Anglice typis exscriptum, non sine fructu conferri posse existimat. Præmissa
hac

hac generali in Psalterium Isagoga, maximam libri partem specialis in Psalmum quemvis Introductio absolvit. Non est critica hæc atque plenior philologica, quamvis in plurimis etiam Psalmis potestatem præcipuarum vocum consonis Scripturarum locis adductis Autor ostendat, sed eum in firmam adornata, ut de autore cujusvis Psalmi, occasione eum scribendi, argumento, scopo & persona loquentis, sive etiam ejus, de quo, vel ad quem, sermo dirigitur, tempore item, quo vel scripti Psalmi, vel quod prophetico stilo illi respiciunt, de affectibus denique sacris, ex quibus isti Hymni nunquam non interpretandi, & de aliis ejus generis momentis, lectu omnino dignissima exhibeat. Id Vener. Autor inter præcipua intendit, ut ad Christum ubique, vel in humilitate, vel majestate, conspiciendum, cum beneficiis suis vera fide apprehendendum, & amore intimo complectendum, lectores, applicatione ad usus vitæ Christianæ interspersa, manu quasi daceret. Qua in re si quid desiderio Christum suum ubique inveniendi plus justo tribuisse visus aliis fuerit, hos vel illos Psalmos de Christo interpretatus, in quibus illis quidem Christus non patet, excusatus in eo Autorem erravisse judicabunt sollicitius illum quærentes, forte etiam locis longe pluribus inventuri. Egregie hac de re Celeberrimus *Witsur* in *Oeconom. fœd. Dei Lib. IV Cap. 6* judicat: *Licet modus in rebus sit, tolerabilis tamen eum peccare existimo, qui Christum se videre arbitratur, ubi fortasse sese non ostendat, quam qui eum videre renuit, ubi se clare satis offert. Alterum enim indicium est animi Christum diligentis, plurimumque, & vel minima, vel fortasse nulla, data occasione de eo cogitantis, alterum segnem animum arguit, & qui tardus ad credendum sit.* Ceterum ad animorum excitationem ex *Frischii* Germanica in Psalterium Commentatione, usus prima libri editione, (postea enim, anno inprimis 1731, longe auctior prodit,) multa huic Introductioni Autor inseruit: ad confirmandam vero vel illustrandam interpretationem, præ aliis, quos non neglexit, *Sebastianum Schmidum* & *Sam. Bohlium* sæpius appellavit. Inprimis vero Commentarium *Salom. van Till* diligentissime adhibuit, tum quod is illo tempore recen-

tissimus esset Interpres, qui aliorum ante ipsum laboribus sedulo usus, tum quod Christum sollicitè in Psalmis quæsserit. Neque tamen cæco in partes ejus impetu ivit, verum, quod nimius interdum in conjecturis sit, secessione etiam ab eo, ubi interpretationem cogit, libere facta, meliora sedulo ostendit.

HISTOIRE DE POLOGNE SOUS LE RE-
gne d'Auguste, &c.

h. e.

HISTORIA POLONIÆ REGNANTE AU-
gusto II, Autore Abbate DE PARTHENAY.

Tomus IV.

Hagæ Comitum, apud Jo. van Duren, 8.

Tom. I 1733, plag. 17, Tom. II 1733, plag. 16, Tom. III 1734,
plag. 19, Tom. IV 1734, plag. 15½.

Longe alterius se generis scriptorem profitetur, qui res gestas *Augusti II*, Patris quondam Patris desideratissimi, hoc libro contexuit, quam quem nactus est nuper æmulus ejus quondam, qui multo ante debitum naturæ persolvit, *Carolus XII*, Rex Suecorum. Hujus enim historia, quæ Cl. *Voltaire* Autore lucem adspexit, tota ad percellendos distinendosque perpetua admiratione lectorum animos composita, nihil vulgare spirat, sed, poematis instar, quanta quanta est, portentis veluti & narrationibus incredibilium rerum constat, si non alium, hunc certe, fructum allatura legentibus, ut, etiamsi veritati clariori in luce ponendæ non æque per omnia, otio tamen fallendo, egregie inserviat. Aliter res habet cum *Historia Augusti nostri*, cujus Autor, tantum abest, ut *Voltaire* vestigia premat, ut ab iis recedendum quam longissime, deque hoc ipso consilio suo non tantum candide monendos lectores suos, sed & ejus rei rationem, duobus exemplis lapsuum a *Voltaire* admissorum prolatis, reddendam duxerit. Alterum desumptum est ab op-
pugna-

pugnatione urbis Rigæ, A. 1700 suscepta. Ea urbe, quæ princeps Livoniæ est, ut potiretur *Augustus*, præfente eo summam vim a *Flemmingio* & *Patkulio* adhibitam contendit *Voltairius*, cum, lente admodum processisse oppugnationem eam, urbiq̃ parum damni attulisse, inter omnes constet. Alterum exemplum præbet *Voltairii* descriptio Altoniæ, quam supra Hamburgum sitam, & fossa instructam portuque, affirmat, quæ infra Hamburgum posita, & fossa & portu, cujus vicem Albis sustinet, caret, longissimeque abest ab ea specie, quam tribuit illi, ut facinus *Steinbockii*, subjectis eam facibus exurentis, quodammodo atrocius reddat, *Voltairius*. Ac similia plura excidisse Viro Clarissimo, Autor observat, non ferenda in Historia, utcunque toleranda forte in Poemate, ad cujus indolem *Voltairii* Opus quam proxime accedere contendit. Ipse, neglectis sibi ornamentis, veritatem summo sectandam studio, virtutemque sine ullo hominum respectu laudandam, perinde ut vitia reprehendenda, sibi duxit, ex quibus posterius exemplo *Radziwiskii*, Purpurati atque Archiepiscopi Gnesensis, cui animum subdolum, & ad alias ex aliis turbas ferendas natum, tribuit, confirmare studet.

Ceterum Historia hæc in octo divisa est Libros, & quatuor Volumina, ex quibus unicuique Libri duo destinantur, efficit. Primus Liber, post status Europæ totius, & Poloniæ in primis, cum *Joannes III* e vivis decederet, descriptionem, studia Polonorum cum in *Contio* Principe, tum *Augusto* Rege, sibi creando uberius exponit. Alter posterioris electionis, priore irrita, felicem exitum, possessionemque regiæ dignitatis, *Augusto*, post compositas, quibus Polonia in partes scissa misere agitabatur, turbas, denique assertam, fide enarrat. Ex tertio Libro cognoscas, quid *Augustus* Rex domi militiæque gesserit, quo pacto, ut potiora attingamus, turbas Lithvaniæ compresserit, quæ ejus fuerint molitiones adversus Turcas, ut *Kaminiecum* eis eriperet, quo animo tulerit Brandenburgici, tum adhuc Electoris, postea primi Regis Borussicæ, consilium, *Elbingam* veteris aris alieni causa sibi præter opinionem vindicantis, & qua felicitate *Kaminiecum* denique, inita *Carolovici* cum Turcis pa-

ce, Poloniæ reddiderit. Nec minori cura descripta hic legas Comitata Varsoviensia anni 1699, eorumque exitum secundum pacificationem cum Electore Brandenburgico, & quæ eam consecuta est, Elbingæ recuperationem, initia belli Suecici capto castro Koberensi, oppugnataque urbe Rigensi, expugnationem castelli Dunamundenis, sociata item arma Russorum, & cladem eorum inauditam ad Narvam. *Quarto Libro* enarrat Autor Comitata anni post Seculum decimum septimum primi minus auspicata, Suecorum transitum Dunæ, pugnamque cum clade Saxonum conjunctam, quæ eum proxime excepit, dissidia intestina Polonorum, majores in dies Suecorum in Polonia progressus, prælium Clissoviense, Sandomiriensem confederationem, turbulenta Primatis consilia, *Caroli*, Regis Suecorum, animum implacabilem, & id unum spectantem, ut *Augustus* regno depelleretur, Pultescensem pugnam, Comitata Lublinensia, infaustam equestri magnæ Poloniæ ordinis confociationem, & secutum inde anno quarto hujus Seculi conventum Varsoviensem, *Caroli* impulsu *Augusto* regiam dignitatem extorquere ausum. *Quintus Liber*, qui *Tomum tertium* Operis hujus inchoat, captivitatem jam Principum Regionum, *Jacobi & Constantini*, prope Vratislaviam interceptorum, fœdus cum *Petro*, Russorum Imperatore, Consilium Senatus Cracoviense, progressus Conventus Varsoviensis, Comitata Sandomiriensia, fœderatorum Varsoviensium, novum sibi Regem, hortatu *Caroli*, Suecorum Regis, circumspicientium, consilia, electionem *Stanislai*, clades *Augusti* iteratas, capta Varsovia quodammodo reparata, victoricia *Caroli*, Leopolim expugnantis, arma, prælium Punicense, e quo inferior discedens *Schulenburgius*, persequentium se hostium vim callide elusit, Principum externorum, *Augusti* causam tuentium, inprimis Pontificis Romani, studia, Consilium Senatus Cracoviense, novam *Potoskii*, Palatini Kioviensis, auspiciis conditam sectam *Indifferentium*, Primatis apertam ab *Augusto* Rege defectionem & Comitata Varsoviensia, inaugurationem *Stanislai*, ab Archiepiscopo Leopolitano peractam, & mortem denique Primatis, quem diximus, *Michaelis Radziwiskii*, viri ambiguz fidei, & parentis exemplo, veluti nati
ad

MENSIS DECEMBRIS A. MDCCXXXVI. 343

ad patriam turbendam, complectitur. *Sexto Libro* plurimum annorum res gestæ exponuntur, in quibus offert se sponte sua institutio Ordinis aquilæ albæ, Consilium Senatus Grodnoviense, prælium ad Frauenstadium, Suecorum in Saxoniam irruptio, pugna Kalischiana, *Augusti* in Saxoniam profectio & abdicatio regni, Senatus Consilium Leopoltanum, a *Sczembeckio*, nono Archiepiscopo Gnesensi, indictum, Comitia Lublinensia, reditus cum *Stanislai*, tum *Caroli*, e Saxonia Poloniam, pervicacia ejus in perfequendis Russis, prælium Lesnense, proditio *Mazepæ*, Cosacorum Ducis, status rerum in Polonia mirum in modum turbulentus, pugna ad obsessam a Suecis urbem Pultavam, cum clade eorum summa atque internecina conjuncta, *Augusti*, postliminio regnum sibi extortum vindicantis, adventus in Poloniam, discessus Suecorum *Stanislai*que in Pomeraniam, Senatus Consilium Varsoviense, ejusque consultationes, ex voto *Augusti* peractæ, durantibusque adhuc illis Elbingæ urbis, quam Suecorum præsidii nudatam Russi sibi vindicabant, expugnatio. *Septimi* atque *octavi Libri*, qui supersunt, *Tomum*que hujus Operis *quartum* efficiunt, argumenta ne per indiculum quidem percentere necesse fuerit. Satis sit dixisse, Autorem, quo propius ad recentissima tempora accedit, eo brevius singulorum annorum res gestas perstringere. Fufius tamen *Libro septimo* enarrat initia, progressus, & exitum Confederationis, quæ ab anno decimo quinto hujus Seculi usque ad decimum septimum turbas in Polonia dedit. *Octavum*, eumque postremum, finit elogio *Augusti*, digno imprimis, quod cum cura expendant Lectores, non improbaturi utique, quod mediam inter extrema duo vitia, adulationis, & perversæ libidinis omnia in maximis heroibus, sorte ceterorum mortalium, quorum quisque suos patitur manes, haud exemptis, fugillandi, viam ingressus, scriptoris a partium studio alieni laudem ad sinem usque Operis magna diligentia sectetur.

FRIDERICI HOFFMANNI, CONSILIARII REGIS Borufforum intimi, & Archiatri, Opuscula Medico-Practica, seu Dissertationes selectiores antea diversis tempo-

temporibus editæ, nunc revisæ & auctiores, cum Præfatione, & rerum præcipuarum Indice.

Halæ, in officina Kengeriana, 1736, 4.

Alph. 3 plag. 8.

Quod primas istas & longe præstantissimas artis salutaris partes, rationalem puta, Pathologiam, & Therapiam, omnibus huc usque numeris non ita absolutas, ad idem nunc evectas conspiciamus fastigium, ad quod, indefessio doctissimorum hominum labore, adscenderunt hodie Anatomia, Physica, & Chymia, id, nisi unice, maxima tamen ex parte, referendum habemus felicissimo ævi nostri Medico, Illustri *Hoffmanno*. Ex quo enim, per dimidiam fere Seculi partem, vel exercendo suam artem, vel docendo, in ipsa morborum curatione errorum copiam animadvertit, numero pæne majorem, lapsusque quam maxime nocivos, nihil sibi magis curæ cordique fuisse, ipse quidem fatetur, quam ut pro virili, & nulla unquam prætermissa occasione, medendi scientiam in meliorem ordinem redigere, ejusque fundamenta firmitiora reddere, elaboraret. Egregie illud ipsum jam dudum præstitit, ubi per quadraginta, & quod excurrit, annos, Dissertationes subsecive edidit, omne, quod tractandum sibi sumserat, argumentum plenissime exhaurientes. Sed, quod plerisque hujus generis scriptionibus accidere solet, ut varie scilicet initio distractæ ægrius deinde haberi possint, & mirifice desiderentur, id tanti ingenii foetibus eodem modo evenisse, nemo facile erit, qui miretur. Verendum igitur erat, ne omnis improbi laboris spes ad irritum paulatim caderet, nisi, quæ seorsim in lucem dederat, in unum ipse fasciculum mature colligeret, & uti maximam reliquarum Dissertationum suarum partem, ab interitu sic commode satis prohiberet. Sisti itaque Cel. Autor præsentis Volumine binas earum Dissertationum Decades, quas ad artem medicam circumspicte, & cum bono ægrorum cominodo, exercendam potissimum facere, jure confidit; revidit easdem insuper, correxit, & optimis observationibus ac cautionibus adjectis auxit hinc inde atque illustravit. Hæc earum argumenta sunt: *Decadis I Diff. 1)* agit de naturæ & artis efficacia in medendo, *2)* de recta
&

simplicissima naturæ medendi methodo, 3) de medicamentorum prudenti applicatione in tempore, 4) de prudenti medicamentorum continuatione, 5) de vera medicamentorum in morbis virtute & efficacia rite dignoscenda, 6) de cognoscenda corporis humani natura ex effectu remediorum, 7) de medicina simplicissima & optima, motu, inedia, atque potu, 8) de mirabili lactis asinini in medendo usu, 9) de saluberrima feri lactis virtute, 10) de connubio aquarum mineralium cum lacte longe saluberrimo. *Decadis II* Diff. 1) de salium mediorum eccellente in medendo virtute, 2) de sale medicinali Carolinatum, 3) de manna, ejusque præstantissimo in medicina usu, 4) de recto corticis Chinæ usu in febribus intermittentibus, 5) de purgantibus fortioribus ex praxi medica merito ejiciendis, 6) de medicina emetica & purgante post iram veneno, 7) de imprudente medicatione, multorum morborum & mortis causa, 8) de remediorum benignorum abusu & noxa, 9) de vesicantium & foniculorum circumspetto in medicina usu, 10) de erroribus vulgaribus circa usum topicorum in praxi, exponit. Quæ omnes quanta diligentia & dexteritate elucubraturæ sint, ut multis declarem, supervacaneum nobis quidem videtur, cum ex reliquis Cel. Autoris scriptis hæc quoque æstimari debeant. Ut iis tamen, qui ab harum rerum lectione aliis studiis avocantur, salivam paulisper moveamus, ex ultima *primæ Decadis* tractatione, quæ saluberrimum aquarum mineralium cum lacte connubium exponit, quædam delibabimus. Quam insignis, ad avertendas & expugnandas gravissimas ægri tudines, duobus hisce domesticis remediis, lacti scilicet & aquis mineralibus, virtus atque efficacia insit, suis jam tum temporibus animadvertisse, testatur Autor, *Hippocratem, Dioscoridem, Celsum, & præstantissimos quosque Medicos*; nihilo tamen minus a plurimis recentiorum, vel ex ignorantia vel præoccupata mente, negligi eadem, & penitus contemni, conqueritur. Meliora igitur ex natura eorundem edoctus, pristinam his remediis gloriam restituere plus simplici vice annisus est Autor. Conflare enim lac, ut omnibus notum asserit, ex butyrofa pingui materia, sed paucissima, ex caseosa, denique terrestri solida, & aquea, tenui & subtili, quæ feri nomine veniat, & sale quodam dulci,

dulci, blando, abstergente, foeta sit. Ultimam hanc lactis substantiam omnem fere medicamentosam virtutem possidere, ait, & lac afininum præcipue eapropter commendat, quod copiosum serum dulce, paucam contra caseosam materiem, vehat; arcani immo loco hoc lac habendum esse, affirmat, modo non ita difficulter obtineri posset. Ut in aliis igitur lactis generibus dulce hoc serum augetur, jam olim veteres cogitarunt. Per aquæ admixtionem lac corrigere solenne fuit *Hippocrati*; alii vero, ut facultatem lactis absterisivam intenderent, muriam eidem, mel, mulsunque, addiderunt. Non improbat hæc Autor; meliorem tamen & tutiorem effectum ab aquarum mineralium admixtione expectat, quam suam sententiam jam ante bene multos annos firmo fundamento superstruxit. Omnium etenim Medicorum primus, quod sine ostentationis nota de semet ipso profiteri poterat, omnibus Germaniæ & aliarum regionum aquis, quas acidulas plerumque, sed perperam, vocamus, præter alia sal fixum alcali eminentes inesse deprehendit, easque omnes, cum quibus periculum fecit, Carolinas, Selteranas, Pymontanas, Egranas, Schwalbacenses, Spadanæ, Antonianas, Schlungenbadenses, Buchenses, & Wildungenses, cum acidis vel validioribus vel mitioribus, ingenti bullularum copia, effervescente vidit. Quodsi igitur lac, liquor per se facile concrefcens, hoc sub connubio, cum subtili & elemento alcalino acidularum intime permisceatur, illud ab infesto in stomacho coagulo defendi, Autor concludit, atque ita dilui, ut expeditissime per exilissimos canalium alveos trajici, colatoria subire, & per excretoria exire iterum, possit. Hæc itaque ambo, amico sic connubio juncta, iis potissimum in morbis in blandam & naturæ amicam medicinam coire asserit, ubi nec lac solum, ob coagulationis & obstructionis metum, nec minerales aquas, ob spirituosam vim & salinam acrimoniam, uti in omnibus ex pulmonum vitio oriundis morbis, propinare debeamus. Egregias denique, & propemodum divinas, hujus remedii virtutes, in corporis tabescentia & virium languore, in spasmodicis & hystericis adfectionibus, in melancholicis & maniacis, in intestinorum affectibus, quin etiam in purpura scorbutica, morbo, ante hos fere quinquaginta annos penitus incognito,

gnito, nostro vero hoc tempore admodum familiari, se deprehendisse, commemorat Autor omni fide dignissimus, & regulas tandem optimasque, circa harum aquarum cum lacte conjunctarum potationem, cautiones, pro more suo, hoc est, candide, suppeditat.

INSTITUTIONUM PHILOSOPHIÆ THEORETICÆ Tomus posterior, complectens Philosophiam naturalem, sive Physicam; quem Collegiis privatis destinavit
NIC. ENGELHARD, A. L. M. Philos. Doct.
 ejusdemque & Mathematicum Prof. Ord.

Groningæ, typis Jac. Sipkes, 1734, 8.

Alph. 1 plag. 8, cum Tab. æn. 8.

Secundum hoc Volumen duabus distinguitur Partibus, quarum 1) de Physica generali inscriptum est. Hujus Cap. 1 de Physicæ natura agit & constitutione, ubi §. 5 causæ, in quas inquiruntur Physica, vel physicæ dicuntur, vel mechanicæ; unde §. 8 dubitare quis possit, an phænomenorum rationem principia physica sufficienter ostendant. Cap. 2 de corpore naturali, ejusque affectionibus in genere, tradit Cl. Autor. Hic eos recte asserit qualitates occultas in Physicam introducere, qui qualitatem immediate a divina voluntate deducunt, vel qui qualitatem aliquam in materiæ essentia fundari assumunt, præter rationem sufficientem. In causis vero omnium ultimis, an non tandem ad Deum, ens nempe summum, est redeundum? An & proprietates, quæ omnibus corporibus insunt, pro rationibus phænomenorum compositorum adducere absurdum est, quanquam harum proprietatum causæ ipsæ nondum sint assignatæ? Paulo post illa ante dicta quodammodo restringit Autor, concedens, rationes qualitatum corpusculorum primariorum tuto nos ignorare. Sequitur præcipue in doctrina de materia Cel. *Wolffium*, hinc inde *Newtonianos* reprehendens. Cap. 3 de mutationibus, quibus corpora naturalia obnoxia sunt, in genere exponit. Hic motum verum, apparentem, mixtum, æquabilem, acceleratum, retardatum, explicat; ubi tamen observamus, motum uniformiter retardatum esse, si continua celeritatis incrementa aequalibus temporibus

Pag. 1. 3.

5.

7.

10.

24.

25.

27.

ibid.

- riant inæqualia. Sequuntur post doctrinæ de motu simplici,
 Pag. 30. 33. composito, viribus centralibus, quarum quæ maxime ad tyrones
 faciunt, compendiose satis enarravit. Sic & durities, mollities,
 38. 40. elasticitas, percussio, nec non densitas æque ac raritas, breviter
 43. explicantur. Hinc nonnulla de refractione adduntur. Sequitur
 47. doctrina de concursu corporum, quæ paulo copiosius est per-
 tractata. *Cap. 4* affectionibus corporum naturalium in eorundem
 54. materia cohærente fundatis destinatum est, ubi iterum de duri-
 57. tie nonnulla proferuntur. Concludit Autor hoc Caput tractan-
 63. do de asperitate & lævitate, nec non crassitie ac tenuitate. *Cap. 5*
 65. de corporum naturalium affectionibus in materia a cohærente
 65. diversa fundatis disputat. De fluido hic tractaturus, hanc ejus dat
 66. definitionem: Fluidum corpus dicitur, cujus particulæ inter se
 73. 74. sunt incohesæ, mutuo earum contactu a quacunque demum
 82. causa impedito. Paulo post iterum de molli agit. Tum caloris
 89. theoriam aggreditur, hinc, quæ ad frigus spectant, ac maxime
 notabilia de elasticitate, tradens. Immiscet Cl. Autor duos hic
 Paragraphos de viribus centralibus, in quorum ultimo præcipue
 elasticitatem & has vires confudisse videtur. Sic & §. CXIX linea
 penultima & ultima vitium iagens typographicum occurrit,
 quod, quanquam in erratis nonnihil correxit Cl. Autor, nondum
 tamen plenarie sustulit. Nec nobis licuit duas, numero 29 insigni-
 tas, deprehendere Figuras, quas allegatas vidimus, quippe non
 nisi unam deprehendentibus. Tandem de gravitate tractaturus,
 93. eam verbis Cel. *Wolffi* definit. *Cap. 6* de viribus corporum ad
 104. machinas artificiales applicatis agit, ubi de quinque potentiis, &
 123. circa finem de motu pendulorum. Hinc *Cap. 7* ad actionem flui-
 dorum in fluida & solida, & solidorum in fluida, progreditur.
 Doctrina de gravitate hoc continetur *Capite*, cum nonnullis the-
 sibus hydrostaticis, ac theoria de fluidis proficientibus, quam
 suppeditasse videntur Cel. *s' Gravesandii* *Physices Elementa ma-*
 thematica. Claudit hanc *Partem Caput 8* de variis phænomenis
 154. in motu corpusculorum invisibilium fundatis. Sub initium statim,
 148. lucem ut causam, lumen ut effectum, se considerare, Cl. docet
 Autor. Tradit postea Opticam, Catoptricam, Dioptricam, ac
 177. CCXXXVI experimenta optica *Newtoniana* brevissime enarrat;
 185. tum nonnulla de sono exponit; addens etiam quædam de tono,
 nec

nec non de echo, ac 2 Paragraphis de sapore, 3 vero de odore, <i>priorem</i> hanc <i>Partem</i> concludit. <i>Pars II</i> Physica specialis dicitur. Hic <i>Cap. 1</i> de terræ superficie. In hujus <i>Capitis</i> initio brevis introductio in partem Astronomiæ sphericam de figura telluris comparat, quam excipiunt nonnulla de inundationibus, denique de montibus. <i>Cap. 2</i> de corporibus viventibus in genere docet, ubi uno §. omnis de sanitate & morbo doctrina continetur. <i>Cap. 3</i> de corpore humano & animalium tradit. In hoc <i>Capite</i> distinguuntur animalia in	Pag. 194. 197. 207. 219. 224, 228. 231. 236.
Sanguinea { pulmone { duobus cordis { vivipara, { aquatica, { ventriculis, { ovipara. { terrestria. { unico prædita.	
{ bronchiis respirantia.	
Exanguia { majora { mollia, { crustacea.	237.
{ minora, sive insecta. Tradit postea brevissimam in Anatomiam introductionem, Myologiam, Neurologiam, Angiologiam. Tota etiam inspersa est Phytologia. Generatio determinatur, quod nihil aliud sit, quam evolutio staminis corpusculi organici præexistens. De sensibus §§. quinque, de Osteologia vero unico Paragrapho, exponit. Sic & statum corporis humani in Physica triplicem considerari, vigiliæ, somni, & insomniorum, brevissimis tradit. In <i>Cap. 4</i> , de Plantis, sequitur methodum <i>Rivinianam</i> , & <i>Teichmeyer</i> methodum arboris <i>Dianæ</i> formandæ annectit. In <i>Cap. 5</i> , de aqua & igne, doctrinas de æstu maris, de ejus evaporatione, & de igne, persequitur. <i>Cap. 6</i> de iis, quæ occurrunt in visceribus terræ, sive de fossilibus, ubi de terris, acido & alcali, lapidibus, magnete, metallis; <i>Cap. 7</i> de atmosphæra & meteoris, ubi de proprietatibus, aeris, de meteoris, igneis, emphaticis, iride; <i>Cap. 8</i> de sole, ubi pag. 402 linea 3 pro 31 10 ^o . legendum 32 10 ^o ; <i>Cap. 9</i> de planetis, ubi pag. 427 linea 11 pro 30 ^o lege 13 ^o , & pag. 431 lin. ult. pro 7 ^o lege 79 ^o ; <i>Cap. 10</i> de eclipsibus; <i>Cap. 11</i> de stellis fixis; <i>Cap. 12</i> de stellis novis atque cometis, differit. De <i>priore</i> hujus Operis Tomo conferas, si	240. 247. 257. 271. 273. 285. 301. 337. 297. 317. 324. 330. 338. 341. 345. 350. 356. 359. 388. 392.
L z z 3	placet, 376.

placet, *Acta Mensis Julii A. 1733 pag. 321 seq.* Hic in genere de hoc nostro Tomo hæc monenda ducimus, in eo multa compendiose satis contineri, quæ docenti ansam præbeant amplius differendi; at opus esse lectore sagaci, ne pressius in omnibus sequatur Cl. Autorem, quem tamen, quod multa non indicata vitia spectat typographica, plene excusatum quilibet moderatior habebit Lector. Nec in Figuris, earumve citatione, hinc inde eam, quam nobis promiseramus, observare licuit accurate. Precamur Deum Opt. Max. velit Cl. Autorem seros in annos saluum incolumemque conservare, quo & hunc Cursum philosophicum, & alia adhuc eruditionis specimina, Republicæ literariæ in emolumentum eo citius possit absolvere & evulgare.

FUNDAMENTA STILI CULTIORIS IN USUM
Auditorii adornavit, & Syllogen exemplorum adjecit
JO. GOTTL. HEINECCIUS, JCrus. Editio
sexta, auctior & locupletior.

Lipsiæ, sumptibus Caspari Fritschii, 1736, 8.

Alph. 1 plag. 10½.

Quanta voluptate, quantoque applausu, exceptus fuerit iste elegantissimus *Heinecciani* ingenii foetus, tot tamque splendida Ephemeridum in Gallia Belgioque evulgatarum encomia, totque interpretationes, a doctoribus publica autoritate renuntiatis in hunc Librum institutæ, testantur, adeo ut pæne nobis vitio verti possit, cur nos applaudentium turbæ eo tempore subduxerimus, cum primum *Fundamenta stili cultioris* typis excruberentur. Sed mirari desinet quilibet æquus rerum aestimator, cum perpenderit, ejusmodi librum semper accessionibus locupletari, nosque adeo præceptiones ante omnibus numeris absolutas ab Illustri Autore expectavisse, quam ad commendanda Cel. Autoris merita, nostris quidem laudibus longe majora, nos accingeremus. At, evulgata nuperrime, quam diu in votis habuimus, nova editione, tam nitide profecto, tamque terse, expressa, ut reliquis omnibus, si non palmam præripiat, saltem dubiam reddat, temperare nobis non possumus, quin meritis laudibus industriam Cel. Autoris condecoremus. Nam Bibliopola
 Lipsiæ.

Lipsiensis, *Caspar Fritschius*, Vir in tantum laudandus, in quantum indefessus labor, & studium literas promovendi suis sumptibus, intelligi potest, in eo totus fuit, ut chartarum munditie elucubratisimum Cel. Autoris Opus splendidius efficeret. Illud quidem ab ipso Autore impetrare non potuit, ut curas suas posteriores subiunde adderet, easque locis suis inferendas curaret, fortassis quia insudabat tum temporis *Elementis Juris Germanici* conscribendis, interim, ne quid in se desiderari pateretur, dedit operam, ut copia ipsi eorum, quæ quis ex Illustris Autoris ore accepta libello adscripsisset, fieret. Cum igitur rescivisset, possidere aliquem Musæ *Heineccianæ* cultorem exemplum peculiaribus annotationibus exornatum, preces, ut secum id communicaretur, admovit, quo impetrato, non moras nexuit, sed statim prelo illud subjiciendum esse censuit. Dignum itaque Opus, quod dilucidius a nobis perpendatur, digna *Heineccii* lacundia, quæ, cum in publico velut theatro se conspiciendam præbuerit, publico etiam præmio, publicaque nostri applausus testificatione, cohonestetur. Accessit jam ad præstantissimum illum Librum nova Præfatio, ab Anonymo exarata, ubi non proleteria passim annotavit Autor illius, ipsis paragraphis adscribenda, imprimis de editionibus antiquorum scriptorum prorsus eleganter disputans. Nam, splendidas editiones non statim emendatas esse, recte judicat, & ineptos esse Criticos, qui nescio qua superstitione lectiones in MSstis codicibus obvientes miro corradunt studio, corrasisque omnes fere plagulas inquinare solent. Ut vero vividam Libri hujus imaginem Lectori exhibeamus, operæ pretium erit flores ex amœnissimo illo horto decerpere, præceptaque stili, a tanto sermonis Latini artifice profecta, comminus intueri. In limine statim Latinarum elegantiarum studiosos a duobus avocatur vitiis, primo ne tam agresti tamque impolito animo sint, ut omnia barbara & dicendi ratione horrida elucubrare velint scripta, nec per omnem vitam id unice agant, ut calami stris intorqueant orationem, & se solos sapere, ceteros volitare velut umbras, existiment. Posteaquam eos refutarat, qui, sola ingenii ubertate, assiduaque exercitatione, sine præceptorum ope, ad eloquentiæ Romanæ culmen perveniri posse, credunt, delabitur ad divisionem variorum stili fundamenta-

damentorum, quæ ita disponit, ut tractationem universam in tres partes abire jubeat. Una agit de generalioribus tersæ latinitatis fundamentis; altera de variis Scriptoribus in soluta oratione usitatis, & tertia de variis cultioris stili facultatem assequendi subsidiis. Prima igitur fontes aperit, ex quibus, velut larga penu, egregia emanant præcepta, masculum profecto Oratorem efficientia, si doctrina, assiduitasque naturæ, accesserit. Postulat enim casta dictio justam verborum compositionem, cujus perfectrix *Grammatica* est. Exigit ea porro sententias necessarias, sine quibus variam potius loquentiam, quam eloquentiam, arguimus, hæcque vel suppeditat *Philosophia*, vel apte disponit atque exornat *Rhetorica*. Inde trium generum enascuntur elegantioris stili fundamenta, *Grammatica*, *Philosophica*, *Rhetorica*, in quibus omnibus *Parti prima* hujus Opusculi vertatur. Nos singula Capita perlustremus, & quæ notata maxime digna videbuntur, Lectori propinemus. Quamvis hæc tractatio de fundamentis stili Grammaticis tantum ex Grammaticorum scholis addiscenda esset, tamen, cum multa perperam ab iisdem dicta fuerint, pauca, quæ præ ceteris necessaria sunt, observavit Ill. Autor. Nam, inquit, *non negligenda sunt minora, sine quibus majora constare non possunt.* Ad illa fundamenta refert cognitionem *Orthographiæ genuinæ*, *Etymologiæ*, & *Syntaxin* cumprimis ornatam. *Orthographiæ* igitur præcepta traditurus post *Aldum Manutium*, *Dausquejum*, *Cellarium*, *Schurtzsteifhium*, cavere nos ante omnia jubet ab illa quorundam affectatione, qui nescio quod scribendi genus non publici saporis introducunt; deinde carpit nimiam eorum negligentiam, qui strenue ignorant illas lautitias, & nullam plane vel linguæ ipsius, vel antiquorum monumentorum, in scribendo habendam esse rationem existimant. Distinguit tamen cum curâ monumenta vetera, & majus pretium numis, quam inscriptionibus, statuit. Nam in marmoribus, ait, sæpe aberrant indocti lapidæ, atque opifices semigræculi. Quis enim scriberet *scena* pro *scenâ*, *temptaro* pro *tentare*, *Epistula* pro *Epistola*? Observandæ vero sunt quædam regulæ orthographiæ tum de literis, earumque mutatione, tum de abbreviatione & divisione vocum, tum de ipsis vocabulis quibusdam,

dam, quæ falso scribuntur, & de quibus omnibus egregie plane Cel. Autor cum *Cellario* disserit in §. VI - XI. Ad Etymologiam perreclusus, monet, ne vel aliena vel peregrina vocabulis tribuatur significatio, deinde suadet, ne vocabula, quæ ab omni analogia abhorrent, admittantur. Nam recte, ait, a *Julio Casure* dictum est: *tanquam scopulum, sic fugias inauditum atque insulans verbum.* Dubium hic putat esse Cel. Autor, an in censum illum referenda vox sit *in presentiarum*. Nam, ut, analogiæ non adversari hanc formam, ostendat *Jac. Perizonius*, existimat, exponendam esse vocem per ellipsin vocis *tempore*. Sed non injuria fatetur Ill. Autor, se nondum perspicere, quid sit *tempus presentiarum*. Pag. 26 ostendit, in particulis omnem fere sitam esse linguæ Latinæ elegantiam, ideoque, magno exemplorum numero ex scriptoribus bonæ notæ excitato, satis luculenter genuinum earundem usum lectoribus monstrat. Sed, quia in nulla re facilius labuntur tirones, quam in Syntaxi, animæ diversiones primo more suo Ill. Autor addit de vitiosa Syntaxi, & ad ornatum deinde progressus, haud vulgaris animis juvenum, inculcat. Hanc autem versari dicit partim circa *transpositionem*, partim *additionem*, partim *abjectionem* vocum, ubi demum variationem casuum Grammaticam prorsus elegantem instituens, paucis, iisque perspicuis, regulis exempla auro contrariora subjicit. *Capite II* agit de fundamentis illi Rhetoricis, & cum Rhetorica præcipiat quædam de *inventione*, *dispositione*, *elocutione*, & *actione*, ipsi cum sola elocutione negotium est, de qua operam dedit, ut multa, quæ in plerisque Rhetoricis scriptis frustra quæsieris, in medium adduceret. Quicquid vero de elocutione tradit Rhetorica, illud omne ad quatuor potissimum capita referendum videtur. Nam, uti *Cicero* ait de Oratore III, 10, quis esset dicendi modus melior, quam ut *latine*, ut *concinne*, ut *ornate*, & ad id, quodcunque agatur, *apte congruenterque*, dicamus? Sermonis itaque castitatem ut inculcent animis juvenum eruditi, in id enisi sunt omnes, ut integris libris voces parum Latinas ac suspectas colligerent, velut *Vossius*, *Vorsius*, *Cellarius*, *Duckerus*, *Morhofius*, *Jensius*, *Gipbanus*, sed, cum tædiosa ea methodus Illustri Autori videatur, satius esse ducit, regulas quasdam de vocabulis suspectis suppeditare. *Primo* ab-

Pag. 22.

28.

49.

53.

55.

stinere nos jubet a vocibus hybridis, nec adhibendas esse putat voces, quæ analogiæ Grammaticæ repugnant, ut *aquanimiter*. Non enim credibile est, ex *animus* fecisse Latinos *animiter*. Porro, non utendum esse, præcipit, vocabulis barbaræ originis, Græcis, & Græcismis, nominibus colorum in *edo*, nec non adjectivis in *alis* & *abilis* desinentibus; vocabulis ecclesiasticis, juridicis, philosophicis, poeticis, archaïsmis, quos ipse *Cicero* velut obsoletos & inquinatos damnat. *Pag. 70* ad alteram orationis partem descendit, & *concinnitatem* delineaturus, primo definitionem ex *Cicerone de Orat. III* & *Aristotele Rhetor. Lib. III Cap. 9 §. 4* excitat, deinde dispescit periodos in *simplices* & *compositas*, has denique in bimembres, trimembres, quadrimembres, *πευματα*, & sic porro; ubi quidem non recedit a vulgari Rhetoricorum præceptione, interim tamen in elaborando ipso argumento singularia quædamprehendimus. Nam ubi vis exempla disertissime concepta subjungit, & confectionaria inde deducit haud spernenda. Absolutissimam vero & magnificentissimam esse putat *III*. Autor quadrimembrem periodum, qua non tantum aures delimitre valeamus, utpote penes quas superbissimum esse solet iudicium, sed etiam integrum adornare iudicium possumus. Id quod probavit exemplo *Mureti*, qui in *P. I Orat. 22* copiosissime pronuntiavit. Nec a fortuna sibi datam occasionem dimittit *Cel. Autor* aliqua differendi de numero oratorio, de quo alii abjectius iudicare assolent, sed multum nitentis decedere orationi monstrat, si ejurare omnem vellemus numerum. Dixerat aliquando *Gracchus*: *Absesse non potest, quin ejusdem hominis sit probos improbare, qui improbas probet*. Hanc sententiam *Cicero* commutavit masculinè ita: *Absesse non potest, quin ejusdem hominis sit, qui improbos probet, probos improbare*. Hactenus de concinnitate; jam, quid ornatum reddat orationem, curat *Cel. Autor pag. 90* ostendit. Et hinc quidem primas partes translationi aptæ & moderatæ defert, deinceps huc refert reliquos tropos & figuras, sed selectiores. Plures enim sunt, inquit, quæ vix quidquam venustatis habent. Gratias quoque omnes spirare credit formulas antiquas & adagia, quæ in omnibus linguis idem præstare videntur, quod in cibis condimentum. Mirifice insuper sibi nonnulli placent versibus & hemi-

hermiliticis Poetarum, sed illi versus prosæ adijcti Ill. *Heineccii* judicio vix laudem merentur, nisi vel testimonij causa inferantur, vel dictio ejusmodi poetica solutiore stilo exprimatur. Reliquum est, ut, quomodo *apte* dicendum sit, præmonstratorem *Heineccium* sequamur. Nam, cum absqum sit, omni personæ easdem vestes aptare, nostra quoque interest, ut varios dicendi characteres & formas in numero habeamus. Primo, quod ad brevitatem vel ubertatem sermonis attinet, dividit Cel. Autor stilum in *Laconicum, Atticum, Rhodium, & Asiaticum*, deinde, quod spectat ad stili *quantitatem*, aliud est, docente *Heineccio*, *magnificum*, aliud *mediocre*, aliud *tenuis*, dicendi genus, de quorum characterum usu solam commendat *Demetrii Phaleri* περί τῆς ἐρμηνείας n. 120 regulam: τὸ δὲ πρέπον ἐν παντὶ προέγμῳτι Φυλακτέον. Τύτῃσι, προςΦέρως ἐρμηνεύτεον τὰ μὲν μικρὰ μικρῶς, τὰ δὲ μεγάλα μεγάλως. Omnes vero has stili differentias ad formam potius illius, quam ad materiam, pertinere contendit. Si igitur hanc consideres, sex suppedabit Ill. Autor dicendi formas vel ideas, *perspicuam, grandem, pulchram, moratam, concitatam, & eam*, quam dicendi vim appellare solent. Sequitur hic maximam partem *Hermogenem*, ita quidem, ut, quæ subtiliter disputavit, resecet, & quæ ad formas stili illustrandas faciunt, afferat. Ceterum, cum non eadem omnes deceat oratio, alius stili esse dicitur *τεχνικός*, vel *ἐπισημαντός*, vulgo philosophicus, alius *ἱστορικός*, historicus, alius *διαλογικός*, vulgo dialogisticus, alius *ῥητορικός*, oratorius, alius *πολιτικός*, civilis, alius *ἐπιστολικός*, epistolicus, alius denique *ποιητικός*, poeticus, de singulis strictim succinctaque egregia profert. Plerisque dicendi characteribus communem esse ait τὴν ἰδεομύτητα, i. e. genus quoddam orationis *acutum* atque *argutum*, cujus stili ne juvenibus occulta sit ratio, dicit, omne acumen vel in verbis, vel in propositionibus, vel in ipsis enthymematibus, esse positum. Sed verba illa omnia, quantumvis ornata, in vanam abibunt loquentiam, nisi sententiæ subsint, tanto verborum apparatu dignæ, quas ordinat Philosophia. Hinc de fundamentis stili philosophicis *Capite III* fuse agit Ill. Autor, quorum duo ait dari genera, alia *singularibus periodis*, alia *integrâ argumentis*, suppeditare materiam. Nam, si paulo accuratius

Pag. 115.

126.

127.

140.

165.

171.

rarius species periodorum naturam, ad amplificandam orationem facere quamplurimum *definitionem, divisionem, causas rerum, ipsas rationes, effectus, & adjuncta rerum*, quibus sæpe egregie exornatur periodus, statim videbis. Nec minus, uti verissime docet Ill. Autor, *contraria & conditiones, sententiaque* ex intimis Philosophiæ adytis depromendæ sunt, nisi ineptire, nubesque & inania captare velis. *Integris autem argumentis* inserviunt mirifice *loci communes, Syllogismi, & Enthymemata*. Dicit non potest, quantum ejusmodi loci communes, hoc est, politica aut moralia themata, ornent orationem, ideoque operæ pretium esse duxit Ill. Autor, sollicitius de iis exponere *pag. 178*. Languida vero & nervis destituta esset oratio, nisi Syllogismis constaret, hoc est, iusta ratiocinatione, cujus singulæ partes ita deducuntur, ut Syllogismi forma, in tanta verborum copia latitans, non nisi a viris doctis possit animadverti. Quæ ratione igitur elaborandus sit Syllogismus oratorius, quo ordine tum propositiones, tum membra ipsa, disponenda sint, eruditissime monstrat *pag. 184 seq.* Et hæc de *prima Parte* sufficiant. Jam, cum ad reliquas nobis sit descendendum partes, vela contrahemus, & paucis ea expediemus, quæ ab Ill. Autore in iis præclare dicta fuerunt. Ostendit enim, quomodo secundum regulas superius adductas elaborandæ sint *Epistolæ, Orationes scholasticæ, Panegyrici, Dialogi, & Inscriptiones*. Per Epistolas non intelligit eas, quæ eruditionis ostentandæ, sed testandi amoris, aut animorum conciliandorum, causa scribi solent. Hinc propinandas esse juvenibus arbitratur Epistolas *Ciceronis, Plinii, Manutii, Martii, Brasii, Erythrei, Schurtzschii*, quæ, cum festivæ, & facetæ, & concinnis sententiis, tanquam geminis, distinctæ sint, merito assidua lectione in succum & sanguinem vertendæ, nec nunquam e manibus deponendæ essent. Dividit deinde Epistolas in familiares & elaboratores, de quibus sigillatim pauca monebimus. In Epistolis familiaribus primo propositiones, de quibus scribere cupimus, iusto ordine poni ante oculos jubet, deinde suadet, ut dispiciamus, habeantne inter se aliquid commune, an plane dissimilis sint naturæ, id quod dabit elegantem connexionem. Ad elaboratores quod attinet Epistolas, in iis unam sibi persuadet regnare propositionem, ad quam, tanquam ad centrum,

trum, omnes reliquæ partes referuntur. Tandem de titulis Epistolarum monet, eum esse tenendum modum, ut ne vel antiquitatis affectatione, vel stili barbarie ac novitate, reprehensionem jure mereamur. Alterum scriptionis genus, quo nonnunquam etiam nostro ævo utimur, sunt *Orationes*, quas præterire noluit Ill. Autor, quamvis multi jam Rhetores de iis ex instituto egerint. Quapropter enarrat primo triplex Oratorum genus, apud veteres usitatum, *demonstrativum*, quo in ἐκκλησιαστικῆς Græciæ, *deliberativum*, quo in Conciliis & Comitibus, & *judiciale*, quo in foro & judiciis utebantur, deinde asserit, triplicis illius causarum generis, quo universa veterum Rhetorica nititur, hodie nullum superesse usum. Nam, etsi aliquæ dentur Oratoris Latinæ reliquæ, declamationes tamen umbraticas solummodo esse arbitratur, quas ad genus διδασκαλικόν referre solent viri docti. Declamationem itaque scripturo id præcipue agendum est, ut de themate sollicitus sit, ut argumenta excuscit, riteque disponat, ut exordia magis specialia, quam generaliora, seligat, ut in conclusione argumenta repetat, affectus moveat, neque tamen in illud proruat vitium, quod παρὲν ὕψους vocaverat supra Ill. Autor *P. I Cap. II n. 54*. De Panegyricis *Capite III* exponit, & tradita descriptione illorum, quaestionem ventilandam proponit, an viri sapientis sit, scribere Panegyricos. Ut vero tanto magis pateat, quomodo scribenda sit Panegyris, duo constituit genera, unum *Syntheticum*, alterum *Analyticum*, aitque, in Panegyricis conscribendis e veteribus ingenium exercuisse *Plinium*, & duodecim illorum Panegyricorum Auctores, quos junctim *Christ. Cellarius* edidit, & ad quos harum laetitiarum & venerum cultores ablegat. Quemadmodum autem declamationibus disciplinæ argumenta sufficiunt, ita, Panegyrico historiam apparatus suppeditare, Ill. Autor contendit, & colophonem huic tractationi imponit disquisitione satis erudita de stilo Panegyricorum, quod is debeat esse *sublimis, gravis, acutus*, nonnunquam etiam, si ita ferat materis ratio, *concitatus*. Excipiunt hoc *Caput* præceptiones de *Dialogis*, quos, etsi vilescere nostra ætate videamus, non spernendos tamen esse, Ill. Autor censet. Quapropter, descripta *Dialogi* natura, pergit ad divisionem illius, ubi ait absolvi collo-

Pag. 202.

206.

210.

236.

247.

quia *παρρησιανή ἀγάπη* & *ἐπιλέγω*, & tandem eximia in medium de stilo Dialogorum affert, juvenes summa ope adhortans, ut personarum, quas loquentes introducunt, habeant rationem, nec pueris cothurnos vel Herculi soccos aptent. Ultimum hujus *Partis Caput* naturam *Inscriptionum* expendit, & cum ultimis potissimum temporibus, id est, patrum nostrorum memoria, novam veluti faciem induerint, has recte in *antiquas* & *novas* dividit. Has ut paulo accuratius secundum simplicitatem atque venustatem veterum exprimere discamus, quædam

Pag. 251. tum circa materiam, dispositionemque, tum circa elocutionem, ac orthographiam, monet, & multa pro ea, qua splendet Ill. Autor, eruditione de stilo lapidari disputat. Nunc ordo postulat, ut etiam *Partis III* delicias degustemus, quæ non possunt non eo suaviores nobis esse, quo impensius optare solemus subsidia ad rem tanti momenti tantæque jucunditatis adipiscendam. Quilibet politioris literaturæ & liberalis disciplinæ cultor annititur eo, ut suam dictionem ad veterum elegantiam effingat, sed plerumque viam ignorat, qua ad genuinæ eloquentiæ fastigium grassamur. Eam in rem omnis præceptorum thesaurus referatur, & unde hauriri possit Latinæ linguæ castitas, pluribus edocetur. Sed, cum multum referat, quo ordine, quæve ratione, Autores classicos evolvamur, de ea quoque re haud spernenda præcipit Ill. Autor, atque, præmonstrante *Tanaquillo Fabro* in *Capite I* de Autorum lectione, antiquos

269 seq. *Latii* scriptores ita disponit, ut quatuor cursibus ille ambitus facillime absolvi possit. Nec multum etiam afferret utilitatis Autorum lectio, nisi accederet imitatio. Quare, ut totam imitandi artem recte teneamus, de duobus potissimum capitibus

314. cogitandum esse censet, de *virili* & *mascula* imitatione. Illam non adeo difficilem esse ait, propterea quod phrasæ modo ab Autore mutuatas accipiat, modo additis quibusdam detractisque vocibus aut circumstantiis refingat, sed *mascula* hæc videtur imitandi ratio, qua Autoris *inventionem*, *dispositionem*, *elocutionem*, & *characterem*, assequi contendimus. Tandem ad metam pervenitur, nec quidquam videtur reliquum esse, quam ut videamus, quid Cel. Autor docuerit de variis stili exercitiis.

333. Tironibus videlicet auspiciantibus commendat *Versionem*, quip-
pe

pe omnium facillimam exercitationem, eosque *variationi* etiam casuum, verborum, phrasium, figurarumque, paululum assuetos avocet ad *carminis solutionem, coarctationem, amplificationem, characteris mutationem, descriptionem, ethopœiam*, hoc est, imitationem sermonis, moribus alicujus & negotio accommodatam. Ne vero quis existimet, Illustrum Henneccium præcepisse ea, quæ imitatione exprimi nequeant, syllogem exemplorum attexuit, præcepta superiora illustrantium, ex qua patet, quam mirus in ea re artifex sit Noster, quam vivide, quantoque orationis flumine, sensa animi sua depingat. Gratulamur igitur nobis de tanto cultioris Latinitatis vindice, & ut Ill. Autor in posterum literis elegantioribus quam diutissime invigilare possit, ex animo precamur.

NOVA LITERARIA.

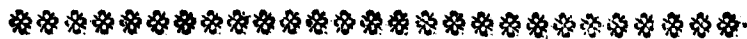
Tandem Mediolano lætissimum de publicato *Scriptorum Italiae Tomo vigesimo quinto*, ab aliquot inde annis avidissime expectato, nuntium accepimus. Eam in rem communicabimus cum Lectore nostro integrum Programmata *Philippi Argelati*, Societati Palatinæ a Secretis, Viri Clarissimi, nuper demum editum, & ad nos missum, unde, quid boni secum ferat hoc Volumine, aliqua ex parte possit cognosci:

Tandem expectatus diu publicam in lucem prodit XXIII ordine, sed XXV numero, Italicarum Rerum Tomus, non ab otio nostro, sed a fortuna malignitate, longam nimis, nobisque gravissimam, hætenus moram passus. Etsi enim editionis impedita causam facile tribuas excitatis apud nos bellorum motibus, quæ integro ferme triennio nos, nostraque omnia, miserandum in modum exagitarunt; nibilo tamen minus belli strepitus, otio literario suapte natura infestissimi, quod constantes animo fuerimus, studia nostra evertere minime potuerunt, & vix unquam, si Dts placet, a proposito nostro alienaturos esse confidimus. Quicquid enim temporis ac virium supererit, id totum in absolvendam Muratorianæ Collectionis editionem, & liberandam, ut decet, fidem nostram, ultro conferemus, de patria, atque universa Italia, bene merituri. Ea est humanarum rerum natura, ut una
alte-

alteram excipiat, & nodus nodum priori arctissime strictus a-
 liquando subsequatur, atque inde, quae simplex initio causa, in
 plures mox diducta, conatus omnes nostros ad vim ipsius de-
 clinandam elisit; neque intererit hic ea recensere, quae inge-
 nio suo conjectari quisque facile possit. Quamobrem ad editio-
 nem nostram redeo, ac tedium diuturna hujus expectationis
 multis in posterum modis levaturos nos esse spondeo, quod bre-
 vi scilicet alterum Tomum, cujus potissima pars prelum sub-
 sit, & quod in utroque pretiosissimos codices invenies, qui nunc
 primum evulgantur, & celebratissimi nominis Autores habent,
 ut in Elencho, quem pro more ad calcem hujus Epistole remit-
 timus, tute ipse, Lector humanissime, cognoscere poteris, gra-
 tiam pro eruditione atque benignitate tua Clarissimo Mucato-
 rio nobisque fortassis habiturus. Scripta, quae hoc ipso Volu-
 mine in lucem proferuntur, haec sunt: 1) Antonii Hyvani, Sara-
 zanensis, Commentariolus de Bello Volaterrano, A. 1472 a
 Florentinis gesto, nunc primum prodit e Codicibus MStis
 Comitum Guidonum & Bibliotheca Stroziana. 2) Leodri-
 sii Cribelli Libri duo de expeditione Pii Papae Secundi in Tur-
 cas, nunc primum luce donati e MSto Codice Philippi
 Argelati, S. C. C. M. a Secretis. 3) Jacobi Volaterrani Diarium
 Romanum ab Anno 1484, nunc primum editum ex MSto
 Codice Bibliotheca Estensis. 4) Augustini, Patricii Senensis, De-
 scriptio adventus Friderici III Imperatoris ad Paulum Papam
 II, e Museo Italico Joannis Mabillonii. 5) Annales de Raimo, sive
 brevis Historia rerum in Regno Neapolitano gestarum ab An-
 no 1197 ad 1486, Autoribus Ludovico Seniore & Juniore de
 Raimo, nunc primum prodeunt e MSto Codice Ignatii Mariae
 Comi, Nobilis Viri Neapolitani. 6) Antonii Galli, Genuen-
 sis, Opuscula historica de rebus gestis populi Genuensis, & de
 navigatione Columbi, nunc primum in lucem efferuntur e MSto
 Codice Genuensi. 7) Historia Montisferrati ab origine
 Marchionum illius tractus usque ad A. 1490, Autore Ben-
 venuto de Sancto Georgio, Comite Blandrata, in omnium
 commodum nunc recusa. 8) Ephemerides Senenses ab A. 1450
 usque ad 1496, Italico sermone scriptae ab Allegretto de Alle-
 gretis, nunc primum luce donantur e Manuscripto Codice Viri
 Cla-

Clarissimi, Huberti Beuvoglienti, Patricii Senensis. 9) *Annales Bononienses* F. Hieronymi de Bursellis, Bononiensis, Ordinis *Predicatorum*, ab A. 1418 usque ad 1497, nunc primum prodeunt ex MSto Codice Bononiensi. 10) Andreae Naugerii, Patricii Veneti, *Historia Veneta*, Italico sermone scripta, ab origine urbis usque ad A. 1498, nunc primum tenebris erepta e MSto Codice Bibliotheca Estensis. Tomum hunc illustrissimo Collegio *Jurorum, Equitum, Judicum, atque Comitum* hujusce *Mediolanensis* urbis dedicavimus, unde plures in *Palatinam Societatem* nostram *literatissimi Viri* derivarunt, ea potissimum ratione ad officium inclinati, quod bona apud nos *litera, atque ipsa rerum magistra Jurisprudentia*, in ipso Collegio *Clarissimorum Virorum* enutritae, autoritate ipsius intercedente, incrementum ubique nanciscantur. Si vero pretiosus alter in *praesenti Collectione* datus est Tomus, hic sane pretiosissimus, quod *historica monumenta variarum Italiae nostrae civitatum* contineat, imo & rerum in *Oriente* ab *Italis gestarum diligentissimos Commentarios*, a *Leodivio* nempe *Cribello, Mediolanensis* civis, peregre scriptos, in *his libris*, quibus de *expeditione Pii Papae II in Turcas* titulum praeponit. Tam *celebris* *Scriptoris* labor prope *deperditus* huc ad huc, qua dignus est, *caruisset*, nisi in *perquirendis veterum Historicorum libris* mihi *Codicem* hunc, in *pergamena scriptum*, optima sane *notae*, fors *amica* obtulisset, quem eo *libentius* nactus sum, ut & *Palatinae Societati* meae *pergratum donum* offerrem, & *eruditorum communi commodo* *evulgandum* curarem. Ab eodem *Orientalium rerum* argumento non *discedit* & *Andreas Naugerius, Venetus*, in *patria sua Historia*, quam *vernacule* scripsit, cum *id ratio temporum & Venetorum egregia facta frequentissime* *poscant*. *Singulos referre Autores* non *vacat*, omnes *haecenus ineditos*, praeter *unum Benvenutum de S. Georgio*, quem *iterum recudimus*, quod *ejus libri tanta sit raritas*, ut *MSti etiam Codicis loco* *tabeatur*, ob *eamque causam carissimus* erit *futurus*; neque *patiebatur* *Cl. Muratorii institutum*, ut *celebratissimus* *Scriptor Rerum Montisferrati* *extra eorum Italorum* *Scriptorum* *esset inquirendus*. *Operam igitur tuam iterum ad ve-*

terez Italorum res cognoscendas revoca, & nobiscum presentium malorum molestiam, pejorum olim temporum facta comparatione, fortiter sustine, ac vale.

INDEX AUTORUM, quorum Libri aut Inventa in hoc Volumine recensentur.

I. Libri Theologici, & ad Historiam Ecclesiasticam spectantes.

A nonymi Scripta Seizuvosa ante aratem Messia Jesu, versione liberiori Germanica proposita. Pars I.	202
Historia Paparum inde a S. Petro usque ad Benedictum XIII. Tomus III & IV.	395
Baratieri (Jo. Phil.) Itinera Rabbi Benjamini per Europam, Asiam, Africam, &c. Latine versa.	30
De Beaulobre Historia critica Manichæi & Manichæismi.	389
Benjamin, Rabbi, Itinera per Europam, Asiam, Africam, inde ab Hispaniis usque ad Chinam, Latine versa a Jo. Phil. Baratiero.	30
Berlendi (Franc.) de Oblationibus ad altare Diff.	309
Biblia sacra Vet. & Nov. Testamenti Germanica, jussu Principis Ernesti Pii illustrata.	529
Blackwalli (Ant.) Autores sacri classici defensi & illustrati, Latine versi a M. Christoph. Wolljo.	353
Bullarium Romanum, seu novissima & accuratissima Collectio Apostolicarum Constitutionum. Tomus VII—X P. I.	481
Calmet (Augustini) Historia universalis sacra & profana. Tomus I.	199
Cretenfis (Andree) in Natalem diem sanctissima Domina nostra Oratio, Italice versa ab Angelo Maria Riccio.	233
Fran-	

INDEX AUTORUM.

Franchii (Aug. Hermann) <i>Introductio in Psalterium generalis & specialis; edidit Gotthilf Aug. Franchius.</i>	533
Gretseri (Jacobi) <i>Opera omnia. Tomus III & IV.</i>	71
	<i>Tomus V & VI.</i> 165
Hackmanni (Ditbmeri) <i>Præcidanea sacra.</i>	427
Haritzheim (Caspari) <i>Explicatio gentilium fabularum & superstitionum, quarum in Scripturis fit mentio.</i>	492
Jablonskii (Pauli Ernesti) <i>de Terra Gosen Dissertationes.</i>	339
Milfordii (Raymundi) <i>in duas celeberrimas Epistolas B. Firmiliani & Cypriani, adversus Decretum S. Stephani Papa I, de non iterando Hereticorum Baptismo, Dissertationes critica.</i>	26
Neal (Dan.) <i>Historia Puritanorum, sive Protestantium Non-conformantium, inde a Reformatione usque ad mortem Regina Elisabethæ. Tomus I.</i>	27
	<i>Tomus II.</i> 105
Pirri (Rocchi) <i>Sicilia Sacra, Disquisitionibus & Notitiis illustrata; ex edit. Antonini Mongitore. Tomus I & II.</i>	433
Saxii (Josephi Anton.) <i>Diff. historica ad vindicandam veritatem contra allegata ad concordiam in causa præcedentia, in qua antiqua Ambrosiana ecclesie disciplina, & Metropolitanæ Mediolanensis dignitas, illustrantur.</i>	449
Wolfii (Jo. Christoph.) <i>Cura critica & philologica in Epistolas SS. Jacobi, Petri, Jude, Joannis, hujusque Apocalypsin.</i>	208
Wollii (Christoph.) <i>Hermeneutica Novi Fœderis dogmatica.</i>	353

II. Libri Juridici.

A nonymi <i>de Vera domini directi in Emphyteuticis prædiis asseratione Exercit. tio Mathematico. Juridica.</i>	174
Bullarium Romanum, seu novissima & accuratissima Collectio Apostolicarum Constitutionum. Tomus VII-X P. I.	481
Codex Theodosianus, cum Commentariis Jac. Gothofredi, de- nuo editus a Jo. Dan. Rittero. Tomus I.	193
Conradi (Franc. Caroli) <i>Parerga, quibus Historia & Antiquitates Juris illustrantur.</i>	510

INDEX AUTORUM.

Dandini (<i>Herculis Franc.</i>) <i>de Forensi scribendi ratione culta atque perspicua Dialogus primus.</i>	173
Gothofredi (<i>Jac.</i>) <i>Commentarii in Codicem Theodosianum, de novo editi a Jo. Dan. Rittero. Tomus I.</i>	193
Ab Hagen (<i>Jo. Hugonis</i>) <i>Decisionum Imperatoriarum Syntagma, continens quinquaginta Imperatoris Justiniani Decisiones.</i>	167
Heineccii (<i>Jo. Gottlieb</i>) <i>Elementa Juris Germanici. Tomus I.</i>	210
Hoffmanni (<i>Jo. Guil.</i>) <i>Meletematum Academicorum ad Pandectas Semestria duo.</i>	315
Lunigii (<i>Jo. Christiani</i>) <i>Codex Germaniae diplomaticus. Pars II.</i>	120
De Meiern (<i>Jo. Gotbofr.</i>) <i>Acta Pacis Westphalica publica.</i>	Tomus IV. 66 Tomus V. 250 Tomus VI. 488
Modestini & Pomponii <i>in Colloquiis familiaribus de statu Cameralis Judicii ad Ordin. Camer. Partis prima Titulos potiores Meditationes acroamaticae.</i>	404
Noodt (<i>Gerhardi</i>) <i>Opera omnia, recognita, aucta, emendata. Tomi II.</i>	247
Oppenritteri (<i>Jo. Jac.</i>) <i>Decisionum Imperatoriarum Syntagma, continens quinquaginta Imperatoris Justiniani Decisiones.</i>	157
Ottonis (<i>Everbaridi</i>) <i>Thesaurus Juris Romani, continens rariora meliorum Interpretum Opuscula. Tomus V.</i>	241
Perontini (<i>Jani</i>) <i>de Consiliis ac Dicasteriis, quae in urbe Vindobona habentur, Liber singularis.</i>	37
Rivini (<i>Jo. Florentis</i>) <i>Programmata, ex vario Jure collecta.</i>	73
Serenenberg (<i>Henr. Christiani</i>) <i>Selecta Juris & Historiarum. Tomus III.</i>	76
Uhlii (<i>Jo. Gottlieb</i>) <i>Collectio Opusculorum, ad Historiam Juris & maxime ad Pomponii Enchiridion illustrandum pertinentia.</i>	368
	Voor-

INDEX AUTORUM.

Voorda (<i>Jacobi</i>) <i>Interpretationes & Emendationes Juris Romani.</i>	446
<i>pro Decretalibus Pontificum Romanorum Epistolis Oratio.</i>	ibid.

III. Libri Medici & Physici.

Albini (<i>Bernh. Siegfr.</i>) <i>Historia musculorum hominis.</i>	373
Astruc (<i>Jo.</i>) <i>de Morbis venereis Libri sex.</i>	317
Behrens (<i>Rudolphi Aug.</i>) <i>de Affectionibus a comestis mytilis Diff. Epistolica.</i>	271
Bennet (<i>Thomæ</i>) <i>Tentamen de Podagra.</i>	495
Chapman (<i>Edmundi</i>) <i>Tentamen de Arte obstetricia emendanda.</i>	407
Clarîi <i>Motus fluidorum naturalis & artificialis, imprimis aeris & aquæ.</i>	85
Columæ <i>Historia naturalis totius universi. Tomus I & II.</i>	498
Gray (<i>Jo.</i>) & Reidii <i>Acta Philosophica ab A. 1720 ad A. 1732 in epitomen redacta. Voluminis VI Partes II—IV.</i>	321
Hoffmanni (<i>Frid.</i>) <i>Medicina rationalis Systematica Tomi quarti Pars tertia.</i>	453
<i>Opuscula Medico-Practica.</i>	543
Langrish (<i>Brownæ</i>) <i>Nova Expositio motus musculorum.</i>	213
Linnæi (<i>Caroli</i>) <i>Bibliotheca Botanica.</i>	181
De Molieres (<i>Josephi Privat.</i>) <i>Lectiones Physicae. Tomus I.</i>	122
Oribasii <i>Anatomica, ex Libris Galeni, cum Notis Guil. Dundaſi.</i>	450
Del Papa (<i>Josephi</i>) <i>Tractatus varii, variis occasionibus scripti.</i>	501
Pinelli (<i>Micb.</i>) <i>Novum Systema de origine seu principio Podagrae.</i>	492
Pohlîi (<i>J. C.</i>) <i>de Tumore capitis fungoso, cum cranii carie, & cerebri colliquatione. Observatio.</i>	220
De Reumur <i>Commentarii, ad historiam Insectorum illustrandam compositi. Tomus I.</i>	260

INDEX AUTORUM.

Reidii & Jo. Gray <i>Acta Philosophica ab A. 1720 ad A. 1732 in epitomen redacta. Voluminis VI Partes II-IV.</i>	321
Stockii (Jo. Christiani) <i>Exercitationes physicae.</i>	85
Waltheri (Augustini Frid.) <i>Paris intercostalis & vagi corporis humani nervorum, ab utroque ejus latere obviatorum, Anatomes Pars secunda.</i>	410
Werlhoffii (Pauli Gottlieb) <i>de Variolis & Anthracibus Disquisitio.</i>	271
Zannichelli (Jo. Hieron.) <i>Historia plantarum, in litteribus Venetis nascentium, aucta a Jo. Jac. Zannichelli.</i>	80

IV. Libri Mathematici.

Adelbulneri <i>Commercium literarium, ad Astronomia incrementum institutum.</i>	187
Alexandri (Dominici Jac.) <i>de Horologiis Tractatus generalis.</i>	224
Amati (Pauli) <i>Nova praxis Optices. Pars I.</i>	377
Anonymi <i>de Vera Domini directi in Emphyteuticis pradiis aestimatione Exercitatio Mathematico - Juridica.</i>	174
<i>Observationes in Theonis Fastos Gracos priores, & in ejusdem Fragmentum in expeditos Canones.</i>	185
Beyeri (Jo. Matthei) <i>Theatrum machinarum molarium.</i>	83
A Brixia (Fortunati) <i>Geometria Elementa, ad Philosophiam comparandam accommodata.</i>	470
Conce (Sebastiani) <i>Excelsa pretia pulchrarum artium, & mutua earum conjunctio cum scientiis mathematicis, demonstrata ab Academia del Disegno.</i>	378
Grammatici (Nicassii) <i>de Æra seu Epocha conditi, & per natales ac mortem filii Dei reparati, terrarum orbis Diff.</i>	229
Gray (Jo.) & Reidii <i>Acta philosophica ab A. 1720 ad A. 1732, in epitomen redacta. Voluminis VI Pars II-IV.</i>	321
Horrebowii (Petri) <i>Basis Astronomiae, in qua describuntur Observatoria atque instrumenta Astronomica Remeriana Danica.</i>	127

Hunu-

INDEX. AUTORUM.

- Humberti *Epistola dua, de rebus nonnullis ad artem munien-*
di & Geometriam practicam spectantibus. 84
 De Martino (Nic.) *Elementa Sectionum conicarum. Tomi II.* 44
 Del Papa (Josephi) *Tractatus varii, variis occasionebus scri-*
pti. 50r
 Reian & Jo. Gray *Acta Philosophica ab A. 1720 ad A. 1732.*
in epitomen redacta. Voluminis VI Pars II-IV. 32r
 A. Ripa (Ludov.) *Dissertatio meteorologica, cum solutione &*
construptione duorum Problematum Geometricorum. 419
 Saccherii (Hieronymi) *Euclides ab omni novo vindicatus.* 277

V. Libri Historici, Geographici, &c.

- Anonymi *Elogium Antonii Schultingii, Jcti Lugdunensis.* 46
 Gottlob Friderici Jenichii, *Philosophi Li-*
psensis. 9r
 Jo. Salomonis Brunquelli, *Jcti Gottingen-*
sis. 140
 Christiani Gotthofredi Hoffmanni, *Jctorum*
Francosurtenfium principis. 235
 Christiani Sigismundi Liebigii. 524
Observationes in Theonis Fastos Gracos priores, & in
ejusdem Fragmentum in expeditos Canones. 185
Brevis Historia summorum in aula M. Britannia
Ministorum. 288
Historia literaria Gallia. Tomus I. 342
 Antonini *Itinerarium, sive vetera Romanorum Itineraria;*
ex edic. Petri Wesselingii. 49 156
 De Arvieux, *Equitis, Commentarii historici, editi a Jo. Bapt.*
Labato. 351
 Baratieri (Jo. Phil.) *Itinera Rabbi Benjamini per Europam,*
Asiam, Africam, &c. Latine versa. 30
 Barbeyracii (Jo.) *Vita Gerardi Noodtii.* 247
 Bayeri (Theophili Sigefridi) *Historia Osrhoena & Edessena,*
ex numis illustrata. 55
 Belii (Matthia) *Apparatus ad Historiam Hungariae, sive Col-*
lectio miscella Monumentorum. Decadis I Monumentorum
I & II. 160
 Belii

INDEX AUTORUM.

- Belii (*Matthia*) *Notitia Hungaria nova Geographico - historica. Partis secunda, Cis - Danubiana, Tomus secundus.* 289
- Beniamini, *Rabbi, Itinera per Europam, Asiam, Africam, &c. Latine versa a Jo. Phil. Baratiero.* 30
- Du Bos *de Origine Monarchia Francica in Galliis Commentarius. Tomi III.* 437
- Bullarium Romanum, seu novissima & accuratissima Collectio Apostolicarum Constitutionum. Tomus VII—X P. I.* 48e
- Calmet (*Augustini*) *Historia universalis sacra & profana. Tomus I.* 199
- Cannegieteri (*Henr.*) *de Brittenburgo, matribus Brittis, Britannica herba, Brittia, Britannorumque antiquissimis per Galliam & Germaniam sedibus, Diff.* 114
- Conradi (*Franc. Caroli*) *Parerga, quibus Historia & Antiquitates Juris illustrantur.* 510
- Donii (*Jo. Baptista*) *Inscriptiones antiquae, edita ab Ant. Franc. Gorio.* 1
- Fabricii (*Jo. Alb.*) *Bibliotheca Latina media & infima aetatis. Liber IV—VIII.* 472
- Grammatici (*Nicasii*) *de Aera seu Epocha conditi, & per natales ac mortem filii Dei reparati, terrarum orbis Diff.* 229
- Du Halde (*Jo. Bapt.*) *Imperii & Tartariae Chinenfis Descriptio Geographica, Historica, Chronologica, Politica, & Physica. Tomi IV.* 145
- Hausfriz (*Georg. Laurent.*) *Memoria Gregorii Halandri, Jcti, & instauratoris Jurisprudenciae, renovata.* 506
- Herttensteinii (*Ludov. Bartholomaei*) *Prodromus Ulmae numariae.* 515
- Hieroelis, *Grammatici, Synecdemus; ex edit. Petri Wesselingii.* 49. 156
- Horsley (*Jo.*) *Romanae Antiquitates Britanniae.* 97
- Jablonskii (*Pauli Ernesti*) *de Terra Gosen Dissertationes.* 330
- Lediard (*Thomae*) *Historia navalis Angliae. Tomi II.* 385
- Luugii (*Jo. Christiani*) *Codex Germania diplomaticus. Pars II.* 120
- Maffei (*Scipionis*) *Galliae Antiquitates quaedam selectae.* 298
De

INDEX AUTORUM.

De Meiern (<i>J. Gotbofr.</i>) <i>Acta Pacis Westphalica publica.</i>		
	Tomus IV. 66	
	Tomus V. 250	
	Tomus VI. 488	
Menckenii (<i>Frid. Ottonis</i>) <i>Historia vite & in bonas literas</i> <i>meritorum Angeli Politiani, ortu Ambrogini.</i>	281	
	<i>Bibliotheca virorum militia aque</i>	
<i>ac scriptis illustrum.</i>	505	
(<i>Jo. Burch.</i>) <i>Dissertationem Academicarum Decas,</i> <i>edita a Frid. Ottone Menckenio.</i>	502	
	<i>Bibliotheca virorum militia aque</i>	
<i>ac scriptis illustrum.</i>	505	
Niceronii (<i>P.</i>) <i>Commentarii, historiae celeberrimorum in Re-</i> <i>publica literaria virorum inservientes. Tomus XXIV &</i> <i>XXV.</i>	131	
De Parthenay <i>Historia Polonia, regnante Augusto II.</i>	540	
Pirri (<i>Rocchi</i>) <i>Sicilia sacra, Disquisitionibus & Notitiis illu-</i> <i>strata; ex edit. Antonini Mongitore. Tomus I & II.</i>	433	
Saxii (<i>Joseph. Anton.</i>) <i>Diss. historica ad vindicandam verita-</i> <i>tem contra allegata ad concordiam in causa preceden-</i> <i>tia, in qua antiqua Ambrosiana ecclesie disciplina, &</i> <i>Metropolitani Mediolanensis dignitas, illustrantur.</i>	442	
Schrammii (<i>Caroli Christiani</i>) <i>Theatrum historicum, in quo</i> <i>universi terrarum orbis pontes memoratu dignissimi de-</i> <i>scribuntur.</i>	14	
Schreberi (<i>Dan. Gotbofr.</i>) <i>Memoria vite ac meritorum Viti</i> <i>Ludovici a Seckendorf.</i>	34	
Senckenberg (<i>Henr. Christiani</i>) <i>Selecta Juris & Historiarum.</i> <i>Tomus III.</i>	76	
Sgrillii (<i>Bernb. Sanson</i>) <i>Descriptio & accurata Delineationes</i> <i>insignis fabrica templi Metropolitanis Florentini S. Ma-</i> <i>riae de Flore.</i>	376	
Xenophontis <i>de Cyri expeditione Libri septem; ex edit. Tho-</i> <i>mæ Hutchinson.</i>	337	
	<i>de Agefilao Rege Oratio; ex edit. Thomæ Hut-</i> <i>chinson.</i>	340

INDEX AUTORUM.

VI. Libri Miscellanei.

Anonymi <i>Miscellanea Observationes in Autores veteres & recentiores. Volumen II - V.</i>	39
<i>Collectio Experimentorum Eloquentia, oblatorum Academiae bonarum litterarum Massiliensi, pro obtinendo Anni 1734 premio.</i>	327
Antonini <i>Itinerarium, sive vetera Romanorum Itineraria; ex edit. Petri Wesselingii.</i>	49. 156
Calabri (<i>Quinti</i>) <i>Prætermittorum ab Homero Libri XIV; ex edit. Jo. Cornelii de Pauw.</i>	112
Concz (<i>Sebastiani</i>) <i>Excelsa pretia pulchrarum artium, & mutua earum conjunctio cum scientiis mathematicis, demonstrata ab Academia del Disegno.</i>	378
Dandini (<i>Herculis Franc.</i>) <i>de Forensi scribendi ratione culta atque perspicua Dialogus primus.</i>	173
Donii (<i>Jo. Bapt.</i>) <i>Inscriptiones antiquæ, editæ ab Ant. Franc. Gorio.</i>	1
Duellii (<i>Raymundi</i>) <i>de Variis, iisque potissimum selectis, ad elegantiores literas pertinentibus, rebus Lucubratis Epistolaris.</i>	138
Engelhardi (<i>Nic.</i>) <i>Institutiones Philosophiæ. Pars II.</i>	547
Fabricii (<i>Jo. Alb.</i>) <i>Bibliotheca Latina mediæ & infimæ ætatis. Liber IV - VIII.</i>	472
Feuerlini (<i>Jac. Wilh.</i>) <i>Taurellus defensus.</i>	332
Gray (<i>Jo.</i>) & Reidii <i>Acta philosophica ab A. 1720 ad A. 1732, in epitomen redacta. Voluminis VI Pars II - IV.</i>	321
Heineccii (<i>Jo. Gottlieb</i>) <i>Fundamenta stili cultioris.</i>	550
Hieroclis, <i>Grammatici, Synecdemus; ex edit. Petri Wesselingii.</i>	49. 156
Leibnitii (<i>Godofr. Guil.</i>) <i>Collectio variorum, ad Philosophiam, Mathesin, Historiam, & alia studia, spectantium, Opusculorum, edita a M. Christiano Kortholto.</i>	286
Menckenii (<i>Jo. Burchardi</i>) <i>Dissertationum Academicarum Decas, edita a Frid. Ottone Menckenio.</i>	502
Plinii (<i>C. Cæciliæ Sec.</i>) <i>Panegyricus, ex edit. Jo. Matthiæ Gesneri.</i>	88
	Reidii

INDEX AUTORUM.

Reidii & Jo. Gray <i>Acta philosophica ab A. 1720 ad A. 1732, in epitomen redacta. Voluminis VI Pars II - IV.</i>	321
Santinelli (Stanislai) <i>Dissertationes, Orationes, Epistola, & Carmina.</i>	401
Schrammii (Caroli Christiani) <i>Theatrum historicum, in quo universi terrarum orbis pontes memoratu dignissimi describuntur.</i>	14
Villegatis (Ferdin. Ruizii) <i>qua exstant, Opera, Emanuelis Martini studio emendata, edita a Bern. Andr. Lama.</i>	305
Wolfii (Christiani) <i>Psychologia rationalis.</i>	460

INDEX RERUM NOTABILIORUM.

<p style="text-align: center;">A.</p> <p>Abgari <i>Pbica, Regis Edesseni, ex numis notitia.</i> 60</p> <p style="padding-left: 20px;"><i>Uchama, R. Edess. historia.</i> 61</p> <p>Abgarorum <i>numi explicati.</i> 65</p> <p>Abortus <i>a praternaturali placentae avulsione.</i> 459</p> <p>Academix <i>Vindobonensis decremenca unde?</i> 39</p> <p style="padding-left: 20px;"><i>Tyrnaviensis historia descripta.</i> 298</p> <p style="padding-left: 20px;"><i>Massiliensis laudes.</i> 329</p> <p>Adami <i>Relatio de pace Westphalica denuo prelo parata.</i> 492</p> <p>Adhaesionis <i>leges.</i> 87</p> <p>Advocati <i>Vindobonenses notati. 39</i></p> <p style="padding-left: 20px;"><i>quales esse debeant in Hungaria?</i> 298</p>	<p>Advocato <i>integerrimo Inscriptio posita.</i> 139</p> <p><i>Ara mundi conditi & Christi nati.</i> 229</p> <p><i>Arx Nabonassari, Philippi, Augusti, Diocletiani, explicata.</i> 186</p> <p><i>Aether omnis soliditatis, gravitatis, & resistentiae, expers.</i> 123</p> <p style="padding-left: 20px;"><i>ex vorticibus minutis constat.</i> ib.</p> <p style="padding-left: 20px;"><i>gravitatis causa.</i> 124</p> <p style="padding-left: 20px;"><i>non gravis quomodo corpora gravia reddat?</i> 126</p> <p><i>Aethicus an autor Itinerarii Antoniniani?</i> 50</p> <p><i>Aetius an egerit de variolis?</i> 273</p> <p><i>De Agelilao Rege Oratio Xenophontis edita.</i> 341</p> <p>Alcali</p>
--	--

I N D E X

<i>Alcali volatil: dolorum in podagra causa.</i>	494	<i>Animalium quot sit genera?</i>	549
<i>Allobrandini (Petri) Interpretatio l. i. C. de Edendo denuo edita.</i>	242	<i>Anni apud Edeffenos computandi ratio.</i>	57
<i>Aleandri (Hieron. sen.) vita.</i>	132	<i>Anthrax & carbuncolorum morbus a variolis distinctus.</i>	274
<i>(Hieron. jun.) vita. ibid.</i>		<i>Antonini Itinerarium denuo editum.</i>	49
<i>Aleppi urbis descriptio.</i>	353		illustratum. 144
<i>Algetra ad res physicas applicata.</i>	420		<i>murus in Britannia illustratus.</i> 102
<i>Algeziræ regnum descriptum.</i>	353	<i>Antoniniani Itinerarii autor quis?</i>	50 seq.
<i>Ad Altare offerendi mos antiquus.</i>	310	<i>De Apocryphis Scripturae S. libris iudicium.</i>	395
<i>Ambrosianæ ecclesie disciplina illustrata.</i>	442 seq.	<i>Apollinis argentei ager qualis?</i>	8
<i>Amphitheatrum Nemaufense descriptum.</i>	302	<i>Aprosii (Angelici) vita.</i>	132
	<i>cum Veronen-</i>	<i>Aquarum mineralium cum lacte saluberrimum connubium.</i>	545
	<i>se comparatum.</i>	<i>Arabie deserta incela an ab omni humanitate remoti?</i>	352
	303	<i>Arcadis (Marii) Interpretatio l. i. C. de Edendo denuo edita.</i>	242
	<i>Forojulienfe descriptum.</i>		310
	303 seq.	<i>Aretini (Leonardi) vita.</i>	155
<i>Amphora vinaria Romana in tabula representata.</i>	8 seq.	<i>(Caroli) vita</i>	ibid.
<i>Anabolium quale sit instrumentum?</i>	5	<i>(Jo.) vita.</i>	ibid.
<i>Angliæ procerum exitus plerumque fatalis.</i>	288	<i>(Guidonis) ars musica celebrata.</i>	477
	<i>navalis historia descripta.</i>	<i>Aristoteles de meteoris præclare egit.</i>	424
	386 seq.	<i>Arithmetice binaria mysterium expositum.</i>	288
<i>Anglica ecclesia quibus turbis agitata fuerit?</i>	20 seq.	<i>De Arnoldi (Gothofr.) Historia ecclesiastica iudicium.</i>	394
<i>Animæ essentia & natura demonstrata.</i>	460 seq.		Arte-
	<i>appetitio quæ?</i>		
	464 seq.		
	<i>spiritualitas explicata.</i>		
	469 seq.		

RERUM NOTABILIORUM.

Arteriæ bronchiales tres observa- ta.	419	Austria quando primum Ducatus dignitate ornata?	121 seq.
Arteriarum hepaticarum ortus & distributio.	ibid.	Automata planetaria qua?	227
De Arvieux, Equitis, Itinera de- scripta.	351 seq. vita. 353	B	
Sub Afcia dedicare, formula, quid significet?	301. 514	De Baptismo hæretici iterando sententia Cypriani & Firmi- liani.	26 seq.
Allectu an nocere animalia & homines possint?	500	Baratierus (Jo. Phil.) ingeniis præcocius annumerandus.	31
Asthmatis varia genera, horum- que causæ.	457	ejus Lexi- con Ebraicum ac Græcum pro- missum.	32
Astronomia mechanica Ræme- ri.	127	Collectio Ca- nonum promissa.	32
Astronomicæ observationes Ræ- merianæ.	ibid.	In Barbadiçi (Petri) memoriam Orat. edita.	402
Astronomicorum instrumento- rum accurata divisio.	129	Barbeyracius (Jo.) vita Noadti- anæ scriptor.	24)
Atheorum quot sint genera?	335	notatus. 249 seq.	
D'Attichi (Lud. Doni) vita.	133	Bardorum historia descripta.	120. 345
Attractiones gravitatis an ab at- tractionibus magneticis di- verse?	426	Basingstochii (Rich. Viti) vita.	132
Attractionis vires an admitten- de?	425	Batavia plena Britannicorum mo- numentorum.	118
Audeberti (Germani) vita.	132	Bayerus (Theoph. Sigefr.) lauda- tus.	55
Audoacrii in Gallias irruptio de- scripta.	441	De Beaufobre laudatus.	389
Augures in sacris Dei Mithræ adhibiti.	9	Belius (Matthias) laudatus.	100. 289
Augusti II, R. Pol. historia de- scripta.	540 seq.	physicam Hun- gariæ Notitiam parat.	290
Augustinus ingenio fuit mobili.	287	Nobilitatis Hun- garicæ Theatrum molitur.	ibid.
		Bellona Pulvinensis unde dicta?	8
		Belonii (Petri) vita.	132
		Cccc 3	De

I N D E X

<i>De Beneficiis liber emendatus.</i>	259	<i>ejus antiquitas</i>	
B. roaldi (<i>Phil.</i>) <i>vita.</i>	135	<i>vestigata.</i>	115
(<i>Phil.</i>) <i>gentilis prioris,</i>		<i>locus, quo</i>	
<i>vita.</i>	ibid.	<i>stetit olim.</i>	ibid.
Biblia Ernestina commendata.	529	<i>fata.</i>	119
	1eq.	Brownii (<i>Rob.</i>) <i>hominis turbu-</i>	
Bilis <i>usus in corpore animali.</i>	324	<i>lenti, vita.</i>	24
Blackwallus (<i>Anton.</i>) <i>laudatus.</i>		Brunquellii (<i>Jo. Salom.</i>) <i>vita &</i>	
	355 1eq.	<i>scripta.</i>	14 1eq.
<i>ejus Cri-</i>		Bullæ Pontificum <i>collectæ.</i>	481 1eq.
<i>tica sacra Nov. Test. Latine</i>		Burzæ (<i>Amabilis</i>) <i>vita.</i>	133
<i>versæ.</i>	353 1eq.	Buschii (<i>Herm.</i>) <i>vita.</i>	134
<i>vita</i>		<i>Van Bynckershoek (Cornel.)</i>	
<i>& scripta.</i>	354	<i>Prætermissa ad l. 2 de Orig.</i>	
Bogomilorum <i>historia promissu.</i>		<i>Jur. denuo edita.</i>	370
	391		
Boilæi (<i>Nic.</i>) <i>vita.</i>	132	C.	
(<i>Ægid.</i>) <i>vita.</i>	ibid.	Cajetani (<i>Constantini</i>) <i>vita.</i>	134
In Bolagui (<i>Josephi</i>) <i>memoriam</i>		Caji <i>libri rerum quotidianarum</i>	
<i>Orat. edita.</i>	402	<i>reconsti.</i>	515
Bona Germanorum <i>quæsupplicis</i>		Calabri (<i>Quinti</i>) <i>loca quadam</i>	
<i>sunt generis?</i>	260	<i>emendata.</i>	113 1eq.
Bonifacius VIII <i>an inter Prote-</i>		Cameralis <i>Judicii status descri-</i>	
<i>stantes sit referendus?</i>	400	<i>ptus.</i>	404 1eq.
Boreale <i>lumen unde?</i>	87	Campistroni (<i>Jo. Alb.</i>) <i>vita.</i>	134
Botanicæ <i>scientia diversa perio-</i>		Cancer <i>marinus hermaphrodi-</i>	
<i>di</i>	182	<i>tus.</i>	323
Boteri (<i>Jo.</i>) <i>vita.</i>	133	Canis <i>ad loquendum assuesacti</i>	
Boverii (<i>Zachar.</i>) <i>vita.</i>	135	<i>exemplum.</i>	287
Britanni <i>Gallia Germanicæque o-</i>		Cannegieterus (<i>Henr.</i>) <i>laudatus.</i>	
<i>lim incola.</i>	116		115
In Britannia <i>antiquitates Romu-</i>		<i>antiqua</i>	
<i>na vestigata.</i>	98	<i>Romanorum monumenta, in</i>	
Britannica <i>herba quæ?</i>	120	<i>Batavia conspicua, colligit.</i>	115
Brittzæ <i>matres quæ sint?</i>	116 1eq.	Canon <i>Regum Astronomicus.</i>	185
Brittenburgum <i>a quo conditum?</i>	119	Canonici <i>Juris collectores recen-</i>	
		<i>siti.</i>	476
			Capel.

RERUM NOTABILIORUM.

Capellæ (Martiani) locus explicatus.	332	Chinensis imperii, prima fundamenta.	148
Capula Glissonii fibræ musculæribus destituta.	415	res literaria descripta.	150 seq.
Carbunculus morbus a variolis distinctus.	274	Chinensium historia descripta.	145 seq.
Carmina Chinenſium quæ?	151	Imperatorum series.	148
Caroli V, Imp. nevi politici notati.	504	Carmina quæ?	151
Sub Carolo I, R. Angl. quæ fuerint Puritanorum fata?	109	religio & secta.	152
Castelvinius (Jo. Basil.) Comes, laudatus.	305 seq.	philosophia moralis.	152 seq.
in Julium Cæsarem Commentarios parat.	309	Comædia & tragædia.	154
De Catel (Guil.) vita.	133	medicina.	154 seq.
Cavicæi (Jac.) vita.	ibid.	Christinæ, R. Suec. Epistolæ nonnullæ editæ.	251 seq.
Causarum occasionalium systema explicatum.	468	Christus quo anno natus & mortuus?	235
Ceriolaria quæ sint?	10	ejus monogramma explicatum.	503
Chevalierius (Nic.) refutatus.	116	Chronologia Newtoniana defensa.	324
Chiffletii (Jo. Jac.) vita.	135	Cicéronis locus quidam explicatus.	300
(Julii) vita.	ibid.	Cistophorus novus in are expressus.	7
(Jo.) vita.	ibid.	quid sit?	ibid.
(Henr. Thoma) vita.	ibid.	Clepsydrarum inventio & novum genus.	225
(Philippi) vita.	ibid.	Codicis Theodosiani nova editio parata.	193 seq.
(Petri Franc.) vita.	ibid.	Cœcco, recte curato, quomodo res apparuerint?	324
(Claudii) vita & scripta.	ibid.	Cognati (Gilberri) vita.	132
Tractatus quatuor denuo editi.	244	Columna (Fr. Maria Pompejus) incen-	
Chinenses quantum valeant scientiarum cognitione?	153		

I N D E X

- incendio domus sua periit. 498
Historia naturalis Pliniane continuator. ibid.
humano generi & sexui elegantiori iniquior. ibid.
Cometæ lunam plenam sibi directe oppositam obscurant. 88
post certum tempus redeunt. ibid.
Cometæ partim maligni, partim benefici. 499
de ii. singuli spectatores non nisi partem exiguam vident. ibid.
Comœdiæ *Chinensium* quæ? 154
Concinnitas *stili* quid sit? 554
Conicarum sectionum elementa. 44
Conradi (Franc. Carol.) laudatus. 507. 510
Conradi II Imp. vera origo demonstrata. 78
Consecratio *Augustorum* ex numis illustrata. 503
Contagii *venerei* natura. 319
Conversi cum *Monialibus* una in *Monasterio* vixerunt. 139
Cordis contractionis *mechanismus* expositus. 220
palpitatio a quibus causis pendeat? 457
Cornua duo *ingentia* reperta. 323
Corporis *definitio.* 87. 287
Corrozeti (*Ægidii*) *vita.* 132
Costani (*Ant. Guiberti*) *Questio-*
nes Juris memorabiles denuo editæ. 324
Crellius (*Sam.*) *refutatus.* 208
Cretensis (*Andr.*) *Oratio edita.* 233
quis fuerit? 234
Criminalium *causarum* *dijudicatio* *caute* *instituenda.* 76
De Cruce varia. 11 seq.
Cruciatae expeditiones descriptæ. 12
Crucigera numismata Imperatorum recensita. 11
Crucimanii (*Franc.*) *vita.* 133
Cujacii (*Jac.*) *ad Pomponii Enchiridion* *Commentarius* *denuo editus.* 369 seq.
Curtii (*Jac.*) *Conjecturalia Juris Civilis* *denuo edita.* 242
Cyprianus *an iterationem Baptisti hæreticorum defendit?* 26 seq. 29
ejus de Romani Pontificis primatu sententia explicata. 26
(*Ern. Salom.*) *quid in Bibliis Ernestinis præstiterit?* 530
- D.
- Danicarum *rerum* *scriptores* *recensiti.* 473
Dargentei (*Fr. Davy*) *Commentarius* *in l. 38 de Condict. indeb. denuo editus.* 243
Dati (*Caroli*) *vita.* 133
Decisiones L. Justiniani *Commentario illustratæ.* 169
Deco-

RERUM NOTABILIORUM.

Decorum <i>quid sit?</i>	503	Eccardi (<i>Jo. Ge.</i>) <i>cum Nunningio</i>	
<i>Pro Decretalibus Pontificum Epi-</i>		<i>controversia.</i>	258
<i>stolis Oratio edita.</i>	449	Edeffena <i>historia ex numis illu-</i>	
Decuriosi <i>fuere Augustorum E-</i>		<i>strata.</i>	55 seq.
<i>quites.</i>	9	Edeffendorum <i>Regum series.</i>	58
Dialogus <i>quomodo scribendus?</i>			seq.
	557 seq.	Elasticitas <i>unde pendeat?</i>	218
Dicafteria <i>Vindobonensis urbis</i>		<i>De Electoribus Imperii qui scri-</i>	
<i>descripta.</i>	37 seq.	<i>pserint?</i>	477
Dii <i>adherentes qui sint?</i>	9	Elementum <i>primum quale?</i>	124
Diplomata <i>Germania edita.</i>	121	Elisabethæ, <i>R. Angl. de sedandis</i>	
<i>quadam feudalia e-</i>		<i>cclesiasticis tumultibus salu-</i>	
<i>dita.</i>	259	<i>taria consilia.</i>	20
Disciplina <i>voluntaria Pontificio-</i>			<i>sub ea quis</i>
<i>rum defensa.</i>	13	<i>fuert rei nautica in Anglia</i>	
Doliarius <i>quis olim fuerit?</i>	8	<i>status?</i>	386 seq.
S. Dominici <i>vita.</i>	473	Elocutionis <i>Rhetorica requisita.</i>	
Dominii <i>in Emphyteuticis præ-</i>			553
<i>diis vera æstimatio.</i>	174	Embryonis <i>situs difficulter emen-</i>	
Donii (<i>Jo. Bapt.</i>) <i>in rem anti-</i>		<i>dandi.</i>	409
<i>quariam merita.</i>	1	Emphyteuticis <i>in prædiis vera</i>	
	<i>vita promif-</i>	<i>dominii directi æstimatio.</i>	174
	<i>sa.</i>	Epileptiæ <i>causa spastica menin-</i>	
	<i>ibid.</i>	<i>gis structura.</i>	454
	<i>Inscriptiones</i>	<i>De Episcoporum jure divino</i>	
	<i>antiqua edita.</i>	<i>controversia in Anglia agita-</i>	
Dresdensis <i>pons descriptur.</i>	14	<i>ta.</i>	110 seq.
Druidarum <i>historia descripta.</i>		Episcopus <i>an differat a presbyte-</i>	
	345	<i>ro?</i>	111
Duellius (<i>Raymundus</i>) <i>laudatus.</i>		Epistolæ <i>quomodo scribende?</i>	
	138		556
Dundas (<i>Guil.</i>) <i>novus Anatomico-</i>		Equitatus <i>in podagra laudatus.</i>	
<i>rum Oribasii editor.</i>	450		497
E		Ernestus, <i>Dux Gothanus, de Scri-</i>	
Ex Eberhardi <i>Berbunienfis Car-</i>		<i>ptura S. præclare meritis.</i>	
<i>mine de Versificatione frag-</i>			530 seq.
<i>menta edita.</i>	473		Ernstii

I N D E X

Ernstii (Henr.) <i>Varie Observationes</i> denuo edita. 245	Fibra muscularis cuius sit figura? 218
Etiquette vox unde deducenda? 287	Fibræ corporis nostri in perpetua sunt tensione. ibid.
In Etymologia quomodo versandum? 553	Fibrarum contractio quibus modis augeatur? 219
Euclides defensus. 278	Firmiliani Epistola quedam suppositionis accusata. 27
an recte definiuerit parallelas, æque proportionalia, & compositionem rationum? ibid.	Flacii (Matthia) vita. 131
De Eusebiis (Ernesti) libellus quidam recensitus. 70	Sub Flamini (M. Ant.) nomine an lateat Marcellus Palingenius? 474
Exhalationes hominum quid possint? 500	De Flodoardi Codice MSco Observatio edita. ibid.
De Exigui (Dionysii) Cyclo paschali varia. 473	Florentini templi Metropolitanii accurata descriptio. 376
F	Florum flumina semen prolificum spargunt. 81
F	Flosculorum & semiflosculorum in floribus compositis descriptio. 82
F abri quidam recensiti. 474	Fluidorum motus naturalis & artificialis. 85
Fabricius (Jo. Alb.) laudatus. 478	Fluidum quid sit? 548
Fabulæ gentiles in Scriptura S. obvia. 432	Foe, secta Chymensium. 152
Faucheti (Claudii) vita. 135	Fœmina erudita & geometra. 44
Feimerorum historia descripta. 504	Fœminarum jura olim qua fuerint? 171
De Feliciana heresi scriptores recensiti. 474	Romanarum disciplina & mores descripti. 402
Ad Feudale Jus addiscendum quibus subsidiis opus sit? 257	Fœtum in utero invertendi artificium. 408
Feudalis Juris fontes. 258	Fœtus in utero mortui signa. ibid.
scriptores recensiti. 258 seq.	per intestinum rectum extractio. 410
Feuerlinus (Jac. Wilb.) laudatus. 333	

RERUM NOTABILIORUM.

Fo hi, primus Chinesum Imperator.	148 seq.	<i>de Scriptura S. praeclare meritis.</i>	533 seq.
Forceps pro extrahendo capite embryonis viventis.	408	Fuldensium rerum Scriptores recensiti.	475
Forensis stilus quomodo emendandus?	174	Fulgurum ortus.	87
Franci primi an a mari Baltico deducendi?	287	Funera Christianorum descripta.	166
Francicae Monarchiae in Gallis origo explicata.	437 seq.		
Francicarum rerum scriptores recensiti.	474	G.	
De Franciscanorum ordine qui scripserint?	ibid.	Galli unde olim acciperint scribendi artem?	345
Franckius (Aug. Herm.) laudatus.	534	Galliae historia literaria descripta.	342 seq.
Franco-Gallica lingua unde orta?	346	Gallicae antiquitates illustratae.	298 seq.
Franconis cujusdam Carmen de statu futurae gloriae editum.	475	Gallorum versiones Scriptorum veterum Gallicae notatae.	42
Francorum res gestae enarratae.	439 seq.	Generatio quid sit?	549
Freheri (Marqu.) Commentarius in l. 38 de Condit. indeb. de novo editur.	243	Geodælia ope pyxidis magneticæ.	85
Friderici Augusti, R. Pol. in exstruendis amplissimis operibus magnificentia laudata.	14	Georgii varii recensiti.	475
Fridericus Barbarossa an ab Alexandro III. pedibus sit concalcatus?	398	Germanici Juris Institutiones editæ.	212 seq.
Bellicosus an jure obrinuerit Electorum Saxoniae?	504	Gerlonus (Jo.) an autor Librorum IV de imitatione Christi?	475
II, Dux Gothanus,		Gesnerus (Jo. Maschias) laudatus.	88
		Justus in restituendo Luciani loco solutus.	42
		Gestoriacum ubi querendum?	99
		Giannonius (Petrus) laudatus.	282
		Gorli (Ant. Franc.) in Inscriptiones Donianas merita.	2
		Dddd a	Gofeu

I N D E X

Gofen terra antiquitates illu- strata. 230 seq.	Guarini (Bapt.) vita. 134
Gotelchalci, Hæretici, hystoria descripta. 476	Gudianæ Inscriptiones cum Do- nianiis collata. II
Gothofredi (Jac.) in Codicem Theodosianum merita. 195	Guillimanni (Franc.) de Vera origine Conradi II Imp. Opus editum. 78
Gouffierii (Lud.) elogium. 330	Gundlingius (Nic. Hieron.) a Sæ- tyris Belgarum vindicatus. 44
Græcarum literarum in Misnia instauratores recensiti. 504	H.
Græci an a Gallis acciperint do- ctrinam suam? 344	Hadriani vallum in Britannia illustratum. 102
Græcis literis olim usi Galli. 345	Hadrianus II Papa quo mortis genere perierit? 397
Grævii (Jo. Ge.) Thesauri Ro- manarum Antiquitatum nova editio promissa. 192	Hæredes sui qui sint? 449
Grangiani (Petri) Paradoxa Ju- ris Civilis denuo edita. 244	Ab Hagen (Jo. Hugo) laudatus. 168
Gravitas corporum quomodo ab æthere dependat? 124	De Halde (Jo. Bapt.) laudatus. 145
Gravitationis expertia an non ref- stant? 125	Haloandri (Gregor.) vita & in Jurisprudensiam merita. 506 seq. 511
Gregorii varii recensiti. 476	Harmoniz præstabilita systema explicatum. 468 seq.
I vitam qui scripserint? 477	Hausfritz (Georg. Laurent.) lau- datus. 507
De Gregorio VII qui scripse- runt? ibid.	Hebenstreitius (Jo. Ern.) Acade- miæ Massiliensî adscriptus. 330
Gronovii (Jac.) Thesauri Græ- carum Antiquitatum nova editio promissa. 192	Heineccius (Jo. Gottlieb) lauda- tus. 210 seq. 368 seq. 550 ejus de variis Saturninis Progr. re- tusum. 372 de vita & scriptis Pomponii Diss. laudata. ibid.
Groslotii (Hieron.) de Usucapio- nibus liber denuo editus. 242	Helve-
Commenta- rius in l. 40. de reb. cred. de- nuo editus. ibid.	
Guajaci adversus luesm veneream virtus. 320	

RERUM NOTABILIORUM.

Helveticarum rerum Scriptores recensiti.	477	Circa Historicorum testimonia quid sit justum?	524
Henriciana hæresis quotuplex?	ibid.	Hoffmannus (Jo. Guil.) laudatus.	237
Henrici VIII, R. Angl. res gesta descriptæ.	17	Hoffmanni (Christiani Gotbofr.) vita & scripta.	235
Henricus Leo an Imperatoriam dignitatem ambiens?	397	(Frid.) in Medicinam merita.	544
VI Imp. an importune a Pontifice sit tractatus?	399	Homerus Botanicis num annu-merandus?	183
Henricus VII Imp. an venenata hostia sit sublatus?	401	Hopperi de vestibus sacris in ecclesia Anglicana abolendis molimina.	18
Herbinii (Jo.) vita.	135	Horatius (M.) ad populum provocans in numo.	513
Herculis expiatio in tabula aenea expressa.	6 seq.	Horologiorum accurata descriptio.	224
Hermeneutica N. Testamenti edita.	358 seq.	res.	ibid.
sacra quotuplex?	361 seq.	Horologium juxta motum solis apparentem sive verum constituendum.	227
ejus triginta regula.	364 seq.	Hungariæ historia descripta.	291
Hieroclis Synecdemus denuo editus.	53 seq.	historica monumenta edita.	160 seq.
quo tempore scriptus?	54	Hussi (Jo.) historia illustrata.	477 seq.
Hieronimianarum emendationum specimen editum.	302	Hutchinsoni (Thoma) in Xenophontem merita.	337 seq.
S. Hildegardis visiones descriptæ.	477	Hydrargyrus an semine auri vel argenti in horum metallorum naturam converti possit?	500
Hildefensia monumenta recensita.	ibid.	frustra suspectus.	320
Hiltenus (Gualterius) autor librorum de Imitatione Christi venditatur.	476		
Historia literaria Gallia descripta.	342 seq.		

I N D E X

Hydrcargyri <i>modus operandi</i> . 321	Interpretatio <i>Juris dubia</i> quibus malis <i>ansam suppeditet?</i> 75
Hydrostaticæ <i>principia</i> . 86	Interpretis <i>sacri</i> qua <i>requisita?</i> 362
Hypochondriaci <i>mali ab hyste-</i> <i>rico differentia</i> . 455	<i>qui plerumque</i> <i>navi?</i> <i>ibid.</i>
Hystericum <i>malum unde?</i> <i>ibid.</i>	De Joanne, <i>Sacerdote</i> , qui <i>ege-</i> <i>runt Scriptores?</i> 396
J ablonski (Paul. Ern.) <i>lauda-</i> <i>tusa</i> 330	Josephi <i>de Christo testimonium</i> <i>examinatum</i> . 43
Sub Jacobo I, <i>R. Angl. qua fue-</i> <i>runt Puritanorum fata?</i> 105	Jovii (Pauli) <i>vita</i> . 135
<i>seq.</i>	Iris <i>humi jacens</i> . 322
Idearum <i>ortus</i> . 461 <i>seq.</i>	<i>pluribus colorum ordinibus</i> <i>inferioribus distinctus</i> . <i>ibid.</i>
Jenichii (Gottlob Frid.) <i>vita &</i> <i>in literas merita</i> . 91	Italia <i>olim in duas Provincias</i> <i>divisa</i> . 444
Imaginatio <i>unde?</i> 462	Italiz <i>scriptores varii nunc pri-</i> <i>imum editi</i> . 560 <i>seq.</i>
Imitatio <i>Autorum veterum qua</i> <i>esse debeat?</i> 558	Itinerarium <i>Hierosolymitanum</i> <i>denuo editum</i> . 52
De Imitatione <i>Christi librorum</i> <i>IV quis auctor?</i> 475	Itius <i>portus ubi querendus?</i> 98
Influxus <i>physici systema explica-</i> <i>tum</i> . 467 <i>seq.</i>	Judæorum <i>in Christianos crude-</i> <i>litas exemplis probata</i> . 296
In præsentiarum <i>vox an Latina?</i> 553	Juris <i>intepretatio dubia qui-</i> <i>bus malis ansam suppeditet?</i> 75
Inscriptio <i>advocato integerrimo</i> <i>posita</i> . 139	<i>Germanici Institutiones e-</i> <i>ditæ</i> . 212 <i>seq.</i>
Inscriptiones <i>Romane, in Britan-</i> <i>nia obvia, collectæ</i> . 102	<i>Feudalis fontes</i> . 258
<i>in Hunga-</i> <i>ria obvia</i> . 138	<i>scriptores recens-</i> <i>ti</i> . 258 <i>seq.</i>
<i>quomodo componen-</i> <i>da?</i> 558	Ad <i>Jus Feudale addiscendum</i> <i>quibus subsidiis opus sit?</i> 257
Inscriptionis <i>Græco-Latinæ ex-</i> <i>emplum</i> . 8	<i>seq.</i>
Inscriptionum <i>antiquarum nova</i> <i>Collectio edita</i> . 1 <i>seq.</i>	K
Intellectus <i>quid sit?</i> 463	Koolii (Jo.) <i>Diff. ad Legem</i> <i>Atriam Tarpejam recusa</i> . 245
	<i>Labbei</i>

RERUM NOTABILIORUM.

L	L.			
Lahbei (Phil.) vita.	134		§. 1 cod. tit.	171
Lactis virtus medica.	545		l. 14 de Reb. credit.	ibid.
Lati qui fuerint, & unde dicti?	440		l. 3 §. 1 de Recept. ar-	bitr.
Lamæ (Bern. Andr.) in Carmi-			l. 12 §. 16 de Instr. vel in-	174
na Villegatis merita.	307		strum. leg.	ibid.
Latinarum literarum in Misnia			l. 17 §. 3 de Action. emt.	
restauratores recensiti.	504		vend.	ibid.
Leclardus (Thom.) laudatus.	385		l. 3 de Rit. nupt.	315
seq.			l. 4 §. 5 Si servit. vindic.	
Leibnitii (Godofr. Guisl.) Episto-			ibid.	
la Gallica edita.	280		l. 2. ad Exhibend.	ibid.
Leo X Pont. Max. in discipulis			l. 27 de Condit. & demonstr.	
Politiani numerandus.	283		ibid.	
Leschallerii (Jac) de Vocabulis			l. 38 ad Sctum Trebellian.	
Juris Observatio recusa.	245		316	
Lescurii (Ant.) Commentarius de			l. 20 de Compensat.	ibid.
de Condict. indeb. denuo			l. 4 §. 6 de Minor. 25 annis.	
editus.	343		ibid.	
Lex quando cesset cessante ipsius			l. 25 de Constit. pecun.	ibid.
rationis?	449		l. 29 §. 2 de Pignor.	ibid.
Leges Institutionum explicatae			l. 25 §. 21 de Edil. Edict.	
aut illustratae:				317
Pr. de Empt. vend.	448		l. 17 §. 1 tit. cod.	447
§. 9 de Testam. ordin.	449		l. 12 §. 4 Qui pot. in pign.	
§. 4 de Injur.	447		ibid.	
Leges Pandectarum explicatae			l. 52 §. 1 pro Soc.	ibid.
aut illustratae:			l. 7 §. 1 ad Leg. Aquil.	ibid.
l. 2 §. 1 de His, qui nor.			l. 2 de Orig. Jur.	369 seq.
infam.	100		l. 17 §. 1 de Adoption.	446
l. 1 §. fin. de Scto Mace-			l. 15 §. 3 Ex quibus causis	
don.	170		majores.	ibid.
l. 2 cod. tit.	ibid.		l. 3 §. ult. Si mensor fal-	
l. 7 §. 16 cod. tit.	ibid.		sum mod. dix.	ibid.
l. 9 cod. tit.	ibid.		l. 42 de Condict. indeb.	447
			l. 1 §. 14 de Cloac.	ibid.
				l. 37

I N D E X -

<i>l. 37 de Judic.</i>	ibid.	<i>l. 3 & 4 de Reg. Caton.</i>	ibid.
<i>l. 5 §. 1 ad Leg. Jul. de Vi publica.</i>	ibid.	<i>l. 6 pr. Quod cujusque univ. nomine.</i>	449
<i>l. 16 seq. de Constit. pecun.</i>	ibid.	<i>l. 7 §. 3 de Bonis damnat.</i>	515
<i>l. 1 ad Leg. Jul. repetund.</i>	ibid.	<i>l. 26 de Reg. Jur.</i>	316
<i>l. 7 §. 1 tit. cod.</i>	ibid.	<i>l. 29 tit. cod.</i>	448
<i>l. 16 de Injur.</i>	ibid.	<i>l. 33 tit. cod.</i>	447
<i>l. 67 de Solut.</i>	ibid.	<i>l. 110 §. 1 tit. cod.</i>	448
<i>l. 95 §. 1 tit. cod.</i>	ibid.	<i>l. 167 tit. cod.</i>	316
<i>l. 41 pr. de Fidejuss.</i>	ibid.	<i>l. 225 tit. cod.</i>	174
<i>l. 86 ad Leg. Falcid.</i>	448	<i>Leges Codicis explicatae aut illustratae:</i>	
<i>Pr. tit. de panis.</i>	ibid.	<i>l. ult. C. ad Sctum Maced.</i>	169
<i>l. 6 pr. Commun. praedior.</i>	ibid.	<i>l. penult. C. ad Sctum Vellejan.</i>	177
<i>l. 8 tit. cod.</i>	ibid.	<i>l. 25 C. de Nupt.</i>	172
<i>l. fin. §. penult. Quod legat.</i>	ibid.	<i>l. ult. C. de Curat. furios. & prodig.</i>	447
<i>l. 14 pr. de Interrog. in jure fac.</i>	ibid.	<i>l. 1 C. de Appellat. tentat.</i>	ibid.
<i>l. 8 de Condit. instit.</i>	ibid.	<i>l. ult. C. de Novation.</i>	448
<i>l. 71 pr. de Legat. 1.</i>	ibid.	<i>l. 1 C. de Restitut. milit.</i>	ibid.
<i>l. 5 §. 3 de rei vindic.</i>	ibid.	<i>Libanii Epistolarum editio promissa.</i>	209
<i>l. 8. pr. de Inoffic. testam.</i>	ibid.	<i>Liebius (Christian. Sigism.) defensus.</i>	158
<i>l. 2 Qui potior in pign.</i>	ibid.	<i>ejus vita & scripta.</i>	524 seq.
<i>l. 11 de Divers. temp. praescript.</i>	ibid.	<i>Lipsii (Justi) vita.</i>	132
<i>l. 33 de Obligat. & act.</i>	ibid.	<i>Livii locus illustratus.</i>	402
<i>l. 86 de Acquir. vel omitt. hered.</i>	ibid.	<i>Loborum hepatis varia nomina, ab antiquis imposita.</i>	452
			Locum-

RERUM NOTABILIORUM.

Locumtenentiale Judicium Hungariae descriptum.	297	Massiliae historia descripta.	327
Lucernarum festum apud Cimbenses celebrari solitum.	16	Massiliensis Academia laudes.	329
Luciani locus restitutus.	42	Materia subtilis cur motibus corporum non resistat?	124
De Ludovici Barbati origine Opusculum editum.	77	Matres Brittae quae sint?	116 seq.
Lues venerea an fuerit antiquis cognita?	318	Mattapanes, Venetorum numi, illustrati.	403
Luni Dei cognomen Arcypos.	157	Mechanicus contractionis cordis expositus.	220
Lunigius (Jo. Christian.) laudatus.	421	Medicina Chinesum.	154 seq.
		Mediolanensis Metropolitanis dignitas asserta.	443 seq.
		Memoires Gallorum recensita.	504
M	M.		
Meckenzie (Georg.) vita.	134	Menckenius (Frid. Otto) vitae Ang. Politiani scriptor.	281
Medeleneti (Galv.) vita.	ibid.	Parentis sui Dissertationes Academicas conjunctim edidit.	502
Maffaeus (Scipio) laudatus.	298	Dissertationem de Militibus eruditiss auctiorem edidit.	505
Magneticae pyxidis usus in Geodesia.	85	(Car. Otto) laudatus.	282
Magnetis vires & effectus unde?	500	Menckenii (Jo. Burch.) Dissertationes Academicae conjunctim editae.	502 seq.
		vita.	ibid.
Maireti (Jo.) vita.	135	Diff. de Militibus eruditiss auctior edita.	505
Mandevillii (Jo.) vita.	ibid.	Menoti (Mich.) vita.	133
Manichaeismi historia descripta.	389 seq.	Inter Mentem & corpus quale commercium?	467 seq.
Manichaeorum doctrina.	391 seq.	Mercerii (Jo.) Commentarius in	
Mani Dei, Regis Edessenorum, ex numis notitia.	63	Eccc	l. 38
Marix I, R. Angl. erga innocentissimos quosque crudelitas.	19		
Martini (Eman.) in Carmina Villegatis merita.	307		
Marvillii (Anton.) vita.	199		
Masceovii (Jo. Jac.) Commentarii rerum Germanicarum Anglice versi.	386		

I N D E X

<i>L. 38 de Condict. indob. denuo editus.</i>	243	Morborum causa analysi chymica cognoscenda.	493
Mercurio nomen Sancti datum. 6 piscandi, ars. sacra.	ibid.	a. salium in sanguine abundantia vel defectu pendont.	ibid.
Metalla an veram essentiam seminalem comprehendant? 500		Mori (Thome) vita.	135
Meteora lucida unde? 87		Morini (Petri) vita.	133
Meteorologia quomodo tractanda? 420		Motus in mundo pleno, nisi vorticosus, perennare nequit. 124	
ejus autores antiqui. 423		muscularis theoria. 217	
Aristotelis laudata. 424		quotuplex? 547	
Meursii (Jo.) Operum Collectio promissa. 190 seq.		Muffeti (Thome) vita. 132	
Micrometrum Rœmeri. 129		Mulierum exhalationes noxiae. 500	
Mikovinius (Sam.) laudatus. 291		Mundium quid fuerit antiquis Germanis? 213	
Militare apud Romanos an soli civi Romano licuerit? 299		Muntingii (Abrah.) de vera antiquorum herba Britannica. Diff. emendata. 120	
Milites eruditi recensiti. 505		Muscularis motus theoria. 217	
Millionariorum Cbinensium nomina. 147		Musculi an in contractione inflectuntur, an vero subsident? 219	
Missorius (Raymundus) Opus de sententia Cypriani de primatu Papæ meditatus est. 26		In Musculis voluntariis & involuntariis diversa nervorum dispositio. 220	
Molares machina. 83		Musculorum doctrina ob diversa singulis imposita nomina intricata. 373	
Molendinorum jura. ibid.		Musculos administrandi commodissima methodus. 374	
Monasteriensis quidam tumultus descriptus. 256		Musica ars veterum exposita. 477	
Monogramma Christi explicatum. 503		Mustela in rictum bufonis ultero irruens. 500	
Monomachia Carponensium descripta. 297		Mystici Bibliorum sensus que criteria? 363	
Montes an generentur, vegetent, & moriantur? 499		Mytilorum comestorum noxa. 277	

RERUM NOTABILIORUM.

<p>Navalis historia Angliæ descripta. 386 seq.</p> <p>Navium Anglicarum numerus, conditio, pretium. 388</p> <p>Nervi an agant instar chordæ tremantis? 219</p> <p>Nervorum in musculis voluntariis & involuntariis dispositio diversa. 220</p> <p> paris vagi & intercostalis distributio. 410 seq.</p> <p>Nevizani (Jo.) vita. 132</p> <p>Newtoni (Isaaci) Chronologia defensa. 324</p> <p> merita. 425</p> <p>Nihilorum infinitas an constituat magnitudinem assignabilem? 287</p> <p>Nivellense Chronicon Genealogicum editum. 78</p> <p>Nobilitas Romanorum veterum descripta. 402</p> <p>Non-conformantium Protestantium historia descripta. 17</p> <p>Noodtius (Gerb.) laudatus. 247</p> <p> ejus Opera recusa. ibid.</p> <p> vita. 249</p> <p>Nortia Dea quæ sit? 10</p> <p>Numeri oratorii vera ratio. 554</p> <p>Nuuni res Edessenæ illustrantes. 56</p> <p> Dorestatenses quales? 120</p> <p> Sebastes descripti. 156</p> <p> quidam rariores prolati. 157</p>	<p>Numi antiqui Venetorum illustrati. 403 seq.</p> <p> Augustorum consecrationem illustrantes. 503</p> <p> Ulmenses recensiti & explicati. 515 seq.</p> <p> ad Orthographiam plus valent, quam Inscriptiones. 552</p> <p>Ex Numis nomina peregrina optime cognosci possunt. 300</p> <p>Numismata crûcigera Imperatorum recensita. 11</p> <p> in honorem Christianæ, Reg. Suec. cusa. 252</p> <p>Numus quidam Annæ Faustinae spurius. 140</p> <p> Augusti prolatus. ibid.</p> <p> Μυλλασσέων descriptus. 157 seq.</p> <p> Musa, Regina. 300 seq.</p> <p> gentis Porciæ illustratus. 513</p> <p>Nuptiæ cur in hortis olim plerumque factæ? 172 seq.</p> <p>O.</p> <p>Oblationum ad altare antiquitas vestigata. 310</p> <p>Observandi methodus Ræmeriana. 128</p> <p>Observatoria Ræmeri qualia? ibid.</p> <p>In Obstetricia arte ab instrumentorum usu abstinendum. 407</p> <p>Olhi (Nic.) Hungaria edita. 162 seq.</p> <p> Compendiarium ætatis</p>
--	--

I N D E X

<i>atatis sua Chronicon editum.</i>	Panegyricus quomodo scriben-
162. 164	<i>du?</i> 557
Olympicum theatrum descri-	Panis eucharisticus in modum
<i>ptum.</i> 362	<i>denarii formatus.</i> 312
Opticæ praxi quomodo perfici-	<i>fermentatus an olim in</i>
<i>enda?</i> 378	<i>eucharistia adhibitus?</i> 313
Orationes quomodo scribenda?	Papianus, Burgundus, ex catalo-
557	<i>go JCorum expunctus.</i> 514
Oribasius sua omnia e Galeno	Parafelena quomodo fiunt? 88
<i>desumpsit.</i> 450	Parhelia quomodo fiunt? <i>ibid.</i>
<i>ejus loca quadam e-</i>	Parkeri character & vita. 24
<i>mendata.</i> 451	De Parthenay laudatus. 543
Orthographiæ quæ vera ratio?	Patriciorum Romanorum ordo
552	<i>descriptus.</i> 402
Ad Orthographiam plus valent	Patricii (Petri) vita. 132
<i>numi, quam Inscriptiones.</i>	Patrum conscriptorum appellatio
<i>ibid.</i>	<i>unde?</i> 402
Orhoena historia ex numis illu-	Paulicianorum historia promissa.
<i>strata.</i> 55 seq.	392
Otto (Everb.) laudatus. 241	De Pauw (Jo. Cornel.) notatus.
<i>ejus Vita Servii</i>	<i>113 seq.</i>
<i>Sulpicii denuo edita.</i> 246	Pendulorum ad horologia appli-
<i>Vindicia P.</i>	<i>catio cujus inventum?</i> 225
<i>P.</i> <i>ibid.</i>	Pendulum, motum solis appa-
P aciani (Lucii Dextri) Chroni-	<i>rentem & tempus verum in-</i>
<i>nico varia.</i> 473	<i>dicans.</i> 226
Pacii (Jul.) Commentarius in l.	Periodus in stilo quotuplex? 554
<i>38 de Condict. indeb. denuo</i>	Petalæ sunt partes florum acci-
<i>editus.</i> 243	<i>dentales.</i> 81
Pacis Westphalica Acta publica-	Peutingeriana Tabula illustrata.
<i>ta.</i> 66 seq. 251 seq. 489 seq.	<i>105</i>
<i>templum Romanorum ve-</i>	Pfaffius, (Christoph. Matthæus)
<i>terum illustratum.</i> 492	<i>laudatus.</i> 287
Palingenius (Marcellus) an	Philosophia moralis Chinesum.
<i>scat sub M. Ant. Flamini no-</i>	<i>152 seq.</i>
<i>mine?</i> 474	<i>scholastica quibus</i>
	<i>navis labores?</i> 288
	<i>Philo</i>

RERUM NOTABILIORUM.

Philosophia ex Hermeneutica exulis causa. 362	Podagricis vini generosi usus commendatur. 496
Photianæ Bibliotheca nova editio promissa. 209	Podagricorum dolorum causa. 494
Ex Photii Amphilochois Respon- sa quadam edita. ibid.	Poleni (Jo.) de Theatro Olym- pico Epistola edita. 302
In Physica an valeant qualitates occultæ? 547	Poli (Matthæi) vita. 132
Physices elementa ad Geometria modum accurate connectenda. 123	Politiani (Angeli) vita. 280
studium an a Socrate contentum? 423	verum no- men gentilitium. 282
Picqueti Epistole de itinere suo in Persiam edita. 353	præceptores. 282 seq.
Pignatelli (Faustina) Princeps erudita, & in Geometria sub- limiori versata. 44	discipuli. 283
Pirri (Rocchi) Sicilia sacra de- nuo edita. 433	munera pu- blica. ibid.
Piscandi ars Mercurio sacra. 6	in Jus Ro- manum merita. ibid.
Placere quid sit? 504	amici. 284
Planetæ maligni Saturnus, Mars, & Terra. 499	obrectato- res. ibid.
Plantarum maritimarum a ter- restribus differentia. 80	an plagii reus? ibid.
characteres a flore fructuque desumendi. ibid.	an veneris mascula reus? ibid.
Plinii Epistola notis illustrata. 89	an atheus? virtutes & vitia. ibid.
locus quidam illustratus. 117	mortis annus & genus. ibid.
Pneumaticæ principia. 86	scripta. 284
Podagra cur etati senili potissi- mum molesta sit? 496	seq.
an ferat fortiora pur- gantia? 497	Poloniæ status sub Augusto II de- scriptus. 540 seq.
Podagrici sanguinis analysis che- mica. 494	Pomponatius (Petr.) an injuste accusatus sit atheismi? 138

I N D E X

Pomponatii (<i>Petri</i>) <i>vita</i> . 135 seq.	Psalterii <i>interpretes examinati</i> . 538
Pomponii <i>Enchiridion Commentariis illustratum</i> . 369 seq.	Ptolemæus <i>an autor Canonis Regum Astronomici?</i> 186
<i>ejus vita & scripta</i> . 372	<i>expeditorum Canonum?</i> <i>ibid.</i>
Pontedera <i>Tournefortii methodum plantarum emendavit</i> . 81	<i>era Nabonassar.</i> <i>ibid.</i>
Pons <i>Dresdensis descriptus</i> . 14	Ptolemaica <i>Britannia Geographia illustrata</i> . 104
Pontes <i>olim Diis sacri</i> . 15	Puritanorum <i>historia descripta</i> . 17. 105 seq.
Pontificum <i>Romanorum vita descripta</i> . 395 seq.	<i>dogmata</i> . 21 seq.
Pontium <i>historia descripta</i> . 14 seq.	<i>in Anglia varia molimina</i> . 25
Porcæ <i>gentis numus illustratus</i> . 513	<i>errores quidam recensiti</i> . <i>ibid.</i>
Portæ (<i>Phil.</i>) <i>vita</i> . 135	<i>virtutes laudatæ</i> . 24
Postarum <i>Germanicarum historia</i> . 254	<i>varia genera</i> . 108
<i>In Practicos Juris elegans Satira</i> . 406	Q
Præcocioris <i>ingenii exemplum</i> . 31	Quetifii (<i>Jac.</i>) <i>vita</i> . 133
Prætor <i>peregrinus descriptus</i> . 512	R
Prateji (<i>Pardulphi</i>) <i>Opuscula tria denuo edita</i> . 243	Racani (<i>Honorati</i>) <i>vita</i> . 132
<i>De Precibus in ecclesia recitandis controversia in Anglia agitata</i> . 110 seq.	Rambachius (<i>Jo. Jac.</i>) <i>notatus</i> . 363
Presbyter <i>an differat ab Episcopo?</i> 111	Ranchini (<i>Guil.</i>) <i>Varia Lectiones denuo editæ</i> . 244
Princeps <i>erudita, & in sublimiori Geometria versuta</i> . 44	Rapini (<i>Nic.</i>) <i>vita</i> . 135
Processionum <i>sacrarum historia descripta</i> . 165 seq.	Rationis <i>usus qualis?</i> 474
Procopii <i>locus quidam illustratus</i> . 118	Resistentia <i>an sine gravitate nulla?</i> 125
Provocatio <i>ad populum Romanorum veterum illustrata</i> . 513	De Retes (<i>Josephi Fernandez</i>) <i>Commentarius ad Tit. de Interdictis recusus</i> . 245
Psalmi <i>Davidici explicati</i> . 535 seq.	De Reva <i>Baronum genealogica tabula</i> . 297
	Reuchlini (<i>Jo.</i>) <i>vita</i> . 134
	Reuteri

RERUM NOTABILIORUM.

Reuteri (<i>Quirini</i>) <i>vita</i> .	132	Sanguinis <i>influxus an ad motum</i>	
Rhoe (<i>Thomæ</i>) <i>vita</i> .	134	<i>muscularem immediate fa-</i>	
Rigordi (<i>Jo. Petri</i>) <i>elogium</i> .	329	<i>ciat?</i>	217
Rimpleri <i>vita, opera, adversa-</i>		<i>podagrici, analysis, che-</i>	
<i>ris, defensores.</i>	84	<i>mica.</i>	494
<i>ejus muniendi metho-</i>		Santinelli (<i>Stanislai</i>) <i>de Romano-</i>	
<i>dis vera exposita.</i>	ibid.	<i>rum veterum nobilitate liber</i>	
Ritteri (<i>Jo. Dan.</i>) <i>in Codicem</i>		<i>recusus.</i>	402
<i>Theodosianum merita.</i>	197	<i>De Saturninis variis, Jctis,</i>	
Rivinus (<i>Jo. Florens</i>) <i>laudatus.</i>	73	<i>Progr.</i>	372
Rœmeri <i>instrumenta Astronoma-</i>		Schlendrianus <i>in praxi forensi</i>	
<i>ca & Observationes.</i>	127	<i>quid sit?</i>	406
<i>pleraque opera incendio</i>		Schreberus (<i>Dan. Gotthfr.</i>) <i>lau-</i>	
<i>Hafniensi absumta.</i>	ibid.	<i>datas.</i>	37
<i>vita & merita.</i>	ibid.	Schultingii (<i>Ant.</i>) <i>vita & in Ju-</i>	
Romanæ <i>antiquitates in Britan-</i>		<i>risprudentiam merita.</i>	46
<i>nia vestigata.</i>	98	<i>de jurispru-</i>	
Rossotti (<i>Andr.</i>) <i>vita.</i>	133	<i>dentia Ciceronis Orat. recusa.</i>	
De la Rue (<i>Tuffani</i>) <i>Juris Ob-</i>			372
<i>servationes denuo editæ.</i>	246	<i>(Jo.) in literas meri-</i>	
Rugrafii <i>unde oriundi?</i>	77	<i>ta.</i>	46
Ruperi (<i>Christoph. Adami</i>) <i>A-</i>		Schwartzii (<i>Christiani Gottlieb</i>)	
<i>nima adversiones in Enciridion</i>		<i>in Plinii Epistolas Natæ editæ.</i>	89
<i>Pomponii denuo editæ.</i>	370	Scripturæ <i>S. nova versio tentata.</i>	
Ruspelentis (<i>Fulgentii</i>) <i>scripta</i>			202 seq.
<i>recensita.</i>	475	<i>ejus spe-</i>	
Ruxelii (<i>Jo.</i>) <i>vita.</i>	133	<i>cimen.</i>	207
		<i>loca explicata aut</i>	
S.		<i>illustrata:</i>	
Sallustii locus quidam explica-		<i>Gen. I.</i>	200
tus.	300	<i>2.</i>	428
Salvinus (<i>Ant. Maria</i>) <i>interpres</i>		<i>26, 27.</i>	207
<i>tabule cujusdam antiquæ.</i>	6	<i>II, 18.</i>	33
Sambuci (<i>Jo.</i>) <i>vita.</i>	298	<i>20.</i>	ibid.
Sancti <i>nomen Mercurio datum.</i>	6	<i>VIII, 17.</i>	428
Sanctissimos <i>solutandi Augustos</i>		<i>XIV, 18-20.</i>	536
<i>quando mos introductus?</i>	179		XXV,

I N D E X

<i>Gen.</i> XXV, 29.	428	XVIII.	ibid.
XXVII, 3.	ibid.	XXII.	ibid.
XXVIII, 18.	95	XXIV.	ibid.
XXXI, 34.	431	XXXV.	ibid.
XXXVIII, 36.	429	XXXIX, 7.	430
XLVI, 41.	352	XLV, 3.	431
XLIX.	34. 234	LXI, 8.	429
22.	429	LXVIII.	536
<i>Exod.</i> IV, 2.	ibid.	LXXII.	ibid.
VI, 3.	ibid.	LXXIV.	537
XIII, 16.	430	LXXX.	536
XIV, 27.	ibid.	XCI - C.	3. 537
XVI, 15.	429	XCVII.	536
XVIII, 11.	428	CHII, 9.	ibid. 432
XIX, 5.	536	CX.	536
XXV, 20.	430	CXVI.	ibid.
XXVIII, 8.	ibid.	CXVIII.	ibid.
<i>Levit.</i> VI, 2.	431	CXXXII.	537
VIII, 31.	ibid.		17, 18. 536.
XVI, 8.	ibid.		537
22.	ibid.	<i>Eccles.</i> VII, 11.	429
XIX, 15.	ibid.	<i>Ez.</i> V.	536
<i>Nam.</i> X, 21 - 24.	537	VI.	312
31.	536	XXXIV.	33
<i>Deuter.</i> I, 43.	428	XL, 10.	429
XXII.	537	LX.	536
XXX, 11.	ibid.	<i>Jerem.</i> XXIII, 9.	428
<i>2 Sam.</i> VI, 14.	431	XLIV, 30.	352
VII.	536	L, 29.	428
<i>1 Reg.</i> VIII, 2.	430	<i>Dan.</i> VII.	537
<i>1 Paral.</i> VI, 1.	230	VIII.	ibid.
XVIII.	536	<i>Amos.</i> VIII, 14.	432
<i>2 Paral.</i> III, 10.	430	<i>Nabum.</i> I, 2.	ibid.
<i>Job.</i> II, 14.	432	<i>Luc.</i> I, 68.	536
<i>Psalms.</i> V, 9.	428	XXIV, 45.	535
XII.	537	<i>Jo.</i> IV, 19.	430
XVI.	536		<i>Aff.</i>

RERUM NOTABILIORUM.

<i>Act. XXVI, 16.</i>	159	Signiferorum Collegium. quale?	517
<i>Rom. VIII, 18 - 25.</i>	357		
<i>1 Cor. II, 4 - 13.</i>	362	Sigonii (Caroli) Operum colle-	
<i>2 Cor. X, 5.</i>	ibid.	ctio edita.	380 seq.
<i>Gal. II.</i>	28	Singultus causa diaphragmatis	
<i>Col. II, 8.</i>	362	convulso.	458
<i>1 Jo. IV, 19.</i>	357	Socrates an physices studia con-	
<i>V, 7.</i>	209	temserit?	423
<i>Hebr. I, 6.</i>	536	Solares faculae in quo consistant?	
<i>Apoc. III, 7.</i>	535		88
<i>XXII, 13.</i>	209	Soliditas corporum non omnis ab	
A Seckendorf (Viti Lud.) vita		elemento terra dependet.	87
& merita.	35 seq.	De Solorzano (Jo.) de Parrici-	
Secundinarum remanentium no-		dii crimine Diss. recusa.	245
xa.	409	Sormanus (Nic.) refutatus.	442
De Seleuco Nicatore varia.	57		seq.
Senatorum Romanorum nume-		Spiritus quid sit?	469
rus indicatus.	402	Spirituum animatum influxus	
Senckenberg (Henr. Christian.)		in nervos vim attractionis fi-	
laudatus.	79	brarum auget.	219
ejus Themi's Ger-		Stamina florum semen prolificum	
manica promissa.	ibid.	spargunt.	81
de Condomi-		Stapelæ jure utitur Tyrnavia.	
nio Tract. promissus.	ibid.		296
de Sagitta-		Stili cultioris fundamenta.	552
rii mediæ ævi Tract. promif-		concinnitas quæ sit?	554
sus.	ibid.	varia genera.	555
magnum de Jure		Stilus forensis quomodo emendan-	
Feudali Germanorum Opus		dus?	174
molitur.	259	Subhastrationes bonorum quo mo-	
Severi murus in Britannia illu-		do instituende?	75
stratus.	102	Substantiæ veræ pro monadibus	
Seyffeli (Claud.) vita.	133	habita.	286
Sicilia sacra illustrata.	433 seq.	Suidæ locus emendatus.	41
Sigillorum Censor quis?	512	Syllogismi oratorii ratio.	556
Sigleri (Mich.) Chronologia re-			
rum Hungaricarum edita.	164		

T
Tao hœc, secta Chinesium. 152
Tarta

I N D E X

Tartarortum <i>historia descripta.</i>		<i>ma legationis Casarea dictus.</i>	
	155		67
Tassi (Torquati) <i>vita.</i>	134	<i>ejus in Pacificatione</i>	
Taucellus (Nic.) <i>ab atheismi</i>		<i>Westphalica constantia.</i>	69
<i>suspensione liberatus.</i>	333 seq.	<i>De Triade sanctissima Orationes</i>	
<i>ejus vita.</i>	334	<i>edita.</i>	402
Templi Metropolitanii Florenti-		Tubus cancellatus Ræmeri.	129
<i>ni accurata descriptio.</i>	376	<i>anceps, sive amphioptera.</i>	ibid.
Terra <i>fidus maleficum.</i>	499		
<i>magnetis naturam habet.</i>	218	Tudelenis (Benjamin) <i>quis fue-</i>	
		<i>rit?</i>	34
Circa Testimonia <i>Historicorum</i>		<i>ejus lib-</i>	
<i>quid sit justum?</i>	564	<i>era Gallice versa.</i>	32
Teuto - Lipsichæ a Lipsia <i>Mis-</i>		Tumor <i>capitis fungosus cum</i>	
<i>senis nomen.</i>	297	<i>cranii carie & cerebri colli-</i>	
Thales <i>rerum meteorologicarum</i>		<i>quatione.</i>	221 seq.
<i>studiosus.</i>	421	Tunetum <i>regnum descriptum.</i>	
<i>in Astronomia quid præ-</i>			352
<i>stiterit?</i>	ibid.	Tyrnavia <i>vulgo parva Roma di-</i>	
<i>an eclipsin solis prædi-</i>		<i>cta.</i>	2, 6
<i>xerit?</i>	422	<i>jure staple utitur.</i>	ibid.
Theatrum Olympicum <i>descri-</i>		<i>ejus calamitates insi-</i>	
<i>ptum.</i>	362	<i>gnis.</i>	295 seq.
Theodosiani Codicis <i>nova editio</i>		<i>seminaria.</i>	296
<i>parata.</i>	193 seq.		
Theonis <i>Fasti Græci & frag-</i>			
<i>mentum.</i>	185		
De Thymo (Petri) <i>Excerpta ex</i>		V	
<i>Chronico Brabantia edita.</i>	78	<i>ailantius Tournesartii me-</i>	
Tiberius <i>quando regnare incip-</i>		<i>erit.</i>	81
<i>erit?</i>	231	Valincurtii (Jo. Bapt.) <i>vita.</i>	132
Tonitruum <i>ortus.</i>	87	Variolæ <i>quid sint, & quomodo</i>	
Tournesortii <i>methodum planta-</i>		<i>orta?</i>	272
<i>rum quæ emendârini?</i>	81	<i>earum accurata historia</i>	
Tragœdiæ <i>Cbinensium descripta.</i>	154	<i>an sit tradita a veteribus</i>	
		<i>Græcis Medicis?</i>	ibid.
Trautmansdorfius, <i>Comes, ani-</i>		<i>fomes in sangui-</i>	
		<i>ne</i>	116

RERUM NOTABILIORUM.

<i>ne heret, per contagium exci-</i> <i>tandus.</i>	ibid.	<i>Virgæ solares quando appa-</i> <i>reant?</i>	87
<i>Vascula antiqua ex sepulcro quo-</i> <i>dam effossa.</i>	404	<i>Vis inaequalis corporum, magni-</i> <i>tudine & celeritate aqua-</i> <i>lium.</i>	126
<i>Vellejanum Sc̄tum explicatum.</i>	172	<i>& resistentia corporum an,</i> <i>præter massam & celeritatem,</i> <i>etiam a gravitate dependeat?</i>	ibid.
<i>Velferi (Marci) vita.</i>	133	<i>De Vitriaco (Jac.) Historia O-</i> <i>rientalis Liber tertius editus.</i>	12
<i>Venenum venereum aliquamdiu</i> <i>in corpore latere potest.</i>	320	<i>Vitruvii locus emendatus.</i>	304
<i>Venerea lues antiquis incognita.</i>	318	<i>Viviani (Vinc.) vita.</i>	133
<i>ejus natura.</i>	319	<i>Ulmæ jus cudendi monetas com-</i> <i>petit.</i>	518
<i>Verderii (Anton.) vita.</i>	133	<i>Ulinenses numi recensiti & ex-</i> <i>plicati.</i>	515 seq.
<i>(Claudii) vita.</i>	ibid.	<i>Unguentaria antiqua in sepulcris</i> <i>quodam reperta.</i>	404
<i>Verney (Guichardi Josephi) vi-</i> <i>ta.</i>	135	<i>Vocabula quæ fugienda stili cul-</i> <i>tioris studioso?</i>	554
<i>Vestes sacrae quibus turbis an-</i> <i>sam dederint in Anglia?</i>	18	<i>Voltairii errores quidam notati.</i>	541
<i>Vexillarii qui fuerint apud vete-</i> <i>res Romanos?</i>	100 seq.	<i>Historia Caroli XII no-</i> <i>tata.</i>	540
<i>Uhlius (Jo. Lud.) laudatus.</i>	369	<i>Voluntas quid sit?</i>	466
<i>Villarrii Ducis merita descripta.</i>	328	<i>Vorticum vis centralis.</i>	124
<i>Villegatis (Ferdin. Ruizii) Car-</i> <i>mina laudata.</i>	305 seq.	<i>Ursini (Fulvii) vita.</i>	133
<i>vita.</i>	306 seq.	W	
<i>Vinaria amphora Romana in</i> <i>tabula aenea representata.</i>	8 seq.	<i>Wachelerus (Christfried) de-</i> <i>sensus.</i>	250
<i>Vindobonensis urbis dicasteria</i> <i>descripta.</i>	37 seq.	<i>ejus</i> <i>in Enchiridion Pomponii me-</i> <i>rita.</i>	371
<i>Academia decre-</i> <i>menta unde?</i>	39	<i>Wardi (Seb.) vita</i>	132
<i>Vinum quale olim in Eucharistia</i> <i>adhibitum?</i>	313	<i>Wateri (Casp.) vita.</i>	ibid.
<i>Viperani (Jo. Ant.) vita.</i>	134	<i>Fili 2</i>	<i>West.</i>

Wesselingii (Petri) in Antoni- ni Itinerarium munita. 156 seq.	novissimam N. Test. edidit. 358 seq.
Westphalicæ Pacis Acta publi- cata. 66 seq. 251 seq. 489 seq.	V. Test. parat. 368
Wezlaris descripta. 406	X.
Wiclefi (Jo.) vita ac dogmata descripta. 17	Xenophontis loca quadam emendata. 338 seq. 341
Wirceburgensis Codex MStus Codicis Theodosiani commen- datur. 194 seq.	de Agesilao Re- ge Orat. edita. 341
Wolfius (Jo. Christoph.) Libanii editionem meditat. 209	Z.
Biblio- theca Photiana novam editio- nem parat. ibid.	Zannichellii (Jo. Hieron.) vi- ta. 132
Wollius (Christoph.) laudatus. 353	Zinzerlingii (Justi) Opiniones de l. 5 de Naut. fœm. denuo edita. 246
Herm-	Zoroastris philosophia descripta. 394

E M E N D A N D A

Pag. 4 lin. 9 pro partem lege partim; pag. 8 lin. 21 pro Auelio lege Aurelio; ead. pag. lin. ult. pro aurea lege 48; pag. 16 lin. 23 pro utilitatem lege utilitatem; pag. 30 lin. 17 pro systemate lege systemate; pag. 52 lin. 6 pro mutatos lege mutatas; pag. 69 lin. 10 pro Longouillarum lege Longouil- lanum; pag. 119 lin. 2 pro qua lege quo; pag. 170 lin. 29 pro Maced. lege Maced.; ead. pag. & lin. pro Lib. lege leg.; pag. 174 lin. 31 pro Emphyteuticis lege Emphyteuti- cis; pag. 199 lin. 27 pro tamen lege tam; pag. 317 lin. 23 pro consecuturus lege consecutus; pag. 368 lin. 27 pro perveniant lege provenientes; pag. 503 lin. 7 pro parenta- tum lege parentalem; pag. 524 lin. 28 & 33 pro Guttlieb lege Sigismundi; pag. 547 lin. 14 pro inscriptum lege in- scripta; pag. 555 lin. ult. pro argamentis lege argu- mentis.

ENDE